ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
ԿԻՐԱԿԻ
1-3
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
DIMANCHE
1-3 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10197 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.197

ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻ՞Մ ՄԻԱՅՆ...

—o—

Առթիւ Նոր Տարուան
Ջօն առ Հայաստան :

Տխուր երկ մըն է, պեղչուկ, անպա –
ճոյճ, հիշն երկ մը : Կարօտով կը մտնէ
Հոպլէա ներս, — օրն ու ժամը իւնք մի –
այն պիտի ։ Եւ չաղ մը, ախորժելեան չաղ
մը կ'իջնէ հոգւոյս վրայ : Ալ կը մոռնամ
ամէն բան : Իր բառերն են միայն որ կը
չարժեն չբթներս, մեղամսաղճոտ իր եղա –
նակը, մինչեւ լայ հասցնող իր երաժըշ –
տութիւնը, որ կ'օրօրէ հոգիս՝ ամէն բան,
ամէ՛ն բան զոհելու տրամադրութեան մը
մէջ : Գոթծս կը ձգեմ, կը նստիմ կ'ներսիմ :

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ո՞վ սորվեցուց ինծի, չեմ յիշեր : Ո՞վ
յօրինած է, չեմ գիտեր : Բայց ի՞նչ ար –
բեցուցիչ եւ յուզիչ, ի՞նչ առինքնող եւ
ներգօր ոգի մը ունի այս երգը, որ կ'ո –
զոդէ ամբողջ էութիւնս, կը չաղապատէ,
կը պարուրէ, եւ ես կը կարծեմ այլեւս
թէ ի՛մս են բառերը .

..... հասնի՞մ միայն ...

Նոր թախիծ մը կ'առնէ կը տանի, ա –
դի–լեզի հեղանիւթի մը մէջ կը թաթխէ
հոգիս, պատրաստելով անձնազոհու –
թեան.

Թող գիս հանեն,
Թող գիս հանեն կախաղան :

Ժամ կ'ելլէ հոգիս : Ամբողջ կեանքս,
պրպտէի ցանկութիւններս, ազատ մար –
դու երազներս, կատարած ու կատարե –
լիք յամառ աշխատանքներս, բոլորը, կը
ծալեմ կը ծրարեմ, ջո՛ւրը նետելու պատ –
րաստ, հոգւոյն զոհելու համար

Նպատակի՞ս ...

Անձնուրացութեան այս տրամադրու –
թիւնը աչքիս առջեւ կը բերէ մեր երի –
տասարդները, բանա՞կ մը ամբողջ, ա –
մէն մէկը հաղիւ քսան տարեկան, դէն ի
ձեռին, լեռներուն վրայ, ձիւներուն մէջ,
խորխորատներու եղերքը : Անո՛նք, որ
գոհային իրենց սիրելու իրաւունքը, լա –
քեցին իրենց ուսանելու հաճոյքը, հր –
բաժարեցան երջանիկ ապրելու պայման –
ներէն, ուրացան ամէն հպարտութիւն՝ որ
կրնար գիրենք կապել կեանքին, եւ եր –
դեցին .

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ու կարծես կը միանամ անոնց, կը հե –
ռեւիմ անոնց, կը խառնուիմ անոնց ու
կ'երգեմ .

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր պատգա –
մեր է մեր ժողովուրդը, ծնունդո՛վը
բարձրաւանդակներու վրայ, կեանքո՛վը
բարձրաւանդակներու վրայ, հանճարո՛վը
բարձրաւանդակներու վրայ ,մարդկային
պլուխներու ալեկոծութենէն միշտ վեր ,
ազատ երկինքի կախարդանքին գերի :
Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր հանդա –
նակեր են անոնք որ վեհանկաթ են ապա –
ռաժները՝ Աստուած որոնելով, ժայռերը
վերածեր են եկեղեցիներու՝ բնակութիւն
տալու համար Աստուծոյ, միշտ այն հա –
ւատքով թէ այսքան չնորհք ունեցող ժո –
ղովուրդ մը իրաւունք ունի տեւելու ,
ապրելով բարձրութենէն վրայ, ազա –
տութեան մէջ :
Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր բանաձե –
ւեր են մեր արեգանները, իրենց մթին
խուցերուն մէջ, մազապաթներու վրայ ,
մոմի եւ ձէթի լոյսով կամ եղեւնափայտի
բոցով, ագի արցունքով կամ իրենց ա –
րիւնով ,երբ բարբարոսները կը ծեծէին
դուռը , կը խորտակէին դուռը, ներս
խուժելով կացին ի ձեռին :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
1965
ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ
«ՅԱՌԱՋ»
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐ ԿԸ ՄԱՂԹԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա :

Մեր պատմութիւնը կ'աւանդէ թէ զա –
լի՛նք են կիներ Աստուած եւ Հայութիւն ,
հաւասարէ հաւասար , Ինքը՝ ստեղծա –
զործ , Հայը՝ ստեղծագործ , աշխարհ
ծաղկեցնելու եւ դրախտավայր դարձնե –
լու կամքով : Այդ դաշինքին ներշնչու –
մով՝ մեր ոսկեդէն լեզուին վարպետները
յօրիներ են անօրինակ դեղեցկութիւններ ,
աւանդապահի հպարտութիւն են տուեր
մեզի եւ «գործը չարունակելու» պատիւ ,
որպէսզի արժանի դառնանք «յաւերժու –
թեան որդիք» կոչուելու փառքին :

Այդ անպարփակելի տենչմովը լեցուած ,
ինկա՛ր Գէորգ Զաւուշ , ինկա՛ր Վարու –
ժան , ինկա՛ն , հազարներ , դէնքի եւ գրչի
տիտաններ , բոլորը նոյն Նպատակին հա –
մար :

Այսպէս լեցուեր ենք Հայոց պատմու –
թիւնը հերոսներով ու մարտիրոսներով ,
դիւցազներգութեամբ ու սասներգու –
թեամբ : Արիւնով գրեր ենք աւետարան ,
բանաստեղծութիւն , ամենայն սուրբ
հայկական :

Անոնք ինկան , ե՞ս պիտի նահանջէի :
կը նստիմ կ'երգեմ .

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Կեանքս , յողնութիւնս , ամէն բան ,
նուի՛ր այդ նպատակին : Ինչո՞ւ պիտի
չկարենայի հաւասարիլ անոնց որ երգե –
ցին .

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ,
Թող գիս հանեն, թող գիս հանեն
կախաղան ...

Ոչ կախաղանը կրցաւ վախցնել անոնք
որ ինկան , ոչ ալ եղերական որեւէ վախ –
ճան : Օրուան դառնութիննե՞րն են , կամ
տարագրի թշուառութիննե՞րը , որ վախ
պիտի պատճառեն ինծի : Կուրութեան
սարսափին անգամ չկրցաւ խլել գրիչը
ձեռքէս : Թող որ հասնի՛մ , պիտի հաս –
նի՛մ ... :

Արիացիր , հոգիս , արիացիր : Տե՛ս ,
ի՛նչպէս կ'երգէ այն որ չի պիտեր յուսա –
հատիլ .

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ,
Թող գիս հանեն, թող գիս հանեն
կախաղան ,
Կախաղանէս խրոխտ ձայնով
Պիտի գոչեմ.— կեա՛ց Հայաստան :

Անձնազոհութեան այս տրամադրու –
թիւնն է որ երգի վերածած է հայկական
կամքը , զոր չկրցան խորտակել աչխար –
հակալները, Տիզրան կամ Բիւզանդիան ,
ոչ ալ բարբարոսները, մարդկային բոր –
բոս :

Այստեղ , քնարաճաճն մեր սիրելի բա –
նաստեղծը եւս , Վահան Տէրեան , իր
խօսքը կը միացնէ երգին , կախաղան
բարձացողին ազատակին , անապատնե –
րու մէջ լացող հայ մայրերու հառաչքին ,
ամպամարիկ տափաստաններու մէջ հիւ –
ծող երիտասարդներու յոյսին .

Բարբարոսներ շատ կը գան ու կ'անցնեն
անհետ ,
Արեւելական խօսքը մեր կը մնայ յաւէտ :
Բաբելոնն է եղել մեր ախոյեանը , —
տե՛ս ,
Անհետ կորել , անցել է չար մշուշի պէս :

Ասորիքն է եղել մեր թշնամին ,— ահա՛
Դաշտ է տեղը եւ չկայ բար բարի վրայ :

Եւ սակայն կա՛յ Հայաստանը , յաւի –
տենական Հայաստանը :

Կա՛յ ու կ'ապրի , հեռուն , լեռներուն
վրայ : Վանդի թափուած արեան մէջ
ձայն մը կայ որ կը կրկնէ .
Կեա՛ց Հայաստան :

Կ'ապրի վասնզի Հայութիւնը ,
մանուկ , ծեր , տղայ , աղջիկ , բոլորը
կ'երդեն ամենայն անձնուրացութեամբ :

Ա՛խ, Հայաստան, սիրտս ու հոգիս
Քեզ նուիրեմ, ընդունէ ,
Թէ կարելի , թող ես մեռնիմ ,
Ո՛վ հայրենիքս , ապրէ՛ դուն :

Տխո՛ւր են օրերը , կ'ապրինք դաժան
ժամանակներու մէջ,— կ'ուրանան պա –
տիւ , խոստում , մեծանձնութիւն , քա –
ղաքակրթութիւն : Բայց մեր սիրտերուն
մէջ կը հնչէ երգը , հայրենիքի սէրը .

Թէ ես սիրոյդ բանտն ալ դրուիմ ,
Պատ է ալ ինձ համար ,
Ձեռքերս , ոտքերս շղթայ զարնեն ,
Երջանկութիւն է ինձ ա'ն ալ :

Քանի տարեկան էին անոնք կամ աւելի
մեծ , ընտանիք ունէին կամ ընկերային
բարձր դիրք , երջանիկ էին առողջու –
թեամբ եւ հարստութեամբ , բայց հրա –
ժարեցան ամէն բանէ , նախնտրեցին
տանջանք , զրկանք , կախաղան , կառափ –
նատ , — Հայաստանի համար :

Թէ մինչեւ իսկ աֆսորուիմ ալ ,
Թափառական ընէ գիս բախտ ,
Հայաստանի սիրոյն համար
Փշոտ վայրեր կ'ըլլան դրախտ :

Ո՞վ է որ կը մերժէ , ի՞նչ է որ թոյլ չի
տար ինձ մխանալ «որդիք յաւերժու –
թեան» կոչուած սերունդին : Գրադէտի
պատիւը աւելի՞ կ'արժէ մթթէ քան այն
փառքը, որով պսակուածները ժառանգ
պիտի թողէին և յետագայ սերունդներուն
պիտի ընծայէին ազատ ապրելու , իր տան
մէջ ապրելու , իր հողը մշակելու , իրա –
կան հողը եւ մաքի հողը ծաղկեցնելու
երջանկութիւնը : Ի՞նչ փոյթ թէ տխուր
է երգը ,—

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ու պրպտէրը , որ այս տողերը կը գրէ ,
գրիչը վար կը դնէ պահ մը ու , Նոր Տար –
ուան առաջին այս առաւօտուն , կ'երգէ
Սրբազան Նպատակը .

Փոյթ չէ օրերն այս ծանր , դաժան ,
Անթիրտ ազգեր մեզ ուրանան ,
Ոճրագործին եղբայրանան ,
Ձախորդութեանց դէմ յանդիման՝
Դո՛ւ ցոյսը մեր.— կեա՛ց Հայաստան :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամանորի առթիւ, թղթատարը փակ ըլլալով Ուրբաթ եւ Շաբաթ, «ՅԱՌԱՋ» լոյս չի տեսներ եւ խմբագրատունը փակ է: Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի, Յունուար 5:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Շուի էն լաւ , Զին ժողովուրդի Համա –
դումարին առջեւ , խօսած ճառին ընթաց –
քին յայտարարած է թէ «ընկերվարական
պլոքը , մէկ միլիառ ռամիկներով , պի –
տի աւելէ արեւմուտքը » : Շու էն Լայ
վասահ է արդէն թէ «Արեւելքի հովը
միշտ կը յաղթէ Արեւմուտքի հովին » :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ արտաքին նախարարը
յայտարարած է թէ Պէն Պելլա եւ Նասր
կ'ուզեն «պալքանացնել» Սեւ Ափրիկէն :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր նախագահին աղջիկը՝
Տիկին Էրնեսթինա Սանթաքաթերինա
ըսած է թէ երբեք ինքզինքը չի կրնար
Իտալիոյ «Առաջին տիկինը» նկատել ,
մխայն իր ողբացեալ մայրը կրնար ըլլալ :
Ծանրապէս վիրաւորուած 1952ին կառքի
արկածի մը ընթացքին , Սառակաթի ազ –
ջիկը յետագային կ'ամուսնանար այն վի –
րաւորժին հետ որ զինքը խնամած էր : Երբ
մայրը կը մեռնէր, կուզար հօրը հետ
ապրելու : Քուիրինալ երթալէ առաջ ,
Սառակաթ վերանոյի գերեզմանատունը
պացած էր ազօթելու համար կնոջը չիրե –
մին վրայ :

ՊՈՒԿԱՎՈՒՒԻ (Քունկո) չրջանը բուռն
կռիւներ տեղի կ'ունենան , բայց Զոմպէ
կը չարունակէ լաւատես մնալ : Ցայտա –
րարած է սակայն .— « ԵԹԷ Քոնկոյի Հա –
մայնավարներուն ձեռքը էյնայ , բովան –
դակ Ափրիկէն կը տեղափոխուի դէպի Ա –
րեւելեան պլոքը եւ նոյնիսկ Եւրոպան
դժուար թէ դիմանայ կարմիր ճնչումին» :

ՎԻԼԹՆԱՄի մէջ ամէնէն կարեւոր կը –
ռիւներէն մէկը վերջ գտած է կառավա –
րական ուժերու յաղթանակով : Պինդ
կիա , որ համայնավարներուն ձեռքը ին –
կած էր , վերստին գրաւուած է օրինաւոր
բանակին կողմէ : Կորուստները չատ մեծ
են մարդկային թէ նիւթական դեռնի
վրայ :

« ԱՎԸՆԻՒ ՖՐԱՆՍԷ» ամսաթերթը
տեսակցութիւն մը հրատարակած է նախ –
կին վարչապետ Ժորժ Պիտոյի , ուր ան
պատասխանելով կարգ մը հարցումներու
ըսած է , նախ անդրադառնալով նախա –
գահական ընտրութեանց .— « Զօր· տը
Կոլ , ըստ իրեն , նախորդ չէ ունեցած ,
աւելի ըսել է նաեւ թէ յաջորդ չուզեր :
Թէեւ ի վերջոյ պիտի ունենայ , որով –
հետեւ հակառակ իր կարծածին , չըլլա –
լով Ալփան , պիտի չըլլայ Օմեկան : Կըր –
նամ ըսել միայն թէ կոլիզմը առանց որ
Կոլի նպաստաւոր պորանի մըն է առանց
նպաստաւորի կամ կառք մը առանց անի –
ւի : Կացութիւնը անշարժ կը թուի : Պէտք
է միշտ վախնալ քնացող ջուրերէն » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կոմսոմոլսկայա» դէմ կ'ար –
տայայտուի «պաչտօնական թերկնածու –
թեանց » կուսակցութեան նախնական
կազմակերպութեանց մէջ :

ՊԵՐՆԱՐ ՇՈՆ ՊՐԵՆԹԱՆՕ , վիպագիր
եւ թատերագիր մեռաւ առջի օր : Հայրն
էր նախկին արտաքին նախարար Հայն –
րիխ Շոն Պրենթանոյի , որ մեռաւ առջի
ամիս :

ԿԻՊՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը նպատա
պիտի տայ Թուրքերուն որպէսզի վերա –
դառնան իրենց գիւղերը : Դումարներուն
չափը չէ որոշուած :

ՔՈՒԼՃԻի դահլիճը հրաժարած է
Խորհրդարանի ընդդիմութեան պատճա –
ռաւ : Ճիտուն երեսփոխաններէն 31ը մեր –
ժած են ներկայ ըլլալ կառավարական
յայտարարութեան բնթերցումին , ցոր –
չափ Շէյխ Սապահ Ալ Սալէմ , գահաժա –
ռանգ , երդում չէ ըրած : Ինք կազմած
էր դահլիճը Դեկտ. 6ին :

ՇԷՅՔՍՓԻՐ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ե.

ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ

Թարգմանութիւնը, իբրեւ ուսում կամ դիտութիւն (տիսիփլին), ունի իր պատմութիւնը, սկզբնաւորութեամբ այնքան հին, որքան մշակոյթի պատմութիւնը: Բայց դեռ նոր է որ կը դառնայ ուսումնասիրութեան առարկայ, ակադեմական արժէք: Այստեղ բաւական կը համարիմ յիշել միայն Ժորժ Մունէնի գործը, լաւագոյնը.— Թարգմանութեան տեսական հարցերը:

Ժորժ Մունէն, իր մատենացոյցը կազմելու համար, հազիւ քանի մը գործ կը գտնէ մատենադարաններու մէջ՝ այս նիւթին նուիրուած: Ամէնէն կարեւոր աշխատութիւնները են Քարիի գործերը.— Թարգմանութեան սովետական տեսութիւնները (1957), եւ Ի՞նչպէս թարգմանել (1958), Ֆեդորովի գործը,— Ներածութիւն թարգմանութեան տեսութեան (1958): Եւ կարգ մը այլ գործեր, որոնք լեզուաբանական հետաքրքրութիւն միայն կը ներկայացնեն: Ոչ մէկ հրատարակութիւն թարգմանութեան պատմութեան մասին:

Թարգմանութեան հարցերուն մէջ կարեւորագոյնը կը համարուի հարազատութեան տեսութիւնը: Բայց այս հարցը շատ հեռու կը տանի թարգմանիչը՝ երբ նկատի ունենանք գերման լեզուաբանին այն տեսակէտը թէ Ֆրանսերէն ամի բառը չի համապատասխաներ գերմաներէն Ֆրէօնտ բառին: Դեռ աւելին,— Ֆրանսերէն մերսի բառը վիրաւորիչ իմաստ մը ունի իր ծագման մէջ, (արմատը՝ լատիներէն վանառք, վկայ՝ քոմէրս բառին մէջ իր ներկայութիւնը, իմաստի զարգացումով՝ վճարուած վարձատրութիւն, յետագային՝ շնորհ): Այս տեսակէտը իւրացնելով էր, ապահովաբար, որ Միք. Վարանդեան յամառօրէն կը պնդէր թէ նոյն բաները չեն Էվոլիւսիոն եւ հայերէն բնաշրջութիւն կամ հոլովոյթ:

Բայց ի՞նչ կը նշանակէ հարազատութիւն,— համարժէք բառերու փոխանակութի՞ւն, ինչպէս կուտայ մեքենան, թէ տպաւորութեան հաւասար բարձրութիւն, գաղափարներու թելի մը վրայ:

Ոմանց այն տեսակէտը թէ «ստեղծագործական հաւասար ուժ ունեցող բանաստեղծ» մը միայն կրնայ Շէյքսփիր թարգմանել, չկրցաւ հաստատել Պօտլէր՝ թարգմանելով Էտկար Փօ, ոչ ալ Ժիտ՝ թարգմանելով Շէյքսփիր: Այս պարագան ցոյց կուտայ նաեւ թէ չի բաւեր թարգմանեալ լեզուն կատարեալ գիտնալն ալ, ուրեմն հարազատութիւնը, (Ժիտ մայրենի լեզուի պէս անգլերէն գիտէր):

Կը թողում այս հարցերը, զորս կարելի չէ սպառել մէկ կամ երկու յօդուածով: Այս յօդուածով քննութեան պիտի առնեմ Շէյքսփիրի հայերէն թարգմանութիւնները ոչ ամբողջական ձեւով, (տարիներ կը պահանջէ նման աշխատանք մը), այլ ճաշակ մը տալու համար միայն ... դժուարութեանց մասին, որոնք կը ներկայանան թարգմանիչին:

Շէյքսփիր թարգմանելու համար պէտք է գիտնալ ոչ միայն անգլերէն, այլեւ ... շէյքսփիրերէն: Իւրայատուկ լեզու մը ունի այս մեծ գրողը, որ ինքզինք ազատ կը զգայ քերականութեան մէջ, (Ֆլօպէր կ՝ըսէր թէ իր լեզուական սխալները, գիտակցօրէն կատարուած, քերականական կանոն պիտի դառնան յետագային), ճիշդ ինչպէս թատերագիտական օրէնքներու եւ սկզբունքներու մէջ, (տեղի եւ ժամանակի միութիւն չէր ճանչնար, տարբեր էր իր սեւեռակէտը, ոչ թէ տեսակէտը): Եւ երբ հարկ կը տեսնէ՝ առանց վարանելու կ՝օգտագործէ որեւէ բարբառ կամ էոմէթիք աւանդութիւն, նոյնիսկ պա – ֆոնի ծաղիկ, ու մանաւանդ շատ կը սիրէ բառախաղերը: Օրինակ, կուսանոց բառին գործածութիւնը՝ իր գաղտնի իմաստով, զոր թարգմանիչները առած են պաշտօնական իմաստով: Կամ սրն = որդի եւ սրն = արեւ բառերով կատարուած խաղը,— առաջինը կը գրուի սոն, երկրորդը՝ սուն:

Այս դժուարութեանց մէջ՝ իմ առաջնորդներս պիտի ըլլան Շէյքսփիրի բառգիրքերը եւ Շէյքսփիրեան լեզուական մըթութեանց բացատրական ուսումնասիրութիւնները:

Կ՝ուզէի սկսիլ Մաթիլտ Գ. Պաղտասարեանի (Պրուսացի) թարգմանութեան քննութեամբ,— Յուլիոս Կեսար, առաջին գործը, զոր կարդացեր եմ Շէյքսփիրէն՝ 1913ին,— դարմանելու համար նախորդ մատենացոյցիս մէջ յիշատակութեան մոռացումս: Բայց տեսայ թէ շատ պակասաւոր է այս գործը, տպուած՝ 1910ին, Պոլիս, առաջի՛ն արարուածէն սկսեալ՝ խուսափելու համար թերեւս հնակարկատ արհեստաւորի մը բառախաղերը թարգմանելու դժուարութենէն:

Լաւագոյն դասը կարելի է քաղել Յովհ. Խան Մասեհեանի թարգմանութիւններէն,— Լոնտոնի հայ դեսպանը, տարիներ անընդհատ, ուսումնասիրեր է Շէյքսփիրը, պրպտեր է ամէն աղբիւր, կարդացեր է ամէն քննադատութիւն, բաղդատեր ամէն լուսաբանութիւն, բայց եւ այնպէս կը տեսնուի թէ ինձ նման փրոֆան մը կրնայ միշտ գտնել բան մը՝ սրբագրութեան կարօտ:

Քանի մը նմոյշներ՝ Համլէտի թարգմանութենէն քաղուած.—

1.— «Ես պէտք է այստեղ անփոյթ երեւամ» (Գ. արարուած, տեսարան 2, տող 100):

Բնագրին մէջ՝ այտլ:

Շէյքսփիր շատ գործածած է այս բառը.— Տես Զափ ըստ չափու, Դ. 1, տող 65.— Լաւ է ամէն բան որ լաւ կը վերջանայ, Բ. 5, տող 55, Դ. 3, տող 42.— Յովհան թագաւոր, Դ. 2, տող 153.— Արքայ Լիր, Ա. 2, տող 53, Ա. 3, տող 17:

Բոլոր այս յիշատակութեանց մէջ այտլ կը նշանակէ յիմար, անմիտ: Մասնաւորաբար Համլէտի մէջ գործածուած այս բառին հոմանիշ կը տրուի քրէյզի:

Համլէտ կ՝ըսէ թէ «սուտ խենթ» պիտի ձեւանայ, ապուշ, եւ ոչ թէ անփոյթ:

Ժիւլ Տերոքինեի կը թարգմանէ իլ մը ֆօ սիմիւլէ լա ֆոլի:

Իվ Պոնֆուա կը թարգմանէ ժը տուա ֆէռ լը ֆու:

Քասթելէն կը թարգմանէ ժը տուա ֆէռ լա պէթ:

Վիքթոր Հիւկօ Որդի կը թարգմանէ իլ ֆօ քը ժ՝է լ՝էռ տը ֆլանէ, բայց Շարլ Պառպէ կը սրբագրէ վերհրատարակութեան մէջ եւ կը գրէ իլ ֆօ քը ժը ֆաս լը ֆու:

Բառին արմատական իմաստը կը մնայ անստոյգ: Սքիթ կը կարծէ թէ ծագումով հոլանտական կամ գերմանական բառ է: Ընդհանրապէս կը նշանակէ անպիտան, ոչինչ, պարապ, անգործ, թեթեւ: Այդ իմաստով ալ յաճախ գործածած է Շէյքսփիր (Օթելլօ, Ա. 2, տող 95,— Տիմոն Աթենացի, Դ. 3, տող 27):

2.— Նոյն տեսարանին մէջ, տող 10.— «Համլէտ.— Ի՞նչ էք խաղացել:

Պոլոնիուս.— Յուլիոս Կեսարի դերը, եւ սպանուեցայ Կապիտոլում, Բրուտոս ինձ սպանեց:

Համլէտ.— Շատ բրտութիւն էր նրա կողմից այդպէս երեւելի կովին Կապիտոլում սպանել»:

Այստեղ Շէյքսփիր բառախաղ մը կատարած է քեփիթըլ եւ քեփիթէլ բառերով, իբր թէ Համլէտ չհասկնար Կապիտոլին նշանակութիւնը: Ուրեմն սխալ է Համլէտին բերանը դնել Կապիտոլ անունը:

Այս բառախաղը յաջող տալու համար՝ Քասթելէն կը գործածէ Ժանիքիւլ տեղանունը, փոխանակ գրելու Կապիտոլ, իսկ հորթին՝ մաժիւսքիւլ ածականը: Իրողութիւնն այն է որ Յուլիոս Կեսար ըսպաննուած է Ծերակոյտին մէջ, Արէսի դաշտին վրայ, բայց Շէյքսփիր, իր Յուլիոս Կեսար թատերախաղին մէջ, Կեսարը կը սպաննէ Կապիտոլի վրայ, (բլուրը այսպէս կոչուած է պեղումներու ընթացքին գտնուած գանկի մը անունով՝ իբր թէ ճակատը Տոլուս անունով գրուած), ճիշդ Յանոսի բլուրին դիմաց, առանց ուշադրութիւն ընելու Ծերակոյտի բաժանումներուն:

3.— «Այլ երբ այդ տաճարն ընդարձակւում է, հոգու եւ մտքի ներքին պաշտօնն էլ հետն է զարգանում» (Ա. 3, տող 12):

Այստեղ անիմաստ է տաճար բառը: Շէյքսփիրագէտներ կան, որոնք թէմփլ բառը կ՝առնեն ոչ այն իմաստով՝ որ կը նշանակէ տաճար, այլ երկրորդ իմաստով մը՝ որ կը նշանակէ քունք,— գանկին այն ոսկորը կամ մասը, զոր բարձին վրայ կը դնենք քնանալու ժամանակ, ասկէ՝ հայերէն քունք, կամ ուր կը սկըսին ճերմկիլ մազերը առաջի՛ն անդամ՝ տալով ժամանակի գաղափարը, ասկէ՝ Ֆրանսերէն թամփ: Բայց Շէյքսփիրի մօտ հազուագիւտ չեն բժշկական ծանօթութիւնները, ինչպէս այն թէ գանկին որոշ մասերուն մէջ կեդրոնացած են մըտային կարողութիւնները եւ Ֆիզիքական աճման ազդակները,— ատոր ակնարկելով է որ Շէյքսփիր կ՝ըսէ թէ գանկային կազմախօսութեան զարգացումով «հոգու եւ մտքի ներքին պաշտօնն էլ հետն է զարգանում»:

4.— «Երբ թունդ վէճի մէջ այն սահնակ հեծած Լեհացիներին տապալեց դետին սառուցի վրայ» (Ա. 1, տող 63):

Որքան թարգմանութիւն, այնքան տարբերութիւն:

Տերոքինեի կը թարգմանէ. «Տ՝էօն քու, իլ Ֆի ռուլէ ա պա տը սոն թռենօ լը ռուա տէ Փոլոնէ»:

Վիքթոր Հիւկօ Որդի.— «Իլ էքրազա սիւռ լա կլաս լէ Փոլոնէ ան թռենօ»:

Իվ Պոնֆուա. «Իլ ա ռանվերսէ լէ թռենօ փոլոնէ սիւռ լա կլաս»:

Քասթելէն.— «Իլ Ֆռափփա, սիւռ լա կլաս, լէ Փոլոնէ տան լէօռ թռենօ»:

Առէք որ թարգմանութիւնը որ կ՝ուզէք, երդում ըրած են չնմանիլ իրարու: Սահնակ հեծած Լեհե՞րն են որ փռուած են սառոյցին վրայ (Մասեհեան): Լեհերուն թագաւո՞րն է որ տապալած ու վար ինկած է սահնակէն (Տերոքինեի): Սահնակ նստած Լեհե՞րն են որ ջախջախուած են սառոյցին վրայ (Հիւկօ): Լեհական սահնակնե՞րն են որ շրջած տապալած են սառոյցին վրայ (Պոնֆուա): Լեհե՞րն են, վերջապէս, զորս զգետնած են՝ իրենց սահնակներուն մէջ, սառոյցներուն վրայէն արշաւած պահուն:

Ժան Քէզէր դիտել կուտայ.— Փոլէքս (վերջը սէ – քա – էս տառերով), որ կը նշանակէ Լեհաստանցի, կարելի է կարդալ նաեւ փոլէքս (վերջը միայն իքս տառով), որ կը նշանակէ սակր, պատերազմական կացին: Այս բառէն առաջ գրուած է սլէտ բառը, որ կը նշանակէ նաեւ մուրճ: Եւ ահա, մնաք բարո՛վ թագաւոր, Լեհաստանցիներ, սահնակներ: Նախադասութիւնը կը ստանայ սա ձեւը.— «Զարկաւ փշրեց սառոյցը իր ծանր սակրով, ճիշդ ինչպէս մուրճով»:

Հարկ է աւելցնել, Տոքթ. Ըներն եւս կը վկայէ, թէ կարդ մը Շէյքսփիրի Ֆոլիօներուն մէջ կը տեսնուի փոլէքս գրուած (իքս տառով): Այսուհանդերձ Համլէտ ողբերգութեան այժմեան օրինակներուն մէջ կը գտնէք Փոլէք գրուած, (միշտ սէ – քա վերջատառերով),— տեսնել Բ. արարուած, տեսարան երկրորդ, տող 63, 75 եւ Ե. արարուած, տեսարան երկրորդ, տող 388:

Ով ինչպէս կ՝ընդունի՝ թող ընդունի: Խնդիրն այն է որ տեղս կը պակսի խօսելու համար լինել թէ չլինել ասացուածքին մասին: Սքանչելի դաս մը, թարգմանութեան եւ հայ լեզուի,— այդ մասին՝ յաջորդով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՈՐՍԿԱՆ ԱՒԱԳԸ

Ա.

Մեր հարեւան Աւագը հիւանդ էր: Սարերում, արջերի ու եղնիկների հետ մեծացած այդ մարդը, որի մարմինը պողպատ էր դարձել լեռնային դաժան բնութեան դէմ ամբողջ երեք քառորդ դար կռուելով, այժմ անօգնական ընկած էր հին թախտին եւ աչքերը առաստաղին յառած՝ ծանր տնքում էր:

Տանեցիք ուզեցին Դիլիջանից բժիշկ կանչել՝ չհամաձայնուեց:

— Իմ դարմանն էն անմահական ծաղիկներն են, որ չորացան – կորան,— տնքոցով ասում էր նա:

Դրսում մռայլ աշուն էր, եւ ծեր որսկանի մեռնող հոգին թափառում էր իր սիրած սարերում:

— Մի Աստծու բաներին մտիկ, է,— խօսեց նա ինքն իրեն, զառանցելու նըման,— ինքը ստեղծում ա, սա՛ր, չո՛լ, հանդ, ուրդ ու ձոր զարդարում մեխակով ու նարկիզով, վարդ ու տերեւով, սուսամ – բարով ու լալազարով, ու ինքն էլ իր ձեռքով փճացնում, չորացնում ա էս դրախտ երկիրն ու սառը ձնով ծածկում... Բա սա խե՞լք ա, այ խալխը, բա էդ ի՞նչ արնախումի ձեռք պիտի լինի, որ իրան սարքած էն սիրուն դիւլըստանը քանդի...

Հիւանդը ջուր ուզեց, նրա ներսն այրըւում էր, չդիտես ջերմութիւնի՞ց, թէ իր սիրած սարերի կարօտից:

— Համ չկայ, լազաթ չեմ առնում էս զահրումարից,— դժգոհեց նա խմելուց յետոյ: — Ախ, աշխարքիցը ուրիշ բան չեմ ուզում, մեր սարի ջուխտակ աղբրների ջրիցը կաւէ փարչով մի կլկը – լալէն խմեմ, սիրտս վառող կրակը կը հանգչի ու վեր կը կենամ...

— Էլի շաշ – շաշ մի խօսի: Սարերում ձիւն է դալիս, գէլերն են ոռնում, սրա ուշքն ու միտքն էլի սարերումն է... Զուրը ջուր է, էլի, սարինը որն է, դեղինը որը,— նախատեց կինը եւ կարծես ինքն իրեն շարունակեց:— Էս տնաշէնին ասա – չասա, մի օր տանը չմնաց, ամառ, ձմեռ, գիշեր, ցերեկ չոլերն ընկած եա որսի ետեւից: Եա ոչխարի... ը՛ը՛ կտրուես դու, եարաբ ի՞նչ ես հասկանում էդ զաչաղի կեանքից...

Հիւանդը ծիծաղեց:

— Ախր կնիկ ես, է, ուշքդ քու տան պուճախումն ա: Իսկի մտածե՞լ ես, թէ էս ի՞նչ տեսակ երկրում ենք ապրում... Իսկի Խալխալլուի գլխին կանգնել ու ոտներիդ տակին փռուած աշխարքին մըտիկ ես արե՞լ... Իսկի պանիրն ու հացն ուտելուց յետոյ Զուխտակ աղբրի վրայ չոքել, խմել ու «օխա՛յ»ես արե՞լ, որ հասկանաս, թէ ես ինչ եմ ասում, եա սրտումս ինչ կայ...

Հիւանդը շուռ եկաւ իմ կողմը:

— Իմ ասածը սա կը հասկանայ, սա տաւարած ա, կը հասկանայ,... Վախտանդ ջան, էս անձրեւների վրայ հիմի ուրդերումը սունկ ա դուրս գալիս, չէ՞..

— Հա, ոնց չէ, երէկ էլ ինք հաւաքել:

— Վրէն աղ էք ցանում, պէծին դըցում ու մոխրակոկոլ ուտում...

— Ուտում ենք, բա՞...

— Ու վրէն էլ չոքում էք Զուխտակ աղբրի ջուրը խմում, էլի...

— Էն էլ ոնց...

— Օխայ, այ բալէք, երանի քեզ...

Եւ այդ աժդահա մարդը անզօրութիւնից ու սրտի նեղուելուց արտասուեց:

— Նանի, փարչը տուր,— զոչեցի ես վեր թռչելով:

Մայրս հասկացաւ ու սփրթնեց:

— Այ որդի, գէլերոց կը լինես...

Էլ մնացածը չլսեցի: Կուլան վերցրի, չոմբախն ուսիս դրի ու դուրս թռայ տընից:

... Կափ – քրտինքի մէջ մտած՝ դէպի սարերն եմ շտապում: Աշնան մերկ անտառը տխուր սկսւում է ցրտաշունչ հողմի առաջ, մառախուղը ձորերից դէպի վեր է բարձրանում ու վարագուրում սարերը, ուր Զուխտակ աղբիւրն է:

Հասայ սարահարթին: Ահա վրանները առանց թաղիքների, միայն ճիպոտներն են մերկ ցցուած՝ կմախքների նման:

Ի՞նչ տխուր է աշնանը սարում: Հիմա քո հասկանում եմ, թէ ինչո՞ւ է որսկան Աւագը այսքան ցաւով խօսում սարի ծաղիկների չորանալու մասին...

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

Պարսկական Կաղանդ

Նեվրուզ կը նշանակէ Նոր Օր :

Ըստ Ճելալեան օրացոյցին, նոր տարին կամ Նեվրուզը կը սկսի՝ երբ կը հասնի գարնան դիշերահաւասարը, այսինքն՝ երբ արեւը կը մտնէ խոյ աստեղատունը : Այս «առաջին օրը» կը կոչուի նեվրուզը ամէ (ժողովրդական) կամ կիւչիւք նեվրուզ: Վեց օր ետքը՝ Նեվրուզը խասէ կամ Նեվրուզը պիւզիւրք, — արքայական տօն է այդ օրը, երբ սովորութիւն է նուէրներ ընծայել թագաւորին եւ նուէրներ ընդունիլ թագաւորէն :

Ինչո՞ւ նեվրուզ կոչուած է Ճելալեան տարւոյն առաջին օրը : Ահաւասիկ աւանդութիւններ :

Պարսից Ճեմշիտ թագաւորը, զոր Արաբացիք կ'անուանեն Մենուշէլն, մին Փիշդատեան հարստութենէն, պտոյտ մը կը կատարէր իր թագաւորութեան մէջ, երբ կը հասնի Ատրպատական: Կը սքանչանայ տեղւոյն բնութեան վրայ, ուստի կը հրամայէ այնտեղ փոխադրել իր դահը, որ դրուազուած էր թանկագին քարերով, երեսը միշտ դէպի Արեւելք : Եւ Բայ – Մկեար կոչուեցաւ տեղը՝ ուր հաստատուեցաւ արքայից արքային դահը :

Ճեմշիտ հագաւ թագաւորական շողշողուն զգեստները, նոյնպէս թանկագին քարերով զարդարուած ու նստաւ իր դահին վրայ : Այս դէպքը տեղի ունեցաւ ճիշդ գարնան առաջին օրը :

Երբ ծագեցաւ արեգակը եւ սկսան փողփողիլ թանկագին քարերը, ժողովուրդին այնպէս թուեցաւ թէ արքայից արքան ողողուած էր գերբնական, աստուածային լոյսով : Այս տեսարանին առջեւ, բոլորը միասին բացագանչեցին — « Նեվրուզ է ասիկա» (նոր օր է), այն միտքով թէ երկու արեգակ կը փայլի, մէկը Արեւմուտքէն, միւսը Արեւելքէն :

Թագաւորին անունին վրայ, որ Ճեմ էր միայն՝ մինչեւ այդ օրը, այնուհետեւ շիտ (փայլուն) մակդիրն ալ աւելցաւ եւ արքայից արքան կոչուեցաւ Ճեմշիտ :

Նամէի Խուսրեվան պարսկական պատմութեան մէջ գրուած է թէ Ճեմշիտի դահը անփոխադրելի էր այնուհետեւ, ազուցուած ըլլալով ժայռի մը, կողքին՝ առիւծներու եւ վագրերու քանդակներ : Մինչեւ այժմ, կ'ըսէ նոյն գիրքը, կը մնան Բայ – Մկեարի ժեռանիստ պալատին աւերակները՝ իրենց ճարտարապետական ապշեցուցիչ քանդակներուն մնացորդներով :

Նոյն պատմագիրքը կը վկայէ թէ Պիւթագորաս փիլիսոփան, որ ժամանակակից էր արքայից արքային, Ճեմշիտին համար յօրինեց սազ նուագարանը եւ նուէր զրկեց : Ճեմշիտի օրով կատարուեցաւ երկաթի եւ այլ մետաղներու գիւտը, (առաջ զէնք եւ այլ գործիքներ, ինչպէս եւ զաւազանները, քարէ կը շինէին) : Ճեմշիտի օրով էր որ ժողովուրդը սորվեցաւ մանել, կտաւ գործել եւ ներկել : Վերջապէս Ճեմշիտի օրով էր որ սկսաւ դինիի գործածութիւնը :

Ճեմշիտ շատ կը սիրէր խաղողը : Անգամ մը կը հրամայէ որ խաղողը պահեն ամաններու մէջ: Խաղողը կը փճանայ ու կը քացխի: Թագաւորը կը հրամայէ այդ ամաններուն վրայ գրել թոյն: Սպասուհիներէն մին, յուսահատ ու կեանքէն ձանձրացած, կ'որոշէ անձնասպան ըլլալ՝ ինքզինք թունաւորելով : Ու կը բանայ ամանը եւ կը խմէ քացխած խաղողաջուրը, բայց կը դինովնայ, — կը կարծէ թէ դրախտ է դացած : Ափսո՛ս, ժամանակ մը ետքը կ'արթննայ, նորէն աշխարհ կուգայ: Այդ օրէն ի վեր դինին կոչեցին շահ – դորու, արքայական դեղ :

Նեվրուզէն վեց օր ետքը, Ճեմշիտ դարձեալ հրաւիրեց իր հպատակները տօնական խնջոյքի: Այդ օրը կոչեց Նեվրուզը խասսէ, այսինքն պաշտօնական կամ արքայական նեվրուզ : Այդ օրը խօսեցաւ հետեւեալ ճառը .

« Ամենաբարձրեալն Աստուած, ստեղծելով մեզ, մարդ արարածը զանազանեց կենդանիներէն : Մեզի տուաւ դիտակցութիւն եւ խելք, ուստի մենք պարտաւոր ենք սիրել մաքրութիւնը, լուացուիլ, ծխել, խմել, եւ Աստուծոյ գոհութիւն մատուցանել իր բարեգործութեան համար » :

Այն օրէն ի վեր, Պարսիկները կը լուացուին Նեվրուզին առթիւ, անուշահոտ իւղերով կ'օծեն իրենց մարմինը, կը ներկեն եղունգները եւ մօրուքները, տօնական զգեստ կը հագնին ու խնջոյք կ'ընեն :

Այդ օրը ազատութիւն կը շնորհուի բանտարկեալներուն եւ պարսիկ բանաստեղծները տաղեր կը հիւսեն ի փառս Շահին :

Հոգեւորականները կ'աւանդեն թէ այդ օրն է որ բոլոր մոլորակները կը սկսին իրենց հոլովոյթը, կը ծլին բոյսերը: Այդ օրն էր, կ'ըսեն, որ Նոյ Նահապետ ելաւ տապանէն, Աբրահամ թողուց կռապաշտութիւնը, Յովսէփ արձակուեցաւ բանտէն, Մուհամմէտ կործանեց Լաշի եւ Մանուշի արձանները Մեքքէի մէջ :

Նոյնպէս կը պատմեն թէ այդ օրն էր որ մարդարէն անցաւ վայրէ մը, ուր բուրդ էր կազմուած ոսկորներով: Մուհամմէտ աղաչեց Աստուծոյ, որպէսզի կենդանութիւն ստանան այդ ոսկորները, եւ Աստուած կատարեց իր մարդարէին խնդրանքը, — այդ հրաշքը Նեվրուզի օրն էր որ կատարուեցաւ : Այդ ոսկորները կը պատկանէին ժողովուրդի մը, զոր Աստուած ոչնչացուցած էր երկնառաք ժանտախտով :

Վերջապէս Նեվրուզի օրով էր որ Ալի առաջին անգամ բարձրացաւ խալիֆայական դահը :

Նեվրուզի շրջանին, ամէն Զորեքշաբթի, այսինքն չորս Զորեքշաբթի, շարունակաբար, կիները քաղաքէն դուրս կ'ելլեն եւ երեկոյեան դէմ խարոյկ կը վառեն եւ երեք անգամ կը ցատկեն վրայէն, ըսելով. «Այստեղ, կրակին մէջ, կը թողում իմ բոլոր թշուառութիւններս » : Իսկ պատանիները կը շրջին տունէ տուն՝ երգելով .

Կը մօտենայ գարունը ,
Կ'երեւին ծաղիկները
Մարգագետիններու վրայ :
Քիչ մը բան տուէք մեզի ,
Կը շնորհաւորենք Նեվրուզը
Մեզի կը սպասէ մոլլան :

Տուներու մէջ կը պատրաստուի խոնջա, այսինքն զանազան քաղցրեղէններով հարուստ սեղան մը, հրուշակ, օշարակ, մրգեղէն: Նաեւ սարգի,— հոգով լեցուած փոքրիկ ափսէներու մէջ ցորեն ու գարի կը ցանեն, ցորենը ծիլ կ'արձակէ եւ գեղեցիկ կանանչութիւն մը կը ստեղծէ : Այս է որ կը դնեն սեղանին վրայ :

Իւրաքանչիւր այցելուի՝ ամէնէն առաջ վարդի ջուր կը ներկայացնեն :

Տօնախմբութիւնը կը տեւէ երեք օր: Ցետոյ գերեզմանատուն կ'երթան եւ նընջեցեալներուն հոգաթումբին վրայ կը տնկեն ուռենիի ճիւղեր, զարդարուած՝ ոսկեզօծ թուղթերով : Հոգաթումբերուն վրայ կը թափեն նաեւ զանազան մրգեղէններ :

Մեր Փեսացուները Աջգէ Աջգ

ՌՈՒՍ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

Տուր ինձ սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ ,
Ես երջանիկ կ'անեմ քեզ ,
Ազգ ու ազինք կը նուանեմ
Եւ ոտքիդ տակ կը դնեմ :
Աշխարհ փնտռէ ու չես գտներ
Երջանիկ քեզ նման կին :
Ձեռքդ կ'առնուս քնութ ու ռոզգա ,
Տուր թէ կըտաս աջ ու ձախ ,
Ծառայք, նաժիշտք, Մաշքա, Քուզքա
Միշտ կ'ունենան քեզմէ վախ :
Շիշ ու շթոֆը վոտկայով լի
Պահարանիդ մէջ շարած :
Աղջի՛կ, այդպէս կեանք բարելի
Կը խոստանայ քեզ Աստուած :

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Զէ՛, ռուս փեսայ, այդ բաներուն
Չի ախորժի հայ Եւան ,
Քու խոստացած երջանկութիւն
Թող վայելէ ռուս տեվան :

ՊԱՐՍԻԿ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

Ինձ տուր սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ ,
Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ ,
Գոհարի մէջ կը փաթաթեմ ,
Կանանոցըս կը տանեմ ,
Գիշեր ցերեկ խունկ, հալուէներ
Քու առջեւը կը ծխին ,
Վարդաջրի շատրուաններ
Ոտքերիդ տակ կը բխին :
Չես անջատիր դու իմ գրկէն ,
Ջերմ համբոյրով արբեցած ,
Սեւ նաժիշտներ քու ակնարկէն
Կը դիտեն միշտ սարսափած :

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Զէ՛, պարս փեսայ, այդ բաներուն
Երբեք ես չեմ ախորժալ ,
Քու այդ ամէն երջանկութիւն
Թող վայելէ քո գոզալ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

Տուր ինձ սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ ,
Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ,
Շինեռն, ռոթոնտ, մանթօ, թիւռնիւռ
Քեզմէն անպակաս կ'անեմ :
Տօն օրերը, կէս – օրից յետ
Ուղիղ կ'երթաս Պալ – Մարիլ ,
Կուշտ կը պարես Թռամփլան, Քանքան,
Վալս, Մազուրքա ու Քատրիլ :
Ուրախ կ'անցնի մանկութիւնդ ,
Կ'ապրիս ինչպէս թիթեռնիկ ,
Դարձուր երեսդ Հայութենէ,
Ապրէ մեզ պէս երջանիկ :

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Ֆրանսացի՛, այդպէս կեանքին
Հայ աղջկունք սէր չունին :
Կեանքի այդքան մեծ բարիքին
Հասցուր դու քու մամզէլին :

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

Տուր ինձ սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ ,
Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ ,
Երշիկ, ապուխտ ու գարեջուր
Բերնէդ անպակաս կ'անեմ :
Իմ տան մէջը դու կը լինես
Իսկական մայր, տանտիկին :
Ամբողջ օրը վաֆլի կ'եփես ,
Ծիծ կուտաս քու զաւակին :
Պահարանըդ ու սնտուկըդ
Կը լեցնեմ նոխ աւարով ,
Ֆրանսայէն գողցած թալլած
Արծաթեղէն իրերով :

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Տեւտոն փեսայ, այդպէս կեանքին
Ես ախորժակ, սէր չունեմ ,
Այդ խոստացած քու բարիքին
Հասցուր դու քու ֆռայլինին :

ՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

Ձեռքըդ տուր ինձ, իմ նազելի ,
Թողնենք այս նոր խուժաստան
Հայոց ազգիս, գաղթենք դէպի
Վանը, մեր բնակարան :
Այնտեղ թէեւ մեզ չի մնում
Անդորրութիւն, կեանք փափուկ ,
Գէթ չենք ստիպուիր սուրբ զգացմունք
Պահել սրտի մէջ ծածուկ ,
Հայ լինելէ չենք ամաչեր ,
Անտէր, նժդեհ չենք մնար ,
Սէրն օտարին (գարշելի բեռ)
Կեղծ ժպիտով չենք մուրար :
Կեանքերնուս կէսն ծառայ եղանք
Գէթ կէսն լինենք մենք հանգիստ :
Տուր ուրեմն ինձ քու ձեռքը,
Թողնենք այս նոր խուժաստան
Հայոց ազգիս, գաղթենք դէպի
Վան, մեր բնակարան :

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Առ իմ ձեռքը, ա՛ռ իմ սիրտը ,
Հայ պատանի իմ անգին ,
Զինակից եմ քեզ, ընկեր իմ ,
Մինչ քու մէջ կայ հայ ոգին :

ԳԱՄԱՌ–ՔԱԹԻՊԱ.

1884

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Ճշմարիտ Աստուածը մեզի հետ է Եւա : Ճշմարիտ Աստուածը ոչ մէկուն կը բարկանայ :Իմաստութիւնը բարկութիւն չունի : Եթէ գլուխդ դէպի երկինք բարձրացնես ու ըսես. Ով Աստուած իմ, ով Հայր իմ, ես Գրիգորը ինծի կեանքիս ընկերը կ'ընտրեմ, ու ես ալ նոյնը ըսեմ քեզի համար, այն ատեն սիրելիս, մենք Աստուծոյ առջեւ կարգուած ենք :

Եւա յափշտակուած մտիկ կ'ընէր Գրիգորին, մինչ ան մեղմաձայն կը խօսէր : Որբութեան հացով սնած մարդը շուտով կը հասուննայ :

Ու Գրիգորը շարունակեց .

— Եկեղեցական պսակը, Եւա ,ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հաստատութիւնը մեր ըրածին . պատշաճութեան գործ մը : Վըկայելու համար աշխարհի առջեւ թէ մենք մեր հոգւոյն ու սրտին համաձայն իրարու հետ կը միանանք, ոչ պատահաբար , ժամանակաւոր կերպով , ինչպէս կենդանիները: Մենք մեր պսակը արդէն մեր մանկութենէն կատարած ենք, սիրելիս :

Մեքչէի խոտաւէտ բլուրի մը դագաթը հասաւ. կեցաւ, սպասեց իրենց :

— Քիչ մը հանդիստ առնելը վնաս պիտի չընէ , — ըսաւ :

— Լաւ, — ըսաւ Գրիգոր , — իջնենք , վարը ջուր ալ կը տեսնեմ, վալաքը թող մեր ձիերը խմելու տանի :

Ձիէն վար ցատկեց եւ օգնեց Եւային ալ իջնելու : Վերարկուն գետին փռեց ու նստան :

Մէքչէի մախաղը բացաւ, աղ ու հաց հանեց մէջէն . Գրիգոր ծնրադրեց ու հացէն կտրելով նախ Եւային հրամցուց : Բայց վար դրաւ հացը ու Եւային նայեցաւ :

— Իրարու հետ հաց ուտելէ առաջ , Վիցա, աղէկ պիտի չըլլա՞յ որ մեր սրտերուն միութիւնը խօսքով ալ կապենք Աստուծոյ առջեւ :

Եւան ալ ծունկի եկաւ. չէր դիտեր թէ Գրիգոր իսկապէս ի՞նչ կ'ուղէր , սակայն անոր ձայնի դողալէն կը զգար թէ անոր մտածութեան մէջ վեհ ու հանդիսաւոր բան մը կար. ու ձեռքը Գրիգորին երկարեց :

— Ե՞ս պիտի պսակեմ ձեզ , — զարմացաւ Մեքչէի :

— Ոչ, Ստեփան, այլ մեր սրտերուն Աբարիչը :

Գլխարկը հանեց ու երկինք նայեցաւ :

— Ով Աստուած մեր, ոչ Հայր մեր : Քու տաճարիդ մէջ ենք, ոչ մարդկային ձեռագործ կամարակապ չէնքի մէջ, այլ քու երկնքին կամարիդ տակ, քու ծառերուդ փառաւոր սիւներուն մէջ: Անտառէն քու շունչդ մեզ կ'ողողէ , ու բարձունքէն քու աչքդ մեր վրայ կը նայի : Այդ օրիորդը մանկութենէս ի վեր ընկերս է, սրտիս ամէնէն մօտիկը՝ երկրի բոլոր աղջիկներուն մէջէն. զինքը միայն կը սիրեմ . զինքը ամէն ժամանակ, մինչեւ գերեզմանդ, եւ անդին ալ : Մարդոց կամքը մեզի թոյլ չի տար որ սովորական ձեւով միանանք. դուն թոյլ տուր որ քու օրհնութեամբդ կինս ըլլայ : Աղջիկ, ես Աստուծոյ առջեւ իմ կինս կը յայտարարեմ քեզ :

Եւան արցունքոտ աչքերով թոթովեց .

— Իսկ ես այրս ...

Ու գլուխը Գրիգորի ուսին վրայ հակեց :

Գրիգոր մատը բարձրացուց .

— Կ'երդնում երբեք չթողուլ քեզ, ոչ մէկ վտանգի ժամանակ, ոչ մէկ թշուառութեան մէջ. մինչեւ մահդ, մինչեւ մահս . Աստուած ինծի օգնական :

— Ամէն , — որոտաց Մեքչէի հանդիսաւոր ձայնով :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐ « ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Հ. Ստեփան	20
Ս. Խաչիկեան (Սէնթ Էթիէն)	20
Մ. Խլոյեան	20

×

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Մաննիկ Մեծատուրեանէ քսան Ֆր. Տիկին Տիրուհի Միսաքեանի մահուան առթիւ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ.-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 3, Կիրակի.— *Ե. օր Ծնընդեան պահոց: Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին:*

Յունուար 5, Երեքշաբթի.— *Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 3·30ին, պատարագ ժամը 5ին:*

Յունուար 6, Չորեքշաբթի.— *Տօն Ծընընդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Յետ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Յունուար 7, Հինգշաբթի.— *Մեռելոց, պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, պատարագի աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :*

Յունուար 10, Կիրակի.— *Ե. օր Ծնընդեան, պատարագ ժամը 10ին:*

Յունուար 13, Չորեքշաբթի.— *Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 10ին:*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

6 Յունուար.— *Ս. Ծնունդի արարողութիւն ժամը 9:*

9 Յունուար, Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, երեկոյեան ժամերգութիւն 4, Ս. պատարագ 5·30 :*

10 Յունուար, Կիրակի.— *Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամերգութիւն 8, Ս. պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·45, հոգեհանդիստ համօրէն ննջեցեալներու :*

Ծնողքներ կը հրաւիրուին իրենց զաւակները առաջնորդել Ս. Հաղորդութեան, այս Կիրակի օր :

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9, Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ ժամը 17·30ին :*

Յունուար 10, Կիրակի.— *Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանդիստ ժամը 11ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին:*

×

ՊՕՄՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, *Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Յ. Ք. հանդիսաւոր եպիսկոպոսական Ս. պատարագ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջ. Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան :*

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 10, Ջրօրհնէքի արարողութիւն ժամը 11·30 :

Այս Երկուշաբթի, *Յիշատակ Մեռելոց, ժամը 8·30, պատարագ 10, հանդիսաւոր հոգեհանդիստ 11·30 :*

Կիրակի, 10 Յունուար.— *«Տօն Անուանակոչութեան Յ.ի : Սկիզբ առաւօտ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10 :*

Նոյն Կիրակի հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանդիստ ըստ հանդուցեալ Տիկին Վալանթին եւ Պ. Կարապետ Զամպագճեանի կտակին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Կանգնած Նոր Տարուան, 1965ի մուտքի սեմին, կ՝ուզէի որ կարելի ըլլար ինձ համար, անձնապէս, դէթ առանձին գրութիւններով, յայտնել իմ ուրախութիւնները եւ շնորհաւորութիւնները իմ բոլոր բարեկամներուն, ուր ալ գտնուին անոնք, Ամերիկա, Եւրոպա, Մերձաւոր Արեւելք թէ Աւստրալիա, եւ մաղթել ամէնուն առողջութիւն, յաջողութիւն եւ երջանկութիւն :

Տիկին Մարտիկեան եւ մեր զաւակները՝ Անիթա Նազ ու Հայկ կը միանան ինձ շնորհաւորելու մեր բոլոր բարեկամները Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի զոյգ տօնական օրերու առիթով եւ մաղթելու անոնց ամէնուն առողջութիւն, յաջողութիւն եւ երջանկութիւն 1965ի եւ անոր յաջորդող տարիներու ընթացքին :

ՃՈՐՃ Մ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ
Սան Ֆրանսիսքօ, Քալիֆորնիա

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Ռոմանի ընկերները եւս :

ՀԱՅ ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլին յանձնուած է ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ներկայ տարուան երկրորդ վեցամսեայ հատորը: Այս բացառիկ հրատարակութիւններով ջանք կը թափուի շահիլ կորսուած ժամանակը: Մեր նպատակն է մէկ տարի առաջ անցնիլ՝ վերահաստատելու համար պարբերական կանոնաւոր հրատարակութիւնը : Շատ կը խնդրենք մեր բարեկամներէն՝ դիւրացնել մեր աշխատանքը, չվնասել այս իրապէս հանրօգուտ ձեռնարկին: ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժանորդագրութեանց անկանոն վճարումներն են, որ անկանոն կը դարձնե հրատարակութիւը :

Շնորհակալութիւն բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց համակրանքը կը յայտնեն՝ գնահատելով կատարուած աշխատանքը, կանոնաւոր վճարելով իրենց բաժնեգինը, գոհունակութիւն յայտնելով բովանդակութեան համար, վստահութիւն յայտնելով խմբագրին՝ առանց վախնալու թէ կը դադրի թերթը եւ կը կորսուի իրենց տասնեւհինգ Ֆրանքը:

Ներողութիւն՝ եթէ խմբագիրը չի կրնար պատասխանել հասած բոլոր նամակներուն, ոչ ալ նամակ գրել՝ բաժնեգին պահանջելու համար : Խմբագիրը ծանրաբեռնուած է բեռնակիրի մը չափ :

Ուժ տալ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի, կը նշանակէ դիւրացնել հրատարակիչին ոչ միայն խմբագրական, այլ եւ գրական աշխատանքները, օգտուելով անձնապէս :

Բաժանորդագրութիւնը՝ տարեկան 15 Ֆրանք Ֆրանսա, 20 Ֆրանք արտասահման :

Դիմել խմբագրին անունով,
Հասցէին վրայ աւելցնել Յառաջ :
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ
Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէրտէրեան, Ֆրէնկիւլեան, Նաճարեան, Կելինեան եւ Կարապետեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին ԱՒԵՏԻՍ ՏԷՐ – ՏԷՐԵԱՆԻ (Զարսանճաղցի) մահուան առթիւ եւ կը ծանուցանեն թէ քառասունքի հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Մշակոյթի Տան պաշտօնական բացման հանդիսութիւնները Փետրուար 7ին, Կիրակի օր :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ
(Քերթուածներ)
Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
Tél. : DANton 88-65

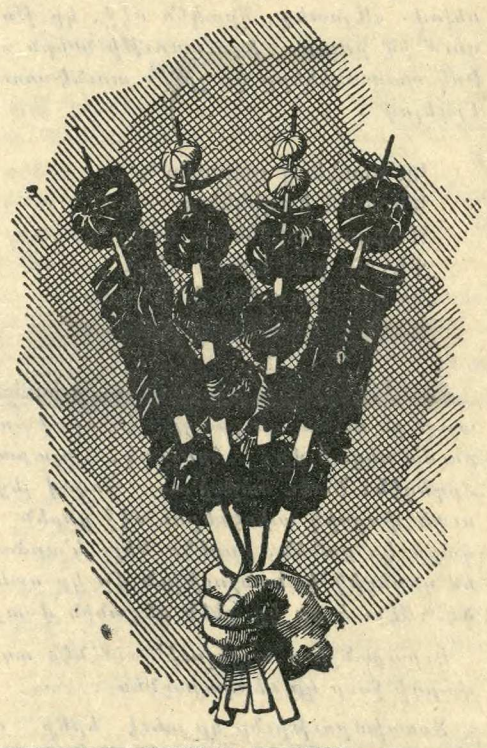

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 5 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10198 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.198

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻ

Նոր տարին կը թեւակոխենք յոյսով ու վառ երազներով :

Մեղադրանքի խօսք չունինք մեռնող տարիին համար : Երախտապարտ է մարդկութիւնը , որ խաղաղ տարի մը ապրեցաւ 1964ին :

Նոր տարուան սեմին գոհունակութեամբ կ՝արձանագրենք խաղաղութեան ամրապնդումը աշխարհի երեսին :

Պատերազմի մղձաւանջը աստիճան մը աւելի փարատած է :

Խաղաղ կենակցութեան վարդապետութիւնը նոր հեռանկարներ բացած է բոլոր այն ժողովուրդներուն համար , որոնք երկաթեայ վարագոյրով մը բաժնուած կ՝ապրին տասնեակ տարիներէ ի վեր :

Չէ իրականացած «համաշխարհային յեղափոխութիւն»ը : Սնանկացած է «պրոլետարներու դիկտատուրա»ն, որուն անունով 1917էն մինչեւ 1953 ,— Սթալինի մահը —, միլիոնաւոր մարդիկ առանց դատ ու դատաստանի գնդակահարուեցան կամ բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ մահացան :

Կրեմլին սկսած է ջուր խառնել իր բարկ դինիին մէջ : Բռնակալական վարչաձեւը մեղմացումի նշաններ սկսած է ցոյց տալ :

Մաղթե՛նք որ 1965ի ընթացքին ժողովրդավարական սկզբունքները որոշ չափով որդեգրուին մուրճի ու մանդաղի տիրապետութեան ենթակայ երկիրներու մէջ, որպէսզի խաղաղութենէն վերջ նաեւ ազատութիւնը տիրապետէ երկրագունդի վրայ : Ազատութիւնը՝ խղճի, մտքի, խօսքի ու երթեւկի :

Նոր տարին կ՝ողջունենք լաւատեսութեամբ :

Յոյսեր կան, որ երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, ազգին քաղաքական բոլոր հոսանքներն ու զանազան կազմակերպութիւնները մոռցած իրենց դաղափարական տարակարծութիւնները , զինադուլ պիտի կնքեն , դադրեցնելով ներքին պայքարը եւ համերաշխական ոգիով ու միացեալ ճիգերով աշխատանքի պիտի լծուին՝ յանուն համազգային ընդհանուր շահերու :

1965ը Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի յիսնամեակն է :

Այս պատմական տարեդարձը պիտի ոդեկոչուի արժանավայել շուքով սփիւռքի այն բոլոր վայրերուն մէջ, ուր Հայութեան բեկորներ կ՝ապրին կազմակերպուած ձեւով, Մերձաւոր Արեւելքէն մինչեւ հեռաւոր արեւմուտք, Իրանէն մինչեւ Յունաստան , Ֆրանսայէն մինչեւ Քալիֆորնիա ու մինչեւ Ուրուկուէյ :

Հայրենիքի մէջ Էջմիածինն է միայն , որ ցարդ կը հետաքրքրուի յիսնամեակով : Վազգէն Ա. իր կոնդակով հրաւէր կ՝ուղղէ Ապրիլ 24ին աղօթելու նահատակներու հոգւոյ հանդստութեան համար : Ու մասնաւոր արարողութիւններ ծրագրած է այդ օրը Մայր Տաճարին մէջ :

Նոր տարուան սեմին սրտի մեծ գոհունակութիւն կը զգանք ստեղծուած համերաշխական մթնոլորտին համար :

Օտար երկիրներու մէջ ազգապահպանման հարցը մեր բոլորին գլխաւոր մտահոգութեան ու հոգածութեան առարկան պէտք է ըլլայ : Չկայ անկէ աւելի կենսական խնդիր տարագիր Հայութեան համար :

Եւ սակայն ցարդ հնարաւոր չէ եղած գործակցութիւն ստեղծել զանազան կազմակերպութեանց միջեւ այդ հարցին շուրջ : Միաբանութիւն կարելի չէ եղած գոյացնել կրթական – մշակութային – եկեղեցական, նոյնիսկ բարեսիրական դետնի վրայ :

Մաղթե՛նք , որ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ կնքուած զինադուլը տեւական ըլլայ :

Թո՛ղ 1965ը միաբանութեան եւ համերաշխութեան տարի ըլլայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ"

Կ՝ԸՍԷ ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ

Նոր տարուան նախօրեակին , նախագահ տը Կոլ մաղթանքի ճառ մը արտասանեց , լաւագոյն օրեր մաղթելու համար Ֆրանսայի : Տը Կոլ նախ անցեալ տարուան պատկերը գծեց , հաստատելու համար թէ Ֆրանսա ապրած է խաղաղ տարի մը , ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ : Երանի՛ թէ , կ՝ըսէ նախագահը , 1965ին ալ երկիրը պահէ նոյն կայունութիւնը եւ նոյն գործունէութիւնը՝ «վըստահ եմ որ տարին որ կը սկսի կարեւոր հանգրուան մը պիտի ըլլայ իր արտակարգ զարգացման համար : Հաշուեկշիռը վճռական է : Խորքին մէջ, ամէն մարդ գիտէ , բայց լաւ է թիւեր տալ : 1958ի բաղդատմամբ , 1964ը տեսաւ թէ ազգային եկամուտը հարիւրին 35 աւելցաւ : Այսպէս երթալով , մէկ սերունդէն , Ֆրանսա երկու անգամ աւելի հարուստ պիտի ըլլայ քան ինչ որ էր : Նոյն վեց տարիներու շրջանին , Ֆրանսացիներուն միջին եկամուտը , բացարձակ արժէքով գընահատուած , հարիւրին 25 բարձրացաւ : Պարագան է ի մէջ այլոց , զանազան դասակարգերու որոնք , ատենին , նպաստաւորուած չէին .— հողագործ , պետական պաշտօնեայ , հանրային սպասարկութեանց պաշտօնեայ : Ասիկա կը նշանակէ թէ , երախայ մը որ այս երեկոյ կը ծնի , իր չափահասութենէն սկսեալ , երկու անգամ աւելի լաւ պիտի ապրի քան իր ծնողքը որոնք այսօր կ՝ապրին » :

Ապա , նախագահ տը Կոլ թիւեր կուտայ : Միշտ 1958ի հետ բաղդատելով , կը հաստատէ թէ պետութիւնը աւելցուցած է այն վարկերը զորս կուտար բնակարաններու , ազգային առողջապահութեան , աշխատանքի , հողագործութեան , լուսաւորութեան , երիտասարդութեան եւ գիտական հետազօտութեան : Այս բարելաւումը պիտի շարունակուի : Տը Կոլ չուզեր մարդարէութիւն ընել , բայց կը յայտարարէ թէ եթէ ծանր ցնցումներ չպատահին Ֆրանսայի մէջ կամ դուրսը , 1965ին ազգային բարգաւաճումը ամուր յառաջացում մը պիտի ունենայ զոր տընտեսական եւ ընկերային զարգացումը թոյլ կուտայ :

... « 1965ին , պիտի շարունակենք մեր ճիգը որ ներսը յառաջդիմութիւն կը շընորհէ եւ որ դուրսը , մեր անկախութեան պայմանն է : Կ՝ըսեմ մեր անկախութիւնը : Ասիկա կը նշանակէ որ մեր երկիրը , որ ոչ ոքի տիրապետել կդուզէ , կ՝ուզէ իր տէրն ըլլալ : Տարին , որ վերջացաւ եւ ան որ կը սկսի , պիտի հաստատէ որ տանելով հանդերձ մեր անհատական գիծը քաղաքականութեան , տնտեսութեան , դրամի , պաշտպանութեան մարզերուն մէջ , այլ խօսքով նետելով բոլոր դրութիւնները , որոնք «գերազգային» , «ներմուծումի» կամ «ատլանտիականութեան» պիտակին տակ իրականին մէջ մեզ պիտի պահեն ծանօթ գերագահութեան ներքեւ , տրամադիր ենք բարեկամական գործակցութեան մեր զինակիցներուն իւրաքանչիւրին հետ , յառաջդիմել կուտանք Արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը , շատ գործունեայ կը մնանք ինչ կը վերաբերի այն օժանդակութեան զոր կը բերենք բարգաւաճող ժողովուրդներուն , լատին Ամերիկայի հետ , երթալով աւելի սերտ կապեր կը հաստատենք , կապը կը վերահաստատենք Չինաստանի հետ , վերջապէս կը բազմապատկենք մեր յարաբերութիւնները Արեւելքի եւրոպական պետութեանց հետ» :

Եզրակացնելով նախագահ տը Կոլ. կը յայտարարէ .— « Անշուշտ , կեանքը կեանքն է , այլ խօսքով պայքար մը ազգի մը ինչպէս մարդուն համար : Կան եւ միշտ պիտի ըլլան եւ ամէն տեղ , յաղթահարելիք դժուարութիւնները , թափելիք ճիգեր , կրելիք վիշտեր , յառաջանալու համար արժանաւորութեան , արդարութեան , եղբայրութեան մէջ : Բայց բոլորս միասին , ժողովուրդ մըն ենք որու արդիական յեղաշրջումը զաւակները ամէն օր աւելի համախոհ կը դարձնէ լաւագոյնին համար : Ինչ որ այս ժողովուրդը կը կատարէ մեր յատուկ ճակատագիրը կը հրամայէ : Ինչ որ կը պատահի մէկուն կամ միւսին հասարակաց ճակատագրին մէջ դեր կը խաղայ : Այս պատճառաւ է , Ֆրանսուհինե՛ր , Ֆրանսացինե՛ր , որ մեր անունով մաղթանքներ ընելով բոլորին , երկրին , ձեզի ուղղելով զանոնք , իւրաքանչիւրին մաղթելով լաւ եւ երջանիկ տարի , Ֆրանսայի է որ կը մաղթեմ : Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը : Կեցցէ՛ Ֆրանսա :

Այս ճառը որոշ դժգոհութիւններու եւ քննադատութիւններու դուռ բացած է ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ :

Ներքին ճակատի վրայ , ձեռնհաս շրջանակները շատ նեղուած են տրուած թիւերէն : Արտաքին ճակատի վրայ , Անգլիա եւ Ամերիկա չեն ծածկեր իրենց վրդովումը տը Կոլի բռնած դիրքին համար , եւրոպական եւ Ատլանտեան հարցերու նկատմամբ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

ՏԻՆ ՌԸՍՔԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանդներու Արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք ԷՆ ՊԻ ՍԻ պատկերասփիւռի կայանէն պատասխանած է կարգ մը հարցումներու : Նախարարը շեշտած է թէ երկու վտանգաւոր օճախները պէտք է նկատել Քոնկօն եւ Վիէթ Նամը : Մասնաւոր նորութիւն մը չարտայայտելով հանդերձ , Տին Ռըսք վերյիշած է ամերիկեան քաղաքականութեան գլխաւոր սկզբունքները : Յայտնած է մանաւանդ թէ Միացեալ Նահանդները տրամադիր են քաղաքական լուծում մը ընդունելու Վիէթնամի հարցին առընչութեամբ եւ իրենց զօրքը քաշելու հարաւային Վիէթնամէն այն պայմանով սակայն , որ հիւսիսային Վիէթնամը եւ ժողովրդական Չինաստանը վերջ տան իրենց յարձակողական քաղաքականութեան եւ « իրենց դրացիները հանդիստ ձգեն» : Ռըսք անդամ մը եւս յայտարարած է թէ Ամերիկա դէմ է իր զօրքը պարզապէս քաշելու առանց պայմանի , աւելցնելով .— « Հանոյէն ներմուծումը պէտք է վերջ գտնէ եւ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին որպէսզի գործնական դետնի վրայ վերջանան » : Ռըսք անդամ մը եւս դէմ արտայայտուած է Համայնավար Չինաստանի ՄԱԿի անդամակցութեան ցորչափ Փեքինի կառավարութիւնը իր յարձակողական քաղաքականութիւնը կը շարունակէ ասիական հարաւ – արեւելքի մէջ :

Անդրադառնալով Միացեալ Նահանդներու եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութեանց , Ռըսք շատ քաջալերական կը գտնէ խորհրդային նոր ղեկավարներուն դիրքը խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութեան հանդէպ , բայց մտահոգութիւն յայտնած է ինչ կը վերաբերի անոնց քաղաքականութեան Վիէթնամի և Քոնկոյի հարցերուն մէջ : Շեշտելով թէ հաստատուած է որ «արտաքին տարբեր ապօրինի կերպով զէնք կը հայթայթեն Քոնկոյի ըմբոստներուն » Ռըսք հաստատած է թէ նման միջամտութիւններ այդ երկիրը կրնան վերածել կռուի դաշտի մը ուր բախում պիտի ունենան մրցակից տարբեր «յոյս ունի սակայն թէ ապահովութեան Խորհուրդը եւ ՄԱԿը ձեւ մը պիտի գտնեն վերջ դնելու համար Քոնկոյի միջամտութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԻԷՌ ՊՐԻՍՈՆ , տնօրէն Ֆիկառոյի մեռաւ առջի օր , յետ անողոք հիւանդութեան : Ողբացեալը ամէնէն ուշագրաւ դէմքերէն մէկը եղած է Ֆրանսական լրագրութեան : Ծնած Փարիզ 1896ին , զաւակն էր Ատոլֆ Պրիսոնի եւ Իվոն Սարսէի , այսինքն թոռը թատերական քննադատ՝ Ֆրանսիսք Սարսէի : Մասնակցած է առաջին աշխարհամարտին , ապա 1920ին խմբագրութեան քարտուղար եղած է «Անալներուն» : 1924էն 1934 թատերական քննադատն է «Թան»ի ապա 34էն 40 Ֆիկառոյի , 1934 է նաեւ որ կը ստանձնէր «Ֆիկառոյի» տնօրէնութիւնը : Երկրորդ աշխարհամարտին , գերի ինկած է , փախած եւ Քլերմոն – Ֆեռան հասած : Նախագահ– ընդհ. տնօրէն Անանուն Ընկերութեան եւ Ֆիկառոյի Ֆերմիէռ Ընկերութեան , անդամ էր նաեւ «Ֆրանս – Փրէս » գործակալութեան բարձրագոյն խորհուրդին : Գրական գործը կը բաղկանայ գլխաւորաբար թատրոնի նուիրուած հատորներէ : Ամուսնացած էր Եոլանտ Լաֆոնի հետ եւ ունի մէկ զաւակ որ մաս կը կազմէ «Ֆիկառոյի» : Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի , ժամը 11ին , Սէն–Ֆիլիփ Տիւ Ռուլի եկեղեցին : «Յառաջ» ինչպէս բովանդակ Ֆրանսական մամուլը կը խոնարհի մեծ լրագրողին յիշատակին առջեւ :

ԱՊԻՃԱՆԻ մէջ , պետութեան Ապահովութեան Ատեանը մահավճիռ արձակած է քաղաքական վեց անձնաւորութեանց դէմ , որոնց կարգին նախկին վարչապետ՝ Ժան – Պաթիսթ Մոքէ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՈՔԱՐՆՕ կը սպառնայ քաշուիլ ՄԱԿէն եթէ Մալէզիան անդամ ընտրուի Ապահովութեան Խորհուրդին , Չեխոսլովաքիոյ աթոռին :

ՆԱՍՐ Նոր Տարին շնորհաւորած է 45 պետութեանց ղեկավարներու որոնց մէջ ոչ մէկ պետութիւն կայ արեւմտեան Եւրոպայէն , ոչ ալ Միացեալ Նահանդները :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ նախագահը Թոմազ յայտարարած է թէ Արեւմուտքի երկչոտութիւնն է ներկայ բոլոր ցաւերուն պատասխանատուն :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Տէր եւ Տիկին Հրանդ Բամպակեան (Միլանօ)	100
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան	50
Պ. Գ. Մարանկոզեան	50
Աշակերտուհի մը	20
Պ. Մ. Տէր – Գրիգորեան	10
(եւ 10 Հայ – Բոյժի բարգաւաճման) :	
Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղ	20

×

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղ	20

եւ տասը Ֆրանք Հայ – Բոյժին :

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—o—

1861 Յունիս 9ին պետութեանց ներկայացուցիչները ստորագրեցին Լիբանանի ինքնավարութեան կանոնագրութիւնը, բայց երեք տարիներու բանակցութիւններէ ետք, 1864ին, վաւերացուեցաւ կանոնագրութիւնը:

Լիբանան պիտի ունենայ ընդհանուր նահանգապետ մը, որ պիտի նշանակուի սուլթանին կողմէ, պիտի ըլլայ քրիստոնեայ:

Նահանգապետին իրաւասութիւնները պիտի ըլլան հսկել երկրին անդորրութեան վրայ, բաշխել տուրքերը, նշանակել պաշտօնեաները, նախագահել վարչական ժողովին:

Վարչական ժողովը պիտի բաղկանայ 12 անդամներէ, ընտրուած դաւառներէն եւ կանոնագրութեան մէջ նշանակուած դաւանանքներուն պատկանող պիտի ըլլան: Ժողովը պիտի սահմանէ տուրքերը, հսկէ եկամուտներուն վրայ, խորհրդակցական ձայն պիտի ունենայ նահանգապետին մօտ: Գիւղի բնակչութիւնը պիտի ընտրէ գիւղապետը, իսկ նահանգապետը պիտի նշանակէ դաւառներու գլխաւորները:

Ամէնքը հաւասար պիտի ըլլան օրէնքի առջեւ:

Սովորական ժամանակ ոստիկանութիւնը կը պահպանէ անդորրութիւնը, իւրաքանչիւր հազար բնակիչ պիտի տայ 7 հոգի: Արտակարգ պարագաներու տակ նահանգապետը կրնայ դիմել Լիբանանէն դուրս գտնուող պետական զինուորներու աջակցութեան: Օգնութեան եկող զօրքերը պիտի հեռանան երկրէն՝ երբ այլեւս պէտք չի մնար իրենց օգնութեան:

Երբեմն երկրին եկամուտները չեն բաւեր ծախքերուն համար, պետական գանձը պիտի լրացնէ պակասը: Հանրային աշխատանքներու եւ արտակարգ ծախքերու համար պետութիւնը բերելու է իր աջակցութիւնը:

Ժողովին անդամներուն մէկ երրորդը կը նորոգուի երկու տարին անդամ մը: Անդամները վերընտրելի են: Այսպէս կը ստեղծուէր խորհրդակցական եւ ժողովրդային ընտրութեան վարչաձեւ մը:

Լիբանան կը մնար օսմանեան տիրապետութեան եւ միջազգային պաշտպանութեան տակ: Հետեւաբար սուլթանը չէր կրնար փոխել վարչաձեւը, առանց կանոնագրութիւնը ստորագրող հինգ պետութեանց հաւանութեան:

Լիբանանցին կը կարծէ, թէ ժողովրդային ընտրութեամբ խորհրդարանական վարչաձեւը Արեւելքի մէջ ամէնէն առաջ Լիբանան ունեցած է: Մինչդեռ Կիպրոս երեսուն տարի առաջ ունէր: 1830ին Արքեպիսկոպոսին նախագահութեան տակ կը գումարուի եկեղեցական – աշխարհական ժողով մը, որ կը խմբագրէ համայնական գործերու վարչութեան կանոնագրութիւնը «խորհրդարանական սկզբունքներու» հիման վրայ: Վարչութիւնը կը բաղկանայ ութ անդամներէ, չորս թուրք, չորս քրիստոնեայ (երկու Յոյն, մէկ Մարոնի, մէկ Հայ):

×

1861ին, ինքնավար Լիբանանի բնակչութիւնն է 296·000, Մարոնիներ՝ 222 հազար, Յոյն – Օրթոտոքսներ՝ 44·000, Յոյն – Կաթողիկէներ՝ 11 հազար, Տիւրզիներ՝ 25 հազար, Սիւննիներ՝ չորս հազար, Շիիներ՝ երեք հազար: Այսպէս, քրիստոնեաներու թիւն է 247·000, միւսներունը՝ 32 հազար:

1895ին քրիստոնեաներու թիւը կը բարձրանայ 320 հազարի, Տիւրզիներու թիւը կը կրկնապատկուի: 1861 – 1914 քրիստոնեաներ դունդ առ դունդ կը դաղթեն, բայց կը մնան մեծամասնութիւն, մրցակցութիւնը ծնունդներու թիւով կը կատարուի: Լեզուով մօտ են քրիստոնեաներ եւ ոչ – քրիստոնեաներ, բայց համայնական դրութիւնը կը բաժնէ դաւանանքներով, կ'արգիլէ մերձեցումը: Ներքին պայքարներուն կը նպաստեն արտաքին միջամտութիւններ, Ռուսերը կը պաշտպանեն Օրթոտոքսները, Աւստրիա կը պաշտպանէ Յոյն – Կաթողիկէները, Ֆրանսա՝ դաւանակիցները, Անգլիա ալ Տիւրզիները: Ֆրանսայի պաշտպանութեան տակ կը մնան յետոյ ասորի եւ հայ կաթողիկէները:

Դժուարին պայմաններու մէջ Լիբանանի կառավարիչ կը նշանակուի սուլթանին կողմէ, խնամակալ պետութեանց հաւանութեամբ՝ հայազգի Տաւուտ փաշա, բուն անունով Արթինի Տաւուտ – օղլու:

Ծնած էր Պոլիս 1816ին, խնամուած կրթութիւն մը ստացած՝ Ֆրանսական հաստատութեան մը մէջ, այնուհետեւ աւարտած էր Պերլինի համալսարանը, քաջահմուտ Ֆրանսերէնի եւ գերմաներէնի՝ նշանակուած էր Պերլինի թուրք դեսպանատան կցորդ: Ուսումնասիրած էր հին Գերմաններու օրէնքները եւ երկու հատորով հրատարակած 1845ին Ֆրանսերէն լեզուով: 29 տարեկան երիտասարդի մը մասնագիտական հրատարակութիւնը արժանապէս կը գնահատուի ակադեմիաներէն: Հեղինակին համոզումին համաձայն «իւրաքանչիւր երկրի օրէնքներու ուսումնասիրութիւնը մեզի գտնել պիտի տայ այդ երկրին անցեալի դրոշմը, պիտի ճանչցնէ ներկան, նախատեսել պիտի տայ հաւանական ապագան: Ուսումնասիրել օրէնքները, կը նշանակէ ուսումնասիրել պատմական իրողութեանց ծագումն ու պատճառները»:

Փաշան կը յայտնաբերէ վարչական եւ դիւանագիտական արտակարգ կարողութիւն: Կը մերժէ թուրք կառավարութեան առաջարկը ծխախոտի վրայ ծանր տուրք դնելու, կը մերժէ արտաքին միջամտութիւն, կը շրջի ամէն կողմ, շրջապատուած միայն տեղացի պահակներով: Լիբանանցիներ իր մէջ կը տեսնեն հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը, որ կը գործէ արդարադատութեամբ ժողովուրդին անդորրութեան եւ բարեկեցութեան համար: Կ'ապազինէ Տիւրզիները, կը կատարէ հոգային արդար բաշխում:

1864 Յունիս 9ին կը վերանորոգուի պաշտօնը հինգ տարուան համար: Ազգայնական ժողէֆ Քարամ կ'ըմբոստանայ իր դէմ: Կ'երթայ զինք գտնելու Էհսփնի ամրոցին մէջ, կը ջանայ համոզել, բայց երբ անկարելիութիւնը կը տեսնէ՝ կ'աքսորէ Պոլիս: Ըմբոստը կը փախի աքսորավայրէն, կը վերադառնայ Լիբանան, կ'ընդունուի յաղթականօրէն: Փաշան կը ջանայ համաձայնիլ կրկին, Քարամ կը մերժէ, փաշան կը ստիպուի արտաքսել Լիբանանէն:

Եկեղեցականներ չեն հանդուրժեր աշխարհիկ իշխանութեան մը, աւատապետներ հաշտ աչքով չեն դիտեր ժողովրդավար վարչութեան, հիւպատոսներ կը պաշտպանեն իրենց յաջորդները, կառավարիչը կը վարէ իր պաշտօնը անյալայլ, դիմադրելով ամէն մեքենայութեան:

Նախատեսելով պաշտօնին վերանորոգումը, անակնկալօրէն կը մեկնի Պոլիս, սուլթանին կը ներկայացնէ եօթնամեայ պաշտօնավարութեան տեղեկագիրը, միանդամայն հրաժարականը: Սուլթան Ազիզ իրեն կը յանձնէ առեւտրական եւ յետոյ հանրային շինութեանց նախարարութիւնները: Յոգնած տարիներու խղճամիտ գործունէութենէ՝ կը քաշուի Պիարից, ուր կը վախճանի 1872ին, թողլով անմոռանալի յիշատակ մը Լիբանանի մէջ, անուն մը օսմանեան տարեգրութեան մէջ:

Կարապետ Արթին Տաւուտ Օղլու այն Հայերէն է, որոնք հաւատարմօրէն ծառայած են աւելի օսմանեան կայսրութեան, քան իրենց սեփական, հարազատ համայնքին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՄԻՀՐԱՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

(ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Այս տողերը նպատակ չունին վերյիշեցումը ընելու Յունահայ դաղութի պատմութեան ամէնէն սեւ էջին, որ Հայու արիւնով գրուեցաւ 1944 Դեկտեմբեր 11ին:

Իր եղերական մահուան քսանամեակին առթիւ, կ'ուզենք բարոյական պարտականութիւն մը կատարել յիշատակին հանդէպ Միհրան Փափազեանի, որ Արտահայաստանի առաջաւոր մտաւորականութեան շարքերուն մէջ արժանաւոր տեղ մը գրաւեց՝ իր բացառիկ իմացական արժէքներով եւ աշխարհի ու կեանքի բոլոր երեւոյթները դիտելու, դատելու եւ անոնցմէ բանաւոր եզրակացութիւններ հանելու իր անժխտելի եւ բնածին ընդունակութիւններով:

Կ'ուզենք տալ ազօտ դիմաստուերը Միհրանին, որ հաւատոյ մէկ հանդանակ ունեցաւ միայն, — Հայութիւնը ...

Լուսապայծառ ճակատի մը ներքեւ իր քանքարաթաքոյց եւ շատ – շատերու համար մանուածապատ ուղեղով, ան սահմանուած էր մեր ամէնէն մտացի ու ճըկուն քաղաքական դէմքերէն մէկը դառնալու. եթէ տրուէր իրեն բախտը ապրելու հայրենիքի պետական կեանքէն ներս:

Իր դաղափարներով եւ իւրայատուկ ըմբռնումներով, այս տղան երբեք չունեցաւ տկարութիւնը՝ ենթարկուելու որեւէ ազդեցութեան, ուրկէ՝ ալ եկած ըլլար ան: Իր իմացական կարողութիւնը թոյլ չտուաւ իրեն քծնելու որեւէ ժամանակ եւ ոեւէ մէկուն առջեւ:

Երեւոյթներու եւ դէպքերու խորը թափանցելու իր բնածին, յատկութիւնը չըթողուց զինքը՝ հասարակ մահկանացուներու նման քշուելու եկող գացող հոսանքներէն:

Հաւատաց մէկ Աստուծոյ, իր իմացականութեան Աստուծոյն: Ու եղաւ ջերմեռանդ հետեւող մը այդ հաւատամքին:

Անոնք որ կրցան քիչ թէ շատ թափանցել այս արժէքաւոր, բայց միաժամանակ չափազանց համեստ տղուն ներաշխարհին, թերեւս ըմբռնած ըլլան իմաստն այն ժպիտին, որ սկիզբի օրէն մինչեւ դուցէ մահուան վերջին րոպէն՝ անպակաս եղաւ իր շնորհալի դէմքէն: Ժպիտ մը՝ որ, ըմբռնողին համար, խոր իմաստ ու նշանակութիւն ունէր: Կծու հեղնանք մըն էր այդ, ուղղուած՝ մարդկային սընափառ ունայնամտութիւններու եւ մեր օրերու սնոպիզմին դէմ: Ամբողջ փիլիսոփայութիւն մը պարփակուած էր այդ ժպիտին մէջ Փիլիսոփայութիւն մը՝ ինքնատիպ, իւրայատուկ, Միհրանական, — որ անդոսնեց նիւթը եւ պաշտեց ինչ որ հոգեղէն էր ու իմացական:

Երբեք չկրցաւ հաշտուիլ մեր օրերու ընդունուած ձեւականութիւններուն հետ: Պոհեմական դիծը իր մէջ եղաւ տիրապետող եւ կծու հեղնեց մարդկային բոլոր սնափառութիւնները:

Բարձրագոյն դաստիարակութեան տիրացած եւ քիչ թէ շատ համալսարանի շէնքը մաշեցուցած այս Հայորդին, որ կարող էր համալսարանի մէջ դասախօսներու դասախօսը ըլլալ կամ բարձրագոյն պաշտօններու տիրանալ ու արժեցնել զանոնք աւելիով, նախընտրեց ամբողջ կեանք մը մաշեցնել մեր Մնացորդացի համեստ զաւակներուն հետ, դաղթակայաններու համեստ տնակներէն ներս եւ իր կեանքի ամէնէն երջանիկ պահերը նկատեց՝ սոխով մը կամ քանի մը ձիթապտուղով սեղանակիցը դառնալ հայ շինական եւ «բէնչպէր» դասակարդին, որուն բոլոր դառնութիւնները եւ ուրախութիւնները իւրացուց եւ անոնցմով տխրեցաւ ու խանդավառուեցաւ:

Բախտը, մէկէ աւելի անդամներ բացառիկ ժպիտով դիմաւորեց զինք, նիւթապէս վարձատրելու համար իր իմացական արժանիքները: Բայց, իր մէջ միս ու արիւն դարձած պոհեմը ձգտեցաւ միշտ հեռու մնալ նիւթականին պարգեւելիք պերճանքէն ու շքեղանքէն:

Օսլայուած օձիքն ու արդուկուած տաբատը, որոնք այնքան կրնային պատշաճիլ իր վայելուչ Ֆիզիքին, օր մը զոնէ չկրցաւ կրել վրան: Կարծես տեսակ մը կապանքներ ըլլային անոնք իրեն համար: Ձեւականութիւններու եւ պատշաճութիւններու ոխերիմ թշնամի մը եղաւ, հակառակ անոր որ մարդկային կենցաղավարութեան ամենայետին մանրամասնութեանց հաւատարիմ մնաց, իր ըմբռնած ձեւով անշուշտ:

Ինչ փառաշուք իրաններ, սակայն, իրենց օսլայուած օձիքներով ու մեծարժէք հագուստներով ստիպուեցան խոնարհիլ յաճախ այս տէրվիշին իմացական կարողութեան առջեւ: Որքա՛ն «խոհեմ»ներ ու «մեծ»եր դիմեցին անոր կարծիքին: Ուզեց միշտ ըլլալ վերջին խօսողը եւ միշտ ալ արժեցուց իր տրամաբանական խօսքը: Զինք ունկնդրողը՝ անոր իւրաքանչիւր բառին ու ժպիտին մէջ զըտաւ իմաստ մը:

Ամբողջ աշխարհը դիտեց իր ժողովուրդին ակնոցով, Հայու ակնոցով, որովհետեւ, համոզուած էր որ մարդկային նուիրական պարտականութիւն կատարած կ'ըլլայ ոեւէ մէկը, ծառայելով հայ «բէնչպէր ախպէր»ի դատին:

Աւա՛ղ, որ յանուն այդ «բէնչպնր»

ՈՐՍԿԱՆ ԱՒԱԳԸ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սարահարթն ուշ աշնան անձրեւներից նորից թաւիշ կանաչով է ծածկուել: Կանաչ հարթավայրում տեղ – տեղ ճերմակ բաներ են սպիտակին տալիս, կարծես սագի, հաւի, ուրուրի ձուեր ցրուած լինեն այդ տափարակում:

— Սունկե՛րը ...

Ինչ ագահութեամբ եմ հաւաքում – լցնում փափախս:

Վերեւում գաղաթները թաղուել են մառախուղի մէջ: Այդ ինձ չի վախեցընում՝ ես սարի ծնունդ եմ ու սովոր նրա եւ փոթորիկին, եւ դագաղած տարերքին: Բայց սարահարթի եզրից ներքեւ սկսւում է անտառը, եւ ես դիտեմ, թէ ինչ մեզրահամ զկեռ կայ թփուտներում:

Ցած իջայ, ժայռերից ներքեւ զկեռի ծառերի պատահեցի: Այդ ամայի վայրում զկեռը մնացել է անարատ ու հասել. «մեզրակալել է»: Ծառերի տակ չոր տերեւները խառնուած են, ճիւղերը՝ փշրուած. ինչ որ անասուններ են ջարդել: Սա արջերի գործը կը լինի:

Լաւ զկեռ կերայ, սունկ խորովեցի, անուշ արի, մտայ ժայռի խոռոչն ու թէք ընկայ ...

Դրսում ուշ աշնան անձրեւն էր մաղում ու իր դուրեկան, հազիւ լսելի խշշոցով անդորր բերում ինձ:

Քնեցի:

Երբ արթնացայ, կէս գիշեր էր արդէն: Ափսոս, լուսին չկար, թէ չէ սար կը բարձրանայի:

Կուլան լցրի ներքեւում քչքչացող աշնան զուլալ առուից, ու անտառներով, մթնում խարխափելով դիւղ գնացի: «Նա ի՞նչ գիտի Զուխտակ աղբրի՞ց է, թէ Գառնաքարի առուից»,— մխիթարում էի ինքս ինձ ճանապարհին:

Երբ տուն մտայ, որսկան Աւագն աչքը չէմքին գցած՝ ինձ էր սպասում: Նա մերձիմահ էր: Հաւաքուել էին հարեւանները, իսկ հայրս գնացել էր քահանայ կանչելու:

— Եկա՞ր, բալա ջան, ասաց նա այրուող աչքերը կուլային յառնելով:

— Հա, ապի, եկայ:

— Բերի՞ր:

— Բերել եմ:

— Սունկն է՞լ:

— Սունկն էլ, հլա զկեռն էլ, հլա տզզան խնձորն էլ,— պատասխանեցի ես՝ տոպրակս անկողնու վրայ դատարկելով:

— Վայ, ես քու արեւին մատաղ, այ ասլան – բալա, դէ էդ ջուրը մի դէսը տուր ...

Դժուարութեամբ վրայ նստեց, դողդողացող ձեռքերով վեր բարձրացրեց կուլան, կը՛լ – կը՛լ – կը՛լ խմեց ու սրբտալի ասաց.

— Օխայ, սիրտս հովանայ, ոնց որ իմ սիրտը հովացաւ... կեանքդ էս ջրի չափ երկար լինի, բալաս ...

Ու կնոջը դառնալով զուարթ ձայնեց:

— Շորերս բեր, կնիկ:

— Այ մարդ, հալիդ կաց, — նախատեց կինը գլուխն օրօրելով:

— Կնիկ, ասում եմ շորերս բեր, սրան Խան Խալլուի ջուր կ'ասեն, սա որտեղով գնում ա, կեանք ա տալի, ծառին էլ, կանաչին էլ, հողին էլ ... Տարաւ, կնիկ ջան, շորերս բեր, ինչքան ցաւ ունէի քշեց տարաւ ... Սրան սարի ջուր կ'ասեն, ես սրա զօրութեանը զուրբան:

... Երկու օր անց որսկան Աւագը «բերդանն» ուսին գնում էր որսի ...

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂ»

— Հրամեցէ՛ք:

Այս խօսքերով կ ըդիմաւորէ ընթերցողին «Հայրենի դիւղ»ին հեղինակը՝ Ծատուր Պէրպէրեան: Եւ, այս վերջնոյն ձեռքէն բռնած, զայն կ՛առաջնորդէ իր երբեմնի չէն ու զուարթ դիւղը, կը պարտցնէ փողոցէ – փողոց, հանդէ – հանդ, սար, բլուր, այդի, աղբիւր: Ապա, միշտ նոյն մտերմիկ տրամադրութեամբ կը բանայ իր երբեմնի դեղին տան դուռը, կը ծանօթացնէ, կը նկարագրէ, կ՛ընէ պատմութիւնը տան բոլոր իրերուն՝ փոքրէն մինչեւ մեծը, աննշանէն մինչեւ կարեւորը: Եւ, նկարագրելէ առաջ դիւղի առօրեան, կը հրաւիրէ ձեզ իր պարտէզը: Ծիրանի, սալորի, տանձի, կեռասի, խընձորի եւ բալի ծառեր: Եւ դեռ՝ թթենիներ, ողորիներ՝ սլացիկ հասակներով:

Գիւղի ծնունդ եւ դիւղի տղայ՝ Ծ. Պէրպէրեան իր այս նոր գործով յիշատակներու եւ ապրումներու փունջ մըն է, որ կը ներկայացնէ: Զարաշուք թուականը եւ տասնեակ տարիներու աստանդական կեանքը չեն յաջողած խամրել հեղինակին սրտին մէջ հայրենի դիւղին յիշատակը: Գիւղը, մանաւանդ հայրենի դիւղը, «հէքեաթի այն իշխանուհին է, որուն համար օրն ի բուն տաղեր կը հիւսեն իր սիրականները»:

Հեղինակը մոռցած չէ դիւղի առօրեան, իր ջրկիր աղջիկներով, ճռնչալէն երթ ու դարձ ընող բեռնաւոր սայլերով, ջրտուորներով, լծուորներով, հովիւներով: Դեռ երէկուան պէս կը յիշէ դեղին Կաղանդը, Ճրագալոյցը, Բարեկենդանի Կիրակին, հայրենի Զատիկ, Կիրակնամուտը: Եւ, վերջապէս, դիւղին կալերը, հունձքի օրերը, այդեկութքն ու ձմեռը:

Ամէն կողմ արեւ, սէր եւ կեանք: Երդ ու կարկաչ: Այսպէս է, որ կը պատկերանայ հեղինակին յիշողութիւններու տոմարին մէջ իր ծննդավայրը — «Ծոփաց Աշխարհէն դիւղ մը, անունը Գոմք»:

Գիւղադրութեան կարգ մը պայմաններ լրացնող հեղինակ մըն է Ծ. Պէրպէրեան: Մարդերէն աւելի կը սիրէ պատկերացնել իրերը, շրջապատը, առօրեայ կեանքը, դիւղական անց ու դարձը: Սովորոյթներն ու բարքերը:

Գիւղի եզրին նստած այն նկարիչն է, որ վրձինի խատուտիկ հարուածներով եւ գոյներու խտացումով պաստառին վրայ ցայտուն կը դարձնէ տուն, ախոռ, պարտէզ եւ դաշտ: Եկեղեցի եւ մառան: Եւ, յանկարծ, կազմուած համայնապատկերը կը զգենու շունչ եւ կեանք: Կը դառնայ խօսուն, շարժուն:

Եւ անուշ եղանակ մը թեւեր առած կը տարածուի դիւղին համայնապատկերին վրայ:

Մարդերն ու անոնց հոգեբանութիւնները քիչ տեղ կը բռնեն Պէրպէրեանի պաստառին վրայ: Արդարեւ, հեղինակը քիչ անդամ կանգ կ՛առնէ դէմքերու վրայ:

«Հայրենի դիւղ»ին մէջ հոգեվիճակներ, մտորումներ, դիւղի մարդոց խօսակցութիւններ երկրորդական դիծի վրայ կուգան եթէ ոչ քանակով, առնուազն իրենց պարունակով:

Տիպարներ պատկերացնելու վարպետութիւնը չունի հեղինակը:

«Հայրենի դիւղը» ամէնէն առաջ կը խօսեցնէ եւ կ՛արտայայտէ հեղինակին ապրումը՝ «այն չէն օրերուն», այն երանելի դիւղին մէջ, որ իր ծննդավայրն էր: Յետագային, այդ ծննդավայրը կը վերածուի միայն «ծղրիթներու մահերգ» լսող վայրի մը, երբ թուրքը կուգայ աւերելու ամէն կենդանութիւն, ամէն զուարթութիւն:

Պատմուածքներու բաժին մը կը լրացնէ գրքին բովանդակութիւնը: Մասամբ հէքեաթախառն եւ մեծ մասով հայրենի միջավայրը իբրեւ ֆոն ունեցող այս պատմուածքներուն ընթերցումը հաճելի պիտի թուի բոլոր անոնց, որոնք կը սիրեն բարոյախօսական, վերացական եւ անիրական քօղով պարուրուած պատմութիւնները:

Ծ. Պէրպէրեանի գրելակերպը հաճելի է: Ոճը՝ հակիրճ եւ տարողունակ, թէեւ ոչ հոծ եւ բազմերանգ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ»

«Հայկական աշխարհ»ը, որուն հիմնադրութեան հարիւրամեակն է այս ամիս, գրական, մանկավարժական հրատարակութիւն մըն էր: Արեւելահայ իրականութեան մէջ զոյութիւն ունեցած առաջին մանկավարժական ամսաթերթն էր, որ տեւաբար արծարծած է կրթական խնդիրներ, նպաստած հայ մանկավարժներու աշխատանքներուն, ընթերցանութեան նիւթ հայթայթած ժողովուրդին:

Ամսագիրը կը խմբագրէր Մոսկուայի համալսարանի սան, բանասիրական դիտութիւններու թեկնածու Խորէն Ստեփանէն (Ստեփան Ստեփանեանց), որ յետագային կը նուիրուի մանկավարժական գործունէութեան: Ստեփանեանցի բանաստեղծութիւնները ժամանակին կը տպագրուին «Հիւսիսափայլ»ի մէջ, Իշխան Բագրատունի ստորագրութեամբ:

Ամսագիրը ունեցած է «Մեր ներքին գործեր»ը տեսութիւններու գլուխը, որուն միջոցաւ Ստեփանեանց անդրաձած է հայ իրականութեան զանազան խնդիրներուն, մեծապէս լուսաբանելով դաւառական կեանքը, դպրոցական առօրեան, կրթական հարցերը եւայլն: Այս ձեւով յաջողած է իր թերթին կապել դաւառի եւ մայրաքաղաքի հայ ուսանողները: Գրիգոր Արծրունիի հրապարակագրական գործունէութիւնը սկսած է այս հանդէսին միջոցաւ:

Իբրեւ մանկավարժական հանդէս, «Հայկական աշխարհը» հաւատարիմ մընացած է իր ընտրած եւ գծած ուղղութեան եւ միշտ ուշադրութիւն դարձուցած է կրթական հարցերուն: Յաջորդական յօդուածներով ցոյց տուած է հայ դպրոցներուն ողբալի վիճակը, եւ կարգ մը միջոցներ առաջարկած է դպրոցներուն ուսման մակարդակը ու նիւթական վիճակը բարձրացնելու համար:

Զանազան առիթներով թարգմանած է եւրոպացի մանկավարժներու յօդուածները:

Կարեւոր գործ կատարած է նոյնպէս հայ դեղարուեստական գրականութիւնը զարգացնելու համար, մասնաւորապէս հայ ընթերցողներուն ծանօթացնելով օտար հեղինակներու գրական գործերը:

Ամսաթերթին գրական բաժինը ընդհանրապէս կը պարունակէր Ստեփանեանցի գործերը՝ բանաստեղծութիւններ, արձակ էջեր եւայլն: Ասոնց շարքին յիշատակութեան արժանի են հետեւեալները — «Արա Գեղեցիկ եւ Նուարդ» պատմական վիպասանութիւնը, «Լեւոն Ա. հայկական թագաւոր» պատմական տռամին փոխադրութիւնը եւ քանի մը մանկական թատերգութիւններ, որոնք ներկայացուած են Մարիամեան դպրոցին մէջ: Ամսագիրին մէջ լոյս տեսած են նաեւ Ստեփանեանցի թարգմանութիւնները՝ Պուշկինէ, Նեկրասովէ, Օգարկովէ, Պերանժէէ, Հայնէէ:

Ստեփանեանցի ծառայութիւնը անդնահատելի է նաեւ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» անթերի թարգմանութեամբ (աշխարհաբար):

«Հայկական աշխարհը» լոյս տեսած է 1864էն մինչեւ 1879՝ երեք տարուան ընդմիջումով:

Բաժանորդներու քիչ թիւը, մեծ ծախքերը եւ խմբագրական ծանր աշխատանքը, որ Ստեփանեանց մինակը կը կատարէր, մտահոգութիւններու դուռ կը բանար:

Եւ, ի վերջոյ, ամսագիրը կը փակուի:

Ստեփանեանցի նկարագիրը հասկնալու համար կը բաւէ կարդալ իր այս տողերը — «Մենք եւս զինուորներ ենք, եւ այնպիսի զինուորներ, որոնց պատերազմը անվերջ է, մտքի եւ ճշմարտութեան զինուորներ, ազգի օգտաւէտ եւ բարի ծառայութեան զինուորներ»:

Մ. Մ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Հայֆիլմ»ի արուեստանոցը պատրաստեց ժապաւէն մը, որուն նիւթը առնուած է եւոն Բաշալեանի «Դրժուած երդումը» գործէն, ուր կը նկարագրուի լեռներու մէջ կորսուած հայկական դիւղի մը կեանքը, ցոյց կը տրուին կրօնական հաւատալիքներուն ուժը եւ դիւղին քահանային մահուան ակամայ պատճառ դարձած հերոսին խղճի խայթը:

×

Ս. Լիսիցեանի ծննդեան եօթանասունամեակին նուիրուած երեկոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ Սուրէն Երեմեան յայտարարեց.

— Ս. Լիսիցեան իսկական բանահաւաք մըն է: Այն ինչ որ Կոմիտաս ըրաւ հայկական ժողովրդական երաժշտութեան համար, Լիսիցեան ըրաւ իր ժողովուրդին պարարուեստին համար: Անոր հնարած պարային շարժումներու գծագրութեան գրութիւնը եւ հայկական պարերու պատմութեան համար անոր հաւաքած ընդարձակ փաստաթուղթերը կարելիութիւն կուտան, որ այդ արուեստին մանրամասնութիւնները ապագայ սերունդներուն փոխանցուին:

Լիսիցեան, իր կարգին, յայտարարեց.

— Կեանքիս վերջալոյսին, դեռ կ՛ուզեմ երկու հատոր ուսումնասիրութիւն գրել պարի մասին: Կը խորհիմ, թէ այս գործըս որոշ չափով ցոյց պիտի տայ ժողովուրդիս հոգեկան դեղեցկութիւնը:

× Հայ ընթերցողները պիտի կարենան իրենց մայրենի լեզուով կարդալ Շէյքսփիրի երկու գործերը, որոնք ցարդ հայերէնի չէին թարգմանուած: Այդ երկու թատերգութիւններն են «Կորիոլան»ը եւ «Զմեռնային պատմութիւնը»:

Գիրքին յառաջաբանին մէջ, եւրոպական գրականութեան մասնագէտ Յովհ. Մամիկոնեան կը շեշտէ, թէ ոչ մէկ դասական հեղինակ այնքան մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ, որքան Շէյքսփիրը: Դեռ անցեալ դարու քսանական թուականներէն սկսեալ հայերէնի թարգմանուած են Շէյքսփիրի ողբերգութիւնները:

Բանաստեղծ Խաչիկ Դաշտենց, որ Շէյքսփիրէն 13 գործեր թարգմանած է արդէն, ուրիշներ ալ կը թարգմանէ:

Հայաստանի մէջ արդէն հրատարակուած են Շէյքսփիրի 27 թատերական գործերը, անոր 154 հնչեակները եւ երկու քերթուածները: Անգլիացի թատերագիրին գործերուն թարգմանութեան մէջ, Ռուսիայէն ետք, Հայաստան երկրորդ տեղը կը գրաւէ Խորհ. Միութեան մէջ:

դասակարգին արձակուած զնդակը իրեն թիրախ դարձուց այս արժէքաւոր մտաւորականը, ստիպելով մեզ գոչելու — Ո՛վ արդարութիւն, ինչ անարդարութիւններ կը գործուին քու անունով:

Յարգա՛նք այդ պատուական Հայուն, իմացական մարդուն եւ համակրելի պոհեմին յիշատակին:

Ա. Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Եւան ալ բարձրացուց ձեռքը.

— Կ՛երդնում ինչպէս դուն. մինչեւ մահս, մինչեւ մահդ: Աստուած ինծի օգնական:

— Ամէն, — կրկնեց Մեքչէի:

Ու երիտասարդ զոյգը զիրար գրկեց ու համբուրեց, այնպիսի բարեպաշտութեամբ՝ կարծես Աստուծոյ օրհնութիւնը զգային իրենց գլխուն վրայ:

Մեքչէի նորէն նստաւ հացին առջեւ ու գլուխը շարժեց:

— Շատ պսակներ տեսած եմ, բայց այսպիսի երբեք: Ադռաւները ողջ ողջ ուտեն գիս՝ եթէ ասիկա աւելի յուզիչ ու հաստատուն չէ քան ինչ որ Տիալուի մէջ պիտի կատարէր Տիկինը, ինը քահանաներու ներկայութեան:

Ժպտեցան ու նստան ուտելու:

Իրիկուան դէմ Հունեատի դղեակը հասան: Յովհաննէս արդէն կը սպասէր իրենց ընթրիքով (ամէն օր կը սպասէր, կամ ճաշով կամ ընթրիքով):

Ընթրիքին ներկայ էր նաեւ դղեակին քահանան, կախ պեխերով հիւանդոտ ծերունի մը, որ հոն դղեակի լռութեան մէջ ծերացեր էր, հինաւուրց կաղնիի մը նման. անխօս ժպիտով մտիկ ըրաւ երիտասարդ զոյգին փախուստի պատմութիւնը:

— Ես անոր համար կանչեցի վարդապետը որ ձեզ պսակէ, — ըսաւ Յովհաննէս:

— Մենք արդէն կարգադրեցինք հարցը, — յարեց Գրիգոր զուարթօրէն:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս:

— Պսակուեցանք Աստուծոյ առջեւ:

— Ե՞րբ, ո՞ւր:

— Անտառին մէջ:

— Անտառի՞ն մէջ:

— Հոն, ինչպէս Ադամ եւ Եւա. ի՞նչ, ատիկա օրինաւոր ամուսնութիւն չե՞ս կարծեր:

Քահանան զարհուրած նայեցաւ անոնց:

— Աստուծոյ սիրոյն համար:

— Ի՞նչ, — յարձակեցաւ Մեքչէի, — եթէ Աստուած օրհնել ուզէ, առանց քահանայի ալ կրնայ օրհնել:

Քահանան գլուխը շարժեց:

— Կարելի է. բայց անոր համար վկայական չի տար:

Գրիգոր ուսերը թօթվեց:

— Մենք առանց վկայականի ալ գիտենք թէ ամուսնացած ենք:

— Ան ալ ճիշդ է, — ըսաւ քահանան, — բայց ապագային ձեր թոռնիկները պիտի չգիտնան:

Եւան կարմրեցաւ. Գրիգոր գլուխը ըսկրսաւ քերել:

Քահանան խնդաց:

— Կը տեսնէ՞ք, երբեմն լաւ է որ քահանայ մըն ալ ըլլայ սեղանին ծայրը:

— Վարդապետ, կրնա՞ք մեզ պսակել:

— Անշուշտ:

— Առանց մեր ծնողքներու հրամանի՞ն ալ:

— Առանց անոնց հրամանին ալ: Աստուածաշունչին մէջ գրուած չէ որ ծնողքին հրամանը հարկաւոր ըլլայ պսակուելու համար: Իրարու ազգականներ չէ՞ք:

— Հոգեպէս միայն, այնպէս չէ՞ Եւա: Աս ալ ընենք ուրեմն, հոգիս, վկայականի սիրոյն համար:

— Բայց անմիջապէս, — փութացուց Յովհաննէս. — արդէն կերակուրին ալ քիչ մը պէտք է սպասել:

— Անմիջապէս ալ կարելի է, — ըսաւ քահանան:

Մատուռ գացին, ու քանի մը վայրկեանէն կատարուեցաւ պսակը: Քահանան գրեց անուննին եկեղեցական գրքին մէջ. վկաները Յովհաննէս Թէօրէօք եւ Մեքչէի եղան:

— Ձեր ծնողքներուն ալ պիտի գրկեմ վկայականը, — ըսաւ քահանան երբ դարձեալ սեղանի նստան, — իրարու հետ պէտք է հաշտուիք:

— Եւ որքան կարելի է շուտով, — պատասխանեց Եւա, — բայց անմիջապէս ալ կարելի պիտի չըլլայ, մէկ երկու ամիս պէտք պիտի ըլլայ սպասել: Եւ այս ամիսները ո՞ւր պիտի անցընենք, սիրելիս:

— Էհ, դուն հոս Հունեատ, իսկ ես...

— Իրեն ալ կրնաս ըսել, — յարեց Յովհաննէս Թէօրէօք ուսերը թօթվելով, — այլեւս դուք մէկ էք, ու ձեր միջեւ դաղտնիք պէտք չէ ըլլայ: Ու լաւագոյն է որ վարդապետն ալ գիտնայ խնդիրը, գոնէ եթէ բան մը պատահի, երկու ամիս վերջ կրնայ մօրս լուր տալ:

— Այն ատեն գիտցիր, սիրելիս, — ըսաւ Գրիգոր, — որ մենք դէպի Պոլիս պիտի մեկնէինք, երբ յանկարծ լսեցի քու պատմութիւնդ: Երեքնիս երդում ըրած ենք, սուրբ ու հաստատուն երդում մը ազատելու Իշխան Վաղենտը, մեր սիրելի հայրը:

— Եթէ կարելի ըլլայ, — աւելցուց Յովհաննէս Թէօրէօք:

Հարսը լրջութեամբ մտիկ ըրաւ փեսային, ապա գլուխը մէկ կողմ հակելով ըսաւ:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն ընկեր Ազատ Պալեան ամէն Նոր Տարուան առթիւ մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ իր մօր՝ Այրի Տիկին Թագուհի Պալեանի (Վիէն) :

×

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ.— Ընկեր Ազատ Պալեան (Ազատ – Մարզիկ) Նոր Տարուոյ եւ Ս. Ծնունդի առթիւ իր սրտագին բարեմաղթութիւնները կ'ուղղէ իր ազգականներուն, հայրենակիցներուն, ընկերներուն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պուլվ. Օտտոյի թաղականութիւնը շընորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները : Աղբ. Մ. Մխիթարեանի մահուան առթիւ Յակոբ Ղազարեան (Լիոնէն) յիսուն Ֆրանք (տասը Առաջնորդարանին) : Մ. Ճէմիրճեան 20, Այրի Տիկին Գասպարեան քսան, Պ. Սահակեան քսան :

Ողբ. Կարապետ Այվազեանի մահուան առթիւ Խ. Հացպանեան յիսուն Ֆր., Մ. Հացպանեան քսան, Յ. Յովհաննէսեան տասը, Պ. Այվազեան տասը :

Վահրամ Փափազեան Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ միջոցաւ երեսուն, իսկ Պ. Յարութիւն Ղազարեան (Պօմոն) 50 Ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ.–ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5, Երեքշաբթի.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 3·30ին, պատարագ ժամը 5ին :

Յունուար 6, Չորեքշաբթի.— Տօն Ծընընդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Յետ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Յունուար 7, Հինգշաբթի.— Մեռելոց, պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, պատարագի աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

Յունուար 10, Կիրակի.— Ե. օր Ծնընդեան, պատարագ ժամը 10ին :

Յունուար 13, Չորեքշաբթի.— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 10ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

6 Յունուար.— Ս. Ծնունդի արարողութիւն ժամը 9 :

9 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, երեկոյեան ժամերգութիւն 4, Ս. պատարագ 5·30 :

10 Յունուար, Կիրակի.— Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամերգութիւն 8, Ս. պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·45, հոգեհանդիստ համօրէն ննջեցեալներու :

Ծնողքներ կը հրաւիրուին իրենց զաւակները առաջնորդել Ս. Հաղորդութեան, այս Կիրակի օր :

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ ժամը 17·30ին :

Յունուար 10, Կիրակի.— Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանդիստ ժամը 11ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, ժամը 8·30, պատարագ 10, հանդիսաւոր հոգեհանդիստ 11·30 :

Կիրակի, 10 Յունուար.— «Տօն Անուանակոչութեան Յ.ի : Սկիզբ առաւօտ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10 :

Նոյն Կիրակի հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանդիստ ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին եւ Պ. Կարապետ Զամպագճեանի կտակին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան :

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տօնածառը Յունուար 10ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան, իր դպրոցական աշակերտներով : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու փափաքողները :

×

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Ռիւ Ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ռոնտոյի, Ռընաժի, Ֆոնթէնի եւ բոլոր շրջակայքի հայրենակիցներէն որ բարի ըլլան իրենց ներկայութեամբ քաջալերել տղաքը :

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը : Աշակերտներու կողմէ՝ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ու Կաղանդ Պապան իր նուէրներով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլին յանձնուած է ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ներկայ տարուան երկրորդ վեցամսեայ հատորը : Այս բացառիկ հրատարակութիւններով ջանք կը թափուի շահիլ կորսուած ժամանակը : Մեր նպատակն է մէկ տարի առաջ անցնիլ՝ վերահաստատելու համար պարբերական կանոնաւոր հրատարակութիւնը : Շատ կը խնդրենք մեր բարեկամներէն՝ դիւրացնել մեր աշխատանքը, չվնասել այս իրապէս հանրօգուտ ձեռնարկին : ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժանորդագրութեանց անկանոն վճարումներն են, որ անկանոն կը դարձնե հրատարակութիւը :

Շնորհակալութիւն բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց համակրանքը կը յայտնեն՝ գնահատելով կատարուած աշխատանքը, կանոնաւոր վճարելով իրենց բաժնեգինը, գոհունակութիւն յայտնելով բովանդակութեան համար, վստահութիւն յայտնելով խմբագրին՝ առանց վախնալու թէ կը դադրի թերթը եւ կը կորսուի իրենց տասնեւհինգ Ֆրանքը :

Ներողութիւն՝ եթէ խմբագիրը չի կըրնար պատասխանել հասած բոլոր նամակներուն, ոչ ալ նամակ գրել՝ բաժնեգին պաահնջելու համար : Խմբագիրը ծանրաբեռնուած է բեռնակիրի մը չափ :

Ուժ տալ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի, կը նշանակէ դիւրացնել հրատարակիչին ոչ միայն խմբագրական, այլ եւ գրական աշխատանքները, օգտուելով անձնապէս :

Բաժանորդագրութիւնը՝ տարեկան 15 Ֆրանք Ֆրանսա, 20 Ֆրանք արտասահման :

Դիմել խմբագրին անունով,
Հասցէին վրայ աւելցնել Յառաջ :
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
Tél. : DANton 88-65

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Ռոմանի ընկերները եւս :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Ռընաժի եւ Լանսէի ընկերները կը հրաւիրուին ընկ. ընդհ. ժողովի, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84
20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն) :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

STABILISATION DES PRIX
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 6 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10199

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.199

ԿՈՉ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Սիրելի հայ ժողովուրդ ի Սփիւռս աշխարհի ,

Ֆրեզնոյի Հայոց Արարատ գերեզմանատան մէջ, աճիւնները առժամաբար Ֆրանսա փոխադրուած ազգային հերոս Զօր. Անդրանիկի նախկին դամբանի կողքին՝ պարզ ու խոնարհ շիրմաքարի մը տակ , կը հանգչի մարմինը ազգային անզուգական այլ հերոսի մը՝ յանձին Սողոմոն Թեհլիրեանի, որ 1921 Մարտ 15ին , յանուն արդարութեան՝ Ապրիլեան Հայաջինջ Եղեռնին բուն հեղինակը տապալեց դետին, Պերլինի հրապարակին վրայ :

Գերման Ոճրադատ Ատեանը եւ մարդկութեան խիղճը անպարտ արձակեցին զինքը, գործուած ամբը նկատելով արդարանալի՝ որովհետեւ ամբողջ անմեղ ժողովուրդ մը Գողգոթա առաջնորդող հրէշ մը չէր կրնար խուսափիլ արդարութեան դատաստանէն: Ճակատագիրը՝ հուսկ ուրեմն, նետեց զինք Ամերիկայի ազատ ափերուն վրայ, ուր՝ թեթեւցած խիղճով, 1960 Մայիս 23ին, յաւիտենականութեան փակեց իր աչքերը՝ Հայրենիքի տաք կարօտը սրտին :

Զորս տարիներէ ի վեր, անոր առժամեայ հանգստարանը Ֆրեզնոյի Հայոց գերեզմանատան մէջ, դարձած է արդէն ուխտատեղի, ուր ամէն տարի Քալիֆորնիոյ եւ այլ նահանգներու հեռաւոր շրջաններէն ուխտաւոր բազմութիւններ կուգան խոնարհիլ անոր շիրիմին առջեւ՝ յարգանքի եւ երախտագիտութեան իրենց տուրքը տալու աննահանջ Մարտիկին, որուն բովանդակ կեանքը եղաւ համակ նուիրում իր ժողովուրդին եւ ապա դարձաւ խորհրդանիշ անոր ազգային արդար վրէժխնդրութեան :

Իր մահուան չորրորդ տարելիցին եւ Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակի սեմին, Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Կեդր. Կոմիտէն որոշած է հերոսին անունին արժանի Յուշարձան մը կանգնել շիրիմին վրայ՝ յաւերժացնելու համար անոր յիշատակը եւ վերածելու այդ հանգստարանը ազգային հպարտանքի եւ ներշնչումի իրական Պանթէոնի մը ներկայ եւ ապագայ բոլոր հայ սերունդներուն համար :

Արդ, կոչ կ'ընենք համայն Հայութեան Սփիւռքի չորս ծագերուն, հայ ժողովուրդի բոլոր տարրերուն եւ հատուածներուն անխտիր, իրենց սրտէն բխած նուէրներով մասնակցելու համազգային այս հանգանակութեան , ցոյց տալու համար Թալէաթներու ժառանգորդներուն որ հայ ժողովուրդը Ապրիլեան Եղեռնէն յիսուն տարի ետք ոչ միայն սթափած է իր ստացած ճակատագրական հարուածէն , այլեւ աւելի քան կենսունակ կանգնած է ոտքի եւ դափնի կը հիւսէ իր հերոսներուն համար :

Վստահ ենք , որ երախտագէտ եւ ազգային արժանապատուութեան նախանձախնդիր ամէն Հայ սիրով պիտի ընդառաջէ այս կոչին, որովհետեւ անմահներու փաղանգին միացած Սողոմոնը կը պատկանի բովանդակ Հայութեան: Ճշմարիտ Հերոս մը որ անսակարկ նուիրումով ծառայեց հայ ժողովուրդին եւ իր սրբազան վրէժխնդրութեամբ հպարտութեամբ ուռեցուց կուրծքը յետ Եղեռնի Հայութեան :

Հ. Յ. Դ. ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ
ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

×

Այս սրտաբուխ նուիրատուութեանց վերջին պայմանաժամը պիտի ըլլայ 1965, Ապրիլ 30 :

SOGHOMON TEHLIRIAN MEMORIAL FUND
P. O. Box 19684, RIMPAU STA.
LOS ANGELES 19, CALIFORNIA

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ ՊԱՂՏԱՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Խորհրդային պատուիրակութիւնը որուն կը նախագահէ խորհրդային «Թիւ 4» զեկավարը՝ Նիքոլայի Վիկտորովիչ Պոդկորնի, Անգարա հասաւ առջի օր : Այս առթիւ, 32 տարի է առաջին անգամ ըլլալով խորհրդային դրօշակը կը ծածանի թուրք պաշտօնատուներու վրայ : Այս այցելութեան առթիւ « Միլիէթ» կը գրէ. — « Հարց չկայ որ Թուրքիա կենսական փոփոխութիւններ բերէ իր արտաքին քաղաքականութեան եւ հեռանայ Արեւմուտքէն :Բայց այն հոսանքները որոնք կը ձգտին Թուրքիան փրկելէ իր նուաստացումի զգացումներէն սկսած են ամբապընդուիլ : Այս մթնոլորտին մէջ , կարելի կը դառնայ աւելի լայն հասկացողութեամբ քննել Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները եւ վերամշակել շրփումները որոնք ընդհատուած էին բառորդ դարէ ի վեր: Այս ուղղութեամբ խորհրդային պատուիրակութեան հետ խօսակցութիւնները կարեւոր պիտի ըլլան »:

Ծերակոյտի նախագահը՝ Էնվէր Աքա ընդունելով Պոդկորնիի գլխաւորած պատուիրակութիւնը Անգարայի օդակայանին մէջ, յայտարարած է.— « Չեր այցելութիւնը նոր քայլ մըն է մեր երկու երկիրներու բարեկամութեան կառուցման համար » : Աքա մաղթած է նաեւ որ Ռուսերուն այցելութիւնը ըլլայ, «հաճելի եւ օգտակար»: Իր պատասխանին մէջ, Պոդկորնի շեշտած է.— «Թուրք – խորհրդային սահմանը կոչուած է խորհրդանշան մը ըլլալ Թուրք – խորհրդային բարեկամութեան ամրապնդման : Սեւ Ծովը պիտի դադրի բաժնելէ մեր երկու երկիրները դառնալու համար տնտեսական յարաճուն փոխանակութեանց ճամբայ մը: Համակեցութիւնը, հիմնուած աւանդութեան մը վրայ ստեղծուած Լենինի եւ Աթաթիւրքի կողմէ, համապատասխան է մեր երկու երկիրներու շահերուն »:

Պրաւդան ալ ետ չի մնար եւ հիմնուելով Աթաթիւրքի շրջանին աւանդութեանց, կը գրէ .— « Այսօր դէմ յանդիման կը գտնուինք անկեղծ փափաքի մը Թուրք հանրային կարծիքին կողմէ վերագնահատելու հինցած տեսակէտները , որոնք ցայսօր դեր խաղացած են մեր երկու դրացի երկիրներու յարաբերութեանց մէջ: Պէտք չէ սահմանափակել այս յարաբերութիւնները առեւտրական փոխանակութեանց այլ զարգացնել առաւեւ ազոյն չափով բարի դրացնութեան, փոխադարձ յարգանքի կապերը, ընդլայնել նաեւ մեր մշակութային յարաբերութիւնները » :

×

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն Իրաքցի զինուորներ «դաւաճանօրէն սպաննուած են Քիւրտերուն կողմէ : Քոմպա վերապահ է այս լուրին նկատմամբ եւ կը յիշէ թէ Պաղտատի գայլը ինքզինքը զոհ կը դարձնէ համաշխարհային կարծիքին դութը շարժելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՄԱՍ ԷԼԻԸԹ, դարուս մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկը, 1948ի Նոպէլեան մրցանակաւոր, մեռաւ առջի օր, Լոնտոնի մէջ, 76 տարեկանին: Միջազգային դաստիարակութիւն ստացած , ծագումով ամերիկացի անգլիացի գրագէտը, անցած է Հարվարտէն, Օքսֆորտէն եւ Սորպոնէն : Փարիզի մէջ բարեկամացած է Ժիտի, Վալերիի եւ Ֆարկի հետ: Սրամտութեամբ կը սահմանէր ինքզինքը.— «Անկլօ- կաթողիկէ մըն եմ կրօնքով, դասական մը գրականութեամբ եւ միապետական քաղաքականութեամբ »: Իր գործը քննադատուած է համայնավարներուն կողմէ, գնահատուած կաթողիկէներէն : Ծանօթ թատերգութիւններն են.— «Սպանութիւն Մայր – Եկեղեցւոյ մէջ » եւ «Քոքթէյ – Փարթի » :

ԹՈՒՐՔ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՅՆԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Դեկտ. 30 թուականով .

Հելլէն մամուլը ուշի ուշով կը հետեւի Թուրքեւխորհրդային վերջին յարաբերութիւններուն եւ անոնց լոյսին տակ կը մեկնաբանէ Կիպրոսի վէճը: Ընդդիմադիրներու պաշտօնաթերթը , «Քաթիմէրինի», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս առթիւ :

— Անգարայի խորհրդային դեսպան Ռիժովի վերջին յայտարարութիւնները կոչուած են ցնցելու հելլէն կառավարութեան դիրքը : Պէտք կը զգանք զգուշացընել Փափանտրէուի կառավարութիւնը: Կիպրոս թրքական արշաւանքի մը սպառնալիքին տակ կը գտնուէր եւ կը խորհէր թէ խորհրդային կառավարութիւնը պիտի օգնէ իրեն : Հելլէն իշխանութիւնը Կիպրոսի հարցին մէջ կը յուսար առանձնաշնորհներ եւ առաւելութիւններ ապահովել , եւ իր յայտարարութիւնները շահագործուած էին ծայրայեղ ձախակողմեան տարրերու կողմէ: Արդիւնքը այդպէս չեղաւ սակայն, հակառակ անոր որ հելլէն Արտաքին նախարարութիւնը իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Ռուսերուն , եւ փորձեց խրտչեցնել Թուրք կառավարութիւնը, չխորհեցաւ սակայն թէ Թուրքիոյ զեկավարները հեռատես եւ աչալուրջ մարդիկ են եւ դէպքերուն իսկական բնոյթը տեսնելու եւ թափանցելու կարողութիւնը ունին :

« Մինչ այդ, Ռուսերը Հելլէններուն կողմէ խաղի գալու նպատակ չունին : Յաւալի է որ հելլէն կառավարութիւնը չկրցաւ տեսնել այս իրականութիւնը , նոյնիսկ այն օրերուն , երբ Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը յատուկ առաքելութեամբ Մոսկուա կ'այցելէր: Իր նկատումներուն եւ նախասիրութիւններուն համաձայն մեկնաբանեց Էրքինի տեսակցութեանց առթիւ հրատարակուած զեկոյցը : Այժմ հելլէն կառավարութեան այս մեծագոյն սխալը երեւան կ'ելլէ բացայայտ ձեւով: Նոյնքան ուշադրաւ պարագայ մը, Աթէնքի խորհրդ. դեսպանը բաւականացաւ միայն յիշելով Կոսիգինի կողմէ Փափանտրէուի ուղղուած պատգամագիրը: Այս բոլորը բաւ են հաստատելու թէ հելլէն կառավարութիւնը պէտք չէ այլեւս ցնորքներով ապրի եւ ծայրայեղ ձախակողմեաններուն ձեռքը զէնք տայ: Հանրային կարծիքը պէտք է փութով գիտնայ թէ ինչ է ռուսեւհելլէն համաձայնագրին իսկական բնոյթը :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԻ

ՏՐԻՊՈԼԻՍ.— Իտալական թերթ մը , « Իլ Ճիորնալէ Տի Թրիփոլի», խստիւ կը քննադատէ Մակարիոսը եւ Կիպրոսի յոյն իշխանութիւնը, իրենց անհեռատես քաղաքականութեան համար :

Հաշտարար Զօրքի պաշտօնավարութեան երկարաձգումն ալ զոհացուցիչ երեւոյթ մը կը նկատուի : Հակառակ պարագային արիւնահեղութիւնները կըրնան վերսկսիլ եւ ծանրակշիռ դէպքեր կրնան առաջ գալ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՈՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒԺԸ

ԻԶՄԻՐ.— Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Իլհամի Սանճար, որ Իզմիր եկած է զինուորական հիմնարկութիւնները քննելու համար, լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով ըսաւ թէ՝ « Թուրքիոյ եւ Յունաստանի զին. ուժերը իրարու հետ չեն կրնար նոյնիսկ բազդատուիլ » :

— Լոկ մեր ծովային փոխադրական միջոցները պակաս են, ըսաւ նախարարը , բայց փութով պիտի լրացնենք այդ պակասն ալ :

Լրագրողներ հարցուցին Սանճարի .— Այդ պակասին հետեւանքո՞վ է որ զօրք չհանեցինք Կիպրոս :

Նախարարը պատասխանեց .

— Ի վիճակի ենք ամէն վայրկեան զօրահանում կատարելու Կիպրոսի մէջ, ինչ ալ ըլլան պայմանները եւ կարելիութիւնները :

Ամերիկեան օժանդակութեան մասին Իլհամի Սանճար ըսաւ .

— Գիտէք թէ զանազան պատճառներով Ամերիկա սկսած է զեղչել իր օժանդակութիւնները եւ Քոնկրէսը որոշում տուած է այս ուղղութեամբ: Մանաւանդ վերջին ընտրութիւնները աւելի ազդեցին այս որոշման վրայ : Մնաց որ Ամերիկա այսօր խրած է Վիէթնամ կոչուած ճախճախուտին մէջ, իր ամբողջ ուշադրութիւնը հոն կեդրոնացուցած է, կը յուսանք որ երբ փրկուի այս տաղտուկէն , ամերիկեան օժանդակութիւնը աւելի արդիւնաբեր պիտի ըլլայ: Աւելին՝ մենք ՕԹԱՆի հաւաքականութենէն կը ստանանք մեզի սահմանուած զինուորական օժանդակութիւնը : Մասնաւորապէս Գերմանիա զարկ կուտայ իր օժանդակութեան »:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՆՇԱՆ – ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Ուրախութեամբ կը հաղորդենք թէ Օր. Հայկանուշ Թորիկեան, Ամերիկա մահացած եղբօրը՝ Յակոբ Թորիկեանի բազձանքին համաձայն, Պէյրութի Նշան – Փալանճեան ճեմարանին նուիրեց մէկ միլիոն հին ֆրանք, որ Ազգ. Առաջնորդարանի խողովակով զրկուեցաւ արդէն՝ 1964 Դեկտեմբեր 23ին՝ ուղղակի ճեմարանի տնօրէնութեան :

Գովելի արարք մը՝ իր ձեւին եւ ոգիին մէջ՝ նման այն բոլոր արարքներուն , որոնց շնորհիւ հիմնուած են եւ կանգուն ու կենսունակ կը մնան շատերը Հայ Ազօթքի տուներուն եւ Հայ Դպրութեան Տաճարներուն, որոնց մէջ կը ծաղկի Մեծասքանչը եւ կը դարբնուի մանաւանդ Հայ Հոգին :

Օրինակելի արարք մը՝ դեղեցիկ՝ իր էութեան մէջ՝ որով նիւթը ոգիի կը փոխակերպուի, կ'ոգեղինանայ եւ նուիրատուն անփոխարինելի ու անսահման երանութեամբ կը լեցուի : Որովհետեւ՝ տալու արուեստին հաւասար չկայ: Երանի զայն գիտցողներուն: Ի'նչ փոյթ քանակը՝ երբ անոր մէջ կայ հոգին տուողին՝ նուիրատուին :

Օրհնէք՝ Օր. Հայկանուշ Թորիկեանին: Օրհնէք՝ իր եղբօր յիշատակին: Մանաւանդ բարի նախանձ՝ տալու արուեստին մէջ դերազանցելու բարի նախանձ՝ ամէն ի վիճակի եղողի :

ԴԻՒԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

31 Դեկտ. 1964

ՀԱՅԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԿՇԻՌՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՀԱՄԵՍՏ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ 50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԸՆՉՈՒԹԵԱՄԲ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք այս առաջարկը, որ լոյս տեսած է արդէն Պէյրութի հայ մամուլին մէջ : Ու կը գնահատենք մեր շատ յարգելի աշխատակցին այս գաղափարը: Մէկ բան միայն դիտել կուտանք, այս առթիւ, հայ մամուլի աշխատակիցներուն՝ թէ Յիսնամեակին համար կատարուած հրապարակային առաջարկները ոչ միայն անպատեհ են, այլեւ նոյնիսկ վնասակար, որովհետեւ կը ծառայեն թշնամին արթնցնելու: Ըսինք առաջի՛ն օրէն: Որսի երթալու երկու ձեւ կայ,— ձեւ մը որ որսի երթալէ առաջ այնքան կ՚աղմկեն որ որսը որսորդէն կանուխ կը շարժի : Լաւագոյն ձեւը այն է, սակայն, որ որսորդը գաղտնի կը գործէ, կամ առնուազն ··· անակնկալի կը բերէ որսը:

Թշնամիին թեւը երկար է: Մեզի կը մնայ գաղտնի գործել ,— այդ է որ կը կոչուի դիւանագիտութիւն :

Հայ ազգին մտահոգութեան առարկան է հիմա Ապրիլեան Եղեռնին Յիսնամեակը իր յարակից խնդիրներով: Առ այս՝ Նախախնամութիւնը մեզի կը հայթայթէ յարմար առիթ մը: Բացատրեմ միտքս :

Նորին Վեհափառութիւն Հայլէ Սալասիէ, կայսր Եթովպիոյ, ժողովի հրաւիրած է բարձրագոյն հոգեւոր պետերը Եթովպական եկեղեցւոյ «Քոյր» եկեղեցիներուն, որոնք ծանօթ են իբր ոչ – քաղկեդոնական համայնքներ: Ասոնց շարքին կը պատկանի հայկական Առաքելական Եկեղեցին: Այս ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ատիս – Ապապայի մէջ Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին :

Հիմա նոր թուական որոշելով եւ ընդլայնելով իր հրաւէրը , Վեհափառ Կայսրը կոչ ուղղած է նաեւ բոլոր «ինքնագլուխ » օրթոտոքս եկեղեցիներուն , որոնք ծանօթ են իբր «քաղկեդոնական » համայնքներ եւ կը հետեւին բիւզանդական աւանդութեանց : Այնպէս որ Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ, 1965 Յունուար 18էն 28, արեւելեան եկեղեցիներու երկու մեծ օրթոտոքս խմբակցութիւնները, քաղկեդոնական եւ ոչ — քաղկեդոնական , կրօնական համաժողովի պիտի նստին: Անոնք այս առիթով պիտի ունենեան նաեւ գաղափարի փոխանակութիւն ամբողջական «էքիւմենիք» հեռանկարներու առընչութեամբ : Այս է իմաստը այն երկու զեկուցումներուն, որոնք լոյս տեսան Լիբանանի մամուլին մէջ :

Եթովպիոյ կայսեր սոյն նախաձեռնութիւնը անտարակոյս մեծապէս գովելի է, ինչպէս նաեւ իրենց մասնակցութիւնը բերել խոստացող բոլոր հրաւիրեալ հոգեւոր պետերուն բարի կամեցողութիւնը : Ամէն քրիստոնեայ կը հրճուի ի լուր նման ձեռնարկի մը եւ անոր յաջողութիւն կը մաղթէ իր բոլոր սրտով :

Բայց այժմ նկատի առնելով այս ձեռնարկը միայն հայկական ազգային տեսակէտէ, հարց կուտամ ես ինծի թէ արդեօք Հայութեան ընծայուած նախախնամական պատեհութիւն մը չէ՞ սոյն ձեռնարկը, որպէսզի՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ մեծապէս բարեացակամ ու անձնապէս հեղինակաւոր եւ գաղթավարական պատերազմէն ալ տառապած Վեհափառ Հայլէ Սալասիէ կայսեր ուշադրութեան յանձնուի մեր Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակը իր յարակից խնդիրներով , (զորս հարկ չկայ հոս մանրամասնելու), խնդրելով որ ինքն ալ՝ իրեն գաղափարակից պետութիւններու գործակցութիւնը ապահովելով, բարեհաճի ներկայացնել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ատեանին :

Համաշխարհային կարծիքը արդէն քիչ թէ շատ տեղեակ է Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեայ տարեդարձին մերձաւորութեան եւ հայ ժողովուրդին կրած անհամար տառապանքներուն : Տեղեակ է, կ՚ըսեմ, մասամբ՝ Վատիկանի Տիեզերական Համաժողովի ընթացքին, երկու կաթողիկոսական աթոռներու ներկայացուցիչ դէտերուն շփումներովը ժողովական հայրապետներուն հետ : Մասամբ ալ Ամենապատիւ Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ. Պաթանեան Կաթողիկոս – Պատրիարքի Սրբազան Քահանայապետին ուղղած նամակովը եւ Հռոմի Սուրբ Պետրոս աշխարհամուտ տաճարին մէջ, նոյն հոգեւոր պետին Նոյեմբեր 18ին մատուցած հայածէս Սուրբ Պատարագով, որուն ներկայ գտնուեցան այժմ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած բազմաթիւ ամենազգի կարդինալներ եւ եպիսկոպոսներ եւ հեղինակաւոր աստուածաբաններ , գլխաւորութեամբ նոյն ինքն Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ. Սրբազան Քահանայապետին :

Արդ, Ատիս – Ապապայի համաժողովը կրկնապէս նախախնամական առիթ մըն է, քանի որ երկու Վեհափառ Կաթողիկոսները, Ն. Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա. եւ Ն. Ս. Օծութիւն Խորէն Ա., անձամբ ներկայ պիտի ըլլան սոյն համաժողովին եւ ամէն ոք գիտէ թէ իրենց հեղինակութիւնը ծանր կը կշռէ Վեհափառ Կայսեր քով : Եւ որպէս զի երկու Կաթողիկոսներուն դիմումը կատարելապէս համազգային եւ միահամուռ հանդամանք կրէ , բաղձալի է որ իրենք նախապէս խորհրդակցին Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական բարձրագոյն հոգեւոր պետերուն հետ, այնպէս որ իբր ամբողջական, միացեալ եւ անխտիր Հայ Ազգին պատուիրակութեան հանդամանքով ներկայանան Ապրիլեան Եղեռնին առընչութեամբ:

Ամբողջական հայ ժողովուրդին աղօթքներն ու մաղթանքները պիտի ընկերանան Նորին Սուրբ Օծութեանց, եւ, ի վերուստ ալ, մեր անհամար նահատակները անոնց զօրավիգ պիտի կանգնին իրենց բարեխօսութեամբը :

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

ԵՒ ԻՐ ՀԻՒՐԵՐԸ

Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքը, իր դարերի հնութեամբ , պահել է ու պահպանում է ոչ միայն իր պարիսպներից ներս գտնուող հարստութիւնները, այլեւ մանաւանդ իր դարաւոր հմայքը եւ սա ոչ միայն Հայերի աչքին, այլեւ օտարների :

Նոր Ջուղան եւ իր Ս. Ամենափրկչեան վանքը, լինելով Սպահանի սիրուն եւ պատմական յիշատակարաններով հարուստ քաղաքի մերձ, Սպահան այցելող բոլոր օտարների եւ բնիկների համար պատմական եւ հետաքրքիր այցելավայր է նաեւ Նոր Ջուղան, որի սահմաններից ներս այսօր իսկ գտնւում են 12 հոյակապ եկեղեցիներ, որոնցից էն նշանաւորներն են Ս. Ամենափրկչեան վանքի մայր տաճարը եւ նրանից քիչ անդին՝ Ս. Բեթղեհէմ եկեղեցին իրանց որմնանկարներով, որոնք հիացմունքով են դիտւում բոլոր օտարների եւ բնիկների կողմից :

Ամէն օր տասնեակներով հետաքրքիր այցելուներ է ընդունում վանքը: Այցելուները նախ մտնում են եկեղեցի, դիտում եւ հիանում են որմնանկարների վրայ եւ ապա այցելում են վանքի նշանաւոր թանգարանը :

Այս այցելուների շարքին չեն պակսում պետական բարձր անձնաւորութիւններ , որոնք առ հասարակ հիւր են պարսկական կառավարութեան եւ ընդունւում են որոշ պատրաստութեամբ :

Մեզ համար դժուար կը լինի մի առ մի ժամանակագրական կարգով թուել բոլոր այն անուանի մարդկանց անունները , զորս այս վերջերը այցելել են Ս. Ամենափրկչեան վանք եւ հիւրասիրուեր Առաջնորդ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բախտիկեանի կողմից: Հետաքրքրութեան համար միայն թուենք Լիբանանի քաջածանօթ Բէշիտ Պէյ Պայտունը եւ երեսփոխան Շէֆիք Պէյ Մըրթատան, որոնք սիրալիր կերպով ընդունուեր են Առաջնորդի կողմից ու հիւրասիրուեր Վանքի Ծաղկեայ դահլիճում: Ապա Թուրքիոյ ներքին նախարար Օկուզօղլու՝ իր հետ ունենալով Տրապիզոնի եւ Տիգրանակերտի վալիները, իսկ վերջերս դարձեալ Թուրքիոյ օդային ուժերի ընդհանուր հրամանատար Թանսելը եւ իր հետեւորդները : Վանք են այցելել նաեւ այլ պետութեանց ներկայացուցիչներ : Վիէննայի ընդհանուր ոստիկանապետին, երբ Առաջնորդ Հայր Սուրբը սուրճի է հրաւիրում, ասում է .

— Էս հրաւէրը մեր հաշուին չէ, այլ Վիէննայի Մխիթարեան հայրերի :

Ընդհանուր ոստիկանապետը եւ Աւըստրիոյ դեսպանը մեծ գովեստով են արտայայտւում Մխիթարեանների մասին ու ոստիկանապետը տալիս է միաբանների անունները : Յիշենք նաեւ Համպուրկի կառավարիչը :

Անցեալ տարիներին՝ Տանիմարքայի թագաւոր եւ թագուհու եւ կրտսեր իշխանուհու այցելութիւնից քիչ ետք անպաշտօն կերպով վանք է այցելում նաեւ Տանիմարքայի գահաժառանգ իշխանուհի Մարկարիթը ու մեծ հիացումով երկար ատեն դիտում է թանգարանի ձեռագիրները, որոնց նմանը հնախոյզ իշխանուհին խոստովանում է որ նոր է տեսնում : Առաջնորդ Հայր Սուրբը խոստանում է յետագային իրեն զրկել մի օրինակ Սիրարփի Տէր – Ներսէսեանի հրատարակութիւնից : Ապա վանք են այցելում Հոլանտայի թագուհի Ժուլիանան , ամուսինը իշխան Պերնարտին ու իշխանուհի Պէաթրիսը : Իսկ ընթացիկ տարուան Նոյեմբեր 20ին վանք են այցելում Իրանի Արքային արքայական հիւրերը՝ Պելժիքայի թագաւոր Պոտուինը եւ թագուհի Ֆապիոլան :

Իրան եւ Հնդկաստանի թեմի թեմական խորհուրդը մեծաշուք հիւրերին, ինչպէս նախորդների պարագային, համապատասխան ընդունելութիւն էր կազմակերպել :

Նոյն օրը, յետ միջօրէին, երբ հիւրերը ժամանում են վանքի մուտքին, դիմաւորուեցին ազգայինների եւ Առաջնորդի կողմից, որ բարի գալուստի կարճ ուղերձ մը կարդաց : Հիւրերը առաջնորդուեցին եկեղեցի, եկեղեցւոյ կից սենեակը, ուր կան պատերից կախուած Նոր Ջուղայի 55 հազար շիրմաքարերից լաւագոյնների վերարտադրութիւնը, ապա առաջնորդուեցին թանգարան : Իրենց անցքին, դպրոցական աղջիկներ , հայկական տարազներով, ծաղիկներ սփռեցին արքայական հիւրերի ոտներին առջեւ ու Նոր Ջուղայի հրաւիրեալ հասարակութիւնը քահանայից դասով ծափահարեց նրանց գալուստը : Վանքի զանգերը, աւանդաբար, հնչեցին :

Մեծ տպաւորութիւն կրեցին թագաւոր ու թագուհի , երկար յամեցան թանգարանի ձեռագիրների ցուցափեղկերի առաջ: Ի վերջում, երբ նրանք իրանց անունները արձանագրեցին թագաւորն՝ ըի

ՌՈՒՄԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՆԻԼ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

Գիւղի մը մէջ կային երկու եղբայրներ, երկուքն ալ ամուսնացած: Մեծը աշխատասէր, գործին ուշադիր, հարուստ մարդ էր եւ ուր որ դնէր իր ձեռքը , Աստուած ալ կը դնէր իր Աջը, բայց զաւակ չունէր: Փոքր եղբայրը աղքատ էր. սակայն ան խոյս կուտար բախտէն եւ բախտը՝ իրմէ, որովհետեւ ծոյլ էր, անմիտ եւ անհաշիւ գործեր կ՚ընէր: Ունէր նաեւ բազմաթիւ երախաներ : Աղքատ եղբօր կինը աշխատասէր էր ու բարեսիրտ, մինչ հարուստինը չարասիրտ , կծծի: Այնուամենայնիւ աղքատ եղբայրն ալ — երանի թէ աղքատ ըլլար միայն մեղքերով — ունէր զոյգ մը եզ, բայց ինչ եզ··· մեծ ստինքներով , երիտասարդ, բարձրահասակ, սրածայր կոտոշներով, ճերմակ պոչերով, ամուր ոսկորներով եւ թանձրամարմին, ճիշդ սայլը լծելիք, մարդոց երեւալու արժանի եւ աշխատանք կատարելու յարմար անասուններ : Բայց գութան, արօր, կառք , սահնակ, մանգաղ եւ հողագործի մը համար պէտք եղած որեւէ գործիք գոյութիւն իսկ չունէր այս մարդուն տան մէջ: Եւ երբ ան պէտք ունենար այսպիսի առարկաներու , անմիջապէս կը վազէր իր եղբօր տունը, ուր ամէն բան կար : Հարուստ եղբօր կինը շատ անգամ կը յանդիմանէր իր ամուսինը, պահանջելով, որ ան իր օձիքը ազատէ եղբօրմէն : Կինը շարունակ կը կրկնէր .

— Մի մոռնար, որ եթէ եղբայրը եղբայր է , հացը առանց դրամի չի գնուիր:

— Ի՞նչ ընենք, կնիկ, արիւնը կը քաշէ, եթէ ես չօգնեմ, ո՞վ կ՚օգնէ :

Կինը ճարահատ կը լռէր, եւ մարդուն կառքը կը շարունակէր թաւալիլ Տընիլի ձեռքին մէջ: Ամէն երկու – երեք օրը կընոջ առջեւ կը ցցուէր տագրը , Տընիլը, եւ դարձեալ կառքը կ՚ուզէր՝ կամ անտառէն փայտ բերելու, կամ ջաղացքը ցորեն տանելու, հող կրելու համար եւայլն :

— Եղբայր, ըսաւ օրին մէկը մեծը, ես ձանձրացայ մեր եղբայրութենէն : Դուն եզ ունիս, ինչո՞ւ քեզի համար ալ սայլ մը չես ճարեր: Մաշեցուցիր սայլս: Եւ յետոյ , դիտես ժողովրդական խօսքը . « Կօշիկիդ խթանները ինծի տուր եւ դուն կրունկներով խթանէ ձին »···

— Աղէկ, եղբայրս, պատասխանեց Տընիլ գլուխը քերելով, ի՞նչ կրնամ ընել :

— Ի՞նչ կրնաս ընել ··· ես սորվեցնեմ ընելիքդ: Դու երկու հատ խոշոր ու գեղեցիկ եզ ունիս : Տար եւ ծախէ լաւ գինով եւ անոնց տեղ դնէ երկու աժան եզ : Աւելցած դրամով սայլ մը դնէ եւ եզիր կատարեալ հողագործ :

— Շատ լաւ խորհուրդ մը տուիր, ըսաւ փոքր եղբայրը : Ճիշդ ըսածիդ պէս ալ պիտի ընեմ :

Ու անմիջապէս գնաց իր տունը , առաւ եզները եւ ճամբայ ելաւ դէպի տօնավաճառ: Բայց ինչպէս ըսինք, Տընիլ Փրեփելեաք կը նմանէր ան մարդոց, որոնց պարկին մէջէն շուներն անգամ կըրնային գողնալ անոր ուտելիքը , քանի որ ան ամէն բան կ՚ընէր հակառակ ձեւով : Տօնավաճառը ոչ միայն հեռու էր, այլեւ վերջանալու մօտ: Բայց ո՞վ կրնար արդելք ըլլալ Տընիլին: Ան մինչեւ ականջները քաշեց իր բաբախը եւ երկար – բարակ չմտածեց :

Իր երկու եզներով — Տումանին եւ Թըլըջանին հետ ճամբայ ելաւ դէպի Տօնավաճառ, եւ երբ կը բարձրանար բլուրէ մը վեր, տեսաւ ուրիշ դիւղացի մը, որ տօնավաճառէն կը վերադառնար՝ դնած նոր սայլով մը, զոր մինակը կը քաշէր :

— Կեցիր բարեկամս , ըսաւ Տընիլ , կեցուր սայլդ, քեզի հետ խօսելիք ունիմ :

— Ես կ՚ուզեմ կենալ, բայց սայլս չուզեր, պատասխանեց դիւղացին, ի՞նչ է ըսելիքդ :

— Կը տեսնեմ , թէ սայլդ ինքնիրեն կ՚երթայ :

— Հարկաւ, չե՞ս տեսներ թէ կենալ չուզեր :

— Բարեկամ , դիտե՞ս ինչ :

— Չեմ դիտեր, եթէ ըսես պիտի դիտնամ :

— Եկուր փոխանակութիւն մը ընենք: Դուն ինծի տուր այս սայլը եւ ես քեզի տամ եզներս : Ալ ձանձրացայ զանոնք կերակրելէ եւ անոնց հոգը տանելէ, խոտ, տուրք, գայլերէ վախ, եւ դեռ ուրիշ հոգեր : Հարկաւ ես ալ պիտի կրնամ քաշել այս տեսակ սայլ մը, մանաւանդ երբ , ինչպէս տեսայ, ինքնիրեն ալ կ՚երթայ :

— Մարդ Աստուծոյ , ըրածդ կատա՞կ է, թէ խելքդ թռցուցած ես :

— Ըսածս կատակ չէ, պատասխանեց Տընիլ :

— Այո, արդարեւ կը տեսնեմ , թէ ճարպիկ մէկն ես, ըսաւ սայլով մարդը , մանաւանդ զիս գտար քիչ մը դինով վիճակի մէջ: Ուրեմն խերով ըլլայ, դուն սայլին խերը տեսնես եւ ես եզներուն :

Տուաւ կառքը, առաւ եզները եւ ճամբան շարունակեց դէպի անտառ : Իսկ Տընիլ մտովին ըսաւ .

« Զայնդ մի հաներ, խաբեցիր մարդը, միայն թէ միտքը չփոխէ, բայց գնչու չէ, որ տուած խօսքը չյարգէ :

(1 Շար.)

եւ նախապահներէն վերապահուած տոմսրում, Առաջնորդ Հայր Սուրբը թաղուհուն նուիրեց մի ալպոմ վանքի պատկերներից, եւ առիթից օգտուելով հայ ժողովուրդի երախտագիտութիւնը յայտնեց Պելժիոյ գահին ու Կանի համալսարանի նախկին աշակերտին, հայ ժողովուրդի արժանաւոր զաւակ, Նահատակ Դանիէլ Վարուժանին կիսանդրին վեհերոյով համալսարանի սրահներից մէկում : Թագաւոր ու թագուհի յուզումով լսեցին Հայր Սուրբի ասածները եւ խոստացան անձամբ տեսնելու այդ կիսանդրին՝ երբ առիթըներկայանայ :

Ս. Ամենափրկչեան վանքը արտասահմանից նուաղ թուով Հայեր են այցելում, սրա պատճառը կարծում ենք որ արտասահմանի մերայնոց չատ ծանօթ չի Նոր Ջուղան եւ իր արժէքները : Վերջին տարիներին այցելել են ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Իշխանեան, Լուիզ Նալպանեան, որ Քալիֆորնիոյ Սթեյթ համալսարանի մէջ դասախօս է եւ վերջերս հրատարակել է անգլերէն Հայ Ազատագրական Շարժման Պատմութիւնը, նաեւ Շ. Նարդունի, Քիւրտեան եւ Խաչման-եան, Լիբանանէն այցելել են Մ. Իշխան, Սիմոն Սիմոնեան, Յակոբ Կիւլոյեան, Գրիգոր Շահինեան, Տիգրան Սարաֆեան, ապա Իրանի Պետութեան մօտ նախկին հիւպատոս Ժան Կոկիկեան, դեսպան Ատրան իրենց տիկիններով, որոնք բոլորն ալ սիրալիր կերպով հիւրասիրուեր Առաջնորդի կողմից :

Բոլոր նրանք ովքեր հնարաւորութիւն ունեն պէտք է այցելեն Նոր Ջուղան, այս չատ հայատրոփ միջավայրը եւ հպարտանան նրա մեծ արժէքներով, որ պահել է բերում հայ ժողովուրդին՝ երբ նկատի առնենք որ տարեկան չուրջ 25 հազար հոգի այցելում են այս պատմական վանքը եւ Նոր Ջուղայի եկեղեցի-ները :

Հայոց աշխարհի հին վանքերը մեզի մատչելի չեն նոյնիսկ նրանց աւերակներ : Կան ու մատչելի են Իրանի հոգին վրայ Արտազի Ս. Թադէն, Արաքսի ափին Ս. Ստեփանոսը, իսկ Նոր Ջուղայի մէջ Ս. Ամենափրկչեան վանքը, իսկ Սալմաստի մօտ աւերակ Դեղիկը ... աւերակ Փայլուկով :

ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն :

— Անցեալ օր զուարճալի պատմութիւն մը լսեցի : Քեզի պատմեմ՞ արդեօք, կ'ըսէ առաջինը :

— Իսկապէ՞ս զուարճալի էր, կը հարցնէ երկրորդը :

— Այո, կը պատասխանէ առաջինը :

— Այն ատեն չես պատմած : Մինչեւ հիմա պատմածներդ անհամ – անհոտ բաներ էին :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՍՏՈՒԵՐ ԵՒ ԼՈՅՍ»

Ականատեսի խօսուն վկայութիւններ են Տիկին Էլիզ Մէհտէրեանի 15 պատմուածքները, որոնք, « Աստուեր եւ Լոյս » ընդհանուր խորագրին տակ լոյս տեսան վերջերս, Փարիզ :

Հանրային եւ, յատկապէս, կրթական ասպարէզի նուիրուած հեղինակը ունեցած է հետաքրքրական միջավայր մը՝ որբանոց – կրթարան մը :

Հեղինակին տեսողութեան ծիրին մէջն է նաեւ Փարիզը, աւելի ճիշդ՝ հայկական Փարիզը իր կազմութեան եւ առաջին օրերու կեանքով, իր առօրեայ հնչնութիւններով, աստուերոտ գոյներով : Լուսաւոր երեսներով :

Իսկ կարգ մը պատմուածքներ ունին տարրեր մթնոլորտ :

Մէկ խօսքով՝ ապրուած եւ իրական պատկերներ են : Կեանքին փրցուած էջեր : Այնուհա, կերպարներու եւ հոգեբանութիւններու նկարագրութիւններ, որոնք եւ, ինչու չէ, այդ կերպարներուն եւ հոգեբանութիւններուն պարզ բանման առիթ տուողը հեղինակին անձնական հոգեվիճակն է : Կեանքը եւ երեւոյթները դիտելու, կշռելու, գտնելու անհատականութիւն մը նշմարելի է բոլոր պատմուածքներուն մէջ : Եւ այս, Տիկին Էլիզ Մէհտէրեանի արժանիքն է :

Արդարեւ, դրական ստեղծագործութեան մը մէջ պէտք է յայտուն գտնուի մինչեւ իսկ երբ հեղինակը բացակայ է այդ երկին մէջ — դրագէտին անձնաւորութիւնը : Այնուհա, այդ բառն լայն եւ խոր իմաստով հասկնալի :

Տիկին Էլիզ Մէհտէրեան ընդհանրապէս գիտցած է թափանցել երեւոյթներուն խորքը, ընդհանրապէս յաջողած է առանձնացնել մասնաւորը ընդհանուրէն, ներկայացնել այն պատճառներն ու գործակիցները, որոնք այս կամ այն տիպարին նկարագրին կազմութեան վրայ վճռական դեր խաղացած են: Այսուհանդերձ, պատճառներուն եւ ազդակներուն նկարագրութիւնը՝ մինչեւ յետին մանրամասնութիւն, աւելորդ «բեռ» կը դառնան կարգ մը էջերու մէջ : Կը ծանրաբեռնեն գործը :

Արդարեւ, պատմուածքներուն մէջ, գլխաւոր «պահ»ին կողքին, չատ կան կոմնակի, միջանկեալ «պահ»եր, ուրիշ խօսքով աւելորդ մանրամասնութիւններ (հանդիպում, խօսակցութիւն, նկարագրութիւն եւայլն) : Եւ այդ է պատճառը, որ չատ անգամ հիմնական միտքը, կեդրոնական դէմքին կեդրոնական նկարագիրը կամ հոգեբանութիւնը երկրորդական դիծի վրայ մնացած են ակամայ :

Հեղինակը անուշադիր գտնուած է առարքներու, հոգեկան վիճակներու պատճառները բացատրելու ուղղութեամբ : Զպատճառաբանուած վիճակներ կը տկարացնեն որեւէ երկ, որեւէ ստեղծագործութիւն :

Ընթերցողը, օրինակ, անակնկալի կուգայ, երբ պատմուածքներէն մէկուն հեղինակը՝ Մաո – Գէյո անապատելի կերպով Անդլիայի երեսին կը պոռայ .

— Մէկ կողմ կեղծաւորութիւնը ... Աչքերուս մէջ նայէ : Արամը կը սիրէ քեզ, եւ դուն ալ կինքը կը սիրես ... Ա – յո՛, սիրուհին ես, սիրուհին եղած ես, կամ) ըլլալու վրայ ես ... եւայլն :

Պատմուածքին մէջ, մինչ այդ ոչ մէկ չարժում, ոչ մէկ խօսակցութիւն, բայտարութիւն կամ հանդիպում ենթադրել կուտար նման տագնապի պահ մը : Անակնկալը, որուն կը մատնուի ընթերցողը, մեծ է, քանի որ նախապատրաստուած չէր նախօրօք այս ձեւի բախումի մը : Այսպէս է, որ կը ստեղծուին հոգեբանական կեղծ վիճակներ :

Տիկին Էլիզ Մէհտէրեանի դրելաձեւը համեմի է : Սահուն ըրիչով մը կը հիւսէ իր պատմուածքը : Գրիչը զերծ է արուեստական ճիգերէ, աւելորդ եւ անտեղի տարտներէ ,սեթեւեթ չէ :

Գիտէ թէ ի՞նչ կ'ուզէ ըսել : Եւ կ'ըսէ համարձակ, պարզ ու ընդունելի ձեւով :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍ — Հայ քաղաքական կուսակցութեանց, բոլոր Ազգային, Հայրենակցական, Բարեգործական, Նոր Սերունդ, Երիտասարդաց, Մարզական, Մշակու-թային, Համախարբերդց· Հայր· եւ այլ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ, խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հայ Ազգ· Միութեան : Հրաւէր ղրկուած էր յարանուանութեանց, տոանց զատ-նանքի խորութեան :

Ժողովը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 12, Շաբաթ երեկոյ :

Կը նախագահէր Ազգ· Միութեան տաե-նապետ Ա· Տէր – Սարգիսեան :

Առենապետը բարի գալստեան եւ մտքանքի ուղերձով մը բացուած յայտարա-րեց ժողովը : Բոլոր ներկայացուցիչները մեւնոյն նպատակին չուրջ արտայայ-տութիւններ ունեցան, եւ համերաշխու-թիւն կոչ տուին : Շնորհաւորելի էր հա-յապետական Ուսման Կեդրոնի դերքը, նմանապէս Ս· Դ· Հնչակեան եւ Դաշնակ-ցական լիազօրներու տեսակէտները :

Այս գովելի ժողովը անցաւ խաղաղ եւ արդիւնաւէտ :

ԴԻԻԱՆ

ԱԶԳ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՔԵՆԱՅԱՅՈՒԱԾ ԴԱՍ

Դպրոցական նստարաններուն վրայ նստած աշակերտներուն առջեւ դրուած են վահանաձեւ տախտակներ ,որոնք լի-ներս լամբերով, բռնակներով եւ կոճակ-ներով կը յիշեցնեն արդի էլեքտրական սարքերը : Առաջին հայեացքով կը թուի, թէ կը դտնուինք գիտական հիմնարկու-թեան մը մէջ , մինչդեռ հոս պարզապէս տեղի կ'ունենան գպրոցական դասեր , այսպէս կոչուած ծրագրուած ուսուցման եղանակով :

Ուսուցման այս եղանակին նպատակն է աւելի դիւրին ձեւով աւելի չատ բան սորվեցնել աշակերտներուն : Միեւնոյն ա-տեն թեթեւցնել ուսուցիչին աշխատանքը, ապահովելով աշակերտներուն ինքնա-գործադրման – ստեղծագործական ձեռնհասութիւնը :

Ի՞նչպէս կը կատարուի այս աշխա-տանքը :

Ամէն աշակերտ իր տրամադրութեան տակ ունի ուսուցանող եւ ստուգող սարք մը՝ «ՊՏ – 5» : Այս սարքին վրայ կան փոքր լամբեր : (Մէկը՝ կը նշանակէ թէ գործիքը պատրաստ է աշխատելու, երկրորդը՝ կը ստանայ ուսուցիչին հրահան-գը՝ աշխատելու) :

Ծրագրուած դասաւանդութեան թուղթին համապատասխան, աշակերտը կ'ընտրէ ներկայացուած խնդիրներուն պա-տասխանները եւ պտըտցնելով բռնակը, ծածկագրին թիւին համաձայն կը ճշդէ մեքենային սլաքները : Եթէ լամբը վառի, կը նշանակէ թէ պատասխանը ճիշդ է : Դասէն ետք մեքենան «կ'եղրակացնէ» պատասխաններուն արդիւնքը , լուսաւո-րելով «գերազանց», «լաւ» կամ «բաւա-րար» նշանակող լամբերէն մէկը :

Ուսուցիչը, իր կարգին, դեկավարման վահանին վրայ կը տեսնէ, թէ ինչ կը կատարուի աշակերտական սեղաննե-րուն վրայ :Եթէ աշակերտը դժուարու-թեան մէջ է եւ պէտք ունի ուսուցչին օգ-նութեան, կը սեղմէ համապատասխան կոճակը : Նոյնը կ'ընէ ուսուցիչը իր վա-հանին վրայ, երբ կ'ուզէ կանչել աշա-կերտը :

Ծրագրային ուսուցումը հիմնական փո-փոխութիւններու ենթարկած է նաեւ դա-սաղիրքերուն բովանդակութիւնը : Նոր դասագիրքը հնարաւորութիւն կուտայ աշակերտին ինք կատարելու ամբողջ աշ-խատանքը :

Ծրագրային ուսուցումը, որ ծնունդ առաւ Ամերիկայի մէջ եւ ներկայիս չատ զարգացած է, իր հետեւորդները ունի նոյնպէս Քանատայի, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ :

Հայ ուսուցիչներն ալ սկսած են հետաքրքրուիլ ուսուցման այս եղանակով : Արդարեւ, կարգ մը հայ ուսուցիչներ փորձեր կը կատարեն ուսուցման այս ձե-ւը կիրարկելու համար Հայաստանի մէջ :

Ա· Դ·

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Անշուշտ, հիմա աղուոր փորձանքի մէջ ինկար, սիրելիս (պակուռէզն ի վեր մերթ եղակի, մերթ ալ յորդակի ձեւով կը խօսէր Գրիգորին հետ)· չիտակ է, ես սիրով պիտի նստէի երկու ամիս այս քանչելի դղեակին մէջ, բայց այսօր երկու աեղ ալ հրամանքդ խոստացաք դիս բնաւ չթողուլ :

— Կատա՞կ կ'ընես ...

— Ես ալ ձեզի չափ ձի հեծնել չէ՞մ գիտեր մի՛թէ :

— Բայց այս ճամբորդութիւնը ձի հեծնելով չի վերջանար, հրեշտակս, չատ վտանգներ ունի :

— Սուր ալ զործածել գիտեմ, իտալացի վարպետներէն սորված եմ, ճապաղը նետով կը զարնեմ վաղքի ժամանակ· հրացանն ալ կը ճաչնամ :

— Մարգարիտ կին, — ըսաւ Մեքչէի ոգեւորութեամբ բարձրացնելով գաւաթը· — Գրիգոր, կը նախանձիմ վրադ :

— Լաւ, լաւ, — կը մրմռաց Գրիգոր, — բայց քեզի նման կիները փափուկ անկողնին վարժուած են :

— Ճամբան կին պիտի չըլլամ, — պատասխանեց Եւա· — հոս մարդու հագուստով կ'երթամ : Շուտով ղրկացիք, ուրիշը, ես առնելնուդ համար : Վարդա – պետ, խնդրեմ բաժնեցէք մեզ անմիջապէս· ի վերջոյ դիս ամօթով պիտի թողուցա այս մարդը, առաջին օրէն իսկ կ'ուզէ դիս թողուլ :

Բայց վարդապետը հիմա հաւատ մխոր ոսկրէն բաժնելով զբաղած էր :

— Եկեղեցին ամուսնութիւն չի լուծեր :

— Բայց դուն թուրքերէն ալ չես գիտեր, — կը մրմրթար Գրիգոր տակաւին :

— Ճամբան կը սորվիմ :

— Մենք ալ կ'օգնենք իրեն սորվելու, — միջամտեց Յովհաննէս, — այնքան ալ դժուար չէ, ինչպէս կը կարծուի : Օրինակի համար թուրքերէն էլմա, հունդաբերէն ալմա· պապա – փափա· պապուճ – փափուչ· պալթա – պալթա· տիւտիւֆ – տուտա· ֆափու —

— Ֆափու – վրայ բերաւ Եւա, — չէի կարծեր որ թուրքերէն ալ գիտնամ :

Սպասաւորը որ իրենց կը ծառայէր, ծռելով Մեքչէիին բսաւ .

— Մարդ մը անպայման ձեզի կ'ուզէ ներկայանալ : Ըսաւ, թէ իմացնեմ որ ինքը հոս է ,այսինքն Մատաթիա հոս է :

— Մատաթիա՞, ի՞նչ Մատաթիա է ան :

— Ուրիշ անուն չտուաւ :

— Աղնուակա՞ն է թէ ռամիկ :

— Ծառայի կը նմանի :

Մեքչէի սկսաւ խնդալ :

— Մատաթիայի փոխուած Մատթեն ներս մտաւ խնչափառի պէս կարմիր, ու Մեքչէիին նայեցաւ :

— Ահաւասիկ եմ, ձեր ծառան, ախար դնդասպետ :

— Հոս ըլլալը կը տեսնեմ· բայց ո՞ւր էիր իրիկունը :

— Ես իրիկունն ալ անմիջապէս պատրաստ էի, բայց այնքան չուտով հետացաք՝ որ հետեւիդ չկրցայ հասնիլ :

— Բայց դուն դղումի պէս դինով էիր :

— Այնքան ալ չէ, տէր իմ :

— Ու ի՞նչպէս եկեր ես, քու ձիդ ես առած էի :

Մատթեն ուսերն ու ձեռքերը բարձրացուց :

— Հոն բաւական ձիեր կային :

— Գողցե՞ր ես, չուանէ փախած :

— Ե՞ս, ամենեւին : Միայն ձեր մեկնելէն վերջ՝ ինքզինքս ձիու վրայ դնել ուզի· բայց քանի որ ես մինակս պիտի չկարենայի ձի հեծնել՝ ընկերներս վրան դրին դիս : Ու ես ի՞նչ մեղք ունիմ եթէ անոնք դիս իմ ձիուս վրայ չեն նստեցուցած :

Քանի որ ընկերութիւնը այս խօսքերուն վրայ զուարթացաւ, Մատթեն լիուլի ներողութեան արժանացաւ : Ամէնէն չատ Գրիգոր հաւնեցաւ այդ դինով փախուստին :

— Ո՞րտեղացի ես, Մատթոյ — հարցուց խնդալով :

— Քերեսթէչցի եմ, — պատասխանեց տղան :

— Դժոխքի ո՞ր անկիւնը կը գտնուի այդ Քերեսթէչը :

Ինչ զարմանալի պիտի ըլլար եթէ կարասպանը պատասխանէր : Ախոս, խեղճ Տիար Գրիգոր, օր մը պիտի իմանաք թէ ուր է Քերեսթէչ, երբ փառաւոր մօրքուքաւոր մարդ մը ըլլաք, երբ Մեծապատիւ Տէր զառնաք, հոն պիտի զաւեցաք նեն ձեր դէմ անօրէն Թուրքերը ու երկաթ պիտի զարնեն ձեր ձեռքերուն ու ոտքերուն, որ մինչեւ ձեր մահը պիտի չբակուի ...

×

Երեք օր վերջ ճամբայ ելան· Մատթոն կառապանն էր ու իրենք չորսերնին փոխն ի փոխ զերիներ ու տելիներ : Կառքը մի-ամամանակ կը ծառայէր Եւային համար զիչերը իրը անկողին :

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար·)

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
ԿՂ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ամերիկայէն (Փրովիտէնս) Տէր եւ Տիկին Ս. Տերմանեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրեն Արամ Մակարեանի (Փրովիտէնս) :

×

Տիկին Մանիկ , ինչպէս ամէն տարի , այս տարի ալ մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Էմինեանի (Փարիզ) :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Անժէլ Մանուկեանի եւ իր զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Աբրահամ Մանուկեանի *մահուան առթիւ :*

×

Հ. Ց. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկ. Խորէն Մինասեանի իր աներջ Արմենակ Ասատուրեանին *մահուան առթիւ :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Վահագն Ապուլեան, Օր. Իւկէթ Ապուլեան , Պ. Ժորժ Ապուլեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ աղջականին՝ ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԱՊՈՒԼԵԱՆԻ *կսկծալի մահուան առթիւ :*

×

Լիոն.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը , չնորհակալութեամբ առացած է Պ. Հրանդ Թազէոսեանէ 48 ֆրանք , պարահանդէսին առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Թրդատ Զաքոյեանէ 10 ֆր. ողբացեալ Մանուկ Նաճարեանի յիշատակին :

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է , Այրի Տիկ. Մալվինէ Անտոնեանէ եւ զաւակները իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ընկեր Մանուկ Անտոնեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ կիսուն ֆր. դպրոցի Ֆոնտին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան եւ զաւակները (Սուրիա) , Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Տիրատուրեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Յորէն Ուլուսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յով. Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տէրտէրեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Տէրտէրեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Սահակ Թաթոյեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Յոճասպաշեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տիրատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Սէն Ժերմէն Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ իրենց որդւոյն , ամուսնոյն, հօր եւ աղգականին

ՄԻՆԱՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (1 Դեկտ. 1963ին) :

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Պատուական եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շաւիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր եւ մեծ հօր ողբացեալ ՄԻՍԱՔ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (ՄԷն – ՍԷ) *մահուան քառասունքին առթիւ :*

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 24ին, Ազգ. Տան սրահը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ
ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ
ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ.–ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 6, Չորեքշաբթի.— *Տօն Ծընդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին :*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ցետ պատարագի կը կատարուի Զբօսնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Յունուար 7, Հինգշաբթի.— *Մեռելոց, պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, պատարագի աւարտին կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :*

Յունուար 10, Կիրակի.— *Ե. օր Ծնընդեան, պատարագ ժամը 10ին :*

Յունուար 13, Չորեքշաբթի.— *Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 10ին :*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

9 Յունուար, Շաբաթ.— *Ձրադալոյց Ս. Ծնունդի , երեկոյեան ժամերգութիւն 4, Ս. պատարագ 5·30 :*

10 Յունուար, Կիրակի. — *Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամերգութիւն 8, Ս. պատարագ 10, Զբօսհնէք 11·45, հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց :*

Ծնողքները կը հրաւիրուին իրենց զաւակները առաջնորդել Ս. Հաղորդութեան , այս կիրակի օր :

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9, Շաբաթ.— *Ձրադալոյց Ս. Ծննդեան, ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ ժամը 17·30ին :*

Յունուար 10, Կիրակի.— *Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն , առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին , Զբօսհնէք ժամը 12ին :*

×

ՊՕՄՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ
Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 10 Յունուար.— *«Տօն Անուանակոչութեան Ց.ի : Սկիզբ առաւօտ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10 :*

Նոյն կիրակի հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանգիստ ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին եւ Պ. Կարապետ Զամպազճեանի կտակին :

×

ՍԷՆ – ԼՈՒ Ս. ԳԻՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ այս Կիրակի առաւօտ :

Պաշտօնական բացում նորակառոյց վերնատան : Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ.— *Ձրադալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·30ին, պատարագ ժամը 18·30ին :*

Կիրակի.— *Տօն Ծննդեան : Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ ժամը 10ին : Ցետ պատարագի կը կատարուի Զբօսհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :*

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան : Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին՝ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ Մկրտութիւն ժամը 10·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

×

ՏԷՍԻՆ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ.— *Ձրադալոյց Ծննդեան ժամը 17ին, հանդիսաւոր ժամերգութիւն եւ ընթերցուածներու ընթերցում , երգչախումբ Հոբս աղջիկներու կողմէ, ապա խթման պատարագ , մասնակցութեամբ նոր վերակազմուած երգչախումբին :*

Կիրակի.— *Ծնունդ , առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին , պատարագ 10ին , քարոզ Պատգամ. ժամը 11ին, ապա հոգեհանգիստներ եւ Զբօսհնէք , մկրտութիւն 11·30ին, երգեցողութիւն :*

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ , կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան :

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տօնածառը Յունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 26 Բիւ տէ Փոնվա – լէսաև, իր դպրոցական աշակերտներով : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու փոխանակները :

×

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ չուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը , Յունուար 17ին, կիրակի ժամը 15ին , Րիւ Ժէի սրահին մէջ, զպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ , արտասանութիւն , տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ , եւ համեղ անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը : Աչակերտներու կողմէ՝ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ու Կաղանդ Պապան իր նուէրներով :

×

Տէսին.— Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու «Օր»ը կը տօնէ Յունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ, մասնակցութեամբ զպրոցի աշակերտութեան, դէկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Կանանեանի :

Արտասանութիւններ , տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ :

Հ. Ց. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. բացառիկ ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու Համանի ընկերները եւս :

ՎԻԼՆ.— Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Կրընոպլի Ռընաժի եւ Լաճսէի ընկերները կը հրաւիրուին ընդ. ընդհ. ժողովի, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԻՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գինն 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ ղրանան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20173

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4

Կը պարունակէ գանազան տօներու հետեւեալ երգերը

1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (Ոտկուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սապաթի :
2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)
3.— ՋԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՅԱՅԻ 4.— ԶՐՕՐՀՆԵՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)
5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլիկիրեանի եղանակով)

Փառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ ետ. Տէրտէրեանէ երգեհոնի ընկերակցութեամբ :

Գեղարուեստական կողմ, Microsillon 33 tours (30 վայրկեան)
SERIE ARTISTIQUE Գինն 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները

թիւ 20103 (Հայ–Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 եկեղեցական երգեր

Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph. : BOT. 99-22
եւ եկեղեցւոյ Դիւանատունը
15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél. : ELY. 67-03
Մարսէյլի համար Պ. Ս. փրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE
Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով
Contre remboursement

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
7 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10200 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.200

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

—o—

Թուրքեւխորհրդային սիրարանութիւ – նը օրէ օր աւելի սրատպեղ հանգամանք կը ստանայ :

Արտաքին նախարար Ճէմալ Էրքինի Մոսկուա այցելութիւնը եւ Կրեմլինի վարիչներուն հետ կնքած համաձայնա – գրերը սկսած են իրենց պտուղները տալ :

Դեկտեմբեր 15ին Մոսկուա մեկնած էր Թուրք առեւտրական պատուիրակութիւն մը, բաղկացած 21 փորձագէտներէ , ո – րոնք երկու շաբաթ Խորհրդային Միու – թեան մայրաքաղաքին մէջ իրենց ռուս պաշտօնակիցներուն հետ տեսակցութիւն – ներ ունեցան ծանր ճարտարարուեստի համար գնուելիք մեքենաներու մասին :

Պատուիրակութեան նախագահն էր Քա – բինէի պաշտօնատան ընդհանուր տնօրէ – նը, իսկ անդամներուն մէջ էին քարիւ – ղային վարչութեան փոխ – տնօրէնը , ղեկարանները , Հանքային պաշտօնա – տան, ջուրերու վարչութեան եւ առեւ – տրական սենեակներու ներկայացուցիչ – ներ եւ փորձագէտներ :

Անգարայի դեսպան Ռիժով յայտնած է, որ Թուրքիոյ հետ ութսուն միլիոն տոլարի առեւտրական համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի : Ա· Միութիւնը նոյն արժէքով ճարտարարուեստի կազմածներ պիտի տայ Թուրքիոյ եւ փոխարէն պիտի ստանայ 15 հազար թոն ձէթ, վեց հազար թոն կաղինի միջուկ եւ վեց հազար թոն ծխախոտ :

Յունուար 4ին Մոսկուայէն Անգարա հասած է տասը հոգինոց խորհրդարանա – կան պատուիրակութիւն մը, փոխադար – ձելու համար Թուրք խորհրդարանական պատուիրակութեան անցեալ տարուան այցելութիւնը :

Ինչպէս կը յիշուի, այդ առթիւ էր, որ Խրուշչեւ իւրայատուկ ոճով հաւատարիք էր տուած Թուրք երեսփոխաններուն եւ ձերակուտականներուն՝ թէ Ա· Միու – թիւնը հոգային ոչ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն : Ու աւելցուցեր էր, որ եթէ ժամանակին նման պահանջներ եղեր էին, յանցաւորը Սթալինն էր···

Բոլշեւիկեան պատուիրակութեան ժա – մանումը ողջունելու համար Անգարայի պեռաման եւ հանրային բոլոր պաշտօ – նատուները զարդարուեր են խորհրդա – յին դրօշներով, ինչ որ տեղի չէր ունե – ցած 1933էն ի վեր, երբ Թուրքիոյ մայ – րաքաղաքը այցելած էր Խորհրդ· պատ – ուիրակութիւն մը, մտնելու Վսրոշիլովի գլխաւորութեամբ :

Խորհրդային խորհրդարանական նոր պատուիրակութեան նախագահն է Նիկո – լա Վիկտորովիչ Պոդգորնի՝ անդամ Գե – րագոյն Խորհուրդի եւ Կոմկուսի Կեդր· Կոմիտէին :

Անդամներուն մէջ են՝ ռուս երեսփո – խանուհի Վալենտինա Իվանովնա Կակա – նովա, ազգի երեսփոխան Մէհմէտ օղլու Հիւսէյնով, Վրաստանի վարչապետ Ձա – ւաշվիլի, Լեթոնիոյ վարչապետը , ե – րեք խորհուրդի անդամ Էօլպէք Թուրսունով Ահունովա, Քըրկըզ Ռասու – լեւ եւ երկու Ռուսեր :

Ինչպէս կը տեսնուի, պատուիրակու – թիւնը կազմուած է խայտաղէտ տար – բերէ :

Հանրապետութեան նախագահ ձէմալ Կիւրսէլ եւ վարչապետ Ինէօնիւ պաշտօ – նապէս պիտի ընդունին պատուիրակու – թիւնը, պաշտօնապահիւններով :

Ազգ· Ժողովի եմտաղոյզի յանձնա – խումբի դռնփակ նիստին մէջ արտաքին նախարար Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքին ամ – բողջ երկու ժամ լուսաբանութիւններ տուեր է Թուրքեւխորհրդային յարաբե – րութեանց ներկացման մասին: Ներկաները

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆԻ ՃԱՌԸ

—o—

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

Խորհրդարանին առջեւ իր արտասանած ճառին մէջ, Միացեալ Նահանգներու նա – խագահը նախ կարճ պատմականն ըրած է ամերիկացի ժողովուրդին «ստեղծուած օդնելու համար փչրելու տպիտութեան , թշուառութեան, բռնակալութեան չըղ – թաները ամէն տեղ ուր անոնք մարդը դրած են աւելի ցած աստիճանի մը վրայ քան այն ուր Աստուած ուզեց որ ըլլայ» :

Ճոնսըն կ'ուզէ որ խաղաղ հասկացո – ղութիւն մը փնտռուի Խորհ· Միութեան հետ, յոյս յայտնած է որ խորհրդային նոր ղեկավարները պիտի կարենան Ամե – րիկա այցելել դաղափար կազմելու հա – մար երկրին վրայ :

« Ախոյ մէջ, աւելցուցած է Ճոնսըն , համայնավարութիւնը աւելի յարձակո – ղական դիմագիծ մը ստեղծած է : Կը տեսնենք Վիէթնամի մէջ : Ինչո՞ւ հող կը պտնուինք : Նախ որովհետեւ բարե – կամ ժողովուրդ մը օգնութիւն ուղած է համայնավար յարձակման դէմ : Տասը տարի առաջ յանձն առած էինք այդ օգ – նութիւնը տալ երեք նախագահներ հաւա – տարիմ եղած են այդ յանձնառութեան : Զենք խղեր : Երկրորդ՝ մեր իսկ ապահո – վութիւնը կապուած է Ախոյ խաղաղու – թեան : Մէկ սերունդի ընթացքին երկու անգամ պէտք եղաւ որ պայքարինք ծայ – րագոյն Արեւելքի մէջ, յարձակումներուն դէմ » :

Ճոնսըն յոյս յայտնած է նաեւ որ Լա – տին Ամերիկա կ'այցելէ այս տարի ինչ – պէս նաեւ կարդ մը եւրոպական բարեկամ երկիրներ : Նախագահը ծանրացած է նա – եւ ներքին քաղաքականութեան վրայ :

է, որ Թուրքիա նոր հանգրուանի մը առ – ջեւ կը դտնուի :

Ըստ նախարարին, Ա· Միութիւնը ըն – դուներ է դոյութիւն ունեցող համաձայ – նութիւնները յարդելու սկզբունքը, մեծ ու փոքր ժողովուրդներու հաւասարու – թիւնը եւ մարդկային իրաւունքները ե – րաշխաւորելու անհրաժեշտութիւնը :

Անդրադառնալով մշակութային հա – մագործակցութեան, չէնտեր է, որ հարկ չըլ – կայ մտահոդուելու : Մոսկուա նման հա – մագործակցիր կնքած է Ամերիկայի, Անգ – լիոյ, Նորվեկիոյ եւ Իտալիոյ հետ եւս , որոնք անդամ են Ատլանտեան Ուխտին :

Նախարարը հրապարակային նիստի ընթացքին ալ յայտարարեր է, որ «սխալ է միայն արեւմուտքի հաւատարիմ քա – ղաքականութիւն հետապնդել : Կասկած չկայ, որ մեր հիմնական չահերուն հաչա – չարունակել արեւմուտքի հետ մեր հա – մերաշխութիւնը, ապահովութեան , մեր տնտեսական պահանջներուն եւ ժողո – վրդական սկզբունքներէն ներչնչուած մեր ազգային խնդիրներուն տեսակէտով : Բայց այս համերաշխութիւնը արդելք չէ մեր քաղաքականութեան առանձնական – նութեան » :

Առաձգական քաղաքականութիւն : Այ – սինքն երկու լարի վրայ խաղալ :

Այսպէս է եղած Թուրքիոյ քաղաքա – կանութիւնը : Ու այդպէս ալ պիտի չա – րունակուի :

Թուրքեւխորհրդային նոր սիրարանու – թիւնը « նոր հանգրուան» մը կը կազմէ եղեր Անգարայի կառավարութեան հա – մար :

Բարի՛ վայելում :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Այս ճառը զոհունակութեամբ ըն – դունուած է ամէն կողմէ : Յարդ Մոս – կուայի մէջ, պաշտօնական ոչ մէկ պա – տասխան կայ ամերիկացի նախագահին հրաւէրին , բայց այն կարծիքը կը տիրէ թէ գլուխ գլխի վերին հանդիպումէ մը առաջ, կարգադրելիք չատ տարցեր կան :

Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Ճոնսըն վըճ – ռած է ինք Խորհ· Միութիւն երթալ եթէ խորհրդային ղեկավարները Ամերիկա չերթան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷ :— Լաւատեղեակ ապրիւրներ – րու համաձայն եգիպտական բազմաթիւ գործառուներ փակած են իրենց դուռ – ները եւ ուրիշներ ալ պակասցուցած են ի – րենց արտադրութիւնը, որուան բլլալով որ կարելիութիւն չունին նախնիթեր ճարելու : Քանի մը չաբաթէն Ֆիաթ գործառունը եւ Ալեքսանդրիոյ Ֆորտ գործառունը քանի մը ամիսէն , նոյնը պիտի ընեն :

ԵՐՈՒսԱղԷմԻ մեծ միւֆթին մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին չէչը դրած է այն խաղաղասէր դերին վրայ զոր կը խա – ղայ իսլամը : « Մեր Աստուածը Աստ – ուածը չէ ռազմիկներուն կամ պատերազ – մին, այլ խաղաղութիւնը կը խորհրդա – նըշէ» լսած է մեծ միւֆթին :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն որ ռու – բիական հարիւրեօթը բնակութիւններ մասամբ կամ ամբողջական կերպով ազ – դայնացուած են :

ՓԻԷՐ ՊՐԻՄՈՆԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ առջի օր, Սէն Ֆիլիփ Տիւ – Ռուլի եկեղեցւոյ մէջ, որ փոքր էր այդ անհամար բազմութեան համար : Ներկայ էին վեց նախարարներ եւ հարիւ – րաւոր անձնաւորութիւններ կառավարու – թենէն, դրականութենէն, մամուլէն , թատրոնէն եւն· եւն· : Ֆիկարօ ամբողջ էջ մը տրամադրած է յիչելու համար բո – լոր հանդամանք ունեցող ներկաներու անունները : Ուրիշ էջի մը վրայ կը հրա – տարակէ ցաւակցական պիրեր ղրկողներու անունները, (մէջէն ըլլալով «Ճառաջ»ի խմբագրութիւնը) : Դամբանական մը ար – տասանած է Հայր Ռիքէ :

ԱՏԸՆԱՈՒԼԸ 89 տարեկան եղաւ առ – ջի օր, այս առթիւ դաշնակցային Հան – րապետութեան նախկին վարչապետը հա – րիւրաւոր այցելուներ ընդունած է, եկած չնորհաւորելու իր տարեդարձը : Առաջին կարգին՝ վարչապետ Էրհարտ, որ չէչ – տած է :— Դժուար առաքելութիւն մը ու – նինք կատարելիք ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ եւ ձեր խրատ – ներն ունինք, աւելցնելով թէ օրքան ե – րախտապարտ է իրեն դերման ժողովուր – դը :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ բաւն կռիւներ տեղի ունեցած են նախագահ Այուպ Խանի կողմնակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ : 33 մեռեալ եւ հարիւրէ աւելի վի – րաւորներ կան :

ՊՈԴԳՈՐՆԻ յայտարարած է Անգարա – յի մէջ թէ Թուրք – խորհրդային բարե – կամութիւնը պիտի զարգանայ եւ խօսքն ուղղելով Ինէօնիւի, չէչած է «ուրա – խութեամբ կ'ընդունինք անտեսական օգ – նութեան որեւէ դիմում զոր Թուրքիան ընէ մեզի » :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ անդամ մը եւս հաստատեց թէ կ'օդնէ Քանկոյի ըմբոստներուն եւ քաղաքական լուծում մը կը պահանջէ որ նաեւ Զամպէի արտաքսումը նախատեսէ : Կարգ մը ուրիշ անհոհեմ յայտարարու – թիւններ ալ ըրած է Փէօն – Ափրիէ պար – լեմանին, մոռնալով Ատլանտեան Խորհուրդին խրատները :

ՔԱՐԻԻԼի տաղնապի վախ կայ Պել – ժիոյ մէջ :

ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

—o—

Ատիս – Ապապայի ժողովը կը բացուի քանի մը օրէն , Հայկէ Սէլասիէ կայսեր հրաւէրով : Այս առթիւ կը մոն – տի Պելկրատի աշխատակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ :—

15 դարերու բաժանումէ մը ետք, նուի – րագործուած 453ին Քաղկեդոնի մէջ, Ա – րեւելքի քրիստոնեայ եկեղեցւոյ երկու թեւերը — ուղղափառ եւ միաբնակ — հաւաքուած են Ատիս – Ապապայի մէջ : Այս ժողովին համար հրաւէր մըն ալ է – ղած է սերպ ուղղափառ եկեղեցւոյ պատ – րիարք՝ կերմանի , Պելկրատի եպիսկոպա – կան դեսպանատան միջոցաւ : Հրաւէրներ եղած են նաեւ Պոլսոյ տիեզերական պատ – րիարքին, Մոսկուայի, Սոֆիայի, Պուք – րէշի, Աղեքսանդրիոյ, Անտիոքի եւ Դա – մասկոսի պատրիարքներուն, Աթէնքի մետրոպալիթին, ինչպէս նաեւ Եպիսկոպո – սի, Սուրիոյ , Հայաստանի, Հնդկաս – տանի եւ անչուշտ Եթովպիոյ եկեղեցինե – րու պետերուն (ՄՄԲ·— Ճանուն Հայաս – տանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ հրա – ւիրուած են Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կա – թողիկոսները) :

Ատիս – Ապապայի ժողովին նչանա – խոսքն է ·— « Միութիւն հաւատքի մէջ» եւ Հայկէ Սելասիէ ընդհանուր դիծերու մէջ, հետեւեալ օրակարգը առաջարկած է ·—

Ա) Արեւելքի քրիստոնեաներու դիմա – ւոր հասարակաց հարցերու քննութիւն եւ համապատասխան լուծումներու հետա – զոտութիւն :

Բ) Հետազոտութիւն հասարակաց ճամ – բաներու պահպանելու համար մշտական յարաբերութիւններ այդ եկեղեցիներուն միջեւ :

Գ) Կոմիտէ մը կազմել որու պաշտօնը պիտի ըլլայ աշխատիլ եկեղեցիներու փո – խադարձ յարաբերութեանց ամրապնդ – ման :

Դ) Փնտռել այն միջոցները որոնց չը – նորհիւ Եկեղեցին պիտի կարենայ օժան – դակել աշխարհի խաղաղութեան ամրա – պնդման եւ արդարութեան հաստատման :

Հակառակ անոր որ օրակարգը ծանրա – բեռնուած կը թուի եւ ձեւի եւ խորքի չատ փափուկ հարցեր կը դնէ սեպտեմբեր վրայ, սերպ Պատրիարքին չրջանակնե – րուն մէջ այն կարծիքը կը տիրէ որ Ե – թովպիոյ կայսեր նախաձեռնութիւնը մեծ ուշադրութեան արժանի է : Արդարեւ, կը կարծուի թէ Արեւելքի եկեղեցինե – ու միութիւնը Ա· Հանդրուանը պիտի ըլլայ դէպի քրիստոնեայ բոլոր եկեղեցիներու միութիւնը, միութիւն որ հասարակաց ե – ոէական մըն է որուն իրագործման համար , Պօղոս Զ· Պապին հանդիպումը Աթէնա – կորաս պատրիարքին հետ, Ս· վայրերը նոր թափ տուաւ :

Աստուածաբանութեան փորձագէտները սակայն դիտել կուտան թէ նման ժողով մը, տրուած ըլլալով կարեւորութիւնը այն վարդապետութեանց որոնք կը բաժ – նեն արեւելքի քրիստոնեայ եկեղեցիները, միայն առաջին չփում մը կրնայ ըլլալ , որ յետագային պիտի պահանջէ , եթէ փափաք կայ չօչափելի արդիւնքներու հասնելու, մեծ համբերութիւն, փոխա – դարձ հասկացողութիւն եւ երկարատեւ աշխատանք :

× Վատիկան Բ· Տիեզերական ժողովի 4րդ նստաշրջանը կը բացուի Սեպտ· 14 – ին եւ կրնայ մեայն ամիս մը տեւել : Պա – պը հաստատեց նաեւ թէ այս նստաշրջա – նը վերջինը պիտի ըլլայ : Տակաւին սեղանի վրայ 11 շէմաներ կան (ընդհա – նուր թիւը 17 էր) : Առնչմէ քաւէարկու – թեան համար պատրաստ են երկուքը :

ՄԻ «ԱՊԱՀԱՐՁԱՆ»

Ա.

ԽՄԲ.— Տպագրութեան յանձնուած է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ընկեր Ս. Վրացեանի «Կեանքի Ուղիներով» շարքի Դ. հատորը, որմէ կը հրատարակենք այս գրութիւնը :

... Կովկասի Դաշնակցական «Հորիզոն» պաշտօնաթերթը, ցարական իշխանութեան Դաշնակցութեան դէմ յարուցած հալածանքների հետեւանքով, մնացել էր որբ եւ որոշ պայմանով անցել էր Համբարձում Մելիքեանի ձեռքը: «Հորիզոն»ը դարձել էր սեփականութիւն Հ. Մելիքեանի՝ մէկ պայմանով, որ թերթի խմբագիրը պիտի նշանակուէր Դաշնակցութեան համաձայնութեամբ :

Հետաքրքրական մարդ էր Համբարձում Մելիքեանը : Արտաքինով պատկառելի տեսք ունէր. բարձրահասակ, համակրելի դէմքով մի տղամարդ, լեզուանի, գրաւիչ : Միլիոնների տէր՝ նախկին նաւթարդիւնաբերող Բագւում : Մեծ ընտանիքով ապրում էր Թիֆլիզում, Պետրոս Մեծ փողոցի վրայ, իր փառաւոր ապարանքում : Ասում էին, թէ մի ժամանակ Հնչակեան էր եղել : Այժմ համակիր՝ Դաշնակցութեան: «Հորիզոն»ը ձեռք առնելուց յետոյ, տնտեսական եւ վարչական բարեփոխութեան ենթարկեց, եւ դարձրեց եւրոպական ձեւի մի թերթ, որ կանոնաւոր վարձատրում էր իր աշխատակիցներին եւ տարուէ տարի շահ էր ապահովում : Իրեն համար խմբագրատան մէջ մի փառաւոր սենեակ էր կահաւորել, որտեղից վարում էր թերթի գործերը, ինչպէս մի ժամանակ վարում էր իր նաւթահանքերը :

Մելիքեանի ղեկավարութեան ներքեւ, հակառակ ժամանակի ծանր պայմաններին, թէ բովանդակութեամբ եւ թէ նիւթապէս «Հորիզոն»ը հասաւ հայ մամուլի մէջ մինչեւ այդ չտեսնուած բարգաւաճման: Խմբագրական կազմի մէջ էին, յաջորդաբար, Լէօն, Ն. Աղբալեանը, Բժ. Ա. Ղազարեանը, Մ. Վարանդեանը, Ա. Ջամալեանը : Բազմաթիւ աշխատակիցների շարքում՝ կային հին ու նոր սերունդներից տաղանդաւոր ուժեր, Թիֆլիսից եւ դաւառից, որոնք կանոնաւոր աշխատակցում եւ վարձատրութիւն էին ստանում :

Յովհաննէս Թումանեանը, օրինակ, իր արձակ յօդուածների համար ստանում էր տողին տասը կոպէկ, որ աննախընթաց էր համարւում :

Յեղափոխութեան նախօրեակին «Հորիզոն»ը ունէր շուրջ ութ հազար սպառում եւ գանձում՝ 25 հազար ոսկի ռուբլի :

Հ. Մելիքեանը տրամադիր էր Յեղափոխութիւնից յետոյ էլ պահել «Հորիզոն»ի սեփականութիւնը : Աւելին՝ պատրաստ էր եւ նիւթական շահից էլ հրաժարուել՝ յօդուտ կուսակցութեան : Այդ հասկացողութեամբ էլ Աղբալեանը, Շահխաթունեանը եւ ես մտանք «Հորիզոն»ի խմբագրութեան մէջ :

... «Հորիզոն»ը առաջին շրջանում խմբագրում էինք երեքով — Նիկոլ Աղբալեանը, Աւետիք Շահխաթունեանը եւ ես: Վերջը, Բիւրոյի որոշումով հիմնուեց արեւմտահայ «Ազատամարտ» թերթը եւ Նիկոլը ստանձնեց այդ թերթի խմբագրութիւնը : Դարձեալ Բիւրոյի որոշումով հիմնուեց ռուսերէն «Մոլոտ» թերթը, որի խմբագիր նշանակուեց Շահխաթունեանը : «Հորիզոն»ի խմբագրութիւնը մնաց իմ ուսերին:

Ընդառաջ գնալով կուսակցական հանրային կարծիքի, Բիւրոն որոշեց ամբողջապէս կուսակցականացնել «Հորիզոն»ը: Ուրիշ խօսքով վերջ տալ Հ. Մելիքեանի սեփականութեան :

Խ. Կարճիկեանը եւ Ա. Ջամալեանը ներկայացրել էին Մելիքեանին՝ Բիւրոյի որոշումը :

— Շան տղերք, ասել էր Մելիքեանը, ես վաղուց սպասում էի ձեզ: Ի հարկէ, այժմ, դուք ինձ պէս բուրժուայի պէտք չունէք : Մաղթում եմ, որ երբեք էլ պէտք չունենաք: Վճարեցէք ինձ 25 հազար ռուբլի եւ առէք «Հորիզոն»ը, իր բոլոր գոյքերով :

— Համբարձում Սերգէեւիչ, փարա եօխտուր, ի՞նչպէս վճարենք, պատասխանել էր Ջամալեանը :

— Թէ որ փարա եօխտուր, մուրհակ հովա՞ր: Մուրհակ տուէք, հաշիւը մէկ է..

Կուսակցութիւնը Հ. Մելիքեանին տուեց 25 հազար ռուբլու մուրհակ եւ դարձաւ «Հորիզոն»ի սեփականատէր :

Պէտք էր, անշուշտ, այս ապահարզանը որեւէ բանով յաւերժացնել : Ջամալեանը, որ մօտ էր աւելի Մելիքեանին, առաջարկեց :

— Համբարձում Սերգէեւիչ, քանի տարի է մենք սիրտ սրտի աշխատել ենք միասին «Հորիզոն»ում : Հիմա էլ բաժանւում ենք նոյնպէս սիրով: Ուղում ենք ձեզ յարգանքի ճաշ տալ այդ առթիւ: Ուստի, խնդրում ենք, ընդունեցէք մեր հացկերոյթի հրաւէրը եւ ճաշ պատրաստեցէք մեզ համար :

Մելիքեանը Բագուի Թուրքերի կեանքից մի պատմութիւն արաւ, որ կարելի չէ գրի առնել եւ որի իմաստը այն էր, որ ամուսինը իր կնոջ սիրականին ճաշով է պատւում :

— Թէ որ այդպէս է, համեցէք իմ տունը ճաշի, ի պատիւ իմ, վերջացրեց Մելիքեանը խնդալով :

Մելիքեանի մօտ ճաշի ներկայ պիտի լինէին, իբր թէ, միայն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի անդամները եւ մի քանի մօտիկ մարդիկ : Իրապէս մօտ հարիւր հոգի էր շարուած սեղանների շուրջ, Համբարձում Մելիքեանի համբաւաւոր պատշգամբում, ուր տարիներ շարունակ տեղի էին ունենում «Հորիզոն»ի խմբագրական կազմի եւ մերձաւոր աշխատակիցների ժողովները :

Գրեթէ ամէն ամիս, Համբարձում Մելիքեանի նախագահութեամբ եւ Յովհ. Թումանեանի թամադայութեամբ, 50–60, երբեմն մինչեւ հարիւր մտաւորականներ, ճոխ շաճից յետոյ, քննում էին օրուան հրատապ հարցերը, գնահատում էին «Հորիզոն»ի նախորդ ամսուան բովանդակութիւնը, խմբագրութեան թելադրութիւններ էին անում յաջորդ ամսուայ անելիքների մասին. երբեմն լուրջ վիճաբանութիւններ էին ծագում : Այստեղ կարելի էր լսել Թումանեանի սրամիտ ճառերը, Աղբալեանի գրական քննադատական լուրջ դիտողութիւնները, Լէոյի պատմական տեսութիւնները, երիտասարդների խանդավառ ելոյթները : Հաճելի էին այդ պատշգամբի «Հորիզոն»ի ճաշ – հաւաքոյթները :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Հուրի Իփէկեան յօդուածաշարքով մը, ուր գրած է իր կանացի սիրտն ու միտքը, կ՚անդրադառնայ հայերէնի ուսուցման՝ Սփիւռքի մէջ : Յօդուածագիրը շատ ճշգրիտ տեսութիւններ ունի, արդիւնք իր կանացի փորձառական կեանքին, զոր նուիրած է այդ նպատակին : Մարդ կը խանդաղատի, կը զգացուի այնչափ մանրակրկիտ դիտողութիւններէն, որոնք մայրական սրտակաթ շնորհ ու հոգածութիւն ցոյց կուտան : Եւ ահա այդ պատճառաւ իսկ մղուած՝ կ՚ուզեմ նորէն անդամ մը եւս այդ խնդրոյ շուրջ համեստ կարծիքս յայտնել, հոգ չէ թէ այդ կրկնութիւնն ըլլայ անոր զոր ատենօք գրած ու ըսած եմ :

Մայրս է որ առաջին անդամ իմ լուսատենչ հոգւոյս վրայ թոթոված է հայ բառն ու խօսքը : Այսօր մօրս չափ եւ աւելի իսկ կը սիրեմ զանոնք ու կ՚ուզեմ լուսաբանել մտքերը իմովսանն յօդուտ մայրենիքին :

Շատ տեղին է, երբ Հ. Իփէկեան կ՚ըսէ.— Հայութիւնը հայերէնն իսկ է : Այսպէս եղած է դարեր շարունակ մեր աշխարհացրիւ ազգին համար : Հայ լեզուն եղած է այն հոգեկան շաղախը, շաղկապը, որ զօդած է ազգին անհատները իրարու հետ : Կէօթէ ըսած է.— Լեզու մը ուրոյն հոգի մըն է, որ կը շաղկապէ նոյն բարբառը խօսող անհատները: Ինծի կը թուի թէ ես չեմ մեռնիր, քանի ցեղիս հոգին կը յարատեւէ տիեզերքի մէջ :

Այդ ազգային ոգին ծննունդն է հոգին ու հաւաքական ընկերային կեանքին, որմէ զուրկ է Սփիւռքը : Լեզուն մշակոյթի առաջին տարրն է: Եւ Սփիւռքի մէջ հայ լեզու պահելը բարդ խնդիր է :

Մշակոյթը իր ամբողջական իմաստով կ՚ընդգրկէ ամէն ինչ որ մարդունն է : Մշակոյթ է ընտանեկան միջավայրը, դպրոցը, բեմը, երգը, ձայնասփիւռը, հեռատեսիլը, հանդիսասրահը, փողոցը եւայլն : Իսկ լեզուն այն խողովակն է, որմէ կը ծորին մշակոյթը կազմող գաղափարները եւ ընկերային հիմնարկութիւնները: Նախամարդը մշակոյթի սեմէն ներս մտաւ առաջին անդամ՝ երբ դիտցաւ նշանով մը գաղափար մը արթընցնել իր նմանին մտքին մէջ : Արդ, ով որ գաղափար կ՚ըսէ՝ կ՚ըմբռնէ պատկեր: Կշիռքը արդարութեան գաղափարը կը ծնի մեր մէջ, մկանները ուժի՝ եւն. : Այս հոգեբնախօսական ճշմարտութիւն մըն է: Ամէն անոնք որոնք հակառակը կը պնդեն, չարաչար կը սխալին : Մեր ըզգայական գործարանները մեզի կուտան միայն պատկերներ : Պատկերէն կը ծնի գաղափարը, գաղափարին կ՚ընկերանայ նախնաբար պատկերը, որ յետոյ երեւակայութեան թեւերով կը թռչտի :

Այս հոգեբնախօսական ճշմարտութիւնը այնքան ստոյգ եւ հիմնական է, որ արդի քաղաքակրթութիւնը կ՚օգտագործէ եւ կը կիրարկէ ամէն մարզի մէջ: Մանկավարժութիւնը կ՚օգտագործէ զայն մանկամսուրներէն սկսեալ մինչեւ համալսարանական դասարանները : Առեւտրականութիւնը նոյնպէս՝ օրն ի բուն, ցուցափեղկ, ազդ, յայտարարութիւն : Պատկերասփիւռը կը տարածէ իր պատկերները ամէն նպատակներու համար : Ազգերու միջեւ գոյութիւն ունի իսկական պայքար մը մշակոյթի եւ լեզուի :

Երբեմնի պարզուկ մամուլը, օրէ օր, մեծ տեղ կը յատկացնէ գունաւոր պատկերին: Իսկ գունաւոր պարբերաթերթերու մէջ, գոյները կը տիրապետեն սեւ դիրերուն: Ահա այդպէս գաղափարին ուղին կը հարթուի ու դիւրըմբռնելի կը դառնայ զանգուածին : Նախակրթարաններու մէջ առաջին գրքոյկները պատկերաւոր են : Մինչեւ բարձրագոյն դասարանները պատկերը գերիշխան է դասագիրքերուն մէջ :

Ուսուցումը եղած է նաեւ միշտ աստիճանաւոր, ըստ հասակի եւ տարիքի, ինչպէս մարդկային կազմի նիւթական սնուցումը: Չենք կրնար մատղաշ մանկիկին ջամբել ինչ որ կը կերցնենք պատանիին: Ինչպէս նաեւ չենք կրնար մատակարարել պատանիին, այն ինչ որ կուտանք չափահասին կամ այր կատարեալին : Եթէ չյարգենք այս բնախօսական օրէնքը, կը խաթարենք մարդկային գործարանական կազմը եւ առողջութիւնը : Նոյնը կը դիպի ուսման մէջ, եթէ չյարգենք այս օրէնքը :

Արդ տեսնենք այժմ ուշի ուշով, թէ ի՞նչ կը պատահի ահա յիսուն տարիներէ

ՌՈՒՄԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՆԻԼ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

Եւ սայլը ետին ձգած՝ ճամբայ ելաւ բլուրն ի վար, դէպի տուն :

— Էյ, խենթ կառք, ըսաւ, այսպէս գլտորիս երթաս նաեւ երբ քու վրադ բեռցնեմ ցորենի պարկերը կամ խոտի դէզերը :

Եւ քիչ մնաց, որ կառքը իրմէ առաջ անցնէր: Բայց շատ չանցած, զառիթափը վերջացաւ եւ սկսաւ զառիվեր մը, երբ փորձեց կառքը քշել դէպի վեր, հըրց ... փըրց.. փոխանակ յառաջ երթալու, սայլը կ՚երթար դէպի ետ ...

... Ահա գտայ փնտռած սայլս ... ի՞նչ պէտք ունէի այս տեսակ փորձանքի :

Մեծ ճիգերէ ետք, ան յաջողեցաւ ճամբուն մէկ ծայրը քշել կառքը, կեցաւ անոր առջեւ եւ սկսաւ մտմտալ եւ ի վերջոյ, ըսաւ ինքնիրեն :

— Եղներս թռցուցի ձեռքէս եւ ես այստեղ մնացի այս սայլով :

Նոյն միջոցին այնտեղէն անցաւ գիւղացի մը, որ այծ մը կը տանէր տօնավաճառ՝ ծախելու համար :

— Բարեկամ, ըսաւ Տընիլ, սա այծը տուր ինծի եւ փոխարէն ես քեզի տամ այս սայլս :

— Հըմ, ըսաւ այծին տէրը, բայց դիտցիր, որ այծս շատ կաթ տուող տեսակէն է :

— Շատ կաթ, քիչ կաթ, ինչ կ՚ուզէ ըլլայ, առ սայլը եւ տուր այծը:

Մարդը չսակարկեց, առաւ սայլը եւ տուաւ այծը: Յետոյ սպասեց որ հասնին ուրիշ սայլապաններ եւ անոնց սայլերէն մէկուն կապելով ճամբայ ելաւ դէպի տուն :

— Լաւ, ըսաւ ինքնիրեն Փրեփելիաք, այս անգամ խաբողը ես եղայ :

Առաւ այծը եւ ուղղուեցաւ դէպի տօնավաճառ: Բայց այծը միշտ այծ է : Աջ ու ձախ կը քաշէր Փրեփելիաքը, որ ըսկըսաւ ձանձրանալ անոր վազվըզուկներէն :

— Անգամ մը տօնավաճառ հասնէի եւ ազատէի այս բոլորին ձեռքէն, ըսաւ Փրեփելիաք :

Քիչ մը հեռու դէմ առ դէմ ելաւ մարդու մը հետ, որ տօնավաճառէն կը վերադառնար թեւին տակ սագ մը բռնած :

— Բարեւ մարդ Աստուծոյ, ըսաւ Փրեփելիաք :

– Աստուծոյ բարին :

— Կ՚ուզե՞ս որ փոխանակութիւն մը ընենք, ես քեզի տամ այս այծը եւ դուն ինծի տուր սա էգ սագը :

— Սխալ ես, բարեկամ, արու սագ է եւ գնեցի բազմացումի համար :

— Լաւ, ինծի տուր եւ ես ալ բազմացման համար քեզի կուտամ այս այծը :

— Եթէ վրադիր մը տաս, գուցէ տամ այս սագը, իսկ եթէ ոչ էգ սագերուն բախտը ուրիշի չեմ տար :

Վերջ ի վերջոյ քիչ մը վեր, քիչ մը վար, Փրեփելիաք յաջողեցաւ ձեռքէ հանել խենթ այծը : Եւ սագը թեւին տակ, շարունակեց իր ճամբան : Հազիւ հասած տօնավաճառը, տեղւոյն էգ սագերը տեսնելով արուն, սկսան ամբողջ ուժով աղաղակել. «կա... կա ... կա...»:

— Սատանայէն ազատեցայ եւ անոր հօրը գիրկը ինկայ, մտածեց Փրեփելիաք, ասիկա ականջներս պիտի խլացնէ ... Սպասէ, հիմա քեզ ալ կը տեղաւորեմ, պոռչկտան :

Եւ քսակներ ծախող վաճառորդի մը քովէն անցած ատեն, սագը տուաւ անոր եւ փոխարէն առաւ ծայրը մետաղադրամ մը կապուած եւ վիզէն կախելիք պարանով քսակ մը: Քսակը ձեռքը բռնած, ամէն կողմ դարձուց զայն եւ ըսաւ :

— Ըրի ընելիքս, զոյգ մը հիանալի եղներէն ձեռքս մնաց պարապ քսակ մը ... ես ուրիշ անգամ ալ ճամբայ ելած եմ, բայց այս անգամ կարծես սատանան խելքս առաւ գլխէս :

Քիչ մը եւս բերանաբաց շրջագայելէ ետք տօնավաճառին մէջ, տան ճամբան բռնեց, եւ գիւղ հասածին պէս, շիտակ գնաց իր եղբօր մօտ, իր բարի լուրերով ուրախացնելու համար եղբայրը :

— Բարի տեսանք մեծ եղբայր :

— Բարի եկար, եղբայր Տընիլ : Ինչո՞ւ այսքան ուշ վերադարձար :

— Այսպէս պատահեցաւ. կանուխ մեկնեցայ եւ ուշ հասայ ...

— Ի՞նչ լուր բերիր տօնավաճառէն :

— Լուրերը շատ լաւ չեն : Խեղճ եղներս գացին գայլերու բերանը :

— Գազաննե՞ր յարձակեցան վրադ, թէ գողեր :

— Ոչ : Երկուքն ալ տուի իմ ձեռքերովս :

Եւ Տընիլ Փրեփելիաք ծայրէ ի ծայր պատմեց ամբողջ եղելութիւնը եւ ի վերջոյ ըսաւ.

— Ինչո՞ւ երկարեմ խօսքը. մէկ զոյգ եղի փոխարէն ձեռքս անցաւ քսակ մը եւ յետոյ, սիրելի եղբայրս, աս ալ պարապ է :

— Շիտակը ըսեմ, մեծ տխմար մըն ես :

— Իրաւունք ունիս, մինչեւ հիմա ամէն ինչ եղաւ ինչպէս որ եղաւ, սակայն, այս վայրկեանէս սկսեալ խելքս գլուխս եկաւ : Բայց ի՞նչ օգուտ : Երբ խելք ունիս ծախելիք բան չունիս այլեւս, երբ պանիր ունիս, տակառ չունիս :

(2 Շար.)

ի վեր, մեր Սփիւռքի ծաղկոցներէն ներս: Մենք կը փափաքինք որ մեր տղաքը չմոռնան իրենց մայրենի լեզուն եւ անոնք ընտելանան հայերէնի ընթերցման, ունենան բառապաշար մը միշտ աւելի ճոխ: Ատոր համար հայ ընտանիքն ու պատանին չեն կասած, տակաւին, ջանք ու ճիգ թափելէ: Ընդունինք թէ հերոսական է այս դիրքը: Պատանին կը յաջողի ճանչնալ տառը, կը հեղէ ու ապա կը կարդայ: Բայց, դիտեցէք զայն, երբ կը թեւակոխէ ութէն տասներկու տարեկան հասակը, ուր պէտք էր աւելի ջանք ու ճիգ ընել մեծ բառապաշար ամբարելու համար, կը կասի դժուարութեան առջեւ, կ'ընկրկի: Որովհետեւ, կ'ուզէ իր ընդոծին, նորաբողբոջ հետաքրքրութեան զոհացում տալ, եւ երբ չի կրնար, իր դիտցած հայերէնով, կը լքէ ամէն ինչ ու կը մոռնայ այն տարրականն իսկ զոր սորված էր: Մտային ճիգը, յոգնութիւնը կը յուսալքէ զինք: Ան իր նորածին հետաքրքրութեան զոհացում տալու համար՝ կը նախընտրէ ողորկ ճամբան որ իրմէն նուազ մտային ջանք կը պահանջէ: Եւ ահա կը նետուի օտարալեզու պատկերաւոր թերթիկներու վրայ, որոնք կը համապատասխանեն իր հոգեբնախօսական պահանջներուն: Եւ ընդհուպ, օտար դիրն ու բառն է որ կը յաղթանակէ իր մատղաշ զգայարանքներուն մէջ: Հայերէն դիրքը, հայ մամուլը անմարսելի է այդ հասակին՝ անոնց համար: Անոնք այդ շրջանին մէջ չեն կրնար, անհրապոյր ընթերցանութիւններով, հայերէն սորվիլ: Անմատչելի են անոնք իրենց մտքին: Ամէն ինչ անկատար, կ'իյնայ մոռացութեան մէջ քիչ ատենէն:

Ուրեմն քանի չունինք սեփական հայ դպրոցներ, քանի մեզ շրջապատող միջավայրը ամէն քայլափոխի օտար է, տանք անոնց ձեռքը հայատառ պատկերաւոր դիրքեր, ըստ իրենց հասակին ու սեռին, հայատառ պատկերաւոր դիրքեր, որոնք, անոնց առաջին քայլերուն հետ, խաղընկեր մը ըլլան դիրենք հետաքրքրող: Այն ատեն վստահ կրնանք ըլլալ որ սպասուած արդիւնքը շատ աւելի յուսադրիչ պիտի ըլլար մինչեւ ցայսօր ու շատ աւելի քաջալերական եւ մխիթարիչ: Պատկերը կ'առաջնորդէր զիրենք հայ տառը եւ բառը ճանչնալու, իսկ տառն ու բառը՝ հայերէն խօսքին:

Չունինք որեւէ տեղ այս պակասը լրացնող հրատարակութիւն մը, որեւէ կազմակերպութեան մը յատկացումով: Մինչ այդ, որչափ հայ տաղանդաւոր մասնագէտներ մանկական պատկերաւոր գրականութեան կը ծառայեն օտար ազգաց մէջ:

Հայ պատկերաւոր դիրքն է որ կրնայ մասամբ գոյատեւման առաջնորդել Հայը, Սփիւռքի մէջ: Չհասկնանք պատկերամարտութեան վառարան դարձած մեր եկեղեցիներուն մրոտ, վերացական պատկերները, որոնց առջեւ հայ մամիկը դարեր շարունակ այրած է իր մեղրամոմը, այլ հայ դունաւոր նկարը, կեանքի շարժումներն արտայայտող, հայ տառին հայ խօսքին, հայ պատմութեան, հայ արժէքներուն պատկերը, նոյն իսկ, ինչո՞ւ չէ, եթէ այդ կարելի ըլլար, հայ բարբառին հետ դիրկընդխառն: Մարդկային զանգուածը, մտային դժուար ճիգեր ընելու անատակ է այսօր: Միայն դունաւոր պատկերը կրնայ կատարել մասնագէտօրէն, համեմուած ու հրամցուած եւ զայն կը մշակէ, կը թրծէ ու կը պատրաստէ: Տանք ուրեմն հայ փոքրիկներուն դունաւոր պատկերներ՝ որչափ որ կրնանք, հայ գրին, խօսքին ու լեզուին ընկերացած: Առ այդ պէտք է ձգտին մեր բոլոր ճիգերն ու զոհողութիւնները կարելիութեան սահմանին մէջ: Չէ կարելի նաեւ թերագնահատել անտեսականը: Այս դարաշրջանը «թէքնիք»ի դարաշրջանն է, յառաջադէմ «թէքնիք»ն է որ միայն կրնայ հայ փոքրիկը հայ ընտանիքին եւ ազգին ծոցը պահել:

Եկեղեցին չի կրնար փրկել հայ ընտանիքը առանց հայ լեզուի: Կրօնքը, կրօնական զգացումները միայն մարդկային մտքին ու բնազդին բնազանցական հարցերը կը փայփայեն ու կը զոհացնեն: Եկեղեցին առանց բարբառային եւ գրաւոր լեզուի, փոխանցման շրջան մը միայն կրնայ ապահովել իր հետեւորդներուն, եւ նոյն իսկ ... իր սպասարկուներուն:

Ուրեմն ջանանք տալ ամէնէն առաջ Մեսրոպեան գիրը, բառը, խօսքը դունաւոր պատկերին յարակից, որպէսզի անոնք գրոշմուին, ու տակաւ առ տակաւ արմատ ձգելով մեր փոքրիկներու աչքին, սրտին, ու մտքին մէջ, ուռճանան ու պլտուզ տան: Այն ատեն կրնանք փոքր ի շատ է ունենալ հայերէն, որով եւ Հայութիւն:

Յ. ԱԶԱՏԽԱՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւի Հայութեան համեստ այլ օրինակելի շարժումը դետակի մը հանգոյն, լռիկ կ'ընթանայ՝ դէպի ակունքը համազգային գործունէութեան: Պատմական բոպէն, որուն կը մօտենանք տակաւ, լարած է կարծես բոլոր ուժերը՝ գերագոյն նպատակին համար: Նոր ճակատագիր մը դարբնելու սեւեռուն գաղափարականն է կարծես որ կը վարէ բոլոր հոսանքները՝ դէպի նոյն հանդրուանը՝ լուռ, խոհուն եւ սեւեռաբիբ: Եւ որքան բաղձալի էր՝ այս ընդհ. շարժումին մէջ կարեւորագոյն դեր մը վերապահել՝ գաղթաշխարհի հայ երիտասարդութեան:

Ահա թէ ինչու, Դեկտեմբեր 18ի իրիկունը, հակառակ ցուրտին եւ տեղացող անձրեւին, բազմատարը երիտասարդութիւն մը եւ երէցներ լեցուցին Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահը՝ ունկնդրելու՝ թեմիս արժանընտիր Առաջնորդ Աբտ. Թրթռեանի դասախօսութիւնը: Երեկոյթ մըն էր, դեղարուեստական բաժինով, որուն նախագահը, Վ. Մ., կատարեց բացումը՝ հետեւեալ ուղերձով.—

Ողջո՛յն Մարսիլահայ երիտասարդութեան: Ողջո՛յն ձեր զոհողութեան ոգիին եւ ողջո՛յն ձեր Հայութեան: Մենք ջերմագին հրաւէր ուղղեցինք ձեզի եւ դուք պատասխանեցիք՝ «ներկայ» ...:

Գիտենք թէ ձեր սիրտն ու մտածումը Հայութեամբ կը թրթռան: Կը սնանին ու կը մեծնան ...: Կէս դար առաջ, մտաւոր հսկաներու ամբողջ փաղանգ մը քամեց՝ մահուան դառնագոյն բաժակը եւ թէ՝ ժամանակն է որ կը լեցնէ պարապը: Հայ կեանքի երիտասարդ ուղեւորներ, մենք գիտենք թէ ձեր ճանապարհը քարքարուտ է, փշոտ ու մթին: Լո՛յս պէտք է ձեր քայլերուն, մտածումին եւ երազներուն համար: Ձեր համալսարանականի պաշարը պէտք է լուսաւորուի նաեւ Մաշտոցեան լոյսով:

Մենք եւս կ'ուզենք գիտնալ, պէտք է որ գիտնանք թէ ո՞ւր կ'երթաք, ո՞ւր պէտք է երթաք եւ ինչո՞ւ:

Ահա մեր մէջ, նոյնպէս բարձրագոյն ուսմամբ օժտուած, լուսաւոր դէմք մը, երիտասարդ եպիսկոպոս մը, որ ճամբայ ինկած է՝ գաղթահայութեան կեանքին մէջ, Ս. Մեսրոպի եւ Լուսաւորչի ջահը հոգիին մէջ, նուիրումով եւ կոչումով ծառայելու իր Հօտին եւ ձեզի, ոչ պատուական երիտասարդութիւն:

Եւ ահա դեղարուեստական բաժինը.—

«Մայրենի լեզուն» արտասանեց՝ Օր. Սեդա Տիրիկեան, որ շատ զգայուն արտասանող մըն է:

«Կակաչն ու ցորենը» արտասանուեցաւ՝ Օր. Անի Ունճեանէ, որ օժտուած է զօրաւոր յիշողութեամբ եւ պատմելու կարողութեամբ:

Յետոյ երգեց Պ. Զարեհ Գասեան, որ ծանօթ է իբրեւ զգայուն եւ յաջող երգող մը: Բուռն ծափերու արժանացաւ «Անտունի»ն, «Գարնան Անուշ օրեր»ը եւն –:

Օր. Ալիս Շահմիրեան, որ Մարսիլահայ բեմերու զարդն է իր մարզուած եւ անուշ ձայնով, ընդհ. լռութեան մէջ յուզումի պահեր ընծայեց ունկնդիրներուն՝ իր սրտադրաւ երգերով, «Լեռներ հայրենի», «Չմեռն անցաւ» եւայլն, դաշնակով եւ կիթառով կ'ընկերակցէին Օր. Մատրլէն Մարկոսեան, Տիկին Մանուշ Շահմիրեան:

Երգերու մթնոլորտին մէջ, կարծես Կոմիտասի ոգին էր որ կը յածէր ամէնուս վերեւ՝ սրբազան վերացումով:

Նոր Սերունդական աղջիկներու եւ տղոց հայկական շէնշող պարերն ստեղծեցին խանդավառ մթնոլորտ մը: Պարերը կրկնուեցան բուռն ծափերէ ետք:

Յետոյ սրբազանը սկսաւ իր դասախօսութիւնը:

Դասախօսութենէն ետք արենուշները երգեցին «Հայ ապրինք» խմբերգը: Արտաւազդ եպիսկոպոսի պահպանիչով եւ միաբերան «Հայ Մեր»ով վերջ դտաւ երեկոյթը:

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

ԽՄԲ.— Դասախօսութեան ամփոփումը՝ վաղուան թիւով:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՇԱՌԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԶԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ ԴԱՐՁԱԾ ԵՆ

—o—

Անգարայէն Դեկտեմբեր 24 թուականով կը հեռագրեն Պոլսոյ թերթերուն.—

Դատական նորընտիր նախարար Սըրրը Աթալայ յայտարարեց թէ մեր ընկերութեան մէջ կաշառակերութիւնը եւ զեղծումները համաճարակի մը հանդամանք առած են, եւ ըսաւ.

— Մեր ընդհանուր դատախազներէն կը պահանջենք որ անվարան եւ քաջաբար պայքարին այս յանցանքներուն դէմ, եւ ժողովուրդն ալ գիտնայ թէ դատական մեքենան կազմ ու պատրաստ կը սպասէ, այդպիսի յանցանքներ գործողները պատուհասելու համար: Այս նպատակով է որ կը փափաքինք բարեփոխել Պատժական Օրէնքին համապատասխան յօդուածները, եւ զանոնք փոխանցել Ազգ. Ապահովութեան Օրէնքին, որ պիտի քուէարկուի մօտերս: Առաւելապէս նպատակ ունինք պատժել այն կաշառակերները եւ զեղծարարները, որոնք ընկերային եւ տնտեսական կարգուսարքը խանգարել կ'ուզեն: Այս խնդիրը մենք նկատի ունինք իբր Սահմանադրութեան բռնաբարման հարց մը, եւ ըստ այնմ պատժական միջոցներ ձեռք պիտի առնենք: Ծայրայեղ ձախակողմեան շարժումներն ալ կը նկատենք Սահմանադրութեան դէմ կատարուած ստնձգութիւն մը: Չէ՞ որ ծայրայեղ ձախ հոսանքը նպատակ ունի փոխել սահմանադրական իրաւակարգը, ընտանիքները բաժան բաժան ընել, զաւակները առնել իրենց ծնողքներէն եւ պետութեան հոգատարութեան տակ դնել, դրամագլուխը փճացնել, ժառանգութեան եւ սեփականութեան իրաւունքները ջնջել: Մենք կը ջանանք կանխել այս վտանգները:

Պիւտճէի խառն յանձնաժողովին մէջ ալ կաշառակերութեան խնդիրը յուզուեցաւ այսօր: Ժողովականներէն Մէհմէտ Ալի Տէմիր ըսաւ.

— Կաշառակերութիւնը «առաւ քալեց», իսկ պաշտօնեաներու անուանումները Հալքի ազդեցիկ մարդոց միջամըտութիւնովը կ'ըլլան, վերին տրուած կայծակնային հրամաններով՝ պաշտօնեաներ կը տեղափոխուին: Արեւելեան նահանգներուն մէջ, ազդեցիկ մարդոց գործունէութիւնը տարածուած է ամէն կողմ: Ուրեմն կասկածի տակ կը դնենք անկեղծութիւնը այն անձերուն, որոնք կ'ըսեն թէ երկրին մէջ անդորրութիւն կ'ուզեն հաստատել:

Ժողովականներէն Սատի Պինայ ըսաւ.

— «Ճիպալի Գարագօլու» թատերախաղը կատարելապէս պատկերացուցած է մեր այսօրուան վիճակը: Ոստիկանները թշուառութեան մէջ են: Մէկ տարուան ընթացքին, թմրեցուցիչ նիւթերու երկու հազար մթերանոցներ գտնուած են, եւ կ'ըսուի թէ Ամերիկայի մէջ մասնաւոր կազմակերպութիւն մը կայ որ պարգեւ կուտայ իրենց:

ԾԻԾԱՂ

Չափազանց գէր պարոն մը հիւանդանոց կը մտնէ, դարմանումի ենթարկուելու եւ քիչ մը նիհարնալու համար:

Բարեկամները ծաղկեփունջեր կը դրրկեն, բարեմաղթութիւններ ալ ընելով երկտողներով:

Մէկ քանի օր ետքը, բարեկամները իրենց գիրուկ բարեկամէն կը ստանան շնորհակալութեան երկտող մը, ուր գրրուած էր. «Շնորհակալ եմ ծաղկեփունջերուն համար: Շատ համով էին»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Է.

Ի՞նչ կը ծխար վարը ժայռոտ ձորին մէջ: Բանակատե՞ղ մըն էր՝ թէ դիւղ մը, աւազակներու ո՞րջ՝ թէ բորոտներու վայր: Թաղո՞ւմ կ'ընէին հոն՝ թէ հարսնիք:

Ատիկա ոչ բանակատեղ էր եւ ոչ ալ դիւղ. ոչ աւազակներու որջ եւ ոչ ալ բորոտանոց, այլ գնչուներու կարաւան մը:

Ժայռերու հովանիին տակ, նոճիներու եւ ձիթենիներու մէջ պատառատուն, ծխոտ վրաններ, բացուտին վրայ ջութակը կը ճչար ու կը թնդար թմբուկը եւ աղջիկներ կը պարէին:

Ոչ տօն կար եւ ոչ հարսնիք. միայն թէ անոնք այսպէս կ'ապրէին. քանի որ աղջիկ են՝ կը պարեն, երբ այլեւս կին ըլլան՝ գուշակութիւններ կ'ընեն:

Գնչուներու մէկ մասը պարողներու շուրջ նստեր էր, մերկ տղաքը անոնց դարձուածքները կը ձեւացնէին. մինչեւ իսկ երկու երեք տարեկան լակոտները՝ մրոտ հրեշտակներու նման կը դառնային ու կը պարէին խոտերուն մէջ: Թմբուկի փոխարէն հնդկական ընկոյզի կեղեւ կը զարնէին, ու քօղի տեղ՝ սարդի ոստայնի թելեր կը շարժէին իրենց բազուկներու վրայ:

Թուփի վրայէն վեր թռչող ճնճղուկներու երամի մը նման յանկարծ բոլոր պըզտիկները փախան, վազեցին դէպի անտառին բացուտի կողմը:

Մեր յոգնած հինգ ձիաւորները հասան՝ ձիերը սանձէն առաջնորդելով: Տղաներու երամը անտանելի աղաղակով շրջապատեց զիրենք, ափերնին երկարելով պաքշիշ կ'ուզէին:

— Ո՞ւր է վոյվոտան, — հարցուց թուրքերէն Գրիգոր: Ամէնքդ ալ պաքշիշ կ'ունենաք, բայց ես վոյվոտային պիտի տամ:

Անոնք սակայն չգացին վոյվոտան կանչելու, այլ շարունակեցին ձիաւորներու շուրջ զիրար հրմշտկելով ճչալ:

Եւա ձեռքը արդէն զրպանը տարաւ քանի մը մանրուք նետելու անոնց, սակայն Գրիգոր նշան ըրաւ որ չընէ:

— Հայտէ՛,— պոռաց անոնց:

Ու սուր քաշեց, անոնք սարսափահար ճնճղուկներու նման ցրուեցան:

Բայց տարեց Գնչուներն ալ վախցածէին, որը վրաններու մէջ, որը թուփերու ետեւ փախաւ. միայն կիները մնացին. սպասելով կը դիտէին օտարականները:

— Մի վախնաք,— հանդարտեցուց զիրենք Գրիգոր, – ձեզի վնաս ընող չկայ. միայն տղաքը ուզեցի փախցնել որ աղմուկ չհանեն: Ո՞ւր է վոյվոտան:

Ան արդէն ընդառաջ կուգար. Թրքական գաֆթան մը հագած ու գլուխը պարսկական բարձր փեղոյր մը դրած, բաճկոնին վրայ արծաթէ խոշոր կոճակներ ունէր ու վիզը ոսկի շղթայ մը անցուցած, ձեռքը բռնած էր վոյվոտայութեան մեծ դաւազանը: Մուճակը կամ մոռցեր էր ոտքը քաշել, կամ թերեւս եւ ոչ իսկ մտքէն անցուցեր էր. կեցաւ բոկոտն ու մտահոգ եւ սպասողական դիրքով նայեցաւ, միայն սպիտակ յօնքերը կը շարժէր: Արծաթէ կոճակներով ճոխ կուրծքին կպած լուբիայի հատիկը ցոյց կուտար՝ թէ կ'արհամարհէր հեղուկ նախաճաշը:

— Ի՞նչ լեզուով կը խօսիս — հարցուց Գրիգոր թուրքերէն:

Վոյվոտան ուսը թօթվեց:

— Ինչ լեզուով որ ինծի խօսք ուղղեն, մեծապատիւ կտրիճ տէր իմ:

— Քու ժողովուրդդ ինչո՞ւ այսքան վախցաւ:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Պատուական եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Շաւիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանդիստ պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ հոգեկոչման իրենց հօր եւ մեծ հօր ողբացեալ ՄԻՍԱՔ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (ՄԷն – ՍԷ) *մահուան քառասունքին առթիւ :*

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՃԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԵՒ Ս· ԾՆՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ, Ս· ՅՈՎՀ·–ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 7, Հինգշաբթի·— *Մեռելոց, պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, պատարագի աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :*

Յունուար 10, Կիրակի·— *Ե· օր Ծնընդեան, պատարագ ժամը 10ին :*

Յունուար 13, Չորեքշաբթի·— *Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 10ին :*

×

ԼԻՈՆ, Ս· ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9, Շաբաթ·— *Ձրագալոյց Ս· Ծննդեան, ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ ժամը 17·30ին :*

Յունուար 10, Կիրակի·— *Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս· պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին :*

×

ՇԱԻԻԼ·— Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Շաբաթ ժամը 16ին, Ձրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Այս Կիրակի, Ծնունդ : Պատարագ ժամը 10ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍ· ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 10 Յունուար·— *«Տօն Անուանակոչութեան Ց·ի : Սկիզբ առաւօտ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10 :*

Նոյն Կիրակի հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանդիստ ըստ հանդուցեալ Տիկին Վաճանթին եւ Պ· կարապետ Ջամպազ-ճեանի կտակին :

×

ՍԷՆ – ԼՈՒ Ս· ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ այս Կիրակի առաւօտ :

Պաշտօնական բացում նորակառոյց վերնատան : Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆ :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍ· ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ·— *Ձրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·30ին, պատարագ ժամը 18·30ին :*

Կիրակի·— *Տօն Ծննդեան : Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ ժամը 10ին : Ցետ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :*

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի հանդիսաւորութիւն Ցայտնութեան : ժամերգութիւն ժամը 9·30ին՝ Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ եւ Մկրտութիւն ժամը 10·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

×

ՏԷՍԻՆ·— Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ·— *Ձրագալոյց Ծննդեան ժամը 17ին, հանդիսաւոր ժամերգութիւն եւ ընթերցուածներու ընթերցում, երգչախումբը չորս աղջիկներու կողմէ, ապա խթման պատարագ, մասնակցութեամբ նոր վերակազմուած երգչախումբին :*

Կիրակի·— *Ծնունդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, քարոզ Պատգամ· ժամը 11ին, ապա հոգեհանգիստներ եւ Ջրօրհնէք, մկրտութիւն 11·30ին, երգեցողութիւն :*

×

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ· ՍԻՄԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՔԱՇԱՆ·— Այրի Տիկին Եպրուհի Դա – լիթեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր, Ահա – րոն, Աննիկ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊՕՂՈՍ ԴԱԻԻԹԵԱՆԻ

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ ժամը 13·45ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ա· Աչճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աչճեան, Տէր եւ Տիկին Գ· Թո – րոսեան, Տէր եւ Տիկին Տ· Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գոթոյեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա – նոնց որոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկե – պահով եւ փոխան ծաղկեպահի նուէր – ներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԱՇՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Մշակոյթի Տան պաշտօնական բացման հանդիսութիւնները Փետրուար 7ին, Կիրակի օր :

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 28ին :

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դե – ղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայ – ցելուղին սեղանին վրայ ամէնէն հա – մով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք ա – նանդական ընդեղէններու եւ անու – շեղէններու ամէն տեսակը, անմրցե – լի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտա – սահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON
246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84
20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ամման, «պամիա», «եալանճի տոլ – մա», յունական «թուրչի», «պի – պէռա», տերեւ, թահին հելվա, «վա – նիլլ», չոքոլա, «նուռաղէթ», «լո – կում», «սապըղ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45o), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ մաիլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաչքավալ» պուլկարական, ճեր – մակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լա – միս, եւայլն) :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավա – ճառատուն մը, որուն ընտիր տե – սակի միսերը գոհացում կուտան ա – մէնէն երբաճաչակներուն·— Ոչխար – րի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած ֆերտա, բաֆլաւա, ֆատայիֆ, տե – րեւ եւայլն :

STABILISATION DES PRIX
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՂԱՆԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ» Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիթի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ· վարչու – թեան :

×

ՄԱՐԱՆԳԱԶ·— ԱՅՍ Կիրակի Կա – պոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի օրվ ետք ժամը 3ին, ՔԱՖԷ ՆՕԱՅԻ ՄԷՋ, իր պղպջոցական աշակերտներով : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու վա – չաքղները :

×

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ չուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Րիւ ժէլի սրահին մէջ, պղպջոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախո – սութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կապանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվ· Օտտոյի մաս – նաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին եկեղե – ցիին սրահը : Աչակերտներու կողմէ՝ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ու Կապանդ Պապան իր նուէրներով :

×

ՏԷՍԻՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի Տէսինի մաս – նաճիւղը Մանուկներու «Օր»ը կը տօնէ Յունուար 10ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժա – մը 3ին Հ· Ց· Դ· Տան մէջ, մասնակցու – թեամբ դպրոցի աչակերտութեան, դեկա – վարութեամբ ուսուցիչ Պ· Կանանեանի :

Արտասանութիւններ, տրամախօսու – թիւններ եւ հաճելի անակնկալներ :

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Կապոյտ Խաչի նախաձեռ – նութեամբ : Այս Կիրակի Սէրբիր Կաթո – լիք սրահին մէջ, ժամը 15ին, մասնակ – ցութեամբ երեք դպրոցներու աչակեր – տութեան եւ Հ· Ց· Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի պարախումբին :

Կապանդ Պապան ծրարները պիտի բաշ – խէ բոլոր ներկայ մանուկներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս· Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան օրը կը կա – տարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր ա – րարողութեամբ : Ջրօրհնէք եւ Հոգեհան – գիստ համօրէն ննջեցեալներու : Կը պա – տարագէ եւ կը քարոզէ Արեւ· Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ· Ց· Դ· բացառիկ ընդհ· ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներ – կայ պիտի ըլլայ Կ· Կոմիտէի ներկայա – յուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերնե – րը, Ռոմանի ընկերները եւս :

ՎԻԼՆ·— Հ· Ց· Դ· Ամի կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջան – եան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Ներ – կայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ·— Հ· Ց· Դ· Կրընոպլի Ռընաժի եւ Լաճսէի ընկերները կը հրա – ւիրուին ընդհ· ընդհ· ժողովի, այս Ուր – բաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւա – քատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Ց· Դ· Ս· Մինաս – եան Ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հր – աւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ – լալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՒԻԶ·— Հ· Ց· Դ· Փոթորիկ խում – բի ժողովը Չորեքշաբթի (Յունուար 13) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունե – նայ Յունուար 24ին, Ազգ· Տան սրահը :

×

Թոքատի Հայր· Մխիթեան տարեկան ընդոյքը, Կիրակի Յունուար 31ին, Իսիի Արիմեան սրահը :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԷՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՅՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 8 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10201 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.201

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻՆ

Ա.

Այս է խորագիրը Մոնտի 3–4 Յունուար 1965ի Ազատ Բեմի սիւնակին մէջ տըպ– ուած յօդուածի մը, որուն հեղինակն է Սորպոնի փրոֆէսէօրներէն Վլատիմիր Եանքէլէվիչ :

Նիւթն է Գերմաններու ցեղասպանու– թեան ոճիրը Հրեաներու դէմ, վերջին աշխարհամարտի ընթացքին :

Այս ցաւոտ հարցին շուրջ ցարդ բազ– մաթիւ գրքեր եւ յօդուածներ հրատա– րակուած են ամէն լեզուներով եւ դեռ կը շարունակուին հրատարակուիլ : Զայ– նասփիւռ, հեռատեսիլ, նոյնիսկ շարժա– նկար եւս զբաղած են անով :

Թէեւ ստոյգ վիճակագրութիւն մը չը– կայ, սակայն կարծէք թէ բոլորն ալ հա– մաձայն են վեց միլիոն հաշուելու Հիթ– լերի հրեայ զոհերը :

Մարդկութեան դէմ գործուած ոճիրը, նոր բառով ցեղասպանութիւնը ժաման– ցումի ենթակա՞յ է թէ ոչ :

Այս խնդրի մասին թեր ու դէմ կար– ծիքներ կը յայտնուին մամուլին մէջ :

Քսան տարի անցած է այն օրէն ի վեր, երբ Հրեաներու վերջին խմբակը հեղձա– մահ եղած է Գերմանիոյ կազի սենեակնե– րուն մէջ :

Քսան տարին բաւակա՞ն է մոռնել տա– լու գործուած ոճիրը, հպատակելով ժա– մանցումի օրէնքին :

Ոճրագործ մը տասը տարի վերջ հե– տապնդումի ենթակայ չըլլար : Ծանր ո– ճիրներու պարագային ժամանցումի պայ– մանաժամը քսան տարի է :

Ըստ Եանքէլէվիչի, Հրեաներու դէմ գործուած ոճիրը «անուն չունի եւ իսկա– պէս անչափելի ոճիր մըն է, որուն անբա– ցատրելի զարհուրանքը կը խորանայ, քանի մարդ կ՚ուզէ զայն տարրալուծել» :

Կը կարծէինք թէ, կ՚ըսէ, ամէն բան դիտէինք, սակայն ամէն օր նոր բան մը, նորութիւն մը կ՚իմանանք, մասնաւորա– պէս ընդվզեցուցիչ մանրամասնութիւն մը, հնարամիտ չարչարանք մը, մաքիա– վելական խժդժութիւն մը, «որուն ըն– դունակ է միայն գերմանական սաղակա– նութիւնը » :

Միայն գերմանակա՞ն : Կարծէք թէ Հրատ մոլորակէն կուգայ յօդուածագիրը եւ տեղեակ չէ 1915ի Մեծ Եղեռնին :

Դիտել տալէ վերջ թէ անկարելի է ող– չընցնել մեռելները, որոնց աճիւնները հսկայ լեռ մը կը կազմեն, յուսահատու– թիւն եւ անդարմանելիին առջեւ անկարո– ղութեան զգացում միայն ունի Եանքէլէ– վիչ, որ կ՚ըսէ թէ կարելի չէ ոճիրին հա– մեմատական պատիժ տալ ոճրագործին : Որով պատիժը արժէքէ զուրկ է եւ ոճիրը անքաւելի :

Յետոյ հարց կուտայ թէ որո՞ւ օձիքէն պէտք է բռնել, զո՞վ ամբաստանել : Ու կը յանգի այն եզրակացութեան թէ ամ– բողջ գերման ազգը պատասխանատու է վեց միլիոն Հրեաներու մեթոտիկ, գի– տական եւ վարչական եղանակով ջար– դուելուն : Պատճառ չկայ, կ՚ըսէ, այդ ազգին անունը չտալու :

Ինչո՞ւ : Որովհետեւ անհամար մարդոց մեղսակցութիւնով է, որ գործեց այն հրէշային մեքենան, որով ճմլուեցան ե– բախաները, բնաջնջուեցան Հրեաները, Սլաւները, գիմադրականները հարիւր հազարներով :

Յօդուածագիրը յանցաւոր կը նկատէ տարագիրներու կարաւանները դէպի մահ առաջնորդող շարժավարներէն սկսեալ մինչեւ գրասենեակի այն թշուառական քարտուղարը, որ զոհերու արձանագրու– թիւնները կը կատարէր : Շատ քիչ են անմեղները :

Խորհրդածութեան արժանի կը գտնէ այն երեւոյթը, որ ամբողջ ժողովուրդ մը մօտէն կամ հեռուէն մասնակցած ըլլայ բնաջնջումի այդ հսկայական ձեռնար– կին, որ հեղ ազգ մը կրցեր է ա՛յնքան կատղած դառնալ :

Դեռ ուրիշ բաներ ալ կ՚ըսէ փրոֆէ– սէօրը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՍԿՈՒԱ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԿՈՂՔԻՆ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱԼ, ԹՐՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԷ

« Խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն » այս է եղած Պոդկորնիի եզրակացութիւ– նը այն ճառին զոր արտասանած է Անգա– րայի Ազգ. Մեծ Ժողովին առջեւ : Ճա– ռէն առաջ փոքր միջադէպ մը պատահած է, երբ խորհրդային պատուիրակութիւնը մուտք գործած է ժողովէն ներս, ծերա– կուտական Օսման Քէօքսալ բարձրաձայն յայտարարած է թէ «Սահմանադրութիւ– նը, օրէնքները եւ աւանդութիւնները » արդելք կը հանդիսանան որ օտար մը խօսք կ՚առնէ թուրք Խորհրդարանին առ– ջեւ : Նախագահը յիշած է դերման երես– փոխաններու պարագան եւ աւելցուցած թէ Ժողովը կրնայ որոշել : Մեծամաս– նութեամբ ժողովը նպաստաւոր կարծիք յայտնած է :

Ճառը տեւած է երեսուն վայրկեան եւ երկու գլխաւոր կէտերը եղած են .— Թուրք – խորհրդային յարաբերութեանց վատթարացումը Բ. աշխարհամարտէն ետք, որու մեծ յանցաւորն է՝ Խորհ. Մի– ութիւնը եւ Կիպրոսի հարցը :

Կիպրոս պէտք է անկախ ըլլայ, բայց հարցին լուծումը չի կրնար զինուորական դեսնի վրայ կատարուիլ : Կիպրոսի եր– կու համայնքներու իրաւունքներու պա– րագան կը շեշտուի խորհրդային զեկա– վարին կողմէ Պոդկորնի ապա խօսած է խորհրդային իրագործութիւններու մա– սին եւ անդրադարձած նաեւ ռազմական խարիսխներու ջնջումին : Առաջարկած է որ Թուրքիա աւելցնէ իր առեւտրական յարաբերութիւնները Խորհ. Միութեան հետ : Գոհունակութիւն յայտնած է որ խորհրդային առեւտուրը արեւմտեան աշ– խարհին հետ կը զարգանայ :

Այս այցելութեան եւ ճառին առթիւ Ճիւմհիւրիէթ կը գրէ թէ Պոդկորնի յայ– տարարած է որ Խորհ. Միութիւնը ամ– բողջովին կը բաժնէ թուրք կառավարու– թեան տեսակէտը Կիպրոսի մասին » : Պատասխանելով հարցումի մը ինչ կը վե– րաբերի Մոսկուայի Կիպրոս զրկած զէն– քերուն : Պոդկորնի ըսած է թէ շատ փոքր քանակութեամբ զրկուած է եւ ա– նոնք պիտի չգործածուէին Թուրքերուն դէմ : Հաւանական չի թուիր թէեւ որ Մոսկուա մէկ անգամէն դիրքը փոխէ Կիպրոսի նկատմամբ, բայց բարելաւելու համար իր յարաբերութիւնները Թուր– քիոյ հետ, քիչ մը ջուր դրած է իր կիպ– րական գինիին մէջ :

Գալով Թուրքիոյ պարզ է որ ձգտում ունի աւելի անկախ դարձնելու իր ար– տաքին քաղաքականութիւնը : Ատալէթի ծայրայեղ հոսանքի օրգան՝ Ենի Սթամ– պուլ կը գրէ թէ Խորհ. պատուիրակու– թիւնը առաջարկ բերած է որ Թուրքիա քաշուի Ատլանտեան Ուխտէն : Ճիւմհիւ– րիէթ կը գտնէ թէ Ատլանտեան Ուխտի հանպէդ «կոյր հաւատարմութեան » շըր– ջանն անցած է :

Օոռռի մէջ, Անրի Պենազէ կը քննէ այս պարագան : Կը յիշէ որ Պրաւդա վըս– տահութիւն կը յայտնէ որ Թուրքիա պի– տի քաշուի Ատլանտեան Ուխտէն : Պենա– զէ անդրադառնալով Պոդկորնիի արտա– սանած ճառին, կը գրէ թէ մարդը այն– քան ճարպիկ է որ « կրնայ Միկոյեանի նախանձը շարժել » :

Յատկանշական կը գտնէ նաեւ որ խոր– հրդային պատուիրակը ամբողջովին իր երկրին վերագրէ երկու երկիրներու յա– րաբերութեանց վատթարացման պատաս– խանատուութիւնը :

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

ԿՐԿԻՆ ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿ

Զորեքշաբթի իրիկուան «Լը Մոնտ»ը եւ «Փարի – Փրէս»ը տարբեր ձեւով արձա– զանդ կը հանդիսանային լուրի մը ըստ ո– րուն Նուպար Կիւլպէնկեան վերստացած է իր թրքական հպատակութիւնը :

« Լը Մոնտ »ի աղբիւրն է «Ֆրանս – Փրէս »գործակալութեան ուղղուած հե– ռագիր մը Անգարայէն, որ կ՚ըսէ .— «Պաշտօնաթերթին մէջ, Երեքշաբթի օր հրատարակուած հրովարտակով մը, բազ– մամիլիոնատէր Նուպար Կիւլպէնկեան վերստացած է թրքական իր հպատակու– թիւնը, զոր կորսնցուցած էր 1935ին : Ծնած Պոլիս 1896ին, Նուպար Կիւլպէնկ– եան հօրը հետ հեռացած էր Թուրքիայէն 1901ին : Երբեք Թուրքիա չէ վերադար– ձած, բայց դիմած է Լոնտոնի թրքա– կան դեսպանատան որպէսզի վերստանայ թրքական հպատակութիւնը : Ծագումով Հայ է եւ Պըքինկէմշայր կը բնակի » :

Ապաւինելով այս լուրին, տարօրինակ կը թուի թէ Նուպար Կիւլպէնկեան ի՞նչ անհրաժեշտութիւն տեսած է նման դի– մում մը ընելու : Բայց «Փարի – Փրէս» տարբեր բացատրութիւն մը կուտայ .— « Մեծ Թուրքը» հեգնական խորագրին տակ .— « Նուպար Կիւլպէնկեան «Պարոն 5 % » Քանի մէջ իր կեանքի մեծագոյն անակնկալներէն մէկն ունեցաւ .— իմա– ցաւ որ կրկին թուրք քաղաքացի է : Թուրքերը առած էին իր հպատակու– թիւնը, 40 տարի առաջ, այն պատրուա– կով թէ ծագումով Հայ է : Այն ատեն Կիւլպէնկեան պարսկական հպատակու– թիւն ստացած էր : « Պարոն 5 %» իր վե– րահաստատումը կը պարտի նոր օրէնքի մը վերջերս հռչակուած Անգարայի կա– ռավարութեան կողմէ, որու նպատակն է դարմանել այն վնասները որոնք եղած են Հայերուն 1920ի նշանաւոր ջարդերէն ետք » :

Այս ալ ուրիշ պատմութիւն ... : Շա– հեկան պիտի ըլլար գիտնալ թէ Էտկար Շնայտըր ո՞ւր կարդացած է այդ նշանա– ւոր օրէնքը ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Փետրուար 4ին : Նախա– րարաց հերթական խորհուրդէն ետք, կա– ռավարութեան բանբերը յայտարարեց նաեւ թէ հաւանական է որ Անգլիոյ վար– չապետը եւ տը Կոլ հանդիպում մը ունե– նան գալ ամիս :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ հանրապետութեան վարչապետը Էրհարտ Փարիզ պիտի գայ Յունուար 19ին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական օրգան՝ Իզվեստիան տպաքանակը աւելցուցած է : Յունուար 1էն ի վեր, երկու միլիոն օրի– նակ աւելի կը տպէ, հասնելով ութ մի– լիոն : Ցարդ սահմանափակուած էր բա– ժանորդներու թիւը եւ վերջերս միայն ազատ ձգուեցաւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ ասկէ ետք, Ֆրանսայի պահեստը տոլարով պիտի չհաշուուի այլ՝ Ֆրանքով : 1964 Դեկտեմբեր 31ին հան– րային պահեստները (ոսկի եւ տարադը– րամ) 25 միլիառ Ֆրանք էին :

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Էտկար Ֆօռ, Գա– հիրէի մէջ, խօսակցութիւն ունեցած է Նասրի հետ :

ՆԱԽԱԳԱՀԷՆ ետք, Իտալացիք արտա– քին նախարար մը կը փնտռեն : Ընկեր– վարականները կը փորձեն ձեռք ձգել պաշտօնը :

ԿՈՍԻԳԻՆ ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ շնորհաւորած են Շու – էն – Լայը եւ Լիու – Զաօ – Զին իրենց վերընտրութեան առթիւ :

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը անգամ մը եւս Թոքիօ կը հրաւիրէ նախագահ տը Կոլ :

ԵՄԷՆԻ միապետականները կը հաղոր– դեն որ հանրապետական նախարար մը եւ երեք հարիւր Եգիպտացիներ գերի ին– կած են :

ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ ՄԱՀԸ

Հայ գրականութեան աւագ սերունդի ներկայացուցիչներէն Մովսէս Արազի, բուն անունով Մովսէս Յարութիւնեան, մեռած է Երեւանի մէջ, կարճատեւ հի– ւանդութենէ մը ետք, (Գրական Թերթ, Դեկտեմբեր 25) :

86 տարեկան էր : Ծնած էր Թիֆլիզ :

Մահուան առթիւ, գրագէտ Հմայեակ Սիրաս հետեւեալ ձեւով կը բնութագրէ Մովսէս Արազիի անձն ու գործը :

— Նա ձգտում էր ամէն գործի մէջ, ամէն մարդու մէջ նախ եւ առաջ տեսնել լաւը. եւ մարդու մէջ գտնելով այդ լաւ մասնիկը, մտերմանում էր նրա հետ, այդ մտերմութիւնն օգտագործում ազնիւ ու վեհ նպատակների համար : Արդէն խոր ծերութեան հասակում, նա անընդ– հատ որոնումների մէջ էր. ձգտում էր ըմբռնել, հասկանալ այն ամէնը, ինչ տե– ղի էր ունենում մեր կեանքում : Նրան զբաղեցնում էր ոչ միայն առօրեայ կեան– քը, նա աշխատում էր իմաստաւորել նաեւ հայ ժողովրդի անցեալը, նրա ան– ցած դժուարին պատմական ճանապար– հը :

« Արեւից », « Լուսնի շողերովից », « Այրուող հորիզոնից » եւ համանման երկերից յետոյ նա հեշտութեամբ չէր, որ ձեռնամուխ եղաւ «Իսրայէլ Օրուն » : Երբ լոյս էր տեսել վէպի առաջին մասը, եր– կար ընդ միջում եղաւ :

Մի օր նա զանգատւում էր :

— Կեանքս յառաջացել է. ուզում եմ մի նոր գործ սկսել, չգիտեմ կը կարո– ղանա՞մ աւարտել թէ ոչ :

— Աւելի լաւ է, — ասացի ես, — ա– ւարտեցէք «Իսրայէլ Օրին» :

Մի քիչ մտածեց :

— Պէտք է, պէտք է աւարտեմ... ախր մի տեսակ մարդիկ կան, հէնց որ խօսում ես անցեալի, էն էլ Իսրայէլ Օրու նման գործչի մասին, սկսում են հազար ու մի բաներ փնտռել ...

— Ժամանակը կը գայ, հէնց այդ մար– դիկ կը սկսին գրել ու խօսել անցեալի մեր երախտաւոր գործիչների մասին : Ներ– կան լաւ հասկանալու համար, ապագան կանխատեսելու համար պէտք է գիտակ լինել նաեւ անցեալին :

— Այո՛, այո՛, ժամանակը իմաստուն է, — ասաց նա, — շատ հարցերի պա– տասխանը նա կը գտնի :

Եւ նա ինքն էլ, իբրեւ իր ապրած ժա– մանակի վաստակած հեղինակ, շարու– նակ որոնումների մէջ էր. եւ ամենամեծ եզրակացութեանը, որ նա յանդեց, պարզ էր ու անպաճոյճ :

— Պէտք է վերանալ մանրուքից, ապ– րել անարատ կեանքով » :

ՄԻ «ԱՊԱՀԱՐՁԱՆ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անգամ առիթն էլ նշանակալից էր. փակւում էր «Հորիզոն»ի գործունէութեան մէկ շրջանը, բացւում էր մի նոր շրջան: Այդ հարցով էլ Ամենայն Հայոց բանաստեղծ Թամադան բացեց ճաշկերոյթը: Կէս կատակ, կէս լուրջ, երբեմն անզուսպ ծիծաղի մէջ նա ասաց մօտաւորապէս հետեւեալը:

— Մի գիւղում ապրում էր մի քաջ եւ համակրելի երիտասարդ. անունը, ասենք, Ոսկան: Ողջ գիւղը յարգում էր եւ սիրում նրան: Էդ երիտասարդի կինն էր գիւղի ամենասիրուն աղջիկը. անունը, ասենք, Օսաննա: Գիւղի երիտասարդները նախանձում էին Ոսկանին: Մի օր կառավարութիւնը սալդատ տարաւ Օսկանին: Գիւղի բոլոր չաթուքեասանները աչքերը դարձրին Օսաննայի վրայ: Բայց գիւղի բարի երէցը, անունը, ասենք Տէր Ուսեփ, իր խնամքի տակ առաւ անմեղ աղաւնեակին, պահեց եւ պաշտպանեց նրան, մինչեւ որ Օսկանը վերադարձաւ զինուորութիւնից: Երբ Օսկանը տուն եկաւ, Տէր Ուսէփը յանձնեց նրան ուրախութեամբ՝ սիրուն Օսաննային: Ալահվերտի քո մօտ, կենացդ Համբարձում Սերգէեւիչ:

Հազիւ ծափահարութիւնները վերջացան, Ջամալեանը ոտքի ելաւ.

— Ես պիտի սրբագրեմ եւ պիտի լրացընեմ Օհաննէսի ճառը, ասաց նա. նախ Օսաննան աղաւնեակ չէր, այլ արծիւ...

Աղբալեանը կտրեց եւ երգեց.

— Իբրեւ արծիւ սաւառնում ես լեռ ու ժայռ...

— Երկրորդ, շարունակեց Ջամալեանը, երբ Օսկանը վերադարձաւ տուն, Օսաննայի գրկում գտաւ մի փառլախ մանկիկ...

Բուռն ծափերին յաջորդեցին նոր ճառախօսութիւններ, Աղբալեանի Սայեաթ-Նովայի անմոռանալի երգերը, կատակն ու ծիծաղը: Երբ հերթն հասաւ Մելիքեանին, պատշգամում տիրեց խոր լռութիւն:

Մելիքեանը ճառախօս չէր, բայց այդ օրը յուզուած էր, մի քիչ էլ խմած. սրամիտ եւ ազդու «Հուսկ բանք» արտասանեց: Նա շնորհակալութիւն յայտնեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ իրեն վրատահեց «Հորիզոն»ը, որի միջոցով ինք կարողացաւ մի փոքրիկ ծառայութիւն մատուցանել հայ ժողովուրդին: Այժմ «Զքոյս ի քոյոց քեզ մատուցանեմ» ասաց նա, արցունքը աչքերին: «Ես բողոքում եմ Արշակի դէմ, ասաց նա ժպիտով. մեղքը իմս չէր, որ Օսկանը Օսաննայի գրկում գտաւ մի մանկիկ: Էդպիսի բաները Արշակին են վայել: Եթէ «Հորիզոն»ը եղաւ այն ինչ որ է այժմ, դրա պատճառը դուք էք ամէնքդ, դու Յովհաննէս, դու Նիկոլ, դու Արշակ, դուք բոլորդ, տարեցներ ու երիտասարդներ: Ձեզ պէտք է ազգը շնորհակալ լինի: Ձեզ եմ յայտնում եւ իմ շնորհակալութիւնը»:

Եւ յուզուած, դրեթէ լալով, վերջացրեց.

— Ես այժմ կարող եմ ասել Սիմէոն ծերունիի պէս. «Արդ, արձակեա՛ զհոգիս իմ, Տէր, զի տեսին աչք իմ...»:

Ինչ տեսան իր աչքերը, չկարողացաւ լրացնել:

Թումանեանը աշխատեց զուարթ վերջ տալ հաւաքոյթին, կատակներ արաւ, բայց յաջողութիւն չունեցաւ: Ճաշկերոյթը փակուեց անուրախ մթնոլորտում:

Կարծում եմ անտեղի չէ աւելացնելու եւ հետեւեալը:

Համբարձում Մելիքեանը շարունակեց կենալ Դաշնակցութեան կողքին: Հայաստանի անկախութեան շրջանում նա եղաւ ֆինանսական նախարարի օգնական: Նրա որդին՝ Սուրէնը զինուորական էր հանրապետական բանակում: Յովհ. Քաջազնունու հետ գնաց Ամերիկա, իբրեւ վարչապետի թիկնապահ: Նահատակուեց բոլշեւիկների ձեռքով Թիֆլիզի բանտում:

Համբարձում Մելիքեանը տարագրութեան տարիներին էլ, Փարիզում, մեզ հետ էր: Ընտանիքը վարժուած էր լայն ապրելու. այժմ, տեսնում էինք, նեղութեան մէջ էր:

Մի օր, երեւի շատ ծանր վիճակում, յիշեցնում է Մելիքեանը Ջամալեանին՝ 25 հազար ռուբլիի մուրհակի մասին: Արշակը հարցը բերեց Բիւրոյի ժողովին: Ռուբէնը առաջարկեց վճարել Հայաստանի դրամներով: Ուրիշներ արդար համարեցին ոչինչ չվճարել: Ես առաջարկեցի յետաձգել մուրհակի վճարումը. ռուսական արածը ասում է. «Կարիքը հնարագէտ է դարձնում»:

Բիւրօն որոշեց յանձնարարել Ջամալեանին եւ ինձ «մի բան անել»:

Արշակը հեռախօսեց Մելիքեանին, թէ այս ինչ օրը ինքը եւ ես պիտի գանք մօտը, մուրհակի գործով՝ միասին ճաշելու:

Նշանակուած ժամին, Ջամալեանին հետ տանն էինք Համբարձում Մելիքեանին: Բարձրանալիս Արշակը ասաց. «Դու մի խօսիր, թոյլ տուր որ ես կարգադրեմ հարցը»:

Մելիքեանը մեզ ընդունեց սովորական ձեւով, շատ սիրալիր: Լաւ սեղան էր պատրաստել: Ճաշի վրայ խոշ-բէշ արինք, խօսեցինք օրուայ հարցերից: Մելիքեանը մեզ ծիծաղեցրեց, Բազուի Թուրքերի կեանքից մի քիչ բաց պատմութիւններով: Ճաշը վերջացաւ սուրճով: Անուշեղէն չկար: Արշակը օգտուեց այդ առիթից.

— Համբարձում Սերգէեւիչ, ասաց նա, դեսերդի տեղ՝ եկէք սա մուրհակի գործը կարգադրենք:

— Ես պատրաստ եմ, պատասխանեց Մելիքեանը եւ ծոցի գրպանից հանեց մուրհակը:

— Համբարձում Սերգէեւիչ, շարունակեց Արշակը, դու էլ գիտես, որ փող չունենք: Դու էլ չունես, մենք էլ չունենք — քուիթ: Սիմոնը ասում է, այրենք այդ մուրհակը, որ քո խիղճն էլ հանդիստ լինի, մեր խիղճն էլ:

Ես այդպիսի բան չէի ասել, բայց լիովին պատրաստ էի երկրորդել Արշակի իմաստուն առաջարկը:

— Այ, շան տղերք, առանց վրդովումի ասաց Մելիքեանը, համ ճաշս ուտէք, համ էլ այդպիսի առաջարկ անէք... ես զգում էի, որ այս է լինելու վերջը: Դէ, որ այդպէս է...

Բաց արաւ ծալուած մուրհակը, բռնեց մի անկիւնից, բարձրացրեց օդում.

— Վառիր լուցկին, ասաց Արշակին:

Մի քանի վայրկեանից, 25·000 ռուբլու մուրհակը դարձաւ մոխիր. վերջին նիւթական կապը, «զուտ աշխատաւորական» Դաշնակցութեան եւ «բուրժուա» Համբարձում Մելիքեանի միջեւ. բայց բարոյական կապը մնաց անխզելի:

Համբարձում Մելիքեանը մէկն էր այն մեծահարուստ Հայերից, որոնք Դաշնակցութեան անդամատետր չունէին իրենց գրպանում, բայց անդամատետր ունէին սրտում: Եւ սրտի անդամատետրը, յաճախ, անհամեմատ աւելի արժէքաւոր է, քան գրպանինը: Դաշնակցութեան մէջ քիչ չեն սրտի անդամատետրի տէր անհատների անունները:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՏԻՐՈՒՀԻ

Տիկին Տիրուհի Միսաքեանի մահուան գոյժը զիս առաջնորդեց յիսնեակ տարիներ ետ, պատմական օրերուն: Այդ շրջանին պատանի մըն էի, ականատես քըսան հազարի մօտ զուտ հայ բնակչութեամբ Տէօրթ-Եոլ (հին անունով Զորք Մարզպան) քաղաքին մէջ ծնունդ առնող արտասովոր եռուզեռի մը: Այդ օրը ազգային մարմիններու անդամները ամբողջովին, առաջնորդարանի սեմին վրայ կանգնած, կը սպասէին ընդունելու համար Կ. Պոլսէն հասնող երկու բացառիկ հիւրեր, ուսուցչուհիներ, օրիորդներ Տիրուհի Ազարեան եւ Փէշթիմալճեան: Նախքան անոնց Տէօրթ Եոլ հասնիլը, քաղաքին մէջ արդէն ծագէր էր ուժգին փոթորիկ մը, թեր ու դէմ պայքար մը աղջկանց դաստիարակութեան խնդրին շուրջ. Տէօրթ Եոլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի հիմնուէր աղջկանց նախակրթարան մը, որու գոյութիւնը շատեր կը նկատէին վտանգաւոր, իրենց աղջիկ զաւակներուն պարկեշտութիւնը խանգարելու տեսակէտէն:

Այդպիսի մթնոլորտի մը մէջ է, որ պիտի աշխատէին երկու անփորձ ուսուցչուհիները, առաջին պատերազմի նախօրեակին: Ուրիշ պատճառ մը եւս գոյութիւն ունէր որ կը դժուարացնէր ձեռնարկուելիք գործը: Տէօրթ-Եոլի Հայութիւնը քանի մը տարիներ առաջ, 1908 1909 սահմանադրական խանդավառ օրերուն, Ատանայի կոտորածներէն անմիջապէս ետք, ենթարկուած էր եօթանասունեւհինգ հազարէ աւելի թուրք խուժանի մը վայրագ յարձակումներուն: 13 օր դիշեր ցերեկ տեւող հերոսական կռիւներէն թէեւ դուրս ելած էր յաղթական, բայց եւ այնպէս տակաւին չէր կըրցած մոռնալ, հեռաւոր ագարակներու մէջ ջարդուած իրենց հայրենակիցներուն դառն կորուստը: Այդ առթիւ Տէօրթ-Եոլէն ներս կը տիրէր ընդհանուր աւերածութեան շունչը:

Հակառակ այդ աննպաստ պայմաններուն, օրիորդներ Տիրուհի եւ Փէշթիմալճեան, խանդավառօրէն կը նետուէին հրապարակ, իրենց երիտասարդական աւիւնով յաղթահարելու բոլոր արգելքները: Առաջին առթիւ կը սկսէին արձանագրել որպէս աշակերտուհիներ դպրոցի հիմնուելուն համամիտ ծնողքներու աղջիկները: Այս գործին մէջ դեր կը խաղար Օր. Տիրուհիի անսպառ եռանդը: Կը մտնէր հակառակորդ ծնողքներու տուներէն ներս, համոզելու եւ անոնց բացատրելու աղջկանց դաստիարակութեան առաւելութիւնները: Կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, անոնք չուշացան վայելելու թափուած ճիգերուն պտուղը: Աղջկանց վարժարանի անշուք շէնքէն ներս հաւաքուած էին երկու հարիւրի մօտ աշակերտուհիներ:

Տէօրթ-Եոլի Հայութեան ծոցը կատարուած էր մեծ յեղաշրջում մը, իգական սեռի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը կը դրուէր մանչերու հաւասար դիծի վրայ, շնորհիւ անխոնջ ջանքերուն եւ խիզախութեան երկու ուսուցչուհիներուն: Առաջին անիրականանալի կարծուած յաղթանակէն քաջալերուած, անոնք կ՝իրականացնէին նաեւ յանդուգն արդիական նորութիւն մը, — կոմիտասեան սիրային եւ ժողովրդական երգեցողութիւն կը ներմուծէին աղջկանց բաժնին մէջ, կազմելով քառաձայն երգչախումբեր: Մեծ համարձակութիւն պէտք էր ունենալ յիսուն տարի առաջ գաւառի խաւարակուռ անկիւնի մը մէջ, այն ալ թրքախօս հայ հասարակութենէն ներս, դեռատի աղջիկներուն շրթներուն վրայ զետեղել, հրապարակով, սիրոյ բառեր, ինչ որ գայթակղեցուցիչ աստիճանի պիտի հասնէր եթէ ստեղծուած չըլլար ջերմ համակրանք մը ժողովրդային խաւերէն ներս, հանդէպ երկու օրիորդներուն: Անոնց զոհողութեան ոգիին արժէքը լայնօրէն գնահատուեցաւ ժողովուրդի կողմէ, այսպէս հանդուրժելով պոլսական բոլոր նորութիւններուն: Դպրոցական վեցամսեայ շրջանին, արդէն լսելի դարձած էին կոմիտասեան երգերը, բոլոր ընտանեկան յարկերէն ներս եւ կիրակնօրեայ լսարաններէն մինչեւ

ՌՈՒՄԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՆԻԼ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

Առ այս քսակն ալ, քանի որ ես մէջը դնելիք դրամ չունիմ: Եւ բոլոր աստուածներովս քեզի կ՝աղաչեմ, որ անգամ մը եւս ինծի փոխ տաս սայլդ եւ եզներդ, որպէսզի անտառէն փայտ բերեմ կնոջս եւ երախաներուս համար, քանի որ խեղճերը ոչ մէկ կայծ ունին այլեւս օճախին մէջ: Եւ ասկէ ետք, գործը թող մնայ Աստուծոյ ձեռքը: Կը յուսամ, որ այլեւս չեմ ձանձրացներ քեզ:

Մեծ եղբայրը լուռ մտիկ ըրաւ եւ ըսաւ.

— Կը տեսնեմ, որ Աստուած աշխարհը լեցուցած է իր շինել կրցած արարածներով: Ահա վերջին անգամ ըլլալով քեզի փոխ կուտամ սայլս: Բայց ասիկա, ամենավերջին անգամն է:

Տընիլի ուղածն ալ այս էր: Ան առաւ իր եղբօր սայլն ու եզները եւ ճամբայ ելաւ: Հազիւ անտառ հասած, աչք դրաւ մեծ ծառի մը եւ սայլը քաշեց անոր քով: Առանց եզները լուծէն հանելու սկսաւ կտրել ծառը, որպէսզի ան ուղղակի իյնայ սայլին մէջ: Փրեփիլեաքի գործ... Կացինը զարկաւ ու զարկաւ եւ ահա փըրր. ծառը ինկաւ սայլին վրամ, փշուր-փշուր ըրաւ եւ սպաննեց եզները:

— Հու, ըսաւ Տընիլ, եղբօրս գլխուն փորձանք բերի, ի՞նչ պէտք է ընեմ հիմա: Իմ կարծիքս այն է, թէ ինչ որ լաւ է, դէշ չէ, Տընիլը ըրաւ, Տընիլն ալ պէտք է դարմանէ ըրածը: Տեսնեմ կրնամ համոզել եղբայրս, որ ինծի փոխ տայ իր ձին եւ ես վրան հեծածիս պէս գլուխս առնեմ երթամ մինչեւ աշխարհի ծայրը, կինս եւ երախաներս ձգելով Աստուծոյ ողորմութեան:

Ինքնիրեն այսպէս խօսելով ճամբայ ելաւ, բայց մոլորեցաւ անտառին մէջ: Երկար ատեն անորոշ թափառելէ ետք փոխանակ գտնելու իր փնտռած ճամբան, ինքզինքը գտաւ լճակի մը առջեւ եւ ջուրին վրայ փարփար թռչուններ տեսնելով կացինը նետեց անոնց վրայ, յուսալով որ պիտի սպաննէ անոնցմէ մէկը եւ պիտի կրնայ նուէր մը տանիլ իր եղբօրը: Բայց փարփարները, ոչ կոյր էին, ոչ ալ մեռած թռչուններ, անանկ որ թռան դացին, կացինը գնաց ջուրին տակ եւ Տընիլ մնաց բերանաբաց:

— Վայ, այսօր բոլոր գործերս հակառակ կ՝երթան, մտածեց ան, անիծեալ օր... յայտնի է, թէ չար ոգի մը կը հետապնդէ զիս...

Յետոյ, ճարահատ, ճամբան շարունակեց. գնաց ու գնաց, մինչեւ որ վերջապէս գտաւ գիւղին ճամբան եւ վազն ի վազ գիւղ հասաւ, գնաց եղբօրը տունը եւ տեղւոյն վրայ շինեց սուտ մը, որով ամէնէն տխմար մարդն անգամ պիտի չկրնար խաբել:

— Եղբայրս, ըսաւ ան, բարի եղիր ձիդ ալ փոխ տալ ինծի, որպէսզի անոր վրայ հեծած քշեմ եզները: Սարսափելի անձրեւ մը տեղաց անտառին մէջ, ամէն կողմ ջուր ու ճահիճ եղաւ եւ կարելի չէ ոտքով քալել:

— Ծո, տխմար, պատասխանեց եղբայրը, յայտնի է, որ դուն ստեղծուեր ես վանական մը ըլլալու համար, ոչ թէ ապրելու մարդոց մէջ եւ կին ու երախայ չարչարելու: Կորսուէ գնա առջեւէս եւ այլեւս երեսդ չտեսնամ:

Բայց ո՞ւր...

Եղբօրմէն բաժնուելէ ետք, Տընիլ գընաց անտառ լիճին մօտ, երբ յանկարծ մտաբերեց եղբօր մէկ խօսքը, թէ ինք ստեղծուած է վանական ըլլալու համար:

— Այս լիճին եզերքը պիտի շինեմ այնպիսի վանք մը, որուն համբաւը պիտի տարածուի ամբողջ աշխարհ, ըսաւ ան ինքնիրեն:

Եւ անմիջապէս սկսաւ գործի: Նախ շինեց խաչ մը եւ խրեց հողին մէջ՝ որոշելով այսպէս շինելիք վանքին տեղը, յետոյ յարմար ծառեր փնտռեց, ասիկա լաւ է յատակին համար, ասիկա՝ պատերուն համար, ասիկա՝ կտուրին համար... եւ մինչ այսպէս կը խօսէր ինքնիրեն, յանկարծ իր առջեւ ցցուեցաւ սատանայ մը, որ դուրս ելեր էր ճահիճէ մը:

— Ի՞նչ շինել կ՝ուզես այստեղ, մարդ Աստուծոյ:

— Զե՞ս տեսներ, թէ ինչ է շինել ուզածս:

— Յիմարութիւն մի ըներ, թէ լիճը, թէ այս տեղը եւ թէ անտառը մեզի կը պատկանին:

— Թերեւս ըսես, թէ ջուրին վրայ լողացող բադերն ալ, ջուրին տակ գացած կացինս ալ ձեր սեփականութիւններն են, պատասխանեց Փրեփելեաք: Կոտոշաւորներ, ետ ձեզի կը սորվեցնեմ, թէ ինչ կը նշանակէ ձեռք դնել այս աշխարհին պատկանող իրերուն վրայ....

Սատանան, ճարահատ, ճըլուփ նետուեցաւ ճահիճին մէջ՝ Սադայէլին լուր տանելու համար Աստուծոյ մարդու ներկայութեան մասին: Սատանաները ի՞նչ կրնային ընել: Անոնք կը նստին խորհրդակցութեան եւ Սադայէլը — աստանաներուն պետը, կ՝որոշէ ճգնաւոր Տընիլին զրկել ոսկիով լեցուն դոմէշի կաշի մը, որպէսզի այսպիսով կարենայ զայն հեռացնել այդ վայրերէն:

(3 Շար.)

ԿՅԱՆՔՈՎ

** ՎԻՊԱԿ **

** ԱՍՏՂԱՅԻՆ

— Ա՛խ հայրիկ ջան, ինչ լավ է, որ դու էլ ինձ պես ես մտածում, ես էլ ուզում եմ ինչ-որ մեծ գործ անել, որ ամբողջ աշխարհը իմանա իմ անունը, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ հիանան, ինձ էլ սիրեն, ինձ էլ հարգեն, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը գնում է, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը եկավ, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը մեռավ, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը թաղվեց, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը հարություն առավ, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը երկինք համբարձվեց, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը նստեց Աստծո աջ կողմը, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը պիտի գա դատելու կենդանիներին ու մեռելներին, ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ասեն՝ ահա մեծ մարդը...

Վերջապես, ինչ ուզում ես, որ ասեն, հայրիկ ջան, ասա, ես էլ ուզում եմ, որ ասեն, ասա, ասա, ասա

Այրի Տիկին Սարգիս Ճանավարեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՃԱՆԱՎԱՐԵԱՆԻ
(Եալաք Տերեցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 5ին, 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ (Յունուար 9) ժամը 14ին Ալ-Ֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ալ-Ֆորվիլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

19 Բիւ տէ զԷփինոշ, Ալֆորվիլ:

ՔԱՇԱՆ.— Այրի Տիկին Եպրուհի Դաւիթեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր, Ահարոն, Աննիկ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊՕՂՈՍ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վարդուհի Դարբինեան, զաւակները, ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր,

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ննջեցեալի յիշատակը յարգող բոլոր ազգականներ, բարեկամներ եւ ընկերները:

×

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մէսճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց քրոջ՝

ԱՆՈՒՇԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
(Մահացած Պէյրութ)

մահուան քառասունքին առթիւ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի օրէ ետք ժամը 3ին, ՔԱՖԷ ՆՕԱՅԻ ՄԷՋ, իր դպրոցական աշակերտներով: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու փափաքողները:

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը: Աշակերտներու կողմէ՝ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ու Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու «Օր»ը կը տօնէ Յունուար 10ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, մասնակցութեամբ դպրոցի աշակերտութեան, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Կանանեանի:

Արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Կապոյտ Խաչի նախաձեռնութեամբ: Այս Կիրակի Սէրքլը Կաթոլիք սրահին մէջ, ժամը 15ին, մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի պարախումբին:

Կաղանդ Պապան ծրարներ պիտի բաշխէ բոլոր ներկայ մանուկներուն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ.-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 10, Կիրակի.— Ե. օր Ծնընդեան, պատարագ ժամը 10ին:

Յունուար 13, Չորեքշաբթի.— Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 10ին:

×

ՇԱՒԻԼ.— Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Շաբաթ ժամը 16ին, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այս Կիրակի, Ծնունդ: Պատարագ ժամը 10ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ: Ջրօրհնէք եւ Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Արեւ. Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

×

ՊՕՄՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ
Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 10 Յունուար.— «Տօն Անուանակոչութեան Յ.ի: Սկիզբ առաւօտ ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10:

Նոյն Կիրակի հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանգիստ ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին եւ Պ. Կարապետ Զամպագճեանի կտակին:

×

ՍԷՆ - ԼՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ այս Կիրակի առաւօտ:

Պաշտօնական բացում նորակառոյց վերնատան: Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·30ին, պատարագ ժամը 18·30ին:

Կիրակի.— Տօն Ծննդեան: Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ ժամը 10-ին: Յետ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·30, պատարագ 19:

Կիրակի.— Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9, պատարագ 10·30, յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն:

Կը պատարագէ հոգեւոր հովիւ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան: Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին՝ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ Մկրտութիւն ժամը 10·30ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

×

ՏԷՍԻՆ.— Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ծննդեան ժամը 17ին, հանդիսաւոր ժամերգութիւն եւ ընթերցուածներու ընթերցում, երգչախումբ չորս աղջիկներու կողմէ, ապա խթման պատարագ, մասնակցութեամբ նոր վերակազմուած երգչախումբին:

Կիրակի.— Ծնունդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, քարոզ Պատգամ. ժամը 11ին, ապա հոգեհանգիստներ եւ Ջրօրհնէք, մկրտութիւն 11·30ին, երգեցողութիւն:

×

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՕ ԵՒ ԿԱՐՏԱՆ - ՊԻՎԷՐ

Այս Կիրակի, Պուլ. Օտտօ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Անգլիա ուսանող եւ քաղաքս հիւրարար գտնուող ՏԱԹԵՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, իսկ Կարտան - Պիվէր՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պասմաճեան կը նուիրեն 25 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Մաքրուհի Ապուլեանի մահուան առթիւ:

Պ. Ս. Կարապետեան (Տրակինեան) կը նուիրէ քսան Ֆրանք, ի նպաստ Հ. Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Յակոբ Ղազարեանի (Ժուան Լէ Փէն) մահուան առթիւ:

Պ. Քէպապճեան (Սէվրան) եւ Պ. Քիւրտեան (Լ'Էյ լէ Բօզ) կը նուիրեն տասնական Ֆրանք, ի նպաստ Հ. Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Փափազեանի (Սէվրան) մահուան առթիւ:

Պ. Շնորհք Միքայէլեան (Փուաթիէ) կը նուիրէ քսան Ֆրանք ի նպաստ Հ. Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու Ֆօնտին, իր քրոջը առողջութեան համար, Նոր Տարուան եւ Ծնունդի տօներուն առթիւ:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17ԻՆ
ՍԱԼ ՏԸՊԻՒՍԻ, 8, Բիւ Տառիւ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Գրականութեան եւ հանրային գործունէութեան «Հարենց» գրական պարգեւի յատկացման առթիւ:

Բանախօսութիւններ եւ գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Ի. Պիւլպիւլեանի (երգ), Օր. Ճրճրեանի (դաշնակ), Գրիգոր - Վահանի, Ն. Մարգարեանի (արտասանութիւն), Տիկին Խտրշեանի, Տիկին Կարապետեանի (արտասանութիւն):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին

ՄԱՐՍԷՅԼ; 20 Բիւ Ժամափ, ժամը 10·45ին:

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ՄԱՐԻ - ԼՈՒԻԶ ԽՐԻՄԵԱՆ
ՊԵՏՐՈՍ ՉՈՒԼՖԱՅԵԱՆ
Ամուսնացած

Սէնթ Էթիէն 20-12-964 Լիոն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Խանատանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Խանատանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երեմիա Նաճարեան եւ զաւակները (Արժանթին, Քորոպա), Տէր եւ Տիկին Գ. Տէր - Մատթէոսեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Մանուկեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Հայկանուշ Եղիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Վ. Ս. Կարոյեան եւ զաւակները (Վալանս) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, հեռագիրով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, աներձագին եւ ազգականին՝ Պ. Խ. ԽԱՆԱՏԱՆԵԱՆԻ կսկսածլի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 31 Դեկտեմբեր, 57 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ (Լանսէ, Իզէր):

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Ռոմանի ընկերները եւս:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Ռընաժի եւ Լանսէի ընկերները կը հրաւիրուին ընկ. ընդհ. ժողովի, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի (Յունուար 13) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 7, ժամը 16 - 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Ely sées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20175
ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE
ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4
Կը պարունակէ զանազան տօներու հետեւեալ երգերը
1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ (Ոտնլուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սասանի:
2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)
3.— ԶԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՑԱՒ 4.— ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)
5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլինկիրեանի եղանակով)
Քառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ Ետ. Տէրտէրեանէ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ:
Գեղարուեստական կողք, Microsillon 33 tours (50 վայրկեան)
SERIE ARTISTIQUE ԳԻՆ 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)
Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները
թիւ 20103 (Հայ-Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (Երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 Եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 Եկեղեցական երգեր
Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph. : BOT. 99-22
եւ Եկեղեցւոյ Դիւանատունը
15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél. : ELY. 67-03
Մարսէյլի համար Պ. Ս. Փիրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE
Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով
Contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 9 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10202 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.202

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻՆ

Բ.

Փրոֆ. Վլատիմիր Եանքէլէվիչ Հրեաներու ջարդին համար ամբողջ դերման ազգը, մեծով, պզտիկով, զինուորական ու քաղաքայինով պատասխանատու հռչակելէ վերջ, կը շարունակէ իր խորհրդածութիւնները եւ հարց կուտայ.

Հիմա որ եղածը եղած է, ի՞նչ պէտք է ընեք մենք :

Ու պատասխանն ալ ինք կուտայ : Կ՚ըսէ թէ ընել բային իսկական իմաստով այսօր միայն անօգուտ, խորհրդանշանակուած նոյնիսկ անտրամաբանական բաներ կարելի է ընել : Օրինակ, երբե՛ք Գերմանիա չերթալ :

Սակայն անդին կան անհամար մեռելներ, որոնց մասին եթէ մենք չխօսինք, ո՞վ պիտի խօսի, կամ նոյնիսկ ո՞վ պիտի մտածէ :

«Մենք, որ բախտի բերումով կը վերապրինք, անոնցմէ աւելի մեղքնալիք չենք. մեր դիշերը անոնցինէն աւելի մութ չէ. անոնց զարհուրելի զողդոթան մեղի խնայուեցաւ. մենք եւ մեր զաւակները այլեւս անոնց դժբախտութեան պիտի չենթարկուինք »:

Յօդուածագիր փրոֆէսէօրը բոլորովին անդիտանալով յիսուն տարի առաջուան աննախընթաց եղերերգութիւնը, Թուրքերու կողմէ մէկուկէս միլիոն անզէն ու անպաշտպան Հայերու դէմ գործուած ահռելի ցեղասպանութիւնը, կը գրէ.

« Ինչ որ պատահեցաւ, եզակի է պատմութեան մէջ եւ անշուշտ այլեւս պիտի չկրկնուի երբեք, որովհետեւ աշխարհի ստեղծումէն ի վեր այսպիսի բան տեղի չէ ունեցած. օր պիտի գայ, որ նոյնիսկ կարելի պիտի չըլլայ բացատրել գայն »:

Իր այս խօսքերով, Սորպոնի փրոֆէսէօրը կ՚արդարացնէ Հիթլերի պատմական դարձած հրապարակային հանդիսաւոր յայտարարութիւնը թէ՝ « այլեւս ո՞վ կը խօսի հայկական ջարդերու մասին» :

Երբ իրաւամբ «անժամանցելի» կը հռչակէ Գերմաններու ցեղասպանութեան ոճիրը Հրեաներու դէմ, միթէ՞ ժամանցումի ենթարկուած եւ յաւիտենական մոռացութեան զո՞ւրը նետուած կը նկատէ թուրք ազգի աննախընթաց, անարդարանալի եւ անքաւելի ոճիրը հայ ժողովուրդի ամբողջ համրանքին աւելի քան կէսին դէմ :

Ինչո՞ւ այս երկու չափ եւ երկու կշիռը: Աններելի՝ մտաւորականի մը համար :

Ի՞նչ ընել, կը հարցնէր: Մխիթարուի՞լ, խիղճերը քնացնե՞լ, ըսելով որ ամէն պատերազմ անխուսափելի կերպով ազէտներ կը բերէ, Հրեաներու ջարդն ալ պատերազմի արդիւնք էր :

Ո՛չ, կը պատասխանէ : Մենք չենք քընանար: Ցերեկին կը մտածենք մեռելներու մասին, դիշերը զանոնք կ՚երազենք :

Ու քանի որ չենք կրնար թքնել կամ քար նետել (դերման) զբօսաշրջիկներուն վրայ, կը մնայ մէկ միջոց միայն, յիշե՛լ, ինքնամփոփուիլ : Երբ կարելի չէ բան մը « ընել», առնուազն կրնանք «անսպառօրէն զգածուիլ »:

Այսօր, երբ ժամանցումի ջատագով սոփեստները կը քարոզեն մոռնալ անցեալը, մենք ուժգնօրէն պիտի շեշտենք մեր լուռ եւ անզօր զարհուրանքը ատելութեան խենթութեան դէմ, կ՚եզրակացընէ Եանքէլէվիչ:

Հայրենասէր բոլոր այն Հայերը, որ կարդացեր էին «Մոնտ»ի այս գրութիւնը, արդար ընդվզում էին ունեցած փրոֆէսէօրին դէմ, որ ցեղասպանութեան մասին խօսած ատեն բոլորովին մոռացութեան էր տուած հայկական ողբերգութիւնը :

Չենք ուզեր մասնաւոր նկատում տեսնել իր այս անտեսումին մէջ: Սակայն չենք ալ կրնար հաշտուիլ այն մտքին հետ, որ իրեն պէս մտաւորական մը, այն ալ — անունէն դատելով — օտար ծագումով, տեղեակ չըլլայ Թուրքերու վայրագ ցեղասպանութեան :

Մեր երիտասարդ մտաւորականներուն համար յարմար առիթ մը կ՚ընծայէ այս յօդուածը: Անոնք «Մոնտ»ի խմբագրութեան եւ յօդուածագրին ուղղուած փաստացի գրութիւններով պէտք է լուսաբանութիւններ տան եւ վերարծարծեն հայկական Մեծ Եղեռնի յիշատակը :

Յիսնամեակի նախօրեակին այսպիսի գրութիւններ մեծապէս օգտակար կ՚ըլլան՝ մեր արդար դատը ճանչցնելու համար միջազգային հասարակութեան :

Հրէական ջարդերուն համար ամէնէն աւելի Հայերս է, որ խոր ցաւ զգացած ենք եւ խստիւ պախարակած հեղինակները:

Կ՚ուզենք սակայն, որ մոռացութեան չտրուի հայկական ողբերգութիւնը, որ ժամանցումի ենթակայ չէ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

« ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ » ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեանց դրական գործակցութիւնը առաջին անգամ ձեւ կ՚առնէ թաղապետական ընտրութեանց առթիւ, որոնք տեղի պիտի ունենան երկու ամիսէն :

Երկու կուսակցութիւնները համաձայն դտնուեցան հասարակաց ցանկեր ներկայացնելու համար Փարիզի 14 նոր շրջաններուն եւ Սէնի 39 շրջաններու մէջ (ութսունի վրայ): Այս շրջաններուն մէջ երեսուն հազարէն աւելի բնակիչ կայ եւ ի զօրու է թաղապետական ընտրական նոր օրէնքը (մեծամասնութեան քուէարկութիւն փակ ցանկերով): Այս համաձայնութիւնները կարեւոր բնոյթ ունին ոչ միայն որովհետեւ Մայր Երկրի ընտրական մարմնին աւելի քան հարիւրին տասնին կը վերաբերին այլ նաեւ անոր համար որ հանգրուան մը կը կազմեն եւ փառաւոր կերպով կը նուիրագործեն համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեանց յարաբերութեանց յեղաշրջումը :

Քուէարկութեան համեմատական ձեւը ընջելով եւ մեծամասնութեան դրութիւն ստեղծելով երեսուն հազար բնակիչէն աւելի ունեցող շրջաններուն մէջ, կառավարութիւնը ուզած է պարզ եւ աւելի արդիւնաւոր դարձնել քաղաքական կեանքը: 1962ին ընտրական համաձայնութիւնները փորձի եւ պատահականութեան բնոյթ ունէին միայն ու նաեւհասարակաց ցանկեր չկային այլ մէկ կուսակցութիւնը կը քաշուէր ի նպաստ միւսին: Այս համաձայնութիւններն ալ կը կատարուէին առաջին եւ երկրորդ քուէարկութեան մէջ տեղ, մինչ այս անգամ տեղի կ՚ունենան առաջին քուէարկութենէն առաջ, տրուած ըլլալով որ օրէնքը կ՚արդիլէ որեւէ փոփոխութիւն երկու քուէարկութեանց ընթացքին : Նշանախօսքն է՝ «պարտութեան մատնել ԻՒ ԷՆ ԷՌը »:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը սակայն շատ ճկուն դրութիւն մը ստեղծած է, զոր փոփոխական ալ դարձուցած է կարգ մը շրջաններու մէջ: Սէթի, Շանպերիի եւ Տիժոնի մէջ, միացած է համայնավար կուսակցութեան, Թուլուզի մէջ ԻՒ ԷՆ ԷՌի եւ աջի կողքին կը գրտնուի, մինչ մրցակցութեան մէջ է համայնավարներուն եւ կոլիստներուն հետ Պորտոյի մէջ :

Իրականին մէջ, այս համաձայնութիւնը պահպանողական նպատակ մը ունի, այսինքն Փարիզի արուարձաններու քաղաքապետարաններու մէջ պահել համայնավարներն ու ընկերվարականները : Ուրեմն համաձայնութիւնը կնքուած է նկատի առնելով փոխադարձ ուժերը իւրաքանչիւր շրջանի մէջ եւ ցանկերը պիտի պատրաստուին այնպիսի ձեւով որ ամէն մէկ կուսակցութիւն այն քաղաքապետարանին համար որ արդէն իր ձեռքն է— պիտի ներկայացնէ ցանկ մը ուր մեծամասնութիւն է : Այսպէս Քլամարի մէջ, ուժերը համայնավարներուն նպաստաւոր են: 1959ի ընտրութեանց 5709 ձայն առած էին մինչ ընկերվարականները միայն՝ 2960, բայց այս վերջինները ձեռք ձգած էին քաղաքականութիւնը զանազան համախմբումներու շնորհիւ, երկրորդ քուէարկութեան :

Կը մնայ անշուշտ դիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ քուէարկողին դիրքը, այս կացութեան ի տես :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիայէն երեք հազար հոգի ազատութիւնն ընտրած են 1964ի ընթացքին, բայց 150 հոգի ալ զոհ դացած է ժողովրդական Գերմանիոյ ոստիկաններուն :

ՍՈՔԱՐՆՕ խօսքն ուղղելով ՄԱԿին, Ճաքարթայէն կրկնեց թէ ՄԱԿէն քաշուելու որոշումը վերջնական է : «Գետնին տակը անցնիք ձեր օգնութեամբ» շեշտած է Ինտոնեզիոյ ղեկավարը :

ՖՐԱՆՍԱ ոսկիի վերածեց 150 միլիոն տոլար :

ՀՌՈՄԷՆ բաժանեալ արեւելեան եկեղեցիներու ժողովը որ պիտի սկսէր Յունուար 20ին Ատիս – Ապապա յետաձրգուեցաւ ցնոր տնօրինութիւն : Բայց Յունուար 14էն 18 եթովպական մայրաքաղաքը պիտի հաւաքուին միաբնակ եկեղեցիներու պետերը, ի շարս որոնց Հայաստանեաց առաքելական եկեղեցւոյ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ թերթերու արտածումը 120 միլիոն ֆրանք բերած է 1963ին :

ԹՐՔԱԿԱՆ Միլիէթ թերթը կը գրէ թէ Խորհ. Միութիւնը համակարծիք է դաշնակցային դրութեան մը Կիպրոսի մէջ, աւելցնելով թէ այս յայտարարութիւնն ըրած է Անդարա այցելող խորհրդային պատուիրակութեան մէկ անդամը :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Կ. Փօլատեան	50
Բարեկամուհի մը	50
Պ. Տատիկոզեան	25
Տիկին Սողոմոնեան	20

×

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Կ. Փօլատեան	50

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆԻՆ

Բժ. Ռ. Տէր – Դաւթեան	100
Կ. Փօլատեան	50

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

Ճ. ՍԱՐԱԿԱԹ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Երկարատեւ եւ դժնդակ քուէարկութիւններէ եւ պայքարներէ յետոյ, Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը ընտրուեցաւ Ճիուզէժժէ Սարակաթ, որուն ուժ տուին առանձնապէս համայնավար երեսփոխանները:

Սարակաթ ծնած է 1898ին, Թորինօ : 1925ին, անողոք պայքար մը բացած է Ֆաշականութեան դէմ, երբ անդամ ընտրուած է Իտալիոյ ընկերվարական կուսակցութեան վարչական խորհուրդին: Հետզհետէ յառաջապահ դիրք մը գրաւած է այդ ուղղութեամբ, այնքան որ իր վրայ հրաւիրած է Մուսոլինիի ոստիկանութեան հալածանքը : Զգալով որ կեանքը վտանգի տակ է, 1926ին ստիպուած է Աւստրիա ապաստանիլ :

Սարակաթ աւելի վերջ անցած է Ֆրանսա, Նէննիի հետ միասին: Ֆաշականութեան դէմ նոր պայքարի մը լծուած եւ Բ. Աշխարհամարտի առաջին օրերէն ըսկըսեալ տենդոտ գործունէութիւն մը ցոյց տուած է: Սարակաթ եւ Նէննի 1941ին Ֆրանսայի Թուլուզ քաղաքին մէջ հիմնեցին « Հակաֆաշական Կեդրոնական Միութիւնը», ընկերվարականներու եւ համայնավարներու մասնակցութիւնով : Դեռ պատերազմը չէր վերջացած, երբ Սարակաթ 1943ին, գաղտնաբար Իտալիա անցաւ եւ ձերբակալուեցաւ Հռոմի մէջ դերման քաղաքական ոստիկանութեան կողմէ : Գերմանական խստութիւնը մարեցաւ հետզհետէ, եւ Սարակաթ, օգտուելով Կէսթափոյի մեղմացումէն, հնարք մը խորհեցաւ եւ յաջողեցաւ փախչիլ իր գտնուած արգելարանէն :

Երբ Իտալիոյ մէջ Ֆաշականութիւնը եւ նացիականութիւնը մաքրագործուեցան, Սարակաթ երեւցաւ քաղաքական բեմին վրայ, եւ եղաւ անպաշտօն նախարար Պօնսմիի առաջին դահլիճին մէջ, Երբ Պօնսմիի կառավարութիւնը հրաժարեցաւ, Սարակաթ Փիէթրօ Նէննիի հետ սկսաւ հրապարակել Ավանթին, ընկերվարական կուսակցութեան օրգանը, աւելի վերջ Փարիզի մեծ դեսպան կարգուեցաւ եւ 1945 – 1946 տարիներուն, Իտալիան ներկայացուց Ֆրանսայի մէջ:

Երեսփոխանական նոր ընտրութիւններէ ետք, Սարակաթ վերադարձաւ իր երկիրը, 1946 – 1947 եղաւ նախագահ Սահմանադիր Ժողովին, գործակցելով համայնավարներուն հետ: Այս պատճառով դժտուեցաւ իր գաղափարի ընկերոջ, Նէննիի հետ : Տարակարծութիւնը խորացաւ եւ Սարակաթ ստիպուեցաւ բաժնուիլ ընկերվար. կուսակցութենէն, այս անգամ հիմնեց 1947ին Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, եւ սկսաւ գործակցիլ Քրիստոնեայ Դեմոկրատներուն հետ : Արդիւնքը այն եղաւ որ փոխ – վարչապետ կարգուեցաւ Տէ Կասփէրիի դահլիճներուն մէջ, յետոյ եղաւ Ծովային Առեւտուրի նախարար, 1947 – 1950 տարիներուն, Մարքսեան – ընկերվարական Նէննիի դէմ ճշմարիտ թշնամի մը հանդիսացաւ : 1954 – 1957ի շրջաններուն, Սարակաթ դարձեալ կոչուեցաւ փոխ – վարչապետութեան, քաղաքական դարձդարձիկ ճամբաներու մէջ մտաւ եւ փորձեց իրարու միացնել նորէն ընկերվարական պառակտած հարուածները: Քաղաքական այլազան ազդակներու բերումով, չյաջողեցաւ իր այս նպատակին մէջ :

Սարակաթ ցայսօր Արատաքին նախարար էր Ալտօ Մօրոյի կեդրոն – ձախ խառըն դահլիճին մէջ: Եղած է նաեւ ձախ գրագէտ մը, եւ իր մէկ դիրքը, որ կը կոչուի «Մարքսեան Մարդկայնութիւն » միջազգային համբաւ մը ապահոված է իրեն :

71ՐԴ ԿԱՂԱՆԴ

Եօթանասունեւմէկ կաղանդներ ունիմ կեանքիս մէջ : Բոլորն ալ ինծի կը վերաբերին : Անոնցմէ իւրաքանչիւրը բան մը առած է սրտէս : Ցոյս մը, ուրախութիւն մը, քաղցրօրէն երազուած յիշատակ մը, կախարդանք մը : Մանկութեան կաղանդներ կային, խնկարոյր, մրմնջուած աղօթքներու պէս դաղանի : Երիտասարդութեան կաղանդներ սիրատարփ, որոնց հետ կը հաղորդուէր հոգիս ջերմեռանդ կարօտով : Զափահաս տարիքի կաղանդներ, երբ արդէն լուսաղարդ պատուհանները դորչ վարագոյրներ ունէին : Վերջապէս ծերութեան կաղանդներ՝ որոնց թերեւս վերջինն է ասիկա :

Ապերջանիկ չեմ դիտեր ինչդինքս՝ անոր հանդելու համար : Հակառակ վիշտերուն, սուգերուն, զրկանքներուն, սըրտմաչ հոգերուն, հակառակ ամէն բանի, կ'արժէ ապրիլ այս կեանքը, մանաւանդ երբ բացարձակ յոյսը չունինք լաւագոյնը դանելու :

Անչուշտ որ մեր հոգիին տիրապետող այս չիմքը կը չարունակենք յաճախ լուսաչող հորիզոնի մը տեսիլքով, եւ կը դադրինք մթութեան մէջ խարխափելէ : Խութիւնը կազմող խորհուրդներուն մէջ արդեօ՞ք լմաստութիւն է յանդիլ ողբերդութեան, երբ արարչութիւնը կը պարդէ մեր աչքերուն առջեւ դեղեցկութեան բիւրաւոր պատկերներ եւ կը լեցնէ բաժակները ուրախութեան :

Երկար ճամբայ մը կտրած եմ հասնելու համար եօթանասունմէկերորդ կաղանդին : Մանկութեան արեւին տակ խումբ մըն էինք : Փոթորիկը ցերուցան բրաւ մեզ : Այսօր չեմ իսկ փորձեր ընդերկերքս մէկը դանել չուրջս : Ո՛չ իսկ յիշատակ մը, ո՛չ իսկ խօսք մը թուղթի յանձնուած : Լռութիւն : Հեծեծադին, անարձագանդ լռութիւն : Քանի՞ կաղանդի հասան արդեօք : Մինչեւ ե՞րբ չարունակուեցաւ անոնց հոգիին մէջ այս դիջերդութեան կաղանդը : Ո՛չ ոք պիտի կարենայ ըսել ինծի : Անցեալը յանկարծ պիտի փայլատակէր եւ կարօտալի կեր պարանքներ պիտի լուսաւորուէին մոռացութեան համբոյր կամարին տակ :

Բայց դերեզմանները չեն որ կեանք կը սաեղծեն : Քիչ մը եւս պէտք է քալել ամէն օր, քիչ մը եւս վայելել արեւին ջերմութիւնը : Աւաւել խորհուրդ եւ հրապոյր դանել մեր հոգիին եւ մաքին տեսանելի աշխարհին մէջ : Գերեզմանները յիշելով է որ մեր աչքին առջեւ թրթռացող օրօրոցներուն արժէքը կը հասկընանք : Անդառնալի կորուստները մեծնալ փոքրիկ հարստութեան չափը անոպատ դարձուցած են :

Այս յետամնաց կաղանդը, երբ կորսըսած են միւս բոլորը եւ այլեւս երբեք ասոնց ճրադները պիտի չվառին աւանդատունները, կ'ուղեմ սեղմել վրաս, ինծի համար թէ՛ մանկութեան եւ թէ երիտասարդութեան ոսկեճամուկ ծիրանիով կը յայտնուին նայուածքիս :

Ոչ մէկ տարբեր հրճուանք պիտի կա – րենար հաւասարիլ անոր : Կաղանդը, ամէն տարի, եղած է ինծի համար բնութեան եւ ժամանակին ամէնէն քաղցր եւ լուսաժպիտ վերադարձը : Իրաւ է որ բացականեր եղած են դրեթէ միշտ եւ անոնց յիշատակը դառնութեան չիթեր ա – ւելցուցած է դինիի բաժակիս : Ասոր հետ մէկտեղ բարութեան եւ սիրոյ ոդին պարուրած է թախծոտ հոգիս եւ նոր յոյսերու, նոր տեսիլքներու անդրժելի խոստումն է մրմնջած ինծի :

Ինդիր չէ թէ յաճախ չեն պահուած այս խոստումները : Ես եմ որ չատ պահանջած, չատ բանի սպասած եմ :

Բայց արդէն այնքան բազմաթիւ կա – դանդներու հասնիլս ապացոյց է որ լիացած մէկը նկատումի :

Լիացած եմ անոր համար որ պատկերներով ու թոռներով չրջապատուած՝ կա – դանդի դիչերուան օրհնաւէտ կրակին առջեւ պիտի նստիմ եւ հոգիս մէջ ան – հուն խաղաղութիւն մը դանեմ :

Հարուստ եմ սիրով եւ որմտութեամբ : Ոչ մէկ դանդատ անոնցմէ՝ որոնք ճամ – բան դիս մինակ թողուցին. ո՛չ ալ անոնցմէ՝ որոնք բարեկամներս էին դեռ երէկ, եւ բաժնուեցան ինձմէ, երբ իմաւ մահ – ուան խաւարը :

Յրատապարսուռ եւ մահաբոյր ամայութիւն մը պիտի տեսնէի չուրջս, եթէ ինծի հետ չապրէին անհատացեալ, անդարձ մեկնողները : Անոնք չեն դադրած երբեք իրենց չունչով լեցնելէ պարապը : Մա – նաւանդ այս դիչեր, ձիւնի սպիտակ ճամբաներէն եկած հասած են ինծի, ինչպէս եթէ անոնց հրաչափառ յարութեան ժամը հնչած ըլլար :

Երբ կրակը ճարճատի սաստկութեամբ առասպելական ոդիներ արթնցնելով, երբ բոցերը բորբոքին կարմրավառ, ինծի պիտի թուի թէ չա՛տ հին կաղանդ մըն է այս դիչեր. երբ մեր չունչէն, անմեղ – ներու չունչէն նկարագրդ ապակիներուն եռեւ մոլորած եղնիկ մը կը տեսնէինք :

Այն պահուն ես պիտի մոռնամ որ եօ – թանասունմէկերորդն ես : Բայց դուցէ վերջինն ես դուն : Կ'ողջունեմ քեզ խա – դաղութեամբ : Ո՛չ մէկ խոովք հոգիս մէջ : Նաեւ ո՛չ մէկ յոյս : Չէի հաւատար որ պիտի հասնէի քեզի : Բայց Տիեզերքի Աստուածը կամեցաւ որ տեսնեմ այս դիչերուան կրակը : Կամեցաւ որ չրջապատ – ուի դիս քաղցրածիծաղ մանկութիւնը :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԻՆՉԵՐ ՊԱՏԱՀԵՑԱՆ 1964ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

8 Յունուար.— Մոնթ Միջադկպեր Փանամայի մէջ, Ամերիկացիներու եւ Փանամացիներու միջեւ : 19 սպանեալ եւ 288 վիրաւոր :

27 Յունուար.— Ֆրանսա կը ճանչնայ Ժողովրդային Չինաստանը :

18 Փետրուար.— Պեռական հարուածի փորձ Կապոնի մէջ :

4 Մարտ.— ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը կ'որոչէ միջազգային ուժ մը եւ իրաւարար մը դրկել Կիպրոս :

13 Մարտ.— Տը Կոլ – Պէն Պելլա առաջին հանդիպում :

25 Մարտ.— Լիւքսեմպուրկի Մեծ Դըքսուհի Շարլոթ կը ծանուցանէ, թէ որոշած է Նոյեմբերին հրաժարիլ ի նպաստ իր դաւկին՝ Ժանի :

2 Ապրիլ.— Պրազիլի նախագահ Կուլար կը հրաժարի : Անոր տեղ կ'ընտրուի մառեչալ Քասթելլօ Պրանքօ :

3 Ապրիլ.— Կը հրատարակուի Սուսլովի տեղեկագիրը Մոսկուա – Փեքին վէճի մասին : Այս տեղեկագիրը Փետրուար 14ին ներկայացուցած էր խորհրդային Կոմկուսի Կեդրոնական Կոմիտէին :

17 Ապրիլ.— Զօրավար տը Կոլ փրոսքաթի գործողութեան կ'ենթարկուի :

20 Ապրիլ.— Ճոնսըն – Սրուչչեւ համաձայնագրի մը ստորագրում կորիդային նիւթերու արտադրութիւնը նուազեցնելու համար :

4 Մայիս.— Ժընեւի մէջ կը բացուին « Քենըմէ Ռաունտ»ի բանակցութիւնները՝ առեւտրական հարցերու չուրջ :

13 Մայիս.— Մանլիէօ Պրոպիօ կը նշանակուի ՕԹԱՆի ընդհանուր քարտուղար Տըրք Սթիքըրի տեղ :

2 Յունիս.— Լալ Պահատուր Շաստրի Հնդկաստանի վարչապետ կը դառնայ :

19 Յունիս.— 83 օր տեւող վիճաբանութիւններէ ետք, ամերիկեան Ծերպրէսընթերէ Քաղաքային Իրաւունքներու օրէնքը :

23 Յունիս.— Զօրավար Մաքսուէլ Թէյլըր կը փոխարինի Սայխոնի ամերիկեան դեսպան Հէնրի Քեպըթ Լաճը, որ հրաժարած էր :

1 Յուլիս.— Մոյիզ Զոմպէ կը կազմէ քոնկոյական նոր կառավարութիւնը : Նոր սահմանադրութիւնը կը վաւերացուի հանրաքուէով :

15 Յուլիս.— Պերլի կոյտաւաթրը Մի – ացեալ Նահանդներու նախագահութեան՝ Հանրապետական կուսակցութեան թեկնածու կը նշանակուի :

20 Յուլիս.— Ցեղային ծանր խռովութիւններ Միացեալ Նահանդներու մէջ (Հարլեմ, Ռոչեսթըր, Պիւֆալօ) :

2 Օգոստոս.— Հիւսիսային Վիէթնամեան երեք թորփիլարձակներ կը յարձակին ամերիկեան «Մաւոոս» խորտիկին վրայ : Իրրեւ պատժամիջոց, ամերիկեան ծովուժը կը ամբակոծէ խարիսխ մը ու վառելանիւթի մթերանոց մը Հիւսիսային Վիէթնամի մէջ :

7 Օգոստոս.— Իտալական Հանրապետութեան նախագահը՝ Անթոնիօ Սէնեի ուղեդային արիւնախտով կ'ունենայ :

25 Օգոստոս.— Հարաւային Վիէթնամի նախագահ Զօրավար Նկուէյն Խանհ կը ջնջէ սահմանադրական ուխտը եւ կը հրաժարի : Պեռական հարուածները իրարու կը յաջորդեն :

30 Օգոստոս.— Խորհրդ. Միութեան կոմկ հրաւիրուելով, Ժողովրդային Չինաստան կը մերժէ մասնակցիլ համայնավար կուսակցութիւններու համաժողովի մը նախապատրաստական հաւաքոյթին :

27 Սեպտեմբեր.— Կը հրատարակուի Ուարրընի տեղեկագիրը՝ նախագահ Քենըտիի սպանութեան մասին :

29 Սեպտեմբեր.— Զօրավար տը Կոլ կը ձեռնարկէ ընդարձակ չրջապտոյտի մը Հարաւային Ամերիկայի մէջ :

30 Սեպտեմբեր.— Ոչ – յանձնառու երկիրներու ժողովը կը բացուի Գահիրէէ մէջ : Զոմպէ, «անբաղձալի անձ» հռչակուելով, կ'արտաքսուի Գահիրէէն :

15 Հոկտեմբեր.— Խրուչչեւ պաչտօնանկ կ'ըլլայ : Անոր տեղ վարչապետ կը նչանակուի Ալէքսի Կոսիկին :

15 Հոկտեմբեր.— Աչխատաւորական – ները կը չահին Անգլիոյ ընտրութիւն – ները :

16 Հոկտեմբեր.— Չինաստան կը պայթեցնէ իր առաջին հիւլէական ռումբը :

16 Հոկտեմբեր.— Ուիլսըն կը կազմէ Անգլիոյ նոր կառավարութիւնը :

1 Նոյեմբեր.— Ամերիկեան 27 օդանաւեր կը քանդաւին Պիէն Հոայի խարիսխին դէմ Վիէթքոնկի կատարած յարձակման ընթացքին :

2 Նոյեմբեր.— Աբարիոյ Սէուտ թագաւորը կը հրաժարի ի նպաստ Ֆէյսալի :

3 Նոյեմբեր.— Լինտըն Ճոնսըն Միացեալ Նահանդներու նախագահ կ'ընտրուի :

4 Նոյեմբեր.— Պոլիվիոյ նախագահը՝ փաղ Էմպենսրօ կը հրաժարի :

23 Նոյեմբեր.— Պելժիացի վայրաչուներ Սթանլեվիլ կ'իջնեն :

2 Դեկտեմբեր.— Արժանթինի նախկին նախագահ Խուան Փերոն Մատրիտէն կը մեկնի Հարաւային Ամերիկա, բայց կ'արտաքսուի Ռիօ տը Ճանէյրոյէն :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԻՐԱՑԱՆ

6 Յուլիս.— Մալավիա (նախկին Նիասալանտ) :

21 Սեպտեմբեր.— Մալթա :

24 Հոկտեմբեր.— Զամպի (նախկին Հիւսիսային Ռոտեզիա) :

ԵՒՐՈՊԱ

2 Փետրուար.— « Վեցերու » նախա –

ՌՈՒՄԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏՂՆԻԿ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

— Ա՛ռ, ուզածիդ չափ դրամ, ըսաւ պատգամաւոր սատանան, առ եւ կորսուէ այստեղէն, եթէ ոչ վա՛յ դլխուդ :

Փրեփելիաք նայեցաւ խաչին, նայեցաւ սատանային, նայեցաւ դրամներուն, ուսերը թօթուեց եւ պատասխանեց .

— Գարչելիներ, բախտաւոր էք, որ ես դրամը աւելի չատ կը սիրեմ, քան վանականի կեանքը, եթէ ոչ ես ձեզի ցոյց կուտայի ...

Սատանան պատասխանեց .

— Մարդ, մի հակառակիր դժոխքի կայսեր, աւելի լաւ կ'ընես եթէ առնես այս դրամները եւ պէտքերդ հոգաս :

Այս ըսելով, սատանան վերադարձաւ ճահիճին խորը, ուր Սաղայէլը դասաւ չատ ախուր՝ տուած ըլլալուն համար այդպիսի դանճ մը, որով ան պիտի կըրնար դնել հազարաւոր մարդոց հոգիները :

Այս մէկուդին, Փրեփելիաք մամուռը առած էր, թէ ինչպէս պիտի կարողանար իր տունը փոխադրել ոսկիներու այդ դէպը :

— Լաւ, ըսաւ ինքնիրեն Տընիլ, եթէ մարդ կը փափաքի սատանաներէ յար – նոնց ճրադները պիտի չվառին աւանդատուները, կ'ուղեմ սեղմել վրաս, ինծի համար թէ՛ մանկութեան եւ թէ երիտասարդութեան ոսկեճամուկ ծիրանիով կը յայտնուին նայուածքիս :

Ոչ մէկ տարբեր հրճուանք պիտի կա – րենար հաւասարիլ անոր : Կաղանդը, ամէն տարի, եղած է ինծի համար բնութեան եւ ժամանակին ամէնէն քաղցր եւ լուսաժպիտ վերադարձը : Իրաւ է որ բացականեր եղած են դրեթէ միշտ եւ անոնց յիշատակը դառնութեան չիթեր ա – ւելցուցած է դինիի բաժակիս : Ասոր հետ մէկտեղ բարութեան եւ սիրոյ ոդին պարուրած է թախծոտ հոգիս եւ նոր յոյսերու, նոր տեսիլքներու անդրժելի խոստումն է մրմնջած ինծի :

Ինդիր չէ թէ յաճախ չեն պահուած այս խոստումները : Ես եմ որ չատ պահանջած, չատ բանի սպասած եմ :

Բայց արդէն այնքան բազմաթիւ կա – դանդներու հասնիլս ապացոյց է որ լիացած մէկը նկատումի :

Լիացած եմ անոր համար որ պատկերներով ու թոռներով չրջապատուած՝ կա – դանդի դիչերուան օրհնաւէտ կրակին առջեւ պիտի նստիմ եւ հոգիս մէկ ան – հուն խաղաղութիւն մը դանեմ :

Հարուստ եմ սիրով եւ որմտութեամբ : Ոչ մէկ դանդատ անոնցմէ՝ որոնք ճամբան դիս մինակ թողուցին. ո՛չ ալ անոնցմէ՝ որոնք բարեկամներս էին դեռ երէկ, եւ բաժնուեցան ինձմէ, երբ իմաւ մահուան խաւարը :

Յրատապարսուռ եւ մահաբոյր ամայութիւն մը պիտի տեսնէի չուրջս, եթէ ինծի հետ չապրէին անհատացեալ, անդարձ մեկնողները : Անոնք չեն դադրած երբեք իրենց չունչով լեցնելէ պարապը : Մանաւանդ այս դիչեր, ձիւնի սպիտակ ճամբաներէն եկած հասած են ինծի, ինչպէս եթէ անոնց հրաչափառ յարութեան ժամը հնչած ըլլար :

Երբ կրակը ճարճատի սաստկութեամբ առասպելական ոդիներ արթնցնելով, երբ բոցերը բորբոքին կարմրավառ, ինծի պիտի թուի թէ չա՛տ հին կաղանդ մըն է այս դիչեր. երբ մեր չունչէն, անմեղ – ներու չունչէն նկարագրդ ապակիներուն եռեւ մոլորած եղնիկ մը կը տեսնէինք :

Այն պահուն ես պիտի մոռնամ որ եօ – թանասունմէկերորդն ես : Բայց դուցէ վերջինն ես դուն : Կ'ողջունեմ քեզ խաղաղութեամբ : Ո՛չ մէկ խոովք հոգիս մէջ : Նաեւ ո՛չ մէկ յոյս : Չէի հաւատար որ պիտի հասնէի քեզի : Բայց Տիեզերքի Աստուածը կամեցաւ որ տեսնեմ այս դիչերուան կրակը : Կամեցաւ որ չրջապատուի դիս քաղցրածիծաղ մանկութիւնը :

— Ա՛հ, ուզածիդ չափ դրամ, ըսաւ պատգամաւոր սատանան, առ եւ կորսուէ այստեղէն, եթէ ոչ վա՛յ դլխուդ :

Փրեփելիաք նայեցաւ խաչին, նայեցաւ սատանային, նայեցաւ դրամներուն, ուսերը թօթուեց եւ պատասխանեց .

— Գարչելիներ, բախտաւոր էք, որ ես դրամը աւելի չատ կը սիրեմ, քան վանականի կեանքը, եթէ ոչ ես ձեզի ցոյց կուտայի ...

Սատանան պատասխանեց .

— Մարդ, մի հակառակիր դժոխքի կայսեր, աւելի լաւ կ'ընես եթէ առնես այս դրամները եւ պէտքերդ հոգիս :

Այս ըսելով, սատանան վերադարձաւ ճահիճին խորը, ուր Սաղայէլը դասաւ չատ ախուր՝ տուած ըլլալուն համար այդպիսի դանճ մը, որով ան պիտի կըրնար դնել հազարաւոր մարդոց հոգիները :

Այս մէկուդին, Փրեփելիաք մամուռը առած էր, թէ ինչպէս պիտի կարողանար իր տունը փոխադրել ոսկիներու այդ դէպը :

— Լաւ, ըսաւ ինքնիրեն Տընիլ, եթէ մարդ կը փափաքի սատանաներէ յարդուիլ, դրամը պատրաստ ուքը բերել եւ մեծահարուստ դառնալ, բաւական է, որ սկսի վանք մը չինել :

Երբ Փրեփելիաք մէկուդ մը կը փնտռէր դրամները տունը փոխադրելու համար, ահա ուրիչ սատանայ մը ճամբէն դուրս ելլելով ցցուեցաւ իր առջեւ եւ ըսաւ .

— Մարդ, Սաղայէլը միտքը փոխեց . ան կ'ուզէ որ նախ մենք ու դուն փոր – ձենք մեր ուժերը եւ յետոյ միայն տի – րանաս այս դրամին :

« Ահա ծանրակչիռ վայրկեանը » մտածեց Փրեփելիաք երկար հառաչանքով մը : Բայց ժողովրդական առած մը կայ, որ կ'ըսէ . « Միշտ հարուստը խելացի է եւ երիտասարդը՝ դեղեցիկ» : Տընիլ այժմ խելքը դլուխը ժողուած էր .—

— Ուժե՞րը փորձել . էյ ըսէ տեսնեմ, ի՞նչպէս :

— Ահա թէ ինչպէս . Ամէնէն առաջ մեր երկուքէն ով որ այս ձին իր կռնակը առնէ եւ երեք անդամ լիճին չուրջը դառնայ, առանց ձին պեռին ձդելու եւ առանց չունչ առնելու, տէրը պիտի դառնայ այս դրամներուն :

Եւ հագիւ խօսքը վերջացուցած, սատանան կռնակը նետեց ձին եւ մէկ վայրկեանի մէջ երեք անդամ դարձաւ լիճին չուրջը : Փրեփելիաք տեսնելով սատանային այս ուժը, չախորժեցաւ կատարուածէն, բայց իր պաղարիւնութիւնը չկորսնցուց եւ ըսաւ .

— Հո սատանայի ծնունդ, ես քեզի աւելի ուժով կը կարծէի : Դուն ձին կըռնակդ առիր, այնպէս չէ՞ : Իսկ ես դայն պիտի առնեմ ոտքերուս տակ :

Եւ անմիջապէս ցատկելով ձիուն վրայ, առանց չունչ առնելու, երեք անդամ լիճին չուրջը բրաւ :

Սատանան, այս տեսնելով՝ չատ դարմացաւ եւ առարկութիւն մը չդտնալով, ուրիչ բան մը հնարեց .

— Հիմա վազելու մրցում մը ընենք :

Սատանայի ձաղ, պատասխանեց Տը – նիլ, դուն կը կարծես թէ վազքի մէջ կրնաս մրցիլ ինծի հետ :

— Հապա որո՞ւ հետ :

— Եկուր, քեզի ցոյց տամ, թէ դուն որու հետ պէտք է մրցիս :

Սատանան եւ Փրեփելիաք եղիպտացորենի արտ մը մտան եւ տեսան հոն քնացող նապաստակ մը : Փրեփելիաք նապաստակը ցոյց տալով ըսաւ .

— Այնտեղ, դեռինը, կը տեսնե՞ս կծիկ եղած մէկը :

— Կը տեսնեմ :

— Ան իմ պզտիկ տղաս է : Պատրաստ կեցիր . եւ երբ նապաստակը քունէն բարթընցնեմ, պէտք է եռեւէն վազես : Եւ սկսաւ պոռալ — ու, թա, նա, նա ...

Նապաստակը տեղէն վեր ցատկեց ու սկսաւ վազել եւ սատանան անոր եռեւէն : Վազեցին ու վազեցին, մինչեւ որ սատանան կորսնցուց նապաստակին հետքը :

Մինչեւ հիմա, ամէն մարդ խնդացեր էր Փրեփելիաքի վրայ, բայց այժմ ինք ըսկսաւ խնդալ նոյնիսկ սատանային վրայ : Ու մինչ Տընիլ սատանային տխմարութեան վրայ խնդալէն ձեռքը արտօրէն բարախող սրտին վրայ դրեր էր, յանկարծ վերստին իր կողքին տեսաւ չնչասպառ սատանան :

— Ձիշդը ըսելու համար — ըսաւ ան — չատ արագաչարժ ու ճարպիկ տղայ մը ունիս :

— Ձիշդ իր հայրն է, լաճը, պատասխանեց Տընիլ : Էյ, հիմա ալ ախորժակ ունի՞ս ինծի հետ մրցելու :

— Վազելու ոչ : Աւելի լաւ է մրցինք ըմբշամարտութեամբ :

— Ըմբշամարտութե՞ամբ ... կ'երեւի դուն կեանքէդ ձանձրացած ես : Տխմար սատանայ, ես մեր ծերերէն լսած եմ, որ սատանաները տխմար չեն ըլլար : Մտիկ ըրէ, ես 99 տարեկան հօրեղբայր մը ունիմ, եթէ կարենաս տապալել, կ'ընդունիմ որ ինծի հետ ալ մրցիս : Բայց կարծեմ ան ալ քիթիդ պիտի խնդայ :

Այսպէս խօսելով, Տընիլ ճամբայ ելաւ եւ ձեռքով սատանային նչան ըրաւ, որ իրեն հետեւի :

(4 Շար.)

բարները համաձայնութիւն կը գոյացնեն 1 Յունուար 1967ին եւրոպական մէկ համայնքի մէջ ձուլելու համար Միացեալ Շուկան, ածուխի, պողպատի եւ եւրաթոմի վերին իշխանութիւնը :

15 Դեկտեմբեր.— Պրիւսէլի մէջ Վեցերը կը համաձայնին երկրագործական միացեալ շուկայի շուրջ :

ՎԱՏԻԿԱՆ

4 – 6 Յունուար.— Պօղոս Զ. Պապը կ'այցելէ Սուրբ Վայրեր :

14 Սեպտեմբեր.— Կը բացուի Վատիկանի Բ. Տիեզերական Ժողովի Երրորդ նստաշրջանը, որ վերջ կը գտնէ 21 Նոյեմբերին :

2 – 5 Դեկտեմբեր.— Պապը կը ճամբորդէ Պոմպէյ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Խաղաղութեան Նոպելեան մրցանակ՝ սեւամորթ պատուելի Մարթին Լութեր Քինկի :

Գրականութեան Նոպելեան մրցանակ Ժան – Փօլ Սարթրի, որ կը մերժէ :

Բնագիտութեան Նոպելեան մրցանակ Զարլզ Հարտ Թաւնըսի (ամերիկացի), Պաղովի եւ Փոշորովի (ռուս) :

Քիմիագիտութեան Նոպելեան մրցանակ Տորոթի Քրաուֆորթ Հոճինի (անգլուհի) :

Բժշկութեան Նոպելեան մրցանակ՝ Քոնրատ Էնուիլի (ամերիկացի) եւ Ֆէոտոր Լայնընի (գերմանացի) :

Պալզանի խաղաղութեան մրցանակ՝ ՄԱԿ :

Խաղաղութեան Լենինի մրցանակ 1963ի՝ Պեն Պելլայի :

ԱՆՋՐՊԵՏ

5 Յունիս.— Անդլիացիք կ'արձակեն «Պլու Սթրիք» հրթիռը :

24 Յուլիս.— Արբանեակներու միջոցաւ հաղորդակցութեան դրութեան մը շուրջ միջազգային համաձայնագիր :

31 Յուլիս.— Ամերիկեան «Ռենճըր Գ.» հրթիռը կը հասնի լուսին եւ կը գրկէ 4000 նկարներ :

18 Սեպտեմբեր.— Միացեալ Նահանգները ծիրի վրայ կը դնեն 17 թոննոց «Սաթիւրն Է.» հրթիռը :

12 Հոկտեմբեր.— Ռուսերը կ'արձակեն «Վոսխոտ Պիփ» տիեզերանաւը, երեք աստղանաւորդներով :

28 Նոյեմբեր.— Միացեալ Նահանգները կ'արձակեն «Մարինըր Դ.» հրթիռը դէպի Հրատ :

30 Նոյեմբեր.— Խորհրդ. Միութիւնը կ'արձակէ «Սոնտ Բ.» հրթիռը դէպի Հրատ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

29 Յունուար.— Ինսպրուկի մէջ կը բացուին ձմեռնային 9րդ Ողիմպիական խաղերը :

10 Հոկտեմբեր.— Թոքիոյի մէջ կը բացուին 18րդ Ողիմպիական խաղերը :

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

14 Մարտ.— Ճէք Ռիւպի, Լի Օզվալտի սպաննիչը մահուան կը դատապարտուի :

16 Ապրիլ.— Լոնտոնի մէջ, Կլասքօ – Լոնտոն շոգեկառքի աւազակութեան հեղինակները 3 – 30 տարի բանտարկութեան կը դատապարտուին :

22 Ապրիլ.— Նկօ Տին Տիէմի եղբայրը՝ Թկօ Տինհ Քան մահուան կը դատապարտուի :

8 Յունիս.— Փրոֆումօ – Ուարտ շրջանգալից խնդրին հերոսուհին՝ Քրիսթին Քիլըր ազատ կ'արձակուի :

12 Յունիս.— Շուէտի մէջ լրտես Սթիկ Ուէններսթրոմ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի կը դատապարտուի :

ՄԱՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

6 Մարտ.— Յունաստանի Փօլ թագաւորը :

5 Ապրիլ.— Զօրավար Տուկլաս Մաք Արթըր :

27 Մայիս.— Ճավահարլալ Նեհրու :

9 Յունիս.— Լորտ Պիվըրպրուք, անգլիական մամուլի թագաւորը :

30 Յունիս.— Խմբավար Փիէռ Մոնթէօ :

4 Յուլիս.— Ֆրանսացի դերասանուհի Կապի Մորլէ :

11 Յուլիս.— Մօրիս Թորէզ :

21 Օգոստոս.— Փալմիրօ Թոլիաթթի :

9 Սեպտեմբեր.— Սաաքարի Թիուոմիոճա, Կիպրոսի համար ՄԱԿի միջնորդ :

21 Սեպտեմբեր.— Օթթօ Կրոթըվոլ, Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետ :

28 Սեպտեմբեր.— Ատիպ Զիչէքլի :

20 Հոկտեմբեր.— Ամերիկայի նախկին նախագահ Հերպըրթ Հուվըր :

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ԵՒ ԱՂԷՏՆԵՐ

4 Յունուար.— Երկու շոգեկառքեր իրարու կը զարնուին Պելկրատի մօտ : 61 մեռեալ եւ 162 վիրաւոր :

15 Յունուար.— Փարիզի մէջ, 13 յարկանի շէնք մը, որ շինութեան մէջ էր, փուլ կուգայ : 20 մեռեալ :

10 Փետրուար.— Օդանաւակիրի մը զարնուելով, «Վոյաճըր» աւստրալական թորփիլահալածը կ'ընկղմի : 79 մեռեալ :

25 Փետրուար.— Լուիզիանայի մէջ 58 մեռեալ, օդանաւային արկածի մը հետեւանքով (Տի. Սի. Էյթ) :

29 Փետրուար.— «Պրիթանիա» մը կը ջախջախուի Կլունկեզերի գագաթին վրայ, Ինսպրուկի մօտ : 83 մեռեալ :

1 Մարտ.— «Պրիթանիա» քառաշարժակ մը կը ջախջախուի Քալիֆորնիոյ մէջ : 85 մեռեալ :

8 Մարտ.— «Տի. Սի. – Թրի» մը կը ջախջախուի Քոլոմպիոյ մէջ : 28 մեռեալ :

28 Մարտ.— Երկրաշարժ Ալասքայի մէջ : 178 մեռեալ եւ հազար աղետեալ :

18 Ապրիլ.— «Քարավէլ» մը ծով կ'իյնայ Պարսից Ծոցի մէջ, 40 մեռեալ :

7 Մայիս.— Օդաչուն սպաննուած ըլլալով անձնասպան ճամբորդի մը կողմէ, Ռենօ – Սան Իտազիւք օդանաւը կը ջախջախուի Քոնքորտի մօտ : 44 մեռեալ :

11 Մայիս.— Քլարք (Փիլիպպեաններ) խարիսխին մէջ, ամերիկեան «Սի–135» մը էջքի պահուն կը զարնուի կառքի մը : 76 մեռեալ, ութ վերապրող :

24 Մայիս.— 301 մեռեալ Լիմայի մէջ, Փերու – Արժանթին ֆութպոլի մրցումի մը ընթացքին :

7 Յուլիս.— 14 լեռնագնացներ կը ըսպաննուին Շամոնիքի մէջ :

24 Յուլիս.— Պայթուցիկ բեռցուած եգիպտական նաւ մը կը պայթի ալժերական Պոն նաւահանդիստին մէջ : Հարիւր մեռեալ :

26 Յուլիս.— Փովռա տօ Վարզիմ – Փորթօ փորթուկալեան ճեպընթացը գիծէն դուրս կ'ելլէ : 104 մեռեալ, հարիւր վիրաւոր :

2 Հոկտեմբեր.— Փարիզ – Նուաքշոթ «Տի. Սի. Սիքս» օդանաւը կը ջախջախուի Սիերրա Նեվատայի մէջ : 80 մեռեալ :

7 – 8 Նոյեմբեր.— Աղետալի ողողումներ հարաւային Վիէթնամի մէջ : 7 հազար մեռեալ :

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՔԱՐԱՅՐԻ ՄԷՋ

Մարգարիտը կը կազմուի ոստրէներուն, խեցիներուն մէջ : Այսուհանդերձ, հաստատուած է, որ ծովու մարգարիտներուն նման նուրբ եւ արժէքաւոր մարգարիտներ կը կազմուին նաեւ քարայրներու մէջ : Ծովու մարգարիտներուն արտադրութիւնը անհամեմատ աւելի շատ է : Հարիւր հազարին դիմաց՝ քարայրներուն մէջ հազիւ քանի մը տասնեակ քարեր կը գտնուին :

×

ԿԱՆԱՉՈՒԹԻՒՆ

Հին Յունաստանի մէջ, ողիմպիական խաղերու ընթացքին կարոսի պսակ կը դետեղէին յաղթականներուն գլուխներուն վրայ : Նոյնպէս, տօնական օրերուն, այդ բոյսով կը զարդարէին սենեակները :

Սովորական ազատգեղը վիշտի նշանն էր. իբրեւ սուգի արտայայտութիւն հելլենուհիները իրենց գլուխներուն վրայ կը դետեղէին ազատգեղէ հիւսուած պսակներ :

Սամիթը, որ այժմ կերակուրներու մէջ կը գործածուի իբրեւ համեմ, հին Յունաստանի մէջ կը նկատուէր վարդին բուրմունքին համահաւասար անուշ հոտ ունեցող բոյս մը :

ՆԻՇԵՐ

ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

—o—

Ընկեր Մկրտիչ Աշճեանի մահով կը կորսնցնենք մէկը եւս մեր ազատագրական շարժումներուն մասնակցած սերունդին մնացորդացէն : Ողբացեալին գինական գործունէութեան մօտէն տեղեակ ընկեր մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ մեզի.—

Բնիկ Տրապիզոնցի, 1914ին, ռուսեւ թրքական առաջին ընդհարումներուն ժամանակ, իբրեւ կամաւոր կը միանայ Քեռիի խումբին կռիւներուն, Օլթի – Սարը Ղամիշ գծին վրայ : Երբ Ռուսերը կը նահանջեն, Քեռիի կամաւորական խումբը մեծ կորուստներու կը մատնուի : Սակաւաթիւ ազատեալներուն մէջ էր նաեւ Մկրտիչը :

1915ին, Մուրատի Ողիսականէն ետք՝ երբ կը կտրէ Սեւ Ծովը ու կը հասնի Պաթում, խմբապետ Իսթիլի հետ Մկրտիչ ռուսական նաւով մը Պաթումէն կը փորձէ անցնիլ Տրապիզոն, բայց երկար թափառելէ ետք Սեւ Ծովու ափերուն վրայ՝ դարձեալ ռուսական նաւ ապաստանած՝ կը վերադառնայ Պաթում :

1916ի վերջերը Կազզմանի եւ Տեկորի շրջաններուն մէջ է, թրքահայ գաղթականներու առողջապահական կազմակերպութեանց հետ :

1917ին, Սոխումէն դէպի կրակի գիծը մեկնող կամաւորներուն հետ դարձեալ Սարըզամիշի ճակատին վրայ : Միշտ զէնքը ձեռքը, մինչեւ Մայիս 28 ճակատամարտները :

Կը հռչակուի Հայաստանի Հանրապետութիւնը : Մկրտիչ կը գտնուի Արամի տրամադրութեան տակ, մերթ շոգեկառքերու վրայ հսկիչ, յետագային թուրք բարձրաստիճան զինուորականներու մօտ թարգմանի դերով : Այդ շրջանին, երբ Խալիլ փաշա այցի պիտի գար Երեւան, հայ կառավարութիւնը այնպէս կ'ենթադրէ թէ կուգայ դիտողութիւն ընելու թէ ինչո՛ւ սահմանամերձ թուրք դիւղերը «ներս փոխադրուած են» : Արդարեւ Երեւանի կառավարութիւնը, կասկածելով որ Թուրքերը լրտեսութիւն կ'ընեն, սահմանէն հեռացնելու համար դէպի ներս փոխադրած էր թուրք դիւղերը : Մեծ կ'ըլլայ Հայերուն զարմանքը, երբ Խալիլ փաշա կը յայտարարէ առաջին իսկ հանդիպումին ժամանակ, «ի՛նչ լաւ ըրեր էք այդ շունները հեռացնելով, անոնք երկու ժողովուրդներու մէջ թոյն կը սրբսկէին եւ իրար ձգելու կ'աշխատէին» :

Մկրտիչ թանկագին յուշեր ունէր իր գործունէութենէն, որոնք կրնային ծառայել իբրեւ ատաղձ մեր ժամանակից պատմութեան :

ԻՐԱԶԵԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Թուրքերու զուարճանալու տեղն է. Ոսկեղջիւրի ծոցին մէջն է : Ուրբաթ օր բոլոր թուրք ընտանիքները հոն կ'երթան նաւակներով : Այն օրը Գնչուներուն ալ քանի մը զրուշ կը հասնի : Աղջիկները կը պարեն, պառաւները զուշակութիւններ կ'ընեն : Մենք լաւ զուշակողներ ունինք :

— Ու չէ՞ք վախնար ձեր աղջիկներուն համար :

— Ի՞նչէն :

— Այն բանին համար որ աղջիկները կը վախցուին :

Վոյվոտան ուսերը թօթվեց :

— Ի՞նչ պիտի հանդիպի որ :

— Գերութիւն ...

— Գերութի՞ւն : Ատով բախտաւոր կ'ըլլան միայն : Ու մենք ալ կրնանք օգուտ մը քաղել (ձեռքերը շոյեց) : Թուրքերը ճերմակադէմ աղջիկներ կ'ուզեն, ոչ Գնչուհիներ : Մեր աղջիկները այդ առիթներուն հարէմներն ալ կը մտնեն : Հիմակ ալ անոր համար կը պատրաստուին, վաղը կ'ուզեն հրաման խնդրել սէրայ մտնելու :

Եւա կամաց մը հարցուց Գրիգորին.

— Թուրքերէն ի՞նչպէս կ'ըսեն ջուր :

— Սու, հոգիս :

Եւա վրան մտաւ ու վոյվոտային աղջական դառնալով ըսաւ.

— Սու, սու, հոգիս :

Գնչուհին վրանի ետեւի վարագոյրը մէկդի քաշեց, հոն լայն ու զով քարայր մը կը բացուէր : Ժայռէն ջուրը կը մըզուէր ու կաթիլ կաթիլ վար կը թափէր. ջուրի կաթիլները աւազան մը փորեր էին ժայռին մէջ :

— Եթէ ուզես՝ բաղնիք ալ կրնաս ընել. — բացատրեց գնչուհին ձեւերով :

Եւ իբր օճառ՝ քառակուսի կաւի կտոր մը տուաւ Եւային :

Եւա իրեն նայեցաւ : Գնչուհին կիսափակ աչքերով կը դիտէր զինքը, կարծես ըսել կ'ուզէր.— ախ, ինչ սիրուն տղայ ես :

Եւա ժպտեցաւ ու շոյեց աղջկան դէմքը, ան փափուկ էր ու տաք : Գնչուհին բռնեց Եւայի ձեռքը ու համբուրեց. ապա դուրս փախաւ :

×

Երբ արդէն բաւական առաջ գացած էին անտառին մէջ, Գրիգոր երկաթագործ գնչուին դարձաւ.

— Շարքէօզի բարեկամս, տասը ոսկի բնաւ ունեցա՞ծ ես կեանքիդ մէջ :

Գնչուն զարմացած նայեցաւ հունգարերէն խօսիլը լսելով :

— Աւելին ալ ունեցած եմ, բայց երաժիշ մէջ միայն :

— Իսկ իրականութեա՞ն մէջ :

— Իրականի մէջ էրկու ոչկի ունեցած եմ անդամ մը : Մէկ հատը երկու տարի պահեցի. պժտիկ տղու մը համար պահեր էի. ապա ձի մը առի անով. յետոյ ձին շատկեցաւ ու հիմա ոչ ձի մնաց ոչ ոչկի :

— Լաւ, եթէ մեզի հաւատարիմ ծառայես՝ քանի մը օրէն տասը ոսկի վարձք կ'ունենաս :

Գնչուին դէմքը փայլեցաւ :

Գրիգոր շարունակեց հարցաքննութիւնը :

— Ինչո՞ւ Թուրքիա եկեր ես :

— Թուրքերը բերին ժիշ : Ամէն կերպով կը ջանային ժիշ համոժել թէ ինծի պէշ քաջ մարդ մը բանակին համար ծնած է :

— Երբեք քաջ չես եղած դուն :

— Արդէն ուժիշ համար չէ որ կ'ըշէին, ձեռքերնիդ, ոտքերնիդ պագնեմ, այլ շրինգ ժարնելու մէջ քաջ էի : Որովհետեւ էշ երկաթագործ ու շրինգ ժարնող եղած էմ միշտ, ձեռքերնիդ ոտքերնիդ պագնեմ. անոր համար շարունակ կը բռնէին ժիշ Թուրքերը : Հոշ կը բերէին ու գործի կը դնէին. բայց էշ ամէն անդամ կը փախչէի :

— Կին ունի՞ս :

— Երբեմն այո, երբեմն ոչ : Այշ օրերուն, շիտակն ըշելով՝ չունիմ :

— Այն ատեն եթէ ուզես, մեզի հետ կրնաս հայրենիք վերադառնալ :

— Ինչո՞ւ վերադառնամ : Արդէն իմ շիրելի տէրշ ալ պիտի չգտնեմ, ու Թուրքերը նորէն պիտի բռնեն ժիշ :

— Ոհ, մէկու մը քո՞վ ծառայեր ես, ուրեմն :

— Անշուշտ : Մեծ իշխանի մը քով. Հունգարիոյ ամենամեծ մարդուն քով : Ամէն օր խորոված կ'ուտէի, ու հետշ միշտ բարեկամաբար կը խօշէր ու կ'ըշէր. մռոտ, շտկէ այշ հրացանը :

— Եւ ո՞վ էր այդ իշխանը :

— Ո՞վ պիտի ըլլար որ. Իշխան Վաղենտ :

— Ո՞ր Իշխան Վաղենտը,— հարցուց Յովհաննէս Թէօրէօք :

— Որ Վաղենտը : Վաղենտ Թէօրէօք վշեմափայլ իշխանը :

Գրիգոր փութաց Յովհաննէսէն առաջ հարցնել.

— Ի՞նչ գիտես իր մասին :

Ու Յովհաննէսին նշան ըրաւ որ զգուշաւոր ըլլայ :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ — ՅԱՌԱՋ — ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Փրթի – Արպուայի բուժարանին հիւանդներուն :

×

Արման Օնանեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Խ. Օնանեան (Մարսէյլ) :

×

Պ. Կուպաթեանի (Տէսին) զաւակները մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Հարազատ եւ Արուսեակ եւ զաւակները , եղբայրք Թադէոսեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի Վալանսի հայ առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, իրենց սիրեցեալ մօր , զոքանջին եւ հօրաքրոջ՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ : Ողբացեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ :

×

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Դաւիթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Դաւիթեան եւ զաւակները եւ իրենց ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ԼԵՒՈՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆՈՒԷՐ

Լը Փիւէն Պ. Ուզունեան տասը Ֆրանք կը նուիրէ Որբերու Օգն. Միութեան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
(Լիոնի եւ Շրջակ.)

Հովանաւորութեամբ « Արուեստասիրաց »ի եւ ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի :

Այսօր , Շաբաթ երեկոյ , ժամը 9ին, Հ. Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ :

Կը ներկայացուի՝

ՈՒՇ ԸԼԼԱՅ , ԱՆՈՒՇ ԸԼԼԱՅ

Մուտք 3 Ֆրանք

ԿՈՉ

Փոն Տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը ձեռնարկած է Ազգ. Տան մը շինութեան , դպրոց եւ սրահ մը ունենալու համար , որ միեւնոյն ատեն ծառայէ մեզի որպէս եկեղեցի , արդէն հիմը դրուած է, մէկ մեթր ալ հողէն բարձրացած : Տեղւոյս Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կոչ կ՚ընէ Ֆրանսահայ մեր պատուարժան հայրենակիցներուն եւ Միութիւններուն, որ իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերեն այս սրբազան գործին :

Այն հայրենակիցները, որոնք կարեւոր գումարներով կ՚ուզեն մասնակցիլ, իրենց անունները պիտի արձանագրուին չէնքին ճակատը եւ «բարերար» պիտի կոչուին :

ԿՆԻՔ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :
4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի օրէ ետք ժամը 3ին, ՔԱՖԷ ՆՕԱՅԻ ՄԷՋ, իր դպրոցական աշակերտներով : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու փափաքողները :

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին եկեղեցիին սրահը : Աշակերտներու կողմէ՝ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ու Կաղանդ Պապան իր նուէրներով :

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու «Օր»ը կը տօնէ Յունուար 10ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, մասնակցութեամբ դպրոցի աշակերտութեան, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Կանանեանի :

Արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Կապոյտ Խաչի նախաձեռնութեամբ : Այս Կիրակի Սէրքլը Կաթոլիք սրահին մէջ, ժամը 15ին, մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի պարախումբին :

Կաղանդ Պապան ծրարներ պիտի բաշխէ բոլոր ներկայ մանուկներուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու միջ–վարչական ժողովը այսօր Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16ին , Կապ. Խաչի գրասենեակը , 17 Բիւ Պլէօ :

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՅԱԾ

Եւրոպայի Մեծագոյն

Արեւելեան Վաճառատունը

Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա , Զուիցերիա, անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84
20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուաղէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ , «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ , (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն) :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա , բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

STABILISATION DES PRIX

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·30, պատարագ 19 :

Կիրակի.— Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան , սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9, պատարագ 10·30 , յաւարտ պատարագի Զբօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն :

Կը պատարագէ հոգեւոր հովիւ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ :

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի հանդիսաւորութիւն Յայտնութեան : Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին՝ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ Մկրտութիւն ժամը 10·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ , ժամը 9·30ին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Բիւ Ժամափ , ժամը 10·45ին :

Կը քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Ռոմանի ընկերները եւս :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի (Յունուար 13) ժամը 21ին , սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ . ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 21·30ին, սովորական վայրը : Կարեւոր օրակարգ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

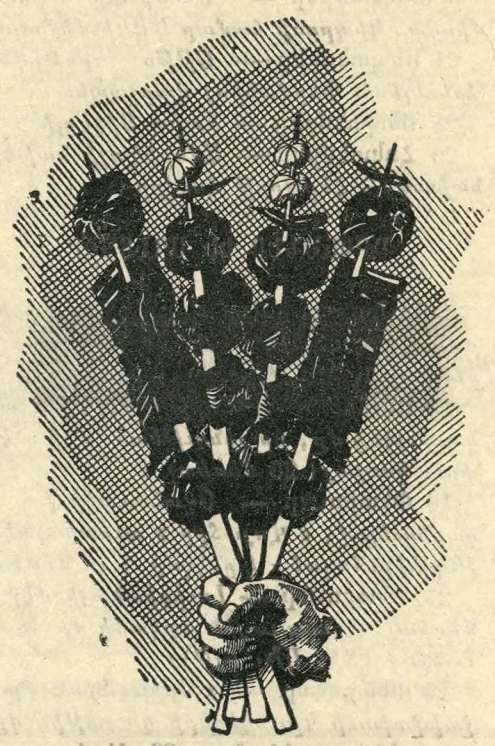

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական , հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière
PARIS-2
Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
10 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10203

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — Nº 10.203

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

—o—

Ուշագրաւ երեւոյթ է, որ Հայաստանի թերթերը սկսած են հետաքրքրուիլ 1915ի Մեծ Եղեռնի պատմութեամբ, յիսնամ – եակի նախօրեակին :

Գրական Թերթը իր Դեկտեմբեր 25ի թիւին մէջ հրատարակած է Թուրքիան եւ Հայերը խորագրով դրուագին մը, քաղ – ուած ռուս ակադեմիկոս Ե· Վ· Տարլէի 1928ին լոյս տեսած մէկ գրքէն ,— «Եւ – րոպան իմպերիալիզմի չրջանում » :

Եւգենի Վիկտորովիչ Տարլէ մինչգրա – չին համբաւ տիրացած պատմաբան մըն է, ծնած 1875ին Նիկոլայեւի մէջ, մեռած Մոսկուա 1955ին : Եղած է ուսուցչապետ ռուսական համալսարաններու մէջ, 1911 – ին Տարթու, 1918ին Պետրոգրատ : Մաս – նաւորապէս ուսումնասիրած է Ֆրանս· մեծ յեղափոխութիւնը տնտեսական եւ ընկերային տեսակէտներէ : Իր աւարտա – կան ճառի նիւթն էր «բանուոր դասա – կարգը Ֆրանսայի մէջ յեղափոխութեան չրջանին» , հրատարակուած երկու հա – տորով, 1909 – 1911 : Իր գործերէն յիչա – տակութեան արժանի են «Նրիմի պատե – րազմը» (1941 – 1943) եւ «ռուսական նա – ւատորմն ու Պետրոս Ա·ի արտաքին քա – ղաքականութիւնը » (1949) :

Ակադեմիկոս Տարլէ ուսումնասիրած է նաեւ հայկական հարցը, ինչպէս կը տես – նուի Գրական Թերթի մէջ հրատարակ – ուած հատուածէն :

Կարդացած է Լորա Ճէյմս Պրայսի կող – մէ Անգլիոյ արտ· նախարար սըր Էտ – վըրտ Կրէյի ուղղուած տեղեկագիրը, որ 1916ին Լոնտոնի մէջ հրատարակուեցաւ իբրեւ պաչտօնական «կապոյտ Տետրակ », անգլ· կառավարութեան կողմէ եւ նոյն տարին Ֆրանսերէնն լեզուով լոյս տեսաւ Լաւալի մէջ :

Ծանօթ է նաեւ Տոքթ· Լեփսիուսի « Գաղտնի տեղեկագիր»ին, որուն մասին կ'ըսէ .

« Այն ամէնը, ինչ գրել է լորա Պրայսը, դժգունում է զերմանացի Իոհաննէս Լեփ – սիուսի՝ արտաքին գործերի բերլինեան արխիւի տուեալների հիման վրայ 1919 Թուականին հրատարակած պաչտօնական արձանագրութիւնների, յուչմունքների եւ հաղորդումների առջեւ : Նա նոյնպէս – սի կտրականութեամբ , ինչպէս է Պրայ – սը, խօսում է Թալէաթ փաչայի եւ Էնվէր փաչայի կողմից հայ ազգի պլանաչափ , սիզրունքօրէն լուծուած բնաջնջման մա – սին » :

Անգլիական եւ զերմանական այդ փաս – տաթուղթերէն զատ , ակադեմիկոս Տար – լէ կարդացած է նաեւ Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան Մորկընթաուի ծանօթ գիրքը Հայկական ջարդերու եւ իր զիմումներու մասին :

Կը յիչէ Թալէաթի խօսքերը Մորկընթաուի· « մենք արդէն մաքրեր ենք Հա – յերու երեք քառորդը : Այժմ արդէն Հա – յեր չկան ո՛չ Բիթլիսում, ո՛չ Վանում , ո՛չ Էրզրումում»: Յետոյ կ'աւելցնէ թէ Թալէաթ «լկտիաբար համարձակեցաւ » խնդրել դեսպանէն , որ ազդէ ամերիկ – եան ապահովագրական ընկերութիւննե – րու վրայ, որոնց մօտ բաժնեթիղ Հայեր ապահովագրեր էին իրենց կեանքը :

Ի՞նչ բանի համար : «Քանի որ զրեթէ բոլոր Հայերը այժմ արդէն մեռել են ժա – ռանգներ չթողնելով, ապա, հետեւապէս, նրանց փողը պէտք է ստանայ Թուրքական կառավարութիւնը եւ օգտուի դրանից : Դուք այդ ծառայութիւնը կարո՞ղ էք մատուցել ինձ »...

Կառավարութիւն չէ՝ դիակապուտնե – րու վոհմակ :

*Ըստ ակադեմիկոսին, Հայերը բնա – ջնջուած են 65 տոկոսով, թէեւ ոճրա – գործ Իթթիհատի նպատակն էր ջարդել հարիւր տոկոսով: Բայց Հայերու բնաջն – ջումէն օգուտ չտեսան Թուրքերը, որոնք չկրցան ձերբազատուիլ «եւրոպական ֆի – նանսական կապիտալի մոգիլներից » եւ

ՇԷՅՔՍՓԻՐ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զ.

ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ

Շէյքսփիր կարդացած ըլլան կամ ոչ, ամէն ոք ծանօթ է Համլէթի նշանաւոր մենախօսութեան առաջին բառերուն. — «Լինել թէ չլինել», ըստ Մասեհեանի թարգմանութեան(*): Բնագիրը՝ «Թու պի օր նոթ թու պի» (Գ. արարուած, Ա. տեսարան, տող 56):

Դիտողութիւն մը՝ այս թարգմանութեան մասին: Կը պահանջեմ փոքրիկ սրբագրութիւն մը, որ սակայն էապէս կը նպաստէ համլեթիզմին բացատրութեան:

Կը թուի թէ Ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ, այստեղ, չեն արժանացած ընդհանուր համաձայնութեան: Վոլթէր կը թարգմանէ. «Էթռ ու պիէն ն'էթռ փա»: Իսկ Տիւսիս կը թարգմանէ. «Էթռ ու նը փա զ'էթռ»: Վիքթոր Հիւկօ Որդի կը նուիրագործէ այս երկրորդ թարգմանութիւնը: Նորերը, սակայն, կը վերադառնան դէպի Վոլթէր՝ աննշան սրբագրութեամբ մը. «Էթռ ու ն'էթռ փա»:

Համլէթի այս երկեզր ասութեան ժըխտական անդամը, «ն'էթռ փա» իբրեւ քերականական ձեւ, կը վաւերացնէ Ռուսօ. «Իլ է միէօ փուռ նու տ'էթռ քը տը ն'էթռ փա»: Չեմ գիտեր թէ նը փա զ'էթռ ձեւին մերժումին, կամ պիէն բառին յաւելման մէջ տաղաչափական մտահոգութիւն մը կա՞յ: Կամ արդեօք Վոլթէր ուզած է ո՞տք յարմարցնել անգլերէնին՝ իր բաղադրեալ շաղկապով:

Իմ դիտողութիւնս կը վերաբերի, սակայն, այն իրողութեան թէ հարցական ձեւ չունի ասութիւնը, ըլլայ անգլերէն, ըլլայ Ֆրանսերէն: Այդ պարագային, հայերէն հաւատարիմ թարգմանութիւնը կ'ըլլայ «լինել կամ չլինել», եւ ոչ «լինել թէ չլինել»,— շաղկապը փոխուած:

Վէճը, ուրեմն, շաղկապի մը ընտրութեան շուրջ կը դառնայ: Բայց գիտէ՞ք թէ ո՛րքան բան կը փոխուի մէկ շաղկապով:

Շաղկապը մասնիկ մըն է, որ չի կրեր փոփոխութիւն, չի միանար բառերուն, այլ ընդհակառակն կը բաժնէ բառերը ... իրար կապելով հանդերձ: Լեզուաբանները կ'ըսեն թէ լեզուի կազմութեան առաջին օրերուն՝ շաղկապն ալ բառ մըն էր որ իմաստ ունէր: Հիմա չունի՝ ըստ քերականներուն:

Դիտել կուտամ, սակայն, թէ շաղկապներ կան, որոնք որոշ իմաստ ունին դեռ: Օրինակ, շարայարող իմաստ մը ունի եւ շաղկապը, (որ յաճախ ստորակէտով մը կը փոխարինէ իր դերը,— տես Այտընեան, էջ 352): Այս եւ շաղկապին ճիշդ հակառակ իմաստն ունի կամ շաղկապը, որ տրոհական կը կոչուի, վասնզի չի շարայարեր, այլ կը բաժնէ,— «հաց եւ լոյս» խօսքը, «հաց կամ լոյս» խօսքը շա՛տ կը տարբերին ըստ իրենց ստացած նշանակութեան՝ շաղկապին զօրութեամբ:

Այս երկու շաղկապները կը կոչուին «բառի շաղկապ», բոլորովին տարբեր «պարբերութեան շաղկապ» կոչուած խումբէն, ընդհանրապէս նախադաս, ինչպէս վասնզի շաղկապը, որ պարբերութիւն մը կը միացնէ այլ պարբերութեան մը:

Հայ լեզուն ունի «որձեւէգ» շաղկապներ եւս: Օրինակ՝ թէ շաղկապը բառի շաղկապ է եւ պարբերութեան շաղկապ հաւասարապէս, կրկնեալ եւ շեշտաւորեալ՝ երբեմն ալ իր տեղը կուտայ եւ շաղկապին: Այսպէս, կարելի է ըսել՝ «թէ՛ մայրը, թէ՛ քոյրը, թէ՛ եղբայրը», ինչպէս եւ կարելի է ըսել՝ «ե՛ւ մայրը, ե՛ւ քոյրը, ե՛ւ եղբայրը»(այս վերջին ձեւը, ծագումով ճարտասանական, հին մատենագրութեան մէջ եւս գործածուած է, ինչպէս կը հաստատէ Այտընեան, էջ 241):

Յո՛յժ կարեւոր,— կամ շաղկապէն կը տարբերի այս թէ շաղկապը հարցական չինելու իր ընդունակութեամբ: Եւ ահա երեւան կուգայ, այստեղ, հայ լեզուին մէկ գեղեցիկ յատկութիւնը:

Կամ շաղկապը պարոյկ չի կրեր, եւ մանաւանդ հարցական չի շիներ երբեք, եթէ նախադաս չէ: Ընդհակառակն թէ շաղկապը, որ, նոյնպէս, երբեք եւ երբեք պարոյկ չի կրեր, պարոյկ առնելու եւ հարցական դառնալու ընդունակ կը դարձնէ շաղկապեալ պարբերութեան առաջին անդամը:

Այսպէս, «Կեսար կամ Աղեքսանդր» խօսքին (**) մէջ ինքնին հասկնալի է թէ կը պահանջուի նախընտրութիւն մը կատարել երկու անձերու միջեն: Ընդհակառակն «Կեսար թէ Աղեքսանդր» խօսքը կը մնայ անորոշ, եւ իմաստ կը ստանայ այն ատեն միայն՝ երբ պարոյկ կը դրուի առաջին անուան վրայ.— «Կեսա՞ր թէ Աղեքսանդր», որ կարծես հարցումով կը պատասխանէ հարցումի մը. «Ո՞ յերկոցունց արիագոյն գտաւ»:

Ոմանք Կեսարին պարոյկը կը դնեն — մեղա՛յ, մեղա՛յ — շաղկապին վրայ: Միանգամ ընդ միշտ պէտք է յայտարարել թէ այս շաղկապը ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ կը մերժէ հարցականը: Ատոր համար է որ կը դրուի մի՞թէ եւ ոչ երբեք միթէ՞: Ատոր համար է, դարձեալ, այսինքն ձայնի բարձրութիւն չունենալուն եւ ունենալու անկարողութեան պատճառով, որ ոտանաւորներու մէջ որեւէ հատած չի կրնար վերջանալ թէ շաղկապով:

Յառաջադաս պարբերութեան հարցական բարձրութիւն շնորհող այս թէ շաղկապին մասին իբրեւ օրինակ, — հայ լեզուի սեպուհ յատկութիւններէն մին, — վկայութիւն մը կը բերեմ Աստուածաշունչ Մատեանէն, քիչ մնաց պիտի ըսէի՝ Աստուածաշունչ Մեծասքանչէն), ահաւասիկ.— «Զի՞նչ դիւրին է, ասել՝ թողեա՞լ լիցին մեղք քո, թէ ասել՝ արի՛ եւ շրջեաց» (Մատթ. Թ. 5): Այսպէս է Բաղրատունիի հրատարակած Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ (Վենետիկ): Այլ հրատարակութեան մը մէջ (Պոլիս), հարցականը դրուած է մեղք բառին վրայ:

Ուրեմն, խօսքի մը շաղկապի կարօտ երկու անդամներուն միջեւ երբ թէ կը դրուի, այս շաղկապը հարցականի բարձրութիւն կը շնորհէ առաջին անդամին:

Արդ, Մասեհեան սխալ է գործած թարգմանելով լինել թէ չլինել՝ առանց հարցականի: Տարբեր հարց՝ եթէ թարգմանէր լինել կամ չլինել, առանց հարցականի:

Պիտի պատասխանուի թերեւս.— Բնագրին մէջ հարցական չկայ: Կը ներէք համարձակութեանս,— Միթէ կ'արդարանա՞յ Շէյքսփիր, եթէ չէ դրած հարցական:

Պիտի չզբաղիմ այն հարցով թէ բնագրի լեզուն չունի մեր թէ շաղկապը: Այստեղ այլեւս կը թողում լեզուական հարցը ու կը մտնեմ համլեթիզմին մեկնութեան մէջ, բանալի ունենալով այս թէ շաղկապը: Բայց նախ կ'ուզեմ յայտնել թէ Մասեհեան կատարած է լաւագոյն թարգմանութիւնը իր թէ շաղկապով, դերազանց քան այլ որեւէ թարգմանութիւն: Իմ դիտողութիւնս կը վերաբերի հարցականի բացակայութեան՝ նախադաս բային վրայ:

Մեր մեծ դերասանուհին, Սիրանոյշ, որ Համլէթի դերն է խաղացած՝ շրջելով հին սովորութիւն մը (***), Դանիացի իշխանին հոգեբանութեան ու նկարագրին վերլուծման նուիրած իր ուսումնասիրութեան մէջ՝ կը գրէ. «Լինե՞լ թէ չլինել», միշտ հարցականով (Թէոդիկ, Ամէնուն Տարեցոյցը, 1907), — ա՛յդ է ճիշդը:

Կը գնահատեմ Սիրանոյշի հասկացողութիւնը՝ ճշգրիտ ձեւ մը տուած ըլլալով հարցումին: Կը հաւատամ նաեւ իր տաղանդին հրաշքին, որ տուաւ իրեն,— հակառակ իր սեռին, — առնական խաղարկութեան մը շնորհքը, յաջողութիւնը, փառքը՝ Համլէթի դերին մէջ, այնքան որքան կրնար նոյն յաջողութիւնն ունենալ՝ բեմ բարձրանալով իբրեւ Օթէլլօ: Վասնզի ո՞վ է որ կը կոչուի մեծատաղանդ դերասան, եթէ ոչ այն՝ որ արուեստագէտ մըն է բազմաշնորհ, խաղալով ոչ լոկ ըստ իր խառնուածքին, այլեւ մարդկային բոլոր տիպարներուն: Արուեստագէտը, ուրեմն, մէկ տիպար կերպարանաւորողը չէ միայն, այլ այն, առաւելապէս ա՛յն որ կ'արձանացնէ բազմաթիւ տիպարներ: Քանդակագործը միայն Յիսուս չի քանդակեր, այլեւ Մեֆիսթոֆելէս, այլ եւ Հերակլէս, այլ եւ Թաղէս: Սիրանոյշ իր խաղարկութեամբ կրնայ ուզած ձեւը տալ Համլէթին, բայց կը դառնայ Սիրանոյշ – Համլէթ, ինչպէս կայ Ադամեան – Համլէթ, ինչպէս կայ Թալմա – Համլէթ, ինչպէս կան անհամա՛ր Համլէթներ, բայց Շէյքսփիրի գրած Համլէթը կը մնայ այն Համլէթը, որ է «Օթելլոյի հակատիպարը», ինչպէս կ'ըսէ Մասեհեան՝ սքանչելի բացատրութեամբ մը: Այդ Համլէթը կը նմանի բոցի մը, որ կը տատանի հովին դէմ: Այդ Համլէթը երերուն, յողդողդուն էակ մըն է, որ կը բարբարի եւ... կը բարբառի շարունակ: Այդ Համլէթը դեղեւկոտ, տատամսոտ մարդ մըն է, որ կը տաղնապի կեանքի եւ մահուան երկընտրանքով: Այդ Համլէթը դինով է՝ տարակոյսի լեզին խմած: Միշտ երկմիտ, միշտ տարուբեր, միշտ վարանոտ, նոյնիսկ այն պահուն՝ երբ այլեւս գիտէ թէ սպաննուած է հայրը, իսկ մայրը, մէկ ամիս չանցած, մտած է մահիճը սպաննողին, որ իր հօրեղբայրն է. — Թուլութի՛ւն, անունըդ կին է, կը գոռայ Համլէթ (Ա. 2, տող 153):

Բայց կին – թուլութիւնը այն չէ որ ցոյց կուտայ Համլէթ:

Հայրն է այս անդամ.—

Լուր են տարածել,
Թէ պարտէզիս մէջ քնած միջոցիս
Օձ է ինձ խայթել:
Բայց դու իմացիր,
Ինձ խայթող օձը նա՛ է
Որ հիմա իմ թագն է կրում:

Եւ հօրը ուրուականը կ'անհետանայ՝ խնդրելով զաւկէն՝ լուծել վրէժը:

Եւ Համլէթ, այսինքն՝ կին – թուլութիւնը ինքը, ամօթն հոգւոյն մէջ, ցաւը հոգւոյն մէջ, երբ «կեանքը մի ասեղ իսկ չարժէ» այլեւս, ման կուգայ պալատին մէջ, արտասանելով՝

Լինե՞լ թէ չլինել:

Ահա այս խօսքն է որ կուգայ կը բանաձեւէ ամբողջ համլեթիզմը: Այդ համլեթիզմը անհասկնալի կը մնայ առանց թէ շաղկապին եւ հարցական պարոյկին:

×

Շէյքսփիր կախարդած է զիս: Չկրցայ վերջացնել՝ հակառակ խոստումիս: Հարկ է որ բացատրեմ համլեթիզմը, այն տրխուր վարդապետութիւնը, համլեթեան ողբերգութիւնը, որու անուն է տրուած՝ լինե՞լ թէ չլինել:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջը յաջորդով)

(*) Մասեհեան իր թարգմանութեան յառաջաբանին մէջ կը գրէ թէ ուզած է հետեւիլ Շէյքսփիրի տողակազմութեան, հնգոտանի հատածներով: Բայց վեց ոտք կազմած է, այստեղ, ըթ դնելով: Կրնար չդնել, վասնզի ըթը քատիւք է, տեղն ալ շատ յարմար ափոքոփ կատարելու, եւ այդ պարագային՝ արտասանութիւնը կը ստանար սա ձեւը.— Լինել թէ՛չ լինել, ու կը շահէր ոտք մը: Շէյքսփիր եւս գործածած է տաղաչափական այս եղանակը, որ կը կոչուի սթըրինկ (անգլերէնի յատուկ՝ բառ եւ եղանակ),— այսինքն «ոտք ուտել»: Պէտք է գիտնալ թէ սթըրինկը տարբեր է ափոքոփ եւ էլիզիոն կոչուած տարազներէն, որոնք կը ջնջեն քատիւք ձայնաւորները, մինչ սթըրինկը կը պահէ, այլ սակայն սահելով կ'անցնի անոնց վրայէն՝ կարն ամանակով վանկեր կազմած: Արդիւնքը նոյնը: Օրինակ մը ֆրանսերէն բառով.— Առէք իէռ (= երէկ) բառը, որ երկու վանկ է, սթըրինկով՝ մէկ վանկ: Նոյն այս երկու տառերը հայ լեզուի մէջ եւս կը կատարեն բնական սթըրինկ մը, սովիէտական = սովետական, ուր փոխ առնուած է Վանեցւոց եչը: Շէյքսփիր սթըրինկ կատարած է բազմաթիւ ձայնաւորներու վրայ, — ձեռքի տակ ունիմ Օթելլոյի մէկ տպագրութիւնը (Ալեքսանտր Պելժամ), ուր ցոյց տրուած են այն բոլոր բառերը, զորս Շէյքսփիր ենթարկած է սթըրինկի:

(**) Ունինք «Մահ կամ ազատութիւն» տարազը,— նոյնպէս սխալ: Բայց այստեղ սխալը շաղկապի հարց չէ, այլ՝ բա-

---

ՌՈՒՄԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՆԻԼ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

Անտառին խորը, ժայռերու տակ, կար արջերու որջ մը, զոր Փրեփելեաք տեսեր էր օր մը, երբ առանձին կը շրջագայէր հոն, մոռենիներ փնտռելով: Երբ մօտեցան, Տընիլ ըսաւ.

— Ահա հօրեղբօրս բնակարանը, մտիր ներս, պիտի տեսնես, թէ ան կը քնանայ, քիթը մխրճած ածուխի մոխիրին մէջ: Այլեւս չի կրնար խօսիլ, որովհետեւ տարիներէ ի վեր անդամալոյծ է:

Սատանան, երբ բան – գործ չունենայ, գիտենք թէ ինչ կ'ընէ... Ան որջէն ներս մտաւ եւ սկսաւ իր վեր դարձած պոչը քսել Արջ քեռիին ցռուկին: Քեռին, զայրացած վեր ցատկեց իր տեղէն եւ հաբ... այնպէս մը սեղմեց սատանան իր թեւերուն մէջ, որ քիչ մնաց հոգին հաներ, մինչ անոր աչքերը իրենց կոպերէն դուրս ցցուած էին:

Սատանան, չես գիտեր ինչպէս, մեծ դժուարութեամբ օձիքը ազատեց Արջ քեռիի ճիրաններէն: Եւ լաց ու կոծով եւ օձի նման գալարուելով գնաց Սադայելին պատմեց բոլոր անցած դարձածը ըսելով, թէ կարելի չէ կատակել այս կախարդին հետ:

Տընիլի ներկայացաւ ուրիշ երիտասարդ սատանայ մը, երկաթագունտ ահագին բիրով մը:

— Մարդ, քեզ տեսնեմ, ով որ այս բիրը աւելի բարձրերը նետէ, ան պիտի տիրանայ այս դրամներուն:

— Նախ դուն նետէ սատանայ, ըսաւ Փրեփելեաք:

Այն ատեն սատանան առաւ բիրը ու երբ զայն նետեց դէպի վեր, բիրը այնքան բարձրերը գնաց, որ անտեսանելի եղաւ: Եւ երեք օր երեք գիշեր ետք միայն, այնքան զօրաւոր վար ինկաւ, որ մխրճուեցաւ հողին մէջ՝ երկիրը շարժելով իր հիմքէն:

— Հիմա ալ դուն նետէ տեսնենք, ըսաւ սատանան կոկողավիզ:

— Դուն անհոգ եղիր, պիտի նետեմ ես ալ, բայց նախ բիրը դետնի տակէն դուրս հանէ:

Սատանան հնազանդելով հանեց բիրը:

— Շուտ ըրէ, շուտ, ժամանակ չունիմ սպասելու, ըսաւ սատանան:

— Քիչ մը եւս սպասէ, բարբարոս, տղաքդ փէշերէդ չեն քաշեր...

Սատանան համաձայնեցաւ, քանի որ պատճառ չունէր ընդդիմանալու:

Շատ չանցած օրը իրիկուն եղաւ:

— Ինչո՞ւ չես նետեր, մարդ, ըսաւ սատանան:

— Այո, պիտի նետեմ անմիջապէս, բայց նախապէս ըսեմ քեզի, որ պէտք է վերջին մնաս – բարովդ ըսես այս բիրին:

— Ինչո՞ւ:

— Ահա թէ ինչու: Հոն, Լուսնին վրայ կը տեսնե՞ս այդ արատները:

Կը տեսնեմ:

— Հոն կը գտնուին այդ աշխարհին մէջ ունեցած եղբայրներս եւ անոնք շատ պէտք ունին երկաթի, որպէսզի պայտեն իրենց ձիերը: Ուշադրութեամբ նայէ եւ պիտի տեսնես, թէ ինչպէս, իրենց ձեռքերով ինծի նշան կ'ընեն, որ իրենց տամ այս բիրը:

Եւ ձեռքը դրաւ երկաթագունտ բիրին վրայ:

— Սպասէ, տղէտ, ըսաւ սատանան, այս բիրը մեզի ժառանգ մնացած է մեր նախահայրերէն եւ չենք կրնար ձեռքէ հանել, եթէ նոյնիսկ ամբողջ աշխարհը մեզի տան:

Եւ Տընիլի ձեռքէն բիրը յափշտակելով, վազեց գնաց Սադայելին քով, որ մտահոգ եւ զայրացած, կանչեց բոլոր սատանաները եւ ոտքը դետին զարնելով գոչեց.

— Հիմա, այս պահուն իսկ, ընտրեցէք ձեզմէ մէկը, որ երթայ եւ անիծէ այդ դարշելի թշնամին:

ԵՈՆ ՔՐԵՎՆԿԸ

(5 Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Խորհ. Միութեան մեծագոյն պատմաբաններէն՝ ակադեմական Եվգենի Վիկտորովիչ Տարլէ ունի 12 հատորնոց հեղինակութիւն մը, *Եւրոպան իմպերիալիզմի դարաշրջանում*: Այս գործին հինգերորդ հատորին մէջ, որ լոյս տեսած է 1958ին, մասնաւոր գլուխ մը կը կրէ *Թուրքիան եւ Հայերը* խորագիրը: Երեւանի Գրական Թերթը (25 Դեկտ), թարգմանելով եւ հրատարակելով այս մասը, կը գրէ. «Պատմական ակադեմական Տարլէի այս գործը, որու առաջին հատորը լոյս տեսած է 1928ին, բազմաթիւ տեսակէտներով մինչեւ այսօր եւս կը պահէ իր թարմութիւնը, ինչպէս եւ քաղաքական հրատապ նկարագիրը: Աշխատելով պատմական ընդարձակ յատակագծի մը վրայ, առաւելապէս դարաշրջանի միջազգային դէպքերու մասին, հեղինակը անդրադարձեր է նաեւ հայ ժողովուրդի ողբերգութեան, մեծ եղեռնի դէպքերուն, որոնք տեղի ունեցած են համաշխարհային առաջին պատերազմի տարիներուն»:

«*Յառաջ*» յատկանշական կը գտնէ ռուս պատմաբանին ուսումնասիրութեան հրատարակութիւնը «Գրական Թերթի» մէջ, այս օրերուս:

Պէտք է նշել, որ թուրք կառավարութիւնը հէնց այդ տարիներին (1915 – 18) արտաքին պատերազմի հետ մէկտեղ, մեծ չափով ձեռնամուխ եղաւ հայ ժողովրդի բնաջնջման գործին, որպէսզի վերջնապէս ու յաւիտենապէս իրեն պաշտպանի Կովկասի կողմից եկող վրտանդից եւ ռուսական պահանջներից: Այն, ինչ այս ուղղութեամբ տեղի ունեցաւ Թուրքիայում, իր չափերով միանգամայն բացառիկ բան է համաշխարհային պատմութեան մէջ՝ ճինկիզխանի ժամանակներից ի վեր:

1914 *թուականի Սեպտեմբերին հայկական բոլոր վիլայէթներում անխնայօրէն եւ բծախնդրօրէն անցկացուած զօրահաւաքը ուժասպառ էր արել հայ բնակչութեանը, մնացել էին միայն կանայք, երեխաներն ու զառամեալ մարդիկ:* 1915 *թուականի առաջին օրերին Թուրքերի Սարիզամիշեան պարտութիւնից յետոյ, Ռուսերը քշելով թուրքական մանակը, դրաւեցին Թաւրիզը: Նախատեսւում էր պատերազմը ծաւալել թուրքական սահմաններում: Եւ ահա հէնց այդ ժամանակ մեծ վեզիր Թալէաթ փաշան եւ պատերազմական նախարար Էնվէր փաշան որոշեցին ի կատար ածել հայ ժողովրդի ֆիզիքական բնաջնջման լայն ծրագիրը: Այդ ձեռնարկութիւնը տեսականօրէն համարձակ էր, բայց պատերազմի ժամանակ գործնականում միանգամայն իրագործելի: Յամենայն դէպս այդպէս էր թւում երիտասարդ թուրքական կառավարութեանը: «Հայկական հարցը այլեւս գոյութիւն չունի, քանի որ Հայերն այլեւս գոյութիւն չունեն»* — 1916*ին ծաղրանքով յայտարարեց Թալէաթ փաշան: Այսպիսով, Թալէաթ փաշան, Հայաստանում* 1915 – 1916 *թուականներին տեղի ունեցած դէպքերից յետոյ, յարմար նկատեց կատակել: Եւրոպան սրբ Էտուրբտ Կրէին Լորտ Պրայսի ուղարկած զեկուցագրից միայն իմացաւ (մասնակի կերպով) կատարուածի մասին: Ճիշդ է, այն ժամանակ Եւրոպայի հոգսը Հայերը չէին(*): Բայց այնուամենայնիւ, այնպիսի սառը սարսափ էր փչում, որ Թալէաթ փաշան այլեւս չշարունակեց կատակել, այլ արագօրէն անցաւ հերթական հարցերին, արդէն խուսափելով անդրադառնալ հայկական գործին: Ահա թէ, համառօտակի կերպով, ինչ պատկեր ունէր այդ ամբողջ ձեռնարկին ընթացքը:*

Յանկալի համարուեց Հայերին, բստ հնարաւորին, կոտորել մինչեւ վերջին մարդը: Ինչպէս ասացինք, զօրահաւաքից յետոյ (եւ զօրակոչներին ռազմաճակատի ամէնէն վտանգաւոր հատուածները քշելուց յետոյ), մնացել էր թոյլ բընակչութիւնը, որից չէր կարելի սպասել նոյնիսկ ամենաչնչին դիմադրութիւն: 1915 *թուականի Փետրուարի ձմրան մի դիշեր սպաներն ու ենթասպաները ցրուեցին հայկական թաղամասերում, պատուհանները պինդ թակելով արթնացրին քնածներին եւ պահանջեցին յանձնել ե-*

ղած ամբողջ զէնքերը: Բայց Վանի շրջանի գիւղերից բացի (որտեղ զէնքը յանձնած մարդկանց, նրանց հետ մէկտեղ կանանց ու երեխաներին, այս ըսկզբնական փուլում այնուամենայնիւ, տեղն ու տեղը սպանում էին), միւս վայրերում սպանութիւններ դեռեւս տեղի չունեցան: Նոյնիսկ բուն Վան քաղաքում նոյնպէս դեռ եւս սպանութիւններ չկային: 1915 *թուականի Ապրիլի* 20*ին, բացառապէս առանց որեւէ նախազգուշացման (բնաջնջման ծրագիրը, — դա Թուրքերը եւս չէին ժխտում, — մանրամասն մշակուել էր Կ. Պոլսում), նահանգապետ Ճէվաթ փաշան Վանում եւ Զէյթունում կոտորածները սկսելու ազդանշան տուեց: Վանի շրջանում եւ Վանում ռուսական մասնակի յարձակումը կարողացաւ մի քանի հոգու փրկել: Բայց յարձակումը կասեցուեց եւ կոտորածը թեւակոխեց իր սուր փուլը: Այսպէս էր արւում, տուեալ քաղաքում կամ գիւղում թմբկահարի հետ մէկտեղ յայտնուում էր մունետիկը եւ հրապարակում հրամանը՝ ամբողջ տղամարդներին պարտադիր է, մահուան երկիւղի ներքոյ, անյապաղ ներկայանալ այսինչ տեղը: Հայերը, առանց մի բոպէ յապաղելու, շտապում էին հրամանը կատարել: Հաւաքուածներին իսկոյն եւ եթ ձերբակալում էին եւ* 2 – 3 *օր յետոյ՝ բոլորին միասին թոկերով կապելով, քաղաքից քշում: Հասցնելով որեւէ համապատասխան ամայի վայր (անտառ, քարհանք, ձոր), նրանց սպանում էին մինչեւ վերջին մարդը: Թուրքերը յատկապէս անողոք էին* 1915 *թուականին: Արդէն* 1916 *թուականին, թէեւ շատ քիչ, բայց եղել են դէպքեր, երբ իւրաքանչիւր այդպիսի խմբից մի քանի հոգի ինչ – ինչ պատճառներով փրկուել են: Հետաքրքիր է, թէ Հայաստանում տեղի ունեցող դէպքերի մասին ինչպէս իմացան ռազմաճակատի սպաներն ու զինուորները, իսկ նրանցից էլ՝ Թուրքիայի դաշնակից տէրութիւնների զինուորական կցորդները, զօրակոչուած եւ առաջաւոր գծում խրամատների ամրացման ուղղութեամբ աշխատող Հայերին յանկարծ (*1915*ի գարնանն ու ամրանը) սկսեցին ամբողջ խմբերով թիկունք քշել եւ այնտեղ առանց նախազգուշացման ու բացատրութեան գնդակահարել: Հայերի կոտորածը, վերջին փուլում, զեկավարում էր Թալէաթ փաշան, իսկ զինուորական իշխանութեանը ենթակայ շրջաններում՝ Էնվէր փաշան: Առաւել լիակատար բնաջնջուեցին զինուորական իշխանութեանը ենթակայ Պիթլիս, Մուշ եւ Սասուն շրջաններն ու քաղաքները: Այդ քաղաքների եւ շրջանների Հայերը յանձնուեցին քրտական զումարտակներին: Միւս տեղերում կանանց եւ երեխաներին չէին կոտորում այնպէս սիսթեմաթիք կերպով, ինչպէս տղամարդկանց: Տղամարդկանց տանելուց եւ սպանելուց յետոյ հայ կանանց ու երեխաներին հրամայւում էր պատրաստուել ճանապարհի (նոյնպէս յատուկ մունետիկների միջոցով): Պատրաստուելու համար մի քանի օր էր տրւում: Կանանց պաշտօնապէս առաջարկուեց աքսորից փրկուել՝ անյապաղ մահմետականութիւն ընդունել ու մահմետականի հետ ամուսնանալու միջոցով: Եթէ այդ անյապաղ ամուսնութիւնը հնարաւոր չէր, ապա միայն մահմետականութիւն ընդունելը կնոջը չէր փրկում աքսորից: Զինուորական շրջանների մեծամասնութիւնում արդիլուած էր կահոյքը վաճառել, քանի որ դատարկ տներում բնակեցնում էին Թուրքերին: Աքսորի վայրը երբեք նախօրօք չէր յայտարարւում: Նրանց քշում էին հետիոտն, խմբերին սովորաբար ուղեկցում էր հեծեալ պահակախումբը: Դրամ ունեցող աքսորեալները յաճախ զտնում էին փոխադրական միջոցներ (եղնասայլեր): Բայց այստեղ գրեթէ առանց բացառութեան կրկնւում էր նոյն բանը. սայլատէրը, չլսուած զումարը վերցնելով Հայուհուց, երկու – երեք կայանից յետոյ նրան լքում էր իրեղէնի հետ մէկտեղ եւ վերադառնում քաղաք: Զինուորական իշխանութիւնները լիովին հաւանութիւն էին տալիս նման քայլերին:*

Այդ ճանապարհը, — կարդում ենք Լորտ Պրայսի կողմից դերկոմս Կրէյին ներկայացուած փաստաթղթերում, — շատ դժուար կը լինէր նոյնիսկ զինուորների համար, իսկ կանանց համար, որոնցից շատերը ապրել են ունեւոր կեանքի եւ նոյնիսկ հանգստաւէտ պայմաններում, միանգամայն անտանելի էր քայլել լեռն ի վեր բարձրացող քարքարոտ ու աւազոտ կածաններով, խանձող արեւի տակ: Զինուորները նրանց անողոք ծեծում էին, եթէ նրանք յոգնելով՝ պառկում էին դեռնին հանգստանալու: Կային եւ յղի կայանք, «Նրանցից ոչ մէկը կենդանի չմնաց», — գրում է լորտ Պրայսը: — Բայց այդ տանջալից ճանապարհին զոհուեց նաեւ դաղթող ոչ յղի կանանց մի հսկայական զանգուած: Նրանք մեռնում էին քաղցից, ծարաւից, արեւահարութիւնից, կաթուածից, լիակատար հիւծուածութիւնից»: Դա էլ հէնց պահակախմբին լաւ բացատրուած վերջնական նպատակն էր, այսպէս թէ այնպէս նրանց վերջ տալ ճանապարհին: «Կառավարութիւնը գիտէր, թէ ինչ է նշանակում նման ճանապարհորդութիւնը, եւ կառավարութեան ծառաները, որոնք նրանց տանում էին, անում էին ամէն բան, ինչ կարող էին, որպէսզի սաստկացնեն նրանց անխուսափելի ֆիզիքական տանջանքները»: Բայց սա եւս բոլորը չէր. մահմետական գիւղերի գիւղացիները ճանապարհին յարձակւում էին նրանց վրայ եւ դագանակներով անողոքաբար ծեծում նրանց: Պահակախումբը ոչ մի չափով չէր արդիլում: «Երբ նրանք հասնում էին որեւէ գիւղ, նրանց ստրկուհիների նման կանգնեցնում էին հրապարակում եւ առաջարկում՝ ով ուզում է թող նրանց տանի իր հարէմը»: Բայց վատթարագոյնը սկսուեց այն պահին, երբ նրանք հասան քրտական լեռներին: Այստեղ Քրտերը պարզապէս կոտորեցին ծերերին ու երեխաներին, պահակախմբի աչքերին առջեւ, որ, նոյնպէս, մասնակցում էր կոտորածին), իսկ կանայք ձեռքից ձեռք անցան: «Բայց կանանց եւս կոտորում էին: Միայն բոպէական քմահաճոյքն էր որոշում՝ բարբարոսը լեռնե՞րը կը տանի կնոջը, թէ հէնց տեղն ու տեղը, առանց յետաձգելու, կը սպանի նրան»: Խմբերի թիւը գնալով նուազում էր, եւ պահակախումբը սկսում էր անհամբերութիւն ցոյց տալ, ցանկալի էր՝ որքան կարելի է շուտ ազատուել այդ ծանր ճանապարհից եւ այդ ամբողջ գլխացաւանք պատճառող յանձնարարութիւնից: Այն ժամանակ պահակախումբը սկսեց անմիջապէս սպանել ողջ մնացածներին: Նախ հիւանդներին, իսկ յետոյ, օգտուելով յարմար առիթից, ընդհանրապէս բոլորին: «Գետանցումները, յատկապէս անցումը Եփրատի վրայով, միշտ զանգուածային սպանութիւնների առիթ են եղել: Կանանց եւ երեխաներին նետում էին գետը եւ նրաց վրայ կրակում, եթէ փորձում էին ազատուել»: Շատ քիչերը ինչ որ հրաշքով հասան նշանակուած տեղը եւ ստացագրով յանձնուեցին իշխանութիւններին:

ԱԿԱԴ. Ե. Վ. ՏԱՐԼԷ

(1 Շար.)

ռերու շարակարգութեան: Շաղկապը ճիշդ է դրուած: Նման նախընտրական տարազներու մէջ՝ ըղձալի անդամը կը դրուի միշտ առաջ: Մեր փետայիները կը կռուէին ոչ թէ մահուան ցանկութեամբ, այլ ազատութեան: Տարազին արձակունակ ձեւն է՝ ազատ ապրիլ կամ մեռնիլ, եւ ոչ թէ մեռնիլ կամ ազատ ապրիլ: Առաջին ցանկութիւնն է ապրիլը: Վերադառնալով մեր վէնին՝ «մահ կամ ազատութիւն» տարազը ծիծաղելի կը դառնայ, երբ կը փոխենք շաղկապը, «մահ թէ ազատութիւն», առանց հարցականի:

(***) Սկիզբները, իգական սեռին դերերն ալ կը տրուէին այրերուն: Անգամ մը, երբ յատկապէս Զարլզ թագաւորին համար, իր ներկայութեամբ, տեղի կ'ունենար թատերախաղ մը, շատ ուշ բացուեցաւ բեմին վարագոյրը, այնպէս որ թատրոնին տնօրէնը գնաց ներողութիւն խնդրել թագաւորէն՝ բացատրելով ուշանալուն պատճառը, — դեռ ածիլուած չէր... դերակատար «թագուհին»:

(*) Աւելի ուշ շրջանի գերմանական ցուցմունքները (Օր. Լեփսիուսինը) առաւել սարսափելի պատկեր են ցոյց տալիս, քան Պրայսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Գնչուն ուսը թօթվեց:

— Էշ մարդու հետ նամակագրութիւն չեմ ըներ:

— Բայց բան մը գիտնալու ես իր մասին:

— Այնչափ միայն գիտեմ թէ գերի ինկեր է: Իշկ թէ հիմա ողջ է կամ մեռած, չեմ գիտեր: Բայց ապահովաբար մեռած ըլլալու է, ապա թէ ոչ բան մը կ'իմանայի:

— Ո՞ր տան մէջ ծառեյեր ես:

— Շիկեթվար:

Երկու պատանիները իրարու նայեցան: Ոչ մէկը կը յիշէր գնչուն: Միւս կողմէն սակայն իրենք շատ ալ չէին կենար այդ մժեղալից Սիկեթվարի մէջ: Իսկ իշխան Վաղենտ անթիւ ծառաներ ու վարձկաններ ունէր, ամէնքը չէին կրնար ճանչնալ:

Գրիգոր ուշադրութեամբ դիտեց գնչուին դէմքը, ապա ժպտեցաւ:

— Ես քեզ կը յիշեմ: Այո, որոշ կը յիշեմ: Դուն անդամ մը Եումուրճաքի դերին եղած ես ու Տոպօ քեզ ազատած էր:

Գնչուն ապշած նայեցաւ Գրիգորին, ապա գլուխը ցնցեց:

— Ոչ թէ Տոպօ, այլ եօթը տարեկան պժտիկ մը: Ուժէք հաւատացէք, ուժէք մի հաւատաք, եօթը տարեկան պժտիկ տղայ մը. գուցէ այնքան ալ չկար: Աշտուծոյ հրեշտակն էր: Դեռ կը յիշեմ անունը Գրիգոր էր: Տելան ժինքը օրհնէ ուր ալ ըլլայ: Այն անդամ ձի ու կառք ալ ունեցայ. մէկ ոչկիշ իրեն համար պահած էի: Բայց վերջը հաշկցայ թէ ան հրեշտակ ըլլալու էր:

— Գիտցիր ուրեմն թէ այդ հրեշտակը ես եմ:

Գնչուն թերահաւատ նայեցաւ Գրիգորին:

— Էշ պեխաւոր հրեշտակ կեանքիշ մէջ չեմ տեշած:

— Եւ սակայն ես եմ, — ժպտեցաւ Գրիգոր. — Կը յիշեմ դեռ՝ թէ այն օրը կարգուեցար, ու կնկանդ անունն ալ Եղսոյ էր: Այս բանը անտառի մը մէջ պատահեցաւ Փեչէն անդին. ու աւարէն զէնք ալ բաժին տուին քեզի:

Գնչուին աչքերը գրեթէ դուրս ինկան, այնքան խոշոր բացաւ:

— Վահ, դրախտի ամենակարող Տելան ձեժ օրհնէ, կտրիճ տէր իմ, ձեր շերունդը հաճարի չափ բաժմացնէ: Վահ, աշ ինչ բախտաւոր օր է:

Ու ծնրադրելով գրկեց Գրիգորին ոտքերը ու համբուրեց:

— Ես ալ այնպէս կը զգամ հիմա թէ աւելորդ տեղ չենք եկած — ըսաւ Գրիգոր զուարթագին:

— Լաւ նշան է — ըսաւ Մեքչէին ալ:

— Բարի հրեշտակ մը մեզի կ'ընկերէ, — ըսաւ Յովհաննէս Թէօրէօքն ալ ուրախութեամբ:

Նստան խոտերուն մէջ ու Գրիգոր բացատրեց գնչուին թէ ինչ բանի համար եկած են: Ու կարծիքը հարցուց թէ ի՞նչպէս պիտի կարենային մօտենալ Իշխան Վաղենտին:

Գնչուն մերթ փայլող աչքերով, մերթ յուսակտուր մտիկ կ'ընէր Գրիգորին: Յովհաննէս Թէօրէօքին ալ ձեռքը համբուրեց, ապա մտախոհ շարժեց գլուխը:

— Շտամպոլ մտնելը հեշտ է. թերեւս Եօթնաշտարակի մէջ ալ կարելի ըլլայ մտնել: Բայց վշեմափայլ Իշխան Վաղենտը փայտէ շուրերով չէ որ կը պահպանեն:

Ու գլուխը ձեռքերուն մէջ առնելով ըսկըսաւ վայել:

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

լայ թէ ոչ : Գերմանացիք կ'առարկեն թէ չօշափելի ծրագիրներ կան պէտք է ան – յապաղ զանոնք ուսումնասիրել : Պոնի կառավարութիւնը դիտէ նաեւ թէ Պէլ – ժերը, Իտալացիք եւ Հոլանտացիները ի– րեն պէս կը մտածեն :

Հաւանական չէ որ հիւլէական բազմա – կողմանի ուժին հարցը խանդարէ Եւրո – պայի ապագային վերաբերող խօսակցու– թիւնները : Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն ետք, Դաշնակցային կառավարութիւնը բարեփոխած է իր դիրքը, առանց սա – կայն հրաժարելու իր մասնակցութիւնը բերել Ատլանտեան հիւլէական ուժի մը : Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ Պոնի կառավարութիւնը ոչ մէկ ամապարանք ցոյց կուտայ այդ ուղղութեամբ , տըր – ուած ըլլալով որ Նոյեմբերին բռնած իր դիրքը բաւական նեղութիւններ բերաւ իր դլխուն, նոյնիսկ Ամերիկացիներուն կող– մէ :

Ատլանտեան ժողովէն առաջ, Պոնի մէջ կ'ըսուէր թէ 1965ի առաջին չաբաթներու ընթացքին, կարելի է Փետրուարին , չահակից երկիրներու ժողով մը կրնար գումարուիլ Հիւլէական Բազմակողմանի Ուժին առընչութեամբ : Այսօր այլեւս ոչ ոք այդ մասին կը մտածէ եւ ամէնէն լա– ւատեսները հաւանականութիւն չեն դըր– ներ 1965ի վերջէն առաջ դաշնակիր մը ստորագրել այդ հարցին չուրջ :

ՆՈՒԷՐ

Իր սիրելի ընկերոջ Հրանդ Աթէչեանի յիշատակին, Կ. Փոլատեան յիսուն ֆր. կը նուիրէ Նոր Սերունդին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոդաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Պ. Դա– ւիթ Տէր – Գալուստեանէ յիսուն ֆրանք , Այրի Տիկին Մառի Տէր – Գալուստեանէ քսան ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Աբրահամ Մանուկեանի մահուան առ – թիւ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերքուածներ)

Գինն 10 ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Տառնալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սմուէլ գրա – տան :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝

Շ. Տէր – Մելիոնեանի կողմէ

Գեղեցիկ կազմ, մաքուր տպագրու – թիւն, պատկերազարդ :

Գինն՝ 5 ֆրանք

Առաքման ծախքերով 6.50

Տառնալու համար դիմել Հ. Սա – մուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յա– ռաջի խմբագրութեան :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խում– բի ժողովը Շաբաթ երեկոյ (Յունուար 13) ժամը 21ին , սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ . ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ննթակոմիտէի ժողովը այս եր– կուշաբթի ժամը 21·30ին, սովորական վայրը : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ար– ծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի (12 Յունուար) իրիկուն ժա– մը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կա– րեւոր օրակարգ :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Մի – ութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մաս – նակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթել
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

Հայրենի ապրումներու փունջ մը
Մաքուր տպագրութիւն — 165 էջ
Գին՝ 7,50 ֆրանք

Տառնալու համար դիմել հեղինակին՝
Z. BERBERIAN
104, Ave. d'Italie — Paris (13e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ.
Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ , (23 Յուն – ուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵԶԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՒԼՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնա – վէպէն :

Դասախօսութիւնէն ետք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պա– տասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24

AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Ely sées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը , Յունուար 17ին, կիրակի ժամը 15ին, Րիւ ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ , արտասանութիւն , տրամախօ– սութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ , եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի « Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ , կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչու – թեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կի– րակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԵՌԱՑԱԾ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունե– նայ Յունուար 24ին, Աղբ. Տան սրահը :

×

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը, կիրակի Յունուար 31ին, Իսիի Մրիմեան սրահը :

''ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ'' 1965

Ի դիտութիւն մեր ընթերցողներ – րուն կը յայտնենք, որ « Ամէնուն Տարեդրքի» 1965ի հատորը, իրմ – բաղրին անցուցած հիւանդութեան պատճառով, հրապարակ պիտի ելլէ սովորականէն չուրջ երկու ամիս աւելի ուշ : Թող բոլորը ներողա – միտ ըլլան այս ակամայ եւ չնախա– տեսուած յապաղման համար :

Խմբագրութիւն
«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳՐՔԻ»

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՅՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 12 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10204 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.204

ՀԱՅԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԿՇԻՌՔԻՆ ՎՐԱՅ

ԱՌԱՋԱՐԿ

1965ի առաջին օրն Յունուար Մէկը. հայ իրականութեան տեսակէտէն, ան առաջին օրն է Յիսնամեակի :

Անցնող տարուան բովանդակ տեւողութեան, շատ գրուեցաւ ու շատ խօսուեցաւ այն մասին, թէ ի՛նչ պիտի ընէ Հայութիւնը 1965ին՝ Յիսնամեակի առթիւ ու անոր ընթացքին :

Դժուար է համադրել բոլոր ըսուածները, սակայն գլխաւոր առաջարկները առաւելաբար հետեւեալ երկու հիմնական մտքերը չօշափեցին :—

Առաջին. Յիսնամեակը պատեհ առիթ է Հայ Դատ արծարծելու :

Երկրորդ. Ա՛յս պարագային, Հայ Դատ պիտի արծարծուի յատկապէս հոդային պահանջի գծով՝ Թուրքիայէն :

Համամիտ գտնուելով, որ 1965ին՝ նման հունի մէջ դրուին Հայ Դատ հետապընդելու համայհայկական աշխատանքներն ու ճիգերը, մենք քանի մը անդամ շեշտեցինք մեր վերապահութիւնը՝ ան-միջական ու առարկայական արդիւնքի ԱԿՆԿԱԼՈՒԹԵԱՆ մասին :

Ու նաեւ այսօր, ոչ մէկ հիմ կայ յուսալու, որ երբ գայ Յիսնամեակի «Դեկտեմբեր 31»ը, բովանդակ Հայութեան միաձայն պահանջին դիմաց՝ թիզ մը հող տրուած կ՛ըլլայ մեզի :

Արդ, հետաքրքրութեամբ իմացանք հայ հանրային կեանքին տասնամեակներով կապուած ազգայինի մը շատ գործնական մէկ առաջարկը, որ ձեւական չնչին փոփոխութեան ենթարկելով 1965ին տրուած բանաձեւումը, դրական անտարակուսելի առաւելութիւններ կը ներկայացնէ :

Փոխանակ ամէն ինչ կապելու այս մէկ տարուան՝ բուն Յիսնամեակին, կարելի է Հայ Սպանդի վրայէն կէս դարու անցքը նշող տարեթիւը հռչակել՝ ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀՆԳԱՄԵԱԿԻ :

Եթէ հնարաւոր ըլլայ համաձայնիլ այս առաջարկին շուրջ ու զայն կիրարկել համազգային ձեւով, ակնբախ կը դառնան անոր երկու շատ հիմնական առաւելութիւնները :

Առաջին հերթին, կը չքանայ մէկ հատիկ տարուան մը ընթացքին առարկայական արդիւնք ձեռք ձգելու ակնկալութիւնը : Ասոր հետ, կը պակսին տենդն ու լարուածութիւնը՝ մեր մէջ : Կը մեղմանայ վէճը այն մասին, թէ ի՛նչ պէտք է ընել, ի՛նչպէս եւ ե՛րբ : Մանաւանդ, կ՛անհետանայ ծանր յուսախաբութեան ուրուականը, որ այլապէս ամբողջ տարին պիտի հալածէ զմեզ :

Որովհետեւ, երբ 365 օր խօսուի ու գրուի իրաւունքի՛, պահանջի՛, արդիւնքի՛ ու այս բոլորին կապուած հրատապ ու լարուած աշխատանքներու մասին, եւ երբ այս ամէնը վերջանայ ապարդիւն, ան առնուազն յուսաբեկում պիտի պատճառէ :

Յիսնամեակի առթիւ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԸՆԳԱՄԵԱԿ հռչակելով, կը խուսափինք այս բոլորէն, առանց սակայն, մաղ մը հրաժարելու մեր իրաւունքէն եւ քայլ մը շեղելու մեր նպատակէն :

Եւ երկրորդ, ժամանակ կ՛ունենանք աւելի լրջօրէն մտածելու եւ ծրագրելու, զիրար հասկնալու եւ մեր ուժերը համադրելու :

Բոլոր հայ շրջանակները անցեալ տարուան ընթացքին անձանձիր կերպով շեշտեցին, կրկնեցին ու վերակրկնեցին այն հիմնական ճշմարտութիւնը, որ Յիսնամեակի աշխատանքները պէտք է տարուին ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ մէկ ու միակ ճակատով :

Այլապէս, ոչ միայն կը խայտառակուինք արար աշխարհի առջեւ, ապա՝ երկրորդ անդամ կը նահատակենք մեր Նահատակները :

Գուցէ դժուար ըլլայ համահայկական միասնականութիւն կերտել մէկ հատիկ տարուան մը ընթացքին : Մինչդեռ, նոյն առաջադրութիւնը աւելի հնարաւոր ու հաւանական կը դառնայ, եթէ մեր առջեւ ունենանք հնգամեակ մը :

Քանիցս ընդգծած ենք, որ մերկօրէն շահակցական նկատումներով շարժող ու գործող քաղաքական աշխարհին համար — Արեւմուտքի եւ Արեւելքի — Յիսնամեակը ոչինչ կ՛արժէ : Յիսնամեակի՝ եթէ ոչ բացառաբար՝ ապա գերազանցօրէն բարոյական իմաստը յոգտ մը իսկ չի կշռեր այն «չուկա»յին մէջ, որ միայն ՇԱՀ կը ճանչնայ :

Ասիկա ըսել չէ, բնա՛ւ ու երբե՛ք, որ պէտք չէ լծուիլ աշխատանքի, քաղաքական աշխատանքի : Ընդհակառակն. ճիշդ այս պատճառով, նաեւ մենք պէտք է խօսինք ու գործենք իրապաշտօրէն, համաձայն քաղաքական իրականութեան պայմաններու ու պահանջներուն, եթէ ոչ անմիջօրէն սա կամ նա տարեթիւին, ապա՝ անպայման վախճանօրէն քաղաքական արդիւնքի հասնելու համար :

Եւ ասիկա շատ աւելի հանդարտօրէն հնարաւոր կ՛ըլլայ, եթէ մեր առջեւ ՀՆԳԱՄԵԱԿ մը ունենանք :

Գէթ մեզի կը թուի, թէ ոչ մէկ պատճառ կը թելադրէ կառչիլ այս «1965»ին, մեր ակնկալութիւններն ալ անոր կապելով :

Ոչինչ կը պակսի Յիսնամեակէն, անոր արժէքը ոչինչով կը նուազի, անոր առընչուած մեր տրամադրութիւնները երբեք չեն բեկանուիր, եթէ անոր առթի՛ւ համայն Հայութիւնը հռչակէ, ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ՀՆԳԱՄԵԱԿ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷԹ - ՆԱՄԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿԸ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՁԳԷ

Սայկոնի մէջ, առջի օր ստորագրուեցաւ այն համաձայնագիրը որու նպատակն է վերջ դնել Վիէթնամի երկարատեւ տագնապին : Պետութեան զեկավար Ֆան Խաք Սու, վարչապետ Թեան Վան Հուոնկ, զինեալ ուժերու հրամանատար՝ Զօր. Խանհ եւ երկու փոխ-վարչապետներու ներկայութեան ստորագրուած է այն զեկոյցը որու կը սպասուէր քանի մը շաբաթէ : Արարողութիւնը հանդիսաւոր բնոյթ մը ունէր :

Ի՞նչ կ՛ըսէ զեկոյցը :

Ա) Բանակը կը կրկնէ Օգոստոս 27ի իր խոստումը քաղաքային վարչաձեւի յանձնելու իշխանութիւնը :

Բ) Ազգ. ժողով մը պիտի դումարուի որու ձեռքը պիտի ըլլայ օրէնսդրական իշխանութիւնը զոր ցարդ նախագահ Խաք Սու ունի, այդ ժողովը նաեւ մշտական սահմանադրութիւն մը պիտի մշակէ :

Գ) Քաղաքական դէմքերը որոնք ձերբակալուած էին պետական հարուածին ընթացքին ազատ կ՛արձակուին, մէջն ըլլալով Բարձրագոյն Խորհուրդի հինգ անդամներ :

Ե) Կայուն դարձնելու համար ազգին կեանքը, իշխանութիւնը կ՛ուզէ շփումներ ստեղծել բոլոր տարրերուն հետ որոնք երկրին կենսունակ ուժերը կը ներկայացընեն, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ :

Ակներեւ է սակայն որ այս զեկոյցը տագնապ չի լուծեր եւ իրականին մէջ, առաջին քայլ մըն է միայն լուծումի ճամբուն վրայ : Դէտերը կը նկատեն նաեւ թէ այս բնագրին մէջ, որեւէ ակնարկութիւն չկայ հարաւային Վիէթնամի ամերիկեան քաղաքականութեան մինչ նման ակնարկութիւն կար նախորդ բնագրին մէջ որ պաշտօնապէս երբեք չէ հրապարակուած : Ասկէ կը հետեւցուի, որ Միացեալ-Նահանգները պատճառ չունին շատ դոհ ըլլալու համաձայնագրին բովանդակութենէն, ինչպէս յայտնի կ՛ըլլայ Ուոշինկթընի Արտաքին նախարարութեան հրատարակած զեկոյցէն որ կը յայտարարէ թէ « համաձայնագիրը կացութեան որոշ բարելաւում կը ներկայացընէ » :

Միւս կողմէ Սայկոնի ամերիկեան դեսպանատունը հրապարակած է այն յայտարարութիւնները զորս դեսպան Մաքսուէլ ըրած էր Նիուզուիքի երկու լրագրողներու հետ տեսակցութեան ընթացքին.— « Պէտք է շարունակենք մեր գործը եւ երբեք չհրաժարինք անկէ յուսալքումի պատճառաւ : Դիւրին է յոռետես երեւալ երբ ծանր կռիւի մը մէջն ենք որու անմիջական վերջը չի տեսնուիր : Նման կացութեան մէջ, պէտք է համոզուիք որ պարտուած չէք : Կարեւոր դաս մըն է զոր Ամերիկացիք պէտք է միշտ ունենան իրենց մտքին մէջ : Քաղաքական կացութիւնը ալ աւելի կը բարձրացնէ հարցը : Գլխաւորն է ոտքի դնել կառավարութիւն մը որ իր տէրը ըլլայ ներսը եւ կարենայ գործադրել տալ տրուած որոշումները եւ յառաջանալ դէպի իրական կայուններութիւն մը : Պատերազմը միայն Վիէթնամցիները կրնան շահիլ : Ամերիկեան օժանդակութիւնը կրնայ արդիւնաւոր կերպով օգտագործուիլ միայն այն ատեն երբ բոլոր տարրերը համախմբուին կեդրոնական կառավարութեան ետին » :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ Կ՛ԸՆՏՐՈՒԻ ՈՐՊԷՍԶԻ ՎԷՃ ՉԸԼԼԱՅ

ՆԻԿՈՍԻԱ, (ԱՖՓ).— Ոչ հելլենուհի եւ ոչ ալ թրքուհի, այլ հայուհի ... Ահա՛ լուծումը, այն խնդրին, որ ատենէ մը ի վեր կը չարչրկէր Պ. Աքէ Լինտմանը : Ան Կիպրոս եկած էր իր գործակիցներով ժապաւէն մը դարձնելու համար շատ պարզ նիւթի մը շուրջ. ՄԱԿի ուժերուն պատկանող Ֆինլանտացի զինուոր մը կը սիրահարի երիտասարդ յոյն-կիպրուհիի մը :

Արդ, Կիպրոսի մէջ ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատար զօր. Թիմայա կ՛ընդդիմանայ Ֆինլանտական գումարտակին մասնակցութեան : Արդարեւ, փոխ նախագահ Քիւչիւք կը նկատէ թէ Ֆինլանտացի հերոսին կողմէ հելլենուհիի մը ընտրութիւնը քարոզչութիւն մը պիտի ըլլայ յոյն-կիպրացիներուն համար : Իսկ եթէ Պ. Լինտման ընտրէ թրքուհի մը, այս անդամ Յոյները առարկութիւններ պիտի ներկայացնեն :

Երկար ատեն մտածելէ ետք, Պ. Լինտման կը ծրագրէ հետեւիլ լրագրողի մը խորհուրդին, — Ֆինլանտացին ի վերջոյ պիտի սիրահարի Հայուհիի մը, քանի որ Կիպրոսի մէջ գոյութիւն ունի նաեւ հայ փոքրամասնութիւն մը :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Պ. Ս. Պ. (Նիժէրիա)	100
Տիկին Ի. (Փարիզ)	20
Մ. Եավէր (Մարսէյլ)	10

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

« Յառաջ »ի խմբագրութիւնը, Տիկին Արփիկ Միսաքեան եւ Պ. Ժիրայր Միսաքեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան, քահանայից եւ դպրաց դասերուն, Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին եւ խումբերուն, Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, Փարիզի եւ արտասահմանի հայ մամուլին, ինչպէս նաեւ բոլոր հայ կազմակերպութիւններուն եւ անհատներուն որոնք իրենց մասնակցութեամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, ներկայութեամբ, հեռագիրներով կամ նամակով վշտակից եղան իրենց խոր սուգին,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ կեանքին մասին նոր մանրամասնութիւններ կը տրուին : Ան կ՛ապրի Մոսկուայի շրջակայքը գտնուող տաչայի մը մէջ : Կը պատմուի թէ Հոկտեմբեր 14ի նշանաւոր նիստին ընթացքին Խրուշչեւ մերժած է ինքնաքննադատութիւն ընել : Ուզած է փաստել որ իրաւունք ունէր, երբ ի վերջոյ հասկցած է թէ մէջէն պիտի չելլէ, ասպարէզ կարդալու ձեւով, իր հրաժարականը տուած է : Բայց չէր սպասեր որ զայն կ՛ընդունին : Խորտակուած է իր հին բարեկամներու ցոյց տուած «ապերախտութենէն» : 1965ի Խորհ. օրացոյցները, Ապրիլ 17ի դիմաց գրած էին «Խրուշչեւի ծննդեան տարեդարձ» բայց չէր յիշուեր Կոսիգինի եւ Բրեժնեւի տարեդարձները : Տպագրիչները երեք նոր էջեր տպա ծեն «հրատարակութեան խնդրանօք », Ապրիլ 17ին այլեւս բան չկայ, իսկ Փետրուար 21ին եւ Դեկտեմբեր 19ին Խրուշչեւի յաջորդներուն տարեդարձը :

ՊԵԼԺԻԱ վառելանիւթ չունի քարիւղային ճարտարարուեստի 5000 բանուորներու գործադուլին պատճառաւ :

ԵՐԿՈՒ ԿԱՌՔ վարողներու միջեւ նոր ողբերգութիւն մը պատահած է առջի օր Արեւմուտքի կառուղիին վրայ : Քիչ մը իրարու զարնուելէ ետք, վարողներէն մէկը —Ալժերացի մը— զէնք կը պարպէր միւսին վրայ, որ հիւանդանոց կը փոխադրուէր : Թէեւ գլուխէն վիրաւորուած, օրերը չեն վտանգուած :

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ մէջ, Խորհ. Միութիւնը դեր-հրթիռներու նոր փորձեր կ՛ընէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ շատ դոհ չեն Էտկար Ֆօռի Գահիրէ այցելութենէն : Կ՛ըսեն սակայն թէ Ֆրանսայի եւ արաբական երկիրներու յարաբերութեանց բարելաւումը միայն Ֆրանսայի կը վերաբերի պայմանաւ որ Իսրայէլի ի վնաս չըլլայ :

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ Իլլիւսթրէ պարբերականին համաձայն, Ժընվիեւ Արնօ, Իրաքի սպաննուած Ֆայսալ թագաւորին այրին, կրնայ առասպելական ժառանգութեան մը տէր դառնալ : Արդարեւ, կրնայ քանի մը միլիոն զուիցերական Ֆրանք ստանալ, տրուած ըլլալով որ զուիցերացի դատաւորները ի զօրու կը նկատեն այն դաղտնի ամուսնութիւնը զոր Ֆայսալ կատարած է Ֆրանսուհի կնոջ հետ :

ԳԱՀԻՐԷԻ արարական վեհաժողովին մէջ դժուարութիւնները սկսած են : Լիբանան մտադիր չէ իր հողամասը տրամադրել Յորդանան դետը թափող ջուրերուն : Կը նախընտրէր որ անոնք Սուրիայէն անցնին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքի նախարարը՝ Էրքին Լոնտոն կ՛երթայ Յունուար 19ին, ուրկէ Նիւ Եորք պիտի անցնի, ճառ մը արտասանելու համար Ազգաժողովին առջեւ :

ԻՄ ՓԱՅՍ

Հայաբնակ մի գիւղում, սրանից մի ամիս առաջ, անցնում էին մի խումբ կամաւորներ: Գիւղացիները նրանց հիւրասիրեցին եւ ճանապարհ գցելիս՝ տալիս էին նոցա փող, զէնք, շոր եւայլն: Մի չքաւոր այրի կին, դիմելով խմբապետին, ասաց.— «Ես փող չունեմ եւ ոչ զէնք: Ինչ որ ունեմ այն եմ տալիս. սա էլ թող լինի իմ փայս»: Այս ասելով կինը բռնեց իր միակ որդու թեւից եւ տուեց խմբապետի ձեռքը»:

Երէց ընկերոջ մը ի լինելութիւն մէկ գործին ձեռագիրներուն մէջ հանդիպեցանք վերի դրուագին, որ արտագրուած է մեր յեղափոխութեան արձագանգող մամուլէն, 90ական թուականներուն:

Պարզ թղթակիցի մը գրչով տրուած պարզ այս դրուագը սրտառուչ չէ միայն, այլ խորունկ է նաեւ ու խորհուրդով յորդ: Հայրենիքին հզօր սէրը կայ անոր ետին, կայ՝ հարազատ ժողովուրդին անդիմադրելի պաշտամունքը: Դրուագը կ՚անձնաւորէ տակաւին բարձրագոյն զոհողութիւնը, որ դարեր դարերով մեր ժողովուրդին յատկանիշը կազմեց ու եղաւ անոր գոյութեան, գոյատեւման առաջին պատճառը: Ու տուինք հայրենիքին ինչ որ ունէինք, ժողովուրդին՝ ինչ որ ունէինք: Ապրեցանք անոնցմով, ապրեցուցինք զանոնք մեր ջիղերուն ու արեան մէջ իբրեւ խորհուրդ, իբրեւ կարելիութեանց գումար, ներքին իրագործումներու, իրագործուելու իբրեւ միակ ու ամենաբեղուն հնարաւորութիւն իբրեւ պատգամ: Զոհողութիւնը, անշպարը, իրականը, մեծ տեսիլքներու գիտակցութիւնը կը յայտնաբերէ, կ՚ենթադրէ առնուազն վեհագոյն բաներէն տպաւորուող անսուտ ու գործօն բնազդ մը:

Այդ չէ՞ արդեօք խորհուրդը վերի արձանագրութեան:

Այրի ու չքաւոր կին մը, ով գիտէ ինչ չարչարանքներով մեծցուցած էր մէկ հատիկ իր զաւակը, ինչպէս դողացած վրան, անոր կրած պզտիկ զրկանքներուն համար քանի անգամ փախցուցած քունը, այլ հիմա, անբացատրելի ընծայաբերումով կը յանձնէ զայն ազգին համար կամաւոր գրուածներու խումբին, այսինքն յեղափոխութեան, յեղափոխութեան դաժան օրէնքներուն՝ ցուրտին, կրակին, արիւնին: Որովհետեւ ով գիտէ ինչպէս այրիացած այդ այրի կինը գիտէր կամ բնազդով կը զգար, որ եսասէր գուրգուրանքներու ժամանակը չէ, որդիները կանչուած են ուրիշ ճակատագրի մը, արդարութիւնը, հայրենիքը, ժողովուրդը պէտք ունին անոնց երիտասարդ ու տաք արիւնին, բազուկին, կորովի ներկայութեան ...

Այսպէս ապրեցան հաւանաբար ժողովուրդը իրենց արարքներուն ոգեղէն սընունդով ապրեցնող ընտիրները: Անձնաւորելով զոհաբերութեան բարձրագոյն մէկ արտայայտութիւնը: Մեծ ժեսթերուն թաքուն շարժառիթները ստուգել անձնամոռ միւս տենդով: Բանաստեղծութեամբ: Գտնելով այդպէս ցեղին ինքնութիւնը, պատգամը:

Այրի ու չքաւոր կնոջ ապրած շրջանը կէս դարով կը բաժնուի մեր օրերէն ու սպառնացող ուրիշ ու այս անգամ ժըպտուն թշնամիներու դէմ առանց զէնքի կռիւի ելած ենք կրկին, աշխարհի չորս ծագերուն: Զոհաբերութեան եռանդը մեռած չէ մեր մէջ, կը տեսնենք մեր շուրջը ու թերթերուն մէջ կը կարդանք յաճախ այս նոր կռիւին նպաստող գեղեցիկ յանձնառութիւնները, ու ստեղծուած խանդավառութիւնը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ, որ մենք շատ կը վրատահինք նիւթեղէն ձեռնարկներուն ու քիչ կը մտածենք այն միւսին մասին, որուն օրինակը տուած է վերը «Մի չքաւոր այրի կին»:

Փողի նուիրատուներուն թիւին աճումը համեմատական է այսօր անձի «նուիրատուներու» թիւի նուազումին: Ու վրատանգը հոս է:

Շէնք կը շինենք հիմա ու թաղէ թաղ, քաղաքէ քաղաք ու երկրէ երկիր եկեղեցիներ ու դպրոցներ կը կառուցանենք, բայց անկաշառ աչքով մտէք այդ դպրոցներէն ու եկեղեցիներէն ներս ու պիտի տեսնէք, թէ ամբիոններուն ու խորաններուն վրայ չկայ այն անձը, չկան այն անձերը, որոնք կարողանային խորութեամբ ու զօրութեամբ գտնել ու փոխանցել մեսրոպեան ցեղին կեցուցիչ բուն սնունդը: Ոգին:

Որովհետեւ, ըսինք՝ սկսած է հազուադէպ դառնալ միւս զոհողութիւնը, անձին ընծայաբերումը, իրենց զաւկին ձեռքէն բռնող եւ զայն ազգին յանձնող հոգիներուն թիւը: Բայց անձն է կարեւորը, արդիւնաւորողը, ամէն բանի չափանիշը: Պիտի կրնա՞նք վերադառնալ արդեօք այս գիտակցութեան, թէ թոյլ պիտի տանք, որ քաղքենի ձգտումները խաթարեն մեր դարաւոր արիւնը:

Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Բ.

Ըստ միահամուռ կարծիքի (որին թուրքական իշխանութիւնները բնաւ էլ չառարկեցին, քանի դեռ նրանց թւում էր, թէ ռազմական գործերը լաւ են գնում եւ որ յաղթողներին չեն դատում), այդ բոլոր ջանքերի արդիւնքը հանդիսացաւ համաշխարհային պատմութեան նոր ժամանակներում իրօք չտեսնուած, ծրագրուած եւ յաջողութեամբ կատարուած, ժողովրդի երկու երրորդի գիտակցական բնաջնջումը: Էրզրումում 20 հազար Հայերից մնացին մօտ հարիւր հոգի: Էրզրումի, Պիթլիսի եւ Վանի շրջաններում, ուր կար 580·000 հայ, կենդանի մնաց 12 հազարը: Լորտ Պրայսի նախագահութեամբ աշխատած կոմիտէի հաշւումների համաձայն, առաւել ստոյգ են հետեւեալ թուերը, որոնք բնութագրում են Թալէաթ փաշայի եւ Էնվէր փաշայի ջանքերի ընդհանուր արդիւնքը:

Մինչեւ 1915 թուականի կոտորածները Թուրքիայում կար ընդամէնը երկու միլիոն հարիւր հազար հայ (այս թիւը հաստատել է հայկական պատրիարքարանը): Լորտ Պրայսը գիտաւորեալ վերցնում է 1·600·000 նուազագոյն թիւը, որպէսզի դրանով աւելի համոզիչ կերպով երանգաւորի տեղի ունեցածի իմաստը, եւ յամառօրէն աւելացնում է, որ ստոյգ է համարում ոչ թէ իր այդ թիւը, այլ այն, որ մօտենում է երկու միլիոնին: Եւ այսպէս, ընդունինք նոյնիսկ մէկ միլիոն վեց հարիւր հազարը: Դրանցից ռուսական Կովկաս փախչել են 182 հազար հոգի, անգլիական Եգիպտոս՝ 4200: Հայ բնակչութիւնը համեմատաբար քիչ է տուժել Կ. Պոլսում եւ Զմիւռնայում: Վերջապէս փրկուել են մահմետականացած եւ թրքական հարէմները նետուած որոշ հայ կանայք: Ընդհանուր առմամբ, ըստ Պրայսի կոմիտէի կատարած հաշւումների, Կ. Պոլսում ու Զմիւռնիայում մնացածների եւ Կովկաս ու Եգիպտոս փախածների ամբողջ թիւը կազմում է 350 հազար մարդ:

Բացի այդ, որոշ վայրերում ողջ են մնացել 250 հազար հայ բողոքականներ ու կաթոլիկներ, որոնք մինչեւ 1915 թուականի կոտորածներն ընդունել էին մահմետական կրօնքը: Ընդամէնը ողջ է մընացել վեց հարիւր հազար հայ, զոհուել է մէկ միլիոն (եթէ վերցնենք լորտ Պրայսի գիտաւորեալ ընդունած սկզբնական ամենափոքր թիւը՝ մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար): Բայց Պրայսը կրկին աւելացնում է, որ իր կարծիքով այդ թիւը շատ փոքր է եւ կոտորուել ու աքսորուել են, հաւանաբար, նոյնիսկ մէկ միլիոն երկու հարիւր հազարից աւելի Հայեր: Պրայսը ցանկացել է որոշել, թէ աքսորուածներից որքա՞ն կանայք եւ երեխաներ են փրկուել: Բայց այստեղ ըստոյգ ոչինչ հնարաւոր չէ գտնել, ինչպէս եւ հնարաւոր չէ իմանալ ընդհանուր թիւը: «Որոշ վիլայէթներում, օրինակ՝ Վանում եւ Պիթլիսում, աքսորման ոչ մի դէպք չի եղել, բայց եղել են անմիջական ջարդեր: Միւսներում, օրինակ, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի վիլայէթներում աքսորն ու կոտորածը կատարուել է հաւասարապէս, ճիշդ այնպէս, ինչպէս եւ Անգորայում»: Կիլիկիայում նրանց անմիջականօրէն չեն կոտորել, բայց նրանք զոհուել են կամ սպանուել ճանապարհին:

Ինչ որ է, այն ամէնը, ինչ գրել է Լորտ Պրայսը, տժգունում է գերմանացի Իոհաննէս Լեփսիուսի՝ արտաքին գործերի պերլինեան արխիւի տուեալների հիման վրայ 1919 թուականին հրատարակած պաշտօնական արձանագրութիւնների, ցուցմունքների եւ հաղորդումների առջեւ: Նա նոյնպիսի վճռականութեամբ, ինչպէս եւ Պրայսը, խօսում է Թալէաթ փաշայի եւ Էնվէր փաշայի կողմից հայ ազգի ծրագրուած, սկզբունքով լուծուած բնաջնջման մասին: Մտացածին պատրուակը, Վանում Հայերի կարծեցեալ «խռովութիւնը» (1915 թ. Ապրիլի 20ին), սոսկ պատահական առիթ էր կոտորածներն ու աքսորը (որ համազոր էր կոտորածի) սկսելու համար: Դա տեւեց մինչեւ 1915 թ. Դեկտեմբերը, իսկ 1915 թուականի Դեկտեմբերից սկսուեց կենդանի մնացածների բռնի մահմետականացումը, որ նոյնպէս ուղեկցւում էր կատաղի ջարդերով եւ շարունակուեց մինչեւ Թուրքիայի ջախջախումն ու անձնատուութիւնը, այսինքն՝ մինչեւ 1918 թուի Հոկտեմբերի վերջերը: Գերմանական հիւպատոսները, միսիոնարները, զինուորական ու քաղաքական անձինք դժկամօրէն, չափաւոր արտայայտութիւններով (չէ՞ որ Թուրքիան կարեւոր դաշնակից էր) իրենց կառավարութեանը տեղեակ էին դարձնում անլուր ու անթիւ, ծրագրով կատարուող զանգուածային սպանութիւնների մասին, բայց ոչ Ուիլհելմը, ոչ էլ Պեթման – Հոլվեկը հարկ չէին համարում հանդէս գալ Հայերի պաշտպանութեամբ: Բաւական էր գերման իշխանութիւնների միայն մի հատիկ խօսքը, որպէսզի ջարդերի երկու դեկավարներն էլ՝ եւ Թալէաթ փաշան, եւ Էնվեր փաշան ետ կանդնէին: Բայց դեսպանատան բարձրաստիճան անձինք այդ խօսքը չասացին: Ընդհակառակն, նրանք իրենց այնպէս էին պահում, որ երիտասարդ Թուրքերը կարող էին միանգամայն վստահ լինել գերմանական կառավարութեան համակրանքին՝ իրենց գործելակերպի նկատմամբ:

Իսկ մնացած բոլոր տէրութիւնները, այդ թւում նոյնիսկ 1915 – 1916 թուականների դեռ եւս չէզոք Մ. Նահանգները, միանգամայն անուժ էին որեւէ կերպ ներգործելու մեծ վեզիրի եւ պատերազմական նախարարի վրայ:

Ամերիկեան դեսպան Մորկընթաուն, ամենաճշմարիտ, սթափ ու անաչառ վկաներից լսելով Հայաստանում տեղի ունեցող սարսափների մասին, վերջիվերջոյ որոշեց գնալ Թալէաթ փաշայի մօտ: Վերջինս կտրականապէս հրաժարուեց խօսել Հայերի մասին: «Մի՞թէ նրանք Ամերիկացիներ են» — հարցրեց նա Մորկընթաուին: Նա դեսպանին պատասխանեց ճիշդ այնպէս, ինչպէս պատասխանել էր «Պերլինըր Թակեպլաթ»ի թղթակիցին, «մեզ յանդիմանում են, թէ մենք տարբերութիւն չենք դրել մեղաւոր եւ անմեղ Հայերի միջեւ: Դա բացարձակապէս հնարաւոր չէր, քանի որ այսօրուայ անմեղները կարող են վաղը մեղաւորներ դառնալ»: Որ հայ ժողովուրդը լիովին կը բնաջնջուի, դրանում Թալէաթ փաշան միանգամայն վստահ էր, եւ նրա մեղքով չէ, որ այնուամենայնիւ մի քանի հարիւր հազար Հայեր աշխարհում պատահմամբ ողջ են մնացել: «Հարկ չկայ այդպէս վիճելու, — ամերիկեան դեսպանին ասաց Թալէաթ փաշան, — մենք արդէն բնաջնջած ենք Հայերի երեք քառորդը: Այժմ արդէն Հայեր չկան ոչ Պիթլիսում, ոչ Վանում, ոչ Էրզրումում»: Թալէաթ փաշան դրանում այնքան վստահ էր, որ լկտիաբար համարձակուեց (ամենալուրջ ու յամառ կերպով) դեսպանին խնդրել, որպէսզի վերջինս ազգի ամերիկեան ապահովագրական ընկերութիւնների վրայ, որտեղ բազմաթիւ Հայեր ապահովագրել էին իրենց կեանքը. «Քանի որ գրեթէ բոլոր Հայերը այժմ արդէն մեռել են ժառանգորդներ չթողնելով, ապա, հետեւապէս, նրանց փողը պէտք է ստանայ Թուրքական կառավարութիւնը եւ օգտուի դրանից: Դուք այդ ծառայութիւնը կարո՞ղ էք մատուցել ինձ»:

ԱԿԱԴ. Ե. Վ. ՏԱՐԼԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՒՄԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՆԻԼ ՓՐԵՓԵԼԵԱՔ

Սատանաներէն մէկը անմիջապէս յառաջ անցաւ:

— Շատ ապրի Զերդ Ստորնութիւնը: Ես կ՚երթամ կատարելու ձեր անօրէն հրամանը:

— Գնա եւ եթէ ճարպիկ ըլլաս եւ յաջողիս, գիտցիր որ աւելի պիտի բարձրացնեմ պաշտօնդ:

Այն ատեն սատանան ճամբայ ելաւ եւ շուտով հասաւ ճգնաւոր Տընիլի առջեւ:

— Մարդ, ըսաւ. սատանան, դուն, քու խարդախութիւններովդ տակն ու վրայ բրիր մեր բոլոր սատանաները, իսկ հիմա, ես ալ քեզի պիտի նետեմ մահուան բոլոր սարսափներուն մէջ: Եկուր զիրար անիծենք ու մեր երկուքէն ով որ աւելի վարպետ դուրս գայ, թող տիրանայ բրամներուն:

Եւ յանկարծ սատանան սկսաւ կախարդիչ խօսքեր մոլտար եւ չեմ գիտեր դեռ ինչեր ընել, մինչեւ որ պայթեցուց Տընիլիի մէկ աչքը: Խեղճ Փրեփելեաք... կ՚երեւի ճակատագիրը որոշած էր, որ դարձեալ ինք քաւէ եղբօր ձիուն կամ այծին, արու սագին եւ անտառին մէջ ըսպաննուած եզներուն մեղքերը: Յայտնի էր, թէ այրի մնացած էդ սագերու անէծքը եկած գտած էր խեղճ մարդը:

... Փրեփելեաք շատ դէշ կերպով դրժտուած էր հիմա սատանային հետ: Կա՞յ աչքէ մը աւելի նուրբ բան: Տընիլ կը տանջուէր ցաւերէ, բայց որքան ալ սարսափելի եղած ըլլային այս ցաւերը, ան դարձեալ քաջութիւնը ունեցաւ ըսելու:

— Գարշելի սատանայ, դուն չես կրնար զիս սարսափեցնել այս բաներով: Այնպէս մը պիտի ընեմ, որ ցաւերէդ խածնես ձեռքերդ եւ զիս յիշես ամբողջ կեանքիդ ընթացքին:

— Էյ, բաւական է որքան լեզուագարութիւն ըրիր. հիմա դուն ալ անիծէ զիս որպէսզի տեսնեմ քու ալ վարպետութիւնդ:

— Այս դրամներով լեցուն տիկը կրոնակդ պիտի առնես եւ պիտի երթաս մինչեւ տունս, քանի որ իմ ծնողական անէծքներս հետս միասին չեմ բերած հոս, կը հասկնա՞ս:

Եւ Տընիլ հազիւ խօսքը աւարտած, նստեցաւ տիկին վրայ, մինչ սատանան կռնակը առաւ տիկը եւ մտածումի մը արագութեամբ թռաւ գնաց մինչեւ Տընիլի բնակարանը:

Մարդուն երախաներն ու կինը, երբ տեսան թէ իրենց տան վրայ բան մը կը թռի, սարսափած փախան դացին: Բայց Տընիլ սկսաւ կանչել՝ պոռալով ամէնուն անունը եւ անոնք, ճանչնալով իրենց հօր եւ ամուսնին ձայնը, կանգ առին:

— Սիրելի տղաքս, բոլորդ ալ եկէք այստեղ եւ միասին բերէք նաեւ մեր պապենական անէծքները՝ բուրդ ու կանեփի թնճուկներ գզող սանտրը:

Բոլոր տղաքը սկսան ասդին – անդին վազել եւ եկան ձեռքերնին բռնած պապենական անէծքները ...

— Տղաք, ձեռքերնիդ դրէք սա պարոնին վրայ եւ սկսեցէք զայն լաւ մը անիծել այնպէս, ինչպէս գիտէք, որպէսզի ինքն ալ հաւնի:

Այն ատեն ձգեց տղաքը, գիտնալով որ սատանան իսկ խոյս կուտայ անոնցմէ: Բոլորը մէկ յարձակեցան սատանային վրայ եւ զայն այնպէս մը տանջեցին, որ սատանան սկսաւ պոռալ ամբողջ ուժովը եւ դժուարութեամբ ազատեցաւ անոնց ձեռքէն, ամէն կողմէ ճանկռթուած, ճզմուած՝ ձգեց դրամ եւ ամէն բան, փախաւ գնաց սատանաներուն քով:

Իսկ Տընիլ Փրեփելեաք, այլեւս առանց նեղութիւն կրելու եւ աղքատութենէ ազատած՝ կերաւ եւ խմեց ու կեանքը վայելեց մինչեւ խոր ծերութիւն, իր ճաշասեղանին շուրջը տեսնելով նաեւ իր տըղոց տղաքը:

ԵՈՆ ՔՐԵԱՆԿԸ

(6 եւ վերջ)

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

ԺԶ. դարու բանաստեղծ Յովասափ Սեբաստացիի գործերը վերլուծած են հայր Ղեւոնդ Ալիշան, Գարեգին Կաթ. Յովսէփեան, Նիկ. Մառ, Ֆր. Մաքլէր եւ Արշ. Չօպանեան: Այդ վերլուծումները ընդհանրապէս լոյս տեսած են պարբերաթերթերու մէջ, որով, ընթերցասէր հասարակութիւնը գրեթէ առիթ չէ ունեցած լայն գիծերով ճանչնալու միջնադարու մեր այս մեծ բանաստեղծը: Այս կարեւոր բացը կը լրացնէ Վախթանգ Գէորգեան, լոյս ընծայելով «Յովասափ Սեբաստացի, բանաստեղծութիւններ» գիրքը:

Ամփոփ եւ սեղմ աշխատութիւնը, որ հեղինակը համեստօրէն անուանած է ներածութիւն, կը վերլուծէ Սեբաստացիի բոլոր կարեւոր գործերը:

Վ. Գէորգեանի համաձայն, Յովասափ հայրենիքին եւ ազգին ճակատագիրով հետաքրքրուող գործիչ մը եղած է: ԺԶ. դարը Հայոց պատմութեան ամէնէն եղերական էջերէն է, եւ, զարմանալի չէ, որ «սիրու բաները» պակսած են այդ օրերուն: Սիրոյ երգերուն ի հակակշիռ, տիրապետողը հայրենասիրականը եղած է: Այս իմաստով լաւագոյն օրինակ մըն է Յովասափի մշակած Մեծն Ներսէսի տեսիլքը, որ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ այս հատորով: Վ. Գէորգեան գնահատանքով կ'արտայայտուի այս ուասոր նման գործերու մասին:

Հեղինակը Յովասափի՛ գրական ժառանգութիւնը կը դիտէ եւ կը բնութագրէ իբրեւ ԺԶ. դարու հայ ժողովուրդին (յատկապէս արեւմտահայ հատուածին) տառապալից կեանքին եւ ազատասիրական ձգտումներուն արտայայտութիւնը:

Խօսելով Սեբաստացիի հայրենասիրական երկերուն մասին եւ ընդգծելով, թէ հոն տիրապետողը լաւատեսութիւնն է, Վ. Գէորգեան դիտել կուտայ, թէ ասոնք մեր միջնադարեան գրականութեան մէջ հայրենասիրական եւ ազատասիրական ձգտումներուն լաւագոյն արտայայտութիւններէն են: Այս բնորոշումը ճիշդ է: Իր սեղմ, բայց բովանդակալից աշխատութեան մէջ հեղինակը մեծ հմտութեամբ իրարու միացուցած է գրական վերլուծումը եւ բանասիրական քննութիւնը, ճշդելով իրական մեծութիւնը եւ իրական արժէքը միայն:

Գիրքին միւս կարեւոր բաժինը բնագիրներն են, որոնց մեծ մասը լոյս կը տեսնեն առաջին անգամն ըլլալով: Ասոնց մէջ է նաեւ «Ասեմ՝ զաշըխ այն կտրներն...» նորայայտ բանաստեղծութիւնը, որ Յովասափի՝ մեզի ծանօթ միակ երգիծական գործն է:

Ա. ՄԱՏՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1965Ի ՊԻՒՏՃԷՆ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը վաւերացուց Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին ներկայացուցած այս տարուան պիւտճէն: Կը ներկայացնենք հիմնական գլուխները.

Ընդհանուր եկամուտ՝ 614·354 հազար ռուբլի: Ընդհանուր ծախք՝ 613·891 հազար ռուբլի: Տարբերութիւնը՝ 463 հազար ռուբլի:

— Պետական պիւտճէէն 307·900 հազար ռուբլի պիտի յատկացուի ժողովրդային տնտեսութեան, այլ խօսքով քիմիագիտութեան, մեքենաշինութեան, թեթեւ եւ ծանր արդիւնաբերութեան, շինարարութեան, սնունդի, գիւղատնտեսութեան, հաղորդակցութեան, բնակարաններու շինութեան եւայլն:

— 273·064 հազար ռուբլի պիտի յատկացուի ընկերային – մշակութային գործերու: Այս գումարէն 157·942 հազարը դպրոցներու, բարձրագոյն կրթարաններու, գիտահետազօտական հիմնարկութիւններու, մասնագիտական հաստատութիւններու, գրադարաններու, ակումբներու, թատրոններու, մամուլի, ձայնասփիւռի եւայլն: 54·198 հազարը առողջապահութեան եւ հիւանդանոցներու, մանկամսուրներու, առողջարաններու: 52·251 հազարը ընկերային ապահովութեան եւ ապահովագրութեան: 8·673 հազարը բազմազաւակ եւ միակնակ մայրերու:

— Պետական պիւտճէէն 8·673 հազար ռուբլի պիտի յատկացուի դատարաններու եւ պետական մարմիններու:

ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ողբացեալ գրագէտին թաղումը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 24ին: Դագաղը նախապէս զետեղուած է Գրողներու տան դահլիճին մէջ: **Պատուոյ պահակ կեցած** են Ն. Զարեան, Գ. Սարեան, Վ. Նորենց, Գ. Սեւունց, Հ. Յովհաննիսեան, ապա պետական անձնաւորութիւններ՝ Յ. Բաղդասարեան: Յ. Զարոբեան, Ն. Յարութիւնեան, Ա. Քոչինեան եւ Բ. Մուրատեան:

Մարմինը կը փոխադրուի Երեւանի Պանթէոնը:

Շատերու կարգին դամբանականներ կը խօսին Ռ. Խաչատուրեան եւ Հմ. Սիրաս: Առաջինը կը յայտարարէ ի մէջ այլոց — այսօր հրաժեշտ կուտանք լայն ժողովրդականութիւն վայելող, բազմավաստակ գրող եւ հանրային գործիչ Մովսէս Արազիի: Հայ ժողովուրդի սիրտին մէջ պիտի ապրի յաւիտեան:

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1965ի ընթացքին հետեւեալ գիրքերը լոյս պիտի տեսնեն Երեւանի մէջ, «Հայաստան» հրատարակչականին կողմէ:

Լէոյի երկերուն տասհատորեակին երկրորդ հատորը, Սիպիլի բանաստեղծութիւններուն հաւաքածոն, Դ. Վարուժանի նամականին, Երուխանի պատմուածքներուն գիրքը, Մ. Թաղիադեանի երկերուն հաւաքածոն, Զ. Գալամքեարեանի, Վ. Շուշանեանի հաւաքածոները:

Ն. Զարեանի երկերու եօթը հատորներուն վերջին հատորը (ակնարկներ եւ ճամբորդական նօթեր), Գ. Մահարիի հինգ հատորներուն առաջինը (բանաստեղծութիւններ), Վ. Ալազանի յուշերը, Հր. Քոչարի հինգ հատորներուն երկրորդը, Գ. Սեւունցի երկերուն 4րդ հատորը («Ծովախորշում» վէպը), Ս. Խանզադեանի «Քաջարան» վէպը, Քր. Թափալցեանի «Պատերազմ» վէպին 4րդ հատորը, Մ. Դաւթեանի «Նաղաշ Յովնաթան» վէպը, Լ. Հուրունցի «Աղմկում է Որոտանը», Զ. Դարեանի «Արծիւ Վասպուրականի» պատմավէպը, Լեռ – Կամսարի տոմսերը եւայլն:

Բանաստեղծական նոր գործերու հաւաքածոներ եւս պիտի հրատարակուին: Այսպէս լոյս պիտի տեսնեն Գ. Սարեանի, Ս. Տարօնցիի, Ա. Գրաշիի, Գ. Էմինի, Մարօ Մարգարեանի, Վեսպերի, Կ. Զարեանի եւ սկսնակ բանաստեղծներու հաւաքածոները:

Գրականագիտական գործերէն յիշատակենք հետեւեալները — «Բակունցի արուեստը», «Եղիշէ Չարենց», «Մանուկ Աբեղեան», «Վահան Տէրեան», «Ալեքսանտր Ծատուրեան» եւայլն:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

Մատենադարանի 10րդ գիտական նըստաշրջանը վերջ գտաւ: Ա. Մնացականեան, որ պատմական գիտութիւններու պսակաւորի աստիճան ունի, զեկուցած է Ազուանից թագաւոր, հայազգի Համամ Բագրատունիի (Թ. դար) եւ անոր գրական ժառանգութեան մասին: Այս վերջինը, որ Ազուանից աշխարհի քաղաքական եւ գրական մեծ դէմքերէն էր, մեծ դեր խաղացած է երկիրը արաբական լուծէն ազատելու գործին մէջ:

Գիտական նստաշրջանի ընթացքին կարդացուած են նաեւ հետեւեալ ուսումնասիրութիւնները — «Գիւղերը եւ ագարակները Արեւելեան Հայաստանի մէջ ԺԶ. – ԺԷ. դարերուն» (Հ. Փափազեան), Եսայի Նչեցիի «Մեկնութիւն քերականի»ն (Լ. Խաչերեան), «Միջնադարեան Հայաստանի դատարանները» (Խ. Թորոսեան), «Արտանկարչութեան արուեստը՝ հայ մանրանկարչութեան մէջ» (Ա. Գէորգեան) եւայլն:

Մատենադարանին 10րդ գիտական նըստաշրջանը տեւած է երկու օր: Կարդացուած են տասը զեկուցումներ:

«ՋԱԼ ԵՒ ՌՈՒՏԱՊԷ»

Ծանօթ իրողութիւն է, որ «Շահնամէ»ի դրուագներէն շատերը, յատկապէս Ռուստամի դիցաբանութիւնը, ծագում չեն առած Իրանի մէջ: Անդլիացի արեւելագէտ Է. Պրաուն դիտել կուտայ, որ «Ռուստամի անունը գտնուած է միայն ուշ շրջանի պահլաւերէն գրականութեան մէջ, այն ալ մէկ կամ երկու անգամ, մինչդեռ անոր հուժկու գործերուն մասին ծանօթ էր հայազգի Մովսէս Խորենացի»:

Կը թուի, թէ պարարտ հող գտնելով Հայաստանի մէջ, Ֆիրտուսիի «Շահնամէ»ն, հայերէնի թարգմանուած է միջնադարուն: Սակայն, իրականութեան մէջ, չէ թարգմանուած: Այլապէս անոր մասին յիշատակութիւններ պիտի գտնէինք մեր մատենագրութեան մէջ:

«Շահնամէ»ի հայերէն առաջին թարգմանութիւնները, որոնք առանձին հատուածներ են, կը պատկանին հայ առաջին արեւելագէտ Գէորգ դպիր Պալատացիին (1737 – 1812) գրիչին: Երկրորդ թարգմանողը եղած է Սամուէլ Գիւլզադեանց, որ 1893ին Շուշիի մէջ կը հրատարակէ «Ռուստամ եւ Սոհրաբ» դաստանը, յետագային կը հրատարակէ (Զոհակ Բիւրասպի Աժդահակ» եւ այլ հատուածներ:

«Շահնամէ» թարգմանողներու շարքին իրենց ուրոյն տեղը կը գրաւեն Պարսից արքունի բժիշկ, բանասէր – լեզուաբան Յարութիւն Թիրաքեան, Գէորգ Ասատուր, Սողոմոն Տարօնցի եւ յատկապէս Սերկէյ Ումառեան, որ ձեռնհասութեամբ թարգմանած է մեծ բանաստեղծին գլուխ –գործոցը՝ «Զալ եւ Ռուդապէ» դաստանը: Նախապէս (1962) թարգմանած էր նաեւ «Սիրաւուշ» դաստանը:

«Զալ եւ Ռուդապէ» հատուածը «Շահնամէ»ի ամէնէն ընտիր եւ սրտառուչ մասերէն է: Հոն ներկայացուած է Զալի եւ Քապոլի իշխան Մեհրապի աղջկան Ռուդապէի սիրոյ պատմութիւնը, Ռուստամի ծնունդը եւ անոր գործունէութեան սկիզբը:

Այս թարգմանութեան յաջողութիւնը ամէնէն առաջ թարգմանիչին ընտրած չափին մէջն է: Լաւ հասկնալով, որ Ֆիրտուսիի օգտագործած «Մոթաքերեփ» չափը հայերէնի մէջ գործածական չէ, Ս. Ումառեան անոր փոխարէն ընտրած է 15 վանկանի չափը, որ հայերէնի մէջ կը գործածուի վիպական մեծ քերթուածներուն համար:

Համեմատական ուսումնասիրութենէ մը կը պարզուի, որ թարգմանիչը շատ մը պարագաներու մէջ կառչած չէ տառին, այլ աշխատած է հայացնել բանաստեղծին միտքը, անոր պատկերաւոր արտայայտութիւնները, օգտագործած ժողովրդական ասացուածքներն ու պերճախօսութիւնները:

Ա. ՇԱՀՍՈՒՎԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Վախ, հոն է եղեր իմ խեղճ շիրելի վշեմափայլ Իշխան Վաղենտշ: Վախ, եթէ դիտնայի, անպայման պատուհանէն ներշ կը պոռայի, «Բարի լոյշ ձեժ, ձեռքերնիդ ոտքերնիդ պագնեմ, այշօր իսկ թուղթ նայիլ կուտամ թէ ե՞րբ պիտի աժատիք, վշեմափայլ իշխան»:

Գրիգոր սպասեց որ գնչուին երեւակայութիւնը վերջացնէ իր խաղերը, ապա լուրջ մտածելու լծեցին զինքը:

— Քաղաք կը մտնենք, — խորհրդածեց գնչուն, — մանաւանդ այշօր շատ դիւրին է, որովհետեւ այսօր է պարշիկներու շուգի տօնը, ու այնքան են այշօր ուխտաւորները, ինչպէշ մեր կողմերը, Վերափոխման: Բայց Ետիքուլէ ոչ իսկ թռչունները կը համարձակին թռչիլ:

— Էհ, այդ Եօթնաշտարակն ալ կը տեսնենք, — յարեց Յովհաննէս կրակոտ կերպով — անգամ մը քաղաք մտնենք: Ուր որ թռչունները չեն կրնար ներս թըռչիլ, մկնիկը կրնայ ներս սողոսկիլ:

×

Ոսկեղջիւրը՝ Դանուբի պէս լայն ջուր մըն է: Ծովու ծոց մը՝ որ փողի մը ձեւով կ'երկարի Պոլսոյ մէջէն, ու դեռ անդին մինչեւ անտառները:

Չկնորսական լայն նաւակ մը տարաւ մեր ճամբորդները անտառներու կողմէն դէպի ծոցէն ներս: Նաւակի քթին Գրիգոր նստած էր, որուն հագուստները ամէնէն շատ թրքական երեւոյթ ունէին, մէջտեղը Մեքչէի, որ նոյնպէս թրքական կարմիր հագուստ մը ունէր, միւսները նաւակին մէջ քաշուած էին:

Մայր մտնող արեւու լոյսով՝ ոսկի սիւներու նման կ'երկարէին մղկիթներու աշտարակները, ու տաճարներու ոսկեղօծ գմբէթները կը շողշողային. եւ այս ամէնը ծովու մէջ կը ցոլանար:

— Երազային աշխարհ — կը գմայլէր Եւան, մինչ Գրիգորին ոտքերուն քով նստած կը դիտէր:

— Երազէն ալ դեղեցիկ, — պատասխանեց Գրիգոր — բայց սա առասպելական դղեակի մը նման է, դուրսէն դեղեցիկ՝ իսկ մէջը հրէշներ եւ անիծեալ ոգիներ կը բնակին:

— Յուշկապարիկներու քաղաք — ըսաւ Մեքչէի ալ:

Միայն Յովհաննէս նստած էր լուռ ու տխուր նաւակին մէջ, ու գրեթէ սփոփանք մ'էր որ չէնքերու այդ փառաւոր լոյսերուն մէջ քանի մը սեւ կէտեր ալ կը նշմարուէին:

— Ի՞նչ անտառ է ան, հոն լերան կողքին, չէնքերով շրջապատուած, — հարցուց գնչուին — կարծես կաղամախներ ըլլան, բայց որքան սեւաթոյր են այս կողմերս կաղամախները, բաւական ալ բարձր են:

— Անոնք կաղամախ չեն, մեծապատիւ տէր իմ, այլ նոճիներ: Ու անտառ չէ, այլ գերեժմանատուն: Բերայի Թուրքերու գերեժմանատունն է. երանի թէ ամէնքն ալ հոն պառկէին:

Յովհաննէս աչքերը գոցեց. կը մտածէր թէ ո՞վ դիտէ, թերեւս իր հայրն ալ այդ նոճիներէն մէկուն տակ կը հանգչի:

Գրիգոր գլուխը տատանեց:

— Այս քաղաքը Պուտայի կը նմանի Դանուբի եզերքը, միայն թէ հոս երկու Պուտաներ կան. մանաւանդ թէ երեք:

— Ես ալ չէի կարծեր թէ այսքան բըլբոտ քաղաք մը ըլլայ, — ըսաւ Մեքչէի, — կը կարծէի որ տափարակ ըլլայ, ինչպէս Տեկէտ կամ Տեպրեցէն:

— Անշուշտ, դիւրին է այսպիսի տեղ մը դեղեցիկ քաղաք մը կառուցանել, — խորհրդածեց Եւա — աւազակներու քաղաք է: Այս քաղաքը աշխարհիս ամէն կողմէն յափշտակուած՝ հոս բերուած է: Ո՞վ դիտէ, մեր թագուհիին կահկարասիները ո՞ր պալատին մէջ են:

— Մատաթիա թագաւորինները, ըսել կ'ուզես, հոգիս — սրբադրեց Գրիգոր:

Չէր սիրեր Իզապելլա թագուհին: Միւս կողմէն շիտակ ըսած էր, որովհետեւ այն կահկարասիները որ Պուտայի պալատին մէջ էին, Լեհաստանէն չէին բերուած:

Արեւը արդէն մար մտեր էր երբ կամուրջին քով հասան: Կամուրջին վրայ շարունակական եռուզեռ կար ու բազմութիւն:

— Այսօր շատ մարդ պիտի ըլլայ սուդի հանդէսին, — ըսաւ գայրքհին:

— Մենք ալ անոր համար եկած ենք, — յարեց Գրիգոր:

Յովհաննէս ցնցուեցաւ այս խօսքին վրայ ու տժգոյն դէմքով կը դիտէր բազմութիւնը որ կամուրջին վրայէն դէպի Ստամպուլ կը փութար:

×

Խուռն բազմութիւնը օդնեց իրենց ալ ներս մտնելու:

Կամուրջի պահակները ոչ մէկուն կը նայէին: Ժողովուրդի հեղեղը քշեց զիրենք Ստամպուլի փողոցներէն ներս:

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Ս. Սոնեի մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Զ. Զաքարեանի (Քանատա) եւ հօրաքրոջը՝ Տիկին Կողկողեանի (Լիոն):

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ.— Նշան Այտապիրեան եւ քոյրը Տիկին Արաքսի Տատայեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն «Հայ Մշակոյթի Տան» իրենց սիրեցեալ փեսային ողբ. Աւետիս Տէրտէրեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Տոքթ. Շահպազլեան իր կնոջ մահուան տարելիցին եւ քրոջ՝ Զարուհի Փողարեանի յիշատակին կը նուիրէ 10 Ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին, տասը Ֆր. Շաւարշ Միսաքեան սրահին, տասը Ֆր. Սողոմոն Թէհլիրեանի յուշարձանի կառուցման:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Հ. Պէրպէրեան յիսուն Ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչին (փոքրիկ հիւանդներու համար) Տիկին Անուշիկ Պէրպէրեանի (մահացած Պէյրութ) մահուան քառասունքին առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Այնաճեան ընտանիքին իրենց մօր Այրի Տիկին Մաքրուհի Այնաճեանի մահուան առթիւ եւ շնորհակալութիւնները այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուներուն:

Թորոս Սէֆիլեան, Արշակ Տէօվլէթեան, Յակոբ Կէօնճեան, Տէր – Սահակեան, Վահրամ Պոտիկեան, Տալաքիւրէլեան, Բաստրմաճեան ընտանիք եւ Գարեգին Թաշճեան կը նուիրեն քսանական Ֆրանք եկեղեցւոյ, Օննիկ Սարայտարեան, Օննիկ Քէօսէեան, Սահակ Աւետեան եւ Սէմէրճեան Մեսրոպ տասնական եկեղեցւոյ: Տալաքիւրէլեան քսան Ֆր. Թաղիս դպրոցին եւ Սարդիս Քէսմէճեան քսան Ֆրանք աղքատներուն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ:

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

Հայրենի ապրումներու փունջ մը Մաքուր տպագրութիւն — 165 էջ

Գին՝ 7,50 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝

Z. BERBERIAN

104, Ave. d'Italie — Paris (13e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի (Յունուար 13) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի (12 Յունուար) իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Լիոնի ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ. ժողովի, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ միացեալ խումբերու ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սէնթ Էթիէնի մէջ, սովորական հաւաքատեղին:

ՏԷՍԻՆ.— Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Տէսինի ընկերները կը հրաւիրուին ընկ. ընդհ. ժողովի, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Այս երեք ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18ը բաց է Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան գրասենեակը: Մասնաճիւղերը եւ անհատները որոնք տեղեկութեան կարիք ունին, կրնան ներկայանալ 17 Բիւ Պլէօ, Մշակոյթի տան Գ. յարկ, կամ հեռաձայնել ԹԵԹպու 63–89:

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ

Եւրոպայի Մեծագոյն

Արեւելեան Վաճառատունը

Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով:

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84

20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն):

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

STABILISATION DES PRIX

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro: Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն:

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ:

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24

AUX AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro: Concorde

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 24ին, Աղգ. Տան սրահը:

×

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Յունուար 31ին, Իսիի Խրիմեան սրահը:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ:

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ" 1965

Ի դիտութիւն մեր ընթերցողներուն կը յայտնենք, որ «Ամէնուն Տարեգրքի» 1965ի հատորը, խմբագրին անցուցած հիւանդութեան պատճառով, հրապարակ պիտի ելլէ սովորականէն շուրջ երկու ամիս աւելի ուշ: Թող բոլորը ներողամիտ ըլլան այս ակամայ եւ չնախատեսուած յապաղման համար:

Խմբագրութիւն

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳՐՔԻ»

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ:

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր:

×

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20175

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4

Կը պարունակէ զանազան տօներու հետեւեալ երգերը

1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (Ոտնլուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սասանի:

2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)

3.— ԶԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՑԱՒ 4.— ԶՐՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)

5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլինկիրեանի եղանակով)

Քառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ Ետ. Տէրտէրեանէ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ:

Գեղարուեստական կողք, Microsillon 33 tours (50 վայրկեան)

SERIE ARTISTIQUE ԳԻՆ 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները

թիւ 20103 (Հայ-Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (Երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 Եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 Եկեղեցական երգեր

Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph.: BOT. 99-22

եւ Եկեղեցւոյ Դիւանատունը

15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél.: ELY. 67-03

Մարսէյլի համար Պ. Ս. Փիրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE

Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով

Contre remboursement

ՀԱՄԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
13 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10205 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.205

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Արտասահմանի Հայութեան հետ մշա-կութային կապի յանձնախումբը կ'օգ-տագործէ Երեւանի ձայնասփիւռը ամէն կիրակի առաւօտ՝ յատկապէս Ֆրանսա-հայութեան սահմանուած յայտագրեր պործադրելով : Հայերէնի բաժինը պար-տէզ վերջ, խօսնակ մը Ֆրանսերէնով կուտայ յայտագրի ամփոփումը, որպէս-զի հայերէն չհասկցող մեր երիտասարդ սերունդն ալ զաղափար կազմէ խօսուած-ներու մասին :

Ուշադրութեան արժանի են ժամանակէ մը ի վեր գործածուած «Թրքահայ» եւ «Թրքահայութիւն» բառերը, որակելու համար արտասահմանի Հայութիւնը :

« Երեւանն է խօսում »ը ընդհանրապէս կը սկսի Հայաստանի տնտեսական կեան-քի, մասնաւորապէս արդիւնաբերութեան մարզին մէջ ձեռք բերուած նուաճումնե-րու մասին վիճակագրական տեղեկու-թիւններով : Կարեւոր տեղ կը կը դրաւէ երաժշտական բաժինը :

Վերջին ամիսներու ընթացքին, լսե-ցինք արտասահմանէն իրրեւ դրօսաշրջիկ կամ «հրաւիրեալ» Հայաստան գացող ա-րեւմտահայ ուսուցիչներու, լրագրող-ներու եւ մտաւորականներու տպաւորու-թիւնները Հայաստանի մասին :

Ինչպէս սպասելի էր, բոլոր խօսողներն ալ լաւատես տրամադրութիւններով կ'ար-տայայտուէին իրենց տեսածներուն մա-սին, չեշտը դնելով մայրաքաղաքի չինա-րարական աշխատանքներուն, կրթական, դիտական, եւ մշակութային զանազան հիմնարկութեանց, — Մատենադարանի, Օփերայի, Բիւրականի աստղադիտարանի եւ այլ դրական երեւոյթներու վրայ :

Հայաստանի դրողներն ալ «ելոյթ»ներ կ'ունենան պարբերաբար՝ «Թրքահա-յութեան» ուղղելով իրենց խօսքը : Քա-րոզչական բաժինը մաս կը կազմէ այդ ե-լոյթներուն անխուսափելիօրէն :

Վերջերս Նայիրի Զարեան կարդաց « Անդրանիկ»ի ուղղուած իր բանաստեղ-ծութիւնը, որուն մէկ մասը հրատարակ-ուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ : Զարեան կը պահանջէր փարիզի Փէր Լաչէզի գերեզ-մանատունէն, Հայաստան փոխադրել հայ հերոսին ճախիւնները : Պահանջ, զոր 1927էն ի վեր չէ դադրած ներկայացնել արտասահմանեան հայ մամուլը : Ուշա-դրաւ է, որ Հայաստանի դրողները եր-կար տարի կղպանք դնելէ վերջ իրենց մը-տածումներուն եւ զգացումներուն վրայ, այժմ ազատ թռիչք կուտան անոնց :

Նոր տարուան առթիւ Ցունուար 10ի կիրակի օրը Թրքահայութեան ողջոյնի խօսքեր ուղղեցին դրագէտ Հրաչեայ Քո-չար եւ Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը : Այս վերջինը յայտնեց որ « Հայրենադարձութիւն»ը աւելի լայն չա-փերով տեղի պիտի ունենայ 1965ի ըն-թացքին :

Անդրադարձաւ 1915ի Մեծ եղեռնին : Ըսաւ որ թշնամին արեւմտահայութիւնը բնաջնջելէ վերջ ծրագրեր էր նաեւ նոյն բախտին ենթարկել սահմանին միւս կող-մի Հայութիւնը : Սակայն չյաջողեցաւ .. «չնորհիւ բոլշեւիկներուն ...» :

Իր խօսքին ամէնէն յատկանշական մա-սըն այն էր, որ խոստացաւ մեր մէկ մի-լիոն նահատակներու յիշատակին յուշար-ձաններ կանգնել Հայաստանի մէջ :

Ուրեմն Ցիսնամեակը սկսած է նաեւ իր արձագանգները ունենալ Հայաստանի մէջ :

Ծրագրուած է 823·000 քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ նոր չէնքեր կառուցանել 1965ի ընթացքին :

Դրական երեւոյթներ, արձանագրու-թեան արժանի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԴՈՀԱՑՈՒՄ ՍՏԱՑԱՒ

Գահիրէի արաբ երկիրներու դեկա-վարներու ժողովին Բ. նիստէն ետք, Լիբանանի Արտաքին Նախարար՝ Ֆիլիփ Թաքլա յայտարարութիւն մը ըրաւ, ուր-կէ կը պարզուի թէ Լիբանան դոհացում ստացած է իր պահանջներուն : Այս պա-հանջները կը վերաբերէին արաբ այլ եր-կիրներու դիմեալ ուժերու միջամտու-թեան իր հողամասին վրայ այն պարա-գային երբ իսրայէլեան ուժերը գործի անցնէին Յորդանան դեմ Ջուրերու բն-թացքը փոխելու առեն : Համաձայն Լի-բանանի փափաքին նման միջամտութիւն մը չի կրնար կատարուիլ առանց լիբա-նանեան խորհրդարանի հաւանութեան :

Ֆիլիփ Թաքլա բաւած է նաեւ թէ հա-մաձայն տրուած որոշումներուն միայն արաբ միացեալ սպայակոյտն է որ պիտի ընտրէ այն վայրը ուր Վաղանի դեմա-կին ջրհանի կայանը պիտի կառուցուի : Լիբանան կը փափաքի որ այդ կայանը լիբանանեան հողամասի վրայ չգտնուի, տրուած ըլլալով որ այդ ուղղութեան տարուած աշխատանքները կրնան պատ-ճառ դառնալ իսրայէլեան հակազդեցու-թեան, կը նախընտրէ որ սուրիական հո-ղամասը օգտագործուի : Թաքլայի յայ-տարարութիւնը դրեթէ կը դուրգադիպի Գահիրէի «վերին» հանդիպումի աշխա-տանքներուն վերջաւորութեան :

Անչուշտ իսրայէլեան կառավարութեա-նէն ալ այս օրերուս պիտի պարզէ իր դիրքը Յորդանանի դեմակներու ընթաց-քի փոփոխութեան նկատմամբ : Պիտի ըսէ մեծ պետութեանց եւ իր բարեկամ-ներուն թէ անտարբեր չի կրնար մնալ որ-եւէ փորձի առջեւ որ Իսրայէլը պիտի դրկէ այն ջուրերէն որոնց պէտք ունի :

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ազդայնացումներու ալիքը որ ողողեց Սուրիան զանազան հակազդեցութիւննե-րու դուռ բացած է : Պետութիւնը տէր դարձաւ —ամբողջովին կամ մասնակի— 115 ընկերութիւններու որոնք աւելի քան 160 միլիոն սուրիական ոսկի կ'արժէն :

Ճիշդ չի թուիր սակայն թէ այս ազ-դայնացումները կուսակցութեան ծայրա-յեղ ձախ թեւին գործն ըլլայ, որ ուղէ վրէժ լուծել «կեդրոնէն» :

Դէպերու ուշադրութիւնը կեդրոնացած կր մնայ վերջին օրէնքի մը վրայ սու-րիական քարիւղի վերաբերեալ : Այս օրէնքին համաձայն «արգիլուած է ռեւէ մէկուն տալ բաժիններ սուրիական հան-քային կամ քարիւղային հարստութիւն-ներէն» : Այս ձեւովդամասկոսի կառավա-րութիւնը վերջ կը դնէ Արեւմտեան Գեր-մանիոյ Քոնքորտիա ընկերութեան գոր-ծունէութեան : Սուրիացի անուեւոպէա-ներ, ընկերվարականամիտ ըլլալով հան-դերձ, կը խորհին թէ վարչաձեւը իր կարելիութիւններէն վեր քայլ մը առած է, արուած ըլլալով որ Սուրիա ի վիճա-կի չէ ինք ապահովելու քարիւղի չահա-գործումը եւ չի կրնար մերժել գործակ-ցիլ օտար բաժնետէրերու հետ, այն պատրուակով թէ չուզեր չահերը բաժ-նել : Դրամագլուխ չունի : Սուրիոյ քա-րիւղային հարստութիւնը մէկ միլիառ թոն կը հաշուուի :

× Էակար Ֆօսի վերջին այցելութեան առթիւ, Լոնտոնի Ֆինանշիըլ Թայմը կը դրէ թէ Նասը – որ կոյ համաձայնութիւն մը կարելի է եթէ Ֆրանսա ալիւր տայ Արաբ Մ· Հանրապետութեան :

1965Ի ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Դեռ 1965ի առաւօտը չբացուած ամէն հայ մարդ արդէն հոգեպէս պատրաս-տուած է 1965ը ըմբռնելու եւ ապրելու Ապրիլեան նահատակներու յիշատակի խորհուրդին մէջ :

Հայց· եկեղեցւոյ Վեհափառ Կաթողի-կոսները՝ Նորին Ս· Օծութիւն Տ· Տ· ՎԱԶԳԷՆ Ա· եւ Նորին Ս· Օծութիւն Տ· Տ· ԽՈՐԷՆ Ա· իրենց սրբատառ կոնդակ-ներով, անցնող Օգոստոսին հրապարակ-ուած, արդէն տուին հարկ եղած ընդհա-նուր ուղղութիւնն ու ըրին հայրական ի-րենց պատգամ – թելադրութիւնները Հա-մաչխարհային Ա· Պատերազմին եւ յատ-կապէս 1915 թուականին Թուրքիոյ կող-մէ ջարդուած մէկ միլիոնէ աւելի հայ զոհերու սպահանդէսին մասին, համա-հայկական լայնատարած տարողութեամբ եւ զործակցութեան սերտ մթնոլորտի մը մէջ իրագործելի :

Հայ մամուլը եւ հայ բեմը լայնօրէն անդրադարձան Ապրիլեան եղեռնի եւ հայկական դատի պատմական եւ իրաւա-կան հանգամանքներուն եւ երեսներուն : Արդէն յատուկ հրատարակութիւններ ըս-կըսան պատրաստուիլ եւ հրապարակուիլ, հայ եւ օտար լեզուներով, ծանօթացնե-լու համար եղեռնի մանրամասնութիւն-ները հայ նոր սերունդին եւ օտար չըը-ջանակներուն : Վստահ ենք որ յատուկ-կայ տարւոյն ընթացքին պիտի ճաի թիւը այս կարգի հրատարակութիւններուն եւ հայ բեմէն մնայուն եւ մշտաբարբառ խօսքի ալիքներ պիտի ծաւալին հայ ժո-ղովուրդի դիտակցութեան մէջ մէկ կող-մէ յառաջ բերելով վաւերական, տո-կուն, առողջ ծանօթութիւն դէպքին եւ անոր դրդապատճառներուն եւ հետե-ւանքներուն մասին, եւ, միւս կողմէ, պրկելով նախանձախնդրութեան ոգին հայ նորահաս սերունդի մէջ իրենց ան-կապտելի իրաւունքներուն հանդէպ :

ՀԱՄԿ յատուկ տարւոյն ընթացքին խմբագրականներու յաջորդական շարքով մը պիտի մեկնաբանէ Ամենայն Հայոց Հայրապետին՝ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոսի կրօնաշունչ եւ հայասիրտ կոնդակը, որ այնքան արտակարգ ուժ մը ունի իր մէջ եւ մտածումներու լուսաւոր հորիզոններ կը բանայ դիտակից, անձ-նասպառ եւ նախանձախնդիր հայ մար-դուն միտքի եւ հոգիի տեսողութեան առ-ջեւ :

Ներածականի մը նեղ սահմաններուն մէջ պարփակուող եւ ուրուագծային ա-րագ ակնարկի մը նկարագիրը ունեցող այս խմբագրականով կ'ուզենք մատնան-շել մօտեցումի կարգ մը եղանակներ, ո-րոնց ընդհանուր լոյսին տակ պէտք է որ դրուին յառաջիկայ տարուան յօդուած-ները, կատարուին հրատարակութիւննե-րը, կազմակերպուին հանդիսութիւնները եւ տրուին հրապարակային դասախօսու-թիւններն ու ձեռնարկուին հաւաքական բոլոր աշխատանքները :

1·— Աղօթքի, ինքնամփոփման, յար-գանքի եւ հոգեկան հաղորդութեան բա-ցառիկ առիթի պէտք է վերածել 1965 տարին :

Ժողովուրդի մը մեծութեան փաստե-րէն մէկն է յիշե՛լ իր մեռելները եւ յար-գե՛լ անոնց յիշատակը : Քրիստոնէական մեր կրօնքի ամէնէն ուժեղ սկզբունքնե-րէն մէկն է անմահական կեանքի հա-ւատքը : Մենք կը հաւատանք որ մեր մե-ռելները չեն կորսուած : Պէտք է յիշել զանոնք աղօթքի, ինքնամփոփման յա-տուկ պահերով մեր եկեղեցւոյ արարո-ղութեանց եւ անհատական բարեպաշտու-թեան յատուկ արարքներով եւ արտա-յայտութիւններով :

Ցիշատակի այդ յարգանքը Ապրիլեան Նահատակներու պարագային իրենց իրա-ւո՛ւնքն է եւ մեր պարտքը : Անոնց զո-հաբերումը կենսական դեր ունի մեր ապ-րելու իրողութեան մէջ : Անոնց յիշատա-կի ոգեկոչումը պէտք է ըլլայ հոգեկան աղբիւր մը, որուն անմահական ջուրով մենք մեզ պէտք է որ նորոգենք իրենց հաւատարմութեան եւ հաւատացած ըս-կզբունքներու ամուր եւ անխախտ պահ-պանման վճռակամութեամբ եւ սրբազան ուխտով :

Անչափելի ուժ է այդ հաւատարմու-թիւնը մեր ազգապահպանման պայքարին համար : Գիտնանք ընթացք բանալ անոր՝ մեր կեանքի անդաստանին մէջ :

2·— Դրական բնոյթ պէտք է որ ունե-նան բոլոր տեսակի արտայայտութիւ-ները :

Այս հաստատումով կ'ուզենք ըսել որ նախ պէտք է ձգտիլ առարկայական, վաւերական տուեալներու վրայ ներկա-յացնել եղեռնի դէպքը, դրդապատճառ-ներն ու հետեւանքները : Գիտական մօ-տեցումը պէտք է որդեգրել խուսափելով ամփոխավարական ճառախօսութիւննե-րու փորձութենէն, որոնք հովի նման կու-գան ու կ'անցնին առանց կարենալ թողե-լու մնայուն հետք եւ չջնջելի արդիւնք : Ալ ունինք նոր հայ սերունդ մը, որուն կարեւոր մէկ մասը կրթական բարձրա-գոյն հաստատութիւններու բովէն է ան-ցած եւ կը սպասէ որ իր պատմութիւնը, իր ժողովուրդին հարցերը լրջօրէն, վերլուծականօրէն եւ համոզիչ ուժով պարզաբանուին եւ ոչ թէ զգացական դե-ղումներով, որոնք արդար կրնան ըլլալ, բայց ալ ոչ ազդեցիկ : Ի վերջոյ, պէտք է ընդունիլ որ նոր սերունդը տանտամ-հակներով հեռու է դէպքէն եւ բնականո-րէն չունի այն զգացական հաղորդակա-նութիւնը կամ ջիղերու եւ փորձառու-թեան հետ կապուած զգայնութիւնը, զոր հին սերունդը տակաւին ունի — եւ չի կրնար չունենալ — Ապրիլեան Եղեռնի նկատմամբ :

Մէկ խօսքով, պատմական ստուգու-թիւնը եւ վերլուծական մեթոտը մէկ կողմէ, եւ տրամաբանական, իրաւական յուրջ վերաբերումը՝ միւս կող-մէ, պէտք է կազմեն մայր ջիղը բոլոր հրապարակային արտայայտութեանց Ապ-րիլեան եղեռնի ոգեկոչումին առիթով :

Խմբագրական «ՀԱՄԱԿ »ի
(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիր հասած է Թուրք կառավարական պատուիրակութիւն մը որ Պէն Պելլայի պիտի պարզէ Թրքական տեսակէտը կիպ-րոսի հարցին մասին :

Նիւ ԵՈՐՔԷն կը հաղորդեն որ Միաց-եալ Նահանգներու եւ Մեքսիքայի ծովի նաւահանգիստներու վաճառուն հաղար տոէքրները գործադուլ սկսած են :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՎԻԼԹՆԱՄի մէջ հակա-ռակ կառավարութեան եւ բանակի միջեւ հնգուած համաձայնութեան, քաղաքա-կան խռովութիւնները վերսկսած են : Հիւէի եւ կարգ մը ուրիշ քաղաքներու մէջ ընդհանուր գործադուլի չարժումներ կան :

1962էն ի վեր չորս Ամերիկացիի վրայ մէկը հրաժարած է ծխելէ գանելիի վա-խէն :

ԼՈՆՏՈՆէն եւ Մոսկուայէն պաշտօնա-պէս կը հաղորդեն թէ Ուիլսըն եւ Կոսի-գին այցելութիւններ պիտի փոխանակեն այս տարի : Կը մնայ թուականները ճըշ-դել :

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ

« Ի բացուստ ճոռոմս խօսիմ եւ ի պատասխանատուութիւնն պահու պապանձեալ կարկամիմ » :

ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Ա.

Թուրքը հալածանքի, բռնագրաւման, ցեղասպանութեան մասին կը բողոքէ, եւ իրաւունքի, հատուցման ու արդարութեան անունովը կը խօսի, կը յոխորտայ, թոյն կը ժայթքէ ու կը սպառնայ : Քաղաքակիրթ եւ մարդասէր մարդկութիւնը շուարած կը լսէ, ու արդարասէր Ամերիկան կը հաւատայ, կ'արձագանգէ, եւ կը խղճայ գուցէ :

Բայց, այդ չէ զարմանալին : Զարմանալին, աներեւակայելին, աններելին այն է որ Հայը կը լռէ: Այս բոլորը, ու մինչեւ անգամ Կիպրոսի իր տարազատներուն աղաղակները լսելէն ետք կը լռէ, ու « պապանծեալ կարկամի » :

Ոչ ոքի միտքէն կ'անցնի, թէ պատմական մէկ պահն է, պատեհութիւնը՝ չարագործին դիմակազերծման, ոճրագործին խարանմանը, առիթ մը, որ եկած է ու կ'անցնի շուտով :

Հայութիւնը կը սպասէ : Հակաճառելու, դատափետելու, զիրար բզքտելու մէջ այնքան արթուն ու խիզախ, այժմ լուռ է նաեւ, վարան ու նկուն իր ցեղասպանին դէմ, պատեհ առիթին: «Որպէս ուխտամոռաց ու աւանդակորոյս », անմիաբան, կը սպասէ տակաւին, վազուան, դալ տարուան, կէս դարէ ի վեր: Մինչդեռ անդին Թուրքը, միասնական կատաղութեամբ, ոչ թէ միայն կը պոռայ ու կ'աղաղակէ, այլեւ կը սպառնայ եւ սպառնալիքը կը գործադրէ, մահ ու աւեր սփռելով քրիստոնեայ Կիպրոսին վրայ, Աստուծոյ, մարդու, ու Հայութեան աչքին առջեւը :

Քրիստոնէական բարոյականութեան եւ մարդկային իրաւանց ռահվիրայ պետութեան մը միամիտ զաւակներուն մահասփիւռ սաւառնակին մէջ նստած աւեր ու արհաւիրք կը սփռէ Թուրքը յոյն Կիպրոսին վրայ: Իսկ չուկայիկ, մոլորած մամուլը դրուատական տողեր կը շռայլէ երես առած, անսանձ ոճրագործին, որուն «ցուցարարները երէկ Իզմիրի, Իսթանպուլի եւ Անգարայի մէջ, ամերիկեան դրօշակը վար առնելով պատռեցին » :

Շփոթութիւն եւ մոլորանք : Այստեղ կը ծագի, չփոթութեան ու մոլորանքի մթին խրամատ մը եւ անկամ թուլամբտութեան անհիմն առարկութիւն մը, — « Ամերիկայի խաթրին չդպիլ » :

Հարցնող չկայ, սակայն, թէ ո՞ր Ամերիկային: Ուոշինկթընի, Ճիֆերսընի, Լինքընի, Ուիլսընի, դաղափարական, հեռատես ու ճշմարի՞տ Ամերիկային, թէ խանութպան, պատեհապաշտ ու կարճատես Ամերիկային եւ անոր ծպտուած խորհրդատու, յուդայական Χերուն :

Արդարութիւն ընելու համար մեր երկրորդ ու մեծ հայրենիքին, որուն չենք խնայած մեր արիւնն ու կեանքը, պէտք է ըսել, որ նոյնն է, Ամերիկան իր բարոյական էութիւնը, իրաւունքի եւ արդարութեան ախոյեանի իր աւանդական նըկարագրին մէջ: Քաղաքական հարկադրանքներուն տակ եղած զարտուղումները ու մեղանչումները պատահական եղած են ու անցողակի եւ ինքը՝ միշտ տրամադիր ճշմարտութեան խօսքը լսելու :

Շատերս այս երկրին կազմակերպութեանց, կրթական հիմնարկութեանց եւ պետական շրջանակներուն մէջ եղողներս, հաւաստեցինք այդ իրողութիւնը : Երբ իրենց հետ միտքերու փոխանակութիւն կ'ունենանք ու մեր դատի մասին հարց կը լինի, անոնք կը պատասխանեն : « Ինչո՞ւ այդպէս չէք ըսեր, ինչո՞ւ չէք պատմեր աշխարհին, դուք էք որ գիտէք ատիկա ամէնէն աւելի »:

Բայց մենք, իրարու կ'ըսենք ու կը պատմենք շարունակ : Շեղջակոյտեր կան արիւնոտ յուշագրութեանց, ներհուն հրապարակագրութեանց եւ վաւերական վկայութեանց: Բոլորը մեզ համար սակայն, հայերէն, Հայերուս համար, որ գիտենք արդէն :

Գէթ օրինակ առնէինք բախտակից ժողովուրդի մը այս ուղղութեամբ կատարած յամառ ու յարատեւ ջանքերէն :

Խոհեմութեան խիկարներուն, որ կը խորհին թէ տեղին չէ, կամ ատենը չէ, յիշենք որ անցած են այն օրերը, երբ Թուրքիան Մաժինոյի գիծ կը համարուէր եւ իր սուինները յառաջամարտիկ անհրաժեշտութիւն : Անջրպետի ռազմավարութիւնը անատոլեան եղան սայլերու վերածած է այդ անհրաժեշտութիւնը :

Թուրքն ու Թուրքիան այնքան ալ վարկ ու վստահութիւն չեն ներկայացներ այսօր, որքան կը կարծեն ոմանք : Մինչեւ անգամ կայաններուն մեծագոյն մասը, իբրեւ անպէտ՝ վերցուած է : Իսկ «վըստահելի դաշնակից»ին ուղղամտութեան մասին, « երէկ Իզմիրի, Իսթանպուլի եւ Անգարայի մէջ, թուրք ցուցարարները ամերիկեան դրոշակը վար առնելով պատռեցին»ի պէս յաճախակի փաստերը կը բաւեն :

Արդ, ինչ պէտք է ընել : Իբրեւ նախաքայլ,

Ա.— Պէտք է որ ամէն կազմ եւ միութիւն հետեւին քաղաքական իրադարձութեանց եւ մամուլի արտայայտութեանց, դիմումներ եւ լուսաբանութիւններ հասցընելու, պատեհ առիթին :

Բ.— Խրախուսել մեր գրողները կապ պահելու օտար հեղինակութեանց հետ, ի նպաստ մեր դատին :

Գ.— Ներշնչել, առաջնորդել մեր ուսեալ սերունդը գործ ածելու իր խօսքն ու գրիչը այս ուղղութեամբ :

Դ.— Ողողել հրապարակը փաստային ու բացատրական գրականութեամբ, ամէն լեզուով, ամէն երկրի մէջ, ինչպէս նաեւ եղեռնի քստմնելի մանրամասնութեանց նկարներովը : Մէկ նկարը երբեմն մեծ պատմուածքի մը տեղը կը բռնէ :

Ե.— Եւ ամենակարեւորը, զատել, բընորոշել մեր դատին բնոյթը, զուտ հայ եղեռնին, թրքական ցեղասպանութեան հարցին յատկացնել այս տարուան շարժումն ու աշխատանքը :

Մէկ դնով, մէկ ճակատի վրայ, մէկ թշնամիի դէմ:

Եթէ ազգային այլ հարցեր կան, այլ ճակատներու վրայ, այլ անգամուան վերապահել :

Ճիւղաւորումն ու ճապաղումը մեր դատին, Թուրքին դաւն է, իրեն միայն նըպաստաւոր: Մեղապարտ իր մատը դեր ունի մեր ճակատը երկուքի ճեղքելուն եւ դինքը երկրորդական, կամ մոռացութեան աստիճանի բերելուն մէջ :

Եթէ չընենք այսքանը, աւելի ուշանանք, կը մեռնի մեր դատը «ժամանակամիջոցի վրիպման օրէնքով » , մանաւանդ, երբ իրաւատէր ու ականատես այս սերունդը կ'անհետի :

Որով, բիւրաւոր նահատակաց հանդէպ ուխտադրուժ եւ մեր դալիք սերունդներուն առջեւը աւանդակորոյս կը յիշուինք : Իսկ ներկայիս թրքական տիրապետութեան տակ, հաւատուրացութեան եւ լուռ մահացութեան ենթակայ մեր հարազատներուն կորստեանը «ոճրային զանցառութիւն»ով պատասխանատու կը մնանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌՇՏՈՒՆԻ

Օոս Անճըլըս

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կ. Պոլսում գերմանական դեսպան Վանկենհայմը, որին Մորկընթաուն դիմեց խնդրելով զսպել Թալէաթին ու Էնվէրին եւ հանդէս գալ ջարդուող Հայերի պաշտպանութեամբ, ի պատասխան սկսեց ամենակոպիտ հայհոյեանքներ տեղալ Հայերի հասցէին եւ կտրականապէս մերժեց նրանց համար որեւէ բան անել : Գերմանական դեսպանատան խորհրդական Նեյրատը, Թալէաթի եւ Էնվէրի վայրագ չարագործութիւններից զայրացած, փորձեց որեւէ բան անել նրանց վրայ ազդելու համար, բայց ի հարկէ, հայ ժողովրդի բնաջնջման գործին դեսպան Վանկենհայմի կողմից ցոյց տրուող ակնյայտ համակրանքի պայմաններում, դեսպանատան երկրորդական կարգի աստիճանաւորի այս բոլոր մտադրութիւնները ապարդիւն էին: Գերմանական դեսպանութեան ծովային կցորդ Կումանը, Ուիլհելմ երկրորդի սիրելին, բացայայտօրէն յայտարարեց, որ Թուրքերը միանգամայն ճիշդ են վարւում Հայերի հետ (Կումանը Ուիլհելմ կայսեր անձնական հովանաւորեալն էր եւ նրա հետ նամակադրական կապ ունէր): Իսկ Լիման Ֆոն Սանտերսը ամերիկեան դեսպանին (նրա որդու միջոցով) իր վճռական դժգոհութիւնը յայտնեց այն առթիւ, որ նա թուրքական դաղանութիւնների մասին հաղորդում է Եւրոպա եւ Ամերիկա : Միայն Քարլ Լիպնեխթն էր վրդովմունքով նշաւակում մարդասպաններին : Բայց նա անուժ էր :

Պատերազմի վերջերին անուղղելի չարագործութիւնն ըստ էութեան աւարտուեց : Երիտ. թուրքական կառավարութեան մեղքը չէ, որ Հայերը բնաջնջուեցին ոչ թէ հարիւր տոկոսով, այլ միայն՝ 65: Բայց այդ ձեռնարկութիւնից Թուրքերը օգուտ չստացան : Հայերի հետ, այնուհետեւ եւ Յոյների վերաբնակեցման հետ մէկտեղ ի սպառ վերացաւ մօտ ապագայում եւրոպական դրամագլուխի մագիլներից ազատուելու եւ սեփական թուրքական դրամական տնտեսութիւն ստեղծելու նոյնիսկ ամէնէն աղօտ յոյսը, եւ Հայերից յետոյ ոչ թէ թուրքական, այլ Ֆրանսական եւ մասնակի կերպով անգլիական դրամագլուխը դրաւեց այն դիրքերը, որոնք մնացել էին հայ – լուսաւորչական հաւատի թուրքական քաղաքացիների ջարդերից յետոյ : Երբ հայ ուսանող Թէհլիրեանը, որ իր կեանքը նուիրել էր 1918 թուականին Թուրքերի ջախջախումից յետոյ Կ. Պոլսից փախած Թալէաթ փաշային անխոնջ որոնելու գործին, վերջապէս, հինգ տարի անց, Պերլինում գտաւ նրան եւ փողոցում ըսպանեց, եւ երբ այնուհետեւ Պերլինեան դատաւորութեան ժամանակ բացայայտուեցին, ըստ վկաներից մէկի արտայայտութեան. Ապոքալիպսի այդ բոլոր սարսափները, ապա ոչ միայն Թէհլիրեանը արդարացուեց, այլեւ գերմանական մամուլում հնչեցին ձայներ, պահանջելով պարզաբանել Վանկենհայմի բարոյական մեղքի աստիճանը՝ հայ ժողովրդի ջարդի գործում :

Բայց դա արդէն դուրս է դալիս մեր պատմութեան շրջանակներից : Հայերի ջարդը 1915 – 1917 թուականներին ռազմագիտական տեսակէտից վերաբերում էր ոչ այնքան Անգլիային, որքան Ռուսաստանին, որն ապագայում որոշ յենակէտ կորցրեց Թուրքիայի հիւսիսային մասում : Անգլիայի բոլոր շահերը կապւում էին Միջագետքի եւ Պաղեստինի հետ :

ԱԿԱԴ. Ե. Վ. ՏԱՐԼԷ

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԷՔԵԱԹ

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՎԱՍԻԼԻՍԱՆ

Լինում է չի լինում մի վաճառական. տասներկու տարուայ պսակուած է լինում, ունենում է միայն մի աղջիկ, անունը գեղեցկուհի Վասիլիսա : Վասիլիսայի ութ տարին լրացած — մէրը մեռնում է : Մեռնելիս աղջկանը կանչում է, ասում է.

— Լսիր, Լասիլիսա, միտդ պահիր ու կատարիր իմ վերջին խօսքը : Ահա ես մեռնում եմ ու իմ մայրական օրհնութեան հետ էս տիկնիկն եմ թողնում քեզ: Միշդ մօտդ ու հետդ կը պահես էս տիկնիկը, ոչ ոքի ցոյց չես տար, իսկ մի ցաւ կամ վիշտ ունեցած ժամանակդ կերակուր կը տաս իրեն, կը կերակրես ու խորհուրդ կը հարցնես: Կ'ուտի ու քեզ կ'ասի, թէ ինչ ճար ու հնար ունես քո ցաւին :

Ասում է, աղջկանը համբուրում ու մեռնում :

Կնոջ մահից յետոյ, ինչպէս սովորութիւն է, վաճառականը սուգ է պահում, յետոյ սկսում է մտածել, որ նորից ամուսնանայ: Ու ամուսնանում է մի այրի կնոջ հետ: Էս այրին էլ ինքը հասակն առած կին է լինում, համարեա թէ Վասիլիսային հասակակից էլ երկու աղջիկ է ունենում :

Վասիլիսան իրենց տեղի առաջին գեղեցկուհին է լինում : Խորթ մէրն ու իր աղջիկները նախանձում են նրա գեղեցկութեան վրայ ու շատ բանի դնելով չարչարում են, որ աշխատանքից նիհարի, արեւից ու քամուց սեւանայ : Մի խօսքով՝ օր չեն տալիս :

Վասիլիսան էս ամէնը տանում է անտրտունջ ու, ընդհակառակն, օրն օրի վրայ լցւում, լաւանում է. այն ինչ խորթ մէրն ու իր աղջիկները իրենց ներսի չարութիւնից հալւում են, մաշւում ու նիհարում, թէեւ ամբողջ օրը ձեռները ծալած, աղջիկ – պարոնների նման տանը նստած են լինում :

Ոչ ոք էլ չի իմանում սրա գաղտնիքը: Չեն իմանում, թէ էս բոլորը Վասիլիսայի մօտ թողած տիկնիկն է անում :

Բաժին կը տային, Վասիլիսան ամենալայն պատառը կը պահէր իր տիկնիկիհամար: Իրիկունը երբ ամէնքը կը պառկէին քնելու, նա իր նկուղում կը փակուէր ու տիկնիկի հետ կը խօսէր :

— Տիկնիկ ջան, առ, անուշ արա, իմ սեւ դարդին ականջ արա: Հօրս օճախումը ապրում եմ ես միշտ անխնդում ու լուռ էսպէս : Իմ խորթ մէրը խաթունխանում — ինձ աշխարքից դուրս է անում : Ասա, հոգիս, էս ցաւի դէմ ես ի՞նչ անեմ, ես ո՞նց անեմ :

Տիկնիկը կ'ուտէր, խորհուրդներ կը տար, կը մխիթարէր, առաւօտն էլ նրա բան ու գործն էլ ինքը կ'անէր : Վասիլիսան իրեն համար դինջ ու հանգիստ կը նստէր ծառերի շուաքներում, ծաղիկ կը քաղէր, ու մին էլ էն կը տեսնէր, որ իր մարդերը քաղհանած են, բանջարեղէնը ջրած, ջուրը բերած, կրակն արած :

Էսպէս մի քանի տարի անց է կենում : Վասիլիսան մեծանում է, հասնում, դառնում հարսնացու: Ամէն կողմից փեսացուները խնամխօսներ են զրկում նրան ուղելու, իսկ խորթ մօր աղջիկներին հարցնող չկայ : Չար կինը աւելի է կատաղում ու բոլոր եկողներին մի բերան է պատասխանում, թէ մեծերից առաջ փոքրին չեմ կարող մարդու տալ : Խնամխօսներին էսպէս ճամբու է դնում ու բռնում Վասիլիսային ծեծում, ջարդում, ճիկրը նրանից է հանում :

Մի անգամ էլ էս վաճառականը առեւտրական գործերով ուրիշ աշխարհ է գընում: Խորթ մէրն ուրիշ տուն է փոխւում :

Իսկ էս նոր տան կողքին մի մութ անտառ է լինում, էն անտառում էլ բնակուելիս է լինում մի կախարդ պառաւ, որ ոչ ոքի մօտ չի թողնում, մարդկանց էնպէս է ուտում, ոնց որ հաւի ճուտեր : Խորթ մէրը ամէն մի դատարկ բանի համար շարունակ անտառն է զրկում իր աչքի փուշ Վասիլիսային, թէ ինչ է՝ Կախարդի ճանկն ընկնի: Բայց տիկնիկը Վասիլիսային ճամբայ է սովորեցնում, չի թողնում Կախարդի որջին մօտենայ, ու ամէն անգամ էլ Վասիլիսան ողջ առողջ վերադառնում է տուն :

Էսպէսով հասնում են աշունքը: Մի աշունքուայ իրիկուն մէրը երեք աղջկայ ձեռքն էլ գործ է տալիս — էն էլ տասը: Մինը պէտք է ժանեակ գործէր, միւսը գուլպայ անէր, Վասիլիսան էլ պէտք է մանէր: Էս Կախարդը տան բոլոր ճրագները յանգցնում է, մենակ մի մոմ է թողնում վառած ու ինքը պառկում է քնի :

Աղջիկները բանում են: Բանելու ժամանակ մոմի պատրոյգն էրւում է, խորթ մօր աղջիկներից մինը մաղաշն (ունելիքը) առնում է իբրեւ թէ մոմի քիթը կըտրի, ուղղի: Ուղղելու փոխարէն, իբրեւ թէ յանկարծ, լոյսը յանգցնում է: Դու մի ասել՝ մէրն է սովորեցրել, որ էդպէս անի :

— Հիմի ի՞նչ անենք,— ասում են աղջիկները :— Լոյսը չկայ, դասներս էլ կիսատ են :

(1 Շար.)

ՃԱՓՈՆՑԻՔ ԵՒ ԹԷՅԻՆ ԺԱՄԸ

Ճափոն փիլիսոփայ մը կ՚ըսէ. — «Թէյի սենեակը ովասիս մը եղաւ մեր առօրեայ կեանքին տխուր անապատին մէջ»:

Այսօր, այդ սովորութիւնը, որ տեսակ մը աւանդութիւն է դարձած, կը շարունակուի նախորդ դարերու նման:

«Լը մոնտ է լա վի»ի մէջ քրոնիկագրուհի մը կը գրէ.

«Թէյի հրաւիրուած էք, կը սպասէք դաշտանկարիչի մը կողմէ գծուած փոքր պարտէզի մը մէջ, որ բովանդակ տիեզերք մը կ՚ոգեկոչէ ձեզի:

Ձեր ձեռքերը եւ բերանը կը լուաք քարէ հնաւուրց անօթի մը մէջ, զանգ մը կը հնչէ. Թէյի փոքր եւ շատ պարզ տաղաւար մը կ՚առաջնորդուիք:

Այս կարգի ճարտարապետութենէ հոյակապ նմոյշներ գոյութիւն ունին: ԺԵ. դարուն Քիոթոյի մէջ կառուցուած արծաթեայ սիրուն տաղաւարը, կարելի է այցելել ցարդ: Տաղաւարին ներքնամասը ամբողջովին զարդարուած է արծաթեայ տերեւներով:

Այդ տաղաւարէն ներս մտնելէ առաջ կը հանէք ձեր կօշիկները, եւ կը ծռիք անցնելու համար փոքր բացուածքէ մը, որ սահմանուած է յիշեցնելու ձեզի խոնարհութիւնը եւ համեստութիւնը: Ձեզի կը մեծարուի բարձ մը՝ եթէ կենցաղագէտ էք, ջանացէք մնալ կարելի եղածին չափ երկարատեւ ծնկաչոք այդ բարձին վրայ: Ոչ մէկ կարասի կը տեսնէք այդ սենեակին մէջ: Անկիւն մը, հնաւուրց ծաղկանօթի մը մէջ կը տեսնէք երկու ճիւղ կամ ծաղիկ մը:

Տանտէրը կամ տանտիրուհին կ՚ընդունի ձեզի յարգալիր բարեւով մը: Անոնք երկար տարիներ մարզուած են, հանդիսաւորապէս եւ քաղաքավարօրէն ընդունելու համար իրենց հիւրերը:

Տանուտէրը կամ տանտիրուհին կը բերէ աման մը, տուփ մը թէյ, դդալ մը, ջուրի աման մը եւ պամպուէ դաւազանիկ մը:

Գետին զետեղուած կրակարանի մը վրայ կը տաքցնէ ջուրը եւ երբ ջուրը կ՚եռայ կը պատրաստէ թէյը:

Տանտիրուհին կը ներկայացնէ վերջապէս ձեզի կանաչորակ դեղին հեղուկով լեցուած աման մը, որուն վրայ կը ծփայ մութ կանանչ փրփուր մը, ըմպեցէք այդ տաք հեղուկը, շատ համեղ է եւ ումպ մը կուլ տալէ յետոյ, քաղաքավարութիւնը կը պահանջէ որ անցընէք այդ ամանը ձեր դրացիին: Ձեր շարքին վրայ վերջին հիւրը կը պարպէ ամանը: Տանտիրուհին կը լուայ եւ ձեզի կ՚անցընէ զայն, որպէս զի ձեր հիացումը յայտնէք:

Տարօրինակ պիտի թուի թերեւս ձեզի այս անօթը, սակայն ապահովաբար հնութիւն մըն է, ընտանեկան դանձէ մնացած:

Կենցաղագիտութիւնը կը պահանջէ, որ դէպի դետին բռնէք այդ անօթը, ձեր հիացման առարկան դարձնելու համար զայն:

Թէյի արարողութեան մը պատրուակ կրնայ ծառայել ամէն բան:

Տեսարանը սպիտակացնող ձիւնէ լիալուսինը, դարնանամուտը կամ տարեդարձ մը:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլի Պոլսահայ Մշակութային Հայրենակցական Միութիւնը, իր Դեկտեմբեր վեցի ընդհ. ժողովին, Պ. Յովհ. Վարժապետեանի նախագահութեամբ եւ Պ. Հերմոն Մալխասի ատենադպրութեամբ ձեռնարկեց վարչական ընտրութեան, հետեւեալ կազմով.—

Ատենապետ Միքայէլ Եավէր,

Փոխ – ատենապետ Տիկին Մատլէն Եավէր,

Ատենադպիր Պ. Հրաչեայ Մարտիրոսեան,

Փոխ – ատենադպիր Պ. Աւետիս Պըզտիկեան,

Գանձապահ Պ. Լեւոն Էքէր,

Համարակալ Պ. Միքայէլ Ասլան,

Խորհրդական Մէթր Ժագ Վարժապետեան:

Միութեանս յաջորդական վարչական ժողովներուն կեդրոնատեղի որոշուեցաւ 37պիս, Ռիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ:

Այս կերպ կազմուած մշակութային Հայրենակցական Միութիւնը հիւրընկալ տուն մը պիտի ըլլայ, Մարսէյլ այցելող կամ ապաստանող իր բոլոր հայրենակիցներուն, որ ըստ իր ծրագիր կանոնագրի յօդուածներուն, նպատակ ունի ամէն կերպ օգտակար ըլլալ Պոլսահայերուն:

Ի դիմաց Մարսէյլի Պոլսեցիներու Միութեան վարչութեան Ատենապետ՝ Մ. ԵԱՎԷՐ, Ատենադպիր՝ Հ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

(ԿՆԻՔ)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յունուար ութէն 23, Մարսէյլի Կալըրի Ժուվէնի մէջ, 39 Ռիւ Փարատի Ալէն – Ազատ Արզումանեան կը ներկայացնէ իր Թափիսըրի – Ֆլոքաժները:

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԽՕՍՔԻ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

Մանչըսթըրի բրիտանական համալսարանի հոգեբանութեան դասախօս Ճոն Քոհէն վերջերս հրատարակեց կնոջ եւ այր մարդու խօսքին արագութեան նուիրուած իր հետազօտութիւններուն արդիւնքը:

Կը պարզուի, որ երեսուն վայրկեանի մէջ կինը կ՚արտասանէ ութսուն բառ, իսկ տղամարդը՝ յիսուն: Վաթսուն վայրկեանի մէջ կինը կ՚արտասանէ 161, իսկ այր մարդը՝ 112 բառ: Տարբերութիւնը աւելի նկատելի է 120 վայրկեանի խօսակցութեան ընթացքին, այր մարդը՝ 152 բառ, կինը՝ 214:

Փրոֆ. Քոհէն այս երեւոյթը կը բացատրէ հետեւեալ ձեւով. կիները շատ կը զբաղին երախաներով եւ ստիպուած են արագ պատասխանել երախաներուն հարցումներուն:

×

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԲԱՆ ...

Ամերիկայի մէջ կատարուած քննութիւն մը ցոյց կուտայ, որ Ամերիկացիները տարին կը կորսնցնեն եօթը հարիւր միլիոն տոլար՝ ծակ դրպաններու պատճառով:

×

ԽԱՂՈՂԻ ԻՒՂ

Աշխարհի մէջ առաջին անգամ ըլլալով, խաղողի իւղ պատրաստուեցաւ Պուլկարներու կողմէ: Համի տեսակէտով այս իւղը կը գերազանցէ արեւածաղիկինը եւ կը մօտենայ ձիթապտուղին իւղին:

×

ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յայտնի է, որ կաթնասունները կը քալեն, ձուկերը՝ կը լողան, թռչունները՝ կը թռչին: Սակայն կան հետաքրքրական բացառութիւններ:

Օրինակ, օձաձուկին մաշկը եթէ խոնաւ վիճակի մէջ ըլլայ, կրնայ ցամաքի վրայ ապրիլ քանի մը օր ...

Մալայեական թռչող գորտը արտաքնապէս նման է իր սովորական ցեղակիցներուն, սակայն կ՚ապրի ծառերու եւ թուփերու վրայ: Թաթին արտասովոր կառուցուածքը թոյլ կուտայ «թռիչքներ» կատարելու քանի մը մեթր բարձրութենէ:

Ճավայի եւ ուրիշ տաք երկիրներու մէջ կ՚ապրին դուրս պրծած աչքերով թռչող ձուկեր: Ասոնք այնքան արագաշարժ են, որ կրնան օդին մէջ միջատ մը բռնել: Ուրիշ ձուկ մը՝ «անապաս – սողացողը», կը սողայ հողին վրայ եւ նոյնիսկ ծառի վրայ կը բարձրանայ:

Մալայիայի կղզիներուն մէջ կան նաեւ թռչող մողէսներ: Ասոնք ունին խատուտիկ գոյն մը: Հեռուէն դիտող մը կը չփոթէ զանոնք հասարակածային թիթեռներու հետ: Այս մողէսները կը թռին մինչեւ 25 մեթր: Իսկ լսա՞ծ էք չորքոտանի թռչուններու մասին: Հարաւային Ամերիկայի մէջ կան թռչուններ, որոնց ճուտերը թռելու վարժուելէ առաջ չորս թաթերու վրայ կը վազեն, թեւերը օգտագործելով իբրեւ առջեւի ոտքեր: Թեւերու ծայրերուն կան եղունգաւոր մատներ:

Մատակասկար կղզիին մէջ կ՚ապրին կապիկներու ազգակից լեմունարները, որոնք ճիւղէ – ճիւղ ցատկելու ատեն իրենց երկար եւ խիտ մաղերը կ՚օգտագործեն իբրեւ անկարգել ... օդին մէջ մնալու համար:

×

ԱԿԱՆՋՆԵՐ ԱՂՕԹՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ...

Հին եգիպտական աղօթաքարերուն վրայ քանդակուած են ականջներ, որպէսզի չաստուածները լաւ լսեն հաւատացեալներուն աղօթքը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹ ժամանած է Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան պատրիարք՝ Եղիշէ Արք. որ հիւրը եղած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դեկտեմբեր 28էն Յունուար 2: Եղիշէ Արք. եւ Խորէն Կաթողիկոս խորհրդակցած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնն ու Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը հետաքրքրող հարցերու շուրջ:

ՓԵՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ (Ամերիկա) Սթէյթ Եունիվըրսիթիի թուաբանութեան պըրպըտումներու բաժնին եւ տեսական բնագիտութեան փրոֆէսէօր նշանակուած է Տոքթ. Ճորճ (Գէորգ) Ատոմեան, որ գիտական խորհրդականն էր՝ Լոս Անճըլըսի զինական աշխատանքներու կեդրոնին:

ԹՈՒՂԹԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ գերմաներէն ամսաթերթին մէջ (Յուլիս, 1964), լոյս տեսած է Տոքթ. Տիրայր Ֆրունճեանի մէկ յօդուածը առաջին հայ «Թուղթի գործարանին» մասին, զոր հիմնած էր Սիմէոն Կաթողիկոս Երեւանցի: Այս առթիւ, նոյն յօդուածին հետ հրատարակուած են հայերէն մէկ տառի մէջ բազմաթիւ տառեր հիւսելով մէկ տառով էջ – միածին գրելու օրինակ մը: Յաջորդ էջին վրայ կ՚երեւայ ... Ինէօնիւի պատկերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Իրենք ալ չէին դիտեր թէ ո՞ւր կ՚երթային: Ամբոխը երեք փողոց անդին յառաջացաւ, ապա կեցաւ, ինչպէս ձիւնհալի ժամանակ Թէյիսի վրայ սառնակոյտերը, երբ կտոր մը կենայ, միւսները իրարու զարնուելով կը դիզուին: Զինուորները երկուքի բաժնեցին բազմութիւնը, ճամբայ բանալու համար պարսիկ ուխտաւորներուն:

Գրիգոր քովը քաշեց Եւան, իսկ միւսները ուրիշ չէնքի մը պատին քով սեղմուեցան, միայն աչքերով կրնային իրարու վրայ հսկել:

Ճամբուն ծայրը յանկարծ լուսաւորուեցաւ, կարծես իբր լապտեր՝ արեւը երկնքէն վար առած կը բերէին. կայծկըլտացող հսկայական ջահ մը երեւցաւ, փոքրիկ տակառի մը մեծութեամբ երկաթէ ցանցով կողով մը. ուժեղ պարսիկ մը դրչափ ցիցի մը ծայրը տնկած կը տանէր զայն. կողովին մէջ բազուկի հաստութեամբ փայտեր կը վառէին: Այդ պայծառ լոյսին մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը քալէին տասը սեւազգեստ թըխադէմ մարդիկ: Իրենց կարճ մօրուքէն ու նեղ կզակներէն յայտնի էր թէ պարսիկ էին:

Ասոնց ետեւէն տղայ մը սպիտակ ձի մը կ՚առաջնորդէր: Ձիուն կռնակը սպիտակ սաւան մը սփռուած էր ու անոր վրայ թամբը: Թամբին վրայ X ձեւով երկու սուրեր խաչաձեւ դրուած ու երկու տպիտակ աղաւնիներ: Աղաւնիներուն ոտքը թամբին կապուած էր: Ձին, աղաւնիները, սուրերն ու սաւանը արիւնով սրբոկուած էին:

Ձիէն վերջ դարձեալ սգազգեստ մարդոց խումբ մը. մելամաղձոտ լիթանիայի նման բան մը կ՚երգէին որուն յանկերգը այս երկու անուններն էին. Հիւսէին, Հասա, ապա հու դոչում մը, որ տարօրինակ թնդիւնով մը կը վերջանար:

Թափօրին յառաջանալովը այդ թնդիւնին պատճառն ալ յայտնի եղաւ, մերկ կուրծքերով երկու կարգ Պարսիկներ կու գային, մինչեւ կրունկ հասնող սեւ շապիկներ հագած, զլուխնին սեւ լաթ փաթթած, որուն ծայրը ետեւէն մինչեւ կռնակին կեդրոնը կը հասնէր. միայն կուրծքերնին մերկ էր:

Կողմնակի կը քալէին, կէս մը դէպի դուրս դարձած, Հիւսէին Հասան բառին վրայ աջ ձեռքերնին շարժելով, հու դոչումին՝ բռունցքով կուրծքերնին կը հարուածէին սրտին մօտերը:

Այդ թնդիւնը, ուրեմն, իրենց կուրծքերուն բախումն էր. ու կարմիր կապոյտ բիծերը ցոյց կուտային՝ թէ խնայելով չէին բախեր կուրծքերնին:

Կուրծք բախող Պարսիկները շուրջ երեքհարիւր հոգի էին. կողմնակի կը կենային ու կուրծքերնին զարնելէ վերջ միայն կ՚առնէին երկու երեք քայլ:

Իրենց հետ ունէին զանազան գոյներով եռանկիւն դրօշներ, մեծ մասով կանաչ, բայց կային սեւ, դեղին ու կարմիր գոյներով ալ:

Դրօշներու կոթին վրայ, ինչպէս պարսիկ տղոց փեղոյրներուն վրայ, արծաթէ ձեռք մը կար: Ան Աբբասի ձեռքը կը ներկայացնէր, զոր կտրեր էին որովհետեւ Հիւսէինին ջուր տուեր էր երբ Հիւսէինը գերի բռներ էին Քերպէլի պատերազմէն վերջ:

Երգը երթալով աւելի ուժով կը հընչէր:

Հասան, Հիւսէին, Հասան. հու:

Ջահերը յետոյ սեւ խումբ մը լուսաւորեցին, որ կանանչ սաւանով ծածկուած ուղտ մը կը շրջապատէր: Ուղտին կըռնակը սաղարթներով փոքրիկ վրան մը կար, եւ մէջը մանչուկ մը, որուն դէմքը միայն տեսանելի էր ու երբեմն երբեմն ձեռքը՝ որ սղոցուկի պէս բան մը կը ցանէր սգազգեստ մարդոց վրայ:

Անոնց ետեւէն տարօրինակ ջղջղկոց ու շառաչիւն մը կը լսուէր:

Շուտով հասաւ երկրորդ սգախումբն ալ: Ասոնք ալ կողմնակի կը քալէին, ու նոյնպէս սուզի շապիկ հագած էին, միայն թէ ասոնց շապիկներուն կռնակը բաց էր: Ձեռքերնին մատի հաստութեամբ շղթայէ խարազաններ ունէին, այնքան ծանր որ երկու ձեռքով կը բռնէին: Երդին աւարտելուն մերթ աջ, մերթ ձախ ուսէն կռնակնին կը հարուածէին:

Եւան տեսնելով որ այդ մարդոց կըռնակը ուռած եւ արիւնոտ էր, Գրիգորին թեւէն բռնեց:

— Գրիգոր, մարելիք կուգայ վրաս:

— Եւ ասկից ալ դեռ աւելի ահաւորը պիտի յաջորդէ, — պատասխանեց Գրիգոր.— թուրք մը խօսած էր ինծի այս սգատօնի մասին, ես առասպել կը կարծէի:

— Այդ մանչուկը անշուշտ պիտի չըսպաննեն:

— Ամենեւին: Այդ երկու աղաւնիներն ու մանչուկը պարզապէս խորհրդանիշներ են:

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ — ՅԱՌԱՋ — ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Ժաքլին Էլսէնսոն եւ Ռոզ Անտրէ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Տիգրան Նորոյեանի :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Տ. Ն. իր ննջեցեալներուն հոգւոյն տասը Ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչին Անկէնի մասնաճիւղին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Գ. Հ. (Վէնսէն).— Կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ, նախընտրաբար կէսօրէ ետք :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Թանանարիվէն Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի իրենց հօր ընկեր Մկրտիչ Աշճեանի յիշատակին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ Վալանսի եւ շրջանի հաւատացեալներուն, թէ այս Կիրակի պիտի պատարագէ ու քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՕՉԱՊԱԼԵԱՆ (Միաբան Էջմիածնի) որ Անգլիայէն հիւրաբար քաղաքս կը գտնուի) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Պերճուհի Ճերահեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ողբ. ամուսնոյն դըպրապետ՝

ԼԵՒՈՆ ՃԵՐԱՀԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, առտուան ժամը 10ին, ձայնաւորը պիտի սփռուի ժամը 10 – 11·15: Միջին ալիք 203,4 մեթր.:

Պատարագը կը մատուցուի Մխիթարեանց եկեղեցւոյ մէջ՝ երգեցողութեամբ վանական երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս Հայ Մատուռի երգիչ ուժերու :

(Նպատակն է՝ քաղաքիս մէջ ծանօթացում զանազան ծէսերու : Այս Բ. անգամըն է որ քաղաքիս մէջ հայկական պատարագը կը ձայնասփռուի) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ գմբէթի նորոգութեան համար հետեւեալ նուէրները.— Պ. Տիգրան Տէվէճեան հարիւր Ֆրանք, Տիկին Աննիկ Գարասարգիսեան, Պ. Միհրան Ոսկերիչեան 150ական, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Պօյաճեան յիսուն, (Տիկին Թագուհի Վարպետեանի մահուան առթիւ) Պ. Ալիքսան Օհանեան յիսուն, (Տիկին Փէշտըմալճեանի մահուան առթիւ) Պ. Ներսէս Պօյաճեան 50, Տիկ. Արուսեակ Մեսրոպեան, Պ.Զանճեան 50ական, Պ.Հայկ Գալուստեան յիսուն, (Պօղոս Դաւիթեանի մահուան առթիւ), Պ. Գառնիկ Վարժապետեան երեսուն, (Գառնիկ Գէորգեանի քառասունքին առթիւ) Տիկին Արշալոյս Թագւորօֆ երեսուն, Պ. Հաճի Նօտարեան քսան, Տիկին Զատըրճեան տասը Ֆրանք:

Պ. Արսէն Զաքրեանի մօրը մահուան առթիւ Պանեէօ – Քաշանի իր բարեկամները փոխան ծաղկեպսակի տեղւոյն հայկական դպրոցին նուիրած են վաթսուն Ֆրանք, (Զարմայր Քիւթնէրեանի միջոցով) :

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Հանդուցեալ Արամ Կարապետեանի համար հանդանակուած դպրոցին նուիրուած գումարը Պ. Զարմայր Քիւթնէրեանի միջոցով դանձուած է ժամանակին :

ԴԻՒԱՆ (ԿՆԻՔ)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը Զորեքշաբթի (Յունուար 13) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի օր, Հռոմի ժամով 10·30ին, Վատիկանի ռատիոկայանէն պիտի սփռուի Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը, զոր պիտի մատուցանէ ՅԱԿՈԲ Թ. Ծ. Վ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ :

Օրուան քարոզը պիտի խօսի Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեան, նիւթ ունենալով, «Կարելի՞ է խօսիլ Աստուծոյ հետ ...»:

Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարուի Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Ցանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ՌՈՒԲԷՆ (ԶՈՒԼԱԼ) ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ _ ՔՈՅՐՍ

(Մատենաշար «Յառաջ»)

Բանաստեղծութիւններու հատորը
Ընտիր տպագրութիւն — 80 էջ
Գին 10 ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
«Յառաջ»ի, «Հայաստան»ի
եւ Հր. Սամուէլ գրատան

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 24ին, Ազգ. Տան սրահը :

×

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Յունուար 31ին, Իսիի Խրիմեան սրահը :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի :*

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրդեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնլու – Կռանփենի թաղական խորհուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին եկեղեցիին քովի հայկական դպրոցին մէջ : Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում նիւթական եւ բարոյական երկու տարուան շրջանի, Բ) Ընտրութիւն թաղականութեան նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ամէն Հինդշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18ը բաց է Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան դրասենեակը : Մասնաճիւղերը եւ անհատները որոնք տեղեկութեան կարիք ունին, կրնան ներկայանալ 17 Բիւ Պլէօ, Մշակոյթի տան Գ. յարկ, կամ հեռաձայնել ԹԵԹպու 63–89 :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17ԻՆ
SALLE DEBUSSY
8, Rue Daru — Métro : Ternes

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Գրականութեան եւ հանրային գործունէութեան «Հարենց» գրական պարգեւի յատկացման առթիւ :

Բանախօսութիւններ եւ գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Ի. Պիւլպիւլեանի (*երգ*), Օր. Ճրճրեանի (*դաշնակ*), Գրիգոր – Վահանի, Ն. Մարգարեանի (*արտասանութիւն*), Տիկին Խտըշեանի, Տիկին Կարապետեանի (*արտասանութիւն*) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 14 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10206 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.206

1965Ի ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3.— Խոհեմութեամբ, աչալրջութեամբ եւ հեռատեսութեամբ պէտք է արտայայտուիլ եւ գործել :

Բարդ կացութիւն մըն է հայ ժողովուրդի կացութիւնը այսօր Մայր Հայրենիքի եւ Սփիւռքի զոյգ զոյավիճակներու բերումով : Սփիւռքը, որուն մէջ կ'ապրինք, ինքնին այլազան երեսներով եւ երեւոյթներով, հարցերով եւ դժուարութիւններով խճողուած կացութիւն մըն է : Ամէն երկրի մէջ Հայութիւնը ունի ընդհանրական հարցերու կողքին իրեն յատուկ մասնաւոր խնդիրներ եւ կարիքներ, որոնք անմիջական կարեւորութիւն կը ներկայացնեն իւրաքանչիւր դաղութի կեանքին համար :

Այս կացութեան մէջ անհրաժեշտ է լայնատես ոգիով, նուրբ հասկացողութեամբ կազմակերպել տօնակատարութիւնները միշտ նկատի ունենալով Հայութեան ընդհանուր շահը, գերագոյն բարիքը : Պէտք է ըլլալ ճկուն եւ մանրազնին հայեացքի տէր՝ որպէսզի խուսափինք անհարկի դժուարութիւններէ, խոչընդոտներէ եւ ջանանք մեր արդարագոյն դատը արդարագոյն ձեւով ըմբռնել եւ մանաւանդ ներկայացնել օտարներուն : Բայց հիմնական մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ հայ նոր սերունդը գիտակից եւ նախանձախնդիր պահել հայ դատին նըկատմամբ եւ աշխարհին զգացնել, որ Հայուն հանդէպ եղած անարդարութիւնը պէտք է որ դարմանուի եւ մարդկային արդարութեան բարիքը հասնի Հայուն, որ գերազանցօրէն արժանի է անոր : Վըկայ՝ իր հարուստ պատմութիւնը ստեղծագործական կեանքի պերճախօս արտայայտութիւններով :

4.— Պէտք է ներդաշնակել աշխատանքները գործակցութեան սերտ մթնոլորտի մը, ոգիի մը մէջ, որ կոչուած է ամրացնելու հայ ժողովուրդի ներքին անքակտելի միութիւնը :

1965ը *պէտք է բնորոշուի Հայոց Պատմութեան էջերուն մէջ, որպէս «ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻ»*, Խորէն Վեհափառի Կոնդակի բառերով : *Բայց որպէսզի այս ոսկի բառերը արձանագրուին Հայոց Պատմագրքի 1965ի էջի ճակատին, անհրաժեշտ է որ 1965ին Միութիւնն ու Եղբայրութիւնը ապրուին գործնապէս հայ ժողովուրդի կեանքին եւ գործունէութեան մէջ : Այնպիսի սուրբ եւ նուիրական արժէք մը ունի Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակը Հայուն համար՝ որ ամէնէն բնական եւ արդար ու գեղեցիկ եղանակը զայն ոգեկոչելու համար պիտի ըլլայ միասնական, միահամուռ, միաբերան պանծացումը անոնց մահուան յաղթանակին եւ փառքին :*

Բնականօրէն կ'անդրադառնանք որ հայ ժողովուրդի մէջ կան դաւանաբանական, դաղափարական եւ այլ կարգի տարբերութիւններ, որոնք երբեմն – երբեմն տեղի կուտան ներքին վէճերու, անհասկացողութեան եւ նեղ մտածողութեան, անհանդուրժողութեան եւ այլ նմանօրինակ պատճառներով : Անշուշտ 1965ին պիտի չջնջուին այդ տարբերութիւնները, վերջ պիտի չդտնեն տարակարծութիւնները : Բայց հրամայական պահանջ է, որ անոնք չդրսեւորուին մեր նահատակներու ոգեկոչման նուիրական տարւոյն ընթացքին : Պէտք է գիտնալ լռեցնել տարակարծութիւնները, փակել վէճերը եւ խօսիլ եւ գրել նահատակներու մասին, եղեռնի մասին, տառապանքներու մասին, յաղթութեան մասին ու ապա գործել համայնական ներդաշնակ ճիգերով՝ ի խնդիր հայ ժողովուրդի զօրացման հայկական իրաւունքներու ճանաչումով եւ ձգտումներու իրագործումով :

1965ին վէճ ստեղծել կամ վէճ արծարծել աններելի յանցանք է : Իմաստութեամբ պէտք է շարժիլ եւ առաջնակարգը զատորոշել երկրորդականէն, ընդհանուրը մասնակիէն, հիմնականը մակերեսայինէն, մնայունը անցաւորէն :

Ս. Էջմիածնի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնները նոյն ժողովուրդին, նոյն եկեղեցիին ծառայող լրացուցիչ, իրարու օժանդակ, իրարու զօրավիգ եկեղեցական կեդրոններ են, որոնց անունով ոչ ոք իրաւունք ունի բանավէճ առաջացնելու եւ թիւրիմացութիւններով տարակարծութիւններ ստեղծելու : Կիլիկեան Ս. Աթոռը իր հիմնական առաքելութեան ոգիին եւ նպատակին համաձայն՝ եղբայրական համերաշխական ոգիով պիտի առաջնորդուի իր գործունէութեան մէջ եւ կ'ուզէ որ մեր բոլոր նուիրապետական Աթոռները նոյն ոգիով առաջնորդուին եւ առաջնորդեն իրենց եկեղեցական եւ ազգային իշխանութիւնները նո'յն ճամբով :

Հայ կուսակցութիւնները պէտք է որ մէկ կողմ թողուն իրենց տարակարծութիւնները, անհամաձայնութիւնները եւ համախմբուին Հայութեան ընդհանրական բարիքի գաղափարին շուրջ ու նուիրուին համագործակցական աշխատանքներու : Պատմութեան մէջ պատասխանատու կը մնան բոլոր անոնք, որոնք իրենց գործունէութեամբ չեն յայտնաբերեր համերաշխ մասնակցութիւն ընդհանուր տօնակատարութեան մէջ :

Որքա՛ն սրտառուչ եւ հոգեցունց ուժ մը ունին իրենց մէջ Ս. Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետին կոնդակի փակման խօսքերը, որոնցմով կ'ուզենք կնքել այս կարգ մը ընդհանուր մտածումները եւ մատնանշումները Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակի տօնակատարութեան մասին, բացուող 1965 տարւոյն ընթացքին .—

« Ո՛վ հարազատ որդիք Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ եւ Հայկազնեան Ցեղի, լսեցէք մեր Նահատակներու ոսկորներու ձայնը.

— « Մի է Հայ ժողովուրդը. մի է Հայ հաւատքը. մի է Հայ լեզուն. մի է Հայ Մշակոյթը. մի է Հայ Պատմութիւնը. մի է Հայ Հայրենիքը. մի է Հայց. Եկեղեցին. մի է Հայ Ապագան : Յանուն մեր արեան, ի սէր մեր նահատակութեան, եղէք մի ձեր կեանքով, ինչպէս մենք մի եղանք մեր իտէալի ճամբուն վրայ եւ մեր մահուան մէջ : Մեր անունով հեղ մը եւս ճշմարտեցէք այն խօսքը, թէ Զօրութիւնը Միութեան մէջն է : Միութեա՛մբ է որ պիտի կարենանք յաղթական հանդիսանալ այս նոր ու առաւել եւս տաժանելի պայքարին մէջ որ մեր ժողովուրդի գոյութեան պայքարն է Սփիւռքի անծայրածիր ափերուն վրայ : Ձեր խօսքը յօդս պիտի ցնդի. անլուր եւ անարձագանգ պիտի մնայ ան, եթէ չըլլայ միաձայնօրէն ուժեղ եւ ներդաշնակ : Ո՞վ կը լսէ ձեզ, եթէ դուք չլսէք իրար : Յանուն մեր սուրբ ու արդար դատին, միացէ՛ք իրարու, սերտացուցէ՛ք ձեր արեան եղբայրութիւնը կեանքով եւ գործով եւ այն ատեն, վստահ եղէք, աշխարհի դատաստանին նժարը, ուշ կամ կանուխ, կը շարժի Հայ Անունի ծանրութեան տակ աստուածամերձ Արարատի վեհական ուժին զօրութեամբը՝ յուրախութիւն մեր ժողովուրդին եւ յօգուտ մեր ապագային : Մենք կամաւորապէս խաչուեցանք հաւատալով որ դուք յարութիւն պիտի առնէք նոր կեանքի մը կենսախայտ ոգիովը : Մեզի համար կեանքը փակուեցաւ անապատի աւազներու կրակին եւ փոշիին մէջ : Կեանքը ձեզի բացուեցաւ շէն քաղաքներու հանգըստաւէտ պայմաններուն տակ : Բայց ի՞նչ իմաստ ունի ձեր կեանքը եթէ զայն չապրիք Հայու տաք ու լեցուն ապրումով, հայրենական մեր երկրի ամբողջական տարածութեան վրայ, ազատութեան շունչով, եւ ամայացեալ ու աւերակեալ երկիրը կ'ընէք վերստին «երկիր դրախտավայր» . . . :

Հաւատացեալ ժողովո՛ւրդ Հայոց,

Մենք կը հաւատանք, որ Յիսնամեակի այս նուիրական հանդրուանին, դուք պիտի լսէք սրտահաղորդ այս բառերը, որոնք կը զգանք որ մեր միտքին ծնունդը չեն այնքան որքան մեր յաւերժալոյս Նահատակներու ոգիին ներշնչումը որ կու գայ մեզի իրենց նշխարացեալ ոսկորներէն, Կաթողիկոսարանիս Յուշարձան – Մատրան խորհրդալից վեհավայրէն :

Կանգ առէ՛ք պահ մը այս բառերուն առջեւ : Խորհրդածեցէ՛ք անոնց մասին ինքնամփոփումի եւ ինքնահայեցողութեան պիրկ ու անկեղծ ճիգով մը : Անոնց հայելիին մէջ դիտեցէ՛ք ու քննեցէ՛ք ձեր խիղճերը : Անոնց հրամայականին տակ ապրեցէ՛ք ձեր կեանքը : Եւ այն ատեն, ու միայն այն ատեն, ապրած կ'ըլլաք Հայ ժողովուրդի Յարութեան հրաշափառ խորհուրդը՝ անոր խորագոյն հասկացողութեամբ »:

Խմբագրական «ՀԱՍԿ »Ի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՐՀԱՐՏ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

—o—

ԵՐԿՈՒ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Դաշնակցային Հանրապետութեան վարչապետը կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է քրիստոնեայ – դեմոկրատ խորհրդարանական խմբակցութեան առջեւ, ծանրանալով գլխաւորաբար Ֆրանքեւ – գերմանական յարաբերութեանց վրայ : « Կարելի կը նկատեմ, ըսած է Էրհարտ, Եւրոպայի համար աւելի լայն ինքնավարութիւն մը եւ կը խորհիմ թէ այս գաղափարը պէտք է մէջտեղ դնել : Նման ձգտում մը արդէն, ոչ մէկ կերպով Միացեալ Նահանգներու դէմ ուղղուած է, որովհետեւ նախագահ Ճոնսըն քանիցս կրկնած է որ Միացեալ Եւրոպա մը կ'ուզէր : Այն խօսակցութիւնները զորս պիտի ունենամ Փարիզ կենսական են Եւրոպայի ապագային համար : Տը Կոլի հետ խօսակցութիւններուս ընթացքին, միտք ունիմ մինչեւ կարելիութեանց սահմանը երթալ հասկացողութեան գալու համար Ֆրանսայի հետ : Ասիկա չի նշանակեր, որ դաշնակցային կառավարութիւնը հաւատարիմ պիտի չըլլայ իր միւս դաշնակիցներուն : Եթէ Ֆրանսական կողմէ հարցումներ կան Դաշնակցային Հանրապետութեան, դաշնակցային Հանրապետութիւնն ալ կարգ մը ճշդումներ պիտի ուզէ Ֆրանսայէն : Կը յուսամ թէ պիտի յաջողինք հասկցուիլ երկու կէտերու շուրջ որոնք մեր խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթերը պիտի ըլլան .— եւրոպական հարցերը եւ գերմանական հարցը : Նախագահ տը Կոլի կարգ մը յայտարարութիւնները թոյլ կուտան եզրակացնել թէ Ֆրանսացի նախագահը պիտի գնահատէ այն զիջումները զորս դաշնակցային Հանրապետութիւնը ըրաւ Պրիւսէլ արմըտիքի հարցին կարգադրութեան համար» : Էրհարտ զոհունակութիւն յայտնած է նաեւ որ լայն ժամանակ պիտի ունենայ խօսելու տը Կոլի հետ .— «Յարդ, երբեք կարելիութիւն չենք ունեցած հարցերը քննել խորապէս » :

Աւելի ետք, վարչապետը Պերլինի մարզական պալատին մէջ, քանի մը հազար հոգիի առջեւ, կրկին վերլուծած է վերոյիշեալ հարցերը եւ եւրոպական իր տեսակէտը .— « Ֆրանսացի նախագահը կը մաղթէ որ Եւրոպա մեծ կշիռ ստանայ, ատիկա ոչ միայն կը համապատասխանէ մեր իսկ տեսակէտներուն այլեւ պատասխան մըն է այն հարցերուն որոնք մեր առջեւը դրուեցան դարուս վերջին տասնեակ տարիներուն : Եւրոպան զոր կ'երեւակայեմ Եւրոպա մըն է որ ամբողջովին պիտի լրացնէ իր կոչումը հիւսիսային Ամերիկայի ընկերն ըլլալու » :

Էրհարտ ուզած է նաեւ անդրադառնալ կարգ մը զրոյցներու ըստ որոնց տարակարծութիւններ կան իր եւ իր Արտաքին նախարարին միջեւ եւ շեշտած թէ բոլորովին սխալ է :

Էրհարտի ճառին ընթացքին համայնավարներ ցոյցեր ըրած են եւ փորձած խանգարել, կարգ մը նշանախօսքեր պոռալով .— « Իջեցուցէք դիները », «ազատութիւն սենտիքաներուն» : Երբ այս ցոյցին ստեղծած խառնաշփոթութենէն ետք, վարչապետը կրկին խօսաք առած է, ընդհանուր ծափերու մէջ է որ յայտարարած է .— « Շատ բացայայտ է տեսնել թէ ի՞նչ կը հասկնան « ժողովըրդապետերուն»ով Պերլինի պատին միւս կողմը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կը ցուցադրուի «Նախագահը» ժապաւէն մը որ մեծ յուզում յառաջ բերած է ժողովուրդին մէջ : Երիտասարդ բեմադիր մը՝ Ալեքսէյ Սալտիկով կը ներկայացնէ ռուս գիւղացիին կեանքը կոլխոզներու մէջ, Բ. Աշխարհամարտի վաղորդայնին, երբ Սթալին կը զոհէր գիւղացիին շահը քաղաքացիին ի նպաստ :

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ մշակութային համաձայնագիր մը ստորագրեցին :

ՓԱՐԻԶ ժամանեց Հունդարիոյ Արտաքին նախարարը եւ յայտարարեց «Կ'ուզեմ աւելի խորապէս ուսումնասիրել Ֆրանսական կառավարութեան գաղափարները անկախ, եւրոպական եւ ընդլայնուած Եւրոպայի մը մասին» :

ՔԻՐԵՆԱՅԻ մէջ (Կիպրոս) Մակարիոս Արք. յայտարարած է .— « Այս հողը յունական է պատմութեան սկիզբէն ի վեր եւ վճռած ենք մինչեւ ծայրը կռուիլ եւ եթէ հարկ ըլլայ մեր կեանքը տալ իրագործեհու լամար Էնոսիսը» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ թղթատարական գիները պիտի բարձրանան : Յունուար 15էն սկսեալ, հեռաձայնը 0.25էն կ'անցնի 0.27ի, իսկ Յունուար 18էն նամակներու դրոշմաթութը 0.25էն 0.30ի : Պիտի բարձրանան նաեւ հեռաձայնի բաժանորդագրութիւնը, արտասահմանի նամակները (0.50էն 0.60ի) : Արտասահմանի գիներու մաս չեն կազմեր .— Իտալիա, Գերմանիա, Պենելիւքս եւ Քանատա, որոնց սակերը միշտ եղած են ներքին դրութեան համապատասխան :

« ՍՈՎԵՍԿԱՅԱ ՌՈՍԻԱ »կը գրէ թէ երիտասարդ մայր մը պաշտօնանկ եղած է որովհետեւ երախան մկրտել տալու «ծանըր յանցանքը» գործուած էր : Թերթը կը դտնէ թէ մայրը տեղեակ չէ եղած այդ մկրտութեան զոր մեծ մայրը կատարել տուած է առանց զաւկին գիտակցութեան եւ ինք անհաւատ է, բայց կ'աւելցնէ թէ մասամբ պատասխանատու է իր գլխուն եկածին որովհետեւ «շատ հանդուրժող եւ անտարբեր եղած է կրօնական հարցերու նկատմամբ » :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակի օրգան՝ «Կարմիր Աստղը» կը քննադատէ Անգլիոյ վարչապետին տարած քաղաքականութիւնը Քոնկոյի, Ատենի եւ Մալայզիայի մէջ, հակառակ Ուիլսընի եւ Կոսիգինի մերձաւոր հանդիպումի լուրին :

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ՅՈՅՍԵՐ

Տարին փակուեցաւ մաղթանքներով, լաւատեսութեամբ ապագային նայելով: Խաղաղութեան բարիքները չվայելեցին Ափրիկէն եւ Ասիան, ո՛չ պատերազմ, ո՛չ խաղաղութիւն, փոխադարձ անվստահութիւն միշտ եւ անձկութիւն ճակատներու բախումին հանդէպ: Խաղաղութիւնը կը պահուի սարսափով եւ այլուր կը կատարուի մենամարտութիւն՝ Ասիոյ ծայրամասը, Ափրիկէի կեդրոնին մէջ:

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ետք Ամերիկա կրնար խորտակել հակառակորդը, որովհետեւ միակ հիւլէական պետութիւնն էր: Ժամանակը զօրացուց միւս աշխարհը, այժմ ինքն ալ խոցելի է: Ատկէ համակեցութեան վարդապետութիւնը, համաձայնութեան մը յանգելու ձգտումները, բայց հարցերը կը մնան անլուծելի: Համակեցութեան առաքեալներէն մէկը զոհուեցաւ, միւսը գահավիժեցաւ անակնկալօրէն: Յաջորդները պիտի ժըպտին արեւմտեան մրցակիցներուն, քանի որ կը սպառնան կռնակէն: Անհրաժեշտ է ամրացնել համայնավար ճակատը, արդիլել ազատագրութեան ձգտումները, հարթել տնտեսական դժուարութիւնները:

Արեւմտեան ճակատին վրայ վեցերը համաձայնեցան 15 Դեկտեմբերին արմըտիքի գիներու միութեան շուրջ: Մեծ յաջողութիւն մը, որ պիտի ըլլայ նախաբանը եւրոպական միութեան: Բանակցութիւնները տեւած են քսան ժամ, մասնակցութեամբ 15 նախարարներու, չորս պետական քարտուղարներու, տասը փորձագէտներու: Հարիւրի մօտ լրագրողներ սպասած են հաղորդագրութեան: Առաւօտեան հինգը քսան անց ծափահարութիւն մը կը յայտնէ համաձայնութիւնը, շատերը կը յուզուին յաջողութեան համար, ուրիշներ կը վախնային Հասարակաց Շուկայի սնանկութենէն: Այսպէս հաշտուած էին Ֆրանսական, իտալական, գերմանական երկրագործական շահերը, 1967 Յուլիս 1ին միակ գին մը պիտի ունենան արմտիքի հեքթոլիթրները վեց երկիրներու մէջ: 170 միլիոն հոգի պիտի սպառեն քառասուն միլիոն երկրագործներու արտադրութիւնները, բայց ամերիկեան ցորենն ալ սպառման շուկայ կը փնտռէ:

Ճարտարարուեստական եւ երկրագործական միութիւնները գործադրելի պիտի ըլլան, եթէ հաստատուի նաեւ դրամական միութիւն, ազգային դրամները պահելու են իրենց արժէքները գիներու փոփոխութիւն չըլլալու համար:

Երկրագործական համաձայնութիւնը, դրամանիշերու միութեան պահպանումը վճռական քայլ մըն է Եւրոպայի Միութեան: Երեք ծրագիրներ կան սեղանի վրայ դրուած, գերմանական, Ֆրանսական եւ իտալական:

Գերման ծրագիրը կ՚ընդունի Պելժիոյ Արտաքին նախարար Սփաաքի հիմնական գաղափարները, Հասարակաց Շուկայի անդամները ընդունելու են առժամեայ լուծում մը, որոշ ժամանակի մը մէջ ճշդելու են իւրաքանչիւր երկրի վեհապետական իրաւունքները: Կը մերժէ պելժիական ծրագրէն «երեք իմաստուններու յանձնախումբ»ի մը կազմութիւնը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ համակարգել քաղաքական աշխատանքները: Պոն կ՚առաջարկէ ընդհանուր քարտուղարութիւն մը եւ քաղաքական իրական գործերը վարեն վարչապետներ արտաքին, պաշտպանութեան եւ մշակոյթի նախարարները:

Ֆրանսական ծրագիրը «պիտի աշխատի պատրաստել եւրոպական միութիւնը, պիտի ջանայ համոզել Շուկայի միւս անդամները, որպէսզի Եւրոպան ունենայ ուժ մը, որ Ֆրանսական ըլլալով պիտի ըլլայ եւրոպական»: Ֆրանսա կը պնդէ «հայրենիքներու Եւրոպայի» կազմութեան, միւսները համաձայն են հայրենիքներէն վեր միակ եւրոպական հայրենիքի մը ստեղծումին վրայ: Փարիզ կ՚ուզէ որ Եւրոպա յոյս չդնէ Ամերիկայի վրայ եւ ինք ստանձնէ իր պաշտպանութիւնը: 22 Նոյեմբերին նախագահը Սթրազպուրկի մէջ հոծ բազմութեան մը առջեւ յայտարարեց. «Հին Ցամաքամասի ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար եւ հետեւաբար արդարացնելու համար Ատլանտեան Ուխտը, չկայ այլ միջոց՝ եթէ ոչ Եւրոպայի կազմակերպութիւնը իր պաշտպանութեան միջոցներով: Կարելի չէ Եւրոպական Միութիւն, առանց անկախ պաշտպանութեան դրութեան մը»:

Նախագահին համաձայն օտար պետութիւն մը, նոյն իսկ բարեկամ, որ տարբեր աշխարհի մը մէջ կը մնայ եւ ունի տարբեր ճակատագիր, չի կրնար նոյնանալ Եւրոպայի ճակատագրին հետ:

Իտալական ծրագիրը կը մօտենայ գերմանականին, կը նախատեսէ քարտուղարութիւն մը, վեցերու արտաքին նախարարներուն պարբերական նիստեր դումարումը, կը փափաքի որ Անգլիան ալ միանայ, Ամերիկայի բարեկամութիւնը պահուի:

Եւրոպա ձերբազատուեցաւ գաղթավայրերէն: Խորհրդ. Միութիւն եւ Ամերիկա գործակցեցան գաղութարար պետութիւնները հեռացնելու գաղթավայրերէն, Ֆրանսան Հնդկաչինէն, Անգլիան Հնդկաստանէն, Պելժիա Քոկոյէն: Առաջինին նպատակն էր տկարացնել Եւրոպայի տնտեսութիւնը, քաջալերել համայնավարութեան ծաւալումը նորակազմ անփորձ երկիրներու մէջ: Երկրորդն ալ տնտեսական թափանցում կատարելու համար: Քաղաքական դատարկութիւն մը գոյացաւ եւ գործակից երկու մեծ մըրցակիցները դէմ դիմաց գտնուեցան ասիական եւ ափրիկեան հողամասերու վրայ: Գաղութարարներն ալ գոհ մնացին, որովհետեւ գաղթավայրերը ծանրութիւն մըն էին այլեւս եւ ոչ թէ հասութաբեր կալուածներ:

1956ին ծանօթ հրապարակագիր Ռէմոն Քարթիէ «Փարի – Մաչ»ի մէջ հրատարակեց բովանդակալից յօդուածաշարք մը, փաստելով որ յետամնաց երկիրներու օգնութիւնները ապարդիւն են, որովհետեւ այդ երկիրները Դանայեան անյատակ տակառներ են: Գաղթավայրերը բազմամարդ եղան շնորհիւ գաղութարար պետութեանց աշխատանքներուն: Ցեղախումբերու կռիւներ սովորական էին, եւրոպական պետութիւնը կարգ ու կանոն հաստատեց, արգիլեց ցեղային կռիւները, սովերը, համաճարակները: Ընկերաբան Կասթոն Պութհուլ «Գերաճում – 1964» գրքոյկով ցոյց կուտայ գաղութներու բնակչութեանց գերաճումը: Հընդկաստան Անգլիոյ գրաւումին եօթանասուն միլիոն բնակիչ ունէր, այսօր 350 միլիոն է: Ճաւա կղզին երկու միլիոն բնակիչ ունէր, երբ Հոլանտա մուտք գործեց հոն, այժմ յիսուն միլիոն բնակիչ ունի: 1830ին Ալժերիա ունէր մէկ միլիոն բնակիչ, իսկ Ֆրանսա՝ երեսուն միլիոն: 1960ին Ալժերիա ունի 13 միլիոն, Ֆրանսա՝ 45 միլիոն: Եթէ Ֆրանսա աճէր նոյն համեմատութեամբ՝ պիտի ունենար չորս հարիւր միլիոն բնակիչ:

Անգլիա տեղի տուաւ Հնդկաստանի մէջ, մինչդեռ կէս դար առաջ կը պայքարէր, մեկնումը փրկութիւն եղաւ Անգլիոյ համար, ծանրութիւն մը եւ տկարութիւն մըն էր միանգամայն: Պելժիան ալ հեռացաւ Քոնկոյէն, խաղաղութիւն հաստատելու հոգը ձգելով Ամերիկայի վրայ:

Ընկերաբանը կը հաստատէ նախկին գաղթավայրերու մէջ ճարտարարուեստի զարգացման ծրագիրները, որովհետեւ բնակչութեան արագ աճումը կ՚իւրացնէ ճարտարարուեստի արտադրութիւնները, հետեւաբար չի նպաստեր ընդհանուր բարեկեցութեան: «Տնտեսական տեսակէտով ճարտարարուեստի արտադրութեան յաւելումը պիտի չաւելցնէ ինքնին աշխարհի սննդական արտադրութիւնները: Եթէ ճարտարարուեստի արտադրութիւնը աւելնայ եւ սնունդի քանակը նոյն մնայ, ատկէ պիտի հետեւի գիներու տարբերութիւններ, ճարտարարուեստի արտադրութեան գիները վար պիտի իյնան, սննդական նիւթերու գիները պիտի բարձրանան»:

Աշխարհի ղեկավարները կը գտնուին անլուծելի հարցերու առջեւ:

Ամերիկայի մէջ սենտիքաները կը շարժին, անգործներու թիւը կը բարձրանայ, թոշակները կը բարձրանան աւելի արագ քան արտադրութիւնները: Ամերիկա կ՚աշխատի արգիլել ոսկիին փախուստը: Ամէն տարի տնտեսագէտներ ժողով կը գումարեն Միչիկանի Համալսարանին մօտ: Այս տարի ժողովականներ կը նախատեսեն 1965ի համար տնտեսական զարգացման որպէս սակ չորս առ հարիւր:

Անգլիոյ մէջ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը իշխանութեան տիրացաւ, մէկ կողմ թողլով թոշակներու յաւելումին խոստումները՝ նոր տուրքեր հաստատեց ընկերութեանց դրամագլուխներուն վրայ, անգործներու նպաստները աւելցուց, խնայողները բողոքեցին, դրամագլուխները երկրէն փախան, առեւտրական բացը կը շեշտուի, Միջազգային Դրամատունն ու Կեդրոնական տասը պանքաներ օգնութեան հասան երկրի մը՝ որ կէս դար առաջ աշխարհի ամէնէն հարուստն էր:

Ֆրանսա կը մտահոգուի ամերիկեան դրամագլուխի թափանցումով: Ամերիկայի դրամատէրեր նոր գործարաններ կը հիմնեն, հիներու արժեթուղթերը կը գընեն: Խորհրդարանին մէջ ընկերվարական Տեֆերը, նախագահութեան թեկնածու առաջիկայ ընտրութեան, ըսաւ. «Պետութիւնը չօժանդակեց գործարանատէրերուն, այսպէս երկիրը կը ստըրկանայ տնտեսապէս, օր մըն ալ ենթակայ պիտի ըլլայ քաղաքականապէս»:

1965ը կը բացուի խնդիրներով, որոնք համաշխարհային աստիճանի վրայ են եւ բարեմաղթութիւններով չեն լուծուիր:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ ՆԱՄԱԿԸ

Պոլսոյ մէջ գտնուած են երկու ձեռագիրներու արաբերէն պատճէնները, որոնք կը բովանդակեն Արիստոտէլի Աղեքսանդր Մակեդոնացիին ուղղած նամակէն հատուած մը: Նամակներուն մէջ փիլիսոփան խորհուրդներ կուտայ իր նախկին սանին, թէ ինչպէս պէտք է ղեկավարել Պարսկաստանի արշաւանքէն ետք գրաւուած երկիրները:

×

ՊՏԸՏՈՂ ՃԱՇԱՐԱՆ

Փլովտիւի բարձունքին վրայ կը շինուի ճաշարան մը, որուն ապակեպատ դահլիճը պիտի կարենայ ընդունիլ չորս հարիւր յաճախորդ: Այս դահլիճը իր առանցքին շուրջը պիտի դառնայ անընդհատ: Այսպիսով, յաճախորդները կարելիութիւնը պիտի ունենան նստած վիճակի մէջ դիտելու Պուլկարիոյ ամէնէն հոյակապ քաղաքներէն մէկուն գեղեցկութիւնը:

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԷՔԵԱԹ

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՎԱՍԻԼԻՍԱՆ

— Ի՞նչ պէտք է անենք, պէտք է մինս ու մինս գնանք Կախարդ պառաւից կրակ բերենք:

— Ինձ իմ ձեռի ասեղներն էլ են լոյս տալիս, կրակն ի՞նչ եմ անում. ինչ ուզում է լինի, ես չեմ գնար, — ասում է մանեակ գործող աղջիկն ու տեղը պինդ նստում:

— Ես էլ չեմ գնար, — էն կողմից վրայ է բերում միւս քոյրը, որ գուլպայ էր գործում, — ինձ իմ մոլերի լուսն էլ է բաւական:

— Դէ վեր կաց դու գնա, — միաձայն կանչում են երկուսն էլ ու դուրս են հրում Վասիլիսային: Գնա Կախարդ պառաւից կրակ առ բեր:

Վասիլիսան վեր է կենում գնում է նկուղը, պահած ընթրիքը գնում է տիկնիկի առաջն ու ասում.

— Տիկնիկ ջան, առ, անուշ արա, իմ սեւ դարդին ականջ արա: Ինձ ղրկում են կրակ բերեմ չար պառաւից, չար պառաւը կ՚ուտի հո ինձ ... Ասա, հոգիս, էս ցաւի դէմ ես ի՞նչ անեմ, ես ո՞նց անեմ:

Տիկնիկը որ ուտում է պրծնում, աչքերը ջուխտ մոմի պէս վառւում են, ասում է.

— Մի վախենար, Վասիլիսա, ուր որ ղրկում են, գնա, միայն թէ ինձ միտդ պահիր: Ես որ հետդ լինեմ, պառաւը քեզ բան չի անի:

Վասիլիսան վեր է կենում, տիկնիկները գրպանն է գնում ու ճամբայ ընկնում դէպի մութն անտառը: Գնում է, բայց ոչ մեռած է, ոչ կենդանի. հետը գնում է, հետը դողում: Մին էլ էն է տեսնում՝ մի սիպտակ ձիաւոր ցոլաց ու անցաւ. ինքը սիպտակ, հագինը սիպտակ, ձիու սարքը սիպտակ, ու սկսեց ծեքել:

Մի քիլ էլ գնում է, տեսնում՝ հիմի էլ մի կարմիր ձիաւոր անցաւ, ինքը կարմիր, հագինը կարմիր, տակինը կարմիր, էստեղ էլ արեւը բացուեց ...

Օր ու գիշեր գնում է Վասիլիսան, մին էլ միւս օրուայ իրիկունը դուրս է գալիս էն բացատը, որտեղ կանգնած է լինում Կախարդ պառաւի խրճիթը: Խրճթի չորս կողմի ցանկապատը մարդկային ոսկորներից եւ էստեղ – էնտեղ վրէն ցից հանած մարդկային գանկեր: Դարպասի սիւների փոխարէն մարդկային ոտներ, փակիչի տեղը – –ձեռներ, կողպէկի տեղը — ատամները վրէն ծնօտներ:

Սարսափից մարում է Վասիլիսան ու տեղն ու տեղը քարանում մնում: Եւ ահա դարձեալ մի ձիաւոր, ինքը սեւ, հագինը սեւ, տակինը սեւ: Քշած գալիս է ու Կախարդի դրանը չքւում, տեղն ու տեղը անհետանում: Ու վրայ է հասնում գիշերը: Բայց ցանկապատի վրայ ցից հանած գանկերի աչքերը լոյս են տալիս մթնում, ու բացատն էնպէս լուսաւորւում, ոնց որ թէ ցերեկ լինէր: Վասիլիսան ահից ու սարսափից դողում է, բայց չի իմանում որ կողմը փախչի, մնում է մեխուած:

Ցանկարծ անտառից մի զարհուրելի աղմուկ է տարածւում. ծառերը ճռճռում են, խաշամը խշխշում է. դու մի ասել՝ Կախարդ պառաւն է, անտառից դուրս է գալիս:

Գալիս է սանդի մէջ մտած, թակով թակելով, ջարդելով ու հալածելով, աւելով հետքը սրբելով: Գալիս է դրանը կանգնում, չորս կողմի վրայ հոտոտում ու իրեն –իրեն վռնչում — թուհ, թուհ, թուհ, մարդ – մարդահոտ է գալիս ... ո՞վ կայ էստեղ ...

Վասիլիսան էն կողմից ահ ու դողով մօտենում է, խորը գլուխ է տալիս ու ասում.

— Ես եմ, նանի ջան, իմ խորթ մօր աղջիկներն ինձ ղրկել են քեզ մօտ կրակի:

— Լաւ, լաւ, — ասում է կախարդը, — ճանաչում եմ ինչ պտուղներ են: Դէ ինձ մօտ կացի ու աշխատի: Որ ինձ մօտ կենաս ու աշխատես, կրակ կը տամ տանես նրանց համար, թէ չէ — քեզ էլ կ՚ուտեմ:

Ցետոյ դառնում է իր դարպասին ու ճչում.

— Հէ՛յ բացուեցէք, ամուր փակեր, ետ գնացէք, լեն դարպասներ:

Դռները իսկոյն բացւում են: Կախարդը սուլելով ներս է մտնում, Վասիլիսան էլ ետեւից, ու բոլորը նորից փակւում են:

Ներս են մտնում թէ չէ, կախարդ պառաւը իր թախտի վրայ ձգւում է ու Վասիլիսային ասում.

— Հապա մի էստեղ բեր կրակի կողքին ինչ որ կայ, սոված եմ, ուզում եմ հաց ուտել:

Վասիլիսան ցանկապատի վրայի գանկերից մարխը վառում է ու իրար ետեւից բերում ուտելիքները պառաւի առաջը շարում: Ուտելիքն էլ էնքան է լինում, որ տասը հոգի ուտէին — հերիք կ՚անէր: Ներքնատնից էլ գինի – արագ է բերում, ու պառաւը նստում է ընթրիքի: Բոլորն ուտում է խմում, Վասիլիսային թերմացքից մի քիչ բան է թողնում ու վրաչալով պառկում է քնելու: Քնելուց առաջ գլուխը վեր է քաշում Վասիլիսային ասում:

(2 Շար.)

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մինչդեռ, միակամ ու լուրջ աշխատանքով, զէթ այս տարաժամուն; ոչ թէ միայն մեր, այլեւ մարդկային օգտին ծառայած կ'ըլլանք: Դիմակազերծ ընելով ոճրագործը, ազատած, կամ զգուշացուցած կը լինենք վաղուան միամիտ զոհերը:

Նպաստած կը լինենք նաեւ ազատութեան ու արդարութեան այս մեծ երկրին, որ չխաբուի ճարպիկ խաբերային սադրանքներէն, յաճախակի շորթումներու չենթարկուի, չարին ընկերակից եւ պաշտպան լինելու յանցանքովը չմեղադրուի, մէկ խօսքով՝ ազատութեան արձանին գլուխը չխոնարհի եւ ձեռքին ջահը չմարի:

Ոչ թէ միայն չենք վարանիր, այլ եւ պարտաւոր կը զգանք այսպէս ազատ ու անվերապահ խօսելու, որովհետեւ ազատութեան ու արդարութեան Ամերիկան է, որ սորվեցուցած եւ պահանջած է մեզմէ երդնուլ — խօսիլ ճշմարտութիւնը, լրիւ խշմարտութիւնը:

Ի՞նչ կարելիութիւն կայ — Իբրեւ խնդրարկուի ու պահանջատէրի՝ մեծի կամ փոքրի, կարողի կամ կարելիութեան խնդիր չկայ մեզի համար, եւ ոչ ալ վարանումի ու վէճի ժամանակ, այլ ուխտի կատարման եւ միասնական աշխատանքի: Պատիւ ու խիղճ ունեցող ազգի մը համար ուրիշ ճար ու ճամբայ չկայ:

Եւ եթէ շիտակը խօսինք եւ ճշմարտութենէ չվախնանք, պէտք է ընդունինք՝ որ ազգ մը, ոչ թէ իր մէկ միլիոնի, այլեւ իր մէկ անդամին իսկ եղեռնական ոճիրին համար եթէ անտարբեր մնայ եւ ամբողջ ուժովը չկանգնի, այդ ազգը պատիւ ու խիղճ չունի, անարժան է իր անունին:

Եթէ իրաւունք է, պէտք է որ պաշտպանուի ու պահանջուի:

Եթէ ոճիր է պէտք է դատապարտուի ու պատժուի:

Եթէ բռնադրաւում է, պէտք է իր իրաւական տիրոջը վերադարձուի: Որով, պէտք է,

1.— Մատնանշել ոճրագործը, դիմակազերծել, ատեանի բերել:

2.— Ապացուցանել ոճիրը կենդանի վկայութեամբ եւ անհերքելի փաստերով:

3.— «Մարդկութեան դէմ գործուած ոճիր»ի վերածել ցեղասպանութիւնը, բստ իր նախընթացին՝ Նիւրէնպերկի դատավարութեանը:

4.— Պահանջատէր կանգնիլ եւ մարդկութիւնը (չէզոք պետութեան մը ներկայացուցիչը) դատախազ կարգել:

Իսկ այս բոլորը կատարել ի հարկէ, Ազգային լիազօր մարմնի մը միջոցաւ, օրինապահ ճշդութեամբ եւ բացարձակ միասնականութեամբ:

Դարերէ ի վեր ազատութիւն երազած ենք ու երգած: Այժմ առիթն է ցոյց տալու թէ արժանի ենք անոր:

Ահա, աշխարհիս ամէնէն ազատ երկիրը եւ մենք ազատ ու բարգաւաճ քաղաքացիներ: Պիտի կրնա՞նք օգտագործել այդ ազատութիւնը, առանց ստրկական շփոթի ու անմիաբանութեան, կամ նուաստութեանը այն վախկոտին, որ «ի հեռուստ՝ ճոռոմս խօսի եւ ի պատասխանատուութեան պահու պապանձեալ կարկամի»:

Ժամանակը, կացութիւնը ու պարագաներն ալ չքմեղանք չեն: Ազատութեան եւ իրաւունքի ձգտող ու անիրաւեալին օժանդակող ազգերուն եւ անհատներուն թիւը աւելի մեծ է այսօր, քան երբեւիցէ դարերու ընթացքին:

Եթէ մինչեւ իսկ շատ բան կարելի չեղաւ ընել, մէկ բան ստուգօրէն կարելի է,— ցուցնել ցեղասպանին ոճրային կերպարանքը աշխարհին, որ չի գիտեր եւ մարդկութեան, որ մոռացկոտ է: Արդ, Հայութիւնը կրնայ ընել եւ անսպասելի յաջողութեամբ:

Հերոսներուն ու նահատակներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար, բաւական չեն խունկն ու պաշտամունքը, այլեւ հարկ է իրենց կտակին կատարումն ու իտէալին հետապնդումը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌՇՏՈՒՆԻ

Լոս Անճելըս

ՄԱԳՆԻՍԸ ԾԱԾԿՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԿԸ ԳՏՆԷ

Վերջին ժամանակներու դիւտ մըն է որ մագնիսը գործածուի թաղուած քաղաքներ, գիւղեր երեւան հանելու համար:

Հազարաւոր տարիներ առաջ խարոյկի տեղերը այժմ դիւրաւ կարելի է ճշդել:

Բոլորիս ծանօթ է թէ երկիրս ծածկուած է մագնիսական ուժով: Երկրիս մագնիսական ուժը կը հետեւի միջօրէականի գիծերուն եւ անոր համար է որ կողմնացոյցի ասեղը միշտ դէպի հիւսիսային բեւերը կը դառնայ:

Երկրագունդին մագնիսականութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունի ապրող էակներուն, մարդուս եւ կենդանիներու, ինքն է որ արեւուն ելեկտրական մասնիկները կը հեռացնէ մեզմէ, փոխելով անոնց ուղղութիւնը:

Երկրիս հողը մեծամասնութեամբ երկաթ կը պարունակէ. երբ կաւը կը տաքցընենք՝ աղիւս կամ ծաղկաման շինելու, ան կարմրորակ գոյն մը կ'առնէ, հողին մէջի երկաթն է որ այդ գոյնը կուտայ:

Կայ տեսակ մը հող որ չի կարմրիր, այդ հողն ալ կը ծառայէ յախճապակեղէն շինելու համար, երկաթ չի պարունակեր: Կաւը բնութեան մէջ չէզոք գոյն ունի, երբ եփենք՝ կարմիր գոյն կ'առնէ, նշան է թէ ուրիշ նիւթերու հետ երկաթն ալ կը գտնուի:

Երբ կաւն եփենք՝ կարմրելէն զատ՝ սաստիկ մագնիսականութիւն կ'առնէ:

Երբ բացօթեայ տեղ մը կրակ վառենք, տակի հողը կը տաքնայ, կ'եփի եւ մագնիսական ուժ կ'առնէ. եթէ քանի մը տարի վերջ նոյն տեղը դառնանք, խոտերը նոյնիսկ ծածկած ըլլան կրակին տեղը, մասնաւոր գործիք մը հնարուած է որ մագնիսաչափ կը կոչուի եւ սովորաբար Կաուս կ'անուանեն — գերմանացի Ֆրիտրիխ Կաուսի անունով, որ հնարողն է, շատ դիւրութեամբ մեր վառած կրակին տեղը կը գտնենք:

Այնքան նուրբ եւ դիւրազգաց կողմնացոյց մըն է որ ամենաչնչին մագնիսացած իր մ'ալ երեւան կը հանէ:

Արդէն մտած է հնախօսութեան մէջ, փորձեր կատարած են Իտալիոյ ալպեան շրջաններուն մէջ, լիճերու ափերուն եւ հազարաւոր դարերու վառած կրակներու տեղերը գտած են, ուր անշուշտ կային նախամարդերու հիւղակները: Մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ գործածութեան դրուած է ուր գտած են բազմաթիւ նախապատմական գիւղեր, քաղաքներ եւ պեղումներ կատարելով երեւան հանած են մարդկային ոսկորներ, անասունի ոսկորներ՝ զոր խորոված եւ կերած են ցեղախումբերը, հակառակ որ հողի հաստ շերտեր ծածկած էին ամէն հետք:

Մագնիսաչափը հրաշքներ պիտի կատարէ հին քաղաքակրթութիւններ, ծածկուած դանձեր գտնելու, երբ իր գործածութիւնը տարածուի ամէն կողմ:

Լ. Գ.

«Մխիթարեան ընտանիք»

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱՆՔԱՒԵԼԻՆ», տրամա հինգ արար, գրեց Գէորգ Դարֆի: Թեհրան 1964:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, ամսաթերթ, ԺԶ. տարի թիւ 11 Նոյեմբեր, 1964, Ս. Ղազար, (Վենետիկ):

ԲԱՌԳԻՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՈՃԻ, թարգմանաբար պատրաստեց Սարգիս Գատէմեան, Պէյրութ, 1964:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Գաղափարները գամերու պէս են, որքան հարուածես զանոնք, այնքան աւելի խորունկ կը մտնեն անոնք:

ՓՕԼ ԺԱՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Յ. ԿՈՒՍԻԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Դեկտեմբեր 28ին, 74 տարեկանին, Մոսկուայի մէջ մեռած է ականաւոր հայագէտ մը՝ Յովսէփ Կուսիկեան, որ բանասիրական գիտութիւններու պսակաւորի աստիճան ունէր եւ միեւնոյն ատեն վաստակաւոր գործիչն էր Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի:

Ծանօթ հայագէտը ծնած էր 1891ին, Մոսկուա: Հայրը՝ Կարապետ նոյնպէս անուն ունեցող հայագէտ մը եղած է: Աւարտած է Լազարեան ճեմարանը եւ Մոսկուայի համալսարանի պատմա-բանասիրական ճիւղը: 1913ին դարձաւ Լազարեան ճեմարանի տնտեսական աշխարհագրութեան, ռուս եւ հայ լեզուներու դասախօս:

Զանազան առիթներով ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Մոսկուայի, Երեւանի եւ Սմոլենսկիի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ:

Յիսուն տարուան մանկավարժական գործունէութեան ընթացքին պատրաստած է մեծ թիւով հայագէտներ: Յ. Կուսիկեանի գրչին կը պատկանին կարգ մը արժէքաւոր հետազօտութիւններ, ինչպէս, օրինակ, «Բիւզանդիոնի պատմութիւնը», «Գրական Հայերէնի պատմական շարահիւսութեան ուրուագիծերը, «Խորհրդային շրջանի հայ գրական լեզուի բառակազմութեան փոփոխութիւնները» եւայլն:

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Միսիոնար մը Ափրիկէի խորերը կ'երթայ, սեւամորթները քրիստոնեայ մկըրտելու համար: Օր մը, անոնցմէ մէկը կը համոզէ եւ աւազանի մը մէջ զայն մկըրտելով կ'ըսէ.

— Այս վայրկեանէս այլեւս Լոլոմպօ չես կոչուիր այլ՝ Անթուան: Աստուծոյ հրամանով, ասկէ ետք, ամէն Ուրբաթ օր պահք պիտի պահես:

— Բան պիտի չուտե՞մ, կը հարցնէ տեւամորթը:

— Միայն ձուկ պիտի ուտես, կը յարէ միսիոնարը:

Ուրբաթ օր, հետաքրքրութենէ մըղուած՝ միսիոնարը կ'անցնի սեւամորթի խրճիթին առջեւէն: Եւ ի՞նչ տեսնէ: Լոլոմպօ — Անթուանը խորոված պուտ մը առջեւը դրած, ագահօրէն կը լափէ:

Միսիոնարը նեղուած՝ խիստ դիտողութիւն կ'ընէ:

— Ինչո՞ւ կը նեղուիք, կ'ըսէ սեւամորթը: Ձեր օրինակին հետեւելով՝ դառնուկը աւազանին մէջ խոթեցի եւ ըսի. «Այս վայրկեանէս այլեւս դառնուկ չես կոչուիր այլ՝ ձուկ»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Կէս գիշերին երկու աղաւնիներու ոտքերէն կը կտրեն կապանքը. այդ աղաւնիները Հիւսէինի եւ Հասանի հոգիներն են: Անոնց երկինք թռչելուն մոլեռանդ գոռում գոչումով կը մասնակցին:

— Իսկ մանչո՞ւկը:

— Որբ մնացած պարսիկ ժողովուրդը կը ներկայացնէ:

— Դեռ ի՞նչ պիտի յաջորդէ:

— Դաշունաւորները, որոնք գլուխնին կը ճեղքուտեն:

Եւ իսկապէս ուրիշ արիւնոտ թափօր մը կը յառաջանար: Անոնք մինչեւ կրունկը հասնող սպիտակ շապիկներ հագած էին: Ամէնուն գլուխը ածիլուած էր, աջ ձեռքին մէջ թրքական դաշոյն, իսկ ձախով իւրաքանչիւր ոք իր ընկերոջ մէջքի զօտիին կառչած էր, որպէսզի արիւնի կորուստի հետեւանքով գետին չգլորէր, կամ ընկերը վեր բռնէր եթէ գլորելու ըլլար:

Ասոնք ալ կողմնակի կը քալէին, մէկը միւսը երերուն: Ամէնուն դէմքը տրժգոյն էր. մէջերնին հազիւ տասնեւհինգ տարեկան պատանի մըն ալ կար: Վիթանիայի նման երգը ասոնց բերնին մէջ կատարեալ ոռնոց մը դարձեր էր:

— Հասան, Հիւսէին ...

Յանկերգին բոլոր դաշոյնները կը փալփլէին ջահերու լոյսին մէջ ու իւրաքանչիւրը իր ճաղատ գլխուն կը քսէր::

Ասոնք արիւնի մէջ թաթխուած էին:

Ոմանց քթին ու կանջին քով առուակի նման կը հոսէր արիւնը ու կարմիր կը ներկէր սպիտակ հագուստը: Ջահերը ֆշֆշալով կ'այրէին հովի հարուածէն, ու արիւնոտ գլուխներուն վրայ կայծերը անձրեւի նման կը թափէին:

— Հասան, Հիւսէին ...

Օդը արիւնի հոտով ծանրացած էր:

Եւա գոցեց աչքերը:

— Սոսկալի է:

— Քեզի չըսի՞ որ տուն կենաս: Կնոջ համար չէ այս ճամբորդութիւնը: Աչքերըդ գոցէ, սիրելիս:

Եւա գլուխը ցնցեց ու աչքը բացաւ:

— Ճիշդ անոր համար ալ պիտի նայիմ: Ու թէեւ գունատ բայց անսասան շարունակեց դիտել արիւնոտ ուխտագնացութիւնը:

×

Գրիգոր աւելի հանգարտ էր, ինքը մանկութենէն վարժուած էր արիւն տեսնելու: Եւ արդէն շատ ալ ցաւ չէին պատճառեր այդ ճեղքերը: Սոսկալին ան է, — կը մտածէր Գրիգոր, — որ այս մարդիկ ինքնակամ կը թափեն արիւնը: Եւ այսպիսիներու դէմ է որ Հունգարիան դարերէ ի վեր անդադար կը կռուի:

Այդ արիւնոտ բազմութեան վրայէն փողոցի միւս կողմը նայեցաւ:

Զարմանալի է, շատ անգամ կը զգանք երբ աչք մը ուժով ուժով մեր վրայ սեւեռած ըլլայ:

Գրիգոր գրեթէ ուղղակի հոն նայեցաւ բազմութեան վրայէն, ուսկից երկու մարդոց աչքերը սեւեռած իրեն կը նայէին:

Մէկը հայկական դէմքի նման էր. Ադրիանուպոլսեցի աղան էր, որուն դինուորները Գրիգոր երկինք թռցուցեր էր:

Իսկ միւսը Նումուրճաքն էր:

Ը.

Դեռ անցեալ ամառ պատահած էր. առաւօտ մը Մայլանտ կը սպասէր դրան առջեւ Վաղենտ Թէօրէօքի:

— Մեծ լուր մը. նոր կալանաւորներ հասան այս գիշեր:

— Հունգարացի՞ են, — հարցուց իշխան Վաղենտ վախով:

— Դեռ չեմ գիտեր: Միայն լսեցի որ առաւօտեան դուռը բացուելուն ճամբուն վրայ շղթաներ ճռնչեցին: Կը ճանչնամ բոլոր կալանաւորներու շղթաներուն ձայները: Մեծ ջխջխկոցով անցան բակէն: ո՞վ կ'անցնի դրանս առջեւէն:

— Ես ալ:

Այս առաւօտ նոր շղթաներու ձայն լսեցի: Բայց մէկ հոգի չէր, այլ երկու, երեք, թերեւս չորս հոգի ալ էին եկողները: Մեծ ջխջխկոցով անցան բակէն: Յուսանք Դաշ-չուքուրու չեն տարած գիրենք:

Դաշ-չուքուրու քարայրի պէս բանտ մըն էր Ետիքուլէի մէջ: Հառաչանքի տան պէս բան մը: Հոն գացողը շուտով մասնակից կ'ըլլար աստղազարդ երկնքի լերեւ գտնուող գաղտնիքներուն:

Պարտէզ իջան ուր սովորաբար կը նըստէին: Բայց նոյն օրը ոչ թուփերու ա ճումը զննեցին եւ ոչ ալ դէպի Հունգարիա սահող ամպերը. անհամբեր կը սպասէին տեսնելու նոր գերիները:

Այլեւս շղթայ չունէին ոտքերնին: Տիկին Թէօրէօքին Սուլթանին ու փաշաներուն զրկած ամբաւ ոսկին թէեւ դռները չկրցաւ բանալ բայց դէթ շղթաները լուծեց:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլէն Պ. Յովհաննէս Պէտէչեան վերադարձած ըլլալով հիւանդանոցէն իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր Սթանոզցի հայրենակիցներուն եւ Շաւիլի Կապ. Խաչուհիներուն, իր հիւանդութեան ժամանակ անոնց ցոյց տուած ազնիւ վերաբերմունքին համար :

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Բժ. Ռուբէն Տէր – Դաւթեանէ յիսուն Ֆր. ողբ. ընկեր Միսաք Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Ռիւ Ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ Վալանսի եւ շրջանի հաւատացեալներուն, թէ այս Կիրակի պիտի պատարագէ ու քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՕՋԱՊԱԼԵԱՆ (Միաբան Էջմիածնի) որ Անգլիայէն հիւրաբար քաղաքս կը գտնուի) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Պերճուհի Ճերահեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ողբ. ամուսնոյն դըպրապետ՝

ԼԵՒՈՆ ՃԵՐԱՀԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ս. Էջմիածնի միաբան ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՈՋԱՊԱԼԵԱՆ :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17ԻՆ

SALLE DEBUSSY

8, Rue Daru — Métro : Ternes

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՀՐԱՉ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Գրականութեան եւ հանրային գործունէութեան «Հարենց» գրական պարգեւի յատկացման առթիւ :

Բանախօսութիւններ եւ դեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Ի. Պիւլպիւլեանի (երգ), Օր. Ճրճրեանի (դաշնակ), Գրիգոր – Վահանի, Ն. Մարգարեանի (արտասանութիւն), Տիկին Խտըշեանի, Տիկին Կարապետեանի (արտասանութիւն) :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:

Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի օր, Հռոմի ժամով 10·30ին, Վատիկանի ռատիոկայանէն պիտի սփռուի Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը, զոր պիտի մատուցանէ ՅԱԿՈԲ Թ. Ծ. Վ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ :

Օրուան քարոզը պիտի խօսի Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեան, նիւթ ունենալով, «Կարելի՞ է խօսիլ Աստուծոյ հետ ...»:

Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարուի Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, առտուան ժամը 10ին, ձայնաւորը պիտի սփռուի ժամը 10 – 11·15: Միջին ալիք 203,4 մեթր.:

Պատարագը կը մատուցուի Մխիթարեանց եկեղեցւոյ մէջ՝ երգեցողութեամբ վանական երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս Հայ Մատուռի երգիչ ուժերու :

(Նպատակն է՝ քաղաքիս մէջ ծանօթացում զանազան ծէսերու : Այս Բ. անգամըն է որ քաղաքիս մէջ հայկական պատարագը կը ձայնասփռուի) :

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ

Եւրոպայի Մեծագոյն

Արեւելեան Վաճառատունը

Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի դիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84

20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն) :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

STABILISATION DES PRIX

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24

AUX AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

ՆԻՍ.— Հ. Յ. Դ. «Գէորդ Զավուշ» խումբի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 3ին, ընկ. Յարութիւն Շիշլեանի բնակարանը, 69 Պուլվ. Կորպելլա, Պլոք Սէ 2 : Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 24ին, Ազգ. Տան սրահը :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 16ին

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնլու – Կռանփենի թաղական խորհուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին եկեղեցիին քովի հայկական դպրոցին մէջ : Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում նիւթական եւ բարոյական երկու տարուան շրջանի, Բ) Ընտրութիւն թաղականութեան նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, Ազգանոյշ Գոնջէկիւլեանի բնակարանը, 23 Ռիւ Լավուազիէ, Քաշան, Սէն:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28

Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր

Մոտեռն Փալաս Օթէլ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20175

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4

Կը պարունակէ զանազան տօներու հետեւեալ երգերը

1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ (Ոտնլուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սասանի :

2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)

3.— ԶԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՑԱՒ 4.— ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)

5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլինկիրեանի եղանակով)

Քառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ Ետ. Տէրտէրեանէ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ:

Գեղարուեստական կողք, Microsillon 33 tours (50 վայրկեան)

SERIE ARTISTIQUE ԳԻՆ 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները

թիւ 20103 (Հայ–Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (Երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 Եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 Եկեղեցական երգեր

Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph. : BOT. 99-22

եւ Եկեղեցւոյ Դիւանատունը

15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél. : ELY. 67-03

Մարսէյլի համար Պ. Ս. Փիրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE

Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով

Contre remboursement

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Փր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 15 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10207

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — No 10.207

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Անգարայի արտաքին քաղաքականութեան «նոր հանգրուան»ը սկսած է իր պտուղները տալ :

Նիկոլա Պոտգորնիի տասը հոգինոց պատուիրակութեան եւ Խ. Միութեան արտաքին փոխ-նախարար Լապինի Թուրքիա այցելութիւնը որոշ յեղաշրջում առաջ բերած է երկրի հանրային կարծիքին մէջ :

Դժուար է անշուշտ մէկ օրէն միւսը փարատել Ռուսիոյ հանդէպ աւանդական — ու բնազդական — թշնամութիւնը, որ արմատ ձգած է դարերէ ի վեր Թուրքերու հոգիին մէջ :

Կրեմլինի վարիչները 45 տարիէ ի վեր իրենց «եղբայրական» աջակցութեամբ եւ բարեացակամ վերաբերումներով ամէն ճիգ թափեցին մթնոլորտը պայծառացնելու եւ վստահութիւն ներշնչելու համար :

Վերջին ամիսներու սիրաբանութիւնը Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ աստիճան մը աւելի հալեցուցած է սառոյցները :

Առիթէն օգտուելով, կենդանութեան նշաներ սկսած է ցոյց տալ Թուրք Բանուորական կուսակցութիւնը, որուն նախագահն է Ալի Մէհմէտ Այպար :

Այս կուսակցութիւնը «ընկերվարական» պիտակ առած է : Սակայն համայնավար տարրեր կարեւոր դեր մը կը խաղան անոր մէջ :

Մինչ մէկ կողմէ ձախակողմեան դաղափարախօսութիւնը հետզհետէ հող կը գտնէ Թուրքիոյ մէջ,— ուր անգործութիւնն ու թշուառութիւնը աւերներ կը գործեն մանաւանդ Անատոլուի մէջ, միւս կողմէ իսլամական մոլեռանդութիւնը զարթօնքի շրջան մը կը բոլորէ :

Առաջին ազդանշանը տրուած էր Մէնտերէսի օրով : Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մասնաւորաբար տգէտ ու կրօնամոլ գիւղացիները սիրաշահելու համար դրդռած էր անոնց մոլեռանդական զգացումները : Իր տիրապետութեան տասը տարիներու ընթացքին աւելի քան հինգ հարիւր նոր մզկիթներ շինել տուած էր Անատոլուի մէջ :

Հակազդելու համար համայնավարական ձգտումներուն, մեծ քաղաքներու մէջ կազմուած է «Ազգայնական եւ կրօնասէր երիտասարդութիւն» անունով ընկերակցութիւն մը :

Այս կազմակերպութեան Պոլսոյ անդամները Յունուար 10 Կիրակի օր փտած լոլիկներով եւ հոտած հաւկիթներով ռմբակոծած են այն շէնքը, ուր հաւաքոյթ ունէր Թուրք բանուորական կուսակցութիւնը, ու այս՝ ճիշդ այն պահուն, երբ Պոտգորնի եւ ընկերները կը զբօսնէին Վոսփորի վրայ :

Հետեւողական «նոր հանգրուան»ի քաղաքականութեան, Անգարայի կառավարութիւնը հետզհետէ կը թուլցնէ կապերը արեւմուտքի հետ : Ամերիկա դադրած է նախկին կթան կովն ըլլալէ : Անգարայի դանայեան տակառին մէջ երեք միլիառ տոլար պարպելէ վերջ, Ուոշինկթընի վարիչները աւելի խոհեմ են դարձած եւ կրճատած իրենց անհաշիւ վճարումները :

Վարժուած մուրացկանութեան, Թուրքերը ամէն կողմ կը զարնեն իրենց գլուխը՝ դրամ ճարելու համար :

Վերջերս իրենց յայտնի լրագրողներէն Ֆալիհ Բէֆքը Աթայ խոր ցաւով կը խոստովանէր թէ մուրացկանութիւնը իր ամենաստորին աստիճաններուն հասցուցեր են՝ նոյնիսկ Տանըմարքայի եւ Աւստրիոյ պէս փոքր պետութիւններու ոտքն իյնալու զիջանելով :

Մոսկուայի հետ իր մերձեցումը շեշտելու համար, Անգարայի կառավարութիւնը այժմ կը մերժէ մասնակցիլ «բազմակողմանի հիւլէական ուժ»ին, որ Ամերիկայի ռազմական ծրագրին հիմնական մասերէն մէկը կը կազմէ :

Միւս կողմէ կը յայտնէ թէ հաւատարիմ կը մնայ Ատլանտեան Ուխտին :

Երկու լարի քաղաքականութիւնը կը շարունակուի նոյնիսկ «նոր հանգրուանէն» վերջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԱԼ ԴԺԳՈՀ ԵՆ

ԿԻԻՐՍԷԼ ԵՒ ԻՆԷՕՆԻԻ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ

Տասը օրուան այցելութենէ ետք, խորհրդային պատուիրակութիւնը, զոր կը գլխաւորէն Նիկոլա Պոդկորնի, Մոսկուա վերադարձաւ, որ յայտարարեց թէ Կիւրսէլի և Ինէօնիւի փոխանցած էր Անաստ. Միկոյեանի հրաւէրը Մոսկուա երթալու : Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը յայտարարած է, այս ճամբորդութեան առթիւ որ ան «օգտակար կերպով օժանդակած է Մոսկուայի եւ Անգարայի լաւ յարաբերութեանց եւ ծառայած է Թուրք եւ խորհրդային ժողովուրդներու շահերուն» : Անգարայի մէջ, կը շեշտեն սակայն թէ Թուրք կառավարութիւնը որեւէ ձեւով միտք չունի հրաժարելէ իր արեւմտեան զինակցութիւններէն եւ մանաւանդ Ատլանտեան Ուխտէն : Լրագրողներուն առջեւ, Ն. Պոդկորնի յայտարարած էր «գոհ ենք եւ զբաւարթ այն սիրալիր ընդունելութենէն զոր վայելեցինք պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ բանուորական շրջանակներու կողմէ» : Այս յայտարարութիւնը կ՝ընէր այն պահուն երբ երկրորդ տեսակցութիւն մը ունեցած էր վարչապետ Ինէօնիւի հետ եւ որ տեւած էր ժամը մը աւելի : Անշուշտ պարզ շնորհակալութիւն մը յայտնելու համար չէր : Ռուսերու կողմէ, խորհրդածութիւն չըլլար այս մասին, աւելցնելիք բան չունին Կիպրոսի մասին ցարդ իրենց ըրած յայտարարութեանց վրայ, Խորհրդարանին առջեւ : Լրագրողներու պահանջին վրայ սակայն, Պոդկորնի կրկնած է որ պէտք է «յարգել կղզիին մէջ ապրող երկու անջատ համայնքներու օրինական իրաւունքները» : Այս կը նշանակէ թէ այս անգամ Անգարայի մէջ, ինչպէս վեց շաբաթ առաջ Մոսկուայի մէջ, Խորհրդային Միութիւնը ամբողջովին գոհացում չի տար թրքական փափաքին : Թուրքերը կ՝ուզէին որ Ռուսերը ապաւինին «դաշինքներու տուած իրաւունքին» վրայ : Դաշնակցային վարչակարգի մը մասին ալ չեն արտայայտուած եւ Թուրքերը դժգոհ են Ռուսերու բռնած ընթացքէն Կիպրոսի հարցին առընչութեամբ : Եթէ Ռուսերը չեն արտայայտուած դաշնակցային դրութեան մը մասին, այդ չի նշանակեր թէ դէմ են այլ չեն ուզեր այն տպաւորութիւնը թողուլ թէ միջամուխ կ՝ըլլան անկախ կղզիի մը ներքին խնդիրներուն :

Թրքական կողմը, կ՝ընդունին թէ Ինէօնիւի շնորհած երկրորդ տեսակցութիւնը պարզ հրաժեշտի հանդիպում մը չէր : Հարց չէ եղած նաեւ տնտեսական կամ առեւտրական յարաբերութեանց մասին, տրուած ըլլալով որ այդ հարցին մասնագէտ անձնաւորութիւնները չեն կանչուած ներկայ ըլլալու տեսակցութեան : Կ՝ըսուի թէ խօսակցութեան նիւթը եղած է քաղաքական վերջին ակնարկ մը նետել : Պոդկորնի կրկնած է թէ Խորհ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ, խաղաղութեան ի շահ, երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց : Մաղթած է որ շփումները բազմապատկուին :

Պոդկորնիի համար, գլխաւոր գոհունակութիւնն այն է որ Անգարա հաղորդած է իր որոշումը չմասնակցելու Հիւլէական Բազմակողմանի Ուժին : Այս որոշումը արդէն պաշտօնապէս ալ հաղորդուած է ամերիկեան կառավարութեան : Ամէն պարագայի մէջ, դէտերը կը մտածեն թէ դժուար պիտի ըլլար անջատ հարցեր նկատել Թուրք-խորհրդային բարեկամութեան վերածնունդը եւ Թուրքիոյ որոշումը Հիւլէական Բազմակողմանի Ուժէն քաշուելու :

× Արտաքին նախարար Ֆերիտոն Էրքին Լոնտոն հասած է ուրկէ Նիւ Եորք պիտի անցնի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Էշքոլ յայտարարեց թէ «Յորդանանի ջուրերը այնքան թանկագին են որքան մեր երակներուն մէջ հոսող արիւնը : Ըստ այնմ պիտի գործենք» : Էշքոլ զգուշացուցած է նաեւ լրագրողները Յորդանանի գետի ընթացքը փոխելու արաբական ծրագիրներու տեղեկութեանց նկատմամբ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ժողովը վերջացաւ եւ արաբ պետութիւնները որոշեցին նաեւ ճանչնալ արեւելեան Գերմանիան եթէ արեւմտեան Գերմանիան ճանչնայ Իսրայէլը :

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ նախկին երեսփոխան եւ «ազգային պլոք»ի պարագլուխ Ռէմոն Էտտէ Պէյրութի Ալ Նահարին ըրած մէկ յայտարարութեան մէջ, կ՝առաջարկէ ՄԱԿի ուժեր տեղաւորեն Իսրայէլի եւ Լիբանանի սահմանին վրայ : Նկատի առնելով ամբարտակի մը կառուցման արաբական ծրագիրը իսրայէլեան ծրագրին ի պատասխան (Յորդանան գետի ջուրերու ընթացքը փոխելու առընչութեամբ) : Էտտէ կը խորհի թէ ՄԱԿի ուժերը աւելի յարմար են տրուած ըլլալով որ արաբ զինուորները «կողմ» են :

ՊԵՐԼԻՆԷՆ Պոն վերադառնալով Փարիզ գալու նախօրեակին, վարչապետ Էրհարտ նախագահած է Նախարարաց Խորհուրդին, ուր քննուած են գլխաւորաբար գերմանական հարցը եւ Ֆրանքեւգերման մերձաւոր հանդիպումը : Ինչ կը վերաբերի գերմանական հարցին Գերմանիա վճռած է պնդել իր տեսակէտին վրայ : Արդարեւ, գերման զեկավարները կ՝ուզեն որ չորսերու յանձնախումբ մը կազմուի գերմանական հարցին համար : Այս չորսերը պիտի ըլլան Բ. Աշխարհամարտի չորս յաղթականները՝ Խորհ. Միութիւն, Ֆրանսա, Անգլիա, Միացեալ Նահանգներ : Դժուար է սակայն երեւակայել թէ Խորհ. Միութիւնը պիտի յօժարի կլոր սեղանի մը շուրջ նստիլ Արեւմտեաններու կողքին խօսելու համար Գերմանիոյ վերամիացման մասին ...:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը եւ Հունգարիոյ իր պաշտօնակիցը նոր տեսակցութիւն մը ունեցած են առջի օր, Փարիզի հունգարական դեսպանատան մէջ :

ՉՈՄՊԷ հրաժարած է Պրիւսէլ երթալէ լսելով որ Ատուլա անակնկալօրէն հոն կը գտնուի : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՝ըսէ.— «Եթէ Չոմպէ հրաժարած է Պրիւսէլ երթալէ, Ատուլայի երեւակայական յայտարարութեանց պատճառաւ է : Նկատի ունենալով այս դժբախտ զուգադիպութիւնը եւ Պելժիոյ կառավարութեան երկդիմի դիրքը, Քոնկոյի կառավարութիւնը որոշեց ջնջել վարչապետին Պրիւսէլ մեկնումը» : Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Չոմպէ յայտարարած է.— «Սիրիլ Ատուլա երբ իշխանութեան գլուխ էր, սարսափի վարչակարգ մը հաստատեց եւ ընդդիմութեան գլխաւոր պարագլուխներուն կամայական Չոմպէ աւելցուցած է թէ Ատուլա որ ինքզինքը «Քոնկոլեան հրաշքին» ռահվիրան կը նկատէ, երկրին դժուարութեանց գլխաւոր պատասխանատուն է : «Քոնկոյի ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ թէ Ատուլայի օրով է որ Քոնկօն պալքանացաւ 22 «դաւառակ»ներու հաստատումով :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը՝ Շարլ Հելու պաշտօնական այցելութեան պիտի գայ Փարիզ Մայիս 5էն 7 :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ երկրագործական նախարարը յայտարարած է որ 25 տարի պէտք է որպէսզի գլուխ հանուի երկրին երկրագործական բարեփոխումը որ Թուրք գիւղացին պիտի հանէ «Միջին-Դարէն» եւ Թուրքիան վերածէ արդիական հողագործական երկրի մը : Անոնք որ հողեր պիտի ստանան 25 տարուան ընթացքին պիտի վճարեն, մինչ հողատէրերը որոնց հողերը կ՝առնուին տասը տարիէն հատուցում պիտի ստանան : Ներկայիս արդասաբեր հողերու 29.4 առ հարիւրը մըշակուած է գիւղացիներու 75 առ հարիւրին կողմէ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն որ ներդաղթի օրէնքները բոլորովին պիտի փոխուին, համաձայն նախագահ Ճոնսընի Քոնկրէսին ներկայացուցած մէկ նոր ծրագրին : Այս փոփոխութեանց մէջ, կը նախատեսուի գլխաւորաբար իւրաքանչիւր օտար երկրի տրուած քոթաներու ներկայ հինգ տարուան դրութիւնը փոխարինել «նախընտրական մասնակցութեան» դրութիւնով :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահութեան աջ թեկնածու՝ փաստաբան Թիքսիէ-Վինեանքուր յայտարարեց թէ տր Կոլ «հիւլէական Մեծն-Կարոլոս մը կը կարծէ ինքզինքը» :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ նիստին նախագահ տը Կոլ յայտարարած է.—«Հիմա ծաւալումի շրջան մը պիտի մտնենք, կայունութեան մէջ» :

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք (տե՛ս «Յառաջ» Յունուար 8) Նուպար Կիւլպէնկեան վերստացած էր իր թրքահպատակութիւնը : Այս առթիւ թարգմանաբար տուած էինք Լը Մոնտի լուրը եւ Փարի. Փրէսի քիչ մը «զուարճալի» լուրը : Պոլսոյ թերթերէն կը պարզուի թէ Լը Մոնտի տեղեկութիւնը ճիշդ էր, այսինքն Թուրքիոյ Ներքին նախարարութեան որոշումը անհատական բնոյթ ունէր միայն եւ տրուած էր Նուպար Կիւլպէնկեանի դիմումին վրայ : Իբրեւ յաւելեալ տեղեկութիւն Մարմարայի Յունուար 7ի թիւէն կ՝արտատպենք Նուպար Կիւլպէնկեանի Լոնտոնի թրքական դեսպանատան ըրած դիմումին բնագիրը, առանց խորհրդածութեան.—

Իր տուած աղերսագրին մէջ Նուպար Կիւլպէնկեան կ՝ըսէ.— «Ես, ձեր նախկին հպատակը Նուպար Սարգիս Կիւլպէնկեան, 1910 Օգոստոսին բաժնուեցայ հայրենիքէս, Թուրքիայէն եւ գացի Լոնտոն, հօրս՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի մօտ, որ Լոնտոնի դեսպանատան ելմտական խորհրդականն էր : 1915ի պատերազմէն ետք, կարելիութիւն չունեցայ Օսմանեան անցագիրս նորոգելու եւ 1920ին ստիպուեցայ տարբեր երկրի մը հպատակութիւնը ընդունիլ : Կը խնդրեմ որ զիս նորէն Թուրք հայրենակից ընդունիք, որպէսզի օգտուիմ իմ պատկանած հայրենիքէս եւ այն դրօշէն, որուն կարօտը ունիմ միշտ» :

Նուպար Կիւլպէնկեան չափազանց ուրախացած է, երբ տեղեկացած է որ իր դիմումը ընդունուած է :

ՔՈ ՄԱՅՐ ԼԵԶՈՒՆ...

Ե.

Նախ եւ առաջ, ոմանց յայտնած զանգատի կամ զարմանքի դիմաց, տանք անհրաժեշտ բացատրութիւն մը: Այս խորագրի ներքեւ լոյս տեսնող մեր յօդուածներու շարքի յաջորդականութիւնը դիտումնաւոր կերպով է որ կ'ընդմիջենք դադարներով: Ոստիկանական վէպ մը, թերթօն մը, օրուան քաղաքական լուրերու դրուագում մը չէ՝ մեր մշակած նիւթի պարունակութիւնը: Ան կը ներշընչուի մեր իրականութեան պատկանող հարցերէն, հարցումներէն, թերիներէն եւ թերացումներէն՝ որոնց համատարած, տիրապետող եւ քայքայիչ գոյութիւնը ընդհանրապէս հետեւանք է անտարբերութեան, անփութութեան կամ լքումներու:

Տարիներու ընթացքին ստեղծուած դրութիւն մը, կացութիւն մը, յաճախ անել կը թուի՝ երբ մէկ ակնարկով կը չափենք զայն: Սակայն երբ որ կը տարբաղադրենք, կը մեկուսացնենք պարունակած թնճուկները, կը զատենք ու կը զտենք իրարմէ, կը զննենք իւրաքանչիւրը իր էութեան մէջ, այն ատեն կ'անդրադառնանք որ ոչ միայն անլուծելի բարդութիւններ չեն պարունակեր, այլեւ յաճախ շատ պարզ եւ դիւրին միջոցներով կարելի է ուղղել իրենց ստեղծած խառնակութիւնը եւ վնասակարութիւնը: Նիւթեր կը քաղենք ուրեմն մեր տագնապեալ իրականութենէն որ, ծանօթ է բոլորին, կը հատուածենք զանոնք: Այդ հատուածէն իւրաքանչիւրը պահ մը կը դնենք լուսարձակի ներքեւ, մեկուսի: Կուտանք դադար մը չխճողելու համար տպաւորութիւնները: Մեր նպատակն է ոչ միայն ընթերցողին ուշադրութիւնը կեդրոնացնել հարցի մը վրայ, այլ մանաւանդ՝ զինք մղել խորհրդածելու այդ հարցէն ներս, այդ հարցի շուրջ: Այդ խորհրդածութիւնն է որ պիտի առաջնորդէ զինք լուծումներ որոնելու: Եւ եթէ անձը, գիտակից է եւ խղճամիտ, պիտի անդրադառնայ թէ ինք եւս, թեթեւ ճիգով մը, կրնայ օժանդակել ցաւերէն մէկուն դարմանումին՝ ըլլայ անհատական թէ հանրային կեանքէն ներս:

Այսպէս, հաճոյքով կ'արձանագրենք որ մեր վերջին յօդուածէն ի վեր, հայ երիտասարդական հաւաքասրահի մը սեղաններու վրայ շարքով հրամցուած տեսանք հայ դաղթաշխարհի օրաթերթեր: Որ խօսքով, նամակով, յօդուածով, սրբացաւ Հայեր եւ Հայուհիներ մեր արծարծած նիւթերու շուրջ, իրենց խորհրդածութիւնը եւ առաջադրութիւնները կ'արտայայտեն: Որ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ ներկայացան տեղեկանալու հայերէն լեզուի դասընթացքներու մասին: Որ մեծ մայրիկ մը, յաղթական ժպիտով պատմեց թէ քանի մը օր թերթօնը բարձրաձայն կարդալէ ետք թոռնիկներուն, մերժած էր շարունակել. ասոնք իրենց հետաքրքրութեան յագեցում տալու համար, ստիպուեր էին թերթը ձեռք առնել: Այս առիթով խմբագրապետներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք թերթօնի մը նիւթի ընտրութեան նշանակութեանը վրայ: Մի ըսէք թէ ասոնք կողմնակի, պարզ միջոցներ են, թէ՝ «ասով ի՞նչ կ'ըլլայ, ի՞նչ կը փրկուի»: Անհատական ձեր կեանքէն ու գործէն ներս, դիտէք որ ամենակարեւոր եւ մընայուն արդիւնքները ձեռք կը բերուին առօրեայի յարատեւ, պարզ ճիգերու դումարումովը, ինչպէս կ'ըսէ Ֆրանսական առածը՝ «փոքրիկ առուակներն են որ մեծ գետեր կը կազմեն»:

Մեկնեցաւ Հին Տարին: Բարեմաղթութեանց թափօրով, հարսի մը պէս, սեմէն ներս մտաւ Նոր Տարին: Տօնական օրերու ազմուկն ու եռուզեռը աւարտած են: Կեանքը վերադտած է իր բնական կշռոյթը: Հոգերը սակայն իրենց տեղը կը մնան՝ անփոփոխ: Մեր իրականութեան մնայուն ցաւերը անսպառ նիւթեր կ'առաջադրեն, պարբերաբար կ'ուղենք զանոնք յանձնել ձեր խորհրդածութեան:

Ուրեմն, կը շարունակենք մեր զրոյցը:

×

Եթէ հայերէն լեզուով գրել կարդալը, «սովորութեան» չի վերածուիր, գլխաւոր պատճառը այն է անշուշտ որ հայերէն խօսակցական լեզուն իր բնական եւ օրինաւոր տեղը չի դրաւեր այլեւս մեր դաղութի առօրեայ կեանքէն ներս:

Հաստատուած իրողութիւն է որ բարբառել սկսող մանուկ մը, առանց ճիգի, կրնայ քանի մը լեզուներ իւրացնել՝ միաժամանակ. նոյնքան դիւրութեամբ կը մոռնայ զանոնք երբ կը դադրի գործածելէ: Սկզբնական տարիքի մանուկը կ'ընդօրինակէ ու կը կրկնէ այն զոր կը տեսնէ ու կը լսէ իր շրջապատէն ներս: Ընդհանրապէս մեր փոքրիկները հայերէնը կը մոռնան երբ կը սկսին տեղական վարժարան երթալ, որովհետեւ տունէն ներս ալ կը դադրին հայերէն խօսելէ: Ծնողքը կը քաջալերէ այդ հակումը, տարիներէ ի վեր: Ոմանք՝ միամիտ հպարտութեամբ: Ոմանք՝ իրենց կաղ Ֆրանսերէնը մարզելու նպատակով: Ոմանք՝ խորհելով թէ այդպիսով իրենց զաւակը աւելի արագօրէն կ'իւրացնէ օտար լեզուն: Ոմանք՝ վախնալով թէ պզտիկին առոգանութիւնը կ'աւրուի, մինչդեռ տան մէջի «հայավարի» Ֆրանսերէնն է որ յաճախ, այդ տեսակէտով անսրբագրելի աւերներ կը գործէ: Ոմանք ալ, միջին սերունդէն, ծուլութեան հետեւանքով՝ չէ՞ որ իրենք ալ ամբողջ օրը դուրսը Ֆրանսերէնով գործած են, որով երբ տուն կուգան, ճիգը չեն ըներ «լեզու փոխելու»:

Այսպէսով, երախան՝ որ ինքնաբերաբար եւ սահուն կերպով հայերէն կը խօսէր եւ նոյնքան դիւրութեամբ պիտի սորվէր գրել-կարդալը, հիմնովին կը մոռնայ մայրենի լեզուն: Տարիներ ետք, պիտի զրկեն զինք շաբաթական դասերու՝ ուր ժամերով պիտի կմկմայ այբենարանի մը վրայ: Ժամանակի ինչ կորուստ եւ յաւելեալ յոգնութիւն, մինչդեռ աւելի պարզ պիտի ըլլար սկիզբէն սորվածը չմոռցնել տալ եւ յառաջ տանիլ:

«Բայց ինչի՞ պիտի ծառայէ հայերէնը» կ'առարկեն ոմանք, սրտնեղած: Շատ բաներու կը «ծառայէ» հայերէնը: Նախ ընդունուած առաւելութիւն է քանի մը լեզուներ գիտնալը: Իւրաքանչիւր լեզու իր նկարագիրն ու յատկութիւնները ունի՝ որոնց մարզումին կ'ենթարկէ խօսողին միտքն ու խելքը: Որքան այլատեսակ լեզուներ իւրացնէ մէկը, այնքան աւելի ճկուն կը դառնայ ուղեղը, մտածական, դատողական, արտայայտական կարողութիւնները, զարգանալու հնարաւորութիւնները: Ինքնավստահութիւն ձեռք կը բերէ, կեանքի վերիվայրումներէն չի վախնար:

Հայերէնը հնչական խազերու ճոխ ձայնաշարով օժտուած լեզու մըն է: Այն որ վարժ է անոր գործածութեան, կրնայ, առանց դժուարութեան, վերարտադրել որեւէ օտար բարբառի մը ամենախրթին հնչիւնները՝ սահուն առոգանութեան մը հարազատ ճշգրտութեամբը: Մինչ Ֆրանսացիները, եւ անոնց պէս շատ ազգեր, չափազանց անճարակ կը մնան այդ տեսակէտով:

Հայերէնը հազարաւոր տարիներու, բիւր ու բիւրաւոր սերունդներու գործածութեամբը մշակուած, յղկուած, լեզու մըն է: Ապրումներու, մտածումներու, կարիքներու լեզուական արտայայտութեան միջոցները հասցուցած է գերազանց կատարելութեան՝ ուժգնութեան, նրբութեան, վեհութեան, քընքըշութեան, զայրոյթի, ըմբոստութեան, լրջութեան, ինքնատիպ այլազանութեամբ երանդաւորումներու անսպառ հընարաւորութիւններ ընծայելով: Այնքան ճկուն է եւ հարուստ մեր լեզուն, ազնիւ է ու ազնուական, այնքան անընկճելի թափ ու թռիչք ունի, ստեղծագործ է եւ արարչական, որ իր բանալիով կը բացուին բոլոր օտար լեզուներու մտածական եւ հոգեղէն հարստութեանց դաղտնի փականքները:

Կը քանդուին, կը կործանին, կը փլատակուին, կը փոշիանան, պատմութեան ու մարդոց կերտած բոլոր կոթողները: Լեզուն՝ կը մնայ, որպէս անժխտելի վըկայութիւնը ժողովուրդի մը ազգային եւ մարդկային քաղաքակրթական մակարդակի արժէքին ու փառքին: Հայերէնը այսպիսի արժանիքով մը օժտուած ըլլալուն համար է որ՝ առաջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ հնդեւրոպական լեզուներու դասին մէջ:

Եւ այս անզուգական լեզուն է որ՝ իր սեփական զաւակներուն կողմանէ կ'արհամարհուի: Հայրենիքէն ներս՝ հապիտի մը պարտադրուած տարազին ներքեւ այլակերպուած է: Հայրենիքէն դուրս՝ սակարկութեան ապրանքի վերածուած է: Ան՝ որ մեր որբացեալի հոգիներուն եւ արմատախիլ կեանքերուն կ'ընծայէ հայրենական հողին ու ջուրին օրհնութիւնը, կապուտաչեայ լճակներուն սիրամորմոք կանչը, անառիկ լեռներուն հաւատակուռ կամքը:

Այս նոր տարուան սեմին, երբ ամբողջ հայ ժողովուրդը ոտքի կանգնած է, յիսունամեայ սուգէն արիւնող սիրտը բբռնած է աշխարհի եւ իր սեփական խղճին առջեւ .. մաղթենք:

Մաղթենք՝ նախ եւ առաջ որ ժողովուրդը գիտնայ դառնալ զքե՛զ «հայկարժան», հայերէն լեզու:

Վասնզի քո՛ւ մէջդ կ'ապրի միակ անառիկ հայրենիքը. քո՛ւ մէջդ կը հնչէ Հայոց ազգի յաւիտենականո՛ւթեան պատգամը:

«Ո՛վ Մեծասքանչ դու լեզու, ո՛վ հեշտ բարբառ մայրական»:

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

(5 Շար.)

«ԿԱՂԸՆԴԵՄ ՁԵԶ...»

Կաղանդի այս գիշերով երեւակայութեանս հետ ես կ'երթամ մեր գիւղը:

Մեր գիւղին մէջ, մամիկները մեզ այսպէս կը կաղընդէին, — Ես կաղընդեմ քեզ, ծլիս – ծաղկիս, փայլուն արեւ ունենաս եւ մեզ պէս ճերմկնաս ...» եւ ափով ձիւն առնելով, մեր գլուխին ու կրունակին կը քսէին: Անհամբեր կը սպասէինք, որպէսզի Կաղանդ գար, որպէսզի մենք կաղընդուէինք եւ ձիւնով մկրտուէինք:

Է՛հ, սիրուն էր մեր Կաղանդը: Ցունուարին արդէն սարերն ու ձորերը ճերմակ ու հաստ վարագոյրով մը ծածկուած կ'ըլլային: Տունէ տուն, դիզուած ձիւներու տակէն ճամբաներ բանալով կ'երթեւեկէին: Այս պարագան մեզի համար մեծագոյն հաճոյքն էր եւ զբօսանքը:

Կաղանդի նախօրեակին մանաւանդ, բոլոր տուներու անցքերը մենք բանալ կ'ուզէինք կաղընդուելու երթալու համար, մեզի դիւրութիւն կ'ըլլար ...:

Ճամբաներու բացման աշխատանքին միջոցին՝ երբ դուռի մը առջեւ հասնէինք, կը ձայնէինք.

— Նանի, մեզ կաղընդել չմոսնաս:

Նանին դուռը կը բանար, սեմին վրայ մեզի համար կ'աղօթէր.

— Տէր Յիսուս – Քրիստոս, այս երեխաները դուն պահպանէ, իմ կեանքէս առ անոնց տուր: Լուսաւորիչ հայրիկ, դուն ասոնց միտքն ու հոգին լուսաւորէ, —

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԷՔԵԱԹ

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՎԱՍԻԼԻՍԱՆ

— Լաւ մտիկ արա, առաւօտը որ ես կ'երթամ — դուռը կը սրբես, խրճիթը կ'աւլես, ճաշը կ'եփես, լուացքը կ'անես, յետոյ կ'երթաս հորից մի թաղար ցորեն կը հանես, կ'ընտրես, սեւ տրիճը կը ջոկես: Միայն թէ տես, ամէն բան արած լինի էնպէս, ինչպէս ասում եմ, թէ չէ — քեզ կ'ուտեմ:

Պատուիրում է ու քնում: Վասիլիսան պառաւի թերմացքը տանում դնում իր տիկնիկի առջեւ, հետն արտասուք թափում, հետն ասում.

— Կեր, տիկնիկ ջան, անուշ արա, իմ սեւ դարտին ականջ արա: Չար պառաւը իմ ուժից վեր տուել է ինձ ծանր գործեր. անեմ – էնքան ես ուժ չունեմ, չանեմ – կուտի, ես ի՞նչ անեմ ...

Տիկնիկը պատասխանում է.

— Մի վախենար, սիրուն Վասիլիսա: Հաց կեր, աղօթիր ու քնիր: Լոյսը կը գայ բարին հետը:

Առաւօտը ծէգին զարթնում է Վասիլիսան, տեսնում է պառաւն արդէն վեր է կացել, լուսամուտից դուրս է նայում, ու գանկերի աչքերը հետզհետէ մարում են: Ահա ցոլաց եւ սիպտակ ձիաւորն ու լոյսը բացուեց: Պառաւն դուրս ելաւ, սուլեց. յայտնուեցին սանդը, թակն ու ոտն աւելը, ցոլաց կարմիր ձիաւորը — արեւը ծագեց: Ու պառաւը մտաւ սանդի մէջ, թռաւ գնաց, թակով թակելով, ջարդելով, փշրելով ու քշելով ոտնաւելով հետքը սրբելով ու աւլելով:

Վասիլիսան էլ մնում է մենակ: Ման է գալիս պառաւի տունը, աչք է ածում ամէն անկիւն ու մնում է զարմացած ամէն բանի լիութեան վրայ: Ապա սկսում է միտք անել, թէ ինչպէս անի, որ պառաւի պատուէրը կատարի: Մին էլ տեսնում է ամէն բան կատարած, պատրաստ, ու տիկնիկը ցորենի միջի վերջին տերեփուկներն է ջոկում:

— Քեզ միայն էն է մնում, որ կերակուրն եփես, Վասիլիսա, — ասում է տիկնիկն ու մտնում զրպանը:

Իրիկնադէմին Վասիլիսան սեղանը բաց է անում եւ սպասում է պառաւին: Սկսում է մթնաժոռել: Դարպասի առջեւ սեւին է տալիս սեւ ձիաւորն ու ակնակիր մութը կոխում է գետինը: Միայն գանկերի աչքերն են, որ վառւում են խաւարում:

Ապա անտառն սկսում է ճռճռալ ու խաշամը խշխշալ — պառաւը գալիս է: Վասիլիսան դուրս է գալիս դէմը:

— Հը, ամէն բան պատրա՞ստ է, թէ չէ:

— Պատրաստ է նանի ջան, արի քո աչքովը տես, — պատասխանում է Վասիլիսան:

Պառաւը ներս է մտնում տեսնում ամէն բան պատրաստ ու կատաղում է, որ բարկանալու բան չկայ: Ասում է.

— Դէ լաւ, — ու ճչում է. — իմ ընկերներ, իմ աջ ձեռքեր, եկէք, տարէք իմ աղունն աղացէք:

Էս ձէնի վրայ երեք ջուխտ ձեռքեր են յայտնւում, ցորենն առնում են տանում:

Պառաւն ուտում է կշտանում, սկսում է պառկել ու Վասիլիսային նոր հրամաններ է տալիս, ասում է.

— Էգուց էլ էն կ'անես, ինչ որ էսօր արել էիր, ու բացի դրան հորիցը մի թաղար խաշխաշի սերմը կը հանես ու հողը կը ջոկես հատիկ – հատիկ: Չեմ իմանում, թէ ով է հողն ու խաշխաշն իրար խառնել:

Ասում է, երեսը պատին անում ու խրոմփացնում:

Վասիլիսան դնում է դարձեալ տիկնիկին ուտեցնում ու հարցնում:

— Աղօթիր ու քնիր, Վասիլիսա, — պատասխանում է տիկնիկը. — լուսը կը գայ՝ բարին հետը: Ամէն բան պատրաստ կը լինի վաղը:

Աօաւօտն էլ ետ իր սանդն է մտնում պառաւն ու գնում, իսկ Վասիլիսան իր տիկնիկի հետ ամէն բան անում են վերջացնում: Պառաւն իրիկունը վերադառնում է, մտիկ է տալիս ու կանչում:

— Իմ աջ ձեռներ, իմ ընկերներ, եկէք, տարէք, խաշխաշից իւղ հանեցէք ինձ համար:

Իսկոյն յայտնւում են երեք ջուխտ ձեռներ, խաշխաշն առնում են տանում:

Ապա պառաւը ընթրիքի է նստում, իսկ Վասիլիսան լուռ կանգնած է առաջին:

— Ինչո՞ւ չես խօսում, — հարցնում է կախարդը, էնպէս լուռ ու մունջ կանգնել ես, կարծես թէ բերանումդ լեզու չկայ:

— Չեմ համարձակում խօսելու, նանի ջան, — պատասխանում է Վասիլիսան. — իսկ եթէ դու հրաման ես տալիս խօսելու, մի բան կը հարցնեմ:

— Հարցրու, միայն թէ իմացած եղիր — լաւ չի, որ ամէն բան իմանաս. շատ իմանաս — շուտ կը պառաւես:

— Ես էն էի ուզում քեզ հարցնել, նանի ջան, ինչ որ աչքով տեսել եմ: Էստեղ գալիս ճամբին մի ձիաւոր ընկաւ աչքովս — ինքը սիպտակ, հոգինը սիպտակ, տակինը սիպտակ, էն ո՞վ է էն ձիաւորը, նանի ջան:

— Էն իմ պայծառ օրն է, — պատասխանում է կախարդը:

Թարգմ. ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

«Սով. Հայաստան» ամանորի թիւով կը ներկայացնէ այս տարուան ծրագիրները՝ Երեւանի շինարարութեան, ձայն – պատկերասփիւռի եւայլն: Կը ներկայա – ցընենք հիմնական կէտերը :

Նոր բնակարանները , որոնց 35 – 40 տոկոսը 9 – 15 յարկանի, պիտի դրաւեն 403 հազար քառ. մեթր տարածութիւն : Անցեալ տարուան տարածութիւնն էր 361 հազար : Սայաթ – Նովա փողոցին վրայ պիտի շինուի 12 յարկանի պանդոկ մը , որ պիտի աւարտի դալ տարի :

Ծրագրին մէջ կայ նոր դպրոցներու , հիւանդանոցներու, մշակութային կեդ – րոններու շինութիւնը :

— Այս տարուան ընթացքին համայնա – կան տնտեսութիւններու պիտի բաժնուին 1·155 թրաքթէօր , 250 հացահատիկ հա – ւաքող մեքենայ , 574 բեռնատար ինքնա – շարժներ :

— Ոռոգուած հողերուն տարածութիւ – նը պիտի աւելնայ եօթը հազար հեկտա – րով, իսկ քանի հազար հեկտար ամառ – նային արօտավայրերը եւս պիտի օժտուին ջուրով :

— Կիրովականի ջերմելեկտրակայանը պիտի ունենայ 25 հազար քիլովաթ տա – րողութիւն, իսկ Երեւանինը մեծցուելով պիտի հասնի 150 հազարի : Նոր ելեկ – տրական կայաններուն տարողութիւնը 438 հազարի պիտի հասնի

— Այս տարի Հայաստան պիտի ար – տադրէ , 15 միլիոն ձեռք հիւսուածեղէն, 120 հազար զոյգ կօշիկ (կաշիէ) , օրական 13 թոն կաթ :

— Նուազագոյն աշխատավարձը Յուն – ուար մէկէն սկսեալ սահմանուած է 40 – 45 ռուբլի :

— Պիտի բացուին նոր դպրոցներ՝ քր – տան հազար աշակերտներու համար , նախադպրոցական կեդրոններ՝ 6100 ե – րախաներու համար : 14 հիւանդանոց :

— Պատկերասփիւռը ունի լայն հեռա – նկարներ պիտի ունենայ : Արդէն, Յուն – ուար մէկին, Հայաստանի բնակչութեան կէսէն աւելին կրցաւ դիտել Մոսկուայի ձայն – պատկերասփիւռին յայտագիրը : Մօտ ապագային է վիճակի պիտի ըլլայ հետեւելու նաեւ Եւրոպայի այն կայան – ներուն յայտագիրները, որոնք կապուած են Մոսկուայի :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ժամանակակից թուրք պատմագրու – թիւնը ամէն կերպ կ'աշխատի դնել – դարդել օսմանեան կայսրութեան պատ – մութիւնը, ներքին կարդ ու սարքը՝ պա – տնէն ներկայացնելով իբրեւ «օրինակա – նութեան», « արդարութեան», «բարե – կրքութեան» տիպար օրինակներ՝ բո – վանդակ մարդկութեան համար : Սակայն պատմական փաստերը ու վաւերագիրներ – ը հակառակը կ'ապացուցանեն՝ ի դէպ ե – հանելով թուրք պատմաբաններուն կեղծ ու նենգ ճիգերը :

Վերջին երկու – երեք տասնամեակ – ներուն թուրքիոյ մէջ աւելի մեծ ուշա – դրութիւն դարձուցին օսմանեան կայս – րութեան հին շրջանի պատմութեան : Լոյս տեսան բազմաթիւ փաստաթուղթեր, վաւերագիրներ : Այդ կարգի նիւթերէն են 15 – 16րդ դարերուն վերաբերող օրի – նամատեաններ (քանուն – նամէ) եւ օ – րէնքները (քանուն): Պոլսոյ համալսա – րանի փրոֆէսէօր Օ. Լ. Պարկան հրա – տարակեց « Ժե. եւ Ժզ. դարերուն Օս – մանեան կայսրութեան մէջ դիւղատնտե – սութեան իրաւական եւ ելմտական հի – մունքները» եռահատոր գործը, որուն ա – ռաջին հատորը՝ «Քանունլար» խորագի – րով, տպագրուած է 1945ին, Պոլիս: Այդ աշխատութիւնը կը պարունակէ երկու հարիւրէ աւելի օրինամատեաններ եւ օ – րէնքներ, որոնք կը պահուին Թրքական դիւանատուներու մէջ. ահա այդ նիւթե – րէն է կազմուած «Օսմանեան օրէնքները Արեւմտեան Հայաստանում (16 – 17րդ դարերուն քանունները) » հատորածոն, որ լոյս ընծայած է 1946ին, Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիան :

Հեղինակները՝ Ա. Սաֆրաստեան եւ Մ. Զուլալեան Պարկանի վերոյիշեալ աշխա – տութենէն ընտրած , թարգմանած ու ծանօթագրած են 23 «քանուններ», որոնք կը վերաբերին Հայաստանի սահմաննե – րուն մէջ մաած վիլայէթներուն եւ սան – ճակներուն, ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ ա – բտպետութեան տակ եղած քանի մը հա – յաբնակ ուրիշ վայրերու : Պատմական այդ վաւերագիրները կը ներկայացնեն ԺԶ. – ԺԹ. դարերուն Թուրքիոյ լուծին տակ հեծող Հայաստանի արեւմտեան հատուածին ընկերային – տնտեսական կեանքին պատկերը, հայ ազգին իրաւա – դուրկ վիճակը : «Քանուններ»ը բաւա – կան պերճախօս են եւ յատակ ցոյց կու – տան օսմանեան կառավարութեան եւ ա – նոր դաւադիր ներկայացուցիչներուն ի դէմ դրած ճնշումները, բռնութիւննե – րը, ապօրինութիւնները եւ չարաչա – հումները՝ Հայերու նկատմամբ :

Օսմանեան կառավարութիւնը իր դիր – քը ամրապնդելու և բոլոր մեծ ու պզտիկ աւատապետներուն չնորհուած անսահման իրաւասութիւնները « կարգի դնելու» եւ փոխանակուին, սակայն, անոնց մէջ կը պակսին նահապետական օրէնութիւնն ու հաւատաւոր – երկիւղած համբոյրը :

Ես ալ
... Ձեզ համար այս իրիկուն ,
Կաղընդին մեր պապերուն
Ազօթելու, ես կ'երթամ ...:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆԾ. ՊԱԼԼՄԵԱՆ

31 Դեկտ. 1964

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿՈՉ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Յանձ – նախումբը ուրախութեամբ կը յայտա – րարէ որ ազնիւ, բարեացակամ եւ ազգա – սէր անձնաւորութիւններ փափաք յայտ – նած են հայ թատրոնին ուժ եւ թափ տալ, նուիրատուութիւններ յանձնելով այս առթիւ Յանձնախումբին նախագա – հուհիին : Այս նուիրատուութիւններէն բաղկացած գումարին մէկ մասը պիտի յատկացուի հայ թատրոնի կազմակեր – պութեան ծախքերուն, իսկ միւս մասը հարիւր հազար հին ֆրանք, հայ հեղի – նակի մը թատերական դեղեցիկ գործի մը վարձատրութեան : Այդ թատերգութիւ – նը պիտի ներկայացուի յանձնախումբիս հովանաւորութեան տակ :

Յանձնախումբս հանդէպ ցոյց տրուած այս վստահութիւնը աւելցուցած է խան – դավառութիւնը Տիկիններուն միջեւ , ո – րոնք ամէն ջանք անցեալին թափեցին եւ ապագային ի գործ պիտի դնեն, որպէս – զի ապրի հայ թատրոնը :

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք հայ հեղինակ – ներուն ներկայացնել իրենց գործերը 11 , Սեպտեմբեր Ազգօճի, Բարեգործականի գրա – սենեակը, որպէսզի ընտրուած ժիւռի մը իր քննութեամբ վաւերացնէ մրցանակի արժանի գործը :

Նոյնպէս ուրախ ենք ծանուցանելու որ յատաջիկայ Մարտ ամսուան համար ներ – կայացումի մը պատրաստութիւնները ըս – կսուած են արդէն , որ տեղի պիտի ու – նենայ 1965 Մարտ 23, Երեքշաբթի երե – կոյ :

Համոզուած ենք որ չատ չատերու փա – փաքն է հայ թատրոնը քաջալերել , տես – նելով անոր գոյութեանը մէջ ազգապահ – պանման կարեւոր , եւ միաժամանակ հա – ճելի ազդակներէն մէկը : Յանձնախումբս ամէն ջանք պիտի թափէ որպէսզի հայ – կական ոգիով ներշնչուած , արդիական արուեստով պատրաստուած , ներկայա – գումներ կարենայ կազմակերպել , Փարի – զի հայ հասարակութեան համար :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի

Ատենապետուհի՝ ՇԱՒԲԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ատենադպիր՝ Զ. ՀԱՐՈՒԹԵԱՆ

որոշ չափով « օրինականացնելու» նպա – տակով պարբերաբար հաստատած է օ – րէնքներ , որոնք արտաքուստ իրը թէ կարգի կը դնէին պետական իշխանաւոր – ներուն եւ իրաւապուրկ «ռայա»ներուն հողային, հարկային , իրաւական յարա – բերութիւնները, սակայն, իրականու – թեան մէջ, աւելի կը ճնշէին արդէն իսկ կեղեքուած Հայերը :

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Երկուքն ալ արդէն ծեր էին ու ղեակը երկու հարիւր յիսուն դինուորներէ պաշտպանուած , որոնք իրենց ամբողջ ընտանիքներով հոն կը բնակէին : Մին – չեւ հիմա ոչ ոք կրցեր էր անկէ փախչիլ :

Նոյն պահուն պահակները կը փոխուէ – ին : Բակին մէջ փոքրիկ , երիտասարդ բէկ մը երեւցաւ հեռացողներուն հրաման տա – լու համար :

— Երեք հոգի ջաղացք երթան ,— ը – սաւ՝ դիրուկը բաղի մը պէս հեւալով ,— երեք հոգի ջաղացք երթան ու քարը տա – շեն :

Ու երեք անուն տուաւ : Ապա երկու կարճահասակ մարդոց դառնալով չարու – նակեց .

– Դուք ժամէ մը կը վերադառնաք , դէնքերու չեմարանը կը մաքրէք: Իսկ դուք ...

Վաղենտ Թէօրէօք հազիւ կրնար համ – բերել որ բէկը վերջացնէր : Կամացուկ մը առջեւը եկաւ .

— Սապահինիզ խայիր օլսուն (բարի լոյս) , էֆէնտիմ վէլի բէկ : Ի՞նչպէս քը – նացեր էք :

— Շիւքիւր (շնորհակալ եմ) , դէշ , այս առաւօտ կանուխ արթնցուցին զիս , Հուն – գարիացին երեք նոր կալանաւորներ հա – մար :

— Արդեօք կրօնաւո՞րը բերեր էք :

— Ոչ կրօնաւորը, կամապաշտ իշխան մը. բայց թերեւս իշխան ալ չէ , այլ մու – բացիկ մը. մարդավարի չափիկ մ'անգամ չունի : Իր մասին դրեր են թէ դարանա – կալ մաեր ու Պուտայի փաշան կողոպ – տեր է :

— Պուտայի փաշա՞ն կողոպտեր է :

— Այո : Հետը բերած են իր երկու որ – դիներն ալ :

— Անունը ի՞նչ է :

— Անունը նշանակեցի , բայց չեմ դի – տեր : Դուք ամէնքդ ալ տարօրինակ ա – նուններ ունիք, մարդ միտքը չի կրնար պահել :

Ապա գլխով բարեւ տալով, կռնակ դարձուց ու հեռացաւ , թերեւս նորէն անկողին մտնելու համար :

Իշխան Վաղենտ չփոթած նստաւ նըս – տարանին վրայ Մայլանտի քով :

— Պուտայի փաշային ծեծ մը քաշեր է : Ո՞վ կրնայ ըլլալ :

— Մուրացի՞կ .— կը խորհրդածէր Մայլանտ : — Եթէ մուրացիկ ըլլար հոս չէին բերեր ղինքը :

— Ով ալ ըլլայ, առաջին գործս պիտի ըլլայ հաղուստ մը տալ իրեն :

Մինչեւ կէսօր մտածեցին ու փորձեր ըրին դանելու թէ ո՞վ կրնար ըլլալ : Հունգարիոյ եւ Թրանսիլվանիոյ մար – գոյմէ հազարի չափ անուններ չարեցին, բայց ոչ մէկուն համար կը զգային թէ քաջութիւն կարենար ունենալ Պուտայի փաշային հետ այնպէս վարուելու : Փա – շան միշտ մեծ չքախումբով կը ճամբոր – դէր :

– Ո՞վ կրնայ ըլլալ :

Վերջապէս կէսօրուան հասարակաց սեղանին, զոր ներքին բակին մէկ ստուե – րոտ անկիւնը կը պատրաստէին՝ երեւցան նոր կալանաւորներն ալ :

Երկուքն ալ աչքերնին դուրս ցատկելու չափ անոնց կը նայէին : Չէին ճանչնար : Կը տեսնէին թէ մէկը կարճահասակ , ա – լեւոր բայց ուժեղ մարդ մըն էր, ու գըլ – խուն մէջտեղը ճաղատ : Հունգարական պատահատուն հաղուստներ հագած էր : Գովը աւելի լաւ հագած երկու երիտա – սարդներ , քանէն քան հինդ տարեկան. կը տեսնուէր իրենց դիմագիծէն թէ էշ – բայրներ էին եւ թէ ծերունին որդիներըը, թէեւ անկէ գլխով չափ բարձր :

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ ՈՂԲ. ՏԻԿ. ՓԱՌԱՆՁԵՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ Ս. Ա. Դաւիթեան եղբայրք եւ Օր. Հ. Դաւիթեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն .— 50 Ֆրանք Հ. Կապ. Խաչին, յիսուն հայ Կարմիր Խաչին, յիսուն Աղքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԴԱՍԱԽՕՍԻԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը Յունուար 19ին, ժամը 20·30ին Ահարոնեան սրահին մէջ (26 Բիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Նիւթ.— Հայ քաղաքական կուսակցուրն ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սե-

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սերունդը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Պ. Յովակիմ Դանիէլեան, զաւակը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները (Մօնթէլիմառ), իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռուէն, մօտէն, գրաւոր եւ կամ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց մեծ վշտին, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ աղգականին՝

ԼՈՒՍԱԲԵՐ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Էկիքեան)

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Եսթեր Իչգալացեան եւ Օր. ներ Լօրա եւ Լիտիա Կարին Իչգալացեան հարիւր Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Դպրոցասէրի խնամակալութեան անդամ, ողբացեալ Ազնիւ Տօնէլեանի յիշատակին: Մարինէթ Անտոնեան, նախկին սանուհի, Կրընոպլը յիսուն Ֆրանք իր ողբ. հայրիկին մահուան Բ. տարելիցին առիթով :

Տիկին Լ. Նշանեան, Բէնսի, յիսուն Ֆրանք Ամանորի առիթով :

×

Տարաբախտ Նշան Դարբինեանի հոգեհանգստեան պաշտօնին առթիւ, Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Եդ. եւ Յասմիկ Զագարեանէ յիսունական Ֆրանք՝ եկեղեցիին, Աղքատախնամին եւ Պօմոնի Կապ. Խաչին: Իսրայէլ եւ Տոքթ. Ստ. Դարբինեանէ յիսունական՝ եկեղեցիին, Առաջնորդարանին, Աղքատախնամին եւ Պօմոնի Կապ. Խաչին: Ժանօ Գասդասեան Առաջնորդարանին յիսուն, Ե. Զագարեան եկեղեցիին՝ տասը, Վ. Տէր – Վարդանեան Առաջնորդարանին՝ տասը, Տիկին Ն. Զատէեան եկեղեցիին՝ տասը, Տիկին Հ. Նափայեան եկեղեցիին՝ քսան, Յակոբ Շահինեան Պօմոնի Կապ. Խաչին՝ տասը, Տէր եւ Տիկին Եղիաեան եկեղեցիին՝ 30, Ա. Նաճարեան եկեղեցիին՝ տասը, Ա. Հրաչեան եկեղեցիին՝ տասը, Պօմոնի Կապ. Խաչին՝ հինգ, Շ. Գասդասեան եկեղեցիին՝ տասը, Աղքատախնամին՝ 10, Պարիս Մուսայէլեան Առաջնորդարանին՝ յիսուն, Դարբինեան ընտանիք Դպրաց Դասին՝ քսան, Աղքատախնամին քսան :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ շուքով կը տօնէ Մանուկներու օրը, Յունուար 17ին, Կիրակի ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ, դպրոցի տղոց կողմէ խմբերգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, մանկական պար, ճոխ պիւֆէ, եւ հաճելի անակնկալներ :

Աւանդական Կաղանդ Պապան պիտի բաշխէ մրգեղէններ սրահի բոլոր տղոց անխտիր :

×

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ը մեծ պատրաստութեամբ, Կիրակի 24 Յունուար կէսօրէ ետք, սալ Ֆարալիքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի օր, Հռոմի ժամով 10·30ին, Վատիկանի ռատիոկայանէն պիտի սփռուի Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը, զոր պիտի մատուցանէ ՅԱԿՈԲ Թ. Ծ. Վ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ :

Օրուան քարոզը պիտի խօսի Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեան, նիւթ ունենալով, «Կարելի՞ է խօսիլ Աստուծոյ հետ ...»:

Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարուի Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, առտուան ժամը 10ին, ձայնաւորը պիտի սփռուի ժամը 10 – 11·15: Միջին ալիք 203,4 մեթր.:

Պատարագը կը մատուցուի Մխիթարեանց եկեղեցւոյ մէջ՝ երգեցողութեամբ վանական երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս Հայ Մատուռի երգիչ ուժերու :

(Նպատակն է՝ քաղաքիս մէջ ծանօթացում զանազան ծէսերու : Այս Բ. անգամն է որ քաղաքիս մէջ հայկական պատարագը կը ձայնասփռուի):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ս. Էջմիածնի միաբան ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՈՉԱՊԱԼԵԱՆ :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ Վալանսի եւ շրջանի հաւատացեալներուն, թէ այս Կիրակի պիտի պատարագէ ու քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՕՉԱՊԱԼԵԱՆ (Միաբան Էջմիածնի) որ Անգլիայէն հիւրաբար քաղաքս կը գտնուի):

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Բիւ Ժամափ, ժամը 10·45ին:

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպաղրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՆԻՍ.— Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չավուշ» խումբի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, ընկ. Յարութիւն Շիշլեանի բնակարանը, 69 Պուլվ. Կորպելլա, Պլոք Սէ 2 : Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի մեծ սրահներուն մէջ : Մարսէլ Թուռնիէ (Կրընոպլէն) իր բազմանդամ նուագախումբով պիտի ոգեւորէ պարահանդէսը: Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերէ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնլու – Կռանփենի թաղական խորհուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին եկեղեցիին քովի հայկական դպրոցին մէջ : Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում նիւթական եւ բարոյական երկու տարուան շրջանի, Բ) Ընտրութիւն թաղականութեան նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, Աղգանոյշ Գոնջէկիւլեանի բնակարանը, 23 Բիւ Լավուազիէ, Քաշան, Սէն:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1923 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 16 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10208 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.208

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Յառաջիկայ Մարտին տեղի պիտի ունենան թաղապետական նոր ընտրութիւններ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Վերջին ընտրութիւնները տեղի ունեցեր էին 1959ին :

Ընտրական պայքարը սկսած է արդէն քանի մը ամիսէ ի վեր : Տենդոտ գործունէութեան լծուած եւ քաղաք· կազմակերպութիւնները եւ տեղական մամուլը լայնօրէն արձագանգ կ'ըլլայ տարուած աշխատանքներուն :

Ընտրական նախկին օրէնքը «համեմատական»ի դրութիւնն էր : Կառավարութիւնը փոփոխութեան ենթարկած է զայն : Նոր օրէնքը հիմնուած է «մեծամասնութեան» դրութեան վրայ : Թեկնածուն ընտրուելու համար պէտք է շահի քուէարկողներու ընդհանուր թիւին կէսէն աւելին :

Ձախակողմեան կուսակցութիւնները ի զուր բողոքեցին այս դրութեան դէմ, որմէ կը տուժեն իրենք : Եւ որպէսզի պայքարը կառավարութեան կողմնակից կազմակերպութեանց դէմ արդիւնաւէտ դառնայ, թաղապետական նոր ընտրութեանց առթիւ համաձայնած են տեղ տեղ գործակցիլ եւ միացեալ ցանկով ներկայանալ :

Գործակցութիւնը աւելի շեշտուած կերպով տեղի կ'ունենայ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ, մտահոգութիւն պատճառելով աջակողմեան կուսակցութեանց :

1962ի խորհրդարանական ընտրութեանց ատեն արդէն իսկ որոշ տեղեր գործակցեր էին ընկերվարականներն ու համայնավարները : Նոյնիսկ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէ իր միջնաբերդին՝ Արասի մէջ երեսփոխան ընտրուած էր համայնավար քուէներու շնորհիւ :

Ընկերվարական կուսակցութեան Սէն Նահանգի դաշնակցային ժողովը Նոյեմբեր 8ին ընդունեցաւ բանաձեւ մը, որով երեսուն հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող քաղաքներու մէջ (թիւով 159) համայնավարներու հետ միացեալ ցանկով պիտի ներկայանան : Յունուար 29ին այս բանաձեւը պիտի ներկայացուի շրջանի համագումարի վաւերացման :

Փարիզեան շրջանէն դատ դաւառի զանազան քաղաքներուն մէջ ալ բանակցութիւններ կը տարուին ընկերվարականներու եւ համայնավարներու միջեւ միացեալ ցանկեր կազմելու համար :

Հոն ուր ներկայիս քաղաքապետները ընկերվարական կամ համայնավար են՝ պիտի պահեն իրենց դիրքերը յաղթանակի պարագային, առանց նկատի առնելու երկու կուսակցութեանց կողմէ շահուած քուէներու քանակը տուեալ վայրին մէջ :

Ըստ նոր օրէնքին, համեմատականի ընտրութեանց ատեն նոր թեկնածուներ չեն կրնար ներկայացուիլ : Քուէարկութիւնը կը կատարուի առաջին ընտրութեան ցանկերուն վրայ :

1959ի ընտրութեանց ատեն զանազան շրջաններու մէջ Հայեր ալ ընտրուած էին իբրեւ անդամ թաղապետական ժողովներու, ինչպէս փարիզեան շրջանէն Առնուվիլի, Ալֆորվիլի եւ Շաւիլի մէջ :

Ֆրանսական զանազան կազմակերպութիւններ սկսած են արժէք տալ ընտրելու իրաւունք ունեցող Հայերուն, կոչ ընելով անոնց քուէներուն :

Ասկէ առաջ խորհրդարանական եւ թաղապետական ընտրութեանց ատեն թեկնածուները Ֆրանսական քաղաքացի Հայերուն ուղղուած գրութիւններով կը պարզէին իրենց ծրագիրը եւ կը խնդրէին անոնց քուէները :

Այժմ քայլ մը աւելի առաջ երթալով, Մարսէյլի մէջ Հայերը նկատի կ'առնեն իբրեւ ազգային փոքրամասնութիւն մը : Վիրաբոյժ Փրոֆ· Ժողէֆ Քոմիթիի գլխաւորութեամբ կազմուած է խմբակցութիւն մը, իբրեւ մրցակից Հայերու վաղեմի բարեկամ Կասթոն Տէֆէրի, Մարսիլիոյ երկարամեայ քաղաքապետին ու երեսփոխանին, որ նաեւ թեկնածու է Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին :

«Մոնտ»ի թղթակցին ըրած իր յայտարարութիւնով է, որ Քոմիթի կը յիշէ հայ «փոքրամասնութիւն»ը (14 Յունուար) : Տարակոյս չկայ, որ մէկ քուէն իսկ արժէք է թեկնածուներուն համար :

Ընտրական պայքարը բուռն կերպով առաջ կը տարուի աջակողմեան – պահպանողական եւ ձախակողմեան կազմակերպութեանց միջեւ :

Ո՞ր կողմը պիտի շահի :

Սպասենք եւ տեսնենք :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

—o—

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՉԷԶՈՔԱՅՈ՞ՒՄ

Թրքական «Ենի Ղազեթա» օրաթերթը արձագանգ կը հանդիսանայ թրքական նոր տեսակէտի մը Կիպրոսի հարցին առընչութեամբ : « Թուրքիա պիտի չընդդիմանայ կիպրական պետութեան ապազինաթափումին եւ չէզոքավարութեան եթէ Էնոսիսի լուծումը բոլորովին մերժուի Ազգաժողովէն եւ անկախ կիպրական պետութեան մը թրքական տեսակէտը ձայներու մեծամասնութիւնը ստանայ» : Թերթը կը ճշդէ թէ այս դիրքաւորումի յայտնուած է խորհրդային պատուիրակութեան պետ՝ Պոդկորնիի երբ Անդարա էր : Կը խորհի թէ նպաստաւոր կերպով կ'ընդունուի Խորհ· Միութեան կողմէ : Ինչ կը վերաբերի արեւմտեաններուն, դէտերը կը սպասեն Էրքինի եւ անգլիացի ղեկավարներու խօսակցութեանց արդիւնքին : Կիպրոսի բրիտանական խարիսխներու մասին, «Ենի Ղազեթա »կը գրէ .— « Վերջին դէպքերը ցոյց տուին յստակ կերպով որ Թուրքիա չի կրնար հաշուել Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն վրայ Յունաստանի ծաւալման պահանջներուն դիմաց : Միւս կողմէ Կիպրոսի անգլիական կայանները որեւէ կարեւորութիւն չունին Թուրքիոյ ապահովութեան տեսակէտէն : Ուրեմն Անդարա որեւէ պատճառ չունի իր հարազատ շահերը զոհելու եւ զօրավիգ կանգնելու օտար կայաններու պահպանման հարցին, ինչ որ վախ կը պատճառէ բոլոր չէզոքավար երկիրներուն եւ ատիկա պարզապէս պահպանելու համար արեւմտեան համախոհութիւնը » : Թերթը կ'աւելցընէ թէ Կիպրոսի ապազինաթափումը իբրեւ հետեւանք կ'ունենայ թուրք եւ յոյն զօրքին հեռացումը կղզիէն :

Կը թուի թէ եթէ իսկապէս այս է թուրք կառավարութեան պաշտօնական դիրքը, կիպրական հարցին լուծումը զգալապէս կը դիւրանայ : Մակարիոս արք· արդարեւ, նպաստաւոր է չէզոքավարութեան եւ ապազինուորացման : Բայց պիտի ընդունի՞ բոլորովին հրաժարիլ Էնոսիսէն :

ՍՈՒ՞ԻԱ

ԶՕՐ· ՀԱՖԷԶԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Զօր· Հաֆէզ, Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահը կարգ մը մանրամասնութիւններ տուաւ իր երկրին ապագային եւ արաբ երկիրներու հետ իրենց յարաբերութեանց մասին :

Ա) Վերջնական Սահմանադրութիւն մը պիտի պատրաստուի եւ ենթարկուի ընդլայնուած Ազգ· Խորհուրդին որ ոտքի պիտի դրուի մօտ երկու ամիսէն : Այդ խորհուրդը պիտի կազմուի վաթսուն առ հարիւր համեմատութեամբ գիւղացիներէ եւ բանուորներէ : Պիտի համախմբէ նաեւ կարգ մը սենտիքաներ եւ կիներ : Պիտի արտայայտուի նաեւ պատերազմական վիճակի վերացման մասին :

Բ) Նախագահ Նասր «արաբ հերոս » մըն է որ երբեմն սխալի կը մատնուի իր շրջապատին կողմէ : Զօր· Հաֆէզ յայտնած է թէ վերջին տեսակցութիւնը զոր ունեցած է եգիպտացի նախագահին հետ թոյլ տուած է որ երկու երկիրներու յարաբերութեանց մթնոլորտը յստակացուի :

Գ) Ընկերվարական բարեփոխումը որ սկսած է Սուրիոյ մէջ առանց դժուարութեան պիտի կատարուի որովհետեւ յեղափոխութիւնը զօրաւոր է եւ ի վիճակի պաշտպանելու դէպի ընկերվարութիւն արշաւը :

Դ) Սուրիա տակաւին մէկ – երկու ամիս պիտի սպասէ վերջնական պատասխանի մը արեւմտեան – Գերմանիոյ կառավարութենէն Եփրատի ծրագրին համաձայնագրին գործադրութեան համար : « Հակառակ պարագային, ըսած է Հաֆէզ, կրնանք ի հարկին մենք ստանձնել ծախքերը ազգային փոխառութիւն ընելով » :

« Երբեք պիտի չընդունինք, աւելցուցած է Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահը որ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ ստորագրուած համաձայնագրին գործադրութիւնը կապ ունենայ արեւմտեան գերմանական Քոնքորտիա ընկերութեան սուրիական քարիւղի շահագործման հարցին հետ : Սուրիա պատրաստ է հատուցում տալու այդ ընկերութեան անոր տարած գետնախուզական աշխատանքներուն համար, որուն շնորհիւ գտնուեցաւ սուրիական քարիւղին մէկ մասը :

Ե) Կարգ մը փոքր ընկերութեանց ազգայնացումը որոնց գրամագլուխը անարժէք էր, պիտի վերաքննուի :

Զ) Ոչ մէկ տագնապ կայ միջ – արաբական ղեկավարութեան եւ Պաաս կուսակցութեան շրջանային ղեկավարութեան միջեւ :

Զօր· Հաֆէզ քննադատած է սակայն արաբ երկիրներու դիրքը : Մինչ Իսրայէլ պատերազմի կը պատրաստուի, Արաբները խօսելէ դատ բան չեն ըներ : Արաբ կառավարութիւնները կը դոհանան դժգոհելէ Իսրայէլէ փոխանակ գործի անցնելու : Հաֆէզ աւելցուցած է « Հրեայ պետութիւնը քանի մը շաբաթէն կրնայ մաքրուիլ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ Խորհ· Միութիւնը շատ դոհ է խորհրդային պատուիրակութեան այցելութենէն Անդարա : Խորհրդային կառավարութիւնը սկսած է դիրք ալ բռնել Մակարիոս Արք·ի նկատմամբ : Թուրք – խորհրդային այս նոր «խազը» սկսած է մտահոգել Նիկոսիոյ կառավարութիւնը :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ առ ի շնորհակալութիւն Թուրքիոյ մերժումին մասնակցելու Բազմակողմանի Հիւլէական Ուժին, 70 միլիոն տոլար տուած է 1965ի ներածումներու ծրագրին համար :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ մէջ որոշած են պարգեւներ տալ անհաւատներուն : Այսպէս Փլէվէնի շրջանի Սեփտեմվրիսկա Պորեդա կը ծանուցանէ թէ այն ծնողքները որոնք մկրտել չեն տար իրենց երախաները քսան լեւա (90 Ֆրանք) պիտի ստանան : Այն զոյգերը որոնք կը հրաժարին կրօնական պսակէ՝ վաթսուն լեւա : Վերջապէս ողբացեալներու ժառանգորդները տասը լեւա կը ստանան եթէ միայն քաղաքային թաղում ընեն :

Le Syndicat de la Presse Parisienne a réélu son Bureau

Le Syndicat de la presse parisienne a tenu, avant-hier matin, son assemblée générale annuelle et a renouvelé son bureau. Il a réélu à l'unanimité président du Syndicat de la presse parisienne, M. Henri Massot, président-directeur général de « Paris-Presse - l'Intransigeant ».

Le nouveau bureau est ainsi constitué :

Président d'honneur : M. Claude Bellanger, « Parisien libéré ». Président : M. Henri Massot, « Paris-Presse - l'Intransigeant ». Vice-présidents : M. Henri Masson-Forestier « Le Figaro ». Mme Lazurick « L'Aurore », M. Henry Smadja « Combat ». Secrétaire général : M. Roger Nahon « Le Populaire ». Secrétaire général adjoint : M. Désiré Goddyn « France-Soir ». Trésorier : M. Patrice Thominet « L'Equipe ». Trésorier adjoint : M. André Bassinet, « Cote Desfossés ».

ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱ ՄԵԿՆԵՑԱԻ

—o—

Երեքշաբթի, 12 Յունուար 1965, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, Խորէն Ա· Կաթողիկոս, ընկերակցութեամբ Յունահայոց Առաջնորդ Սահակ Արք·ի, Կիպրահայոց Կաթողիկոսական Փոխանորդ Երուանդ Ծ· Վարդապետի եւ Գաւազանակիր – քարտուղար Սուրէն Վրդ·ի, Միտրլ Իսթ Էրլայնզ ընկերութեան օգանաւով Ատիս – Ապապա մեկնեցաւ, մասնակցելու համար, Եթովպիոյ կայսեր, Հայլէ Սելասիէ Ա·ի հրաւէրով, Արեւելեան Ուղղափառ եւ դաւանակից քոյր եկեղեցիներու գումարուելիք պատմական համաժողովին, որ տեղի կ'ունենայ Յունուար 14էն 28 :

Կաթողիկոսին ողջերթ մաղթելու համար, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանը եկած էին, Լիբանահայոց Առաջնորդ Տաճատ Արք·, Ազգ· Կեդր· վարչութեան ատենապետ եւ պետական երեսփոխան Խաչիկ Պապիկեան, Պուրճ Համուտի Քաղաքապետ Պ· Յակոբ Աշճեան, Ազգ· Մարմիններու ներկայացուցիչներ եւ ազգայիններ :

Օդակայանի պատուոյ հիւրասրահի մուտքին, Վեհափառը դիմաւորուեցաւ լիբանանեան կառավարութեան ներկայացուցիչ Իզզէտտին Խորշիտի, Ուղղափառ Ասորւոց Պատրիարքին եւ իր պատգամաւոր Եպիսկոպոսներուն, Հայ Կաթողիկէ պատրիարքարանի ընդհ· փոխ· Մեսրոպ Եպիսկ· Թէրզեանի, պետական հայ երեսփոխաններու ազգային իշխանութեանց մարմիններու ներկայացուցիչներուն եւ մեծ թիւով երեւելի ազգայիններու կողմէ :

Նոյն օդանաւով մեկնեցաւ նաեւ Ասորւոց Ամեն· Պատրիարքը Հոմսի, իր պատգամաւորներով :

Օդանաւը երեկոյեան ժամը հինգին, հասած է Գահիրէ, ուր դիշերային հանդիստէ մը ետք, առաւօտեան ժամը երեքին կրկին թռիչք առած է դէպի Ատիս – Ապապա :

«ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻ՛Մ ՄԻԱՅՆ»

Շ. Նարդունիի այդ յիշած երգը, զոր «Յառաջ»ի յաջորդ թուին մէջ, Եր. Քոչեան Տիվրիկցիներու յօրինուածքը կը կարծէ, թէեւ անոր մէջ ժողովրդ. կամ դաւառաբարբառի դարձուածք չկայ, իրապէս հեղինակութիւնն է Մկրտիչ Փորթուգալեանի, որ զայն գրած է 1873ին,— երբ 24 տարեկան էր, — Թոքատի մէջ :

Առաջին անգամ հրատարակուած է 26 էջնոց պրակի մը մէջ, 1891ին լոյս տեսած Մարսէյլ, Մկրտիչ Փորթուգալեանի մատենաշարին մէջ, թիւ ԺԲ. «Նմոյշներ Մ. Փորթուգալեանի գրած ոտանաւորներէն» խորագրով :

Հեղինակը, իր յառաջաբանին մէջ կը բացատրէ թէ «իր ոտանաւորների մեծ մասը 1875 թուականէն առաջ գրուած լինելով, այսինքն 22էն մինչեւ 24 տարեկան հասակին մէջ, այն ժամանակի ոգին ու դրոշմը կը կրեն իրենց վրայ »: Եւ կը վերջացնէ յառաջաբանը յայտարարելով. « Գիտեմ որ այդ գրուածներ իբրեւ բանաստեղծութիւն արժէք չունին եւ արժանի չեն նշանակութեան. բայց թէ իբրեւ սրտիս մի թարգման ներկայացնելու համար եւ թէ՛ բարեկամներիս պահանջին մասամբ գոհացում տուած լինելու համար, այդ մի քանին միայն կ՛ամփոփեմ ահա այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ, աւելցնելով անոնց վրայ մի քանի տող ծանօթութիւններ թէ ո՞ր ժամանակ եւ ի՞նչ դէպքի տպաւորութեան տակ են գրուած : Բարեբախտ կը համարիմ զիս՝ եթէ իմ այս տկար ձայն արձագանգ գըտնելով ընթերցող հայրենակիցներիս սրտին մէջ, կարենամ սրտէ ի սիրտ խօսակցիլ իրենց հետ այս տետրակի մէջէն » :

Շ. Նարդունիի յիշած ոտանաւորը պրակին երկրորդն է եւ կը կոչուի «Հառաչանք Արմէնուհւոյն ի Հայաստան » : Ունի տասը տուն: Հոս կ՛արտատպենք միայն առաջին երկուքը եւ վերջին երկու տուները :

Երբ կը լսեմ Հայաստանիս անունն ,
թնդայ սիրտս ուժգին.
Երբ կը յիշեմ իր տառապանք, արտասւոք
աչքս կը թրջին.
Անոր նման լքուած թշուառ կա՞յ
հայրենիք մ՛ալ արդեօք,
Որուն ձայնին լսող չկայ, կ՛ողբայ
կուլայ դառն ցաւովք :

Ելէ՛ք, Վարդան, Տիգրան , Արամ,
տեսէ՛ք ձեր մայրն մի անգամ,
Թո՛ղ իր ողբերն արթնցունեն ձեզ ձեր
շիրմաց մէջ անգամ.
Տեսէ՛ք, ի՛նչպէս վտարանդի կը թափառի
տուն Հայկայ
Եւ ամէն կողմէն կը հալածուի,
կը հարուածուի անխնայ :

. . . . . .

Ա՛խ, Հայաստանս, սիրտս ու հոգիս
քեզ նուիրեմ, ընդունէ՛.
Թէ Կարելի, թո՛ղ ես մեռնիմ ու
Հայաստանս ոտք ելնէ.
Անոր սիրոյն բանտն ալ դրուիմ, պալատ
է ան ինձ համար .
Ոտքերս ձեռքերս շղթան զարնեն ,
երջանկութիւն է ան ալ:

Թէ մինչեւ իսկ արտաքսուիմ, զիս
թափառական ընէ բախդ,
Հայաստանիս սիրոյն համար ամէն տեղ
ինձ կ՛ըլլան դրախտ.
Նպատակիս հասնի՛մ միայն, թո՛ղ զիս
հանեն կախաղան,
Կախաղանէ՛ն ալ խեղդուող ձայնս
պիտի կանչէ
ՀԱՅԱՍ···ՏԱ՛Ն:

1873, Եւդոկիա

Պրակին վերջը Մ. Փորթուգալեան կը պատմէ թէ ի՛նչ պարագաներու բերմամբ գրած է այդ ոտանաւոր – երգը եւ քանի մըն ալ ուրիշներ: Իբր պատմական նիւթ Թրքահայութեան անցեալին՝ հոս կուտանք այդ ծանօթութիւնը տառապէս :

« Ծննդավայրէս Կ. Պոլսէն առաջին անգամ հեռացած եմ 1869ին, դեռ 21 տարեկան հասակիս մէջ, ուսուցչական պաշտօնով հրաւիրուած լինելով Եւդոկիա ուր այդ ժամանակ իր հարստահարութիւններով նշանաւոր եղած էր Սուքիասեան Յովհան էֆէնտին, որ Բ. Դռնէն պատուանշանի ալ արժանացած էր: Սուքիասեան էֆէնտին յանձն առած էր իր անձնական քսակէ վճարել ազգային վարժարանի ծախքերը. բայց նա այն մարդերէ էր, որոնք մէկ ամբողջ կովը կը գողնան եւ անոր չորս ոտքը չորս աղքատի ողորմութիւն տալով ցոյցի համար, իրենց անուն բարերար հռչակել կ՛ուզեն: Ազգային վարժարանի բարերար էֆէնտին ազգային ամէն գործերն բռնապետաբար իր ձեռք անցուցած լինելով, ոչ ոք կը համարձակէր իրմէն հաշիւ պահանջելու: Այդ դիտումով կ՛աշխատէր իր երկաթէ ձեռքի տակ ճնշել, իրեն գործիք դարձունել ազգային վարժարանի ուսուցիչներն ալ որ ժողովրդին աչքը չբացուի : Հետեւապէս երբ մենք մի քանի ուսումնասէր անձերի գործակցութեամբ կազմեցինք անձնուէր ընկերութեան մի ճիւղ, որ հասակաւոր անձերէն Կիրակի օրեր ձրիապէս կը սովրեցունէր հայերէն կարդալ գրել եւ այլն , Սուքիասեան էֆէնտին զիս թիւրք կառավարութեան ներկայացուց իբրեւ խռովայոյզ մի անձ : Այդ միջոցին Սեբաստացի նահանգապետ Հաճի Իզզէթ փաշան, որ մի անկաշառ պաշտօնեայ լինելու համբաւն ունէր, այցելութեան եկած լինելով իր դէմ Եւդոկիա, այս խնդիր ներկայացաւ իրեն որ երկու կողմին ալ լսելէ յետոյ պատասխանեց թէ՝ այս վէճի պատճառն կը տեսնեմ որ ուրիշ բան չէ. մէկ կողմը կը պնդէ թէ մենք հարուստ ենք, մեր ասածը պէտք է լինի. միւս կողմն ալ կ՛ասէ թէ մենք ուսեալ ենք, մեր ասածը պէտք է լինի. դրամի թէ խելքի տիրապետութեան կռիւն է այդ. երկուքդ ալ իրար պէտք ունիք. գնացէք հաշտուեցէք եւ միասին աշխատեցէք , երկրին զարգացմանը համար՝ հարուստներն ալ պէտք են, վարժապետներն ալ »:

« Այս բռնի հաշտութեան վրայ էֆէնտիականները խաղաղեցան առժամանակ. բայց որովհետեւ կը տեսնէին թէ Եւդոկիայի մէջ ազգային սահմանադրական վարչութիւնն հաստատուելով, ազգային գործերն ու վարժարանը հետզհետէ կ՛ազատուէին իրենց ճանկերէ, դարձեալ կառավարութեան դիմելով ներկայացուցին զիս իբրեւ մի անձ որ վտանգաւոր գաղափարներ կուտայ վարժարանի աշակերտներին եւ ժողովուրդը կը դրդռէ Տէրութեան դէմ: Սեբաստիայի նահանգապետը այս միջոցին մի թոյլ եւ տգէտ մարդ էր. Եւդոկիայի կառավարիչն ալ որ Սուքիասեանների կողմէն ձեռք առնուած էր, փութաց առանց դատարանի բանտարկել զիս, իբրեւ հիւր պահելով իր սենեկի մէջ: Ժողովուրդն սաստիկ յուզուեցաւ , բայց Ազգային վարչութեան զիս պաշտպանելու ջանքերն ապարդիւն մնացին : Կառավարիչ Օսման պէյ կը ջանար զիս համոզել որ Սուքիասեաններէն բաւական մեծկակ մի գումար իբրեւ վնասի հատուցում ստանալով, Եւդոկիայէն անձայն մեկնիմ երթամ Կ. Պոլիս : Ինչո՞ւ չես ուզեր այս անխելք ու անիրաւ հարուստներէն ստակ քաշել, տօմուզտան պիր գրլ գորարմաք սէվապ տըր (Խողէն մէկ մազ փրցունելն ալ բարեգործութիւն է) կ՛ասէր: Բայց խնդիրը սկզբունքի խնդիր էր. ժողովրդին հարստահարող մի քանի բռնաւորների եւ ժողովրդէն սահմանադրապէս ընտրուած ազգային վարչութեան իրաւասութեան խնդիրն էր. ուստի լաւագոյն համարեցի մնալ եւ շարունակել բողոքը քան թէ հեռանալով սպաննել խնդիրը: Մի քանի օրի համար արձակուած էի բանտէն երբ Եւդոկիայի կառավարիչը ուզեց ոստիկաններով պաշարել կեցած տեղս եւ զիս բռնի Կ. Պոլիս զրկել : Ուստի այդ ձմեռ ժամանակ, 1873 Յունուար 19/31ին, մի յարմար ժամի մէջ երեք ուղեկիցներով ճայրայ ելանք Եւդոկիայէն եւ Մէրէգիւմի լեռներէն փութացինք հասնիլ Սեբաստիա , նահանգապետ փաշային բողոքելու եւ դատաստան պահանջելու համար : Սեբաստիայի Առաջնորդ Գեր. Պետրոս եւ Եւդոկիայի Առաջնորդ Գեր. Յակոբ վարդապետների եւ Պատրիարքարանի կողմէն քննիչ զրկուած Գեր. Փիլիպպոս Նաճարեան եւ Կիւրեղ Սրապեան վարդապետների եւ այլ ազդեցիկ անձերի պաշտպանողական դիմումներն ապարդիւն մընացին. փաշան չուզեց դատաստան տեսնել եւ ութ ամսի չափ հոն մնալէն յետոյ վերադարձայ Կ. Պոլիս »:

« Ահա այս տետրակի մէջ գրուած ոտանաւորները մի քանի նմոյշներ են Եւդոկիայի բանտին մէջ եւ Սեբաստիա վտարանդի դեգերած միջոցիս գրած բազմաթիւ ոտանաւոր եւ արձակ գրութիւններէս մնացած, թէեւ անոնց մէջ յայտնուած զգացումներն ուղղակի չվերաբերին Եւդոկիայի խնդրին » :

Վերոյիշեալ երկու վերջին տուները նոյնպէս մէջբերուած են Մկրտիչ Փորթուգալեանի յոբելեանի առթիւ 1914ին Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակուած « Քառասուն տարուան աշխատաւորը » գրքոյկին մէջ, որուն աշխատակցած են բազմաթիւ ազգային ծանօթ գործիչներ. (էջ 61, Ասքանազ Մ. Չչեանի յիշողութիւնները) :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԲԼՈՒՐՆԵՐՈՒ

— ԳԱՂՏՆԻՔԸ —

Արարատեան դաշտին մէջ, Արաքս գետին մօտերը , երկու մեծ բլուրներ կան. մէկը՝ Նոր Արմաւիր գիւղին, միւսը՝ Հայկաւանի մօտ: Երկու բլուրները գրեթէ քով – քովի են: Երկու բլուրներուն բարձունքներէն ալ լաւ կ՛երեւի առասպելական լերան արեւոտ հարթավայրը , որ սուզուած է խաղողի եւ պտուղներու պարտէզներու եւ բամպակի ձիւնի պէս ճերմակ դաշտերու մէջ :

Կարգ մը առասպելներու համաձայն , առաջին մարդը բնակած է այս վայրին մէջ կամ անոր մօտերը : Յամենայն դէպս որոշ է, թէ հնախոյզները հոս գըտած են հին մեծ յուշարձաններ: Հոս յայտնաբերուած է ուրարտական քաղաքբերդի մը աւերակները, գոյութիւն ունեցած, հաւանաբար, Ք. Ա. 8–7 դարերուն: Հոս եղած է նաեւ հին Հայաստանի մայրաքաղաքներէն Դուինը, որուն պեղումներուն ժամանակ հնախոյզները գըտան յետ – ուրարտական շրջանին պատկանող իրեր :

Իսկ բազմաթիւ խեցեգործական իրեր , կաւէ մեծ կարասներ՝ մինչեւ հազար լիթըր տարողութեամբ, փոխադրուած են Հայաստանի թանգարանները : Ասոնց տարիքը կ՛անցնի երեսուն դարը : Արարատեան դաշտը դեռ շատ գաղտնիքներ ունի: Բայց հայ հնախոյզները կը գտնան նոր բանալիներ այդ գաղտնիքները մէջտեղ հանելու համար : Անոնք վերջերս պեղեցին Արաքս գետին մօտերը գտնուող վերոյիշեալ երկու բլուրները : Անոնցմէ մէկը ծածկած էր Արմաւիրի միջնաբերդին փլատակները — գտնուեցան մեծ միջնաբերդին աշտարակները, զանազան շէնքերու փլատակներ :

Միւս բլուրը, որ կը կոչուի Դաւիթ , կը կրէր ուրարտական գիւղի մը հետքերը: Պեղումներու ընթացքին պարզուեցաւ, որ այդ գիւղը կամ քաղաքը Արգիշտիխինիլին է, այլ խօսքով հին Ուրարտուի ամենամեծ քաղաքը:

Ի՞նչպէս հաստատուեցաւ այս պարագան : Հնախոյզ Արտեմ Մարտիրոսեան , որ անցեալին մասնակցած է Կարմիր բլուրի պեղումներու աշխատանքին, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ, Դաւիթի բլուրին պեղումներէն առաջ , հնախոյզները զանազան վայրերու մէջ գտան ուրարտական երեք թագաւորներու սեպագիր արձանագրութիւնները : Ասոնցմէ մէկը կը պատկանէր Արգիշտի Ա. թագաւորին :

Հնագէտները արձանագրութիւնները վերծանած եւ պարզած են ,որ Արգիշտի Ա. իր տիրապետութեան տասնեւմէկերորդ տարիին հիմնած է Արգիշտիխինիլի անունով քաղաք մը :

Երկրորդ արձանագրութենէ մը կը պարզուի, թէ Ուրարտացի ուրիշ թագաւոր մը՝ Սարտուր Բ. շարունակած է քաղաքին կառուցումը :

Գոյութիւն ունեցող տուեալներուն վրայ, վերոյիշեալ քաղաքը եղած է հը-

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԷՔԵԱԹ

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՎԱՍԻԼԻՍԱՆ

— Յետոյ տեսայ մի ուրիշ ձիաւոր , ինքը կարմիր, հագինը կարմիր, տակինը կարմիր, է՞ն ով է :

— Էն էլ իմ կարմիր արեւն է:

— Իսկ էն սեւ ձիաւո՞րն ով է, որ քո դարպասի դրանը վրայ հասաւ. ինքը սեւ, հագինը սեւ, տակինը սեւ :

— Էն էլ իմ մութը գիշերն է: Երեքն էլ իմ հաւատարիմ ծառաներն են :

Վասիլիսան էստեղ յիշում է երեք ջուխտ ձեռներն ու լռում :

— Էլ ինչո՞ւ չես բան հարցնում :

— Էս էլ հերիք է, նանի ջան :

— Հարցրո՛ւ :

— Չէ, դու ինքդ ասիր, թէ որ շատ բան իմանամ, շուտ կը պառաւեմ :

— Լաւ ես անում, որ էն ես հարցնում, ինչ որ դուրսն ես տեսել: Ես չեմ սիրում, որ իմ տան աղն ու կեղտը դուրս հանեն, ու շատ հետաքրքիրներին ուտում եմ : Դէ կաց, հիմի էլ ես քեզ հարցմունք անեմ: Դու էդ ի՞նչպէս ես կարողանում անել ու հասցնել , էսքան գործը, որ ես քեզ յանձնարարում եմ :

— Իմ մօր օրհնանքն ինձ օգնում է , նանի ջան,— պատասխանում է Վասիլիսան :

— Ո՞նց թէ ··· դու օրհնած ես հա՞ ·· դէ էստեղից դուրս գնա՛ կորիր, դու օրհնուած աղջիկ : Օրհնուածներն ինձ պէտք չեն էստեղ :

Ասում է ու խրճիթից դուրս քաշում , դարպասից դուրս հրում, ցանկապատի վրայ վառուող աչքերով գանկերից մինն էլ մի ձողի է անցկացնում ձեռը տալիս, թէ՝

— Էլ էլ քեզ կրակ՝ քո խորթ մօր ու իր աղջիկների համար: Չէ՞ որ նրանք քեզ կրակի են զրկել ինձ մօտ, որ իրենց համար կրակ տանես :

Ու վազում է Վասիլիսան, վազում է դէպի տուն : Ձեռքի գանկը ճամբին լուս է տալիս մինչեւ ծէքը ու ծէքին հանդչում : Միւս օրն իրիկունը վերջապէս տուն է հասնում: Որ հասնում է, ուզում է ձեռքի գանկը դէն գցի, մտքումն ասում է՝ մինչեւ հիմի երեւի արդէն կրակ կը լինեն արած, էս մտքի մէջ՝ մին էլ յանկարծ գանկից մի խուլ ձէն է գալիս . «ինձ դէն մի գցիր, տար քո խորթ մօր մօտ »:

Տանն էլ մտիկ է տալիս տեսնում է մութը, կրակ չի երեւում, գանկը հետը ներս է տանում :

Խորթ մէրն ու իր աղջիկները Վասիլիսային որ տեսնում են՝ սկզբումն ուրախ հանդիպում են, պատմում են թէ՝ էն օրուանից , ինչ դու գնացել ես՝ մեր տանը դեռ կրակ չի վառուել : Մենք չենք կարողացել կրակ անել, հարեւաններից էլ ինչքան բերել ենք, տուն ենք հասցրել թէ չէ, յանգել են :

— Հիմի քո կրակը վառ կը մնայ , — ասում է խորթ մայրը :

Գանկը ներս են տանում թէ չէ, աչքերն էնպէս են նայում խորթ մօրն ու իր աղջիկներին, որ երում են, կրակում : Ուզում են թաքչեն, բայց ուր որ թաքչում են, աչքերն ամէն տեղ հետեւում ու նայում են նրանց , երում, կրակում են նրանց :

Ու լուսադէմին խորթ մէրն ու իր աղջիկներն արդէն երուել , ածուխ էին կտրել, միայն Վասիլիսային էր, որ ոչինչ չէր եղել :

Առաւօտը Վասիլիսան գանկը հողումը թաղում է ,տան դուռն ամուր կողպում , ինքը գնում է քաղաք, մի անորդի պառաւի խնդրում է, որ մօտը կենայ, մինչեւ իրեն հէրը օտարութիւնից գայ : Պառաւը սիրով ընդունում է իր աղջկայ նման, Վասիլիսան էլ նրան սիրում պատւում է իր մօր պէս ու մօտը ապրում ու սպասում է : Պարապութիւնից որ յոգնում է, մի օր էլ պառաւին ասում է .

Թարգմ. ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(4 Շար.)

նամեայ պետութեան վարչական եւ տընտեսական մեծագոյն կեդրոնը :

Հակառակ այն իրողութեան, որ անհետացած քաղաքին վայրը կ'ենթադրուէր Դաւիթի բլուրին շրջականները, ուր գտնուած էին ուրարտական հնութիւններ, հնագէտներուն միտքէն իսկ չէր անցներ, թէ այդ աւերակները կը պատկանին երբեմնի չէն ու մեծ Արգիշտիխինիլին :

Բայց անցեալ տարի այս առեղծուածը լուծուեցաւ : Հնագէտները ներք հազար տարի հողին տակ մնացած քարերուն պարտադրեցին խօսիլ : Անոնց առջեւ աստիճանաբար բացուեցաւ այդ ատենուան իմաստով հսկայ քաղաքի մը կեանքին պատկերը : Պարզուեցաւ, որ հոն, ուր Դաւիթի բլուրն է եւ շրջապատը, հիմնուած է ուրարտական հին քաղաքը, որուն տարածութիւնը պիտի ըլլար 500 հեկտար :

Այսուհանդերձ, հնագէտներուն ենթադրութեամբ քաղաքը աւելի մեծ եղած է, քանի որ Դաւիթի բլուրին քովը գտնուող Արմաւիրի բլուրը դեռ բոլորովին չէ ուսումնասիրուած : Բարկէն Առաքելեան Արմաւիրի վրայ գտած է ուրարտական դիւղի մը հետքերը, որոնք կրնան մաս կազմած ըլլալ Արգիշտիխինիլիին :

Յետագայ ուսումնասիրութիւնները պիտի լուծեն այս գաղտնիքը :

Մինչ այդ խօսինք այս քաղաքի մասին : Արգիշտիխինիլին հիմնադրուած է Ք. Ա. 776ին : Այդ պարազան ճշդուած է վերծանուած վիմագրութեամբ մը : Պեղումները երեւան հանած են բերդերու մնացորդներ : Քաղաքը ունեցած է խաղողի ընդարձակ այդիներ, ինչպէս եւ արտեր : Արաքս դետէն դէպի քաղաք փորուած են ջրանցքներ՝ ոռոգման համար :

Հազար քառակուսի մեթր մակերես ունեցող տունի մը մէջ գտնուած են ցորենի եւ գինիի մեծ պահեստներ, խոհանոց, փուռ, կնիքներ եւայլն :

Գտնուած են նաեւ մեծ քանակութեամբ ուրարտական խեցեղէններ՝ դեղեցիկ նկարներով զարդարուած, ինչպէս նաեւ մետաղեայ զէնքեր եւ գործիքներ :

Հնագէտները հաստատեցին, որ քաղաքը հիմնուած է հին անագապղինձի դարուն (երեք հազար տարի Ք. Ա.), բնակավայրի մը աւերակներուն վրայ :

Ուրիշ հետաքրքրական պարագայ մը եւս : Ուրարտական քաղաքին կործանումէն ետք, նոյն վայրին մէջ, շինուած է հայկական քաղաք մը, որ ծաղկած է 9րդ դարուն, քաղաքին անունը առ այժմ կը մնայ անծանօթ :

Այսպիսով Դաւիթի բլուրին պեղումները լոյս կը սփռեն նախա – ուրարտական շրջանի ազգերու, Ուրարտացիներու եւ վերջապէս միջին դարու Հայերու պատմութեան վրայ :

Ի. ՋԱՆՓՈԼԱՏԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՄՍԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ

Որքան ալ տարօրինակ թուի մեզի, աշխարհի մէջ դրամատոմսերու հաւաքածոները հազուագիւտ են :

Դրամասէր մարդկութիւնը չէ փափաքած երբեք իր հարստութենէն մասնիկէ մը զրկուիլ եւ տուփի մը մէջ պահել իր շրջանի դրամատոմսերէն նմոյշներ :

Կայ դրամատոմսերու անձնական հաւաքածոյ մը, որ կը բաղկանայ ամէն երկրէ եւ ամէն շրջանէ հարիւրութսուն հազար դրամատոմսերէ : Այս հաւաքածոն, մէկ քանի տարի առաջ, պարտքի փոխարէն սեփականութիւնը դարձաւ Պաւարիոյ դրամատան, որուն հիմնադիրը, Ալպէր Պէք, կը շարունակէ պահել զայն :

Համաշխարհային պատմութենէն դրուագ մը կը կազմէ այդ հաւաքածոն :

Մինիխեան դրամատան փոքր մէկ սրահին մէջ ցուցափեղկի մը տակ կարելի է տեսնել դրամատոմսերու հնագոյններէն մէկը՝ Մինկերու մեծ ցեղապետութեան շրջանէն «քուան» մը (տասնըչորրորդ դարու Չինաստանի մէջ) :

Այս շրջանին իսկ կեղծ դրամ պատրաստողները գոյութիւն ունէին, քանի թըթենիի թելերով պատրաստուած թուղթի մը վրայ կը կարդանք հետեւեալ արձանագրութիւնը. « Կայսրութեան զանձի հրամանով պատրաստուած է Մինկ մեծ ցեղապետութեան այս թղթադրամը, որ պղնձեայ դրամի կերպով շրջաբերութեան պիտի դրուի : Կեղծ դրամ պատրաստողները պիտի գլխատուին : Կեղծարարները մատնողները դրամական մեծ վարձատրութիւններ պիտի ստանան, ինչպէս նաեւ յանցապարտին բովանդակ հարըստութիւնը » :

Այդ թղթադրամը, որուն նախակարապետները վեց հարիւր տարեշրջանին կը պատկանին, շրջաբերութեան դրուեցաւ « Հրէշային ճակատամարտի » շրջանին : Թշուառութեան շրջանի պատերազմներու ընթացքին, դէշ խոտերու նման կը բուսնէին եւ կը բազմապատկուէին այդ դրամատոմսերը :

Եւրոպական հնագոյն թղթադրամն ալ այսպէս եղաւ : Հրապարակ հանուեցաւ Լէյտէնի մէջ 1574ին, Սպանացւոց կողմէ Հոլանտացւոց պաշարման շրջանին կաթողիկէ աղօթագիրքերէ փրցուած մագաղաթներու վրայ արծաթեայ դրամներու կնիքով : Պէքի հաւաքածոյին մէջ կուտակուած բացառիկ շրջաններու դրամատոմսերու ծաւալի նկատմամբ բնականոն տարիները նուազ բազմաթիւ են :

Անվիճելի է Գերմանիոյ համբաւը այդ մարդին մէջ : Բացառիկ շրջաններու մէջ շատ դրամ տպած է ան : Այդ տխուր շրջաններէն մնացած թղթադրամի նմոյշները շատ աւելի թանկարժէք կը նկատուին այսօր, քան ոսկիի փոխարժէքով ծածկուած դրամատոմսերը :

ԹՈՒՂԹ ԹԷ ԿԱՇԻ

Դրամատոմսերու շինութեան համար օգտագործուած են այլազան նիւթեր, մինչեւ իսկ կաշիէ կրունկներ կամ կօշիկի ներբաններ, հինաւուրց փաստաթուղթեր, մետաքսեայ թուղթեր, օրացոյցի թերթիկներ : Կան նաեւ թաւիշի եւ մետաքսի վրայ տպուած դրամատոմսեր, յաճախ երիզուած ժանեակով եւ ոսկեզօծ «կալոն»ներով : Այս դրամատոմսերը զոհարներ կը կազմեն հին հաւաքածոներու :

1919ին հինգ հազար ռուբլինոց դրամատոմսերու վրայ վեց լեզուներով տըպուեցան քաղաքական քարոզութիւններ, որոնցմէ մէկը կ'ըսէ. « Պրոլետարներ բոլոր երկիրներու, միացէք» :

Բ. աշխարհամարտէն ալ շահեկան նմոյշներ կը տեսնենք հաւաքածոյին մէջ :

Հիթլերի Ռայխը 1945 Ապրիլ 28 թուակիր քսան ռայխ – մարքնոց դրամատոմս մը տպել տուաւ Պետական դրամատան, Սիւտէթներու եւ Վարին Սիլեզիոյ հողամասերուն համար :

Պետական դրամատան Սալցպուրկի, Կրացի եւ Լինցի մասնաճիւղերը նոյն շրջանին տպեցին Ֆոթոքոփիէ դրամատոմսեր :

Նոր Աշխարհէն կուգան սակայն ամէնէն դեղեցիկ դրամատոմսերը : Շատ դեղեցիկ եւ գունաւոր մոթիֆներ կը զարդարեն լիւքս թուղթի վրայ տպուած տոլարները :

Ամերիկացւոց մօտ պատմական դրամատոմսերու հաւաքածոն իր իրական թափը ստացաւ պատերազմէն քիչ յետոյ :

Տասը տարի առաջ կարելի էր տակաւին քսանըհինգ տոլարի գնել հին դրամատոմսեր, որոնց արժէքը բարձրացած է այսօր երկու հազար հինգ հարիւր տոլարի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՐՔ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Թ. դարէն սկսեալ Հայաստանի մէջ կը ծաղկին բազմաթիւ քաղաքներ, որոնք իրենց գոյութիւնը կը պահեն դարեր շարունակ : Այս կեդրոններուն մէջ կը ծաղկի հարուստ մշակոյթ մը՝ հոգեւոր եւ նիւթական, որ նոր աստիճան մը կը նկատուի հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ : Միջնադարեան Հայաստանի քաղաքներուն անցեալի ուսումնասիրութիւնը շատ կարեւոր է մեր պատմութեան համար :

Այս իմաստով կարեւոր գործ մը կատարած է Հայաստանի Գիտութիւններու թղթակից – անդամ Բարդէն Առաքելեան հրատարակելով շահեկան ուսումնասիրութիւն մը, «Քաղաքները եւ արհեստները Հայաստանում 9 – 13րդ դարերում» խորագրով : Աշխատութեան առաջին մասը լոյս տեսած է 1955ին, երկրորդը՝ 1964ին, Գիտութիւններու ակադեմիայի հրատարակութեամբ :

Օգտագործելով միջնադարեան քաղաքներու, յատկապէս Բագրատունիներու մայրաքաղաք Անիի եւ միջնադարեան Հայաստանի կարեւոր կեդրոններէն մէկուն՝ Դուինի հնագիտական պեղումներուն արդիւնքները, որոնք ներկայացուած են Ն. Մառի, Յ. Օրբելիի, Կ. Ղաֆադարեանի աշխատութիւններուն մէջ, ինչպէս նաեւ հայերէն, արաբերէն, պարսկերէն, յունարէն, եւ վրացերէն դրաւոր աղբիւրները եւ հայ վիմագրական յուշարձաններուն տուեալները, աշխատութեան հեղինակը առաջին հատորին մէջ ներկայացուցած է քաղաքներուն ծագման եւ զարգացման պատմութիւնը 9 – 11րդ դարերուն եւ քաղաքային արհեստներուն ու անոնց բազմաթիւ ճիւղերուն զարգացումը 9 – 13րդ դարերուն : Հայկական լեռնաշխարհին մէջ այդ շրջանին կային 45 քաղաքներ եւ 23 գիւղաքաղաքներ : Ասոնցմէ ամէնէն մեծերը կը գտնուէին միջազգային հաղորդակցութեան եւ առեւտուրի ճամբաներուն վրայ : Բոլորն ալ առեւտուրի եւ արհեստագործական արտադրութեան կարեւոր կեդրոններ էին :

Աշխատութեան երկրորդ գիրքին մէջ ուսումնասիրուած են ապրանքներու արտադրութեան, առեւտուրի եւ դրամական շրջանառութեան զարգացումը 9 – 13րդ դարերուն, քաղաքներուն յետագայ վերելքը 12րդ դարուն եւ 13րդ դարուն ըսկիզբները :

Աւատական հասարակութեան արտադրողական ուժերուն զարգացումին հետեւանքով նախադրեալներ կը ստեղծուին ապրանքներու արտադրութեան համար : Քաղաքները երթալով աւելի մեծ դեր կը ստանձնեն երկրին տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ : Հայաստան կը դառնայ միջազգային առեւտուրի կարեւոր կեդրոններէն մէկը, թէեւ, Սելճուկներու օրով, քաղաքներուն զարգացումը որոշ չափով կը սահմանափակուի : Այնուամենայնիւ յետագային նոր վերելք մը կ'արձանագրեն, եւ միայն մոնղոլական տիրապետութիւնը անկում եւ ամայացում կը բերէ ծաղկուն այդ կեդրոններուն :

Աշխատութեան մէջ հեղինակը հանդամանօրէն անդրադարձած է քաղաքներու ներքին կեանքին, ընկերային կառուցուածքին, արհեստագործական եղբայրութիւններուն (համքարութիւն), ինչպէս նաեւ քաղաքային վարչութեան եւ ինքնավարութեան խնդիրներուն :

Բ. Առաքելեանի գործը կարեւոր ներդրում է հայ պատմագիտութեան մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Ծերունիին ոտքերուն նոյն այդ թեթեւ շղթան անցուած էր, զոր Վաղենտ Թէօրէօք կրած էր շուրջ երկու տարի : Շըղթաները գործածութենէն արծաթի պէս փայլուն էին :

Մայլանտ ընդառաջ գնաց. չէր գիտեր անոր ով ըլլալը, բայց կը տեսնէր թէ հունգարացի էր : Վաղենտ ալ յուզուած կեցած էր սեղանին առջեւ ու սեւեռուն կը դիտէր ծերունին :

Մայլանտ յուզումէն չկրցաւ խօսիլ, այլ դրկեց ծերունին :

— Եղբայր ...

Իսկ Վաղենտ կեցեր էր ու յուզմունքէն դողալով գոչեց.

— Ո՞վ ես :

Ծերունին գլուխը հակելով հազիւ լսելի ձայնով մռնչեց.

— Լատիսլաւ Մօրէ :

Կարծես Վաղենտին հարուած մը տըւած ըլլային, մէկդի դարձաւ ու նըստաւ :

Մայլանտի ձեռքերն ալ ինկան ծերունիին վրայէն :

Երկու երիտասարդները տխուր կեցեր էին իրենց հօրը ետեւ :

— Դուք հոս պիտի ուտէք — հրամայեց Վելի բէկ, սեղանին ճիշդ այն անկիւնը ցոյց տալով որ Վաղենտ Թէօրէօքի դիմաց կ'իյնար :

Վաղենտ Թէօրէօք ոտքի ելաւ :

— Էհ, եթէ ասոնք հոս պիտի ուտեն, ես հոս չեմ ուտեր :

Ու ետեւը կեցող սպասաւորին դարձաւ.

— Կերակուրը սենեակս բեր :

Մայլանտ կեցաւ վայրկեան մը տատամսելով, ապա ինքն ալ ըսաւ իր սպասաւորին.

— Իմ կերակուրս ալ բեր :

Ու մեկնեցաւ իշխան Վաղենտի ետեւէն :

Վելի բէկ ուսերը թօթվեց, բայց չհամբերեց ու Մօրէին նայելով հարցուց.

— Անոնք ինչո՞ւ կ'ատեն քեզ :

Մօրէ մռայլ ակնարկ մը նետեց իշխաններու ետեւէն :

— Որովհետեւ Հունգարացի են :

— Դուն ալ հունգարացի չե՞ս :

Մօրէ ուսերը թօթվեց.

— Ճիշդ անոր համար : Երկու Հունգարացիներ իրարու հետ հաշտ կ'երթան, իսկ երեքը զիրար կ'ուտեն :

×

Վաղենտ Թէօրէօք երկու շաբաթ սենեակէն չշարժեցաւ. պարտէզ չէր իջներ. նմանապէս Մայլանտ– Կ'ունկնդրէր իշխան Վաղենտի խորհրդածութիւններուն նոր հաւատքի մասին, զոր հռչակաւոր Յովհաննէս Կալվին ու Մարտին Լուտեր քարոզած էին :

Բայց վերջապէս կը ձանձրանային սենեակի չորս պատերէն : Օր մը իշխան Վաղենտ ըսաւ.

— Կրնայինք անգամ մը պարտէզ իջնել :

— Բայց այդ հէնը հոն է :

— Թերեւս հոն չէ :

— Բայց թերեւս հոն է :

— Եթէ հոն է, թող հոն ըլլայ, հետը չենք խօսիր : Մենք ալ իրեն չափ իրաւունք ունինք հոն պտըտելու :

Մայլանտ ժպտեցաւ :

— Իրաւո՛ւնք... Մենք ալ դեռ իրաւունք մը ունինք եղեր :

Վաղենտի դէմքէն ալ զուարթութիւն մը անցաւ :

— Հարկաւ թէ ունինք, գրողը տանի : Ո՞րքան ատեն է որ մենք կալանաւոր ենք. իսկ ան դեռ հազիւ երկու շաբաթ կ'ընէ որ հոս է :

Եւ պարտէզ իջան :

Արմաւենիներուն տակ պարսիկ իշխան մը նստած էր, — ան ալ երկար ժամանակէ դերի էր, ինչպէս իրենք, — եւ ուրիշ ասիացի իշխան մըն ալ որ նոյնպէս մաղձոտութենէն ու ձանձրոյթէն մդլոտած էր : Այդ երկուքը ճատրակ կը խաղային : Առաւօտէն իրիկուն ճատրակ կը խաղային, ու երբեք իրարու հետ խօսք չէին փոխանակեր :

Վաղենտ ու ընկերը լաւ կը ճանչնային երկու խաղցողները, ինչպէս այդ մարմարէ սպիտակ դուռը Արիւնի եւ Ոսկի աշտարակներու միջեւ, կամ ինչպէս այդ յաղթանդամ քիւրտ իշխանը՝ որ քուինթալնոց շղթաներ կը կրէր Սուլթանին երեսն ի վեր պոռացած ըլլալուն համար, ու հիմա երկաթի ծանրութենէն թուլցած, օր ցերեկ կը նստէր կամ կը պառկէր Արիւնի աշտարակի բանտին ճաղերուն ետեւ, ու միայն աչքերը կրնար դարձնել այն կողմը ուր որ միւս կալանաւորները կը պտըտէին :

Ճատրակ խաղցողներուն պիտի չնայէին անգամ, բայց անոնց ետեւը նոր մէկը նստեր էր ու խաղը կը դիտէր :

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միսաք Բարթիօղլու եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱԼՎԻՆԷ ԲԱՐԹԻՕՂԼՈՒԻ —

մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այս Կիրակի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Պօյաճեան եղբայրները հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր

ՄԱՐԻՅԱ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

ԴԱՍԱԽՕՍԻԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը Յունուար 19ին, ժամը 20·30ին Ահարոնեան սրահին մէջ (26 Բիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Նիւթ.— Հայ քաղաքական կուսակցուրն ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սեսիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սերունդը :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի մեծ սրահներուն մէջ : Մարսէլ Թուռնիէ (Կրընոպլէն) իր բազմանդամ նուագախումբով պիտի ոգեւորէ պարահանդէսը: Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերէ :

Հ. Յ. Դ.

ՆԻՍ.— Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Զավուշ» խումբի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 3ին, ընկ. Յարութիւն Շիշլեանի բնակարանը, 69 Պուլվ. Կորպելլա, Պլոք Սէ 2 : Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնլու – Կռանփենի թաղական խորհուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին եկեղեցիին քովի հայկական դպրոցին մէջ : Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում նիւթական եւ բարոյական երկու տարուան շրջանի, Բ) Ընտրութիւն թաղականութեան նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, Ազգանոյշ Գոնջէկիւլեանի բնակարանը, 23 Բիւ Լավուազիէ, Քաշան, Սէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի ժամը 15ին, Ազգային Տան սրահին մէջ: Օրակարգ.— «Մանուկներու Օր»ը : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի օր, Հռոմի ժամով 10·30ին, Վատիկանի ռատիոկայանէն պիտի սփռուի Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը, զոր պիտի մատուցանէ ՅԱԿՈԲ Թ. Ծ. Վ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ :

Օրուան քարոզը պիտի խօսի Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեան, նիւթ ունենալով, «Կարելի՞ է խօսիլ Աստուծոյ հետ ...»:

Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարուի Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, առտուան ժամը 10ին, ձայնաւորը պիտի սփռուի ժամը 10 – 11·15: Միջին ալիք 203,4 մեթր.:

Պատարագը կը մատուցուի Մխիթարեանց եկեղեցւոյ մէջ՝ երգեցողութեամբ վանական երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս Հայ Մատուռի երգիչ ուժերու :

(Նպատակն է՝ քաղաքիս մէջ ծանօթացում զանազան ծէսերու : Այս Բ. անգամըն է որ քաղաքիս մէջ հայկական պատարագը կը ձայնասփռուի):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ս. Էջմիածնի միաբան ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊՈԶԱՊԱԼԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Բիւ Ժամափ, ժամը 10·45ին:

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած :

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Բիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Բէփիւպլիք :

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի շէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները :

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով :

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ :

Ֆ. Կապ. Խաչը նոր տարուան առթիւ ուրախացնելու համար նաեւ մեր զրկեալ հայրենակիցները, յատուկ ներկայացումով մը «Մանուկներու Օր»ուան յայտագիրը պիտի կրկնէ Աղքատախնամի Մոնմորանսիի ծերանոցին Տան մէջ :

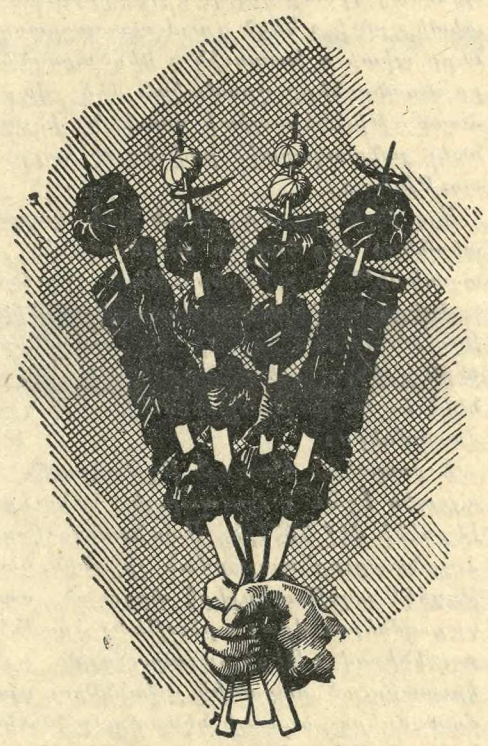

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ
կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, 7 Փետրուար, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ
(25 Ավընիւ Վիքթոր Քրեսոն)

Կը ներկայացուի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(Ողբերգութիւն չորս արար)

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի ամբողջութեամբ Իսիի ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՇԷՆՔԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ որ արդէն սկսած է, 28 Ավընիւ Պուրկէն :

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ — Տասներկու տարեկանէն վար մանուկներու մուտքը ազատ է

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1923 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆր.	Հատը	0.30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 17 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10209 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.209

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՇՏՕՆՍ ՅՕՐԱՆՋԵԼ Է»

Տարիներ առաջ, ուսումնական դասը, այսպէս կոչուած մտաւորականութիւնը գործօն դեր կը կատարէր, իբրեւ առաջնորդ գաղափարական շարժումներու :

Կենդանի ուժ մըն էր որ ասպարէզ կը նետուէր առանց վերապահութեան, բարիք մը արծարծելու կամ չարիք մը խափանելու համար :

Իր ձայնը կշիռ ունէր : Իր դիրքը կրնար ուղղութիւն տալ, դժուարին պարագաներու մէջ :

Տարիքի հետ կապ չունէր իր դերը : Ի հարկին ընկերային կամ քաղաքական դաւանանքն ալ կը դառնար երկրորդական :

Ամէն բանէ առաջ, նոր բառով՝ գրոց-բրոցի կոչումը :

Մասնաւոր հրաւէրի ալ չէին սպասեր, խօսք առնելու համար :

Մատները բնազդաբար կը բարձրանային, տեսակէտ յայտնելու համար, երբ դրական կամ բացասական պարագայ մը ներկայանար :

Հանրային կարծիքն ալ ուժ կ՚առնէր, իրենց բռնած դիրքէն, ինչպէս ամէն ժողովուրդի մէջ :

Ժամանակներուն հետ, այս բնական եւ դրական երեւոյթն ալ դեղնեցաւ դարձաւ չորցած տերեւներու խշրտուք :

Կը թուի թէ մարդիկ այլեւս չեն ազդուիր ոչ տաքէն, ոչ պաղէն : Ոչ սեւէն, ոչ ալ ճերմակէն :

Նոյն սառն անտարբերութեամբ կը դիտեն հոյակապն ու այլանդակը : Գաղափարականը եւ խուժանականը :

Մեծ մասով բռնած են դիրք մը որ մէկ իմաստ ունի.— Մի՛ խռովէք հանգիստս : Իմ պաշտօնս յօրանջել է ...

Միայն քաղաքական վէճերու առթիւ չէ որ այս տժգոյն, տմարդի տրամադրութիւնը կը մատնեն :

Մայրենի լեզուն կ՚աղճատուի, կ՚այլասերի տգիտութեամբ եւ բռնութեամբ, անդարմանելի հետքեր ձգելով :

Որո՞ւ հոգ : « Ձգեցէք որ յօրանջեմ » :

Ափ մը շոշորթներ ձեռնարկեր են արտասահմանի մէջ ալ տարածելու բոլշեւիկեան թխածոյ բարբառը, իբրեւ « պետական լեզու » :

« Ուսումնական» դասէն մէկը չի համարձակիր կարգի հրաւիրել այս կեղծաբարները : Կամ գոնէ ձայն բարձրացնել, յանուն մայրենի մշակոյթին անկախութեան :

Գիտնալով հանդերձ որ, Երեւանի մէջ պարտադրուած խառնիճաղանճը ոչ թէ իսկապէս ազգային պետական լեզու է, այլ յատկապէս օրուան կարգուսարքին յարմարցուած բարբառ մը : Պարզապէս տեղական գործիք մը :

Երբ Երեւան կ՚ըսէ թէ ես «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեմ» , տրամաբանօրէն կ՚ընդունի թէ իրաւունք չունի երկրին սահմաններէն դուրս ալ տարածելու իր մշակած խառնակոյտը :

Հետեւաբար, պարզապէս արգահատելի են անոնք որ ասպարէզ նետուեր են իբրեւ ժամկոչ կամ լուսարար, «պետական լեզու»ի աւազին տակ թաղելու համար արեւմտահայ աշխարհաբարը :

Ազատ աշխարհին պատուարժան ուսումնականները շատ լաւ գիտեն այս պարագան :

Եւ սակայն կը լռեն : Կարծես կլկլակ մը կը փնտռեն, աւելի լաւ յօրանջելու համար :

Տարբեր պարագաներու մէջ, այս պարոնները վայբերան կանչեր կ՚արձակէին, յանուն արեւմտահայ դատի :

Գոնէ լեզուին տէր ըլլային, կարգի հրաւիրելով դասալիքները :

31 – 10 – 54 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ԷՋԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻ

ՉԸՐՉԻԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ՝ Մ Ա Հ Ը

Մեծն Բրիտանիայէն անդին, համայն աշխարհ անձկութեամբ կը հետեւի Ուրբաթ իրիկուընէ ի վեր, վերջին լուրերուն Ուինսթըն Չըրչիլի առողջական վիճակի վերաբերեալ : Արդարեւ յաղթանակի Մարդը, ան որ ցարդ պարտութիւն չէ ճանչցած, ան որ կրցած է հրաշքի հաւատքը տարածել իր եւ միւս ժողովուրդներու մօտ, մահամերձ է եւ հաւանական չէ որ 90ամեայ այս մեծ դէմքը, վերջին անգամ մը յաղթէ անոր որ մնայուն եւ վերջին յաղթականը եղած է բոլորին՝ մահուան :

Ուինսթըն Չըրչիլ ուղեղային արիւնահոսութեան հետեւանքով, մահաքունի մէջ ինկաւ Ուրբաթ գիշեր եւ մահաքունը կը շարունակուէր Շաբաթ առտու երբ թերթը կը դնէինք մամուլի տակ : Ամբողջ գիշերը, իր կեանքի 57 տարուան ընկերուհին՝ Լէյտի Չըրչիլ կը հսկէր, մինչ անհամար բազմութիւն մը կը սպասէր Հայտ Փարք Կէյթի 28 թիւին առջեւ այն սին յոյսով թէ այս անգամ ալ հրաշք մը պիտի պատահի մարդուն համար որ հրաշքներ կատարեց իր հայրենիքին եւ ազատ աշխարհի համար :

Մարդ մը չէ միայն որ կը մեռնի, բրիտանական պատմութեան մէկ էջն է որ կը փակուի, փառաւոր մէկ էջը : Արտակարգ անհատականութեան տէր եւ քաղաքական բացառիկ դէմք, խօսքերը զորս արտասանած է 1940էն 1944, ունին պատմական կշիռք : Միայն զրկանք խոստացած է իր ժողովուրդին՝ «արիւն, տառապանք, արցունք եւ քրտինք » կրկնած է անոր, հասնելու համար վերջնական յաղթանակին :

Մարդը որ կը մեռնի, վերջին մեծ դէմքերէն է եթէ ոչ վերջինը, արդիական պատմութեան, շրջանի մը մէջ, ուր ինչպէս քանիցս կրկնած ենք, դէպքերը աւելի մեծ են քան դէմքերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ, Յունուար 19ին համայնավար եւրոպական վերին ժողով մը կը գումարուի, Վարշաւայի Ուխտին քաղաքական կոմիտէին ժողովին առթիւ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ ճաքարթայի կառավարութիւնը պատրաստ է անմիջական բանակցութիւններու : Այս առթիւ սակայն Մալայզիայի վարչապետը յայտարարած է թէ կասկածներ ունին Ինտոնեզիոյ նախագահին խաղաղասէր նպատակներուն մասին :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ քաղաքական շրջանակներու մէջ անակնկալ մը չէ եղած Թուրքիոյ որոշումը չմասնակցելու Ատլանտեան Ուխտի Հիւլէական Բազմակողմանի Ուժին : Քաշուելով անկէ Թուրքիա միայն իր ազգային շահը նկատի ունի :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Էշքոլ շատ խիստ ազդարարութիւն մը ըրած է Արաբներուն Յորդանանի ջուրերու մասին : « Որեւէ փորձ զոր Արաբները կատարեն արգելք հանդիսանալու համար որ Իսրայէլ Յորդանանի ջուրերուն իր բաժինը գործածէ մեր հողամասին վրայ յարձակում մը կը նկատենք : Կը յուսամ որ արաբ պետութիւնները չեն գործադրեր այն որոշումները զորս տուած են Գահիրէի ժողովին, եթէ գործադրեն զինուորական բախումը անխուսափելի կ՚ըլլայ » :

ԹՈՒՐՔ «գիտուն մը» (չակերտը մեզմէ) կը գրէ թրքական զբօսաշրջիկներու պարբերականի մը մէջ որ Ֆրանսա «վերադարձնէ» Վէնիւս տը Միլօն : Հնախուզական թուրք պատուիրակութիւնը Փարիզ պիտի գայ այդ մասին խօսելու համար : Թուրքը — Ահմէտ Ռեսիմ — կ՚ըսէ թէ Վէնիւսէն պակսող թեւերը մարդոց քով կը գտնուին որոնք պատրաստ են թուրք հնախուզական սպասարկութեան տալ եթէ արձանը Փարիզէն ճամբայ ելլէ դէպի Պոլիս :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Ամերիկա կ՚երթայ Փետրուար 10ին :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Առաջին Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Եթովպիոյ Վեհափառ Կայսեր հրաւէրով Յունուարի տասին մեկնեց դէպի Ատիս Ապապա մասնակցելու Արեւելեան Եկեղեցիների ժողովին, անձամբ գլխաւորելով Հայ Եկեղեցու միակ պատուիրակութիւնը :

Վեհափառ Հայրապետը սիրալիր հրաւէր ուղղած է Տանն Կիլիկիոյ, Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց Աթոռների Գահակալներին մասնակցելու ժողովին Հայ Եկեղեցու պատուիրակութեան մէջ իր կողքին :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ

ԽՄԲ.— Տրուած ըլլալով որ այս հաղորսագրութիւնը կրնայ շփոթութիւն ըստեղծել մտքերու մէջ, հարկ կը նկատենք նշդել թէ Եթովպիոյ կայսրը՝ Հայլէ Սելասիէ պաշտօնական հրաւէր ըրած էր ուղղակի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին եւ այդ հրաւէրը յանձնուած էր Խորէն Ա.ի Պէյրութի եթովպական դեսպանին միջոցաւ (տե՛ս, «Յառաջ » , Օգոստոս 12) : Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի դիւանը այս առթիւ պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը ըրած էր Օգոստոս 4ին որու մէջ կը յայտնէր թէ Ատիս – Ապապայի Արեւելեան ազգային ուղղափառ եւ դաւանակից քոյր եկեղեցիներու Համաժողովին հրաւիրուած էին Ա) Ս. Էջմիածնի Վեհափառ Հայրապետը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, Բ) Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս եւն. :

ԻՄ ԿԱԹՆԵՂԲԱՅՐԸ

Ես եղբա՛յր չունեմ ,
Մայրս էլ մեղք չունի
ծնել է,
Սակայն ծնելը քիչ է ,
Սնելն է դժուար ,
Քանի որ յանախ
Ե՛ւ սով է լինում
Ե՛ւ գաղթ
Ե՛ւ աւեր :
Ես եղբայր չունեմ :
Ու եղբայրակցաբար
Ինձ եղբայր դարձար
Ո՛վ համբերութիւն :

Ես շատ եմ քայլել քեզ հետ միասին ,
Դու իմ մանկութեան միա՛կ խաղընկեր ,
Իմ պատանութեան միա՛կ գաղտարան ,
Իմ ջահելութեան լո՛ւռ խորհրդակից :

Փոքր էիր այնքան՝
Երբ փոքր էի ես ,
Ինչքան մեծացայ՝
Դու էլ մեծացար ,
Երկորեակի պէս
Ետ չմնացիր

Ու չթողեցիր երբեք ինձ մենակ .
Երբ տատանուեցի՝
Դարձար ինձ նեցուկ
Խեղանդամուեցի՝
Դարձար դու հենակ ...
Ու դեռ քայլում ենք :
Իմ Համբի՛կ ... Համբեր ...
իմ Համբերութիւ՛ն ,
Դու էլ ես յոգնել
Յոգնել ես, սակայն ծպտո՛ւն չես հանում
Թէ տրտընչում ես՝
Միայն ականջիս
Որ շատ է լեցուն քո շշուկներով ,
Ինչպէս փչակը, շնչով հովերի
Եւ ա՛յն լռութեամբ ,
Որ քիչ է լինում
Եւ այն լռութեամբ ,
Որ հասաւ թէ չէ՝
Ես վեր եմ թռչում ,
Ասես խոցեցին
Ինչպէս այն քնած ջրաղացպանը ,
Որ իր աղացի խոլ աղմուկի մէջ
Կարող է քնել մեռածի նման
Եւ խայթուածի պէս իսկոյն արթնանալ ,
Երբ որ իջնում է մի պահ լռութիւն՝
Երբ չի աղմրկում իր ջրաղացը ...
Իմ Համբի՛կ ... Համբեր ...
իմ Համբերութի՛ւն ...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵԻԱԿ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԴԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Զ.

Փակեր էինք բաժանորդագրութեանց մեր ցանկը, բայց հասան նոր բաժանորդագրութիւններ, մեծ մասամբ արտասահմանէն : Եթէ այսպէս շարունակուի, ոչ թէ չորս դիրք, այլ բոլոր գործերս կրնամ հրատարակել : Բաժանորդագրուողները ընդհանրապէս իմ ընկերներս են, իմ դասակարգէս : Հին հարուստներէն եւ հին սերունդէն մին, Փարիզի հայ գաղութին այնքան ծանօթ Արմենակ Համբարձումեան, որ բաժանորդագրուեցաւ սկիզբէն, կ՚ըսէ.— «Մի փակեր ցանկը, տղա՛ս, մի՛ փակեր որ տեսնաս, տեսնաս որ այս պատուական ազգը հետդ է» : Շնորհակալութիւն : Կը հրատարակենք նոր հասած բաժանորդներուն անունները :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

	Տոլար
Լեւոն Պալեան (Բիօ–տէ–Եանէյրօ)	50
	Ֆր.
Եղիշէ Մելիքեան (Ֆինլատելֆիա)	200
Մուշեղ Երեւանեան (Ատիս – Ապապա)	200
Միհրան Մարգարեան (Տիւսելտորֆ)	200
Կարօ Հագալմազեան (Ատիս–Ապապա)	200
Տիկին Աննա Մարսըրու (Ատիս – Ապապա	200
Ասատուր Քէօսէեան (Մարսէյլ)	200
Տիկին Եզեկիէլեան (Ս. Ժերմէն – ան – Լէյ)	200
Տիկին մը	200
Զոմական	200

ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱ (1·1·1965).— Թէեւ հազարաւոր մղոններով հեռու ենք, բայց դուն շատ մօտ ես մեր սրտին : Կը համբուրենք ճակատդ կարօտագին ու սրտագին :

Կ. ՀԱԳԱԼՄԱԶԵԱՆ

ՇԷՅՔՍՓԻՐ
ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Է.

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ

Վէճը, թէ տիրական նկարագիր մը ունէր Համլէթ, ինքնիշխան եւ վճռական, կամ թէ ընդհակառակն թուլամորթ երիտասարդ մըն էր, տկարակամ եւ տատամսոտ, կը ծագի շփոթութենէ մը, հետեւանք՝ աղբիւրներու բազմազանութեան :

Ռուբէն Զարեան այդ վէճն է որ կը ներկայացնէ (Սով. Գրականութիւն, 1964, թիւ 4).— « Համլէտը կրաւորական, հայեցող խառնուածքի՞ տէր է, թէ գործուն ու վճռական »: Եւ կուտայ Կունօ Ֆիշըրի, Հուզդոնի, Կոլրիջի, Վերդէրի եւ Բելենսկիի տեսակէտները, այս բոլորը « Համլէտի դրոյթի պաշտպանութեան դիրքերում», ընդունելով « Համլէտը ուժեղ մարդ, վճռական, եռանդով լի»: Այդ « դիրքերում»՝ եւս Սիրանոյշը: Նաեւ ինքը՝ Ռուբէն Զարեան :

Զարեան կը խոստովանի թէ «չի կարելի հաւասարութեան նշան դնել Համլէտին ուժեղ բնաւորութիւն համարողների միջեւ» :

Վասնզի ոմանք « Համլէտի էութիւնը » կը դատեն մեկնելով հօրը պատգամը (վրէժխնդրութիւն) կատարելու տրամադրութենէն : Ուրիշներ՝ անով որ աւելի « մեծ նպատակ» կը վերագրեն Դանիացի իշխանին, «հումանիստական փիլիսոփայութիւն» եւ իր վարդապետութիւնը իրագործելու յաւակնութիւն : Սիրանոյշ, իր կարգին, «մարդկայնութեան ջատագով » կը համարի Համլէթը :

Հայ մեծ դերասանուհին յաջողած է խորանալ մինչեւ հոն՝ ուր կը յայտնուի Համլէթի տարակոյսը, ու կանգ կ՚առնէ հոն՝ ուր Դանիացի երիտասարդը երեւան կուգայ իր տատանումով, « լինե՞լ թէ չլինել» , վախնալով որ այդ երկու բառերը «դառնացած սրտի վէրքեր» կ՚ըլլան, խոր վիշտ մը կը պարփակեն ու տըկա՛ր ցոյց կուտան «մեծ փիլիսոփայութեան» առաքեալը, «հանճարեղ ուղեղը», — Համլէթը :

« Սիրանոյշի պատկերացումով, կը շարունակէ Ռուբէն Զարեան, պէտք է Համլէտը ներկայացուի բողոքողի կերպարով: Նա կարող է կասկածել, տանջուել, տատանուել, յուսահատուել, բայց չի կարող հաշտուել շրջապատի իրականութեան հետ: Փոխանակ այդ կեղծաւոր , ունայն եւ շողոքորթ աշխարհի, ուզում էր մի նոր աշխարհ ստեղծել »:

Սիրանոյշը իր ժամանակին կապելու փորձով՝ Զարեան կը յաջողի, այսպէս, Համլէթի բեմադրութեան պատմութեան մէջ տեղաւորել ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը եւ ... սուլթան Համիտի անունը :

Ֆրանսական միտքը, աւելի չափահաս քան հայ միտքը, շատոնց դասարան փոխած յեղափոխութեանց , աւանդուդութեանց եւ կորաքամակ տեսութեանց պատմութեան մէջ, չի սիրեր նման սփէֆիւլասիոններ: Եւ հարցին կը մօտենայ պարզին մէջ պարզագոյնը որոնելու ձեւով :

Համլէթի վէճը, այնպէս ինչպէս դրուած է, ըսի թէ կը ծագի բազմազան աղբիւրներու ստեղծած շփոթութենէն : Մատենագիր մը, այդ շփոթութեան մէջ, մեղսակից կը համարի նաեւ կարգ մը քննադատներ, որոնք Համլէթը կ՚առնեն ոչ թէ Շէյքսփիրի գործին մէջ, այլ այդ գործէն դուրս, իբրեւ պատմական դէմք, իրենց ետեւէն քաշելով մեծ դերասաններ, որոնք յաճախ ջնջած են կարգ մը տեսարաններ ու Շէյքսփիրեան բացատրութիւններ(1), ուզելով ջնջել նաեւ Համլէթի կամքի տկարութեան, նկարագրի մեղկութեան, օրօրուող մտածումներուն վկայութիւնները, վերջապէս ձանձրացուցիչ տրամաբանութիւնները՝ երկար ինչպէս դդմաճը (մախառնա), որոնք չունին ուրիշ իմաստ՝ բայց եթէ , ինչպէս կ՚ըսէ Տէ Կրանժ, այն որ «խեղճ իշխանը միշտ կը ջանայ չգործելու պատճառներ ունենալ»:

Գալով աղբիւրներուն՝ ահա Սաքսօ Կրամաթիքոսը, առաջի՛նը որ խօսած է Ամլէթի մասին Դանիացւոց Պատմութեան մէջ (Գ. եւ Դ. գլուխ): Երկրորդը՝ Պելֆորէ, Ֆրանսացի մատենագիրը , որ անջատաբար եւ թարգմանաբար իր Եղերական Դրուագներ գործին մէջ առած է Սաքսոնի պատմութիւնը ,— եւ Շէյքըսփիր այս թարգմանութեան մէջ է (ըստ ոմանց Քիտի գործին մէջ), որ կը կարգայ Համլէթի կեանքը, (ի դէպ, Շէյքըսփիրի երկուորեակներէն՝ մանչը կը կոչուէր Համնէթ):

Հաստատուած է որ գոյութիւն ունէր Համլէթ ողբերգութիւն մը եւս, բեմադրուած 1587 – 1589 թուականներուն , (Շէյքսփիր 23 – 25 տարեկան էր այդ ժամանակ), բայց այժմ կորսուած , — Քիտի գործն է թերեւս :

Ուշադրութի՛ւն, Պելֆորէի գործին մէջ վճռական դէմք մըն է Համլէթ, քաջարի ու կորովի երիտասարդ մը, որ առաջին օրէն գիտէ թէ սպաննուած է հայրը , եւ առանց տատամսումի՝ կը լուծէ հօրը վրէժը: Կ՚ապրի վրէժը լուծելէ ետքն ալ : Ահա քննադատներուն եւ դերասաններուն մեկնակէտը :

Ընդհակառակն, Շէյքսփիրի գործին մէջ թէեւ փաբուլան կը մնայ նոյնը ընդհանուր գիծերով, բայց Համլէթ կը տատամսի, կը խորհրդածէ, կը կարգայ աբեղայի պէս ճեմելով , կ՚ողբայ որբ մանուկի մը պէս հեծելով, կը ցանկայ մահուան (2), կը մտածէ անձնասպանութեան մասին, այն փափաքով միայն որ մարմինը՝

Հալուէր ու լուծուէր, եւ փոխուէր ցօղի.

վասնզի Անվախճանը արգե՛լք դրած է անձնասպանութեան վրայ (Ա. 2, տող 138): Այսպէս Շէյքսփիր իր Համլէթը թաթխած է մելամաղձոտութեան մը մէջ՝ « մինչեւ ծուծը», ըստ ոմանց՝ տուրք մը տալու համար ԺԷ. դարու ճաշակին եւ ռոմանթիք բողբոջումներու (3): Հոգեկան այս վիճակին, խառնուածքի այս տագնապին ամէնէն ճշգրիտ արտայայտութիւնն է տարազը, որով կը սկսի իր երկրորդ մենախօսութիւնը .— Լինե՞լ թէ չլինել: Առաջին մենախօսութեամբ դրուած է արդէն հարցը ,— ուր իր անկարողութիւնը կը կախէ Անվախճանին պատուիրանքէն : Երկրորդ մենախօսութեան մէջ կը մատնէ մազոխական հաճոյք մը՝ ինքզինք կամովին ու խորապէս թաթխելով լեղիին մէջ, խոստովանելով որ

Խոհամտութիւնն, այսպէս ,
Ամէնքիս վախկոտ (4) է դարձնում ,
Եւ հէնց այս կերպով՝
Վճռականութեան բնածին գոյնը
Ախտաժէտւում է
Խորհրդածութեան գունաթափ ցոլքից ,
Եւ շատ ձեռնարկներ ,
Մեծ ու կարեւոր,
Շեղւում են այսպէս իրենց հոսանքից ,
Եւ գործ կոչուելու անարժան դառնում:

Ի՛նչ գեղեցիկ վերլուծում ախտահոդեբանութեան, զոր կը կոչենք, այստեղ , ապուլի, կամքի հիւանդութիւն :

Վերջապէս նախաշէյքսփիրեան ողբերգութեան մէջ, որ ծանօթ է, այսօր, «բուն Համլէթ» կամ, գերմանական տարազով, «Ուր – Համլէթ» տարազին տակ, Դանիացի իշխանը վճռական է եւ յարձակողական, — Շէյքսփիրն է որ յուսահատութիւն, յոռետեսութիւն, մելամաղձոտութիւն դրած է, եթէ նոյնիսկ ստոյդ է թէ Քիտի կը պատկանի ուրուականը , թատերական տեսարանը, մենամարտը, Համլէթի մահը :

Ի՛նչ հարկ, սակայն, աւելի երկար թափառելու Համլէթի ողբերգութեան մէջ : Պնդել թէ Դանիացի իշխանը վճռական էր նկարագրով , կը նշանակէ նկատի չառնել որ հօրը վրէժխնդրութեան պատգամը կը տանջէր իր հոգին՝ բայց չէր կըրնար որոշում մը տալ, ու կը տնտնար , կը մտմտար՝ լինե՞լ թէ չլինել, ու կը կառչէր բառերու, մտածումներու, նախապաշարումներու, ու կը ձգձգէր՝ այնքան որ ուրուականը կը յայտնուի դարձեալ (Գ. արար, 4, տող 121):

—Մի՛ մոռացիր դու, այցելութիւնս նրա համար է
Որ սրէ կրկին գրեթէ բթացած մտադրութիւնդ :

Բնագիրը, փրբփրս, «մտադրութիւն » ըստ Մասեհեանի, «կամք» ըստ Ֆրանսական թարգմանութեանց : Որակումը, « բթացած », զօրաւոր վկայութիւն մըն է, սակայն, որ կը հաստատէ իմ տեսակէտս Համլէթի նկարագրին մասին :

Վերջապէս, քննադատներ եւս կան , որ կը գրեն թէ Շէյքսփիր այս ողբերգութեան մէջ Լաէրտն ու Ֆորտինբրասը յատկապէս կը հակադրէ Համլէթի, աւելի շեշտելու, աւելի ցցուն դարձնելու համար Դանիացի իշխանին կամքի հիւանդութիւնը՝ առաջին երկուքին աշխոյժ , գործօն ու վճռական նկարագրին դէմ յանդիման :

Այս վկայութիւններով կը բացատրուի թէ ի՛նչ է համլեթիզմը ,— դժգոհուհութիւն՝ անկարողութեան կեղեւի մը մէջ դրուած, մելամաղձոտութիւն՝ որ հաճոյք է դարձած, ձանձրոյթ՝ համակերպութենէ բխած :

Պատմութեան մէջ շրջաններ կան, երբ կեանքը կը ճեղքուի եւ կը ստեղծուին երկու բեւեռներ, որոնց միջեւ կը տատանին «փոխանցման սերունդ » կոչուած դժբախտները : Օրինակ՝ մեր սերունդը : Շաղկապ մը, ձեզի ծանօթ թէ շաղկապը, ահաւոր ու դահավէժ անդունդի մը շրթներէն կախած կը պահէ զանոնք , մինչեւ որ դայ յաջորդ սերունդը եւ թագաւորէ, վերջ դնելով փոխանցման սերունդին տառապանքին, Տանթէի դժոխքին յատուկ :

Այդ դժբախտներէն է Համլէթ :

Եզրակացութիւն :

Շէյքսփիր փիլիսոփայութիւն չունի (Քազամեան, Պատմ. անգլիական գրականութեան), այլ միայն կը ստեղծէ տիպարներ՝ իրենց կիրքերով եւ հոգեկան տագնապներով: Համլէթի հոգեկան վիճակը պարզ է այբ – բեն – գիմ կարդալու պէս ,— կամքի հիւանդութեան ենթակայ՝ լինելութիւնն իսկ բանաձեւելու, հանդանակի վերածելու ուժը պակաս, դերազանցօրէն շատախօս՝ գործէ փախուստ տալու աստիճան ,եթէ կը թուի թէ լինելութեան տարազին ժխտական արձագանգին կ՚երթայ իր նախընտրութիւնը, կ՞առարկեմ թէ իր մահը իր կամքէն բխած որոշման մը գործադրութիւնը չէ, ոչ ալ դաւաճանական պատահար մը՝ ինչպէս ցոյց կը տրուի: Շէյքսփիր կը սիրէր «սոսկալին»(5) ,— գեղեցիկ է սոսկալին, սոսկալին է գեղեցիկը, կ՚ըսէ Մակպէթի մէջ (Ա. արար, 1):

Շէյքսփիրի թատրոնը սոսկալին ունէր վախճան կամ նպատակ՝ ցնցելու համար հանդիսատեսներուն ջիղերը :

×

Կը վերջացնեմ ուսումնասիրութիւնս , յիշատակութեամբ Վիքթոր Հիւկոյի խօսքի (տես իր որդւոյն թարգմանութեանց յառաջաբանը) .—

« Հասկնալու համար Շէյքսփիրը , պէտք է կարդալ ինչ որ կարդացած է Շէյքսփիր»: Չեմ կրնար ըսել թէ այդպէս ըրի, բայց ընթերցողը նկատեց անշուշտ թէ աւելի կարդացի քան զիս նախորդողները՝ հայ մատենագրութեան մէջ: Կարդացի, բայց ափսո՛ս , չկրցայ պարպել շտեմարանս ամբողջութեամբ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ծանօթութիւնները մեր յաջորդ թիւով :

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԷՔԵԱԹ

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՎԱՍԻԼԻՍԱՆ

— Էսպէս պարապ – պարապ նստելուց յոգնում եմ, նանի ջան, ինչ կը լինի գնաս վուշ առնես բերես, մանած անեմ : Պառաւը գնում է, վուշ է առնում բերում, Վասիլիսան նստում է մանած անում, էնքան բարակ ու նուրբ, ոնց որ մազ : Մանածն անում է պրծնում , հիմի պէտք է գործել : Բայց էն տեսակ ոստայն չի գտնւում, որ էն մանածին գայ: Վասիլիսան էլ իր տիկնիկին է խնդրում:

— Տիկնիկն ասում է .

— Գնա՛ ինձ համար մի հին տորք բեր ու մի մաքուք, մին էլ քիչ ձիու ձար , ես քեզ համար ամէն բան շինեմ :

Վասիլիսան գնում է գտնում ինչ որ հարկաւոր է, տալիս է տիկնիկին, ինքը քնում : Առաւօտը վեր է կենում, տեսնում՝ տիկնիկը մի հիանալի տորք է շինել :

Վասիլիսան կտաւը հինում է, նստում գործում ու ձմեռուայ վերջը արդէն պատրաստ է լինում: Մի կտաւ, որ ասեղի ծակովն անց կը կենար : Գարունքը կտաւը ճերմացնում են, ու Վասիլիսան պառաւին ասում է.

— Նանի ջան, տար էս կտաւը ծախի , փողը բեր — քեզ լինի :

Պառաւը կտաւին մտիկ է անում, մընում է բերանը բաց: Ասում է :

— Աղջիկ ջան, էս կտաւը թագաւորին վայել կտաւ է :Արի տանեմ պալատը տեսնեմ :

Եւ կտաւն առնում է պառաւը, գնում թագաւորի մօտերքը պտըտւում: Թագաւորը նկատում է, որ մի պառաւ իր պալատի մօտերքը պտըտւում է, ասում է .

— Ի՞նչ է սրա գինը, այ նանի: Թէ — որուն գին չունի, թագաւորն ապրած կենայ, ես քեզ նուէր եմ բերել :

Թագաւորը շնորհակալութիւն է անում, ինքն էլ իր կողմից պառաւին է նուէր տալիս ու արձակում :

Ուզում են էս կտաւիցը թագաւորի համար շապիկ կարեն, բերում են ձեւում , բայց էնպէս կարող չեն գտնում, որ կարի: Ման են գալիս, ման, վերջը թագաւորն էլ պառաւին է կանչում, թէ՝

— Այ նանի, ոնց որ էս կտաւը գործել ես, էնպէս էլ պէտք է կարես, թէ չէ ուրիշ կարող չկայ :

Պառաւն ասում է — թագաւորն ապրած կենայ, ոչ ես եմ մանել ու գործել էս կտաւը, ոչ էլ ես կարող եմ կարել : Մի որդեգրուհի ունեմ տանը, էս նրա ձեռի գործն է :

— Լաւ, որդեգրուհիդ լինի: Տար տուր նրան, թող նա կարի :

Պառաւը վերադառնում է տուն, Վասիլիսային պատմում ինչ որ պատահել էր:

— Ես էլ գիտէի, որ էս գործը վերջը ինձ էր հասնելու,— ասում է Վասիլիսան: Փակւում է իր սենեակում ու սկըսում է կարել: Գիշեր – ցերեկ է անում, կարում պատրաստում, տալիս է պառաւին, թէ՝ թէ տար տուր թագաւորին :

Պառաւը կտաւն առնում է տանում պալատը, տալիս թագաւորին, իսկ Վասիլիսան երեսը լուանում է, գլուխը սանրում, հագնւում , զուգւում, նստում լուսամուտի առաջն ու սպասում : Սպասում է թէ տեսնի ինչ պէտք է լինի :

Մին էլ էն է տեսնում, որ թագաւորի մարդիկ գալիս են դէպի պառաւի տունը: Գալիս են ներս եւ մտնում ու յայտնում , թէ ով է կարել թագաւորի շապիկները , թագաւորն ուզում է նրան տեսնի ու ինքը իր ձեռով վարձատրի :

Վեր է կենում Վասիլիսան գնում, թագաւորի առաջին կանգնում : Թագաւորի տեսնելն ու սիրահարուելը մին է լինում:

— Ես էլ քեզանից ձեռք քաշողը չեմ , սիրուն Վասիլիսա, — ասում է թագաւորը: — էս օրուանից դու իմն ես, ես քոնը, էս օրուանից իմ կեանքի ընկերը ու իմ աշխարհի թագուհին ես դու ...

Ասում է, ձեռիցը բռնում, բարձրացնում , նստեցնում իր կողքին , ու էստեղ սկսւում է հարսանիքը: Վասիլիսայի հէրն էլ վոայ է հասնում, աղջկայ բախտաւորութիւնը որ տեսնում է՝ ուրախանում, աշխարհովը մին է լինում ու էն մնալն է, որ մնում է աղջկայ մօտ: Իր մայրացեղ պառաւին էլ չի մոռանում Վասիլիսան, բերում է պալատ, պահում է իրեն մօտ, իսկ իր տիկնիկից չի բաժանւում մինչեւ մահը ու միշտ, ամէն տեղ պահում է իր գրպանում :

Թարգմ. ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

ՀԱՅ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆԸ

Առաջին հայերէն պարբերականը՝ «Ազդարար» լոյս տեսած է 1794 – 1796, Մատրասի մէջ, Հնդկաստան: Թերթին խմբագիր – հրատարակիչը եղած է Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեան:

Դժբախտաբար, հայ առաջին խմբագրին կեանքին եւ գործունէութեան մասին քիչ տեղեկութիւններ կան: Որոշ է սակայն որ ծնած է Շիրազ, 1750ին:

Իր երկու դեռահաս զաւակներուն մահէն ցնցուած, կը նուիրուի ճգնաւորութեան (1774), Պապակուայ լեռներուն մէջ: Մենութեան մէջ, որ կը տեւէ եօթը տարի, կ'ուսումնասիրէ պարսկերէն եւ արաբերէն լեզուները եւ գրականութիւնը: Կնոջ եւ բարեկամներուն խնդրանքով, 1780ին, կը ձգէ ճգնաւորութիւնը, կը մեկնի Հնդկաստան, կը հաստատուի Մատրաս եւ կը դառնայ տեղւոյն Հայոց եկեղեցիին քահանան:

Ծանր զոհողութիւններու գինով, 1789ին, Մատրասի մէջ կը հիմնէ տպարան մը, հայերէն տառեր պատրաստել կուտայ, կը զբաղի գիրքեր հրատարակելով:

Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի տպարանին մէջ լոյս տեսած առաջին գիրքը «Պատմութիւն սրբոյ կուսին Մարիանէ» անունով վկայաբանութիւնն է: Այդ գիրքէն զատ կը հրատարակէ «Գիրք պատմութեան կայսերն Փոնցիանոսի» (1790), Թադէոս Սոգինիանի «Տետրակ, որ կոչի ողբ Հայաստանեայց», Պաղատասար դպիրի «Գիրք քերականութեան», Սիմէոն Երեւանցիի «Տաղարան փոքրիկ» (1791), Յակոբ Ջուղայեցիի «Գրքոյկ երկրաչափական», Ներսէս Շնորհալիի «Գիրք, որ կոչի Յիսուսի որդի» (1792), «Գիրք Պորփիւրի, որ կոչի Ներածութիւն...» (1793) եւ այլ արժէքաւոր գործեր:

Հրատարակած գիրքերը մեծ տարածում կը գտնեն: Ոգեւորուած՝ կ'որոշէ հայերէն լեզուով պարբերական մը հրատարակել:

1794 Օգոստոս 7ին կը տպագրէ յայտարարութիւն մը՝ ուղղուած «Բարեպաշտ պարոնաց եւ մաքրակենցաղ տիկնաց Մադրասեայ Հայոց», ուր ի դիտութիւն կը յայտնէ, թէ Ղամար (Հոկտեմբեր) ամիսէն «Ազդարար» անունով լրագիր մը պիտի հրատարակէ: Այնուհետեւ կը բացատրէ այդ լրագրին նպատակն ու կարեւորութիւնը:

«Ազդարար»ի առաջին թիւը լոյս տեսած է 1794 Հոկտեմբեր 16ին:

Յառաջաբանին մէջ դիտել տալէ ետք, թէ թերթին մէջ պիտի ներկայացուին խրատներ եւ օտար լեզուներէ կատարուած թարգմանութիւններ, կ'աւելցնէ. «... Մենք կ'աշխատինք զանազան լուրեր ձեռք բերել Հայաստանի (ի տանէ Հայոց) եւ այլ հայաբնակ տեղերէ, նոյնպէս եւ Պարսկաստանից այնպիսի լուրեր, որոնք դուք չէք լսել եւ տեղեկութիւններ զանազան կազէթներից եւ այնպիսի լուրեր, որոնք հարկաւոր են իմանալու եւ որոնք շատերին կ'ուրախացընեն ...»:

Ինչպէս յայտնի կը դառնայ «Ազդարար»ի յայտարարութիւններէն եւ խմբագրական պատասխաններէն, խումբ մը երիտասարդներ օգնած են Շմաւոնեանին՝ ամսաթերթին մէջ տպագրուելիք նիւթերը խմբագրելու գործին:

Հետաքրքրական է այն փաստը, որ թղթակցութիւններ ունենալու նպատակով Մատրասի Հայոց եկեղեցիին մէջ տուփ մը զետեղած է, որուն մէջ ամէն մարդ կրնար յօդուածներ եւ զանազան գրութիւններ զետեղել:

«Ազդարար» լոյս կը տեսնէր ամիսը անգամ մը, բայց իր էութեամբ կը մօտենար օրաթերթին:

Հայ վաճառականներուն օգնելու նպատակով «Ազդարար» լուրեր կը հաղորդէր շուկայի դիներուն, նաւերու երթեւեկութեան մասին, յայտարարութիւններ կը զետեղէր Մատրասի եւ Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ տեղի ունեցած ծնունդներուն, ամուսնութիւններուն, մահերուն մասին: Ամսաթերթին էջերուն մէջ լոյս տեսած են նաեւ ինքնուրոյն եւ թարգմանական բանաստեղծութիւններ, առակներ, պատմուածքներ եւ պատմական նկարագիր ունեցող նիւթեր: Արժէքաւոր նիւթերու կարգին յիշենք հետեւեալները.— Խաչատուր աբեղայ Ջուղայեցիի «Պատմութիւն Պարսից» եւ Յակոբ Այութեանցի «Պատմութիւն Հեյդարլի Խանի»:

«Ազդարար»ի առաջին թիւին մէջ լոյս տեսած է Յովսէփ Արք. Արզութեան – Երկայնաբազուկի «Օրհնութեան թուղթը», որով ան աշխատած է քաղաքական եւ մշակութային կապեր հաստատել Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ: Այս փաստը եւ ընդհանրապէս ամսաթերթին կապերը Արզութեանի հետ, վերջինիս ուղերձները, նամակները ցոյց կուտան, որ Հայաստանի ազատագրութեան դաղափարը, որուն ջատագովներն էին Իսրայէլ Օրի, Յովսէփ Էմին եւ Հնդկաստան ապրող գործիչներ, խանդավառած է նաեւ թերթին խմբագիրը:

Ամսաթերթը արձագանդ եղած է նաեւ ԺԸ. դարու հայ ազատագրական շարժման գործիչներ Մովսէս Բաղրամեանի եւ Շահամիր Շահամիրեանի բարենորոգչական հայեացքներուն եւ գաղափարներուն: Ուշագրաւ են հրապարակագրական այն նիւթերը, որոնք լոյս տեսած են ամսաթերթին 1795ի Յուլիս – Օգոստոս ամիսներու թիւերուն մէջ՝ «Ազդակից» եւ «Հայ որդի Հայ» կեղծանուններուն տակ:

«Ազդակից» կեղծանունին տակ հրապարակ եկող թղթակիցը բանաստեղծութեան մը մէջ կոչ կ'ընէ Հայերուն խմբուիլ եւ մտածել Հայաստանի ազատագրութեան միջոցներու մասին: Հետեւելով Բաղրամեանին եւ Շահամիրեանին՝ «Ազդակիցը» Հայաստանի ազատագրութեան միջոցներէն մէկն ալ կը համարի դիտութեան, լուսաւորութեան տարածումը Հայերուն մէջ: Խորհուրդ կուտայ դպրոցներ բանալ եւ հայ մանուկները դաստիարակել: Այն տեսակէտը կը պաշտպանէ թէ կրթութիւնը կը կրկնապատկէ հայ ժողովուրդին ազատագրական ձգտումները: Ծանօթանալով իրենց անցեալին՝ Հայերը ազգային ինքնագիտակցութեան կուգան:

«Հայ որդի Հայը» քննադատելով ունեւորներուն, հարուստ դասակարգին անտարբերութիւնը դէպի հայ ժողովուրդին ապագան, կը պաշտպանէ հայ ազգը լուսաւորելու անհրաժեշտութեան դաղափարը:

Թերթին լեզուն գրաբարն էր, բայց կային նաեւ աշխարհաբարով գրուած յօդուածներ, թղթակցութիւններ՝ Նոր Ջուղայի բարբառով:

Զանազան թիւերու մէջ երեւցած են դունաւոր նկարներ:

Թերթը դադրած է 1796 Մարտ ամսուն՝ 18րդ թիւէն ետք:

«Ազդարար»ի արժէքը մեծ է մեր մամուլի պատմութեան մէջ, նախ որովհետեւ առաջին պարբերականն է եւ յետոյ՝ շահեկան աղբիւրներ կուտայ հայ քաղաքական մտքին առընչութեամբ:

Դ. ՌՈՍՏՈՄԵԱՆ

ՀԱՅ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

Danyel Gérard

Տանիէլ Ժերարի անունը մեծ ժողովրդականութիւն ստացաւ վերջին տարւոյն ընթացքին եւ օրէ օր կ'աւելնայ անոր համբաւը ոչ միայն երիտասարդ «քոփէններու» շրջանակին մէջ, այլեւ արդիական երգերու սիրահար բազմութեան մօտ:

Առջի օր, երիտասարդ ու համակրելի երգիչ – հեղինակը այցելեց մեր խմբագրատունը, ոչ թէ ինքզինքը ծանօթացնելու համար իբրեւ երգիչ, ինչ որ աւելորդ պիտի ըլլար, այլ ինքզինքը ծանօթացնելու համար իբրեւ Հայ, ըլլալով նախանձախնդիր իր ծագումին:

Տանիէլ Ժերար, բուն անունով Խրլաքեան, զաւակն է փարիզաբնակ ոսկերիչի մը և եղբօր զաւակը՝ Արժանթինի Խորհրդարանի երեսփոխան Խրլաքեանի:

Մեր սիրալիր ու շահեկան զրոյցին ընթացքին այս համակրելի արուեստագէտին հետ, կրցանք տեղեկանալ թէ ծնած է Փարիզ ասկէ 25 տարի առաջ եւ մօտ վեց տարի ապրած է Հարաւային Ամերիկա: Սկսած է երգել 15 տարեկանին, յաճախ դպրոցէն փախելով: Պատանեկութենէն սկսեալ կոչումն ունեցած է երաժըշտութեան եւ երգի: Սկսած է երգել Սէնի ձախ – ափին՝ գիշերաբոյներու մէջ:

1958ին, Տանիէլ Ժերար առաջինը եղած է երգելու Ռոք – Էն – Ռոլ կշռոյթով ստեղծագործութիւններ եւ ոչ մէկ ընդունելութիւն գտած ժողովուրդին մօտ, որու ականջներուն խորթ կը հնչէին տակաւին նման նորանոր եղանակներ: Զինքը կը մեղադրէին խռպոտ ձայնին համար, ձայն մը որ քանի մը տարի ետք շատ պիտի գնահատուէր Ճոնի Հալիտէի մը մօտ, այն ատեն երբ Տանիէլ Ժերար իր զինուորական պարտականութիւնը կը կատարէր Այժերիոյ մէջ:

Այդ շրջանին ինք հրաժարելով երգելէ, գոհացած է երգ յօրինելով:

Շատ երիտասարդ, Տանիէլ Ժերար տպաւորուած է վրտէթ որակումէն:

Իր գլխաւոր յաճող երգերը ծանօթ են բոլորին.—

«Il pleut dans ma maison» «D'accord, d'accord», «Pourquoi pas?», «Les Vendanges de l'amour».

Այս վերջինը արդէն միջազգային յաջողութիւն մը կարելի է նկատել:

Տանիէլ Ժերար կը յայտնէ թէ իրեն գլխաւոր օժանդակողը եղած է Լիւսիէն Մօրիս, որ յամառօրէն իր կռնակը կեցած է վեց-եօթը տարի, մինչեւ որ երիտասարդ հեղինակ – երգիչին տաղանդը սկսաւ ինքզինքը պարտադրել:

— Որո՞նք են ըստ ձեզի արդիական երգին «մեծերը»:

= Պրել, Ազնաւուր, Կրեքօ եւ նոր մը՝ Ատամօ:

— Ի՞նչ կը մտածէք արդիական երգին մասին:

= Շատ լաւ բաներ: Աւելի յիմար չեն քան 1925ի երգերը, թերեւս ոչ ալ աւելի խելացի: Պէտք չէ մոռնալ որ ռոքի կըշռոյթը կը դիմանայ ութ – տասը տարի է:

— Ի՞նչ են ձեր անմիջական ծրագիրները:

= Մեծ թուական մըն է ինծի համար Փետրուար 3ը, ուր իբրեւ «Թեթ տ'Ափիշ» կը սկսիմ երգել Պոպինօ: Անկէ առաջ, Յունուար 28 – 29ին կը մասնակցիմ Սան Ռեմոյի փառատօնին: Ունիմ զանազան յայտագրեր հեռատեսիլէն.— Փետրուար 13ին ԺԷօնէս Օպլիժ, Փետրուար 28ին՝ Տիսքոռամա, Մարտ 24ին Աժ Թանտը է Թեթ տը Պուա: Երգած եմ նաեւ Նոթր – Տամի փոքր դպիրներու խումբին մէջ, որու պիտի մասնակցիմ նաեւ Երկուշաբթի: Շրջապտոյտներ ալ պիտի կատարեմ Ֆրանսա, Մայիսին, ամառը եւ Հոկտեմբերին եւ եթէ յաջողութիւնս հաստատուի՝ կը յուսամ Օլեմփիայի գլխաւոր յայտագիրը կազմել վերամուտին»:

Կը տեղեկանանք նաեւ թէ կարգ մը երգեր պիտի ձայնագրէ Անգլիա եւ Իտալիա, նուազ ռոք կշռոյթով ինչպէս «Վարդերը պիտի թօշնին»: Իրեն համար իտէալ ասպարէզն է տարին մէկ երեւում՝ Միւզիք – Հոլի մը մէջ, երկու շրջապտոյտ՝ Ֆրանսա, եւ մնացեալը արտասահման: Շատ պարզ եւ դիւրահաղորդ իր խառնուածքով, չի քաշուիր խոստովանելէ թէ պիտի նեղուէր՝ եթէ ընդունուէր իբրեւ մէկը երգի «մեծերէն»: Չուզեր լուրջի առնել ինքզինքը:

Մեր երիտասարդ հայրենակիցը կը ցաւի, որ հայերէն չի դիտեր, բայց սիրով կ'ուզէ շփում հաստատել հայ երիտասարդներու հետ: Բացած է սալի խանութ մը (Տիսք ա Կօկօ, 28 Բիւ տը լա Ռէն – Պլանշ, Փարիզ 13) ուր սիրով կ'ընդունուին բոլոր երիտասարդները:

Իսկ այն հայ երիտասարդները, որոնք Պոպինոյի ներկայացման միջնարարին կամ վերջաւորութեան ուզեն ծանօթանալ հայ երիտասարդ արուեստագէտին հետ, իր լոժին մէջ, նրբանցքներէն անցնելու համար կրնան ներկայանալ «Յառաջ»ի այսօրուան թիւով:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Մարսէյլի Լը Փրովանսալէն կը տեղեկանանք թէ հրամանատար Գեղամ Մուրատեան Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճանին բարձրացած է ի գնահատութիւն Ֆրանսական բանակի իր երկար տարիներու ծառայութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Ո՞վ կրնայ ըլլալ դեղին դաֆթանով այդ ծեր Թուրքը: Եւ ինչո՞ւ բաց գլխով կը պտըտի: Մինչեւ հիմա առանց փաթթոցի թուրք դեռ չէին տեսած, բացի երբ լուացուէին կամ ածիլուէին: Դեղին դաֆթանաւորը իրենց քալելը լսելով ետեւ դարձաւ:

Մօրէն էր:

Ոտքի ելաւ ու թողուց ճատրակ խաղցողները: Դէմքէն անհետ եղած էր առաջին օրուան յոդնածութիւնը, որ գրեթէ հիւանդի մը կերպարանք տուած էր իրեն: Փոքրիկ սեւ աչքերը կենդանութեամբ լի կը փայլէին, քալուածքն ալ ուժեղ էր, գրեթէ երիտասարդական: Երկու իշխաններուն առջեւ ելաւ ու ձեռքերը խաչաձեւ կուրծքին վրայ ծալեց:

— Ինչո՞ւ կ'ատէք զիս, — պոռթկաց, հրացայտ աչքերով, — ինչո՞վ կը տարբերիմ ձեզմէ: Արդեօք ինձմէ հարո՞ւստ էք: Հոս այլեւս ոչ ոք հարուստ է: Աւելի բարձր ազնուականութի՞ւն մը ունիք: Ես ալ ձեզմէ ոեւէ մէկուն չափ հին ազնուականութիւն ունիմ:

— Դուն աւազակ ես, — յարեց Վաղենտ Թէօրէօք մոլտալով:

— Դուք ալ աւազակներ չէ՞ք: Դուք ալ ձեռքերնիդ հասած տեղէն չէի՞ք առներ ձեր հարստութիւնը: Իրարու դէմ չէի՞ք կռուիր: Չէի՞ք դառնար հողմացոյցի մը պէս մերթ Յովհաննէսի, մերթ Փերդինանդի կողմը: Անոր ծափ կը զարնէիք՝ որ աւելի կուտար:

Մայլանտ Վաղենտ Թէօրէօքի թեւէն բռնեց:

— Երթանք, թողունք այս մարդը:

— Ինչո՞ւ պիտի երթամ, — քաշեց ինքզինքը Վաղենտ Թէօրէօք, — կեանքիս մէջ ոչ շուներէն ոչ ալ մարդոցմէ երբեք ետ չեմ քաշուած:

Ու նստարանին վրայ նստաւ, ու ձայնը հանդարտեցուց տեսնելով որ դրան կողմէն Վելի բէկ կուգար: Իմամի մը եւ Մօրէի երկու զաւակներու հետ կուգար, երկուքն ալ թրքական հագուստներ հագած էին արդէն, սակայն գլուխնին դեռ փաթթոց չկար, իրենց հօր պէս բաց գլխով էին:

Մայլանտ ալ նստաւ Վաղենտի քով:

Մօրէ ոտքերը բացած, մէկ ձեռքը մէջքին դրած կեցեր էր առջեւնին ու կը շարունակէր վիճաբանիլ:

— Ես ալ կայի այդ պատերազմին մէջ, ուր Գէորդ Տօժային յաղթեցինք: Ես ալ Մոհաչի ճակատամարտին մասնակցած եմ, ուր քսանչորսհազար հունդարացիներուն արիւնը թափեցաւ հայրենիքին համար:

— Ես ալ հոն էի, — մրմռաց Մայլանտ, — բայց ոչ անով պարծելու համար:

— Եթէ հոն էիր այդ արիւնի մկրտութեան, ուրեմն պէտք ես դիտնալ, որ անոնք որ ողջ մնացեր են՝ զիրար իբր եղբայր կը սիրեն:

— Ես սակայն չեմ ուզեր որ քեզի պէս ճամբու աւազակ մը զիս եղբայր կոչէ — որոտաց Մայլանտ բոլորովին կարմիր դարձած: — Ես շատ լաւ դիտեմ թէ ինչու համար կործաներ են Փալոթայի դըղեակդ:

— Կրնայ ըլլալ որ դիտնաս: Բայց չե՞ս դիտեր թէ Նանայի բերդս ինչու կործաներ են: Չե՞ս դիտեր թէ Պուտայի փաշային ոտքերուն տակ կը հեծէ ամբողջ Հունդարիան, ու ես, Լատիսլաս Մօրէ, ես միայն եղայ որ յանդգնեցայ զոչել իրեն. «Շան զաւակ թնճուկակիր ...»:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղ	20
Գրիգոր վրդ. Խաչերեան	30
Բարեկամ մը	20
Ն. Մանուկեան	10
Օ. Կիրակոսեան	20

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Կապ. Խաչի Պանեէոյի մասնաճիւղ	50

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Տիկին մը	10

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Կիրակի (24 Յունուար) կէս օրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան սրահը , 295 Ռիւ Պուալօ :

Պզտիկներուն կողմէ պիտի ըլլան տրամախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ սիրուն անակնկալներ :

Գեղջկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ,

« ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է »

Հայկական «Կաղանդ Պապան» նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր պզտիկներուն :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՍԱԽՕՍԻԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը Յունուար 19ին, ժամը 20·30ին Ահարոնեան սրահին մէջ (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Նիւթ.— Հայ քաղաքական կուսակցուրըն ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սե-

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ու ընկերուհիները , նոյնպէս Նոր Սերունդը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 24ին, Ազգ. Տան սրահը :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱԶԱՏՈՒՀԻ – ՆԻԿՈԼ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
ՎԱՐՈՒԺԱՆ – ՓԱՍՔԱԼ ԵՍԱՅԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Հրայր – Ժորժ Խաչիկեանի :

9 Յունուար, 1965 Իսի

×

Այս առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները. Կնքահայրը՝ Խաչիկեան 50 Ֆր. , Իսիի Կապ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Յովսէփեան յիսուն Ֆր. Կապոյտ Խաչին , յիսուն Ֆր. Նոր Սերունդի, Տէր եւ Տիկին Եսայեան քսան Ֆր. Կապ. Խաչի, 30 Ֆր. Նոր Սերունդին, Տէր եւ Տիկին Թօփսաքալեան յիսուն Ֆր. Կապ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Փիլեան Ասատուր քսան Ֆրանք Կապ. Խաչի : (Գումարները յանձնած են իրենց նպատակներուն) :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ , ժամը 21ին, իր ժողովատեղիին մէջ: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա , Զուիցերիա, անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON
246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84
20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ , «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ , (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն):

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա , բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

STABILISATION DES PRIX
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ , (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած :

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք , ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Ռիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Բէփիւպլիք :

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի շէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խըմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր , ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը , պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները :

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով :

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները ,ծնողքները, երախաները , բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ :

×

Ֆ. Կապ. Խաչը նոր տարուան առթիւ ուրախացնելու համար նաեւ մեր զրկեալ հայրենակիցները, յատուկ ներկայացումով մը «Մանուկներու Օր»ուան յայտագիրը պիտի կրկնէ Աղքատախնամի Մոնմորանսիի ծերանոցին Տան մէջ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Ely sées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սերոբ – Սօսէ մասնաճիւղին կողմէ, որ սիրով կը հրաւիրէ ծնողքները: *Կիրակի , Յունուար 24, ժամը 15·30ին,*
CENTRE ADMINISTRATIF ET SOCIAL D'ASNIERES — SALLE No 5

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի , Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի :*

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ

Արտասահման՝ Տար. 80 ֆր. Հատը 0.30 Ֆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 19 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10210 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.210

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԸՐՉԻԼ

Բրիտանական կայսրութեան ինչպէս արքաները, նոյնպէս վարչապետները տեսակ մը ժառանգական սերունդ կը կազմեն : Մանաւանդ պահպանողական կուսակցութեան մէջ :

Մէկը միւսէն եփուն եւ տոկուն դէմքեր են, որոնք ունին մէկ հիմնական դաւանանք,— թոյլ չտալ որ խաւարի կայսրութեան արեւը :

Որքան ալ փոխուած ըլլան ժամանակները, նսեմացնելով այդ արեւուն ճառագայթները, միշտ անսասան կը մնայ աւանդութիւնը, — հաւատք եւ կամք եւ աշխատանք :

Այս տեսակէտէն բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Չըրչիլ, որ դարձաւ համաշխարհային արժէք մը՝ վերջին աշխարհամարտի ընթացքին :

Իբրեւ շառաւիղը թունդ ազնուապետական գերդաստանի մը որ վճռական դեր կատարած է բրիտանական կայսրութեան մէջ, Ուինսթըն Չըրչիլ շատ կանուխէն տոգորուած էր իշխելու, առաջնորդելու տենչով :

Եղած է յանդուգն եւ կամակոր՝ երիտասարդութեան օրերուն :

Սկիզբէն իսկ այն համոզումն ունէր թէ նախասահմանուած է տիրաբար վարելու բրիտանական կայսրութեան ճակատագիրը :

Իրեն համար բանաստեղծական թռիչք մը չէր « Իշխէ՛, Բրիտանիա»ն, այլ կենդանի ուղեցոյց մը, որուն կը կառչէր անվկանդ, երբ ամեհի ալիքներ կը սարսէին կայսրութեան նաւը :

Այդ գիտակցութիւնն էր որ կ՛առաջնորդէր զինքը, երբ կը գործէր իբրեւ ծովային կամ սպառազինութեանց նախարար, Ա. եւ Բ. աշխարհամարտներու ընթացքին :

Այդ գիտակցութեամբ ալ, շատ վերէն կը նայէր փոքր, անճար ազգերու վրայ :

« Մանրուքներ» էին անոնք, բաղդատելով Մեծն Բրիտանիոյ կենսական շահերուն հետ :

Այդ էր պատճառը որ երբեք չվարանեցաւ միշտ յառաջ քաշելու Թուրքիան, իբրեւ գործօն ազդակ Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական հաւասարակշռութեան համար :

Դարձեալ ինքն էր որ, 1940 Յունիսի պարտութեան ժխորին մէջ, Ֆրանսա կու դար շնչասպառ, երկու պետութիւնները միացնելու եւ ելք մը գտնելու համար :

Պատմութիւնը կ՛ըսէ թէ բացառիկ եղաւ իր դերը՝ այդ օրերուն : Ոչ միայն կայսրութեան պաշտպանութիւնը կազմակերպելու, այլեւ հաւատք ներշնչելու համար :

Պատրաստարան միտք, ունէր բացատրութեան ձեւեր, ասութիւններ որոնք պատմութեան անցած են :

Օրինակ՝ սա պատկերալից բացատրութիւնը, ահաւոր ճգնաժամի մը պահուն, — « քրտինք, արցունք եւ արիւն» :

Դարձեալ ինքն էր որ հնարեց «երկաթեայ վարագոյր» բացատրութիւնը, 1946 Մարտ 5ին, ճառ մը խօսելով Մ. Նահանգներու մէջ,— Շթեթինէն (Պալթիկ ծով) մինչեւ Թրիէսթէ (Ադրիական) երկաթեայ վարագոյր մը իջած է եւրոպական ցամաքին վրայ » :

Ինչպէս իր յուշերը, Եալթայի խորհրդաժողովին ատենագրութիւններն ալ հաստատեցին թէ յաճախ – սինիք լեզու մը կը գործածէր, նոյնիսկ դաշնակից այլ պարտուած երկիրներու հանդէպ, ամէն բանէ վեր դասելով կայսրութեան շահերը :

Անշուշտ ասոր համար է որ «Թայմզ» Չըրչիլը կ՛անուանէ « Միջազգային պատմութեան հսկաներէն մին» :

1955 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԸՐՉԻԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

—o—

ԱՌԻՒԾԸ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԱՌՏՈՒ ԴԵՌ ԿԸ ԴԻՄԱՆԱՐ

Երկուշաբթի առտու, Մեծն Բրիտանիոյ մեծագոյն դէմքը՝ Ուինսթըն Չըրչիլ կեանքի վերջին պայքարը կը տանէր այն նոյն վճռական կամքով զոր տարած էր բոլոր պայքարները, այս անգամ սակայն մեծ հակառակորդի մը դէմ, որ ցարդ պարտութիւն չէ ճանչցած :

Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, հակառակ անխուսափելի վախճանին որու կը սպասուի անձկութեամբ, մարդիկ դեռ կ՛աղօթեն, դեռ կը յուսան, դեռ կ՛ուզեն հաւատալ թէ հրաշք մը կրնայ այս անգամ ալ փրկել այն մեծ ռազմիկը որ եղած է Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ : Անգլիացի զբօսաշրջիկ մը յանկարծամահ եղած է Վենետիկի մէջ լսելով Չըրչիլի հիւանդութիւնը, անդին Լոնտոնէն մինչեւ Լակոս, յուզումը մեծ է : Մոսկուայի մէջ, « Իզվեստիա» տասը տող կը նուիրէ միայն, հրատարակելով առողջական հաղորդագրութիւնները : Էլիզապէթ թագուհին միշտ տեղեակ կը պահուի մեծ հիւանդին վիճակէն, մինչ Լէյտի Չըրչիլ, իր ամուսնոյն ձեռքը բռնած կը շարունակէ հսկել : Հայտ Փարք Կէյթի բնակարանը հասած է նաեւ Չըրչիլի «անառակ որդին», Սարահ Չըրչիլ, որ տարիներէ ի վեր չէր տեսնուեր իր ընտանիքին հետ :

Մինչ այդ սակայն, Չըրչիլ կը տկարանար եւ բազկերակը կը սկսէր անկանոն կերպով զարնել : Երկուշաբթի ցերեկ, իր հին բժիշկն ու բարեկամը՝ Լորտ Մորան, կը հրատարակէր եօթներորդ զեկոյց մը Չըրչիլի հիւանդութեան ընթացքին վերաբերեալ : Աշխարհի բոլոր թերթերը էջեր կը նուիրեն Չըրչիլի : Գերմանական Տի Վելթ կը գրէ ի մէջ այլոց.— « Ռուզվլեթ միշտ արգելք հանդիսացած է որ խաղաղութիւնը պատրաստէ պատերազմի ատեն եւ ընդդիմանայ խորհրդային վտանգին զոր Չըրչիլ շատ կանուխէն զգացած էր : Այն տեսակէտներուն մէջ զորս Չըրչիլ պիտի թողու իբրեւ ժառանգութիւն, առաջին տեղը կը գրաւէ Եւրոպայի միասնականութիւնը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՈՆԻ Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Ժերլիէ մեռաւ առջի օր, 85 տարեկանին : Փայլուն փաստաբան, Ժերլիէ յապաղած կոչումներու ամէնէն յատկանշական տիպարն է : Քահանայ ձեռնադրուած է 41 տարեկանին : Շատ զբաղած է ընկերային հարցերով եւ մեծ դեր կատարած է բանուոր – քահանաներու հարցին մէջ : Բազմաթիւ միջամտութիւններ ալ ըրած է ի նպաստ Հրեաներուն : Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի : Լիոնի նոր Արքեպիսկոպոսն է՝ Գերապայծառ Վիյօ, 59 տարեկան :

ՓԱՐԻԶ հասնելէ առաջ, Էրհարտ երկար խօսակցութիւն մը ունեցած է Ատընաուրի հետ : Կը կարծուի թէ Դաշնակցային Հանրապետութեան նոր վարչապետը ուզած է հասկնալ հին վարչապետէն թէ ի՞նչպէս պէտք է խօսիլ տը Կոլի հետ :

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ Երկուշաբթի օր քարիւղի ճարտարարուեստի բանուորները վերսկսած են իրենց աշխատանքը :

ԵԳԻՊՏԱՑԻ երեսփախան մը կ՛առաջարկէ որ իւրաքանչիւր խորհրդարանական քիչ մը արիւն տրամադրէ շարադրելու եւ ստորագրելու համար այն բանաձեւը որ նախագահի Նասրը պիտի շնորհէ իր պաշտօնին վերանորոգումը, վեց տարուան նոր շրջանի մը համար :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՕՔ

ԿՈՉ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

Շուտով կը լրանայ յիսնամեակը այն մղձաւանջային օրերուն, ուր Օսմանեան Թուրքիոյ քաղաքական ղեկավարութիւնը ձեռնարկեց արեւմտահայ ժողովուրդի տեղահանութեան եւ բնաջնջումին : 1915 թուականին զարունէն սկսեալ, եւ քանի մը տարուան ընթացքին, վայրագ այդ ցեղասպանութեան զոհ դացին շուրջ մէկուկէս միլիոն Հայեր, եւ վերապրող Արեւմտահայութիւնը աքսորի ճամբաներու երկայնքին կամ անապատներու մէջ տուայտելէ ետք, ցրուեցաւ աշխարհի չորս ծագերուն, կորսնցնելով երեք հազարամեայ իր ազգային օջախը :

Ամայացաւ արեւմտեան Հայաստանը, կործանեցան Հայոց չէները, թալանուեցան անոնց հարստութիւնները եւ օսմանեան խաւարը կլանեց Հայոց լուսաւոր ոստաններն ու կեդրոնները : Աննախընթաց եղեռնի ծանօթ հեղինակները, Թալէաթ, Էնվէր եւ ամբողջ խումբը Օսմանցի ցեղասպաններու, վճռած էին միանգամընդմիշտ հաշիւը մաքրել հայ ժողովուրդին եւ վերջնականապէս չքացնել Հայոց դարաւոր տեսիլքը, որպէսզի կարենային յայտարարել ի լուր աշխարհի թէ՝ «հայկական հարց գոյութիւն չունի, վասնզի Հայ չկայ » :

Բարեբախտաբար Օսմանցի ցեղամոլները ի վիճակի չեղան ամբողջացնելու իրենց մահասփիւռ ծրագիրը, եւ ի զուր չանցան հայ ժողովուրդին մեծ նահատակութիւնն ու ինքնապաշտպանութեան հոյակապ սխրագործութիւնները : Արդարեւ, մասամբ իրականացաւ ու մարմին առաւ մեր նահատակներուն մեծ երազը, հայկական սրբազան հողի մէկ մասին վրայ վերականգնեցաւ Հայոց հարազատ պետութիւնը, որ մշակութային ու տնտեսական յարաճուն՝ վերելք արձանագրեց եւ դարձաւ լուսաւոր եւ անխորտակելի կռուանը մեր ժողովուրդի յետագայ հզօր երթին եւ ապագայ ստեղծագործ մեծութեան :

Հայկական Հանրապետութիւնը պատմական մեծ ու անփոխարինելի յաղթանակ հանդիսանալով հանդերձ, բնականաբար չի նշանակեր « Հայկական Հարցին» ամբողջական լուծումը : Տակաւին անլոյծ կը մնայ արեւմտահայ հողերու ազատագրութեան արդարագոյն դատը : Եւ հիմա, Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առիթով, հայրենաբնակ թէ պանդուխտ Հայութեան վրայ սրբազան պարտք կը ծանրանայ՝ հետապնդելու մեր դատը համահայկական ճիգով եւ անսասանելի հաւատքով :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ինչպէս նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը իրենց մասնաւոր կոնդակներով յորդորեցին արդէն հայ ժողովուրդը վեհաշուք հանդիսութիւններով նշելու Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը, եւ համազգային շուքով յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն : Մենք վստահ ենք որ ողջ Հայութիւնը պիտի փութայ երկիւղածութեամբ մատուցանել իր յարգանքի տուրքը մեր ժողովուրդի մեծ երազի ճամբուն վրայ ինկած մարտիրոսներու ու հերոսներու սուրբ յիշատակին եւ պիտի ուղէ հաղորդուիլ անոնց հայրենասիրական անմար ոգիէն ու շունչէն : Սակայն բաւարար չեն խունկն ու աղօթքը, յարգանքն ու խոնարհանքը, այլ անհրաժեշտ է ջերմեռանդօրէն փարիլ մեր նահատակներու ազգային մեծ կտակի գործագրութեան աշխատանքներուն :

Մեծ Եղեռնի չարաշուք տարիներէն ըսկըսեալ, մեր ժողովուրդը, հակառակ միջազգային քաղաքական աննպաստ գործօններուն եւ պայմաններուն, երբեք չըհրաժարեցաւ իր սրբազան դատին, եւ ներկայիս անիկա իրաւամբ կ՛ակընկալէ, որ իր պաշտօնական եւ անպաշտօն մարմինները, իր ամբողջ ղեկավարութիւնը նոր եռանդով եւ աննահանջ կորովով շարունակեն հետապնդել մեր հողային դատը, պահանջելով Թուրքիոյ կողմէ բրոնագրաւուած Հայկական Հողերու ազատագրումը եւ անոնց կցումը ներկայ հայկական պետութեան հողամասին : Մեր ժողովուրդը իրաւամբ կ՛ակնկալէ, որ իր բոլոր կազմակերպութիւններն ու գիտակից տարրերը ամբողջական նուիրումով ու հաւատքով փարին մեր դատը հետապընդելու փրկարար աշխատանքին, ու ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առնեն՝ հասնելու համար այդ դատի արդար ու խաղաղ լուծման :

Արդ, թարգմանը հանդիսանալով մեր արդարապահանջ ժողովուրդի զգացումներուն եւ ապրումներուն, Ռամկավար Ազատական եւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեանց պատասխանատու մարմինները, սփիւռքահայ զանազան հաւաքականութիւններու պատկանող ծանօթ անձնաւորութեանց հետ գործակցաբար, Պէյրութի մէջ կեանքի կոչեցին Հայոց հողային դատի հետապնդման առժամեայ կեդրոնական յանձնախումբը, որ ներկայ կոչով կը դիմէ ահա ամբողջ Սփիւռքահայութեան եւ հրաւէր կը կարդայ միասնական ճիգով գործունէութիւն ծաւալելու ի նպաստ մեր դատի բարւոք լուծման :

Կոչ կ՛ընենք հայ գաղութներու անխտիր մեր բոլոր հայրենակիցներուն եւ կազմակերպութիւններուն անյապաղ ստեղծել Հայոց Դատի հետապնդման յանձնախումբեր, եւ ճիգերը համակարգելու նպատակով, կապ հաստատել մեր մարմինին հետ :

Կոչ կ՛ընենք բոլոր գոյութիւն ունեցող թէ ստեղծուելիք մարմիններուն՝ պատրաստուիլ այն Համագաղութային Համաժողովին համար, որ պէտք է գումարուի յառաջիկային, եւ ուր ամբողջ Սփիւռքահայութեան ներկայացուցիչները միասնաբար պէտք է որդեգրեն մեր ազգային դատի լուծման անհրաժեշտ բոլոր միջոցները :

Կոչ կ՛ընենք մեր ազգասէր հայրենակիցներուն ոտքի կանգնիլ ու խաղաղ եւ օրինաւոր միջոցներով հետապնդել մեր հողային սրբազան դատը :

Մենք կոչ կ՛ընենք խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը սիրող բոլոր մարդերուն եւ պետական ղեկավարներուն, ամէն տեղ, որ արդարութիւն ընելով հայ ժողովուրդին, դրապէս նպաստեն խաղաղութեան ամրապնդման եւ ժողովուրդներու միջեւ խաղաղ գոյակցութեան զօրացման :

Յարգանք՝ մեր բիւր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Յաւերժ փա՛ռք՝ մեր ստեղծագործ ժողովուրդին :

Փառք եւ յաղթանա՛կ՝ մեր հողային սրբազան դատին :

ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏԻ
ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ԱՌԺԱՄԵԱՅ
ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Տոքթ. Վարդան Թօփալեան, Պ. Պ. Յարութիւն Կուժունի, Վահէ Վահեան, Գրիգոր Խաչերեան, Մկրտիչ Կապրաշ, Վեր. Տիգրան Խըրլոբեան, Տոքթ. Տիգրան Վարժապետեան, Փրոֆ. Բարունակ Թովմասեան, Մեթր Հրաչեայ Սեդրակեան, Պ. Տիգրան Թոսպաթ, Պ. Ժիրայր Նայիրի, ճարտ. Յակոբ Դաւիթեան, Պ. Բենիամին Ժամկոչեան, Մեթր Նուպար Թուրսարգիսեան, Պ. Գեղամ Տանձիկեան :

ՊԷՅՐՈՒԹ, 15 Յունուար 1965

ՀԱՅ ԲՆԱԽՕՍՆԵՐԸ

Հին պատմութիւն ունի բնախօսութիւնը Հայաստանի մէջ: Անիի համալսարանի հիմնադիր Յովհաննէս Իմաստասէր անգլիացի Պեքընէն շատ առաջ, ԺԱ. դարուն, ջատագոված է փորձառական եղանակը, իբրեւ բոլոր գիտելիքներուն հիմը:

Մխիթար Հերացի, որ ԺԲ. դարու հայ բժշկագիտութեան մեծագոյն դէմքն է, աշխարհի մէջ առաջին անգամ ըլլալով գրած է, թէ բժշկութեան մէջ տեսականն ու գործնականը պէտք է իրար ամբողջացընեն: Միջնադարու հեղինակը բազմաթիւ գիրքեր գրած է, որոնցմէ գլուխ-գործոցը՝ «Ջերմանց մխիթարութիւնն» է: Այս շատ արժէքաւոր գիրքը առաջին անգամ տպագրուած է 1832ին, Վենետիկ, Մխիթարեաններու կողմէ, իսկ այնուհետեւ թարգմանուած է բազմաթիւ լեզուներու:

Յովհաննէս Երզնկացիի (1250 – 1326) վկայութեամբ, իր օրով, ուսումնական եւ գիտական նպատակներով Հայաստանի մէջ թոյլատրուած էին հերձումները՝ մահուան դատապարտուած ոճրագործներուն վրայ, ինչպէս նաեւ դիահերձութիւնը: Մինչդեռ Եւրոպայի մէջ այս եղանակը սկսաւ կիրարկուիլ միայն ԺԶ. դարուն:

Յովհաննէս Երզնկացի իր բազմաթիւ աշխատութիւններուն մէջ շատ յառաջադէմ միտքեր արտայայտած է բնախօսութեան եւ կենսաբանութեան վրայ: Այդ միտքերը մեծ արժէք ներկայացուցած են: Օրինակ, արեան շրջանառութեան, մը-կաններու եւ այլ համակարգող գործարաններու գործունէութիւնը կարգի բերելու ուղղութեամբ մեծ դեր վերագրած է ջղային համակարգութեան (գլխուղեղ, ողնուղեղ, ծայրամասի ջիղեր):

ԺԵ. դարուն կազմախօսութեան եւ բընախօսութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ գրած են Տաթեւի համալսարանի փիլիսոփայութեան եւ բնական գիտութիւններու դասախօս Օհան Որոտնեցի եւ անոր յաջորդը Գրիգոր Տաթեւացի:

Միջնադարու ուրիշ բժիշկ մը՝ Գրիգորիս պարզ միտքեր արտայայտած է ջիղերու կազմախօսութեան եւ բնախօսութեան վերաբերեալ: Ուսումնասիրած է գլխուղեղին եւ ողնուղեղին փոխադարձ կապը, նկարագրած է ողնուղեղէն բխող ջղային արմատները եւ անոնց գործունէութիւնը: Հայ բժիշկները Հալէյէն եւ Լէոնարտօ տա Վինչիէն աւելի ճիշդ տեղեկութիւններ տուած են սրտի մկանային կառուցուածքի մասին:

Միջնադարու հայ մեծ բժիշկը՝ Ամիրտովլաթ Ամասիացի (1414 – 1496) իր «Ուսումն բժշկութեան», «Օգուտ բըժշկութեան», «Ախրապատին», «Անգիտաց անպէտ» եւ այլ գործերուն մէջ մեծ տեղ յատկացուցած է սաղմնաբանութեան, կազմախօսութեան, բնախօսութեան, դեղաբանութեան եւ բժշկագիտութեան միւս բնագաւառներուն ուսումնասիրութեան:

Բացի վերոյիշեալ ուսումնասիրութիւններէն, մեծ աշխատանք կատարած է դեղեր պատրաստելու գործին մէջ: Պահած եւ գալիք սերունդներուն հաղորդած է հին հայկական դեղերուն, դեղաբոյսերուն, բոյսերուն եւ կենդանիներուն անունները:

Բնախօսութիւնը աշխարհի մէջ մեծ թափ ստացաւ միայն ԺԹ. դարուն: Ռուսական բնախօսութեան հայրը հանդիսացաւ Մ. Սեչենով, որ իր «Գլխուղեղի անդրադարձները» աշխատութեան մէջ բոլորովին նոր եղանակով բացատրեց մարդուն հոգեկան գործողութիւնները: Անոր աւանդներուն լաւագոյն ժառանգորդները եղած են աշխարհի ամէնէն աւագ բնախօսը, Նոպելեան մրցանակաւոր Ի. Պաւլով եւ ապա Վվեդենսկի եւ Ուխտոմսկի:

Պաւլովի աշխատանոցը շատ շուտով դարձաւ գիտական մեծ կեդրոն մը: Արդարեւ, հոն կը դիմէին գիտնականներ, աշխարհի բոլոր կողմերէն: Ասոնց մէջ կային նաեւ Հայեր: Պաւլովի առաջին հայ աշակերտներէն, իսկ յետագային բընախօսութեան ականաւոր ներկայացուցիչներէն է Վարդան Վարդանեան, որ դարձաւ Ռուսիոյ ամէնէն ականաւոր բընախօսը: Պետերբուրգի մէջ կազմակերպած է բնախօսական կեդրոններ եւ դասաւանդած է բազմաթիւ ուսումն. հաստատութիւններու մէջ: Կարեւոր յայտնագործումներ կատարած է սիրտ-անօթային համակարգութեան ջղային կարգաւորութեան, ինչպէս նաեւ գործարաններու ջերմին կանոնաւորութեան, շնչառութեան եւ մաշկի կենսաելեկտրական երեւոյթներուն ուսումնասիրութեան ասպարէզին մէջ:

Վարդանեան հանդիսացած է Սեչենովի անունը կրող «Ռուսական բնախօսական ընկերութեան» նախաձեռնողը եւ կազմակերպողը, «Ռուսական բնախօսական հանդէս»ին հիմնադիրը: Այս ընկերութիւնը եւ հանդէսը մեծ դեր խաղացած են ռուսական բնախօսութեան զարգացման գործին մէջ:

«Լինելով Հայ, Վարդանեան երիտասարդ հասակից հետեւում էր հայկական հարցերի ընթացքին, մշտական եւ գործօն մասնակցութիւն էր ցուցաբերում հայկական քաղաքական, հասարակական, բարեգործական եւ լուսաւորական կազմակերպութիւններում» (Լ. Օրբելի):

Հայկական մամուլը ջերմ տողեր նուիրեց Վարդանեանի գիտական գործունէութեան 35ամեակին առթիւ: «Մարտ» 1911ին գրեց ի մէջ այլոց. «Հեռու ամէն տեսակ աղմուկներից, հեռու սնափառութիւնից եւ բարձր դիրք ձեռք բերելու ձգտումից 35 երկար տարիներ նուիրուած բժշկական գիտութեանը, նուիրուած նաեւ հայ հասարակական գործին, այսօր նա կանգնած է ամէնքի դիմաց դափնին ճակատին: Ահա մի մարդ, որ միշտ ինքը խուսափում է փառքից, որ իր խորին համեստութեամբ միայն դիտէր գործել եւ գործել ընդհանուրի համար, բայց որին հետեւեց փառքը եւ հասաւ նրան»:

Ի. Պաւլովի աշակերտ էր նաեւ աշխարհահռչակ բնախօս Լեւոն Օրբելի, որ ծնած է Ծաղկաձոր: 1884ին կ՚աւարտէ Պետերբուրգի ռազմաբժշկական ակադեմիան եւ ազգակից Վարդանեանի երաշխաւորութեամբ կը մտնէ Պաւլովի աշխատանոցը: Իր անխոնջ, անձնուէր աշխատանքին շնորհիւ յետագային ան դարձաւ այդ նոյն ակադեմիային փրոֆէսէօրը: Իսկ 1943էն մինչեւ 1950՝ ակադեմիայի պետ: Պաւլովի մահէն ետք Օրբելի Խորհ. Միութեան ամէնէն մեծ բնախօսն էր:

Լ. Օրբելիի յայտնագործութիւնները բարձրագոյն ջղային գործունէութեան, ուղեղիկի բնախօսութեան, սէնփաթիք ջղային համակարգութեան եւ զգայարանքներու ուսումնասիրութեան ճիւղին մէջ համաշխարհային հռչակ վայելող դէմք մը եղաւ: Բնաշրջական բնախօսութեան հիմնադիրն է, տեսական բնախօսութեան ամէնէն ակնառու ներկայացուցիչը՝ աշխարհի մէջ:

Երբ հիմնուեցաւ Երեւանի համալսարանը, ստեղծուեցաւ նաեւ բնախօսութեան ամպիոնը, որուն առաջին զեկավարը եղաւ բնախօս եւ փիլիսոփայ Տիգրան Մուշեղեան: Անոր աշակերտներէն է Եզրաս Հասրաթեան, որ մեծ եւ կարեւոր յայտնագործումներ ըրաւ կեդրոնական ջղային համակարգութեան մարզին մէջ, որոնք բժշկութեան համար ոչ միայն տեսական այլեւ գործնական մեծ արժէք կը ներկայացնեն:

Համաշխարհային հռչակ վայելող գիտնական մըն էր նաեւ Մոսկուայի համալսարանի բնախօսութեան ամպիոնի վարիչ, այժմ հանգուցեալ, ակադեմական Խաչատուր Կոշտոյեանց: Հեղինակ է բազմաթիւ մենագրութիւններու: Անոր «Համեմատական բնախօսութեան հիմունքները» եռահատոր մեծածաւալ աշխատութիւնը միակն է աշխարհի մէջ եւ մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Մարդու ուղեղի բնախօսութեան եւ կառուցուածքի ուսումնասիրութեան ասպարէզին մէջ համաշխարհային հռչակ վաստըկած է Մոսկուայի ուղեղի հիմնարկութեան վարիչ, ակադեմական Սիմոն Սարգսեան: Անոր «Ուղեղի ատլասը» սեղանի անփոխարինելի գիրք մը դարձած է աշխարհի բոլոր բժիշկներուն համար:

Գիտութեան բնագաւառին մէջ անփոխարինելի ծառայութիւններ մատուցած է Խորհ. Միութեան կեդրոնական արեան փոխներարկութեան հիմնարկութեան նախկին վարիչ, ակադեմական Անտրէյ Բաղդասարեան: Իր աշխատանքներուն շնորհիւ այժմ գիտութիւնը կրցած է պարզաբանել արեան եւ արիւնաստեղծ գործարաններու կարգ մը շատ տարածուած հիւանդութիւններուն ծագումին պատճառները եւ բուժումի միջոցները:

Գիտական շրջանակներու մէջ աչքի զարնող անուն մըն է ներկայիս Փրոֆ. Երուանդ Հայրապետեանց, որ Լենինկրատի համալսարանի բարձրագոյն ջղային գործունէութեան բնախօսութեան ամպիոնի վարիչն է:

Մեծ են նաեւ հանգուցեալ Փրոֆ. Մուշեղ Դուրմիշեանի ծառայութիւնները համաշխարհային բնախօսութեան ասպարէզին մէջ:

Ռուսիոյ զանազան վայրերուն մէջ կ՚աշխատին նաեւ բազմաթիւ հայ բնախօսներ: Ասոնցմէ են փրոֆէսէօրներ Արտաշէս Քարամեան (Լենինկրատ), Յակոբ Մարկոսեան, Ն. Ջաւատեան (Մոսկուա) եւ ուրիշներ:

Բնախօսական գիտութիւնը մեծ թափով կը զարգանայ նաեւ Հայաստանի մէջ:

Հայ բնախօսները աշխարհի չորս ծագերուն, տարբեր համագումարներուն, պարբերաբար կը ներկայացնեն այնպիսի ուսումնասիրութիւններ եւ կուգան այնպիսի եզրակացութիւններու, որ միայն պատիւ կը բերէ մեր ազգային անունին:

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԱՇԱՐՔԻՆ ԿԱՊՈՒԱԾ)

(1) Ոմանք, փոխանակ կրճատում մը կատարելու կամ բառ մը ջնջելու, «բարեպաշտ» թարգմանութիւն մը տուած են: Օրինակ, շատեր անիմաստ եւ անտեղի համարելով հանդերձ միջնորմային որոշ աճումներ, զորս շատ կը սիրէ Շէյքըսփիր՝ թերեւս անոր համար որ արթուն կը պահեն ուշադրութիւնը, բայց դանդաղութիւն կուտան գործողութեան, խնայած են Համլէթ – Օֆելիա տրամախօսութեան, որ առեղծուածային դիմագիծ մը կուտայ Համլէթի, մանաւանդ իր լպիրշ բացատրութիւններով, զորս հոգեբանները կը համարին ֆոպի սէքսիւէլի արտայայտութիւն, կամ ապացոյց՝ բառով միայն հեշտացողի կամ անկարողութեան, թէեւ անհասկնալի՝ հասարակ ժողովուրդին համար:

Օրինակ՝ Մասեհեան թարգմանութեամբ.— «Մի օր այդ ժամին դուստրս նրա հետ մենակ կը թողնեմ»:

Քասթելէնի թարգմանութեամբ.—

«Ժը լաշըրէ սիւռ լիւյի մա ֆիյ» (Բ. արար. 2, տող 169):

Բնագրին մէջ գործածուած է լուս բառը, որ Էլիզապէթեան շրջանի անգլերէ-

ԿԱՐԱՍԸ

Այն տարին պտուղներով ծանրաբեռնուած էին նաեւ ձիթենիները: Առատաբեր ծառեր, նախորդ տարին արդէն բեռնաւոր, վերանորոգած էին ամէնքն ալ իրենց առատ պտղաբերութիւնը՝ հակառակ մշուշին որ զիրենք տանջած էր տակաւին ծաղկումի շրջանին:

Զիրաֆան, որ ձիթենիներու լաւ կարգ մը ունէր Փրիզոմոլէի իր կալուածին մէջ, նախատեսելով թէ մառանը պահուած հոգէ կիտուած իր հինգ կարասները պիտի չբաւէին նոր քաղի բոլոր ձիթախիւղին համար, Գամասթրոյի Սանթօ Սթեֆանոյէն, ուր կը շինուէին, ապըսպըրած էր վեցերորդ մը եւս, աւելի խոշոր, մարդու մը կուրծքին բարձրութեամբ, դեղեցիկ, հաստափոր եւ փառահեղ, իբրեւ թէ միւս հինգին վրայ աբբայուհի ըլլար:

Հարկ չկայ ըսելու թէ այս կարասին համար կռուած էր բրուտին հետ: Եւ արդէն որո՞ւն հետ չէր չէր կռուեր տոն Լօլլօ Զիրաֆան: Ոչինչ բանի մը, իր կալուածի որեւէ մէկ պատէն ինկած որեւէ քարի, նոյնիսկ յարդի շիւղի մը համար, կը հրամայէր որ ջորին թամբեն՝ քաղաք վազելու եւ խնդիրը օրինական դատի յանձնելու: Այսպիսով, պաշտօնական թուղթերուն եւ փաստաբաններուն ծախսերովը, դատի կանչելով ասու ան եւ ամէնուն համար վճարելով՝ գրեթէ սնանկացած էր:

Կը պատմէին, թէ օրինական իր խորհրդատուն այլեւս ձանձրացած շաբաթական քանի մը անգամ զայն տեսնելէն, օձիքը ազատելու համար նուիրած էր անոր յարդի գրքոյկ մը, չափազանց փոքրիկ, անոնցմէ՝ որ եկեղեցիներուն մէջ հաւատացեալները ձեռքերնուն մէջ բռնած կ՚ունենան, կանոնադիրքը՝ որպէսզի կարողանար մինակը գտնել օրինական իրաւունքը մտադրած իր դատերուն:

Նախապէս, բոլոր անոնք որոնց հետ խնդիր կ՚ունենար, քմծիծաղով կը պոռային երեսին.— «Թամբեցէ՛ք ջորին» —, մինչդեռ հիմա՝ — «դիրքին նայեցէք»: Եւ տոն Լօլլօն կը պատասխանէր.

— Անշուշտ որ, եւ ձեզ չանթահարեմ պիտի, չան լակոտներ:

Այդ նոր կարասը, գնուած 4 փայլուն և հնչուն ոսկիով, մառանը իրեն յարմար տեղ մը գտնուելու սպասումին մէջ տակաւին, զետեղուեցաւ հընձանին մէջ: Նման կարաս մը տակաւին երբեք չէր տեսնուած: Կրնար պարունակել նուազագոյնը երկու հարիւր լիդր: Տեղաւորուած քաղցուէն եւ անօդ ու անլոյս տեղերու յատուկ կծու եւ ծանր օդէն մգլոտած խոնաւ այդ նկուղին մէջ՝ իսկապէս որ ցաւալի երեւոյթ մը ունէր: Ամէնքը կ՚ըսէին թէ մեծ դժբախտութիւն մը կրնար գալ գլխուն, բայց տոն Լօլլօն բոլոր այդ խորհուրդներուն կը պատասխանէր ուսի անփոյթ շարժումով մը:

Երկու օրէ ի վեր սկսած էր արդէն պտղաքաղը եւ ան ուղղակի կատղած էր՝ չգիտնալով ուրկէ սկսիլ, քանի որ հասած էին նաեւ ջորեպանները, բեռնաւորուած աղբով, որ հարկ էր դէզ դէզ փռել բլուրն ի վար, հոս ու հոն, նոր եղանակի ոլոռին համար: Մէկ կողմէն կը փափաքէր ներկայ ըլլալ անասուններու այդ բոլոր կարաւանի բեռներուն պարպումին, միւս կողմէն սակայն չէր ուզեր թողուլ ձիթենիները թօթվող մարդիկը: Եւ Թուրքի մը պէս կը հայհոյէր, կը սպառնար չանթահարել ասկամ ան՝ եթէ երբեք ձիթապտուղ մը, որ պարզ ձիթապտուղ մըն է՝ պակսէր, իբրեւ թէ սկիզբէն ծառերուն վրայ մի առ մի հաշուած ըլլար զանոնք, ինչպէս նաեւ եթէ իւրաքանչիւր աղբի դէզ նոյն ձեւն ու մեծութիւնը չներկայացնէր: Իր խոշոր ճերմակ գլխարկով, թեւերը սոթտած, կուրծքը բաց, դէմքը կաս կարմիր եւ ոտքէն գլուխը քրտինքներու մէջ՝ կը վազվզէր հոս ու հոն, գայլի իր աչքերը պտըտցնելով եւ բարկութեամբ ծեծելով ածիլուած երեսը:

Երրորդ օրուան վերջաւորութեան, ձիթենիները թօթվող դիւզացիներէն երեք հոգի սանդուխներն ու դաւազանները դնելու համար հնձան մտնելով՝ զարմացած քարացան ի տես դեղեցիկ նոր կարասին. ճիշդ մէջտեղէն երկուքի ճեղքուած էր: Առջեւէն մեծ կտոր մը կը զատուէր այնպէս՝ իբրեւ թէ մէկը կըտրած ըլլար զայն տապարով՝ հարուածելով փորին լայնքն ի վար:

— Մեռա՛յ, մեռա՛յ, մեռա՛յ,— գոչեց գրեթէ անձայն երեքէն մին՝ ձեռքով կուրծքը ծեծելով:

— Ո՞վ կրնայ ըրած ըլլալ — հարցուց երկրորդը:

Իսկ երրորդը՝

— Աստուած իմ, եթէ հիմա տոն Լօլլօն իմանա՛յ... ո՞վ պիտի իմացնէ: Իրաւ որ, նոր կարասը, մեղք եղաւ:

Առաջինը, ամէնէն աւելին վախցած, խորհուրդ տուաւ շուտով դուռը գոցել եւ սուսիկ փուսիկ կորսուիլ, դուրսը, պատին կռթնած ձգելով սանդուխներն ու դաւազանները: Բայց երրորդը բուռն կերպով ընդդիմացաւ:

— Խենդեցա՞ք, տոն Լօլլոյի՞ն հետ. կարող է հաւատալ որ կարասը մենք ենք կոտրած. հոս կեցէք եւ մի շարժիք:

Ելաւ հնձանին դիմաց եւ ձեռքերը բերնին՝ պոռաց.

— Տոն Լօլլօ՛, հէ՛յ, տոն Լօլլօ՛օօ:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ

(1 Շար.)

նով կը նշանակէ ինչ որ միջնադարեան հայերէնով կը կոչուի վազցնել, (կենդանաբուծութեան յատուկ բառ, իմաստը տեսնել՝ վաստակոց Գիրք, հրատարակութիւն Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի) :

Ապահովաբար, Պոլսոնիասլ այդ բառը լսելով է որ Համլէթ կ'ըսէ ազգկան հօր· — « Կատա՛տ»: Թարգմանիչները այս երկրորդ բառը կը թարգմանեն ... «ձկնաճաշ»: Պոնֆուա դրած է բուն բառը եւ Տոքթ. Ընելն, իր կարգին, կը հաստատէ թէ փիշմբնկըր, գրուած նաեւ փըլէշմբնկըր, կը նշանակէր կատա՝ երբ Շէյքսփիր կը գրէր Համլէթը:

Ձեմ պիտեր թէ կապ մը ունի՞ ձկնաճաշը կատաղ անուանող անգլիական բարբառը թիւնիկ կոչուած ձուկը կատաղ անուանող փրանսական բարբառին հետ : Գիտեմ միայն որ, եթէ հետեւինք փրանսացի ձկնաբաններու տուած բացատրութեան, թիւնիկը (մաէռօ) շատ կը սիրէ հետապնդել լոք կոչուած ձուկը (ալոգ), փորիկը սպիտակափայլ ըլլալուն համար փիւսլէթ եւս կոչուած (կոյտ), մինչեւ մեղքի մէջ ձգելը :

(2) Վկայութիւն մը Շէյքսփիրի մասին, Համլէթը համարելով իր հոգեկան վիճակին պատկերը՝ հասուն տարիքին մէջ·— « Զանճրացած եմ բանէ՝ կը ցանկամ մահուան հանդիսաին» (Հնչեակներ, ԿԶ· 1):

(3) Փրոֆ. Ազնկի տեսակէտին դէմ եկլեով՝ այստեղ, ժամանակին ցոյց տըւած եմ թէ շատ հին պատմութիւն մը ունի ոսմանթիմիմը, — հին հելլենական դարաշրջանին իսկ ծանօթ :

(4) Ձենք կրնար քաջութեան ապացոյց համարիլ իր դորդոռոյը Լաէրտի դիմաց՝ երբ հրաւէր կը կարդայ ... կոկորդիլոս ուտելու եւ խմելու ... լեղի՝ բան Մահեանի, քացախ՝ բան Ֆրանսացի թարգմանիչներու : Բան բնագրին՝ խէլ (Ե· արար, 1, տող 298), դոր Սքիթի արմատական բառարանը կը կապէ յատի – ներկն քացախ բառին: Ճիշդ է թէ նոյն բառը գործածուած է Հնչեակներուն մէջ եւս (ՃԺԱ, 10), ուր քացախ թարգման – ուած է պատշաճօրէն, բայց կը կարծուի թէ Համլէթի բերնին մէջ պէտք է հաս – կրնալ հոլանտական դեսին անունը, — Խէլ, թարգմանելով՝ կրնա՞ս խմել Խէլ դեսը, կրնա՞ս ուտել կոկորդիլոսը եւն.: Կամ Խէլ ծովախորշը, Էլսինորի մօտ, ուր տեղի կ'ունենայ Համլէթի այս ոդ – բերգութիւնը : Եւ վերջապէս առաջին ա– բարուածին մէջ եւս (տեսարան 4, տող 36) կայ «մութ» բառ մը, դոր սմանք թարգմանած են քացախ, Մասեհեան՝ ժանդ :

(5) Մասեհեան Ուրուականին «սոսկա– լի՛ է» միջարկութիւնը դրած է Համլէթի բերանը (ԷԷ 27): Ոչ բնագրին, ոչ ալ այլ թարգմանութեանց մէջ կայ նման տեղա– փոխութիւն :

Շ. Ն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

—o—

Երկրին աչքի զարկող մշակութային հաստատութիւններէն մէկն է, որ օր ըստ օրէ կը հարստացնէ իր փոնտերը : Ներ – կայիս թանգարանը ունի 238 դրադէներ – րու եւ հրապարակագիրներու, 158 դե – րասաններու եւ բեմի նուիրուած ար – ուեստագէտներու, 75 երաժիշտներու եւ երաժշտագէտներու դիւանները, աւելի քան կէս միլիոն թանկագին ձեռագիր – ներ, որոնց շարքին Խ. Աբովեանի, Րաֆֆիի, Մ. Նալբանտեանի, Ռ. Պատ – կանեանի, Դ. Վարուժանի, Ե. Զարենցի, Պ. Ադամեանի, Կոմիտասի, Ալ. Սպեն – դիարեանի, Ռ. Մելիքեանի ինքնագրու– թիւնները :

Թանգարանը ունի հայերէն հնատիպ դիրքերուն ամէնէն հարուստ հաւաքածո– ներէն մէկը : Հոս կը գտնուին Մ. Նալ– բանդեանի, Ռ. Պատկանեանի, Գ. Սունդուկեանի, Ե. Շահազիզի, Մ. Աբեղեա– նի, Ա. Զօպանեանի, Թ. Ադատեանի, Գ. Արսլանեանի, Վ. Հասիքեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Ե. Զարենցի, Գր. Աւետ– եանի, Վ. Վաղարշեանի, Ար. Ոսկանեա– նի, Ան. Մալիլեանի եւ ուրիշներու մատենագիտական հարուստ գրադարանն– րը, ուր կարելի է գտնել գրականու – թեան, արուեստի եւ հայագիտութեան վերաբերեալ ամէնէն հազուագիւտ հրա – տարակութիւնները :

Գրադարանը ունի նաեւ երկու հազա – րէ աւելի հայ պարբերաթերթերու նը – մոյշներ, ինչպէս, օրինակ, « Հիւսիսա – փայլ», « Կռունկ Հայոց աշխարհին », « Ճռաքաղ», « Մշակ» , «Փորձ», «Ար – ձագանգ », « Փարոս Հայաստանի », « Ազբիւր», «Տարազ», «Մուրճ», «Մա – սիս», «Արեւմուտք», «Բիւզանդիոն » , « Ժամանակ» , «Արեւելեան մամուլ » , « Թատրոն – Բարեկամ մանկանց » , « Բազմավէպ » , « Հանդէս Ամսօրեայ», « Լոյս », « Գեղունի», «Գեղարուեստ », « Թատրոն», «Թատրոն եւ երաժշտու – թիւն » , «Ցուչարար » եւ այլ տաս – նեակ թերթերու եւ հանդէսներու լրիւ հաւաքածոները :

Մեծ թիւ կը կազմեն գեղանկարչական գործերը, ինչպէս հայ նկարիչներ եւ քանդակագործներ Անդրէաս Տէր – Մա – րութեանի, Գ. Բաշինջաղեանի, Յ. Կոջոյ– եանի, Վ. Սուրէնեանցի, Մ. Սարեանի, Ա. Սարգսեանի, Հ. Զարդարեանի եւ ու– րիշներու, թատերական նկարիչներ Մ. Արուտչեանի, Սա. Ալաջալեանի, Կ. Մի– նասեանի, Ա. Չիլինկիրեանի, Ալ. Շա – քարեանի, Խ. Եսայեանի, Մ. Աւագչա– նի բազմաթիւ գործերը :

Մեծ աշխատանք կը կատարուի ստաց – ուած վաւերագիրներու մշակման, հեռա– գրանդեանի, Ռ. Պատկանեանի, Գ. Սուն– դուկեանի, Ե. Շահազիզի, Մ. Աբեղեա– նի, Ա. Զօպանեանի, Թ. Ադատեանի, Գ. Արսլանեանի, Վ. Հասիքեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Ե. Զարենցի, Գր. Աւետ– եանի, Վ. Վաղարշեանի, Ար. Ոսկանեա– նի, Ան. Մալիլեանի եւ ուրիշներու մատենագիտական հարուստ գրադարանն– րը, ուր կարելի է գտնել գրականու – թեան, արուեստի եւ հայագիտութեան վերաբերեալ ամէնէն հազուագիւտ հրա – տարակութիւնները :

Գրադարանը ունի նաեւ երկու հազա – րէ աւելի հայ պարբերաթերթերու նը – մոյշներ, ինչպէս, օրինակ, « Հիւսիսա – փայլ», « Կռունկ Հայոց աշխարհին », « Ճռաքաղ», « Մշակ» , «Փորձ», «Ար – ձագանգ », « Փարոս Հայաստանի », « Ազբիւր», «Տարազ», «Մուրճ», «Մա – սիս», «Արեւմուտք», «Բիւզանդիոն » , « Ժամանակ» , «Արեւելեան մամուլ » , « Թատրոն – Բարեկամ մանկանց » , « Բազմավէպ » , « Հանդէս Ամսօրեայ», « Լոյս », « Գեղունի», «Գեղարուեստ », « Թատրոն», «Թատրոն եւ երաժշտու – թիւն » , «Ցուչարար » եւ այլ տաս – նեակ թերթերու եւ հանդէսներու լրիւ հաւաքածոները :

Մեծ թիւ կը կազմեն գեղանկարչական գործերը, ինչպէս հայ նկարիչներ եւ քանդակագործներ Անդրէաս Տէր – Մա – րութեանի, Գ. Բաշինջաղեանի, Յ. Կոջոյ– եանի, Վ. Սուրէնեանցի, Մ. Սարեանի, Ա. Սարգսեանի, Հ. Զարդարեանի եւ ու– րիշներու, թատերական նկարիչներ Մ. Արուտչեանի, Սա. Ալաջալեանի, Կ. Մի– նասեանի, Ա. Չիլինկիրեանի, Ալ. Շա – քարեանի, Խ. Եսայեանի, Մ. Աւագչա– նի բազմաթիւ գործերը :

Մեծ աշխատանք կը կատարուի ստաց – ուած վաւերագիրներու մշակման, հեռա– գրութեան ուղղութեամբ : Թանգարան ղրկուած բոլոր նիւթերը կ'արձանագրուին մայր մատեանին մէջ, կը բաժնուին դը – րական, թատերական, երաժշտական բաժիններուն մէջէն եւ կը դիտելուին ա– պահով պահարաններու մէջ: Ամէնէհետե կը մշակուին նիւթերը: Այս գործով կը զբաղին 23 մասնագէտներ, որոնք կը ձե– ւաւորուին դիւաններուն նիւթերը՝ բաժ – նոյթի կը դասաւորուին նիւթերը, կը ծը – րարեն, կը ցուցակագրուին եւ յետոյ մի – այն ցոյց կատան այցելուներուն :

Թանգարանը իր նիւթերը կը տրամա – դրուի դրականագէտներու, երաժշտա – գէտներու, պատմաբաններու եւ այլ մաս– նագէտներու կամ հաստատութիւններու: Թանգարանին նիւթերը կ'օգտագործուին նաեւ ձայն – պատկերահափուռի եւ շար – ժանկարի կողմէ : Միայն անցեալ տարի վեց ամսուան ընթացքին դիտանականներու տրամադրուած են 30·500 փաստա – թուղթ, լուսանկար, իսկ ձայն – պատ – կերասփիւռ եւ շարժանկարին՝ 3200 փաս– տաթուղթ ու լուսանկար :

Թանգարանին հայթայթած նիւթերուն հիման վրայ գրուած են բազմաթիւ ա– ժէքատոր աշխատութիւններ — « Հայ Գրականութեան Պատմութիւն » բազ – մահատոր երկը, Հրայր Մուրատեանի « Դերենիկ Դեմիրճեան », Հրանտ Թամ– բազեանի « Շիրվանզադէի կեանքն ու գործը», Աբշալոյս Բաբայեանի «Պերճ Պռօշեան», Ռուբէն Զարեանի «Պետրոս Ադամեան», Գառնիկ Մատեւոսեանի «Ու– ուտզիճ արեւմտահայ թատրոնի պատ – մութեան », Սարգիս Մելիքսէթեանի « Ուրուտզիճ խորհրդահայ թատրոնի պատմութեան», Գ. Տիգրանովի « Հայ – կական երաժշտական թատրոնը », Գ. Գուշնարեանի, Մ. Մուրատեանի եւ Գ. Գէօղակեանի «Ակնարկ հայ երաժշտու – թեան պատմութեան » մենագրութիւննե– րը :

Գրականութեան հիմնարկութիւնը , Հայաստանի թատերական ընկերութիւ – նը, Հայպետհրատը թանգարան դոնուող ձեռագիրներուն հիման վրայ կատարած են հայ հեղինակներու գործերուն դիտա– կան եւ հանրամատչելի հրատարակու – թիւնները :

Գիտական ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին նաեւ թանգարանին մէջ : Վերջին տարիներուն լոյս տեսած են Պետրոս Ադամեանի անտիպ նամակնե – րուն հաւաքածոն, « Գրական բաժնի դի– տաններու ուղեցոյցը », « Գրական ժա – ռանգութեան» երեք հատորները, «Նար – Դոսի եւ Ալ. Ծատուրեանի նամակները », «Ալ. Սպենդիարեանի նամակները » , « Գէորգ Հախվերդեանի նամակները» եւ « Օլիա Մանուկեան » մենագրութիւնը : Տպագրութեան պատրաստ են «Դանիէլ Վարուժանի նամակներին» եւ « Ժամանա– կակիցների յուշերը հայ դասական դրող– ների մասին» հաւաքածոները :

Մեծ աշխատանք կը կատարուի դիտան– կան նիւթերու հաւաքման, ուսումնասի– րութեան եւ յուցա – դրութեան ուղղութեամբ : Թանգարան դրկուած բոլոր նիւթերը կ'արձանագրուին մայր մատեանին մէջ, կը բաժնուին դը – րական, թատերական, երաժշտական բաժիններուն մէջէն եւ կը դիտելուին ա– պահով պահարաններու մէջ: Ամէնէհետե կը մշակուին նիւթերը: Այս գործով կը զբաղին 23 մասնագէտներ, որոնք կը ձե– ւաւորուին դիւաններուն նիւթերը՝ բաժ – նոյթի կը դասաւորուին նիւթերը, կը ծը – րարեն, կը ցուցակագրուին եւ յետոյ մի – այն ցոյց կատան այցելուներուն :

Թանգարանը իր նիւթերը կը տրամա – դրուի դրականագէտներու, երաժշտա – գէտներու, պատմաբաններու եւ այլ մաս– նագէտներու կամ հաստատութիւններու: Թանգարանին նիւթերը կ'օգտագործուին նաեւ ձայն – պատկերահափուռի եւ շար – ժանկարի կողմէ : Միայն անցեալ տարի վեց ամսուան ընթացքին դիտանականներու տրամադրուած են 30·500 փաստա – թուղթ, լուսանկար, իսկ ձայն – պատ – կերասփիւռ եւ շարժանկարին՝ 3200 փաս– տաթուղթ ու լուսանկար :

Թանգարանին հայթայթած նիւթերուն հիման վրայ գրուած են բազմաթիւ ա– ժէքատոր աշխատութիւններ — « Հայ Գրականութեան Պատմութիւն » բազ – մահատոր երկը, Հրայր Մուրատեանի « Դերենիկ Դեմիրճեան », Հրանտ Թամ– բազեանի « Շիրվանզադէի կեանքն ու գործը», Աբշալոյս Բաբայեանի «Պերճ Պռօշեան», Ռուբէն Զարեանի «Պետրոս Ադամեան», Գառնիկ Մատեւոսեանի «Ու– ուտզիճ արեւմտահայ թատրոնի պատ – մութեան », Սարգիս Մելիքսէթեանի « Ուրուտզիճ խորհրդահայ թատրոնի պատմութեան», Գ. Տիգրանովի « Հայ – կական երաժշտական թատրոնը », Գ. Գուշնարեանի, Մ. Մուրատեանի եւ Գ. Գէօղակեանի «Ակնարկ հայ երաժշտու – թեան պատմութեան » մենագրութիւննե– րը :

Գրականութեան հիմնարկութիւնը , Հայաստանի թատերական ընկերութիւ – նը, Հայպետհրատը թանգարան դոնուող ձեռագիրներուն հիման վրայ կատարած են հայ հեղինակներու գործերուն դիտա– կան եւ հանրամատչելի հրատարակու – թիւնները :

Գիտական ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին նաեւ թանգարանին մէջ : Վերջին տարիներուն լոյս տեսած են Պետրոս Ադամեանի անտիպ նամակնե – րուն հաւաքածոն, « Գրական բաժնի դի– տաններու ուղեցոյցը », « Գրական ժա – ռանգութեան» երեք հատորները, «Նար – Դոսի եւ Ալ. Ծատուրեանի նամակները », «Ալ. Սպենդիարեանի նամակները » , « Գէորգ Հախվերդեանի նամակները» եւ « Օլիա Մանուկեան » մենագրութիւնը : Տպագրութեան պատրաստ են «Դանիէլ Վարուժանի նամակներին» եւ « Ժամանա– կակիցների յուշերը հայ դասական դրող– ների մասին» հաւաքածոները :

Մեծ աշխատանք կը կատարուի դիտան– կան նիւթերու հաւաքման, ուսումնասի– րութեան եւ յուցա – դրութեան ուղղութեամբ : Թանգարան դրկուած բոլոր նիւթերը կ'արձանագրուին մայր մատեանին մէջ, կը բաժնուին դը – րական, թատերական, երաժշտական բաժիններուն մէջէն եւ կը դիտելուին ա– պահով պահարաններու մէջ: Ամէնէհետե կը մշակուին նիւթերը: Այս գործով կը զբաղին 23 մասնագէտներ, որոնք կը ձե– ւաւորուին դիւաններուն նիւթերը՝ բաժ – նոյթի կը դասաւորուին նիւթերը, կը ծը – րարեն, կը ցուցակագրուին եւ յետոյ մի – այն ցոյց կատան այցելուներուն :

Թանգարանը իր նիւթերը կը տրամա – դրուի դրականագէտներու, երաժշտա – գէտներու, պատմաբաններու եւ այլ մաս– նագէտներու կամ հաստատութիւններու: Թանգարանին նիւթերը կ'օգտագործուին նաեւ ձայն – պատկերահափուռի եւ շար – ժանկարի կողմէ : Միայն անցեալ տարի վեց ամսուան ընթացքին դիտանականներու տրամադրուած են 30·500 փաստա – թուղթ, լուսանկար, իսկ ձայն – պատ – կերասփիւռ եւ շարժանկարին՝ 3200 փաս– տաթուղթ ու լուսանկար :

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

—o—

Մարսէյլի ծանօթ մասնագէտներէն Բժ. Սարգիս Զաքարեան, Թոքախտ դէմ պայքարին Նահանգային Կոմիտէի Հա – մադումարին ընթացքին ստացած է Ապր· Կոմիտէի պրոնզեայ չքանշանը :

Բժիշկը որ Լօրիսի (Վօքլիւզ) սանատո– րիումին բժշկապետն է, շատ դնահատուած է Թոքախտ դէմ իր տարած աշխատանք– ներուն համար, բժշկութեան Ազգային ակադեմիային ալ ստացած է տրծաթեայ մետալ մը :

ՄԱՆՐԱՎԻՊԵՐ

—o—

Ռուս մեծ դրող Լեւ Թոլսթոյի նախա – հայրերէն կոմս Թոլսթօ օր մը, քանի մը բարեկամներու հետ կը դտնուէր ցարի Ձմեռնային Պալատը եւ կը սպասէր կայ– սերական ընդունելութեան : Ժամանակը սպաննելու համար, երիտասարդ կոմսը սկսաւ այնքան հետաքրքրական նմանցնել ցարին չարժումներն ու ձեւերը, որ ներ – կաները խնդալէն մարեցան : Բայց յանկարծ, լռեցին ու դէմ – դէմին կրա– ծեցան: Երբ Թոլսթօ հոն դարձաւ, տեսաւ որ ցարը կեցած էր մօտը :

Ցանդուգն երիտասարդը սակայն, կըր– ցաւ փրկել կացութիւնը, չնորհիւ իր արթնամտութեան: Ինծի երեւոյթ մը ա– ռաւ, ցարին յատուկ մէկ չարժուձեւը ը – րաւ եւ ըսաւ· « Թոլսթօ, դուն դիս ծաղ– րեցիր եւ ատոր համար արժանի ես պա– տիժի: Բայց որովհետեւ դեռ շատ երի – տասարդ ես, այս անդամ կը ներեմ քեզի քու լրբութիւնդ »:

Ցարը համոյք ղգաց այս պատրաստա – բանութենէն, ժպտեցաւ եւ սրտանց նե – րեց երիտասարդ սպային յանդգնութիւ – նը :

Ներսէն մէջ գտնուող երաժշտական գոր – ծերը ժողովրդականացնելու ուղղու – թեամբ : Այսպէս, Պարսկաստան ապրած հայ երգահաններէն Նիկոլ Գալանդերեա– նի կարգ մը մեղեդիները : Թանգարանին մէջ գտնուող նիւթերուն հիման վրայ է, որ իրագործուած է Տիգրան Զուլոճեա– նի « Արշակ Բ.» եւ «Կարինէ» գործերուն բեմականացումը : Անցեալ տարի երա – ժըշտագէտ Աւետիս Մեսուենց Նախիջեւի մէջ ընդօրինակեց ԺԸ· դարու իտալացի երգահանի մը՝ Նիքօլօ Փիչչինիի « Տիդ – րան մեծ» օփերան: Այժմ ընդօրինակու – թիւնը կը գտնուի թանգարան եւ հայ ե– րաժիշտները ներկայիս կ'ուսումնասիրեն հայկական կեանքէն քաղուած եւ երկու տարբեր տարի առաջ Իտալիոյ մէջ քանի մը անդամ ներկայացուած այդ գործին բեմականացման կարելիութիւնները :

Գ. ՄԱՏՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Փոքրիկ դունդումս տարիներով կռուեցայ Թուրքերու դէմ : Ոչ փերդինանդ եւ ոչ ալ մեծապատիւ հունդարական պետու – թիւնը կռուեցաւ . այլ ես, Լատիսլաւ Մօրէ· ես միացուցի անցեալ տարի ալ դէպի Պելկրատ դացող իր բանակը, ես Լատիսլաւ Մօրէ, որուն հէն ու աւազակ մակդիրը կուտաք :

Շունչ մը քաշեց, ապա բոունցքը չար– ժելով չարունակեց .

— Ես ալ եթէ Սուեփան Մայլանակ չափ դրամ ունեցած ըլլայի, ես ալ եթէ Վա – դենա Թէօրէօքի չափ կալուածներ , կեն– դանիներ ու ծառաներ ունեցած ըլլայի , կամ այնքան պինուոր , որքան թագը պարզապէս իր դլխի դարդ դործածողը , այն ատեն Լատիսլաւ Մօրէի անունը իրը ազդային հերոսի մը անունը պիտի փա – ռաբանուէր: Բայց քանի որ ոչ դրամ եւ ոչ ալ բաւարար պինուոր ունէի , այդ հեթանոսները դիս Նանայի բերդիս մէջ արդելափակեցին, ու անիծեալները բեր – դրս ալ դեռնի հաւասար բրին :

Վելի բէկ հոն հասաւ .

— Ձեմ պիտեր թէ ինչ բանի վրայ կը վիճիք, բայց Սելիմ իրաւունք ունի , ո– րովհետեւ ճշմարտութեան աղբիւրին ա– ւելի մօտ է քան դուք, անհաւատներ :

— Ո՞ր Սելիմը ,— ապշեցաւ Վադենա Թէօրէօք :

— Սելիմ, — պատասխանեց Վելի բէկ, — որ ասկէ առաջ Լատիսլաւ Մօրէ անու– նը կը կրէր անհաւատներու լեզուով :

Վադենա Թէօրէօք դէպի եաեւ կոթնե – լով դառն քրքիջ մը արձակեց :

— Սելիմ ... ու մեզի դեռ հայրենա – սիրութեան քարոզ կը կարդայ : Հնթա – նոսի կղկղանք , դրողը տանի :

Ու եթէ Վելի բէկը մէջերնին չցատկէր՝ ապկ հարուած մը պիտի տար անոր :

— Անհաւատ խող, — դոչեց Վելի բէկ, Իշխան Վադենային. — հիմա անմիջապէս շղթայի զարնել կուտամ քեզ :

Իշխան Վադենա գլուխը վեր առաւ յան– կարծ, ինչպէս քթին հարուած ընդունող երիվար մը, եւ աչքերը բոց ցայտեցին: Առաւած գիտէ թէ ինչ պիտի պատահէր՝ եթէ Մայլանա քաշելով չհեռացնէր գին– քը :

Բէկը արհամարհանքով նայեցաւ անոր եաեւէն : Անդուլա գրպանին վրայ կը մը– տածէր որ աւելի դէշ չվարուեցաւ հետը: Մօրէին դառնալով սկսաւ բարձր եւ ու – ժով խօսիլ՝ որպէսզի միւս երկուքն ալ լսեն :

— Ամենապիտ Սուլթանը ուրախու – թեամբ լմցաւ թէ հաւատացեալներու չարքին մէջ կ'ուզես մտնել: Այս պատ – ուական քահանան գրկեց, որպէսզի կա– րենաս ճանչնալ մարդարէին լոյսը, որուն անունը յաւիտեանս օրհնեալ է :

— Սենեակնիս դառնանք, — բսաւ Վա– դենա Թէօրէօք խոնարհով , — սենեակ – նիս դառնանք, Մայլանա, սիրելի բարե– կամս :

×

Քանի մը օր վերջ Մօրէի երկու պա – տուհանները ազատ արձակուեցան : Երկուքն ալ իշխանութեան մը հասած էին Պոլիս :

Միայն ծերունի Մօրէն կը մնար տա – կաւին ներս :

Վադենա ու իր բարեկամը այլեւս չխո– սեցան հետը, բայց շատ անգամ լսեցին թէ ան կը փութացնէր իր ապատութիւնն ալ :

Վելի բէկ անգամ մը այսպէս պատաս– խանեց անոր .

— Նորէն քու գործիդ համար պացած էի Բ. Դուռը: Վերջապէս Հունդարիայէն նամակ հասած է: Պուտայի փաշան չատ ազդուր նկարագրեր է քեզ, ըսելիք չու – նիմ : Կը գրէ թէ երբ Նանան պաշարեր են, որպէսզի փախչիլ կարենայիր՝ նաե – ւէդ գրամ ցաներ ես :

Ու գլուխը չարժելով խնդաց :

— Վայ ծերուկս, ծերուկս, վարպետ ապուէս ես :

×

Նոյն ժամանակները Թուրքիոյն ձեռ – քը ինկեր էր նաեւ Սեքեչֆեհերմար (Ալ – պարէալէ) եւ Խոթերկոմ ալ : Սուլթանը լինք առաջնորդած էր քանակը Անդրգա – նուրեան այդ երկու պատուարները տա – պալելու համար :

Ձմեռ էր երբ վերադարձաւ :

Եօթնաչտարակիները չարաթէ չարաթ լուր կ'առնէին պատերազմի ու Սուլթանի վերադարձին մասին: Նոր դերիներ կը սպասէին : Առաուած մեղք թող չհամա – րի, բայց կ'ուրախանային որ նոր ծանօթ– ներ ու թերեւս վաղամի բարեկամներ ալ դան եօթնաչտարակի բանտին մէջ : Որ – քան նորութիւններ պիտի լսէին, թերեւս իրենց ընտանիքներու մասին ալ :

Օր մը, կէսօրէն առաջ, ճիշդ ասոր մա– սին կը խօսէին , երբ յանկարծ Վելի բէկ ներս մտաւ : Դէմքը ամպարանքէն կար – միր էր : Երկու ձեռքերը կուրծքին դրած Իշխան Վադենայի առջեւ խոր խոնարհու – թիւն մը ըրաւ :

ԿԵՋԱՌ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիւսէլտորֆէն Պ. Միհրան Մարդարեան յիսունական Ֆրանք կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին եւ Հանգստեան Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը իր Կրթ. ձեռարկներու համար ստացած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Պայծառ Տօնիկեան իր ամուսնոյն Գրիգոր Տօնիկեանի յիշատակին համար 75 Ֆրանք, Պանեէօ – Քաշանի Հինգշաբթի օրուան դրպրոցին համար: Տիկին Կիւլա Պետրոսեան եւ Վահրամ Ոսկանեան քսանական Ֆր., Պօղոս Դաւիթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր դումարէն հետեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները յատկացուած են 1964ի ընթացքին:

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան ութ անձերու յատկացուած՝ 1·150 Ֆրանքի օժանդակութիւն հետեւեալ վայրերու մէջ՝ Փարիզէն հինգ անձերու, որոնցմէ առաջինին երկու հարիւր, երկրորդին 150, երրորդին յիսուն, չորրորդ եւ հինգերրորդին 150ական Ֆրանք:

Փարիզի շրջակայքէն, միոյն հարիւր, միւսին 150 Ֆրանք:

Գաւառէն մէկուն երկու հարիւր Ֆր.:

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. ցանկերու ընդհանուր դումար 13·667·07 Ֆրանք, ներկայս 1·150·000: Ընդհ. դումար 14·817·07 Ֆրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Կիրակի (24 Յունուար) կէս օրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

Պզտիկներուն կողմէ պիտի ըլլան տրամախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ սիրուն անակնկալներ:

Գեղջկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ,

«ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է»

Հայկական «Կաղանդ Պապան» նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր պզտիկներուն:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՍԱԽՕՍԻԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը Յունուար 19ին, ժամը 20·30ին Ահարոնեան սրահին մէջ (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Նիւթ.— Հայ քաղաքական կուսակցուրն ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սերունդը:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ու ընկերուհիները, նոյնպէս Նոր Սերունդը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, իր ժողովատեղիին մէջ: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պելժիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Պրիւսէլի ՔԱՐՄԵՐՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ Հայրերուն կողմէ կազմակերպուած՝

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Մասնակցութեամբ Փարիզի հանրածանօթ Սէնթ – Էօսթաշ երգչախումբին:

Ղեկավարութեամբ Արշամ Ճիզմէնեանի

Որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 23ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին Պրիւսէլի

« EGLISE DES CARMES »
46 Avenue de la Toison d'Or

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Կոմիտասեան պատարագէ հատուածներ եւ աշխարհիկ գեղջկական երգեր, ինչպէս նաեւ 16րդ դարու լատին գործեր, մասնակցութեամբ մեծ օռկի որ կը նուագէ:

JEAN ROTTHIER

Տոմսերը կարելի է հայթայթել հետեւեալ հասցէներէն

Քարմերու եկեղեցի.— 46 Ավ. սր Լա Թուազոն տ'Օր, հեռաձայն 122 – 850:

Պարոն Մուրտիկեան,
11 Պուլվ. Օկիւսթ, 33 – 26 – 40

Պարոն Լութեան,
20, Rue de l'Autonomie, Tél. 22-12-21

Տոմսերու գին 100, 75, 40 պելժ. Ֆ.

Իսկ սոյն շաբթուան փակման առթիւ յաջորդ օրը 24 Յունուար Կիրակի ժամը 11ին ձայնաւոր Ս. պատարագ, դերապայծառ Ամատունիի կողմէ ուր կ'երգուին Կոմիտասեան պատարագէ հատուածներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ:

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ զրատան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro: Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն:

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ:

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած:

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու:

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Ռիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Ռէփիւպլիք:

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի չէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խրմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները:

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով:

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ:

×

Ֆ. Կապ. Խաչը նոր տարուան առթիւ ուրախացնելու համար նաեւ մեր զրկեալ հայրենակիցները, յատուկ ներկայացումով մը «Մանուկներու Օր»ուան յայտագիրը պիտի կրկնէ Աղքատախնամի Մոնմորանսիի ծերանոցին Տան մէջ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20175

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4

Կը պարունակէ զանազան տօներու հետեւեալ երգերը

1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ (Ոտնլուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սասանի:
2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)
3.— ԶԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՑԱՒ 4.— ԶՐՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)
5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլինկիրեանի եղանակով)

Քառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ Ետ. Տէրտէրեանէ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ:

Գեղարուեստական կողք, Microsillon 33 tours (50 վայրկեան)

SERIE ARTISTIQUE ԳԻՆ 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները

թիւ 20103 (Հայ–Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (Երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 Եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 Եկեղեցական երգեր

Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph.: BOT. 99-22
եւ Եկեղեցւոյ Դիւանատունը
15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél.: ELY. 67-03

Մարսէյլի համար Պ. Ս. Փիրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE
Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով
Contre remboursement

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro: Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
20 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10211

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.211

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

Ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէր Հայոց Թիւնը Թուրքիոյ մէջ վերջացող տարուան ընթացքին :

Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը Շնորհք Աւք· Գա – յուստեանի տարեկան տեղեկագիրը որոշ դաղափար մը կուտայ այդ մասին :

Պոլսահայ Թերթերու դրուագիներէն կը կռահէինք, որ ծանր կացութիւն ըս – տեղծուած էր Թրքահայութեան համար :

Քանի մը տարի առաջ առիթ ունեցեր էինք մատնանշելու Լօզանի պայմանագրին փոքրամասնութեանց — ընդ որս եւ Հա – յերու — վերաբերեալ յօդուածներու խախտումը Անգարայի կառավարութեան կողմէ : Տուեր էինք փաստեր, յիշելով Թէ այդ տխրահռչակ դաշնագրին ո՞ր յօդ – ուածներն էին խախտուեր :

Պոլսոյ կուսակալութիւնը միջամուխ ե – ղեր էր համայնքային գործերուն, քիթը խօթելով նոյնիսկ կրօնական – եկեղեցա – կան խնդիրներու մէջ :

1964ին կիպրոսի խնդրին ստացած ծան – րակշիռ հանգամանքը իր հակազդեցու – թիւնն է ունեցեր նաեւ հայկական ղոր – ձերուն վրայ :

1955 Սեպտեմբեր 6ի դէպքը իբրեւ Թէ ուղղուած էր միայն , Յոյներուն դէմ : Տեսանք սակայն Թէ ինչպէս Հայերն ալ նոյն կշիռքով չափուեցան :

Ըստ պատրիարքի տեղեկագրին, կիպ – րոսի «դլխացաւ ու տաղտուկ պատճա – ռող » հարցին պատճառաւ հայ համայն – քը «հաւաքաբար» բախած է «ինչ ինչ դժուարութեանց», որոնց չէին հանդի – պած իրաց բնականոն պայմաններուն ներքեւ :

Պոլսէն դատ որոշ դժուարութիւններու ենթարկուեր են նաեւ Անատոլուի հայ համայնքները, որոնցմէ «եկող լուրերը մխիթարական չէին : Լուրեր՝ որոնք ի – րենց արձագանգը դտան նաեւ տեղական Թուրք մամուլին մէջ » :

Պատրիարքարանը հնարաւորութիւնը չունեցաւ ցարդ կենդանի կապ հաստա – տելու Անատոլուի զանազան անկիւններ – րուն մէջ ցրուած հայկական բեկորներու հետ :

Քանի մը ամիս առաջ խոր ցաւով կար – դացինք Թուրք Թերթերու մէջ Թէ աւելի քան ութսուն Սասունցի ընտանիքներ հա – եաքաբար Թրքացած են :

Մեծ եղեռնէն յիսուն տարի վերջ սպի – տակ ջարդն է , որ կը հարուածէ Հայոց – Թիւնը իր պապերու հողերուն վրայ :

Պատրիարքի տեղեկագիրը կը դանդա – տի, որ կառավարութիւնը մերժած է ար – տօնագիր տալ Պոլսոյ «համայնքային հաստատութեանց համար սովորական ե – ղող ու անհրաժեշտ նկատուած նորոգու – թեանց համար » : Առնցմէ մէկը կապ ունի եղեր «հարիւրաւոր մանուկներու ա – ռողջապահութեան եւ աւելի լաւ պայ – մաններու ներքեւ ուսանելու արդար ի – րաւունքին հետ » :

Առանց պատճառը յայտնելու կնիքի տակ առնուեր է օրինաւոր արտօնու – թեամբ նորոգուած, կահաւորուած եւ դործածութեան դրուած չէնք մը , որուն մէջ կը պահուէին Պատրիարքարանի դի – ւանական Թուղթերը : Նոյն ճակատագրին ենթարկուեր է Մայր եկեղեցիին կից չդործածուող եկեղեցիի մը դաւիթը :

Իսկ «ամէնէն աւելի ցնցում պատճառող դէպքը» եղած է վեց Թաղային խոր – հուրդներու պաշտօնին վերջ տրուած ըլ – յալու մասին դրկուած պաշտօնադիրը : Կատարուած դիմումներու չնորհիւ Թա – ղային խորհուրդները մնացեր են իրենց պաշտօնին վրայ :

Պատրիարքը անցեալ Սեպտեմբերին ըս – տիպուեր էր Անգարա երթայ՝ համայն – քային հարցերու լուծման համար : Վար – չապետ Իսմէթ Ինէօնիւ , ներքին դործա – վարն ու «Իմար»ի դործավարը չատ սի – րալիր ընդունելութիւն էին ըրած իրեն եւ առատ խոստումներ տուած, սակայն տե – ղեկադիրը չոր կերպով կը հաստատէ Թէ «ցարդ որեւէ դրական արդիւնք չատա – ցանք » :

Արձանագրելով այս բոլորը, պատ – րիարքը կը չեշտէ Թէ չարունակած է իր առօրեայ պարտականութիւնները այն յոյսով, որ «բնականոն օրեր» պիտի ծա – դին եւ այն հաւատքով, որ «Սահմանա – դրութեան անհատի եւ հաւաքականու – Թեանց չնորհած իրաւասութիւնները ի զօրու են բոլոր հայրենակիցներու համար անխտիր » :

Պատրիարքը կը խօսի Թուրք Հանրա – պետութեան սահմանադրութեան չնոր – հած իրաւասութիւններուն մասին մի – այն, պաշտպանելու համար իր համայն – քին չահերը : Համարձակութիւնը չունի յիշելու Լօզանի դաշնագրին չնորհած ա – ռանձնաչնորհները, հասկնալի պատճառ – ներով :

Տեղեկագրի մնացեալ մասը կը վերա – բերի կրօնական – եկեղեցական խնդիր – ներու :

ՀՐԱՆՏ–ԱՄՄՈՒՆ

ՎԱՐՇԱՒԱ

ԵՕԹՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Համայնավար եօթը պատուիրակու – թիւններ հաւաքուած են վարչաւա , դըլ – խաւորութեամբ պետական դեկավարնե – րու : Բացակայ են Զինացիք, Ալպանացի – ները եւ Եուկոսլաւները :

Մօրհրդային պատուիրակութիւնը իր դլուխն ունի Բրեժնեւ եւ կոսիդին իրենց կողքին ունենալով մառեչալ Մալինովսկի եւ արտաքին նախարար Կրոմիքօ : Ռու – մանական պատուիրակութիւնը կը դլխա – ւորէ Կէօորղու Տէյ , արեւելեան Գերմա – նիոյ կողմէ ներկայ է Վալթէր Ուլբրիխթ , Պուլկարիան կը ներկայացնէ Եուքով , Հունդարիա՝ Քատար, Չեխոսլովաքիան ալ դրկած է իր վարչապետն եւ Արտաքին նախարարը : Հաւաքական հանդիպումէն առաջ արդէն, Բրեժնեւ, կոսիդին , Կո – մուլքա (Լեհաստան) եւ Կէօրղու Տէյ տե – սակցութիւն մը ունեցած են, նախապատ – րաստական ժողով մը ունեցած են նաեւ Պաշտպանութեան նախարարները, որու – ընթացքին լեհ նախարարը՝ Մառեչալ Սպիչալսկի «դէնքի եղբայրութեան չքա – նչանը » յանձնած է իր պաշտօնակից – ներուն :

Պրաւդա անդրադառնալով այս վերին ժողովին կը դրէ Թէ այս հանդիպումը նոր օժանդակութիւն մը պիտի բերէ մի – ջազդային քաղաքականութեան եւ ապա – հովութեան : Թերթը յիշելէ ետք Թէ :— « Մօրհրդային արտաքին քաղաքականու – Թիւնը կը ձգտի եւրոպական ապահովու – Թեան եւ դերմանական հարցին խաղաղ լուծումին » կը չեշտէ որ եւ – րոպական ապահովութիւնը ամէնէն սոի – պդական հարցերէն մէկն է համաչխար – հային խաղաղութեան համար : Առիթէն օդտուելով խորհրդային կուսակցական պաշտօնաթերթը կը դատապարտէ Ա – յանեան Հիւլէական Բազմակողմանի Ուժը , անդամ մը եւս կրկնելով Թէ արեւ – մըտեան պետութիւնները «վտանդաւոր խաղ մը կը խաղան կրակին հետ » :

«Պրաւդա»յի այս խորհրդածութիւննե – րը կարծել կուտան Թէ համայնավար պը – լոքը նոր նախաձեռնութիւններ պիտի ստանձնէ ապագային հարցին մէջ :

Ներկայիս արեւելեան եւրոպան չա – դործած է Խրուչչեւի իշխանութեան վեր – ջաւորութեան վարանումները ընդդայնե – լու համար իր առեւտրական, Թեքնիք եւ մչակութային չփումները արեւմտեան Եւ – րոպայի հետ : Բան մը չէ կրցած ընել սակայն լեզու դտնելու համար Զինաստա – նի հետ : Թոլիաթթիի կտակին «պայթու – մէն» եւ Խրուչչեւի մեկնումէն եառ , ինքնագիտակցութեան չրջան մը եկած է : Զինաստան չի կրնար իրենց կողքին ըլլալ յորչափ կը չարունակէ մեղադրել Մոսկուայի նոր դեկավարներն ալ որոնք չեն կրցած կամ չեն ուզած դատապարտել Խրուչչեւեան ազատականութեանը : Կը Թուի Թէ Զինացիք իրենց բոլոր ճիդերը կը կեդրոնացնեն ասիական եւ ափրիկեան համայնավար չարժումներու վրայ : Ի – րենց Թեւին տակ մտած են արդէն Հիւ – սիսային – Քորէայի, Հիւսիսային Վի – էթնամի, Ճափոնի եւ Ինտոնեզիոյ հա – մայնավար կուսակցութիւնները : Փեքին կը սկսի Հնդկաստանով դբաղիլ : Այս ըն – Թացքը կը ձգտի որոշ համերաշխութիւն ստեղծել վարչաւա հաւաքուած դեկա – վարներու միջեւ :

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՃՈՆՍԸՆ ՆՈՐ ՉԻՆՔԻ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ

Մօրհրդարանին ուղղուած պատդամի մը մէջ, նախադահ Ճոնսըն, առաջին ան – դամ ըլլալով կը խօսի երեք նոր դէնքերու մասին, զորս կ'ուզէ դործադրութեան դը – նել այս տարի իսկ : Առնց մէկն է՝ « Փոյդըլը», հրթիռ մը որու ուժը Փո – լարիս Ա· 3իւ կրկինը պիտի ըլլայ : Փոլա – րիսը կրնար ութ հարիւր քիլոմեթրի հեռ – ւյեական ուժ փոխադրել 4500 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ : Այս նոր դէնքին ճկունութիւնը թոյլ պիտի տայ զայն օդ – տադործել «աւելի մեծ թիւով նպատա – կակէտերու դէմ » : Երկրորդ ծրադիրը կր վերաբերի դրութեան մը որ կրնայ չփոթութեան մատնել թշնամի ռատար – ները եւ թոյլ տալ որ հրթիռները աւելի մեծ ապահովութեամբ հասնին իրենց նը – պատակին : Երրորդը յարձակումի նոր հրթիռ մըն է, կարճ հեռաւորութեան վրայ, որ կրնայ ռմբաձիգ օդանաւեր պարենաւորել : Այս վերջին դրութիւնը , կը չեշտէ Ճոնսըն, չատ դժայի յառաջ – դիմութիւն մըն է, դոյութիւն ունեցող դրութեանց բաղդատմամբ : Միւս կող – մէ , յայտնած է Ճոնսըն, Միացեալ Նա – հանգները կը պատրաստուին հսկայ օդա – նաւ մը չինել որ 750 ճամբորդ կրնայ փո – խադրել եւ որ նոր դարաչրջան մը պիտի բանայ օդանաւային փոխադրութեանց մարդին մէջ : Խօսելով Ատլանտեան Ուժի մասին, Ճոնսըն ըսած է .— « Կը հրաւի – րենք Ատլանտեան Ուժի մեր դինակից – ները, որ մեզի հետ աչխատին, մէջտեղ դնելու համար , փոխադարձ խորհրդ – դակցութեանց լաւագոյն միջոցներ : Կ'ու – զենք աւելի ամրապնդել դինակցութիւնը եւ կ'ուզենք բաժնել պաշտպանութեան պարտականութիւնները, չնորհիւ հասա – րակաց դործունէութեան մը : Ատլան – տեան Ուժը , զօրաւոր պաշտպանութիւն մըն է յարձակումի դէմ » :

ԼՈՆՏՈՆ

ՄԱՀԸ ԿԸ ՑԱՂԹԻ

Երեքչաբթի առտու, երբ Թերթը մա – մուլի տակ կը դնէինք, Լոնտոնէն հա – սած լուրերը նախատեսել կուտային ան – միջական վախճանը Ուինսթըն Չըրչիլի : Արդարեւ դիչերուան երեքին, իր հաւա – տարիմ բժիչկը կը կանչուէր Չըրչիլի տունարին մօտ , կը մնար հինդ ժամ : Մեկ – նած պահուն կը յայտնէր Թէ հիւանդը չատ անհանդիստ դիչեր մը անցուցած է եւ վիճակը չատ ծանրացած է : Կրկին պիտի վերադառնար երկու ժամ ետք : Այս յայտարարութիւնը կը հերքէր այն դրոյցը ըստ որուն Չըրչիլ մեռած էր ա – ռաւօտուան չորսին, բայց տրուած ըլլա – լով որ Տուաիթնկ Սթրիթը (վարչապետա – րան) պէտք է յայտարարէր մահուան լու – րը , կր սպասուէր հարկ եղած կարգա – դրութեանց :Ամէն պարագայի մէջ, Մե – ծըն Բրիտանիա ընդհատած է իր քաղա – քան կեանքը եւ յեռաձգած երեսփոխա – նական ժողովի նստաչրջանը որ պիտի բացուէր երեքչաբթի օր եւ ուր Ուինսըն պիտի արտասանէր կարեւոր ճառ մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ–ի ելմտական կացութիւնը չէ լուծուած : Ծանօթ է որ Մորհ· Միութիւն եւ Ֆրանսա մերժած են իրենց անդամա – վճարները կատարել եւ Միացեալ Նա – հանգներն են որոնք փոխ տուած են ան – հրաժեչտ դումարները : Այս առթիւ Աղ – դայողովին նախագահը՝ Քայսըն – Սա – քէ երեք կէտերէ բաղկացած նոր ծրագիր մը առաջարկած է.— Ա) Անդամ բոլոր պետութիւնները նիւթական օժանդակու – թիւն ընեն, թերաճ երկիրներու բաժինը աւելի պակաս ըլլալով քան զարգացած երկիրներու բաժինը : Բ) Վերահաստա – տել բնականոն դրութիւնը աղգայողովին աչխատանքներու մէջ , որքան կարելի է արագօրէն : Գ) Մասնաւոր ճիդեր թափել որպէսզի կարելի ըլլայ խուսափիլ ՄԱԿի Ուխտին 19րդ յօդուածէն, որ քուէի իւ – րաւունքի չնչումը կը նախատեսէ անդամ այն պետութեանց որոնք աւելի քան եր – կու տարուան յապաղում ունին իրենց վճարումներուն մէջ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Լիկայի փոխ – քարտու – ղարը յայտարարեց Թէ արաբ Մորհրդա – րաններու ներկայացուցիչները Գահիրէ պիտի հաւաքուին Փետրուար 10ին, ու – սումնասիրելու համար միջ – արաբական խորհրդարանական Միութեան մը ծրա – գիրը :

ՆՈՐ ՀԱՐԻՒՐ Ֆրանքոյ մը հրապարակ ելած է փիլէր Քորնէյլի նկարով :

ԷՐՀԱՐՏ Փարիզ հասաւ Երեքչաբթի առտու եւ ընդունուեցաւ Փոմփիտուի կողմէ : Ճաչելէ ետք Դաչնակցային Հան – րապետութեան դեսպանատունը, վարչա – պետը Ռամպույէի ճամբան կ'առնէր ուր առաջին դլուխ դլխի տեսակցութիւնը կ'ունենար տը Կոլի հետ : Պոնէն մեկնած առեն Գերմանիոյ նախարարապետը յայ – տարարած էր.— « Մեր երկու ժողո – վուրդները յստակ եւ քալ որոշումներու կը սպասեն » :

ԺԱՆԷԹ ՄԱՔՏՈՆԱԼՏ , աչխարհահռչա – կակ երդչուհին մեռաւ առջի օր, 57 տա – րեկանին :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ դէմ են Ֆրանսացի փիլի – սոփայ՝ Պապէօֆի եւ Կիւնթէմ Թերթին տնօրէնը կը դատուի հրատարակած ըլլա – լով Պապէօֆի մէկ նամակը : Կ'ամբաս – տանուի համաձայնաւար քարոզչութեան համար : Վճիռը պիտի տրուի Փետր– 16– ին :

ՄՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախա – րարը՝ կրոմիքօ Լոնտոն պիտի ըլլայ Մարտ 16էն 20 : Հաւանական է որ Անգ – լիոյ եւ Մորհրդային Միութեան դիւա – նապետութեան դեկավարները Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին խօ – սին, դլխաւորաբար :

ՍԱՃԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն Թէ Պուտտա – յականները դիմում կատարած են Հան – րապետութեան նախագահին մօտ, ներ – կայ վարչապետին մեկնումը պահանջե – լով :

ՄԻԱՅՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ ՉԵՆ ՈՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌՆԵՆ

« Յստակ գիծերով կը պատկերանաս յիշողութեանս մէջ : Սլացիկ հասակով երիտասարդ մըն էիր : Գրեթէ կէս դար ետ կ'երթամ կեանքի ճամբուն վրայ , որպէսզի կարողանամ արծարծել անթեղուած կրակը» : Վաղեմի բարեկամ մըն է ինծի գրողը : Յանկարծ բացուող դռնակէ մը աղաւնետան բնակիչները կը փախչին առաւօտեան լոյսին մէջ : Անոնց նման յիշատակներու չփոթեցուցիչ երամը կը լեցնէ հոգիս , կը ծածկէ անցեալին երկինքը : Ո՞ւր է սլացիկ հասակով երիտասարդը : Այս որքա՜ն յառաջացեր է հանդրուանէ հանդրուան՝ հասնելու համար գրեթէ ճամբուն ծայրը՝ ուր ամայացած տունի մը պատուհաններուն մէջ կը թանձրանան իջնող մութին վարագոյրները :

Սուէզի ջրանցքին ափերուն վրայ , վրանի մը տակ :

Կեանքը զգլխանք է միշտ , եթէ մենք լեցուն պահենք մեր ձեռքին մէջ ուրախութեան բաժակը : Հազիւ պարպուած մեր բոցավառ շրթներէն՝ ահա կը մատռուակենք լուսահոս գինին , որպէսզի զգլխանքը շարունակուի մինչեւ անծանօթ հիւրին գալուստը :

Ամէն յիշատակ իրեն հետ կը բերէ քաղցրութիւն եւ դառնութիւն : Կը յիշեմ նաւերը որոնք կ'անցնէին նեղուցէն՝ արթընցնելով հոգիիս մէջ հեռաւոր հորիզոններու անշէջ կարօտը : Նաւեր սպիտակ՝ կարապներու պէս . հոլանտական նաւեր խորհրդաւոր յանկուցիչ անուններով : Երբեք չլսուած դիւթերգ մը , ծաղկազուարճ կղզիներու եւ ծովային պարտէզներու արեւաջերմ բուրմունքներով լեցուն : Կը սիրէի փոքրիկ տետրի մը մէջ գրել զանոնք , եւ երբեմն կը հիւսէի անոնցմով առասպելական աշխարհի մը երկինքը : Կ'երազէի Թակորի հայրենիքը , Գանդէսը . եղէգի պէս բարակ մէջքով ու հաշիշի գոյն աչքերով Հնդկուհիները : Բայց հիմա . նկարիչի մը նման՝ որ մեռեալ բնութիւն մը կը կազմէ թառամա՜ծ փունջով մը , նետահար արիւնաներկ թեւերով թռչունի մը եւ կոտրած սափորի մը հետ , կը փորձեմ վազուց ապրուած կեանքի մը մթամած երկինքը լուսաւորել :

Հոն , ջրանցքին ասիական ափունքը՝ որոնք ծածկուած էին վրաններով , ուսուցչական պաշտօն մը կը վարէի : Մահուընէ փրկուած ժողովուրդ մը կար , հայ մարդոց բազմութիւն մը՝ որ հերոսական շքեղ դրուագ մը հիւսած էր : Բարեկամս բժիշկ էր վրանաքաղաքին հիւանդանոցը : Ամէն օր կը հանդիպինք իրարու դպրոցին կամ հիւանդանոցին ճամբուն վրայ : Ինքն ալ ինծի պէս երկար ուղի մը կտրած է հասնելու համար յիշատակներու աշխարհը : Լոյսը՝ զոր կ'ողջունէինք այն ատեն , բան մը չէ կորսնցուցած իր ջերմութենէն , իր ոսկեշող պայծառութենէն : Մարդն է որ շարունակ ենթակայ է փոփոխութեան : Առարկաները միայն կը պահեն իրենց հաւատարմութիւնը : Բայց յաւերժական դիծ մը կայ որ չի տեղափոխուիր երբեք եւ մեր հոգին կը միացնէ տիեզերքի ներդաշնակութեան :

« Միայն աստուածները չեն որ յարութիւն կ'առնեն » կը գրէր բարեկամս :

Կը յառնէ ամէն բան որ անջնջելի հետք մը թողած է մեր սրտին մէջ : Բայց ի՞նչն է որ մեր մէջ կը մեռնի առանց յարութեան , երբ կեանքը շարունակաբար կը վերածնի մէկը միւսէն տարբեր տեսիլքի մէջ : Սէրը , տենչանքը անշէջ կրակներ են :

Երբ կը բացուի յիշատակի աշխարհին երկինքը , մտերիմ բոյր մը կը ծաւալի կարծես մեր շուրջը : Ստուերները կը փախչին եւ սիրական կերպարանքներ կը լուսաւորուին : Կը զգանք հրաջերմ ձեռքերու սեղմումը մեր ձեռքին մէջ , եւ ակամայ կը մրմնջենք անուններ՝ որոնք մոռցուած աղօթքի մը քաղցրաշունչ բառերուն կը նմանին :

Կը վախնայինք որ լռած ըլլային խընդագին ձայները՝ որոնք ատենօք կը կանչէին մեզ արեւազօծ բլուրին կատարէն , երբ վարը՝ ձորին մէջ , այգիները խնկաբոյր էին մրգառատ աշունով :

Կը վախնայինք փոքրիկ փունջ մը կազմել դաշտին ծաղիկներէն , երբ արդէն կապուած էին ատոք հասկերով որաները :

Կը վախնայինք որ փոքրիկ կողով մ'իսկ չլեցուէր մեղրածոր պտուղներով , երբ կտրուած էին խաղողի վերջին ողկոյզները եւ մեղուները փակուած էին իրենց փեթակներուն մէջ :

Բայց ահա՛ ձայները արձագանգ կուտան փոթորկելով ջերմաբոյր հովը համբոյրներով , ծիծաղներով եւ զօղանջներով լեցուն :

Բայց ահա՛ անձրեւին տակ իսկ , երբ մեր ոտքերը կը խրին բարեբեր թաց հողին մէջ , վարդեր եւ մեխակներ կրնանք քաղել , երբ աշունը ոսկեգոյն ժանգ է կապած տերեւախիտ սօսիներուն մէջ :

Ծառերուն բարձր ոստերուն վրայ կարմիր խնփորներ կան դեռ : Ամբողջ կողով մը կրնանք լեցնել անոնցմով եւ սարփինային տերեւներուն տակ պահուրտած ողկոյզներով :

Որպէսզի կեանքը չդադրի երբեւէ զգլխանք ըլլալէ եւ երբեք չպարպուի մեր ձեռքին մէջ ուրախութեան լուսահոս բաժակը :

Հրաշագործ Յիշատակ :

Անո՛ր կը պարտինք այլակերպութիւնը անցեալին՝ որ ցոյց կուտայ մեզ ինչպէս որ էինք երբեմն , երիտասարդութեան արեւով դեղեցկացած :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԾՈՎՈՒ ՍԷՐԸ, ԾՈՎՈՒ ԵՐԳԸ

Ծովը , անոր անսահման հեռուն , անդորը մայրամուտներու հրապոյրը եւ լուսնկայ գիշերերու կախարդանքը , լայնաշունչ արեւածագը եւ փոթորկայոյզ ալեծփումները միշտ յուզած են , ներշնչած են հայ արուեստագէտները՝ նուիրական զգացումներով հիւսուած երգեր բանաստեղծելու , կտաւներ յօրինելու :

Ծովը յատկանշական չէ հայկական բընաշխարհին , բայց Հայ մարդը « Ծովու երգին» մէջ իր ազգին շարք մը ապրումները զգացած է ...

Բուն ծովանկարչութեան ասպարէզին մէջ հայ ժողովուրդը տուած է արուեստագէտներու պատկառելի սերունդ մը՝ Յովհաննէս Այվազովսկի , Էմանուէլ Մահտեսեան , Արսէն Շապանեան , Մկըրտիչ Ճիվանեան , Կարապետ Ադամեան : Այդ սերունդին տաղանդաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն է նաեւ Վարդան Մախոխեան :

Մախոխեան նկարչութեան նուիրուեցաւ վերջին երկու դարերու սահմանագլուխին , այն ժամանակ , երբ հայ ժողովուրդին պատմութեան ամէնէն արիւնոտ էջերը կը գրուէին : Նկարիչը դարձաւ մայր ժողովուրդին կրած դաժան փորձութեան ականատեսն ու ծանր վերապրողներէն մէկը :

Մախոխեանի ծովանկարները տարբեր յոյզերով մարմնաւորուած պատկերներու տպաւորութիւնը կը թողուն , սակայն , ըստ էութեան , անոնք միեւնոյն երգին՝ նկարիչի հոգւոյն երգին տարբեր երեսներ են :

Հայրենակարօտ , տարաբախտ Հայուն առանձնութեան զգացումները կը բաբախեն Մախոխեանի վրձինին մէջ : Նկարիչը ապրած է բնութիւնը՝ առանց փորձելու քօղարկել սրտին զարկերուն ձայնը : Սիրած է ծովը եւ ծովու երգերուն մէջ երգած է իր երգը : Այսպէսով անոր արուեստը , տաղանդին ընդգրկած սահմաններուն մէջ , յուզական է , ներգործուն :

Մախոխեանի արուեստը իրապաշտ էր : Իսկ իրապաշտական ուղղութիւնը բնորոշ էր այդ ժամանակաշրջանի հայ նկարիչներուն , ուղղութիւն մը , որ հայ կերպարուեստի բնականոն զարգացումը ըլլալէ զատ , պայմանաւորուած էր նաեւ ուրիշ կարեւոր հանգամանքով մը : Քաղաքական ծանր իրադրութեան պատճառով հայ արուեստագէտը բուն Հայաստանի , մայր հողին վրայ չէր , որ կը ստեղծագործէր : Սակայն հեռու գտնուող հայ արուեստագէտը կ'ապրէր իր ժողովուրդին կեանքով , կը հետեւէր անոր ապրած դառնախոհ ժամանակին խորհուրդով : Անոր մէջ կը խօսէր հայրենասէրը :

Միշտ չէր , որ պատկերացումին նիւթը , առարկան , երեւոյթը հայրենիքը կ'ըլլար , սակայն ոգին հայկականն էր :

Հայրենիքին մէջ բարբարոսաբար կ'ոչընչացուէին ընտանեկան օճախը , դիրքը , մշակոյթը : Այդ էր տեսած , այդ կը յիշէր եւ նորանոր գոյժեր կը լսէր օտար երկիրք ապաստանած Հայը : Իրականութեան ճշմարիտ , « յար եւ նման» վերարտադրութիւնը հոգեկան սնունդ էր , ներքին պահանջ : Արդարեւ , այս իրողութիւնը կը հաստատեն Եւրոպա կամ այլուր հաստատուած արուեստագէտներուն գործերը : Զաքարեանի նաթիւրմորթերը , կամ Վ . Սուրէնեանցի երբեմնի մանրակրկիտ , բայց սիրով պատկերացուած , սառն ու տխրամած , բայց միշտ յաղթահասակ կեցած ճարտարապետական կոթողները , խաչքարերը ... նոյնն է պարագան նաեւ Մախոխեանի ծովանկարներուն , ուր բնութեան տեսարաններուն ճշմարիտ վերարտադրութենէն եւ դեղանկարչական խնդիրներու վարպետ լուծումէն զատ , հաղորդակից կը դառնանք կարեւորին՝ նկարիչի հայրենասէր հոգիի ձայնին :

Վարդան Մախոխեան ծնած է Սեւ Ծովու ափին , Տրապիզոն , 1869ին : Կարնոյ Սանասարեան վարժարանին մէջ ստացած ուսումին եւ պատանեկան երազներու բեռով կը մեկնի Պերլին , կը մտնէ գեղարուեստից ակադեմիան : Հոս կը մասնագիտանայ նկարչութեան՝ Է . Պրախտի եւ Նորվեկիացի անուանի ծովանկարիչ Հանս Գիւտէի ղեկավարութեամբ : Քանի մը տարի ետք կը վերադառնայ տուն՝ ցամաքային տեսարաններ գծած : Ճամբուն վրայ կը հանդիպի Թէոդոսիա , ուր կը տեսակցի ծերունազարդ Այվազովսկիին հետ եւ կը ստանայ օգտակար խորհուրդներ :

Վերադարձին՝ Տրապիզոնի մէջ կը ըսկըսի Հայերուն դէմ հալածանքը : Ընտանիքը կը ցրուի : Կ'ալեկոծի երիտասարդ նկարիչին զգայուն հոգին : 1900ին Պերլինի մէջ ցուցադրուած «Արեւմուտը Սեւ Ծովի վրայ» , « Զմեռը Կովկասի մէջ» , « Տրապիզոնի վանքը» գործերը արդէն կը կրեն անոր բանաստեղծական արուեստին հիմնական գիծերը : Ասոնք « մելամաղձոտ երազանքով լեցուն» պատկերներ էին :

Նկարիչին կեանքին ուղին կը սկսի իր անհանգիստ ընթացքը : Կը մեկնի Եգիպտոս , յետոյ Իտալիա եւ նորէն (1908)

ԿԱՐԱՍԸ

Տոն Լօլլօն վարն էր , բլրան ստորոտը , աղբը պարպողներուն քով , սովորական բարկացոտ իր շարժուձեւերով , երբեմն երկու ձեռքերով հարուածելով խոշոր ճերմակ գլխարկը : Կը պատահէր երբեմն որ նման հարուածներէ ետք չկարենար այլեւս զայն հանել ծոծրակէն ու ճակատէն : Երկնքին մէջ վերջալոյսին վերջին կրակները կը մարէին արդէն , եւ իրիկուան շուքերուն ու անոյշ զովութեան հետ գիւղին վրայ իջնող խաղաղութեան մէջ կ'արձակուէին միշտ կատղած այդ մարդուն շարժուձեւերը :

— Տօն Լօլլօ՛ , հէ՛յ , Տօն Լօլլօ՛օօ :

Երբ վեր եկաւ ու պատահած ազէտը տեսաւ , իբրեւ թէ խենթենար : Յարձակեցաւ նախ երեքին վրայ , ապա բռնեց մէկը կոկորդէն , սեղմեց պատին՝ պոռատով .

— Ես ձեր ... պիտի վճարէք ասիկա :

Իրենց կարգին միւս երկուքին հետ ալ բռնուելէ ետք , կատաղի այդ բարկութիւնը այս անգամ դարձուց ինքն իր դէմ . զարկաւ գլխարկը գետին , երկարօրէն ծեծեց գլուխն ու երեսը՝ ոտքերով գետինը հարուածելով եւ պոռ՝տալով իրենց մեռած մէկ հարազատ լացողներուն պէս :

— Նոր կարասը ... չորս ոսկինոց ... եւ տակաւին չգործածուած ...

Կ'ուզէր դիտնալ թէ ով էր զայն կոտրողը : Ինքնիրե՞նը եղաւ : Ի վերջոյ մէկը զայն կոտրած ըլլալու էր՝ մղուած վատութենէ կամ նախանձէ : Բայց ե՞րբ . ի՞նչպէս , յայտնի նշանները չկային : Արդեօ՞ք գործատունէն կոտրած եկաւ : Բայց ոչ , զանգակի մը պէս կը հնչէր :

Գիւղացիները հաղիւ նկատեցին թէ առաջին իր բարկութիւնը մեղմացած էր , սկսան խրատել որ հանդարտի : Կարելի էր նորոգել կարասը : Եւ յետոյ , այնքան ալ դէշ կերպով չէր կոտրուած : Եղած չեղածը կտոր մըն էր : Վարպետ արհեստաւոր մը կրնար զայն տեղը դնել նոփնոր : Եւ ճիշդ ալ Ծի Տիմա Լիդաղին կար , հնարիչ հրաշագործ սոսինձ մը՝ որուն դաղտնիքը նախանձով կը պահէր : Սոսինձ մը որուն դէմ , անգամ մը որ իր գործը տեսած է , նոյնիսկ մուրճը անզօր կը մնայ : Ուրեմն , եթէ տօն Լօլլօն փափաքի , վազը , դեռ արեւը չծագած , Ծի Տիման կուգայ , եւ քանի մը վայրկեանի մէջ՝ կարասը առաջուընէ աւելի լաւ կ'ըլլայ :

Տոն Լօլլօն բոլոր այդ խորհուրդներուն ոչ ըսաւ . ըսաւ թէ ամէն ինչ անօգուտ է այլեւս , այլեւս ոչ մէկ դարման . բայց ի վերջոյ , համոզուեցաւ , եւ յաջորդ օրը , ճիշդ արշալոյսին , Փրիմողոլէ ներկայացաւ Ծի Տիմա Լիդաղին՝ ուսն ի վար կախած գործիքներու տոպրակը :

Կորասրուն ծերունի մըն էր , ծուռ եւ ուռած ծունկերով՝ ինչպէս ծեր ձիթենիի մը կոճղը : Աքցան հարկաւոր էր բերնէն բառ մը առնելու համար : Խոժոռադէմ էր- եւ այդ լռութիւնը տխրութիւն մըն էր՝ արմատներ ձգած իր տձեւ մարմնին մէջ : Չէր հաւատար նաեւ որ մարդիկ կրնային հասկնալ եւ արժանօրէն գնահատել հնարողի տակաւին չվկայուած իր արժանիքը : Ծի Տիմա Լիդաղին կ'ուզէր որ արդիւնքը խօսի : Ստիպուած էր շուրջը նայիլ՝ որպէսզի չդողնային այդ հրաշագործ սոսինձին բաղադրութեան դաղտնիքը :

— Ցոյց տուր նայիմ — եղաւ տոն Լօլլոյի առաջին խօսքը , յետ երկարօրէն թերահաւատութեամբ զննելէ զայն :

Ծի Տիման գլուխով ոչի նշան ըրաւ , ծանր ծանր : — Գործէն յայտնի կ'ըլլայ :

— Բայց պիտի յաջողի՞ս :

Ծի Տիման տոպրակը գետին դրաւ , հանեց մէջէն պատռատած թաշկինակ մը , դունաթափ , ամբողջովին ծալուած , սկսաւ զայն քակել կամաց , շատ կամաց , ամէնուն ուշադրութեան եւ հետաքրքրութեան մէջ , եւ երբ ի վերջոյ դուրս եկաւ կոտրած շրջանակով ու կոթը չուանով կապուած ակնոց մը՝ ինքը հառաչեց եւ միւսները խնդացին : Ծի Տիմային հոգը չէր : Ակնոցը ձեռք չառած՝ մատներով մաքրեց , ապա քթին անցուց զայն եւ հանդիսաւոր հովով մը սկսաւ քննել կարասը , դուրսը , բացօթեայ , կալին մէջ : Ի վերջոյ խօսեցաւ — պիտի յաջողիմ :

— Սակայն միայն սոսինձով , — պայման դրաւ տոն Լօլլօն , — շատ ալ հաւատք չունիմ : Անհրաժեշտ են նաեւ երկաթէ կարեր :

— Այն ատեն ետ կ'երթամ , — պատասխանեց առանց այլեւայլի Ծի Տիման , ուսն ի վար ձգելով տոպրակը :

Տոն Լօլլօն թեւէն բռնեց :

— Ո՞ւր : Տիար եւ խոզ , այսպէ՞ս կը վարուին : Սըւոր կայսերական հովերուն նայեցէք մէյ մը : Սատկիլն եկած թըշուառական մը , վատոգի հնակարկատ մըն ես պարզապէս , իշո՛ւ կտոր , եւ պէտք է հրամաններուս ենթարկուիս : Ես ձէթ պէտք է դնեմ հոգ՝ մէջը , եւ ձէթը կը մղի , անասուն : Մէկ մղոն երկարութեամբ ճեղքը , միայն սոսինձո՞վ : Կար կ'ուզեմ : Սոսինձ եւ կար : Ես եմ հրամայողը :

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ

(2 Շար .)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԵՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուրբաթ, Յունուար 1ին, « Պուշ Հաուզ»ի մէջ տեղի ունեցաւ Նոր Տարուան պարահանդէսը՝ նախաձեռնու – թեամբ Լոնտոնի Հայ Երիտասարդաց Միութեան :

Սպասուածէն շատ աւելի էր ներկանե – րուն թիւը , որ անակնկալի բերաւ կազ – մակերպիչ վարչութիւնը : Հետաքրքրա – կան եւ խրախուսելի էր նաեւ երիտա – սարդ տարրին ներկայութիւնը :

Լոնտոնի համայնքը օր ըստ օրէ կ'ճաճի ուրիշ դաղութներէ դաղթող Հայերով ու Հ. Կ. Միութեան դերը այս դաղութէն ներս կը դառնայ աւելի բախտորոշ :

Այս յաջող ձեռնարկին առթիւ տեղին է դիտել տալ, թէ Լոնտոնի Հայ Երիտա – սարդաց Միութիւնը, որուն չուրջ հա – ւաքուած է Հայ երիտասարդութիւնը՝ ա – ռանց դաւանանքի խտրութեան եւ անհա – տական ու հատուածական չահերու , իր կազմակերպած թատերական , դեղար – ուեստական, եւ մշակութային երեկոյթ – ներով դարձած է իսկական հնոցը Լոն – տոնահայ կեանքին :

Նոր Տարուան սեմին ու մեր միլիոն մը նահատակներուն յիշատակի նախօր – եակին, Հ. Ե. Մ. իր 1965ի առաջին հա – յաչունչ ձեռնարկով եկաւ փաստել, որ հայ երիտասարդութիւնը՝ նոյնիսկ թաղ – ուած Լոնտոնի մշուշին մէջ, դիտակից է իր կոչումին :

ԿԱՐՕ

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Գերման բանաստեղծ Հոֆման, դիչեր մը այնքան շատ դինովցած էր, որ սեղա – նին տակ դլորեցաւ : Երբ սթափեցաւ ըս – պասեակը ներկայացուց հաչիւը :

— Ի՞նչ : Տանելիք չիչ պարտակո՞ն համած ես դիս , ապշահար հարցուց Հոֆման : Աւելի բացարձակապէս ան – կարելի է : Ստամոքս միայն տասներ – կու չիչ կ'առնէ :

— Ձիշդ այդ պատճառով է, որ տաս – նեւեքերորդը ձեր ստամոքսին մէջ չսեղ – մելով՝ ձեր դլուխը ելաւ, պատրիւն կեր – պով պատասխանեց ան :

×

Գերման երդիծարան Լիխթենպերկէնին հարցուցին՝ թէ ի՞նչ օդուտ ունի իրա – ւաբանութիւն սորվիլը :

— Արդար բլլալու համար, քիչ մը ի – րաւաբանութիւն դիտնալը բաւական է : Սակայն, անիրաւութիւն ընելու համար, պէտք է իրաւաբանութիւն սորված բլլալ, պատասխանեց ան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԹԵՐԱԻԻՂ

Արարատեան դաշտին բարիքները մեծ են : Բամմառեակ պատղներուն հետ դաշտին մէջ փարթամ կերպով կը բուսնի եւ կը հասունայ նաեւ խորդենին՝ եթե – րախուղ այդ բոյսը :

Խորդենիէն կը պատրաստուի գանազան տեսակի օձանելիքներ :

դականներըը եւ հայկական տոհմիկ մթնո – լորտի մը մէջ դիմաւորել նոր Տարին : « Մենք մեր նախնիքներուն գործը չա – րունակողներն ենք : Պիտի տոկանք եւ թիավարենք մինչեւ որ հասնինք Մամի – կոնեաններու երկիրը : Ըլլանք աւելի պատասխանաչ եւ գործունեայ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերնդականներ »:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը տօնեց Մա – նուկներու Օրը ամսոյս 10ին, Նուայլի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հար. Ֆրանսայի Առաջնորդ Արք. Թրթռեանի : Ծնողքներ եւ համակիրներ փութացած է – ին քաջալերելու Կ. Խաչի ձեռնարկը եւ ուրախացնելու մեր փոքրիկները :

Միութեանս առենապետուհին հանդէ – սը բանալով չեչտեց հայերէնի դասըն – թացքներուն օդուտը եւ խնդրեց բոլոր ծնողքներէն, որ անպայման ղրկեն իրենց պատկները միւսոյս այս դասընթացքնե – րուն : Երեսունէ աւելի փոքրիկներ , ու – սուցչուհի Օր. Ս. Թումէլեանի վեկավա – րութեամբ, յատակ առողանութեամբ ար – տասանեցին, երդեցին եւ պարեցին , նա – եւ ներկայացուցին դաւեշտ մը, որմէ եաք կապանդ Պապան սրահ մտաւ փոք – րիկներու ուրախ բացագանչութիւններու մէջ եւ բոլորին բաժնեց առատ պտուղ , քաղցրեղէն եւ մէկ մէկ ըլթոյկ : Աչա – կերտները իրենց ուսուցչուհիին նուիրե – ցին ծաղկեփունջ մը եւ դիրք մը : Ներկա – ները իրենց գոհունակութիւնը յայտնե – ցին սրտաբուխ նուէրներով, որմէ զոյա – ցաւ հինդ հարիւր ֆրանք :

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով , կարկանդակով եւ օրուան սեղանապետ Պ. Արզումանեանի յուցմունքներով երդեցին եւ արտասանեցին՝ մաեմիկ եւ հայա – չունչ մթնոլորտ մը ստեղծելով : Ասօք տրուեցաւ Սրբազան Հօր, որ իր չինիչ յորդորներով պարդեց մանուկներու հայե – ցի դաստիարակութեան անհրաժեչտու – թիւնը եւ թելադրեց ուժ տալ Կապոյտ Խաչի ազդանուէր գործունէութեան : Սրբազան Հօր պահպանիչով եւ Հայր Մերով փակուեցաւ այս չատ դեղեցիկ եւ յաջող հանդէսը :

ԽԱԶՈՒՀԻ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի « Սիամանթօ » խումբին կազմակերպու – թեամբ, Դեկտեմբեր 31ին, հայկերոյթ մը տեղի ունեցաւ Լիոնի մեծ սրահներէն մէ – կուն մէջ : Նոր Սերնդականներ եկած էին Վիչնէն, Վալանսէն, Սէն Շամոնէն , Սէթ Էթիէնէն եւ Տէսինէն :

Հայկական հաճելի մթնոլորտ մը տի – րեց մինչեւ վերջ : Երիտասարդներ եւ ե – րիտասարդուհիներ պարեցին հայկական խմբապարերը , երդեցին ազդային – յե – դափոխական երդեր , ըրին արտասանու – թիւններ Սիամանթոյէ եւ ուրիշներէ :

Նոր Սերունդի կոմմէ հայկերոյթին բացումը կատարեց ընկերուհի Մոնիկ Բարելեան, որ խնամուած հայերէնով մը դիտել տուաւ , թէ « Սիամանթօ » խում – բին նպատակը եղած է Նոր Տարուան առթիւ քով – քովի բերել Նոր Սերընդ – ները եւ ներկայացուցին զանազան տեսակ մը դիտելի ներկայացումներ :

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով , կարկանդակով եւ օրուան սեղանապետ Պ. Արզումանեանի յուցմունքներով երդեցին եւ արտասանեցին՝ մաեմիկ եւ հայա – չունչ մթնոլորտ մը ստեղծելով : Ասօք տրուեցաւ Սրբազան Հօր, որ իր չինիչ յորդորներով պարդեց մանուկներու հայե – ցի դաստիարակութեան անհրաժեչտու – թիւնը եւ թելադրեց ուժ տալ Կապոյտ Խաչի ազդանուէր գործունէութեան : Սրբազան Հօր պահպանիչով եւ Հայր Մերով փակուեցաւ այս չատ դեղեցիկ եւ յաջող հանդէսը :

ԽԱԶՈՒՀԻ

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը տօնեց Մա – նուկներու Օրը ամսոյս 10ին, Նուայլի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հար. Ֆրանսայի Առաջնորդ Արք. Թրթռեանի : Ծնողքներ եւ համակիրներ փութացած է – ին քաջալերելու Կ. Խաչի ձեռնարկը եւ ուրախացնելու մեր փոքրիկները :

Միութեանս առենապետուհին հանդէ – սը բանալով չեչտեց հայերէնի դասըն – թացքներուն օդուտը եւ խնդրեց բոլոր ծնողքներէն, որ անպայման ղրկեն իրենց պատկները միւսոյս այս դասընթացքնե – րուն : Երեսունէ աւելի փոքրիկներ , ու – սուցչուհի Օր. Ս. Թումէլեանի վեկավա – րութեամբ, յատակ առողանութեամբ ար – տասանեցին, երդեցին եւ պարեցին , նա – եւ ներկայացուցին դաւեշտ մը, որմէ եաք կապանդ Պապան սրահ մտաւ փոք – րիկներու ուրախ բացագանչութիւններու մէջ եւ բոլորին բաժնեց առատ պտուղ , քաղցրեղէն եւ մէկ մէկ ըլթոյկ : Աչա – կերտները իրենց ուսուցչուհիին նուիրե – ցին ծաղկեփունջ մը եւ դիրք մը : Ներկա – ները իրենց գոհունակութիւնը յայտնե – ցին սրտաբուխ նուէրներով, որմէ զոյա – ցաւ հինդ հարիւր ֆրանք :

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով , կարկանդակով եւ օրուան սեղանապետ Պ. Արզումանեանի յուցմունքներով երդեցին եւ արտասանեցին՝ մաեմիկ եւ հայա – չունչ մթնոլորտ մը ստեղծելով : Ասօք տրուեցաւ Սրբազան Հօր, որ իր չինիչ յորդորներով պարդեց մանուկներու հայե – ցի դաստիարակութեան անհրաժեչտու – թիւնը եւ թելադրեց ուժ տալ Կապոյտ Խաչի ազդանուէր գործունէութեան : Սրբազան Հօր պահպանիչով եւ Հայր Մերով փակուեցաւ այս չատ դեղեցիկ եւ յաջող հանդէսը :

ԽԱԶՈՒՀԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԹԵՐԱԻԻՂ

Արարատեան դաշտին բարիքները մեծ են : Բամմառեակ պատղներուն հետ դաշտին մէջ փարթամ կերպով կը բուսնի եւ կը հասունայ նաեւ խորդենին՝ եթե – րախուղ այդ բոյսը :

Խորդենիէն կը պատրաստուի գանազան տեսակի օձանելիքներ :

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Ամենալաթած փառիչահը կը կանչէ քեղ, մեծապատիւ Տէր իմ : Հաճեցէք ան – միջապէս հագուիլ ու երթանք :

Իչխան Վաղենտ ցնցուեցաւ. դէմքը դը – բեթէ քար դարձաւ :

— Ազատ ես , — թոթովեց Մայլանտ :

Աճապարանքով հանեցին դարակէն հա – դուստները, Վէլի բէկն ալ վազեց հագ – ուելու :

— Ձիս ալ չիչէ , — կ'ապաչէր Մայ – լանտ ,— ինծի համար ալ բարեխօսէ : Դէմ առ դէմ պիտի բլլաս, իրարու հետ պիտի խօսիք : Կրնաս դիս ալ չիչել , կըր – նաս խնդրել որ դիս ալ քեղի հետ արձա – կէ : Ոհ, Աստուած իմ, Աստուած իմ ... Վաղենտ... չմոռնաս դիս :

— Պիտի չմոռնամ , — թոթովեց Վա – ղենտ :

Ու դզդզոլուն ձեռքերով կոճկեց մե – ծապատիւ Տէրը :

Առաջին համաչխար – հային պատերազմին կը փախի հայրենի – քէն արիւնոտ տպաւորութիւններով :

« ... Արուեստը չի պատկանիր ոչ սահմանուած սկզբունքներու, ոչ ալ դպրոցներու վարդապետութեանց : Ան բնաբէ անիչխանական : Խիստ կանոնաց բնաբէ անիչխանական : Խիստ կանոնաց ենթարկել կարելի չէ : Իւրաքանչիւր ար – ուեստագէտ հետեւելու է իր խառնուած – քին, եթէ ոչ կ'ունենանք մի դիտութիւն եւ ոչ բնաւ արուեստ »:

Մախոխեան հաւատարիմ իր այս սկզբ – ունքին, ստեղծեց բնութեան նկատմամբ իր անմիջական տպաւորութիւնը արտա – յայտող նկարներ : Պատկերացուց ռուսա – կան ձմեռը, Եւրոպայի հիւսիսն ու հա – րաւը, ափ սուրացող ալիքները՝ մերթ դիչերով, մերթ ցերեկուան տարբեր պա – հերուն : Եւ, կարեւո՞ր էր, թէ ո՛ր ծովը կը պատկերացնէր նկարիչը, երբ ամէնէն առաջ ինքզինք կ'արտայայտէր անոնց մէջ : Իր վարպետներէն սիրածին չափ ալ դարձաւ ինքնուրոյն : Բնութիւնը խո – րացնին ուսումնասիրող արուեստագէտ մըն էր : Համոզիչ վստահութեամբ կ'որ – ոար ալիքներուն չարժումը , կը հասնէր չօչափելի իրականութեան, կը չեչտէր բնութեան խորութիւնը : Նկարիչը իր բնանկարները կը պարուրէր օդին եւ ջու – րին քիչ մը պաղ, զովացուցիչ զգացու – մով, կը ներկայացնէր իր ինքնատուր – թիւնը բնորոչող իւրայատուկ երանդով : Հայաստանի պատկերասրահին մէջ կը գտնուի « Ծովի տեսարանը» (1905) նը – կարը : Գծուած է Մախոխեանական զորչ կապոյտով եւ կանաչով, որոնք աչխոյժ գծանկարին ձուլուած՝ կը մարմնացնեն նկարիչին մենութիւնը , ծովուն անծայր հեռուներու զգացողութիւնը : Նոյն տպա – ւորութիւնը կ'իչխէ նաեւ» Մակրոթացու – թիւն» նկարին մէջ, ուր դերիչխողը բաց վարդագոյնի եւ կապոյտ ջերմ երանդ – ներն են :

Արուեստի գնահատելի արժանիքներու չնորհիւ Մախոխեանի գործերը մեծապէս գնահատուեցան : 1923 Մարսէյլի « Լամ – պեր » պատկերասրահին մէջ կազմակեր – պուած ցուցահանդէսին առիթով, ֆրան – սայի ծանօթ քննադատ Քամիլ Մոքլեր կը գրէր· « Վ. Մախոխեան կը պատկանի դեպարուեսաին ծառայող համբերատար աչխատաւորներուն եւ յուղիչ տպաւորու – թիւններ ստեղծող զեղեցիկ սերունդին : Ներկայացուցած իր կտաւներէն չատերը արուեստի կատարեալ ստեղծագործու – թիւններ են : Կը ցուցաբերէ առողջարար , լայն, ներոյժ արուեստ մը, որուն մէջ պէտք է ուրախութեամբ ողջունել վար – պետներուն միչտ կենդանի ատնդութիւ – նը, որուն այժմէութիւնը յատկանիչ ըլլալն է »:

Մախոխեանի երկրորդ հայրենի քաղա – քը Նիսը դարձաւ, ուր ան ապրեցաւ մին – չեւ իր կեանքին վերջը՝ 1937 : Նիսէն ա – մէն տարի կը մասնակցէր վարիչեան ցու – ցահանդէսներուն : Նկարիչին 1921ին ցու – ցադրած լատպոյն գործերէն մէկը՝ « Քատիկատը» կը գնէ Նիսի Թանգարա – նը : 1925ին « Ալլար » ցուցասրահին մէջ իր կազմակերպած ցուցահանդէսին առ – թիւ կ'արժանանայ « Պատուոյ լեգէոնին : Ահա Ֆրանսայի տեսարանի մը համառօտ գնահատականը այդ ցուցահանդէսին առ – թիւ· « Մախոխեանի գործերէն իւրաքան – չիւրը ծովային բանաստեղծութեան քառ – նակ է : Ոչ մէկ դպրոցի կը պատկանի : Կախում չունի ոչ մէկ նորաձեւութենէ , ոչ մէկ թեմիէ : Առանձնացած դիտող մըն է , որ կուտայ այն, որ կը տեսնէ եւ կը զգայ ամենայն անկեղծութեամբ : Ա – լիքը անոր համար ապրող էակ է, թող քամին ցրէ ալիքը, աչալուրջ նկարիչը արդէն տիրացած է անոր ձեւին եւ առնը – մանելի դիմապատկերներուն : Մախոխ – եանի ջուրով եւ քամիով յագեցած նը – կարներուն մէջ կը տիրապետէ անասելի ամայութիւն մը : Արտասովոր բանաս – տեղծութիւն մը կը հոսի այդ ալիքներուն մէջէն ...»:

Արտասովոր այդ բանաստեղծութեան ոդին ծանօթ ու սիրելի է մեզի այսօր : Ծովու երգերով Մախոխեան գործաւ Հա – յութեան զան յոյզերուն արտայայտի – չը : Նկարիչը խօսեցաւ նաեւ հայկական չրջանակներու մէջ, « Անի»ի կազմակեր – պած երեկոյթներուն ընթացքին : Եւ երբ ժամանակաւորապէս վար կը դնէր իր վրձինը , ձեռք կ'առնէր իր ջութակը , ո – րուն սիրահար էր :

Մախոխեան համեստ եւ անթաւամ վաստակ մը բերաւ հայ կերպարուեստին : Իր նկարներէն միայն երեքը կը պատուին Հայաստան , մնացեալները ցրուած են պատգան վայրերու մէջ :

Շ. ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ

տաքէ բայ – կապոյտ հագուստը որով դինքը բերեր էին: Ջմեռուան դեղեցիկ հագուստները արդէն մաչեցուցեր էր : Այդ կապոյտը չէր գործածեր, միշտ կը պահէր յուսալով որ անով տուն դառ – նար :

Միայն սուր չէր կրնար կապել :

— Ի գործին առ ալ վրադ պիտի ունե – նաս ,— քաջալերեց զինքը Մայլանտ :

Եւ անոր ընկերացաւ սանդուղներուն վրայ :

— Ջմռռնաս դիս :

Ուրախ աչքերով դիտեց թէ ինչպէս կառք կը նստէր Վէլի բէկին հետ, եւ թէ ինչպէս կը ծածկէին թրքական տաք մուշ – տակներով : Եւ թէ բէկը որքան ուչա – գրութիւն կը գարձնէր որ չըլլայ թէ Վա – ղենտ ոտքերը մսկին, ու նոտաւ խոնար – հութեամբ Իչխան Վաղենտի ձախակողմը :

— Երկնքի հրեչտակը քեզի առաջնորդ ըլլայ Վաղենտ :

Կառքը մեկնեցաւ՝ եաեւէն ձիաւոր նի – գակակիը երկու պահակներով :

— Աստուած իմ, Աստուած իմ ,— հա – ռաչեց Իչխան Վաղենտ ճամբան :

Դար մը թուեցաւ մինչեւ որ վերջապէս սերայի գռնէն մտան :

Ենիչերիներու բակին մէջ իչխան՝ ու հե – ռուոտն պալատ մտան :

Բազմաթիւ սանդուղներ կային, բոլորն ալ սպիտակ մարմարէ· բազմաթիւ սի – րուն Թիկնապահներ, բայց բոլորն ալ ծա – ռաներ էին· մարմարէ վաեմ սիւներ, վա – ւուկ գորգեր, ոսկեզօծ գարդեր, ամէն քայլին արեւելեան արուեստին չքայլու – թիւնը : Բայց Վաղենտ Թէօրէօք այս ա – մէնէն բան չէր տեսներ , միայն առջե – ւէն աճապարանքով քալող ձերմակ գաֆ – թան հագած ծառային կռնակը , ու եր – բեմն երբեմն մեատաքէ հատ գորգերով ծածկուած դուռ մը՝ որուն եաեւէն կը կարծէր ամէն անգամ Սուլթանին հան – դիպիլ :

Փոքրիկ գահլիճի մը մէջ առաջնորդե – ցին զինքը : Անոր մէջ ուրիչ բան չկար ե – թէ ոչ գորգ մը ու անոր վրայ բարձ մը : Բարձին քով լայնածաւալ պղինձէ աւա – զան մը, նման Պատուոյ եկեղեցիին մէջ գտնուող պղինձէ մկրատարանին, միայն թէ ասիկա ոչ թէ քարէ ոտքեր ունէր՝ այլ մարմարէ խորանարդի մը վրայ դրը – ուած էր ,ու մէկը ոչ թէ ջուր կար, այլ կրակ, հրաչէկ ածուխ :

Վաղենտ Թէօրէօք արդէն կը ճանչնար այդ կարասին, մանկայ կը կոչէին, որ Թուրքիոյ մէջ ձմեռ ժամանակ իբր վա – ռարան կը ծառայէ :

Սենեակին մէջ մարդ չկար , միայն և – րեք դահերուն քով երեք սարակինոս դահապաններ՝ արձանի պէս կեցած՝ ար – ծաթեայ մեծ սակրներ բռնած : Վէլի բէկ հոն գրան քով մնաց պրեթէ դոպա – յով :

Վաղենտ պատուհանին նայեցաւ , ան – կէ ալեծածան կանաչորակ ծովը կը տես – նուէր, ու անկից անդին ալ Սկիւտար , կարծես թէ իր Պուտայի պալատին պա – տուհանէն՝ Փէշթ քաղաքը դիտէր :

Գրեթէ հաւիթի մը եփելու չափ ժա – մանակ ապասեց, երբ վերջապէս սարա – կինոսի մը ձեռքը գրան գորգը մէկդի քա – չեց· յանկարծ ակնթարթին Սուլթանը մը – տաւ :

Ոչ առջեւէն եւ ոչ ալ եաեւէն ընկերա – ցող կար հետը, միայն տասնվեց տարե – կանի մօտ սարակինոս տղայ մը՝ որ պա – հակին մօտ կեցաւ գրան քով :

Բէկը գորգին վրայ դետին ինկաւ· Վա – ղենտ կրունկները իրարու գարկաւ ու ծռեցաւ : Երբ գլուխը բարձրացուց Սուլ – թանը արդէն կրակարանին քով կեցած էր ու երկու վախտ ափերը անոր վրայ բռնած էր : Ընկոյզի գոյնով մետաքէ գաֆթան հագած էր ափսի մուչտակով եզերուած եւ այնքան երկար՝ որ երկու կարմիր հողաթափներու ծայրերը միայն կ'երեւէին տակէն : Գլխուն վրայ սպիտակ թեթեւ փաթթոց ունէր : Դէմքը ածիլուած էր ու բարակ սպիտակ պեխերը կպակէն ալ վար կախուած էին : Վայրկեան մը ան – խօս կեցաւ, ապա Սուլթանը բէկին դառ – նալով բսաւ .

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար·)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Տիկին Հ. Մութաֆեան	100
Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գաբրիէլեան	100

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Թորոսեան (Կըրընոպլը) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց աներձագին՝ Պ. Գրիգոր Աբիկեանի (Տիթրոյթ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Սիրուն Պարոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգըստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի (Յունուար 24) Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԷՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ (մեռած Երեւան):

×

Պ. Արմենակ Դաւիթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ պիտի կատարել տան հոգեհանգիստ իրենց սիրեցեալ կողակիցին եւ մայրիկին

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

×

Պ. Երուանդ Տէր – Եղիայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգըստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՐ – ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նազարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի Յունուար 24ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՂՕԹՔԻ ԳԻՇԵՐ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Հայ հասարակութեան թէ՝ այս տարի եւս, տեղւոյն Ֆրանսական եկեղեցին, մասնաւորապէս հրաւիրած է հայ եկեղեցին, մաս կազմելու շրջանակի քրիստոնեայ եկեղեցիներու միացեալ աղօթքին, որ տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ (22 Յունուար) գիշեր փառուասիալ սրահին մէջ, ժամը ճինշդ 21ին: Պիտի երգուին հայ եկեղեցական երգեր Օր. Աստղիկ Քէօսէեանի կողմէ: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

×

Այս Կիրակի պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Խանատանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Խանատանեան եւ զաւակները, տէր եւ Տիկին Երեմիա Նաճարեան եւ զաւակները (Արժանթին, Քորտոպա), Տէր եւ Տիկին Գ. Տէր – Մատթէոսեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Մանուկեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Հայկանուշ Եղիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Վ. Ս. Կարոյեան եւ զաւակները (Վալանս) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, հեռագիրով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, աներձակին եւ ազգականին Պ. Խ. ԽԱՆԱՏԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 31 Դեկտեմբեր, 57 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ (Լանսէ, Իզէր):

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

ՄԱՐՏ 28

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 20ամեակի հանդիսութիւնը Փարիզի մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, իր ժողովատեղիին մէջ: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պելժիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Պրիւսէլի ՔԱՐՄԵՐՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ Հայրերուն կողմէ կազմակերպուած՝

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Մասնակցութեամբ
Փարիզի հանրածանօթ Սէնթ – Էօսթաշ երգչախումբին:

Ղեկավարութեամբ
Արշամ Ճիզմէնեանի

Որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 23ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին Պրիւսէլի

« EGLISE DES CARMES »
46 Avenue de la Toison d'Or

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Կոմիտասեան պատարագէ հատուածներ եւ աշխարհիկ գեղջկական երգեր, ինչպէս նաեւ 16րդ դարու լատին գործեր, մասնակցութեամբ մեծ օռկի որ կը նուագէ:

JEAN ROTTHIER

Տոմսերը կարելի է հայթայթել հետեւեալ հասցէներէն

Քարմերու եկեղեցի.— 46 Ավ. տը Լա Թուազոն տ'Օր, հեռաձայն 122 – 850:

Պարոն Մուրտիկեան,
11 Պուլվ. Օկիւսթ, 33 – 26 – 40

Պարոն Լութեան,
20, Rue de l'Autonomie, Tél. 22-12-21

Տոմսերու դին 100, 75, 40 պելժ. Ֆ.

Իսկ սոյն շաբթուան փակման առթիւ յաջորդ օրը 24 Յունուար Կիրակի ժամը 11ին ձայնաւոր Ս. պատարագ, գերապայծառ Ամատունիի կողմէ ուր կ'երգուին Կոմիտասեան պատարագէ հատուածներ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Կիրակի (24 Յունուար) կէս օրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան սրահը, 295 Բիւ Պուալօ:

Պզտիկներուն կողմէ պիտի ըլլան տրամախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ սիրուն անակնկալներ:

Գեղջկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ,

« ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է »

Հայկական «Կաղանդ Պապան» նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր պզտիկներուն:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 18ին Հայկական ձայնաւոր պատարագ Սէնթ – Մոնիք նորակառոյց եկեղեցիին մէջ, Պանեէօ, Փորթ տ'Օրլէանէն օթօպիւս 188, իջնել Ռոն Փուէն տէ Մարթիր տը Շաթօպրիան (Պանեէօ):

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրան սերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն:

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ:

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած:

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու:

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Բիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Բէփիւպլիք:

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի շէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները:

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով:

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ:

Շաւիլի օթօքառը ժամը ճիշդ 13·10ին կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլէն, 13·30ին հայկական դպրոցէն ու կը հանդիպի Շաւիլի բոլոր հանրակառքի կայարանները:

×

Ֆ. Կապ. Խաչը նոր տարուան առթիւ ուրախացնելու համար նաեւ մեր զրկեալ հայրենակիցները, յատուկ ներկայացումով մը «Մանուկներու Օր»ուան յայտագիրը պիտի կրկնէ Աղքատախնամի Մոնմորանսիի ծերանոցին Տան մէջ:

Grand Bal

Samedi 30 Janvier à 21 heures
Organisé par
L'AERO-CLUB RENÉ MOUCHOTTE
Présenté par CHABRIANT
Dans les Salons de l'Hôtel de Ville
LE BOURGET
TONY RALLO
et sa formation des
GRANDS CABARETS PARISIENS
EN ATTRACTION
BALLETS FOLKLORIQUES ARMÉNIENS
Avec la fameuse danse du couteau
Direction Mme KUTNERIAN
TENUE CORRECTE
PARTICIPATION AUX FRAIS 8 F.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ:

Գին՝ 5 Ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով:

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON
246, Rue Vendôme (Service gros) Tél. MO 11.84
20, Rue Villeroy (Détail) MO 32-10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն):

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

STABILISATION DES PRIX
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատր 0.30 Ֆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 21 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10212 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.212

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՇՆՉԵԼ

Քաղաքական դէպքերն ու ընկերային յեղաշրջումները վերջին տարիներու ընթացքին պատճառ դարձան որոշ փոփոխութեանց Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայրենակիցներու կեանքին մէջ :

Ստեղծուած նոր կացութեան պարտադրանքներէն թելադրուած՝ Կիպրոսի, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ Հայերէն որոշ մաս մը ստիպուեցաւ իր տասնեակ տարիներու աշխատանքով եւ անհուն զոհողութիւններու գնով ապահոված հանգստաւէտ պայմաններէն հրաժարիլ, նոր բախտ որոնելու համար հեռաւոր հորիզոններու տակ :

Գաղթականութեան նոր հոսանք մը ըսկրսաւ դէպի անծանօթ երկիրներ :

Հայու դժբախտ ճակատագիր :

Արտագաղթը կը շարունակուի դեռ, դէպի Ամերիկա, Քանատա ու մինչեւ Աւըստրալիա, — աշխարհի անդիի ծայրը : Դէպի օտարացում ու ձուլում :

Դէպի Հայաստան հայրենադարձութիւնը դժբախտաբար կը կատարուի շատ սահմանափակ չափանիշով : Երեւանի կառավարութիւնը նախ շատ դանդաղ կը շարժի, յետոյ չի յաջողիր հրապուրել գաղթելու պարտադրուած մեր հայրենակիցները :

Արտագաղթը աւելի շատ յաճախորդներ կը գտնէ քան ներգաղթը :

Հետզհետէ կը պարպուին Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայաշատ գաղութները, ուր ո՛չ մէկ վտանգ կը սպառնայ ազգապահպանման, որ սփիւռքի Հայութեան մտահոգութեան գլխաւոր առարկան է :

Հայաստանի թերթերն ու Երեւանի ձայնասփիւռը անդադար կը խօսին հայրենադարձութեան մասին : Կը չեշտեն, որ նախօրօք բնակարան եւ գործ ապահովուած են բոլոր հայրենադարձներուն, որոնք Հայաստանի հողին վրայ ոտք դնելէ վերջ անմիջապէս կը ստանան իրենց կահաւորուած տան բանալիները : Ապրուստի հոգ ալ չունին, քանի որ առաջուընէ որոշուած է թէ ո՛ր գործարանին կամ ագարակին մէջ պիտի աշխատին :

Մերձաւոր Արեւելքէն վերջերս ներգաղթող Հայեր «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ հրատարակուած յօդուածներով իրենց զոհունակութիւնը կը յայտնեն եւ կը հրաւիրեն տեղւոյն մէջ մնացած իրենց ազգականներն ալ, որ փութան երթալ Հայաստան :

Տարակոյս չկայ, որ վստահութեան խնդիրը առաջնակարգ դեր կը խաղայ գաղթելու պարտադրուած հայրենակիցներու որոշումին մէջ :

Քանիցս տարադրութեան դառնութիւնները ճաշակած, մարդիկ կը վախնան նոր դժբախտութեանց ենթարկուելէ անխորհուրդ որոշումի մը հետեւանքով :

Ամերիկան եւ Քանատան «Աւետեաց Երկիր» է Հայերուն համար : Նոյնը դարձած է այժմ Աւստրալիան ալ :

Գաղթողներէն շատեր ազգականներ կամ հայրենակիցներ ունին այդ երկիրներուն մէջ : Անոնց խորհուրդներէն քաջալերուած կամ անոնց աջակցութեան ապաւինած ճամբայ կ՚ելլեն : Ուրիշներ մասնաւոր կազմակերպութեան մը կարգադրութիւններուն շնորհիւ կը տեղաւորուին այդ օտար երկիրներուն մէջ :

Զարիքը արմատախիլ ընելու միակ միջոցն է Հայաստանի վարիչներուն կողմէ վստահութեան ներշնչումը գաղթելու թեկնածու մեր հայրենակիցներուն :

Վստահութիւնը պէտք է ըլլայ իրական եւ ոչ թէ խօսքով, — քարոզչական նպատակներով :

Այս է միակ միջոցը առաջքն առնելու արտագաղթին, որ կը սպառնայ դառնալ ազգային աղէտ մը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՐՀԱՐՏ - ՏԸ ԿՈԼ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ճաշելէ ետք Փարիզի գերման դեսպանին հետ, վարչապետ Էրհարտ, ժամը 16-ին հասած է Ռամպույէի դղեակը եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացած նախագահ տը Կոլի կողմէ : Մինչ գերման ղեկավարին ժամանումը, դղեակին վրայ առանձին կը ծածանէր Ֆրանսական Եռագոյնը, որու կողքին քիչ ետք կը բարձրանար գերմանական դրօշակը երբ Էրհարտ կ՚իջնէր Հանրապետութեան նախագահութեան տրամադրած կառքէն : Մետիսիս հիւրասենեակին մէջ, սկսած է երկու ղեկավարներու գլուխ գլխի առաջին խօսակցութիւնը, թարգմանին ներկայութեամբ :

Ոչ մէկ տեղեկութիւն տրուած է այս առաջին խօսակցութեան մասին, կը կարծուի սակայն թէ ծեծուած գլխաւոր ցարցը եղած է — Եւրոպայի քաղաքական միութիւնը : Այս առընչութեամբ տը Կոլի պայմանն է Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան ինքնավար դրութեան մը, զոր Էրհարտ կրնայ ընդունիլ միայն այն պարագային եթէ ան կազմակերպուի սերտ գործակցութեամբ ատլանտեան միւս զինակիցներու ի շարս որոնց գլխաւորաբար Միացեալ Նահանգները :

Նոյն իրիկունը սակայն, անակնկալ «երրորդ մարդ մը», նախարար մը, ներկայ եղած է իրիկուան ճաշին : Նախարար Լուի Ժոքսի ներկայութիւնը կը զարմացնէ Օռոռի աշխատակիցը, որ աւելի տրամաբանական կը նկատէ վարչապետ Փոմփիտուի կամ Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի ներկայութիւնը : Այս առթիւ հարց կուտայ թէ արդեօ՞ք Ժոքսի ներկայութիւնը կարելի է բացատրել անոր Պոնի դեսպան եղած ըլլալուն պատճառով : Բայց անմիջապէս ժխտական պատասխան կուտայ, վասնզի Ժոքս միայն վեց ամիս այդ պաշտօնը վարած է 1956ին մինչ Քուվ Տը Միւրվիլ շատ աւելի երկար ժամանակ ապրած է Պոն եւ աւելի մերձաւոր անցեալի մը ընթացքին :

Ուրիշ տեղ փնտռելով բացատրութիւնը, Ֆօռ արձագանգ կը հանդիսանայ այն զրոյցին ըստ որուն տը Կոլ Ժոքսը ընտրած է իբրեւ փոխ-նախագահ, դրութիւն մը զոր որոշած է ստեղծել Հանրաքուէով : Ինչպէս Միացեալ Նահանգներու մէջ, այնպէս ալ Ֆրանսայի մէջ, փոխ-նախագահը կոչուած է նախագահի պաշտօնը ստանձնելու եթէ նախագահը մահանայ կամ ի վիճակի չըլլայ կատարելու իր պաշտօնը : Այդ պարագային, փոխ նախագահը կը նախագահէ նաեւ Ծերակոյտին եւ օրինաւոր ձեւով հեռացուած կ՚ըլլայ Կասթոն Մոներվիլ :

Մինչ Ռամպույէի մէջ տեղի կ՚ունենային «վերին» աստիճանի խօսակցութիւններ, Արտաքին նախարարութեան մէջ, Քուվ Տը Միւրվիլ եւ Շրէօտէր սիրալիր տեսակցութիւն մը կ՚ունենային : Կը խօսէին այն քաղաքականութեան մասին որու պէտք է հետեւիլ արեւելեան պլոքի երկիրներուն հետ յարաբերութեանց մէջ : Հասարակաց Շուկայի մասին, նկատի կ՚առնէին կարգ մը, ցարդ անտեսուած կէտեր, ինչպէս՝ եւրոպական երթեւեկութիւնը, դրամական հարցը, տուրքերու բաշխումը : Ֆրանսա, որ կը նախագահէ 1965ի համար, Տնտեսական Հաւաքականութեան պատրաստ է ոտքի դընելու աշխատանքի ծրագիր մը : Երկու նախարարները խօսած են նաեւ գերմանական հարցին մասին :

Ռամպույէի մէջ, իրիկուան ճաշէն ետք, տը Կոլ եւ Էրհարտ շարժանկարի ցուցադրութեան մը ներկայ եղած են՝ «Աշխարհը Առանց Արեւի», որու հեղինակն է՝ Քուսթօ :

Ցաջորդ օրը տը Կոլ եւ Էրհարտ նոր տեսակցութիւն մը կ՚ունենային, երկու ժամ, որմէ ետք լիակատար նիստ տեղի կ՚ունենար, ներկայութեամբ նախարարներու, դեսպաններու եւ գերման եւ Ֆրանսացի պատուիրակներու :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀՈՂԱՅԻՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄԻ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ՊԻՒՏՃԷԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երկրագործական նախարարը ըսաւ թէ օրէնքը ազգային պահանջ մըն է եւ « Զախակողմեանները » դեր չունին այդ գործին մէջ

ԱՆԳԱՐԱ.— Երկրագործական Նախարարութեան պիւտճէն վիճաբանութեան դրուեցաւ, խորհրդարանական խառն յանձնաժողովին մէջ : Այս առթիւ, բազմաթիւ ժողովականներու կողմէ եղան բուռն քննադատութիւններ, որոնց պատասխանեց Երկրագործական նախարար Թուրան Շահին եւ ըսաւ .

— Հողային բարեկարգումը լոկ հողերու բաշխում մը չէ, այլ Սահմանադրական պահանջ մը, ազգային երկրագործութեան հիմնական մէկ սկզբունքը : Դուք որ միաձայնութեամբ թուրք ազգին բարօրութիւնը կ՚ուզէք, չեմ կարծեր որ մերժէք հողային բարեկարգումի օրինագիծը :

ԵԹՓական Նիհատ Տիլէր առարկեց թէ այս օրինագիծը պատրաստողները «ձախակողմեաններ» են :

— Շատ սխալ կը խորհիք, պատասխանեց նախարարը, այդ օրէնքը պատրաստող մեր ընկերները ձախակողմեան որեւէ հակում չունին, այլ նպատակ ունին երկրին ընկերային ներդաշնակութիւնը ամրապնդել : Ոչ ձախ եւ ոչ ալ աջ, այլ երկրին շահերը կը խորհին մի միայն : Սահմանադրութիւնն ալ այսպէս կը հրամայէ պէտք է որ գործադրենք այս օրէնքը : Հրամայական պահանջ մը, անյետաձգելի ստիպողութիւն մըն է ան, ոչ ոք կրնայ անոր կռնակ դարձնել :

ԱՓական Էտհէմ Գրլըճօղլու ըսաւ .

— Քանի որ հայրենակիցներու հողերը կը բաժնենք, բաժնենք նաեւ դրամագլուխը, լմննայ երթայ :

Երկրագործական նախարարը անդրադարձաւ նաեւ անտառային բարեկարգութեան խնդրին, եւ ըսաւ .

— Անտառ եւ հայրենիք նոյնացած են իրարու, ինչպէս որ ժողովուրդ եւ հայրենիք իրարմով կը լրանան : Լոկ օրինական արդելքներով չենք կրնար առաջքը առնել անտառներու փճացումին : Պէտք է դիտնալ թէ անթիւ եւ անհամար մարդիկ անտառներու մէջ կ՚ապրին, մեր նպատակը պիտի ըլլայ բարեկարգել նաեւ անոնց կեանքի պայմանները : Գիտէի՞ք թէ երկու հարիւր հազար ընտանիք կ՚ապրին անտառներու մէջ, որոնք նախապէս պըտղատու ծառերով լեցուն էին եւ բերք կուտային : Թուրք անտառներու մէջ դիզուած հարստութիւն մը կայ, պէտք է շահագործել այդ դրամագլուխը եւ անոր հասոյթը դարձեալ անտառին վերադարձնել : Որոշեցինք մեր անտառներէն հայթայթել թուղթի ճարտարարուեստի նախանիւթերը, հանքային ձողերը եւ թելերը : Անտառային կազմակերպութիւն մը պիտի ստեղծենք, որպէսզի գիւղերու ճամբաները յարդարենք :

Անդրադառնալով արջառային խնդրին, նախարարը ըսաւ թէ Թուրքիա միս պիտի ծախէ Եւրոպայի եւ այս տարի երկու միլիոն ոսկի փրիմ մը պիտի տրուի Մերինոսի բուրդին :

— Թուրք գիւղացին, — ըսաւ նախարարը, — պէտք ունի նաեւ աղբի, այս տարի 120 հազար թօն քիմիական աղբ պիտի ներածենք եւ ատենին պիտի յանձնենք հողագործին :

Ժողովականներէն Մուսթաֆա Ույար, որ Հայքեան երեսփոխան մըն է, դրպանէն գետնախնձորի նմոյշ մը հանեց եւ ըսաւ .

— Այս գետնախնձորը Քօսիմօ տեսակէն է, միւս տեսակներէն աւելի լաւ եւ աւելի առատ բերք կուտայ, հակառակ ասոր Փլանաւորման կազբակերպութիւնը արգելք եղեր է այս գետնախնձորին մշակումին :

Ժողովականները քննադատեցին կառավարութիւնը այս առթիւ եւ ըսին թէ հողային բարեկարգումի օրէնքը պատրաստուեցաւ ծայրայեղ գաղտնապահութեան մէջ եւ տրուեցան ծածուկ որոշումներ, որոնք անպատեհութիւններ ունին սակայն : Օրինակի համար, ըսին ոմանք, սխալ է առանց կալուածահամարի հողային բարեկարգման ձեռնարկել, շատ մը անպատեհութիւններ կրնան ծագիլ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԸՐՉԻԼ դեռ կը դիմադրէր Զորեքշաբթի առաւօտ մինչ երեսփոխանական Ժողովին մէջ, բացառիկ աղօթք կը կատարուէր ամէնէն հանրածանօթ Անգլիացիին համար : Առողջական վիճակին մասին հրատարակուած 11րդ զեկոյցը կը յայտնէր միայն թէ Չըրչիլ երթալով կը տկարանայ : Նոյն օրը Լէյտի Չըրչիլի խնդրանքին ընդառաջելով, լրագրողները վերջ կը դնէին այն « պաշարումին » զոր կը կատարէին Հայտ Փարք Կէյթի բնակարանին շուրջ : Մեծ հիւանդին որ մահաքունի մէջ է, այցելութիւն կուտար իր վաղեմի բարեկամը՝ Էնթընի Իտըն :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԷՆ կը հաղորդեն որ Ազգաժողովին նախագահը, խուսափելու համար ՄԱԿի տնտեսական տագնապին ըստեղծած անդամալուծութենէն, առաջարկած է որ յառաջիկայ Երկուշաբթի, պարտադիր քուէարկութեամբ ընտրուին յանձնախումբերու նախագահներն ու փոխ նախագահները :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Արտաքին նախարարը՝ Սուպանտրիօ յանկարծ Փեքին մեկնած է : Դէտերը փաստ մը կը տեսնեն այն սերտ մերձեցման որ կը կատարուի Ճաքարթայի եւ համայնավար Զինաստանի զեկավարներուն միջեւ : Ոմանք կը խորհին նաեւ թէ Սոքարնօ Փեքին զրկելով Արտաքին իր նախարարը կ՚ուզէ բանակցութիւն վարել որպէսզի չին զեկավարները միջամտութիւն կատարեն Ինտոնեզիոյ համայնավար զօրաւոր կուսակցութեան մօտ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրային սպասարկութեանց մէջ, նոր գործադուլ մը նախատեսուած է Յունուար 26ի եւ 27ի համար եթէ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյանայ կառավարութեան հետ մինչեւ այդ թուականը : Շարժումը պիտի անդրադառնայ կազին, ելեկտրականութեան, փոխադրութեանց միջոցներու, թղթատարին եւ ուսման :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ քանի մը տասնեակ հազարաւոր քաղաքաղիներ ցոյց մը կատարած են Կամալ Ապտէլնասրի վերընտրուեան ի նպաստ : Այս առթիւ կը յիշուի որ լիբանանեան մամուլը արձագանգ հանդիսացած է վերջերս կարգ մը զրոյցներու ըստ որոնց Նասր չի փափաքիր վերընտրուիլ, ամբողջովին նուիրուելու համար Արաբ Ընկերվարական Միութեան որ Արաբ. Մ. Հանրապետութեան միակ կուսակցութիւնն է :

ՓԱՌԱՀԵՂ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ՝ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՏԻՍ ԱՊԱՊԱ (Յառաջ).— Արեւելեան Ուղղափառ եւ դաւանակից քոյր Եկեղեցիներու հոգեւոր պետերու համագումարին մասնակցելու համար Եթովպիոյ Հայլէ Սելասիէ Ա. կայսեր կողմէ ուղղուած յատուկ եւ պաշտօնական հրաւէրին ընդառաջելով, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Խորէն Ա. Կաթողիկոս իր գլխաւորած պատուիրակութեան ընկերակցութեամբ — Յունահայոց Առաջնորդ Սահակ Արք., Կիպրոսի Կաթող. Փոխանորդ Երուանդ Ծ. Վարդապետ, Սուրէն Վարդ. Քաթարոյեան — Գահիրէի օդակայանը հասաւ Երեքշաբթի Յունուար 12ին, կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին: Պատուիրակութեան անդամներէն Անթիլիասի Դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին Եպիսկոպոս արդէն իսկ Յունուար 6ին ճամբայ ելած էր դէպի Ատիս Ապապա, մասնակցելու համար համաժողովի նախապատրաստական աշխատանքներուն :

ԽՈՐԷՆ Ա. ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Հայրապետը դիմաւորելու եկած էին Աղեքսանդրիոյ Առաջն. Փոխանորդ Զաւէն Ծ. Վարդ. Չինչինեան, Գահիրէի Առաջն. Փոխ. Սահակ Աւագ քհնյ. Շաքարեան, Եգիպտահայ զոյգ Թեմերու Ազգ. Իշխանութեանց ներկայացուցիչները, քահանայից դասը, զանազան միութեանց ներկայացուցիչներ եւ հաւատացեալներու խուռներամ բազմութիւն մը: Օդակայանի ընդունելութեան յատուկ սրահին մէջ բարի գալուստի պատշաճ խօսք ըրաւ Սահակ քհնյ., որուն շնորհակալութեան խօսքով պատասխանեց Խորէն Ա.:

Հայրապետը օդակայանէն առաջնորդուեցաւ դէպի Գահիրէի Առաջնորդանիստ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ուր թափօրով եւ «Հրաշափառ»ով մուտք գործելէ եւ իր կանոնական աղօթքը ընելէ յետոյ, Կաթողիկոսին բարի գալուստի խօսք ուղղեց Զաւէն Ծ. Վարդապետ: Հայրապետը, ի պատասխանի, շնորհակալութեան եւ օրհնութեան խօսք ըրաւ եւ մաղթանքներ կատարեց Եգիպտոսի ու Եգիպտահայ գաղութի բարօրութեան եւ բարգաւաճման համար: Ապա առաջնորդուեցաւ Առաջնորդարանի դահլիճը, ուր Գահիրէի քաղաքական ժողովի ատենապետ Պ. Օննիկ Ծալեանի բարի գալըստեան եւ բարեմաղթութեանց խօսքերէն ետք Խորէն Ա. ընդունեցաւ ժողովուրդին աջահամբոյրը :

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին Եգիպտոս հանդիպումի այս կարճ առիթով «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը նոյն երեկոյեան համար կազմակերպած էր պատուոյ սեղան մը, որ անցաւ ջերմ եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ուր յաջորդաբար խօսք առին Պ. Պ. Կայծ Կոկանեան, Աւետիս Զագըճեան, Բեգլար Նաւասարդեան, Սահակ Արք., Վեր. Վահան Թութիկեան եւ Զաւէն Ծ. Վարդապետ : Բոլոր խօսողներն ալ իրենց շեշտը դրին Հայ Եկեղեցւոյ, եւ, ի մասնաւորի, Սփիւռքի մէջ Կիլիկեան Աթոռի ազգապահպանման մէջ ունեցած վճռական դերին, հայ ժողովուրդի զոյատեւման անընկճելի կամքին, Եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի փոխադարձ զօրացման ու ամրացման, ինչպէս նաեւ գումարուելիք համաժողովէն ու այս առիթով զոյգ Կաթողիկոսներու հանդիպումէն յառաջ գալիք բարիքներուն մասին մեր ժողովուրդին համար :

Ի պատասխանի, Հայրապետը պատշաճ խօսքերով շնորհակալութիւն յայտնեց իր եւ իր գլխաւորած պատուիրակութեան ընծայուած ընդունելութեան եւ յարգանքին համար : Բարեմաղթութեան խօսքեր արտասանեց Եգիպտոսի զոյգ Ազգ. Իշխանութեանց, Եգիպտահայ գաղութի եւ քոյր յարանուանութեանց, «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան եւ ճառախօսներուն համար: Յոյս յայտնեց նաեւ որ համաժողովի այս առիթով բարեպատեհ առիթ կը ստեղծուի իր երէց եղբօր՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հետ անձամբ խորհրդակցելու ազգային — եկեղեցական ընդհանուր հարցերու մասին, փոխադարձ սիրոյ, եղբայրութեան եւ հասկացողութեան ոգիով :

ԽՈՐԷՆ Ա. ԵԹՈՎՊԻՈՅ ՄԷՋ

Հայրապետը իր պատուիրակութեամբ յաջորդ օր, Յունուար 13ին, առաւօտեան ժամը 3·30ին իր ուղեւորութիւնը շարունակեց դէպի Ատիս Ապապա, ուր հասաւ նոյն առաւօտեան ժամը 8·30ին (տեղական ժամ) :

Եթովպիոյ Կայսրը, Հայլէ Սելասիէ Ա., թագաւորներու եւ նախագահներու վերապահուած յատուկ փրոթոքոլի համաձայն դիմաւորեց Հայրապետը, Ուղղափառ Ասորուոց Անտիոքի Պատրիարքը եւ Հնդկաստանի Կաթողիկոսը՝ օդանաւի աստիճաններուն առջեւ, մինչ թնդանօթի 21 հարուածներ կ'ողջունէին բարձրաստիճան հիւրերուն էջքը եթովպական հողին վրայ: Կայսեր կ'ընկերանային գահաժառանգ իշխանը, կայսերական ընտանիքին անդամները եւ այլ ազնուականներ, Եթովպիոյ քոյր Եկեղեցւոյ Պատրիարքին ներկայացուցիչը, նախարարական կազմը, բանակին վերին հրամանատարը եւ այլ տեղացի ու օտար եկեղեցական ու աշխարհական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ: Օդակայան դիմաւորութեան փութացած էին նաեւ, բացի Գարեգին Սրբազանէն, Եթովպիոյ հոգեւոր հովիւ Կորիւն Վարդ. Մանուէլեան, Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչ Մեսրոպ Ծ. Վարդ. Գրիգորեան, Եթովպահայ գաղութային ժողովը, ինչպէս նաեւ Ատիս Ապապայի հայ գաղութը առանց խտրութեան, եւ Ազգ. Գէորգօֆ վարժարանի վերին կարգերու աշակերտութիւնը : Առանձին յիշատակութեան արժանի է այն իրողութիւնը թէ Եթովպահայ Գաղութային Ժողովը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը յանձնարարէր որ բոլոր հայ վաճառատունները մինչեւ կէսօր փակ մնան Վեհափառի ժամանման օրը :

Ժամանող հոգեւոր պետերն ու իրենց ընկերացող պատուիրակութիւնները փառաշուք թափօրով առաջնորդուեցան մայրաքաղաքի Ս. Երրորդութիւն Եթովպական Մայր Եկեղեցին : Հոն ընդունուեցան կրօնական թափօրով ու երգեցողութեամբ, եւ իրենց աղօթքը մատուցանելէ յետոյ իրենց ի պատիւ տեղի ունեցաւ նոյն եկեղեցւոյ Աւագերէցին կողմէ կազմակերպուած բարիգալուստի յատուկ երգեցողական եւ արարողական շատ յատկանշական պատուոյ հանդիսութիւն մը : Հայ գաղութը որ փութացած էր նաեւ հոս, յուզումով հետեւեցաւ «Ուրախ Լեր» շարականի սրտաթունդ շեշտերուն մինչ Վեհափառը բուրվառ ի ձեռին կ'օրհնէր Եթովպացի եւ հայ ներկայ ժողովուրդը :

Յետոյ ժամանող պատուիրակութիւնները համախումբ կերպով այցելեցին կայսերական «Յոբելեան» պալատը եւ Ոսկեմատեանին մէջ արձանագրեցին իրենց անունները :

Խորէն Ա. յետոյ առաջնորդուեցաւ Կայսեր կողմէ հոգեւոր պետերու բնակութեան համար յատկացուած իր հանգուցեալ որդւոյն Մաքոնէն իշխանին պալատը, ուր ան պիտի մնայ Ատիս Ապապա իր գտնուած միջոցին, որպէս հիւրը Եթովպական պետութեան :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

Նոյն օրը կէսօրէ առաջ ժամը 11·30ին, Հայրապետը իր պատուիրակութեան ընկերակցութեամբ այցելեց Ատիս Ապապայի Հայոց Ս. Գէորգ Եկեղեցին, ուր ընդունուեցաւ Կորիւն Վարդապետի, Եթովպահայ Գաղութային Ժողովի անդամներուն եւ հաւատացեալ բազմութեան կողմէ : Կորիւն Հայր Սուրբի բարի գալըստեան զգացուած եւ գեղեցիկ ուղերձէն ետք կաթողիկոսը արտասանեց խորիմաստ եւ ներշնչեալ հայրապետական պատգամ մը, որուն գլխաւոր մասերը կուտանք ստորեւ :

«Գոհութիւն եւ փառք կուտանք Աստուծոյ Ամենակալին որ այսօր արժանի ըրաւ մեզ գտնուելու եթովպական փառապանծ այս հայրենիքին մէջ եւ մեր ազնուական հայ ժողովուրդին հետ: Այս առթիւ քրիստոնէական սուրբ սիրով կ'ողջունենք եւ կ'օրհնենք զձեզ բոլորդ, մաղթելով քաջառողջ, երջանկալից ու երկար կեանք՝ լի յաջողութեամբ եւ բարօրութեամբ :

«Սրտալից օրհնութիւններ եւ ջերմագին շնորհակալութիւններ անխտիր բոլորիդ, Մեզի հանդէպ ցոյց տրուած սիրալիր վերաբերմունքին եւ սրտաղեղ ընդունելութեան համար, որ յայտարար նշանն է եւ դրական ապացոյցը ձեր նուիրումին, հաւատարմութեան եւ սիրոյն հանդէպ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ :

«Երկու օրերէ ի վեր, երէկ եւ այսօր, խանդավառ եւ երջանիկ պահեր կ'ապրինք, Եգիպտոսի մէջ ըլլայ թէ հոս, այս պատուական զոյգ գաղութներուն մէջ մեր գտնուելուն առիթով : Իմ հոգիի խորերէն բխող սրտագին աղօթքս է որ Աստուած ձեզի պարգեւէ երջանկութիւն, խաղաղութիւն, ծաղկում եւ բարգաւաճում: Ի սրտէ կ'աղօթեմ որ Աստուած օրհնէ եթովպական այս գեղեցիկ հայրենիքը, անոր աստուածասէր ու աստուածապաշտ, իմաստուն եւ լուսամիտ կայսրը՝ Հայլէ Սելասիէ, թագաժառանգ իշխանը, կայսերական ընտանիքի բոլոր անդամները, Եթովպիոյ բարեխնամ կառավարութիւնն ու քաջարի բանակը, ինչպէս նաեւ Եթովպիոյ մեր քոյր եկեղեցին ու անոր գահակալ Ն. Սրբութիւն Բասիլիոս Պատրիարքն ու իր եպիսկոպոսական պատկառելի դասը :

«Կ'օրհնենք Եթովպիոյ բոլոր ժողովուրդները առանց ցեղի, կրօնքի եւ լեզուի խտրութեան, եւ ի բոլոր սրտէ կը մաղթենք որ Աստուած իր հայրական բոլոր բարիքները առատօրէն հեղու այս գեղեցիկ երկրի բոլոր զաւակներուն եւ բնակիչներուն վրայ :

«Արեւելեան Ուղղափառ եւ դաւանակից քոյր եկեղեցիներու պետերու այս վեհաժողովին մասնակցելու համար արդէն իսկ հասած են պատուիրակութեանց մեծ մասը, եւ այսօր կամ վաղը կը ըսպասենք որ անպայման դայ նաեւ մեր երէց եւ սիրելի եղբայրը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ը : Մենք կը նկատենք որ քոյր եկեղեցիներուս եղած այս հրաւէրը քրիստոնեայ կայսրի մը կողմէ՝ աստուածային բարիք ու շնորհք մըն է այդ եկեղեցիներուն եւ ի մասնաւորի մեր եկեղեցիին համար, քանի որ այսպէսով առիթ մը կը ստեղծուի որպէսզի Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի հետ քով քովի գանք եւ խորհրդակցինք անձնապէս մեր ժողովուրդը մտագրաւող հարցերով՝ յօգուտ մեր ժողովուրդին : Կը հաւատանք որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ժամանումը օրհնաբեր կը դառնայ բոլորին : Կը յուսամ եւ կը հաւատամ որ եկեղեցիներու այս համագումարը առաւել եւս պիտի զօրացնէ եւ սերտացնէ իրենց միջեւ քրիստոնէական ու ե-

ԿԱՐԱՍԸ

Ծի Տիման աչքերը գոցեց, շրթունքները սեղմեց եւ ցնցեց գլուխը: Ամէնքն ալ նոյնն են: Արուեստի պահանջած օրէնքներուն համաձայն մաքուր գործ մը տեսնելու, իր սոսինձին ուժին մասին փաստ մը տալու հաճոյքը չէր տրուած իրեն :

— Եթէ կարասը, — ըսաւ, — զանգակի մը պէս չհնչէ կրկին ...

— Լռէ, լռէ, — խօսքը կտրեց Տօն Լոլլօն, — կարը. կը վճարեմ սոսինձ եւ կար : Ի՞նչ է պարտքս :

— Եթէ սոսինձով միայն ըլլայ ...

— Բերանդ գոցէ. ինչ գլուխ է աս .— գոչեց Տօն Լօլլօն : — Ի՞նչ լեզուով կը խօսիմ: Ըսի թէ կարերը անպայման կ'ուզեմ: Կը համաձայնինք գործը լրացնելէդ ետք: Հետդ կորսնցնելիք ժամանակ չունիմ :

Եւ գնաց իր մարդոց վրան հսկելու :

Ծի Տիման գործի սկսաւ բարկացած ու ջղային : Եւ բարկութիւնն ու ջղայնութիւնը երթալով աւելցան իւրաքանչիւր ծակի հետ՝ որ գործիքով մը կը փորէր կարասին եւ զատուած կտորին մէջ՝ անցընելու համար կարի երկաթէ թելերը : Ծակող ասեղի ձայնին կ'ընկերանային իր հոնդիւնները՝ երթալով աւելի յաճախակի ու աւելի զօրաւոր. կամաց կամաց դէմքը մաղձէն կը կանաչնար եւ աչքերը բարկութենէն կը դառնային աւելի սուր ու բոցավառ: Առաջին այս գործողութիւնը լրացնելէն ետք, բարկացոտ շարժումով մը ծակելիքը նետեց տոպրակի մը մէջ, զատուած կտորը միացուց կարասին՝ տեսնելու թէ բացած ծակերուն հեռաւորութիւնները կը համապատասխանէի՞ն, յետոյ, երկաթէ թելէն աքցանով կտրեց այնքան թելեր՝ որքան անհրաժեշտ էր. ապա, կանչեց ձիթապտուղ թօթվող գիւղացիներէն մէկը :

— Քաջութիւն, Ծի Տիմա, — ըսաւ այս վերջինը. տեսնելով իր զայրացած դէմքը :

Ծի Տիման բարկութեամբ ձեռքը վեր առաւ, բացաւ սոսինձը պարունակող թիթեղէ տուփը եւ զայն բարձրացուց դէպի երկինք, շարժելով, իբրեւ թէ Աստուծոյ նուիրէր՝ քանի որ մարդիկ չէին ուզեր ճանչնալ արժանիքը: Յետոյ, մատներով սկսաւ սոսինձը տարածել զատուած կտորի շրջագծին եւ կարասի ճեղքի երկայնքին, առաւ աքցանն ու սկիզբէն պատրաստած երկաթէ թելի կտորները եւ մըտաւ կարասին բացուած փորէն ներս :

— Մէջէ՞ն, — հարցուց գիւղացին, որուն պատուիրած էր կտորը բռնելը :

Չպատասխանեց: Նշանացի հասկցուց կտորը կարասին փակցնել ճիշդ ինչպէս քիչ առաջ ըրած էր ինքը, եւ մէջը մնաց:

Նախ քան կարելու սկսիլը, — քաշէ, — պոռաց գիւղացիին կարասին մէջէն, լալկան ձայնով մը, — ամբողջ ուժովդ քաշէ. տես թէ, կրկին կը զատուի՞, խերըն անիծեմ չհաւատացողին. զա՛րկ, զարկ. լսէ թէ ինչպէս կը հնչէ, նաեւ երբ ես մէջն եմ : Գնա եւ պատմէ՛ նշանաւոր տիրոջդ :

— Վերինը կը հրամայէ, Ծի Տիմա, — հառաչեց գիւղացին .— եւ ով որ վարն է կը տանջուի: Սկսէ կարել, սկսէ կարել:

Եւ Ծի Տիման սկսաւ անցընել երկաթէ իւրաքանչիւր թելի կտոր քով քովի երկու ծակերէն, մին այս եւ միւսը կցուածքին միւս կողմէն, եւ աքցանով կ'ոլորէր անոնց ծայրերը :

Բոլոր թելերը անցընելու համար մէկ ժամ հարկաւոր եղաւ : Քրտինքը աղբիւրի պէս հոսեցաւ կարասին մէջ: Աշխատելով, կամաց կամաց կը սկսէր տրտնջալ իր այս դէշ վիճակէն, մինչ դուրսէն, գիւղացին, զայն կը քաջալերէր շարունակ :

— Իսկ հիմա օդնէ ինծի որ դուրս դամ, — ըսաւ ի վերջոյ Ծի Տիման :

Բայց փորէն որքան լայն, այնքան այն կարասը նեղ էր վիզէն: Նախազգացում մը ունեցած էր գիւղացին, բայց Ծի Տիման, բարկութեան մէջ, ուշադրութիւն չէր ըրած : Հիմա, կը փորձէ ու կը փորձէ, բայց դուրս գալու ոչ մէկ հնար այլեւս : Իսկ գիւղացին, փոխանակ օգնելու իրեն, ահաւասիկ իր փորը բռնած կը խնդայ : — Բանտարկուած է, բանտարկուած է հոս, իր իսկ նորոգած կարասին մէջ, եւ հիմա ուրիշ միջոց չկայ բայց եթէ կրկին ու վերջնականօրէն կարել կարասը՝ զայն դուրս բերելու համար :

Խնդուքներէն, պոռչտուքներէն, վրայ հասաւ Տօն Լօլլօն: Ծի Տիման, կարասին մէջ, կը նմանէր կատղած կատուի մը :

— Դուրս հանեցէք զիս, — կը պոռար, — անաստուածներ, կ'ուզեմ դուրս ելլել: Շո՛ւտ : Օգնեցէ՛ք ինծի :

Տօն Լօլլօն նախ ապշած մնաց: Չէր ուզեր աչքերուն հաւատալ :

— Բայց ի՞նչպէս, մէ՞ջը, ինքզինքը մէջը կարեց :

Կարասին մօտեցաւ եւ ծերուկին պոռաց .

— Օգնութի՞ւն. եւ ի՞նչ օգնութիւն կրնամ տալ քեզի, ցնդած ծեր, ի՞նչպէս: Սկիզբէն պէտք չէի՞ր մտածեր : Շո՛ւտ, փորձէ տեսնեմ, մէկ ձեռքդ վեր ... այսպէս, գլուխդ ... վեր... ոչ, կամա՛ց... ի՞նչ . վար. սպասէ. ոչ այդպէս, վար, վար ... բայց ի՞նչպէս ըրիր որ : Եւ հիմա կարա՞սը :

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ

(3 Շար.)

կեղեցական յարաբերութիւնները եւ ա-նոնց առջեւ պիտի բանայ գործակցու-թեան նոր հեռանկարներ եւ հորիզոն-ներ :

« Մեր աղօթքն է որ այս կապակցու-թեամբ մեր բոլորին ճիգերն ու ջանքերը յաջողութեամբ պսակուին, եւ սրբազան սաղմոսերգուին նման կը հայցենք Աս-տուծմէ. «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ, Տէր, եւ զգործս ձեռաց մե-րոց յաջողեա մեզ » : Կ'աղօթեմ որ Աստուած հարցն մերոց պահէ ու պահ-պանէ Հայց. Ս. Եկեղեցին, անոր նուի-րապետական Աթոռները. Ս. Էջմիածնի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու-թիւնները ու Ս. Երուսաղէմի եւ Կոս-տանդնուպոլսոյ Պատրիարքութիւնները, եւ առ հասարակ մեր բոլոր Առաջնորդու-թիւնները, եւ, հայ ժողովուրդը անխտիր պահէ ու պահպանէ ի խնամս մարդասի-րութեան իւրոյ :

« Խաղաղութիւն Հօր Աստուծոյ, Սէր Որդւոյն Միածնի եւ Շնորհք Հոգւոյն Սրբոյ եղիցին ընդ ձեզ, ընդ ամենեսեա-նըդ. ամէն » :

Ապա Հայրապետը առաջնորդուեցաւ Առաջնորդարանի սրահը, ընդունելու հա-մար հաւատացեալներուն աջհամբոյրը :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԼԷ ՍԵԼԱՍԻԷ Ա. ԿԱՅՍԵՐ

Յետ միջօրէի ժամը 4ին Հայրապետը եւ միւս պատրիարքները իրենց հետե-ւորդներով պաշտօնապէս ընդունուեցան Կայսեր կողմէ իր «Յոբելեան» պալատին մէջ, որու առջեւ խռնուած էր բազմահա-զար ժողովուրդ մը: Օգոստափառ Կայսրը իր հիւրերը ընդունեցաւ պալատի մուտ-քին, ուր անոնք արժանացան զինուորա-կան պատիւներու : Ընդունելութեան ներկայ էին գահաժառանգ իշխանը, վարչապետն ու կառավարութեան ան-դամները : Հոգեւոր պետերը շնորհակա-լութեան եւ արեւշատութեան խօսքեր ը-րին Ն. Վեհափառութեան համար, որոնք թարգմանուեցան Պալատի նախարարին կողմէ : Իսկ Հայրապետը Կայսեր հետ Ֆրանսերէն լեզուով խօսելով անոր յայտ-նեց իր եւ հայ ժողովուրդի շնորհակա-լութիւններն ու մաղթանքները իր արեւ-շատութեան, Եթովպիոյ բարգաւաճման եւ ժողովուրդի երջանկութեան համար : Խօսեցաւ նաեւ Լիբանանի մասին եւ Կայ-սեր հաղորդեց Լիբանանի նախագահ Շարլ Հելուի բարեկամական ջերմ զգա-ցումները հանդէպ Կայսեր, իր կառավա-րութեան եւ Եթովպացի ազնիւ ժողո-վուրդին :

Պատշաճ հիւրասիրութենէ յետոյ հոգե-ւոր պետերը լուսանկարուեցան պալատի մուտքին եւ հրաժեշտ առին Կայսրէն :

Ապա հոգեւոր պետերու թափօրը նոյն շքախումբով ուղղուեցաւ Եթովպիոյ Ե-կեղեցւոյ պետ Բասիլիոս Պատրիարքին պալատը : Պատրիարքարանի բակին մէջ բազմահարիւր եկեղեցականներ եւ երի-տասարդ դպիրներ պար բռնած թմբուկով եւ նուագարաններով ընդունեցան իրենց հիւրերը : Հոս եւս մաղթանքներ եղան Եթովպիոյ Եկեղեցւոյ Պատրիարքին եւ հոգեւոր դասուն համար :

Ապա թափօրը մեծ շքերթով գնաց նա-խապէս յիշուած Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան մասնա-ւոր արարողութիւն կատարուեցաւ հան-գուցեալ Կայսրուհի Մենէնի եւ կայսե-րական ընտանիքի ննջեցեալներուն հա-մար :

Բոլոր հոգեւոր պետերուն եւ իրենց ընկերացող պատուիրակութիւններուն տը-րամադրութեան տակ դրուած են պետա-կան շքեղ ինքնաշարժներ, որոնց բոլոր շրջագայութիւններուն կ'ընկերանան բազ-մաթիւ մոթոսիքլեթաւոր ոստիկաններ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Ա.

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թեան վարչական խորհուրդը 1964 տար-ուան ընթացքին հետեւեալ յատկացում-ներն ու օժանդակութիւնները կատարած է հայկական ձեռնարկներու :

1.— Պուրճ Համուտի դարմանատան, Լիբանան, 1800 տոլար :

Պուրճ Համուտ թաղամասին մէջ 1923-ին հիմնուած եւ ներկայիս Պէյրութի Սէն Ժողէֆ համալսարանին կողմէ մատակա-րարուող այս դարմանատան չորս սեն-եակներուն մէջ ջեռուցիչներու եւ զովա-ցուցիչ կազմածներու զետեղման համար :

2.— Անարատ Յղութեան հայ կաթողի-կէ քոյրերու վարժարանին, Պաղտատ, 28 հազար տոլար :

Վարժարանին մանկապարտէզի եւ նա-խակրթարանի շէնքերուն յաւելուածական բաժիններու կառուցման համար :

3.— Կիլիկեան նախակրթարանին, Հալէպ 10 հազար տոլար :

Վեց նոր դասարաններու եւ լուցարան-ներու կառուցման, խաղավայրի նորո-գութեան եւ դասարաններու կահաւոր-ման համար :

4.— Ձեռագրաց Մատենադարաննե-րուն՝ Երեւան, Անթիլիաս, Երուսաղէմ, Պոլիս, Վենետիկ եւ Վիէննա, 45 հազար տոլար :

Վերոյիշեալ կեդրոններու ձեռագրաց մատենադարաններուն մանրանկարող գործիքներու ամբողջական կազմածներ հայթայթելու համար յատկացուած վարկ :

5.— Յառաջացեալ տարիքով հայ մտաւորականներու հանգստեան Տունի մը կառուցման, Մոնմորանսի, Ֆրանսա, 45 հազար տոլար :

Միացեալ Ազգերու Գաղթականաց Փա-րիզի դրասենեակին հետ համագործակ-ցաբար Մոնմորանսիի մէջ կառուցանելու համար նոր շէնք մը՝ ուր պիտի կարենան պատսպարուիլ յառաջացեալ տարիքով 25 հայ մտաւորականներ : Միացեալ Ազ-գերու Գաղթականաց դրասենեակը պիտի տրամադրէ 45 հազար տոլար, իսկ Փա-րիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութիւնը՝ որ միեւնոյն ժամանակ պիտի ստանձնէ յանձնակատարի պատասխանատուութիւ-նը, պիտի մասնակցի ձեռնարկին մօտա-ւորապէս 32 հազար տոլարի գումարով :

6.— Հրատարակչական, 40·000 տո-լար :

Ներկայ գումարը կ'աւելնայ նախապէս նոյն նպատակին համար յատկացուած վարկին վրայ՝ կարելի դարձնելու համար ապագայ ծրագիրներու իրագործումը :

7.— Մխիթարեան վարժարանին, Հա-լէպ, 65 հազար տոլար :

Յատկացում՝ վարժարանի նոր շէնքի մը կառուցման համար : Հողն ու շինու-թեան ծախքին մէկ մասը պիտի հայթայ-թէ Մխիթարեան Միաբանութիւնը՝ ո-րուն կը պատկանի վարժարանը :

8.— Օքսֆորտի համալսարանին, Անգ-լիա, 308 հազար տոլար :

308 հազար տոլարի (110 հազար սթեր-լին) սոյն յատկացումը կատարուած է Օքսֆորտի համալսարանին մէջ Հայագի-տական Ամպիոն մը հաստատելու նպա-տակաւ :

9.— Սուրբ Փրկիչ Ազգային Հիւանդա-նոցին, Պոլիս, 12 հազար տոլար :

Յաւելուածական յատկացում՝ հիւան-դանոցին վիրաբուժական գործողու-թեանց յատուկ գործիքներու ամբողջաց-ման ու արդիականացման համար :

10.— Երիտասարդութիւն եւ Շարժում հայկական ընկերակցութեան, Մարսէյլ, տասը հազար 200 տոլար :

Ֆօի մէջ՝ վերոյիշեալ կազմակերպու-թեան ունեցած երիտասարդական ամառ-նային «Քէմփ»ին մէջ կարգ մը անհրա-ժեշտ շինութիւններու համար :

11.— Քարէն Եփփէ ճեմարանին, Հա-լէպ, ութ հազար տոլար :

Յաւելուածական յատկացում՝ Քարէն Եփփէ ճեմարանին կից նոր շէնքի մը կա-ռուցման առիթով, որուն համար հիմ-նարկութիւնը արդէն տրամադրած է 33 հազար տոլար :

12.— Հայկական վարժարաններու ու-սուցիչներու համար կազմակերպուած ա-մառնային դասընթացք Սեւրի մէջ, Ֆր-անսա, տասը հազար տոլար :

Հիմնարկութեան կողմէ սոյն յատկա-ցումը կատարուած է հոգալու համար ծախքերը քսան հայ ուսուցիչներու՝ ո-րոնք 1964ի ամառը Սեւրի մէջ մասնակ-ցեցան Սեւրի մանկավարժական դիտու-թեանց միջազգային կեդրոնին հետ հա-մագործակցաբար կազմակերպուած դա-սընթացքներուն :

13.— Հայկական դպրեվանքերու, 50 հազար տոլար :

Նոյն նպատակին համար 1960ին տրա-մադրուած գումարը սպառած ըլլալով, ներկայ յատկացումը կ'ըլլայ յառաջիկայ չորս տարիներու ընթացքին, առանց յա-բանուանական խտրութեան ութ հայ դպրեվանքերու մէջ Աստուածաբանական ուսման հետեւող որոշ թիւով ուսանող-ներու կրթական ծախքերը հոգալու հա-մար :

14.— Մեհրամէթճեան երկրորդական վարժարանին, Պոլիս, 25 հազար տոլար :

Վարժարանի նոր շէնքի մը կառուցման եւ ներկայ շէնքին վրայ կատարուելիք կարգ մը անհրաժեշտ բարեփոխութեանց համար : Այս առթիւ նախատեսուած 48 հազար տոլարի ընդհանուր ծախքին 23 հազար տոլարը պիտի հոգայ վարժարա-նին հոգաբարձութիւնը :

15.— Երուսաղէմի Հայոց Պատրիար-քարանին, տասը հազար տոլար :

Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան եղած է այս յատկացումը տարի մը եւս օժանդակելու համար հայ գաղթականնե-րուն՝ որոնք ապաստան գտած են Սրբոց Յակոբեանց վանքէն ներս :

16.— Սուրբ Գրիգոր վարժարանին, Պոսթըն, Միացեալ Նահանգներ, 5000 տոլար :

Պոսթընի վերոյիշեալ Մխիթարեան վարժարան «Քէմփ»ին ի նպաստ կատար-ուած է սոյն յատկացումը՝ նորակառոյց Ակինեան շէնքին մէջ գտնուող Մատենա-դարանին համար գիրքեր գնելու նպա-տակով :

17.— Ամառնային «Քէմփ»երու կազ-մակերպիչ մարմիններուն, Յունաստան, երեսուն հազար տոլար :

Յունաստանի մէջ հայ մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ ամառնային « Քէմփ»երու կազմակերպման եւ ան-հրաժեշտ պիտոյից գնման համար :

18.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին, Անթիլիաս, տասը հազար տոլար :

Անթիլիասի դպրեվանքին եւ Կաթողի-կոսարանի Պիկֆայայի ամարանոցին մէջ անհրաժեշտ նորոգութիւններու համար :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Մարդուն մէկը, օր մը, ֆրանսացի հռչակաւոր երգահան Օպէրին կը գան-գատէր, ըսելով որ կը ծերանայ :

— Սիրելիս, ծերանալը՝ երկար տարի-ներ ապրելու համար ցարդ գտնուած միակ միջոցն է, պատասխանեց Օպէր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Սաւուլ (գնա) :

Բէկը խոնարհութիւն մը ըրաւ, ապա մինչեւ դուռը ետ ետ գնաց, ու հոն ալ խոնարհութիւն մը ընելով աներեւոյթ ե-ղաւ ստուերի մը պէս :

— Շատոնց չեմ տեսած քեզ, — սկսաւ Սուլթանը հանդարտօրէն, — բնաւ չես փոխուած, միայն ճերմկած ես :

Վաղենտ ալ մտածեց, — դուն ալ չես երիտասարդացած Սուլթան : Որովհետեւ Սուլթանը նիհարցեր ու աչքերուն շուրջ կնճիռներ ձեւացեր էին, ու կարծես քիթը երկնցած ըլլար : Դէմքը այլանդակօրէն ներկուած էր :

Բայց Վաղենտ չխօսեցաւ, այլ միայն կը սպասէր ըլլալիքին :

Սուլթանը ձեռքերը խաչաձեւ ծալեց :

— Թերեւս իմացած ես որ Հունգարիա այլեւս գոյութիւն չունի :

Իշխան Վաղենտի գունատ դէմքը՝ դեռ աւելի գունատեցաւ : Եթէ պետութիւնը այլեւս գոյութիւն չունի, Սուլթանը ի՞նչ կ'ուզէ իրմէ :

— Այդ քանի մը ախոռները որ տակա-ւին կը մնան, — շարունակեց Սուլթա-նը, — ժամանակի խնդիր է միայն : Այս տարի անոնք ալ պիտի խոնարհին : (Իշ-խան Վաղենտ մեծ շունչ մը քաշեց) : Ես, ուրեմն, , Պուտա զրկելու համար լաւ փաշայի մը պէտք ունիմ : Այնպիսի փա-շա մը որ Հունգարացիներուն համար ալ օտար չըլլայ, ինծի համար ալ օտար մէ-կը չըլլայ : Դու նշանաւոր մարդ ես : Կալուածներդ կը վերադարձնեմ. բոլոր կալուածներդ :

Վաղենտ կը նայէր սեւեռուն. շրբ-թունքը շարժեցաւ. բայց քանի որ բան մը չէր ըսեր, Սուլթանը շարունակեց :

— Կը հասկնա՞ս ըսածս : Գիտեմ թէ թուրքերէն կը հասկնաս :

— Էվէթ, — շարժեց գլուխը Վաղենտ :

— Ուրեմն, քեզ Պուտայի փաշա կ'ու-զեմ անուանել :

Վաղենտի ուսերը ակնթարթ մը գողա-ցին. դէմքը սակայն լուրջ ու տխուր մը-նաց : Նայուածքը Սուլթանէն կրակարա-նին վրայ սահեցաւ, որուն զարդերու մէջէն ածուխին կարմրութիւնը կ'երեւէր :

Սուլթանը վայրկեան մը լռեց : Թե-րեւս կը սպասէր որ Վաղենտ թրքական սովորութեան համեմատ ոտքերուն առ-ջեւ իյնար, կամ ալ հունգարական ոճով ձեռք համբուրէր, կամ գոնէ երախտա-դիտական բառ մը թոթովէր : Սակայն Վաղենտ կեցեր էր ու կարծես Սուլթա-նին առջեւ չգտնուէր, ինքն ալ ձեռքերը ծալեց :

Սուլթանը մռայլ դէմք մ'առաւ : Մէկ երկու անգամ վեր վար քալեց սենեակին մէջ. ապա նորէն կենալով՝ Վաղենտին նայեցաւ :

— Արդեօք չե՞ս հաւնիր :

Վաղենտ սթափեցաւ :

Որովհետեւ իր հոգին այդ քանի մը բո-պէին մէջ ինչ տեղեր թափառեցաւ : Թը-ռաւ իր դղեակներուն, դաշտերուն, ան-տառներուն, գրկեց կինը, համբուրեց զաւակները, զմայլեցաւ իր երիվարնե-րուն երամակներուն վրայ, նախիրնե-րուն, հօտերուն ու հազարաւոր ծառանե-րուն վրայ, հեծաւ իր նախասիրած նը-ժոյգին վրայ, ծծեց հունգարական հողին հունգարական օդը ...

Ձայնին վրայ սթափեցաւ, կարծես քունէն արթնցած ըլլար :

— Վեհափառ Սուլթան, — սկսաւ խոր յուզմունքով, — եթէ ձեր խօսքերը աղէկ հասկցայ՝ զիս Վերպէօցիին տեղ կ'ուզէք դնել :

Սուլթանը գլուխը ցնցեց :

— Ոչ : Վերպէօցին շատոնց մեռած է : Արդէն քու եկած տարիդ մեռած է : Իր տեղը այլեւս ուրիշ մէկը չենք դրած : Ես քեզ իբր իսկական փաշա մը կ'ուզեմ : Պետութեանս ամէնէն բարձր փաշայու-թիւնը կուտամ քեզի, ու ամէնէն ընդար-ձակ ազատութիւնը :

Իշխան Վաղենտ ապշած նայեցաւ Սուլ-թանին :

— Բայց ի՞նչպէս, վեհափառ տէր, — ըսաւ վերջապէս, — հունգարացի փաշա՞ մը ...

— Ոչ. թուրք փաշա մը :

— Թո՞ւրք փաշա :

— Այո, թուրք փաշա : Ըսի արդէն թէ Հունգարիան գոյութիւն չունի այլեւս. ուստի Հունգարացիներն ալ գոյութիւն չունին : Կարծեմ թէ այլեւս հասկցար :

— Որ ես թրքանա՞մ :

— Որ դուն փաշա ըլլաս :

Վաղենտ Թէօրէօք գլուխը կախեց. հառաչեց, կարծես հոգին աւանդէր. ա-պա ցաւագին դէմքով նայեցաւ Սուլթա-նին :

— Ուրիշ կերպ չի՞ կրնար ըլլալ :

— Ոչ :

Վաղենտ Թէօրէօք աչքերը գոցեց. կուրծքը ծանր շունչէն կը հեւար :

— Վեհափառ տէր, — ըսաւ վերջա-պէս, — գիտեմ թէ ուղիղ խօսքին չես վարժած : Ես սակայն անով ծերացեր եմ ... Ես մտածածէս դուրս ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Երուանդ Տէր – Եղիայեան եւ զա – ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – դիստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի – րենց կնոջ եւ մօր՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՐ – ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Նազարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կի – րակի Յունուար 24ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Հայկ Թիւրքեան կը ծա – նուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ՀԱՅԿ ԹԻՒՐՔԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերներուն եւ բարեկամներուն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Իշդալացեան եւ Օրիորդներ Ժանէթ, Իրմա եւ Քլօտին Իշդալացեան (Պորտօ), փոխան հոգե – հանգիստի ողբացեալ Տիկին Ագնիւ Տօնէլ – եանի (Ծնեալ Քիւճճեան, նախկին սանու – հի Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի եւ ուսուցչուհի հայերէն լեզուի) մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն 50 Ֆր. Շաւարշ Մխաքեան սրահին :

Ցիսուն Ֆր. Աղքատախնամին :

Ցիսուն Ֆր. Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին : (Սառնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու – թիւն, տօներու առթիւ հազար Ֆրանք : Ողբ. Հայկ Ղուկասեանի մահուան առ – թիւ, աղամանդավաճառներու ա – կումբէն հաւաքուած՝ փոխան ծաղկեպը – ոակի 415 Ֆրանք, Պ. Հայկ Գըլըճեան իր քեռայրին ողբ. Սուքիքեանի յիշատակին (Լոս Անճըլըս) հարիւր Ֆրանք, Տիկին Ժէրմինէ, իր եղբօր՝ ողբ. Գաուլօ Իւ – թիւճեանի մահուան առթիւ հարիւր Ֆր., Տիկին Հարբութլեան, իր ամուսնոյն մահուան երկրորդ տարելինքին առթիւ հարիւր Ֆրանք, Պ. Արթին Հասէլճեան 30, Տէր եւ Տիկին Եսայի Եսայեան եւ զաւակը, ողբ. Տիկին Փառանձեմ Դաւիթ – եանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկե – պոակի հարիւր, Պ. Կարապիս Պորզադեան եւ Տիկին Հռիփսիմէ Զիլէքեան իրենց մօր յիշատակին յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ալէք – սանտր Օհանեան իրենց քեռայրին՝ ողբ. Գառնիկ Գէորգեանի եւ ազգականին ողբ. Տիկին Գուլումճեանի մահերուն առթիւ հարիւր, Պ. Սարգիս Արզումանեան, ողբ. Տիկին Գուլումճեանի մահերուն առթիւ հարիւր, Պ. Սարգիս Արզումանեան, ողբ. Տիկին Փէչտիմալճեանի մահուան առթիւ յիսուն, Տիկին Սթայն, իր աղջկան ա – մուսնութեան առթիւ յիսուն, Պ. Սըր – մաքէչեան Տիգրան, տօներու առթիւ 30. Պ. Սարաֆեան (Առնուվիլլէն) 30, Տիկին Այտընեան Եղիսաբէթ, իր քրոջ՝ ողբ. Մաքրուհի Ապաճեանի մահուան առթիւ, տոխան ծաղկեպսակի երեսուն, Պ. Ավ – ճեան Սերովբէ քսան, Պ. Եկէնեան Ար – թին – Օննիկ, տօներու առթիւ քսան, Պ. Միքայէլեան Շնորհք (Փուաթիէ) Մի – քայէլեան եւ Անանեան ընտանիքներու ննջեցեալներուն յիշատակին քսան, Պ. Հայկ Տօնէլեան տասը, Տիկին Իսքէնտէր – եան տասը, Պ. Փիէր Քըրքէսկլի 15, Պ. Պ. Հրանդ Գուլումճեան քսան, Սարգիս Ձիզմէճեան տասը, Յովսէփ Իչխանեան տասը, Գալուստ Կիւմիւչեան հինգ, եւ Մկրտիչ Թաղէոսեան հինգ, Ողբ. Մա – նուկ Համբարձումեանի մահուան առ – թիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գուրգէն Կասթուկեան, ծնեալ Եղնկայի գաւառը 1915ին, աքսորուած է, ընտան – եօք Արաբկիրի չրջանները երկու եղբայր – ներս Շաւարշ, Վարդան եւ քոյրս Ար – չալոյս, որդեգրուեցան երկու հայ ըն – տանիքներու կողմէ Արաբկիր, հօրս ա – նունը Միքայէլ, մօրս անունը Լեմոնիկ :

Կը խնդրուի բոլոր թերթերէն արտա – տպել : Լուր ունեցողները թող դրկեն հե – տեւեալ հասցէին :

KURKEIN GASTOUkIAN
39-41, Rue des Polytres
ST-JEROME — MARSEILLE

Հ. Յ. Դ.

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, իր ժողովատեղիին մէջ : Բոլորի ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է : Շատ կարեւոր օ – րակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷյԼ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երե – կոյեան ժամը 21ին որոշուած հաւաքա – տեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՂՕԹՔԻ ԴԻՇԵՐ
ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Հայ հասարակութեան թէ՝ այս տարի եւս, տեղւոյն ֆրանսական եկեղեցին, մասնա – ւորապէս հրաւիրած է հայ եկեղեցին, մաս կազմելու չրջանակի քրիստոնեայ ե – կեղեցիներու միացեալ աղօթքին, որ տե – ղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ (22 Յունուար) գիշեր փառաւասիալ սրահին մէջ, ժամը ճիշդ 21ին : Պիտի երգուին հայ եկեղե – ցական երգեր Օր. Աստղիկ Քէօսէեանի կողմէ : Կը հրաւիրուի հայ հասարակու – թիւնը :

×

Այս կիրակի պատարագ Շաւիլի Ս. Գը – րիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պելժիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլա – լով Պրիւսէլի ՔԱՐՄԵՐՈՒ ԵԿԵՂԵ – ՑԻԻՆ Հայրերուն կողմէ կազմակեր – պուած՝

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Մասնակցութեամբ
Փարիզի հանրածանօթ Սէնթ – Էօս – թաշ երգչախումբին :

Ղեկավարութեամբ
Արշամ Ձիզմէճեանի

Որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 23ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30 – ին Պրիւսէլի

« EGLISE DES CARMES »
46 Avenue de la Toison d'Or

ՅԱՑՏԱԳԻՐ՝ Կոմիտասեան պա – տարագէ հատուածներ եւ աշխար – հիկ դեղջկական երգեր, ինչպէս նաեւ 16րդ դարու լատին գործեր, մասնակցութեամբ մեծ օռկի որ կը նուագէ :

JEAN ROTTHIER

Տոմսերը կարելի է հայթայթել հե – տեւեալ հասցէներէն

Գարմերու եկեղեցի.— 46 Ավ· տը Լա Թուազոն տ'Օր, հեռաձայն 122 – 850 :

Պարոն Մուրատիկեան,
11 Պուլվ· Օկիւսթ, 33 – 26 – 40
Պարոն Լութեան,
20, Rue de l'Autonomie, Tél. 22-12-21

Տոմսերու դին 100, 75, 40 պելժ· ֆ· Իսկ սոյն չաբթուան փակման առ – թիւ յաջորդ օրը 24 Յունուար կի – րակի ժամը 11ին ձայնաւոր Ս. պա – տարագ, դերապայծառ Ամատուննի կողմէ ուր կ'երգուին Կոմիտասեան պատարագէ հատուածներ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիո – նի մասնաճիւղի :

Կիրակի (24 Յունուար) կէս օրէ հետք ժամը 3ին Ազգ· Տան սրահը, 295 Րիւ Պուալօ :

Պզտիկներուն կողմէ պիտի ըլլան տրա – մախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ սիրուն անակնկալներ :

Գեղջկական պարեր եւ խիստ ծիծաղա – շարժ դաւեշտ մը Հ· Յ· Դ· Նոր Սերուն – դին կողմէ,

« ՊԱՇՏՕՆՆ ԽՌԼՄԲԱԼ Է »

Հայկական «Կաղանդ Պապան» նուէր – ներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր պզտիկներուն :

Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ
17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՄՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն «ՍԱՄՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնա – վէպէն :

Դասախօսութենէն եառք ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի ֆրանսերէն պա – տասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

Շանթ թատերախումբը մեծ պատրաս – տութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱԽԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազ – գային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրո – նական վարչութեան :

Գետր· 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի, ժամը 18ին Հայկական ճայնաւոր պատարագ Սէնթ – Մոնիճ նո – րակառոյց եկեղեցիին մէջ, Պաճնէօ, Փորթ տ'Օրլէանէն օթօպիւս 188, իջնել Ռոն Փուէն տէ Մարթիր տը Շաթօ – պրիան (Պաճնէօ) :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ· ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմա – կերպուած :

Օժանդակութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիֆ, 21 Րիւ Իվ Թուտիֆ, մեթրօ՝ Րէփիւպլիֆ :

Պէլֆոնթէնի Ֆ· Կ· Խաչի չէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատ – կերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խմ – բերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները :

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով :

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրե – նակիցները անխտիր :

Արուարձաններէն մեկնող օթօֆառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ :

Շաւիլի օթօքառը ժամը ճիշդ 13·10ինկը մեկնի Փուէն տը Շաւիլէն, 13·30ին հայկական դպրոցէն ու կը հանդիպի Շաւիլի բոլոր հանրակառքի կայարանները :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մեկնում ժամը 13·45ին, Պ. Նիկողոսեանի բնակարանէն՝ 121, Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս :

ՍԵՒՐԱՆ.— Մեկնում ժամը 13·30ին, Ավընիւ տը Լիվրի, Կարաժ տէ Թուէֆլի առաջ :

ԼԻՎՐԻ – ԿԱՐԿԱՆ.— Ժամը 13·40ին, Փոսա Շօֆիի առաջ :

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հաւաքուիլ ժամը 13ին Հայ վարժարանի առաջ, Րիւ Հայկ Դպիրեան :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Սերոբ – Սօսէ մասնաճիւղին կողմէ, որ սիրով կը հրաւիրէ ծնողքները : *Կիրակի, Յունուար 24, ժամը 15·30ին,*

CENTRE ADMINISTRATIF ET SOCIAL D'ASNIERES — SALLE No 5

ԷՒՐՕՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՕՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՕՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
22 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10213 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.213

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆՅՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

Ինչպէս պրեցինք, դաշնակցային Գեր – մանիոյ կառավարութիւնը անցեալ Նո – եմբերը 20ին պաշտօնապէս յայտարարեց, որ 1965 Մայիս 8ին ժամանցումի պիտի ենթարկուին Նացիներու իշխանութեան օրով գործուած յեղասպանութեան ո – ճիրները: Այդ թուականէն վերջ մատ – նանշուած զեղմանագի ոճրագործները պատասխանատուութեան պիտի չենթար– կուին այլեւս :

Պարտուած Գերմանիոյ հետ դինադա – դար կնքուած էր 1945 Մայիս 8ին, — անձնատուութիւն՝ առանց պայմանի : Դաշնակցային կառավարութիւնը բաւա – րար կը նկատէր քսան տարին՝ մոռնալու համար անցեալը :

Այս որոշումին դէմ բողոքի ձայն բար– ձրացուցին հրէական կազմակերպութիւն– ները ի սիրւոս աշխարհի : Ֆրանսական մամուլն ալ անմասն չմնաց բողոքի նոյ – նիսմաստ արտայայտութիւններէ : Մեր ընթերցողները ծանօթացան Սորպոնի փրոֆէսէօրներէն Վլատիմիր Եանքէլէվի– չի «Մոնտ»ի մէջ հրատարակած յօդուա – ծին, որուն խորագիրն էր «Անժամանա – ցելիս» (Յառաջ, 8–9 Յունուար 1965) :

Այժմ օտար պետութիւններն ալ լեզու ելած են եւ կը բողոքեն դաշնակցային կառավարութեան որոշումին դէմ :

Ամէնէն առաջին դիծին վրայ կուգայ Սորհրդային Միութիւնը : Պաշտօնական Թաս գործակալութիւնը Շաբաթ օր հը – րատարակեց ծանուցագիր մը, յայտնե – լով, որ Պոնի կառավարութեան որո – շումը անտեղի փորձ մըն է ընդհանուր ներումի ձեւին տակ ծածկելու ֆաշական– ներու ոճիրները եւ համաշխարհային հանրային կարծիքին առջեւ արդարացնե– լու այս ապօրէն արարքը :

Ծանուցագիրը հիմնուելով արդի մի – ջազգային իրաւունքի տրամադրութեանց վրայ, կը պահանջէ զերման դաշնակցա – յին կառավարութենէն, որ իր դատա – րաններուն մէջ դատի ենթարկէ ու պատ– ժէ նացի այն բոլոր ոճրագործները, ո – րոնք կ'ապրին իր հողամասին վրայ :

Ցատկանշական է Կրեմլինի խիստ ազ – դարարութիւնը այս առթիւ : Սորհրդ – դային կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ «ամէն միջոցի պիտի դիմէ երեւան հանելու համար հիթլերական ֆաշիստա – ները » եւ իր պատկան պաշտօնատուները պիտի չարունակեն հայթայթել փաստեր, « առանց նկատի առնելու դաշնակցային կառավարութեան որոշած պայմանաժա – մը՝ զանոնք ընդունելու համար » :

Մոսկուայէն վերջ Գերմանիոյ որոշ – ման դէմ դիրք բռնած է նաեւ լեհ կառա– վարութիւնը : Վարչապետի պատասխանա– տու քանամեակին առթիւ Շաբաթ օր տեղի ունեցան հրապարակային հաւա – քոյթներ, ուր լեհ եւ խորհրդային ճա – ռախօսներ ծառացան ժամանցումի որոշ– ման դէմ, չեշտելով, որ Պոնի կառավա – րութիւնը կը քաջալերէ զերման դինուո– րապաշտները : Լեհ համաչխարհային կու – սակցութեան բանները դոչած է· « Ո՛չ, մենք պիտի չհանդուրժենք , որ ոճիրները մոռցուին » :

Մայրաքաղաք Վարշաւայի ներկայա – ցուցիչներու ստորագրութեամբ կոչ մը ուղղուած է աշխարհի բոլոր երկիրնե – րուն, պահանջելով որ զերման կառավա– րութիւնը եւս առնէ ժամանցումի իր որո– շումը, այն հիման վրայ, որ այս վերջի– նը իրաւունք չունի ընդհանուր ներում շնորհելու այն ոճիրներուն համար, ո – րոնք գործուած են ա՛յնքան ազդերու դէմ :

Նման բողոք ներկայացուցած է Լիւք – սէնպուրկի փոքրիկ պետութիւնը, նոյն պատճառաբանութեամբ :

Նոյնպէս Յունուար 16ին Փարիզի մէջ ժողով դումարած է Եւրոպայի Սորհուրդի Ընդհանուր ժողովի իրաւաբանական յանձնաժողովը , որ յանուն 17 անդամ երկիրներու — որոնց չարքին է Թուր – քիա , — միաձայնութեամբ դէմ արտա – յայտուած է ցեղասպանութեան ոճիրնե – րուն, յանձնարարելով երկարաձգել պա – տերազմի ոճրագործներու հետապնդումի քսանամեայ ժամանցումի պայմանաժա – մը, որ վերջ կը դնէ յառաջիկայ Մա – յիս 7ին :

Այս բանաձեւը Ընդհանուր ժողովի լիագումար նիստին, Սթրազպուրկի մէջ Յունուար 28ին, օրակարգի վրայ պիտի գրուի :

Հակառակ ամէն կողմէ տեղացող բո – ղոքարկութիւններուն, Պոնի կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր որոշումին վրայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԴՈՐԾԱԴՈՒԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ԻՆ ԵՒ 28ԻՆ

Նոր վիճաբանութիւններէ եւ խորհըր– դակցութիւններէ ետք, հանրային եւ ազ– դայնացած սպասարկութեանց յիսուն ոչնախքաներու ներկայացուցիչները որո – շեցին ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տալ Յունուար 27ի եւ 28ի համար : Բան– ուորական Ուժի (ընկերվարական) պա – տասխանատուները ներկայ չէն եղած ժո– ղովին , բայց հաւաքուած էին իրենց կեդրոնատեղին եւ կը տեղեկացնէին թէ իրենք ալ կը միանան գործադուլի չար – ժումին: Ներկայ կազմակերպութեանց հրատարակած միացեալ զեկոյցը կ'ըսէ թէ «միասին պիտի որոշեն այդ երկու օ – րերու գործադուլին ամէնէն արդիւնաւէտ ձեւերը »: Ասիկա չի նշանակեր թէ եր – կաթուղին , ելեկտրականութիւնը անդա– դամալուծումի պիտի ենթարկուին երկու օր չարունակաբար այլ թէ 24էն 36 ժամի աշխատանքի դադարներ պիտի կատար – ուին: Գործադուլի այս չարժումին մէջ կան՝ ելեկտրականութիւն , կազ, ուղե – վար, ուսուցիչ, փոխադրութիւն եւն., որոնց մէկ մասը Զորեքշաբթի պիտի չաշխատի , միւսն ալ Հինգշաբթի: Զո – րեքշաբթի օր պիտի չաշխատին ուղեվար– ները, ուսումնական դասը եւ բոլոր միւս պետական պաշտօնեաները (թղթատար) իսկ Հինգշաբթի կազ, ելեկտրականու – թիւն եւ հաւանաբար մեթրօ, եւ հանրա – կառք :

Աղգային լուսաւորութեան դաշնակցու– թիւնը, որ կը համախմբէ բոլոր դասա – կարգերու դասաւանդողները կը յայտա – րարէ զեկոյցի մը մէջ, որ ապացոյցը տրուած է թէ «կառավարութիւնը կը մերժէ իսկական զրոյցի մը նախել Պե – տութեան պաշտօնեաներուն հետ եւ թէ յաւակնութիւնն ունի բոլոր աշխատաւոր– ներու նկատմամբ այնպիսի քաղաքակա – նութիւն մը տանիլ որ դատապարտուած է ընկերակցական կազմակերպութեանց ամբողջութեան կողմէ : Աղգ· լուսաւորու– թեան Դաշնակցութիւնը կը նկատէ որ աղգային գործունէութեան բոլոր չրջան – ներուն մէջ ինքնագիտակցութեան եկած են նկատելու համար վճռակարութիւնը քաղաքականութեան մը որու ամբողջ բեռը կը տանին եւ զոր կը ծանրացնէ գործատէրերու անզիջողութիւնը » :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿԸ ՅԱՌԱՋԴԻՄԵՆ···

ԾԱՆՐ ԴԷՊԵՐ ՄԱՆԻՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մանիսայէ կը հաղորդուի .— Քուպլի – լայի նահատակութիւնը յիշեցնող յետա – դիմական դէպք մը պատահեցաւ այսօր Մանիսայի Գարագուրթ գիւղին մէջ, ուր խաւարամիտներու եւ անոպաններու խումբ մը ըմբոստացաւ եւ յարձակեցաւ գիւղին ուսուցիչներուն վրայ, զանոնք մեղացնել ուզելով : Տեղւոյն գայմագամը խռովութիւնները զսպելու համար դէպ – քին վայրը փութաց , բայց ըմբոստները քարերով եւ փայտերով գինքը ծանրապէս վիրաւորեցին :

Գարագուրթ գիւղին մէջ, երկար ա – տենէ ի վեր յետադիմական խլրտումներ կան արդէն , եւ գիւղացիները չէն հան – դուրժեր լուսամիտ անձերու, ուսուցիչ – ներու ներկայութեան եւ գործունէու – թեան : Ուսուցիչներու տուները քանիցս քարուքանդ ըրած են, եւ անոնց ընտա – նեկան պարագաները հաղորդակցութենէ զրկած : Այս պայմաններուն տակ կրթա– կան իշխանութիւնը ստիպուած է այդ ու– սուցիչները տարբեր տեղ փոխադրել եւ Գարագուրթի նախակրթարանը առժա – մապէս փակել :

Վերջին դէպքը արդիւնքն է Նուրճի քարոզիչի մը կատարած գրգռութիւննե – րուն, Բամազանի առթիւ գիւղ բերուած քարոզի մը, որ իր յետադիմական պա – զարներով սկսած էր թունաւորել գիւղացիները : Դէպքէն օր մը առաջ, գիւղին մէջ ներկայացուած էր Աթա – թիւրքի վերաբերեալ հրահանգիչ ֆիլմ մը, եւ այս պարագան ալ եօպազներու չիզերուն դպած էր :

Խռովութիւնները ծագած են հետեւեալ պարագաներուն տակ :

Գիւղին Գուրանի ուսուցիչը , Նիւզատ Էօզդայ , երեք ընկերներ իր հետ ա – ռած, Բակըպ եւ Հիւսէյին Ույարի եւ Թէվֆիք Էրէնի հետ յարձակեցաւ գպրոցի տնօրէն Քեազըմ Ույարի եւ ուսուցիչ Զէ– քի Կիւզէլսոյի վրայ, առարկելով որ ա – նոնք աշակերտներուն ֆութպոլ կը խաղ – ցընեն· յարձակողները պոռացին կրթա – կան մարդոց երեսին .— Ձեր այս ըն – թացքները բարոյականի եւ քաղաքավա – րութեան դէմ են, տղաքը դէչ ճամբանե– րու կ'առաջնորդէք :

Բակըպ Ույար յանկարծ խոյացաւ տնօ– րէն Քեազըմ Ույարի վրայ եւ անոր վիզը սեղմելով , զայն խեղդել ուզեց : Միւս ուսուցիչը Զէքի Կիւլսօ, օդնութեան փութաց եւ տնօրէնը դժուարաւ փրկեց չարագործ Բակըպի ձեռքէն, այս անգամ նախայարձակները քարեր եւ բիրեղը դը – տան եւ խոյացան նորէն ուսուցիչներուն վրայ: Բակըպ Ույար խոշոր քարով մը զարկաւ Քեազըմ Ույարի փորին եւ վիրա– ւորեց զայն :

Գիւղին լուսամիտ տարրերու օգնու – թեան փութացին եւ գպրոցին պարտէզը մտնելով՝ վերջ տուին կռիւին : Միայն թէ գիւղին իմամը, Հալիլ, մէջտեղ ելաւ եւ սկսաւ գրգռել խռովարարները: Հալիլ պոռաց գիւղացիներուն .

— Մեր մէջ կրօնքի եւ հաւատքի թշչ – նամիներ կան, մահ այսպիսիներուն, ձի– հատ կ'ուզենք , եթէ մեռնիք այս նպա – տակին համար, մարտիրոս կ'ըլլաք : Այս ուսուցիչները պէտք է բնաջինջ ընէք , մեր կրօնքը դնաց մեր ձեռքէն :

Նամազէն յետոյ, Գուրանի ուսուցիչ Նեւզատ Էօզդայ սկսաւ դուռ դուռ պը– տըտիլ եւ գիւղացիներէն հանրագրու – թիւն ժողվել, տեղւոյն ուսուցիչներուն դէմ : Կարգ մը լուսամիտ գիւղացիներ մերժեցին ստորագրել հանրագրութիւնը, եւ մոլեռանդները զանոնք անդթօրէն ծե– ծեցին եւ Մէհմէտ Գորդմազ անուն մէկը ծանրապէս վիրաւորեցին :

Գայմագամը եւ իրեն ընկերացող ան – ձերը մտան Գուրանի դասատու Նեւզատի տեղեակը եւ հետը խօսիլ ուզեցին : Ա – նոնց մուտքը սխալ մեկնաբանուեցաւ սա– կայն եւ անմիջապէս նամազի պացող գիւղացիներուն լուր տրուեցաւ թէ «դու– րանի դասընթացքը սրբապղծուեցաւ » : Գիւղացիները կէս ճրեկին նամազը եւ քարեր ու բիրեր հաւաքած , պաշարեցին պետութեան պաշտօնեաները : Գայմա – գամը ուզեց յուսաբանել եւ հանդարտե – ցընել գիւղացիները, զանոնք ի կարգ հը– բաւիրել, բայց նոյն պահուն գիւղացինե– րէն մէկը, որուն ինքնութիւնը դեռ չէ ճշդուած , փայտ մը զարկաւ գայմագա – մին գլխուն եւ ծանրապէս վիրաւորեց զայն : Գայմագամը ինքնակօրոյս վիճա– կի մէջ փոխադրուեցաւ Գրքքաղաճի հի – ւանդանոցը :

Մոլեռանդ գիւղացիները գայմագամը արիւնլուայ գեմին փռելէ ետք, սկսան պոռալ .— Ուսուցիչներն ալ կ'ուզենք , անոնց ալ հաշիւը պիտի մաքրենք :

Տասը ուսուցիչներ, որոնք իրենց ըն – կերներուն կացութիւնը ստուգելու հա – մար այդ գիւղը եկած էին, այս պոռչ – տուքները լսելով ուզեցին փրկել իրենց հոգիները, եւ վարժարանի սենեակին ե – տեւ պատուհանէն դուրս նետուելով , լերան ճամբէն փախան եւ դժուարաւ ա– պաստանեցան Իլեասլար գիւղը: Գայա – գամը գիւղացիները քինախնդրու – թեամբ գիրենք կը փնտռէին եւ գանդան ճամբաներու հաղորդակցութիւնը խզած էին :

ՅԻՍՈՒՆ ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

Իբր խռովարար եւ իբր մեղսակից այս դէպքերուն, յիսուն գիւղացիներ ձերբա – կալուեցան :

Դէպքէն ետք, Մանիսայի կրթական տնօրէնութեան որոշումով, տեղւոյն ու– սուցիչները տարբեր տեղ փոխադրուե – ցան : Տնօրէնը , որ քիչ մնաց խեղդա – մահ պիտի ըլլար, կեդրոն փոխադրուե – ցաւ, ուսուցիչը տարբեր գիւղերու ու – սուցիչ նշանակուեցան : Նախակրթարա– նը առժամապէս փակուեցաւ եւ գիւղը գինուորական չղթայի տակ առնուեցաւ :

ՀԱՐՅԱՐԱՆԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

«Սովետական Գրականութիւն» հանդէսի խմբագրութիւնը հարցարան մը զետեղած է իր էջերուն մէջ, որուն փութացած են պատասխանել Գուրգէն Մահարի եւ գրադատ Ս. Արզումանեան :

Անշուշտ, յաջորդաբար, խորհրդահայ գրական հանդէսը պիտի ներկայացնէ նաեւ զանազան գրողներու, գրադատներու եւ թերեւս նաեւ թատերագիրներու կարծիքները՝ հարցումներուն առընչութեամբ :

Երեւանի գրական հանդէսը կ՚ուզէ դիտնալ թէ՝ «Որո՞նք են խորհրդային, մասնաւորապէս խորհրդահայ գրականութեան (արձակ, չափածոյ, թատերագրութիւն, քննադատութիւն) վերջին տասնամեակի բնորոշ գիծերը: Այդ գծերը ո՞ր գրողի ստեղծագործութիւնում ի՛նչպէս են արտայայտւում: Այս տարիներին ստեղծուած ո՞ր գործերն են ... խորհրդահայ գրականութեան նուաճումը» :

Երկրորդ հարցումը կը վերաբերի «նորարարութեան», այլ խօսքով ձեւի եւ բովանդակութեան նոր ըմբռնումներուն, մօտեցումի նոր եղանակներուն, արտայայտութեան նոր կերպերուն եւայլն : Այս առթիւ ամսաթերթին խմբագրութիւնը կ՚ուզէ դիտնալ, թէ «Կեանքը եւ ուրիշ գրականութիւնները ի՞նչպիսի ազդեցութիւն են ունենում գեղարուեստական ազգային աւանդների վրայ: Գրողն իր ստեղծագործութեան մէջ ի՞նչպէս է զուգակցում նորարութիւնն ու աւանդութիւնը»:

Գուրգէն Մահարի եւ Ս. Արզումանեան համաձայն են, որ «անհատի պաշտամունքի» շրջանին անհետացումով լայն հորիզոններ բացուած են Հայաստանի գրագէտներուն առջեւ: «Կեղծ հռետորականութեան եւ ճչան նախադասութիւններուն» տեղ հայ գրագէտը յաջողած է ճշմարիտ յոյզ եւ ապրում ներարկել իր գրութիւններուն : Այնուամենայնիւ, երկու գրիչներն ալ կ՚ընդունին, որ մինչեւ իսկ «անհատի պաշտամունքի» դժխեմ օրերուն «ստեղծուեցան նաեւ ճըշմարիտ արուեստի գործեր», շնորհիւ քանի մը գրագէտներու ցոյց տուած գնահատելի կեցուածքին :

Հարցարանին պատասխանող գրագէտն ու քննադատը համաձայն են նաեւ, որ վերջին տասնամեակին չափածոյ արուեստը, բաղդատմամբ արձակին եւ թատերագրութեան, «աւելի ուժեղ է» (Գ. Մահարի), «դեռ իշխող բարձունքներ կը պահպանէ գրականութեան մէջ» (Ս. Արզումանեան) :

Անշուշտ, անվիճելի է, որ արձակ էջերու գեղեցիկ փունջ մը հրամցուցին մեզի, վերջին տասնամեակին, հայ գրագէտները, սակայն, ինչպէս դիտել կուտայ Գուրգէն Մահարի, չափածոյ արուեստը մշակող անուններու կողքին կարելի չէ նոյն արժէքով արձակագիրներու անուններ զետեղել :

Ս. Արզումանեան քայլ մը աւելի կ՚առնէ եւ ցոյց կուտայ Հայաստանի մէջ մըշակուած արձակին եւ թատերագրութեան թերիները, որոնք, դժբախտաբար, ընդհանուր նկարագիր ստացած են: «Մասնաւորապէս խիստ զգալի է, կը գրէ քննադատը, վարպետութեան պակասը : Կեանքը ընդգրկելու լայնքը չի համապատասխաներ խորքին: Ամէնէն խոցելի կէտը արձակին մէջ, մակերեսայնութիւնն է եւ նախնականութիւնը (յօդուածագրին արտայայտութեամբ՝ «պրիմիտիվիզմը») : Շատ յաճախ իրականութեան պարզունակ նկարագրութիւնը, առօրեայ փաստերը «նախնական» ձեւով կը հրամցուին իբրեւ «արուեստի» նմոյշներ: Մեծ ծաւալի մէջ կը կաղապարուի կեանքը՝ առանց իրական բախումներու : Չեն ըստեղծուիր մնայուն կերպարներ, հոգեբանական խոր ընդհանրացումներով կենդանի նկարագիրներ: Դժուար չէ նկատել, թէ միջավայրի եւ մարդկային յարաբերութիւններու ներկայացման միջոցներով, հարցումներով եւ գործողութիւններու բախումներուն ձեւով որքան միօրինակ, միապապաղ են մեր բազմաթիւ վէպերն ու վիպակները: Աչքառու կրկնութիւնները եւ պարզ նմանութիւնները հետեւանք են կեանքը լուսանկարիչի մը աչքով դիտելու այն տխուր ձեւին, որմէ, դժբախտաբար, չեն յաջողած ձերբազատուիլ բազմաթիւ հեղինակներ» :

Նոր չէ որ փորձ գրիչներ կը մատնանշեն այս տխուր երեւոյթը, որ ֆրոնիֆ հիւանդութեան մը բնոյթը ստացած է Հայաստանեան գրականութեան համար : Հայրենի քննադատները եւ գրագէտները, ապահովաբար, տեղեակ են նաեւ այդ մնայուն «վէրք»ին պատճառներուն : Գիտեն ցաւը դարմանելու միջոցները : Բայց կը մնան լուռ: Անշուշտ, հասկնալի պատճառներով :

Իրողութիւն է, որ Հայաստանի մէջ ներկայիս աւելի լայն կարելիութիւններ ստեղծուած են հարստացնելու համար գրականութեան բովանդակութիւնը : Այսուհանդերձ, ի վերուստ սահմանուած տարազները, այդ տարազները գործադրելու պարտադրութիւնները միշտ կը մնան ի զօրու :

Նկարագիրներ, կենդանի բնաւորութիւններ, բախումներ կամ իրենց իսկ բնորոշումով «քոնֆլիքթներ» ստեղծելու համար անհրաժեշտ է լայն ազատութիւն տալ գրագէտին, թատերագիրին եւ ընդհանրապէս գրողին : Այլապէս կը ստեղծուին միօրինակ, միապապաղ տիպարներ, հոգեբանական խոր ընդհանրացումներէ զուրկ կերպարներ :

Նախնականութիւնը կամ իրենց իսկ բնորոշումով «պրիմիտիզմը» (այստեղ, այս առիթով, տարազին չենք տար իր լայն իմաստը) յատուկ երեւոյթ մը եղած է արեւելահայ գրականութեան մէջ ընդհանրապէս եւ խորհրդահայ գրականութեան մէջ յատկապէս: Բայց ինչ որ որոշ չափով ներելի էր, օրինակ, Թումանեանի մօտ նշմարուող լեզուի եւ բովանդակութեան նախնականութիւնը, ներելի չէ այսօրուան գրականութեան համար, որ կը մշակուի Հայաստանի մէջ :

Ճիշդ է, որ լեզուի եւ բովանդակութեան տեսակէտէն բաւական մեծ ոստում մը կատարուած է վերջին տասնամեակի ընթացքին : Յատկապէս կարգ մը արձակագիրներու եւ բանաստեղծներու կողմէ: Բայց, ընդհանրապէս, երեւոյթը ընդհանուր չէ եւ ոչ ալ անհրաժեշտ չափով գոհացուցիչ :

Հայ գրագէտին կը պակսի «բաց պատուհանը», ուրկէ պիտի ստանար գրական, գեղարուեստական թարմ երանգներ: Ինքնիր մէջ ամփոփուած ստեղծագործող մըն է ան, հայրենի գրագէտը : Մինչդեռ հաճելի նորութիւններու պիտի հանդիպէինք, եթէ, օրինակ, Հայաստանի գրագէտին տրուէր ազատութիւնը լայն բանալու իր «պատուհանը» ոչ միայն դէպի հիւսիս, — որ, ի դէպ, շատ ալ տարբեր չէ իր «սենեակին» մթնոլորտէն, — այլեւ դէպի արեւմուտք, դէպի արեւելք :

Անցեալին, արեւմտահայ գրականութիւն մշակող սերունդը, Պոլիս, Իզմիր թէ Գաւառ, մեծապէս օգտուեցաւ այս «բաց պատուհան»էն :

Մինչ այդ, մենք եւս, Գուրգէն Մահարիի նման, ստիպուած ենք ցաւով հաստատել, թէ «Մեր յաղթանակները տեղական նշանակութիւն ունին առայժմ, մեր նուաճումները դուրս չեն եկած մեր երկրին սահմաններէն»:

Համամարդկային չափանիշով կենդանի եւ բաբախուն գրականութիւն մշակելու նախապայմանը եթէ անվիճելի տաղանդն է, անոր կողքին նոյնքան կարեւոր է նաեւ գրագէտին թոյլ տրուած ազատութիւնը :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՆՈՐՄԱՆՏԱԿԱՆ ՈՃ...

(ԵՐԳԻԾԱՆՔ)

Նոր տարուայ նախօրեակին Մեհրաբեանը բնակարան ստացաւ, ինչպէս ընդունուած է ասել՝ բոլոր յարմարութիւններով : Գործարանի գլխաւոր ճարտարագէտ Մեհրաբեանը տնօրէնից խնդրեց երկու բեռնատար եւ օրուայ ընթացքում իրերը տեղափոխեց նոր բնակարանը : Երեկոյեան Սուսաննա Աւետովնայի հետ զբաղուեց կահաւորումով : Իրենց կամաւոր օգնութիւնը չզլացան տղան եւ աղջիկը, չնայած, որ Սերէօժան պիտի գնար թուխք պարելու, իսկ Նատան ժամադրուած էր ընկերուհու մօտ՝ Շարլ Ազնաւուրի երգապնակները դարձնելու համար :

Երբ ամէն ինչ դտաւ իր տեղը, երբ կահաւորուած էին երկու ննջասենեակներն ու ընդունարանը, ամուսինները հանդիստ չունչ քաշեցին, ծորակների տակ առաջին անգամ լինելով ,լուացուեցին, թեթեւ ընթրեցին, նստեցին կողք – կողքի, վաղուայ անելիքների եւ պակասորդները լրացնելու մասին խօսելու, խորհրդակցելու համար: Սերէօժան եւ Նատան ուշացումով գնացին իրենց գործին :

Յոգնած ու երջանիկ ամուսիններն այնուհետեւ մի անգամ եւս պատշգամ դուրս եկան, դիտեցին նոր շէնքերով շրջապատուած ձմեռնային բակը, ներս մտան ու հէնց այն է պատրաստւում էին քնելու, երբ դուռը ծեծեցին :

Ամուսիններն իրար նայեցին ,— ո՞վ կարող է լինել :

— Ո՞վ է :

— Ես եմ, Սուսաննա Աւետովնա, — լսուեց ծանօթ մի պաս եւ նոր տան տիրուհին առաջին անգամ լինելով, դուռը բացեց առաջին հիւրի առջեւ, որը ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ գործարանի տնօրէն Սահակ Մարկովիչ Սահինեանը :

— Անցնում էի մեքենայով (ինքնաշարժով)՝ ասի մի մտնեմ, տեսնեմ, ո՞նց էք տեղաւորուել ...

— Շատ է՛լ լաւ էք արել, Սահակ Մարկովիչ,— անկեղծօրէն ուրախացաւ Մեհրաբեանը, — Սուսիկ քոնեակ բաց ...

— Քոնեակ քոնեակով, մի տեսնեմ ո՞նց էք ... պա՛հ, հիանալի է, ուղղակի իշխանական ... պա՛հ, պա՛հ ... տեսնո՞ւմ ես, իսկ դու չէիր ուզում Կրասնոդարից Երեւան փոխադրուել ...

Սահակ Մարկովիչը լայն քայլերով անցաւ սենեակից սենեակ, մտաւ ընդունարանը եւ կանգ առաւ .

— Էս ինչ բան է, շարժադարանն էստեղ ինչ գործ ունի ... դէ սառցառանն էլ քաշ տուէք էստեղ, պրծնի – գնա ... հըմ ... դարան ու շարժադարան ...

— Սահակ Մարկիչ, այստեղ ոչ միայն աշխատասենեակ է ...

— Սուսաննա Աւետովնա, ինձ մի համոզէք: Մարդը նստած աշխատում է, իսկ դուք չխչխկացնում էք ձեր չանգալ դանակները ...

— Լաւ, ո՞ւր տանենք շարժադարանը, — հաշտարար շեշտով հարցնում է Արսէն Ալեքսանդրովիչը :

— Ուր տանէք, հըմ ... տնօրէնը մրտնում է Սերէօժայի եւ ատայի ննջասենեակը, — այստեղ ... կարիք չկայ ձեր ունեցած – չունեցածը, ամանչամանը տնկէք եկող – գնացողի քթի դէմ ... իսկ այս հայելապատ պահարանի տեղը ընդունարանն է, հիւրերը կը նային հայելին եւ ...

— Սահակ Մարկիչ, — ուզեց առարկել

ԿԱՐԱՍԸ

Հանդարտ, հանդարտ, հանդար՛տ, — սկսաւ հրամաններ արձակել աջ ու ձախ, իբրեւ թէ հանդարտութիւնը ուրիշները կորսնցնելու վրայ ըլլային, եւ ոչ թէ ինքը: — Գլուխս կը դառնայ : Լռութիւն: Այս մէկը նոր պարագայ մըն է: Ջորի՛ն :

Մատներուն ծայրերով զարկաւ կարասին: Իսկապէս որ զանգակի պէս կը հընչէր :

— Սքանչելի՛· ճիշդ առաջուան պէս ... սպասէ,— ըսաւ բանտարկեալին :— Գնա ջորին թամբէ, — հրամայեց գիւղացիին, եւ բոլոր մատներովը ճակատը քերելով՝ շարունակեց ինքն իրեն .— Բայց կը տեսնէ՞ք թէ ինչ պատահեցաւ գլխուս : Ասիկա կարաս չէ, սատանայական գործիք մըն է ասիկա: Կեցիր, տեղդ հանդիստ կեցիր :

Եւ վաղեց հաստատ բռնելու կարասը՝ որուն մէջ Ծի Տիման, կատղած, կը տապըլտկէր թակարդի մէջ բռնուած վայրի կենդանիի մը նման :

— Սիրելիս, նոր պարագայ մըն է ասիկա, զոր հարկ է փաստաբանը լուծէ : Կ՚երթամ եւ կը վերադառնամ . համբերող եղիր: Ի շահ քեզի ... Յամենայն դէպս, կամաց, հանդարտ: Իմիններս ինծի կը պահեմ : Եւ ամէնէն առաջ, իրաւունքս փրկելու համար, պարտքս կը կատարեմ : Ահաւասիկ, կը վճարեմ գործըդ, կը վճարեմ նաեւ օրականդ : Երեք լիր: Բաւակա՞ն է :

— Բան մը չեմ ուզեր,— պոռաց Ծի Տիման,— կ՚ուզեմ միայն դուրս գալ :

— Դուրս պիտի ելլես: Բայց ես, մինչ այդ, կը վճարեմ քեզի: Ահա, երեք լիր:

Դրամը հանեց բաճկոնակի գրպանէն ու նետեց կարասին մէջ: Յետոյ փութկոտ հարցուց .

— Նախաճաշ ըրի՞ր: Հաց եւ ուտելիք· շուտով: Չե՞ս ուզեր: Կ՚ուզես շուներուն նետէ· կը բաւէ որ ես տուած ըլլամ :

Հրամայեց որ նախաճաշը տրուի, ելաւ ջորիին վրայ եւ դուրս՝ քառասմբակ դէպի քաղաք : Զայն տեսնողը կրնար մտածել թէ ինքնակամ յիմարանոցի մը մէջ փակուելու կ՚երթար, այնքան անսովոր էին իր շարժուձեւերը :

Բախտէն, պէտք չունեցաւ փաստաբանին սպասման սենեակին մէջ երկար մընալու: Բայց ստիպուեցաւ բաւական ըսպասել, մինչեւ որ փաստաբանը դադրէր խնդալէն՝ երբ դէպքը իմացաւ :

— Բայց ի՞նչ կայ խնդալու : Ձերդ մեծապատուութեան տան մէջ չէ որ կրակ ինկած է: Կարասը իմս է :

Բայց փաստաբանը կը շարունակէր խնդալ եւ կ՚ուզէր ու պատահարը կրկին պատմէր: — Ի՞նչպէս պատահեցաւ մէջը ... է՛, ինքզինքը մէ՞ջը կարեց : Եւ ինքը, տօն Լօլլօն, ի՞նչ կը մտածէր ընել· փը ... փըդ ... ձգել զայն մէջը որ կարասը չկորսնցնէ :

— Հապա պէտք է կորսնցնե՞մ,— հարցուց տօն Լօլլօն, բռունցքները սեղմած· — վնասն ու խայտառակութիւ՞նը հապա:

— Բայց գիտե՞ս թէ ինչ կը կոչուի այս մէկը, — ըսաւ ի վերջոյ փաստաբանը · — ասոր կ՚ըսեն անձի արգելափակում :

— Արգելափակո՞ւմ: Եւ ո՞վ զայն արգելափակեց ,— գոչեց տօն Լօլլօն : — Ինքզինքը արգելափակեց· իմ ի՞նչ մեղքըս :

Այն ատեն փաստաբանը բացատրեց թէ երկու պարագայ կար : Մէկ կողմէն ինքը, տօն Լօլլօն, պէտք է շուտով արձակէր զայն՝ արգելափակումին պատասխանատու չըլլալու համար : Միւս կողմէն, արհեստաւորը, պէտք է ընդունէր հատուցանել վնասը՝ արդիւնք իր անճարակութեան եւ ցրուածութեան :

— Ահա, — հառաչեց տօն Լօլլօն.— կարասիս գինը վճարելով :

— Կամաց,— դիտել տուաւ փաստաբանը, — ոչ այնպէս՝ իբրեւ թէ նոր ըլլար, ուշադրութիւն :

— Եւ ինչո՞ւ :

— Ճիշդ անոր համար՝ որ կոտրած էր: Օ՛, չչափազանցենք :

— Կոտրա՞ծ : Ոչ: Հիմա ամուր է· ամուրէն ալ լաւ · ինքն է ըսողը : Եւ եթէ հիմա կոտրեմ՝ այլեւս նորոգելը անկարելի պիտի ըլլայ : Պարոն փաստաբան, կարասս կորսուեցաւ :

Այս վերջինը զինքը վստահեցուց թէ նկատի պիտի առնէ այս պարագան՝ իրեն վճարել տալով կարասին արժեգինը՝ ներկայ վիճակին մէջ:

— Մանաւանդ որ,— խորհուրդ տուաւ,— թող որ նախապէս գինը ինքը որոշէ:

— Ձեռքերդ համբուրեմ, — ըսաւ տօն Լօլլօն, արագ դուրս գալով :

Վերադարձին, իրիկուան դէմ, բոլոր գիւղացիները խմբուած տեսաւ բնակուած կարասին շուրջը : Իբրեւ թէ տօնի մէջ ըլլային: Ուրախութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէր նաեւ պահապան շունը՝ ցատկելով ու հաջելով : Ծի Տիման ոչ միայն հանդարտած էր, այլ նաեւ հաճելի կը գտնէր իր այս տարօրինակ արկածը ու կը խնդար :

Տօն Լօլլօն բոլորը հեռացուց եւ մօտեցաւ կարասին մէջ նայելու :

— Է՛, լա՞ւ ես մէջը :

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ

(4 Շար.)

տանտիրուհին, բայց Մեհրաբեանը բըռնեց հիւրի թեւից եւ ասաց .

— Ձեր կարգադրութիւնը կը կատարուի, Սահակ Մարկիչ, գնանք նստենք :

Հիւրը նստեց, երկու բաժակ քոնեակ խմեց, երկու ձիթապտուղ ծամեց, խօսեց բնակարանը կահաւորելու արուեստի մասին, հրաժեշտ տուեց եւ գնաց :

— Ուրիշ ելք չկայ, — հառաչեց Մեհրաբեանը, — պէտք չէ ընկեր Սահինեանի խօսքը կոտրել... այնքան չարչարուեց մեզ համար ... վեր կաց ...

Սուսաննա Աւետովնան հնազանդուեց : Մարդ ու կին իրերը քաշեցին, քաշքշեցին եւ վերակահաւորեցին սենեակներն ըստ Սահակ Մարկիչ Սահինեանի կարգադրութեան :

Վերջացնելով ծանր աշխատանքը, նրանք լուացուեցին եւ ուզում էին վերջապէս անկողին մտնել, երբ դուռը ծեծեցին :

— Նատան կը լինի յօրանջեց Արսէնը, իսկ Սուսաննան գնաց դուռը բանալու :

Ոչ, Նատան չէր դուռը ծեծողը, ներս մտաւ գլխարկը գլխից բարձր բռնած՝ գործարկոմի նախագահ Սեդրակ Աւետիսեանը :

— Սիրտս չհամբերեց ,— ասաց նա արագ շնչելով ,— եկայ, տեսնեմ , ո՞նց էք սարքել ...

— Հրամեցէք, հրամեցէք ...

— Ա՛, ընկեր Աւետիսեան, հրամեցէք, ինչ լաւ արիք ... նստեցէք ...

— Նստելու բանը հեշտ է, — ասաց անսպասելի հիւրը, — մի նայեմ՝ տեսնեմ... լա՛ւ է, շատ լաւ է ... հիանալի է... այսպէս... միայն թէ... այս ի՞նչ բան է, շարժադարանը ննջարանո՞ւմ ... հետաքրքրքիր է... հայելիով պահարանը աշխատասենեակո՞ւմ... այս ի՞նչ ... մեղմ ասած, անճաշակութիւն է ... իսկ սառցարանը միջանցքում , զուգարանի...

Մեհրաբեան ամուսինները սարսափեցին :

— Ինքնին պարզ է, որ սխալ էք կահաւորել, — շարունակեց նախագահը, մի ծխախոտ վառելով ,— ինքնին պարզ է , որ շարժադարանի տեղն ընդունարանն է, դրանից ընդունարանը կը դեղեցկանայ .. ինքնին պարզ է, որ հայելիապատ պահարանի միակ տեղը ձեր ննջարանն է ... իսկ սառցարանը ... հըմ, սառցարանը դրէք երեխաների սենեակը, չեն տառչի , ինքնին պարզ է ...

— Լաւ, ընկեր Աւետիսեան, նստեցէք , նստեցէք , մենք այսպէս, ժամանակաւորապէս ... նստէք եւ մի բաժակ քոնեակ :

— Մի բաժակ՝ կարելի է,— ասաց ընկեր Աւետիսեանը : Նա շնորհաւորեց նոր բնակարանը՝ հրաժարուեց երկրորդ բաժակից. նորից կրկնեց եւ պնդեց իր նախագծի վրայ եւ աւելացրեց,— ինքնին պարզ է :

— Ինքնին պարզ է, մենք փորձանք ընեանք , — ասաց Մեհրաբեանը հիւրի գընալուց յետոյ : — Հիմա ի՞նչ անենք ...

— Մի բան ասե՞մ, Արսէն, — վճռական շեշտով ասաց Սուսաննան, — ես ու դու շատ լաւ կահաւորել էինք, եկաւ այս Սահակ Մարկովիչը եւ փճացրեց ամէն ինչ... հիմա էլ այդ քո գործարկոմը ... վեր կաց, դասաւորենք մեր ուզածի պէս ու հանդիստ խղճով քնենք :

Արսէն Ալեքսանդրովիչը հնազանդուեց : Բարեբախտաբար տուն եկան Նատան , յետոյ Սերոժը, ընդհանուր ուժերով վերականդնեցին նախկին դրութիւնը, որից յետոյ մորֆէոսը թեւերը փռեց Մեհրաբեանի բնակարանի վրայ :

Յունուար մէկը վերածուեց եւ Նոր Տարուայ եւ նորամուտի ուրախութեան : Առաջին հիւրը Մեհրաբեանի քրոջ տղան էր, Եդուարդը, շինարարական հիմնարկութեան աշխատող, որ նոր էր վերադարձել Եւրոպայի շուրջը կատարած ուղեւորութիւնից : Նա ձեռքերը պարզեց աջ ու ձախ եւ բացագանչեց .

— Սքանչելի՛ կերպով կահաւորուած է, իսկական նորմանտական ոճով ...

— Այո՞, ուրախացաւ Սուսաննա Աւետովնան, իսկ դու գիտե՞ս առաջին դիշերը մենք ինչե՛ր քաշեցինք ...

Եւ Սուսաննա Աւետովնան պատմեց մեզ յայտնի անցուդարձերի մասին եւ աւելացրեց .

— Այսօր գալու են հիւրերը եւ ես գիտեմ, կը սկսուի խօսակցութիւն ,— շարժադարանն այստեղ, պահարանն այնտեղ... ես խնդրում եմ դու հասկացնես նրանց, որ բնակարանը կահաւորուած է ... այդ քո ասած ոճով ...

— Այդ գործը թող ինձ վրայ,— ասաց վերադարձած զբօսաշրջիկը :

Շատերն եկան շնորհաւորելու Մեհրաբեան ընտանիքի նորամուտն ու Նոր Տարին : Հիւրերին ընդունում էր Եդուարդը : Բոլորը կարծես խօսքը մէկ արած հաւանում էին ամէն բան, իսկ յետոյ աւելացընում .

— Բայց իմ կարծիքով ...

— Բնակարանը կահաւորուած է նորմանտական ոճով ,— ասում էր Եդուարդը եւ հիւրը լեզուն կծում էր.

— Ա՛խ, իսկապէս, ես չնկատեցի ... կամ, — իսկապէս ... ա՛յ , ոճ...

Ուշ երեկոյեան ,երբ հիւրերը մեծ տըպաւորութեամբ ցրուեցին, Արսէն Ալեքսանդրովիչը հարցրեց .

— Եդուարդ, տունը մերը, խօսքը մերը, այդ ի՞նչ նորմանտական ոճ է ...

— Որոշ բան չեմ կարող ասել ,— պատասխանեց Եդուարդը ձեռքերը աջ ու ձախ պարզելով ,— այնտեղ յաճախ էի լսում «նորմանտական նկարչութիւն» , «նորմանտական բնութիւն», «նորմանտական ոճ» ... :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԶԵԿՈՅՑ
Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

19.— Ս. Անթուան Աւետարանական եկեղեցւոյ Մշակութային Ընկերակցութեան, Ֆրանսա . 10.500 տոլար :

Սոյն յատկացումը եղած է վերոյիշեալ ընկերակցութեան որպէսզի կարելի ըլլայ դարմանատան մը կառուցումը՝ իրենց ամառնային «քէմփ»ին կից :

20.— Համազգային թատերախումբին, Պուրճ Համուտ, Լիբանան, 10.000 տոլար :

Համազգային Միութեան Պուրճ Համուտի թատերասրահին կահաւորման համար :

21.— Սփիւռքի հայկական վարժարանրուն 350 հազար տոլար :

Հիմնարկութեան ներկայ յատկացումը կատարուած է 1965 / 66 եւ 1966 / 67 դպրոցական տարեշրջաններուն եւս շարունակելու համար նախորդ տարիներուն գործադրուած ծրագիրը՝ որուն համաձայն Հիմնարկութիւնը կը հոգայ հայկական վարժարաններու մէջ ուսանող որոշ թիւով չքաւոր աշակերտներու կրթաթոշակները :

22.— Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդին , վեց հազար տոլար :

Յատկացում՝ ի նպաստ հայերէն լեզուի դասագիրքերու շարքի մը հրատարակութեան :

23.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին , Անթիլիաս, տասը հազար տոլար :

Կաթողիկոսարանի մատենադարանին նորոգութեան ու սարքաւորման համար :

24.— Թարգմանչաց – Սվանեան Միացեալ վարժարանին, Պաղտատ, 8400 տոլար :

Սոյն վարժարանին կից՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան դարմանատան համար գնուելիք «Էքս Բէյ»ի կազմածի մը եւ այլ անհրաժեշտ գործիքներու ամբողջացման համար կատարուած յաւելուածական յատկացում :

25.— Էջմիածնի Կաթողիկոսարանին , Էջմիածին , յիսուն հազար տոլար :

Էջմիածնի կաթողիկոսարանին ի նպաստ սոյն յատկացումը եղած է հայագիտական հրատարակութիւններու մասնաւոր ծրագրի մը իրագործման համար :

26.— Մաշտոցի անուան Մատենադարանին, Երեւան 15 հազար տոլար :

Արտասահմանէն մասնագիտական գիրքերու եւ հրատարակութիւններու հայթայթման համար :

27.— Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային, Երեւան, 15.000 տոլար :

Արտասահմանէն գիտական հրատարակութիւններու հայթայթման համար :

28.— Պատմական Յուշարձաններու պահպանման հայկական ընկերութեան , Երեւան , քսան հազար տոլար :

Հիմնարկութեան սոյն յատկացումը պիտի տրամադրուի Հայաստանի մէջ պատմական կոթողի մը վերանորոգութեան :

29.— Համալսարանական Կրթաթոշակներ– 250.000 տոլար :

Համալսարանական կրթաթոշակներու համար յաւելուածական նոր այս յատկացումը կատարուած է որպէսզի կարելի ըլլայ գոհացում տալ 1965/66 տարեշրջանին ներկայացող արժանաւորագոյն թեկնածուներուն :

30.— Լիբանանի հայկական ժողովրդական պարախումբին . 7750 տոլար :

Պարախումբի անդամներուն տարազներուն, յարդարանքին եւ բեմական զանազան առարկաներու հայթայթման համար :

31.— Զմմառի վանքին, Լիբանան , 11.250 տոլար :

Վանքին ձեռագիրները, թղթածրարներն ու հնութիւնները պարունակող նորակառոյց շէնքին կահաւորման համար :

×

Ափոփում Հիմնարկութեան կողմէ ցարդ կատարուած յատկացումներու

Գումար՝ մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1963 կատարուած յատկացումներու 5.642.509 տոլար :

Գումար՝ 1 Յունուար 1964էն մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964 կատարուած յատկացումներու 1.476.900 տոլար :

Ընդհանուր գումար Հիմնարկութեան կողմէ մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964 կատարուած յատկացումներու 7.119.409 տոլար :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 31 Դեկտ. 1964

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Ատանայի ծանօթ դէմքերէն Եսայի Պզտիկեան : Հանգուցեալը , Կիլիկիոյ մէջ, ունեցած էր ազգային գործունէութիւն, նոյն ատեն վարելով կուսակց. պատասխանատու պաշտօններ : Զինադադարէն ետք, մեծ դեր ունեցաւ ազգային կեանքի վերակազմութեան մէջ, Կիլիկիա : Հովանաւոր իշխանութեան հետ յարաբերութիւններու գիծով, կարեւոր դեր մը վերապահուած էր հանգուցեալին, որ շնորհիւ իր կապերուն եւ ազդեցութեան, մեծապէս օգտակար եղաւ գաղթականութենէ վերադարձող իր հայրենակիցներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Ի՞նչ կը մտածես , ուրեմն , — ըսաւ Սուլթանը պաղութեամբ :

Իշխան Վաղենտ գունատ, բայց ուղիղ եւ վեհ կեցուածքով պատասխանեց .

— Կը մտածեմ որ, թէեւ ամբողջ Հունդարեան ալ քուկդ ըլլայ, թէեւ բոլոր Հունդարացիներն ալ թրքանան, սակայն ես ոչ... ոչ ... եւ ոչ :

Թ.

Վելի բէկ վերադարձին սարսափած լըսեց թէ ինչ էր այդ խորհրդաւոր խօսակցութիւնը :

— Ինչ յիմար արարած ես, — ապշեցաւ գլուխը շարժելով , — գլուխս կու տամ թէ եթէ այս գիշեր իսկ Արիւնի աշտարակը փոխադրել չտան քեզ :

Մինչեւ կէս գիշեր թափառեցաւ բակին մէջ՝ սպասելով Սուլթանին հրահանգին :

Սակայն ոչ այն օրը եւ ոչ ալ յաջորդ օրը նոր կարգադրութիւն մը հասաւ : Ոչ նամակ, ոչ հրաման, ոչինչ, ոչինչ :

Շաբաթ մը վերջ ծերունի Շէյխ – Իւլ-Իսլամը , Թուրքերուն ամենամեծ քահանան, իր այցելութեամբ պատուեց Ետիքուլէն, եւ ոչ թէ շքախումբով այլ առանձին , սովորական քահանայի մը պէս : Վելի բէկ գրեթէ կռնակին վրայ ինկաւ զարմանքէն :

— Նշանաւոր կեավուր մը կայ հոս , ըսաւ ան, — Վաղենտ Թէօրէօք կը կոչուի :

— Էվէթ ,— խոնարհեցաւ բէկը :

— Փատիշահին (Ալլահ երկար կեանք պարգեւէ) ազնիւ մտածութիւնը եղած էր, որ այդ հունգարացին մեր Հունգարիոյ նահանգին վարիչը անուանէ, եւ այդ անահաւատ շունը չուզեր դարձի գալ :

— Շուն :

— Խնդրեցի իրմէ (Ալլահ երկար կեանք պարգեւէ), որ թոյլ տար ինծի այդ դերին տեսնել, թերեւս բան մը յաջողիմ ընել : Գիտես, տղաս, ես ծեր ու փորձառու մարդ եմ :

— Իմաստուններու իմաստունն ես , մեծապատիւ Շէյխ, մեր ժամանակներու Սողոմոնն ես դուն :

— Ես կը կարծեմ թէ ամէն հանգոյց իր լուծումը ունի, միայն համբերութիւն եւ իմաստութիւն պէտք է : Թերեւս , տեսնելով որ ես ինքս կը բերեմ իրեն մարգարէին լոյսը, կակուղնայ : Նախմտիկ պիտի ընէ, եւ ինքն անդամ պիտի չանդրադառնայ թէ ինչպէս պիտի կաթի իր սրտին մէջ ճշմարիտ հաւատքին առաջին շիթը :

— Բաւական խելացի մարդ է :

— Կը տեսնե՞ս, տղաս, եթէ դարձի բերենք այդ անօրէն անհաւատը, մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառենք Փատիշահին :

Ու երկուքն ալ միասին խոնարհութիւն ըրին :

— Ալլահ իրեն երկար կեանք պարգեւէ :

×

Օրուան ութերորդ ժամուն, մեր ժամերուն համեմատ կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, իշխան Վաղենտ իր սենեակին մէջ կը քնանար, երբ բէկը դուռը բանալով ներս հրամցուց մեծ Մուֆթին :

Իշխան Վաղենտ արմուկին վրայ կըռթընեցաւ բազմոցին մէջ ու զարմացած շփեց աչքերը :

Դիտեց այդ աստուածաշնչական ալեւոր դէմքը, զոր մինչեւ այն օրը բնաւ չէր տեսած, բայց անմիջապէս հասկցաւ անոր քահանայ ըլլալը՝ սեւ գաֆթանէն եւ սպիտակ փաթթոցէն :

— Արթնցիր, իշխան Վաղենտ, — ըսաւ բէկը, — այսօր մեծ պատուի կ՝արժանանաս : Ինքը Շէյխ իւլ Իսլամին վեհափառութիւնը կուգայ քեզի ուսուցանելու : Ուշադրութեամբ մտիկ ըրէ իրեն :

Ու շուտով մը անկողնի ետեւի պատէն դորդը վար առաւ ու սենեակին կեդրոնը տարածեց. ապա գաֆթանը հանեց որպէսզի դորդին վրայ տարածէ , սակայն ծերունին թոյլ չտուաւ : Նստաւ ծալապատիկ. մօրուքը մինչեւ գոգը կը հասնէր. խելացի աչքերը խուզարկելով պրտըտցուց Իշխան Վաղենտի վրայ : Ապա սկսաւ Ղուրանի մէջ,— մագաղաթակազմ փոքրիկ բայց հաստ գրքոյկ մը, — փնտռել :

.. Ի՞նչ կ՝ուզէք , — հարցուց իշխան Վաղենտ մրմռալով .— ես արդէն յըստակօրէն ըսի Սուլթանին թէ թուրք չեմ դառնար :

Բէկը չպատասխանեց, միայն մեծ Մուֆթիին կը նայէր : Իսկ ան, պատասխանի փոխարէն, գիրքը սրտին, ճակտին ու շրթունքներուն մօտեցուց. ապա սկըսաւ .

— Ողորմած գտած Ալլահի անունով : Ապտ իւլ Քաքէմ Մոհամէտ, որդի Ապտուլլահի, որ Ապտ էլ Մոթպալէպի որդին, որ Հազէմի որդին, որ Ապտ Մանէֆի որդին, որ Քասիի որդին, որ Քալէպի որդին, որ Մորրայի որդին, որ Լուլայի որդին, որ Կալէպի որդին ...

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՄՈՆԹՐԷԱԼ.— Այրի Տիկին Յակոբ Քրէմեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քոտոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գարտինէ Կազարեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռայրին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՔՐԷՄԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահեցաւ Յունուար 19ին, 65 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մոնթրէալի մէջ :

Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Երուանդ Տէր – Եղիայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդըստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՐ – ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Նազարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի Յունուար 24ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարւոյ առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Պ. Կ. Ճնկլտրեանէ հարիւր Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեանէ հարիւր, Պ. Ս. Սանճեանէ, Տոքթ. Միքայէլեանէ, Տէր եւ Տիկին Մ. Մարգարեանէ, Տէր եւ Տիկին Պահատուրեանէ, Տիկին Հաճեանէ (Նիսէն) յիսունական Ֆրանք : Պ. Քէլէկեանէ, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեանէ, Տիրին Լրժէօնէ, Տէր եւ Տիկին Գ. Տիւմէճեանէ, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեանէ քսանական Ֆրանք: Տիկին Զամօղլուեանէ 15 Ֆրանք :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

ԽՆՋՈՅՔ – ՃԱՇ

Փետրուար 7, ժամը 20էն կէս գիշեր

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Բիւ տը լա Տէֆանս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, կը մասնակցին.— Տիկին Մեբենանեան, Պ. Բուշունեան, Գարակէօզեան, եւն. :

Ճոխ պիւֆէ : Աճուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն նաեւ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 Ֆրանք, ամէն բան մէջը :

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN

33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

Հ. Յ. Դ.

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, իր ժողովատեղիին մէջ: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին որոշուած հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 18ին Հայկական ձայնաւոր պատարագ Սէնթ – Մոնիք նորակառոյց եկեղեցիին մէջ, Պանեէօ, Փորթ տ'Օրլէանէն օթօպիւս 188, իջնել Ռոն Փուէն տէ Մարթիր տը Շաթօպրիան (Պանեէօ) :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Կիրակի (24 Յունուար) կէս օրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան սրահը, 295 Բիւ Պուալօ :

Պզտիկներուն կողմէ պիտի ըլլան տրամախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ սիրուն անակնկալներ :

Գեղջկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ,

« ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է »

Հայկական «Կաղանդ Պապան» նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր պզտիկներուն :

Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –

(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Յարութիւնեան Հայկ Գալուստի (ծնած Երեւան) 1915, մասնագիտութեամբ ճարտարապետ :

Գէորգեան Հրանդ (Ռուցիկ) Կոստանցեան, (ծնած Երեւան 1922) :

Մալխասեան Վարասդատ Մարտիրոսի, ծնած Երեւան :

Կը խնդրուի տեղեկացնել Մարսէյլ, Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ :

15, Rue Longue des Capucines

MARSEILLE

Կը խնդրուի Սփիւռքի թերթերէն արտատպել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գուրգէն Կասթուկեան, ծնեալ Եզնկայի գաւառը 1915ին, աքսորուած է, ընտանեօք Արաբկիրի շրջանները երկու եղբայրներս Շաւարշ, Վարդան եւ քոյրս Արշալոյս, որդեգրուեցան երկու հայ ընտանիքներու կողմէ Արաբկիր, հօրս անունը Միքայէլ, մօրս անունը Լեմոնիկ :

Կը խնդրուի բոլոր թերթերէն արտատպել: Լուր ունեցողները թող գրեն հետեւեալ հասցէին :

KURKEIN GASTOUKIAN

39-41, Rue des Polytres

ST-JEROME — MARSEILLE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակութային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած :

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Բիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Բէփիւպլիք :

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի շէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները :

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով :

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ :

Շաւիլի օթօքառը ժամը ճիշդ 13·10ին կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլէն, 13·30ին հայկական դպրոցէն ու կը հանդիպի Շաւիլի բոլոր հանրակառքի կայարանները :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մեկնում ժամը 13·45ին, Պ. Նիկողոսեանի բնակարանէն՝ 121, Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս :

ՍԵՒՐԱՆ.— Մեկնում ժամը 13·30ին, Ավընիւ տը Լիվրի, Կարաժ տէ Թռէֆլի առաջ :

ԼԻՎՐԻ – ԿԱՐԿԱՆ.— Ժամը 13·40ին, Փոստ Շօձիի առաջ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հաւաքուիլ ժամը 13ին Հայ վարժարանի առաջ, Բիւ Հայկ Դպիրեան :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սերոբ – Սօսէ մասնաճիւղին կողմէ, որ սիրով կը հրաւիրէ ծնողքները: Կիրակի, Յունուար 24, ժամը 15·30ին,

CENTRE ADMINISTRATIF ET SOCIAL D'ASNIERES — SALLE No 5

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ

Ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6

SALLE RACHMANINOFF

26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau

AMBIANCE BUFFET

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20175

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇԱՐՔ DISQUE VOGUE

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ VOLUME 4

Կը պարունակէ զանազան տօներու հետեւեալ երգերը

1.— ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ (Ոտնլուայի արարողութիւն, որ կազմեցեր, Սուրբ Աստուած, այսօր կանգնեցաւ, Այս խորհուրդ լցաւ), Սիրտ իմ սասանի :

2.— ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ (Յիշեսցուք ի գիշերի, Առաւօտ լուսոյ)

3.— ԶԱՐՀՈՒՐԵԱԼ ԴՈՂԱՑԱՒ 4.— ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (լոյս ի լուսոյ, Յամենայն ժամ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն Հայրական)

5.— Միայն Սուրբ, Տէր ողորմեա (Չիլինկիրեանի եղանակով)

Քառաձայն խմբերգ, մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ եւ Ետ. Տէրտէրեանէ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ :

Գեղարուեստական կողք, Microsillon 33 tours (50 վայրկեան)

SERIE ARTISTIQUE ԳԻՆ 30 ՖՐ. (երգարանով միասին)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները

թիւ 20103 (Հայ–Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 (Reflets d'Arménie) 20162 (Arménie Immortelle)
20167 (Promenade en Arménie) 20172 (Soirée Arménienne)
10016 (Երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 20114 Եկմալեան Պատարագ, 20150 Կոմիտասեան Պատարագ, 20169 Եկեղեցական երգեր

Ստանալու համար դիմել Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

14, Rue Petit, PARIS (9e) — Téléph. : BOT. 99-22

եւ Եկեղեցւոյ Դիւանատունը

15, Rue Jean-Goujon, PARIS — Tél. : ELY. 67-03

Մարսէյլի համար Պ. Ս. Փիրանեանի 26, Bld. des Dames, MARSEILLE

Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով

Contre remboursement

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
23
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
23 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10214 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.214

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՊԱՀԱՆՋԵԼ

Պատերազմի ոճիրները ժամանցումի ենթակա՞յ են թէ ոչ :

Անցեալ Նոյեմբեր 20էն ի վեր օրակարգի վրայ դրուած է այս կարեւոր հարցը, որ դերապանցօրէն կը հետապրքրէ Հայութիւնը, առաջին զոհը ցեղասպանութեան ոճիրները, վերջինը քան տարին բաւարար կը նկատէ՝ ըսելու քաչելու համար անցեալին վրայ եւ չքմեղացնելու ոճրագործները :

Պոնի կառավարութեան վարչապետ Լուտվիկ Էրհարտ անձնապէս հակառակ է եղած ժամանցումին : Դատական նախարար ազատական Էվալտ Պիւխըրի տեսակէտն է, որ յաղթած է ի վերջոյ եւ ընդունուած դահլիճին կողմէ : Նախարարը անդրդուելի է որոշումին վրայ եւ քանի մը օր առաջ Ափկսպուրկի մէջ խօսած է հրապարակային ճառ մը , յայտարարելով ,որ այդ հարցին մէջ միակ իրաւասուն դաշնակցային կառավարութիւնն է եւ թէ Ուշինկթընի ու Թէլ Ավիվի մէջ կատարուած ցոյցերը ո՛չ մէկ կերպով կրնան ազդել իր վրայ :

Գերմանիոյ դաշնային կազմակերպութեանց մէջ միաձայնութիւն չկայ այս խնդրին շուրջ : Եւ խորհրդարանն ալ իր վերջին խօսքը չէ ըսած դեռ : Ցառաջի – կայ Մարտին է, որ պիտի զբաղի անով :

Քրիստոնեայ դեմոկրատ եւ ընկերվարական երեսփոխաններէն չատեր հակառակ են ժամանցումին : Կը կարծուի սակայն թէ կառավարութեան տեսակէտը պիտի ընդունուի :

Արդ, հարց կը ծագի թէ ինչո՞ւ Հոր – հրդային Միութիւնը երկու չափ եւ երկու կշիռ կը գործածէ ա՛յսքան կենսական խնդրի մը մէջ :

Ցեղասպանութիւնը նորութիւն չէ : Հրեաներն ալ առաջին եւ միակ զոհերը չեն, ինչպէս քան տարիէ ի վեր կը ըզբուի միջազգային մամուլին մէջ :

Լենին եւ Կրեմլինի իր ընկերները չատ լաւ կը ճանչնային հայ ժողովուրդը եւ անոր դահիճ Թուրքը :

Իրենց յաջորդները այսօր բարձրացած պակ կը պահանջեն նոյն ոճրագործներու հետապնդումն ու պատժուիլը եւ չեն ուզեր ճանչնալ ժամանցումի օրէնքը :

Բայց ի՞նչ ըրին բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ականաւոր վարիչները 1919ին եւ յաջորդ տարիներուն, երբ ա՛նքան թարմ էին Թուրք դահիճներու իսկապէս աննախընթաց եւ անմարդկային ոճիրները եւ տակաւին չէր չորցած մեր մէկ միլիոն նահատակներու արիւնը Թրքահայաստանի անսահման տարածութեանց վրայ, եւ երբ անոնց անթաղ ոսկորները կենդանի վկաներն էին դործուած ճիւաղային բարբարոսութեանց :

Մոսկուայի ամենազօր վարիչները այդ բախտորոշ օրերուն փոխանակ արդարութիւն պահանջելու հայ անիրաւուած ժողովուրդին համար, որ իր համբանքին կէսէն աւելին զոհ էր տուած , մասնաւորապէս դահիճին կողմէ իրրեւ ռուսասէր ամբաստանուելով, փոխանակ պատիժ պահանջելու ոճրագործ Իթթիհատի ցեղասպան պարագլուխներուն համար, քաջալերեցին զանոնք, իրենց հողին վրայ ապաստան տուին անոնց , նիւթապէս , բարոյապէս լայնօրէն աջակցեցան անոնց յաջորդներուն ու ժառանգորդներուն, — Մ· Քեմալին եւ ընկերներուն :

1920ին Բագուի մէջ կազմակերպեցին արեւելեան ժողովուրդներու համագումար մը , օրուան իշխանաւորներէն բոլշեւիկ տեսաբան Զինովիեւի նախագահութեան տակ : Այդ խայտաբղետ ժողովին հրաւիրեցին ականաւոր Յարդարարներ Էնվէր եւ Թալիլ փաշաներն ու ընկերները, այն ցնորական յոյսով, որ անոնց միջոցաւ պիտի իրականացնէին «համաշխարհային յեղափոխութեան » իրենց երազը, սկսելով իսլամական երկիրներէն :

Շանսատակ Թալէաթը Պերլինի իր որջէն յարաբերութիւն հաստատեց Մոսկուայի հետ : Իր հրահանգով դէպի Հոր – հրդային Միութիւն ճամբայ ելաւ ուրիշ երեւելի Յարդարար մը, Իթթիհատի երբորդութեան անդամ ձէմալ փաշան, որ 1922 Յուլիս 25ին Թիֆլիզի Չեկայի չէնքին առջեւ դեռին փոուեցաւ իր երկու Թիկնապահներով, Դանակցութեան վրիժառու պնդակներով :

Եթէ ցեղասպանութեան եւ պատերազմի ոճիրները ժամանցումի ենթակայ չեն, ինչպէս այժմ իրաւամբ կը պնդեն Կրեմլինի նոր վարիչները, կը սպասենք և – րենցմէ , որ հետեւողական ըլլալու համար իրենց պաշտպանած տեսակէտին եւ վերջապէս՝ արդարութեան պարտքը հատուցանելու համար հայ մարտիրոսացած ժողովուրդին , հատուցում պահանջեն ոճրագործներու ժառանգորդներէն , ո – րոնց հետ վերոկատ են սիրարանիլ :

Հատուցում՝ բարոյական: Մանաւանդ հատուցում՝ հողային: Հայկական պատմական հողամասերու վերադարձը իր բուն սեփականատիրոջ, — հայ ժողովուրդին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Վարշաւայի Ուխտին (Արեւելեան Ա – լանտեան Ուխտ) քաղաքական խորհրդը – զակցական կոմիտէին նստաշրջանը վերջացած է չատ երկար դեկոյցի մը հրա – տարակութեամբ: Զեկոյցէ աւելի բան մըն է արդէն 14 կէտերէ բաղկացած այդ փաստաթուղթը: Ասոնց կարգին յիշենք դլխաւորները ·—

Ա) Վարշաւայի Ուխտին անդամ եր – կիրները հարկ եղած համամիջոցները ձեռք պիտի առնեն եթէ Հիւլէական բազմակողմանի ուժին ծրագիրը դործադրութեան դրուի :

Բ) Վարշաւայի Ուխտին նպատակն է Եւրոպայի խաղաղութիւնը , խա – դաղութիւն օր անհրաժեշտ է ընկերվա – րութեան եւ համայնավարութեան կա – ռուցման :

Գ) Խաղաղութեան հետապնդումը , կենսական նպատակ եւրոպական ընկեր – վարական երկիրներուն, իրենց քաղաքական ուխտութեան փորձաքարն է :

Դ) Վարշաւայի Ուխտին անդամ եր – կիրները զօրավիդ կը կենան Ռափացքի առաջարկին, որ կը ձգտի Արեւելք – Ա – րեւմուտք ժողով մը դումարելու եւրոպական հարցերուն մասին (մէջն ըլլալով Միացեալ Նահանդները) :

Ե) Մասնաւոր ճիդ մը պէտք է կատարուի արդելք հանդիսանալու համար որ արեւմտեան դերմանացի ռազմապաշտները հիւլէական դէնք ունենան :

Զ) Միացեալ Նահանդները կը ջանան առանցք մը ստեղծել Պոնի հետ իրենց դիւանագիտութիւնը ապահովելու համար Եւրոպայի մէջ եւ հիւլէական դէնքեր տրամադրելու համար դերմանական դաշնակցային կառավարութեան :

Վարշաւայի Ուխտին անդամ՝ եօթը երկիրները կը պահանջեն նաեւ որ երկու Գերմանիաները պաշտօնապէս ճանչցուին (առանց որուն վերամիացումը անկարելի է), կը պահանջեն նաեւ որ հաշտութեան դաշնագիր մը ստորագրուի Գերմանիոյ հետ եւ ներկայ սահմանները ճանչցուին:

Միւս կողմէ Վարշաւայի Ուխտին ան – դամ երկիրները կը վաւերացնեն չին կառավարութեան առաջարկը՝ միջազգային համագումարի մը համար , օրէնքէ դուրս հռչակելու համար հիւլէական դէնքը : Կը չեշտեն թէ ընկերվարական պլոքէն դուրս եղած որեւէ ճիդ տկարացնելու համար միասնականութիւնը , ձախողութեան մատնուած է :

Վերջապէս «եօթնեակը» կը դատապարտեն Քոնկոյի եւ Վիէթնամ աչխարհակալական դործունէութիւնները, յայտարարելով թէ Մալայզիան նոր-աչխարհակալական խարիսխ մըն է եւ իրենք խաղաղ համակեցութեան կողմնակիցն են :

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, ՄԻՇՏ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ա·

ՄՄԲ·— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ալ անցաւ Գահիրէէն՝ դէպի Ատիս – Ա – պապա (15 Յունուար)։ Իր ճամբուն վրայ կանգ առնելով պահ մը՝ Գահիրէի մէջ , հայ գաղութին կողմէ տրուած թէյասե – դանի մը ընթացքին, խօսած է հետեւեալը ·—

ՄՏԱՀՈՐԱԿԱՆ ԹԷ ԲԱՆՈՒՈՐ՝ ԱՄԷ – ՆՈՒՆ ՄՏԱԾՄԱՆ ՆԻՒԹՆ Է ՅԻՍՆԱՄ – ԵԱԿԸ·— «ԷԶՄԻԱԾԻՆ» ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐ – ԹԷ ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒ ՄԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ· — ՆԿԱՐ ՄԸ՝ «ԿՈՄԻՏԱՍ ԵԼԱԳԱՐԱԾ», ԻՐԲԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱՆ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԶԱՐԴԻՆ·— «ՄՈՒՍԱ ՏԱՂԻ 40 ՕՐԵՐԸ » ԳԻՐՔԸ ՏՊՈՒԱԾ ՅԻՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ՕՐԻ – ՆԱԿ, ՊԱՀԱՆՋ՝ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՏՊԵ – ԼՈՒ·— ԷԶՄԻԱԾՆԱՅ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՀԻՒՍԻՍԸ, ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՄԸ ՎՐԱՅ ՍԿՀ – ՍԱԾ ԵՆ ԿԱՆԳՆԵԼ ՆԱՀԱՏԱԿԱՅ ՅՈՒ – ՇԱՐՁԱՆԸ, ԲԱՑՈՒՄԸ ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ·— ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՊԷՆ, ՔՆՆԹՐՐՊՐԻԻ ԳԱՀԵՐԻՑԷՆ, ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՊԱՏ – ՐԻԱՐՔԷՆ·— ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՅԱ – ԽՏԵՆԱՊԷՍ ՊԱՀԱՆՋԱՏԵՐ :

Զիս չատ յուզեց Նուպարեան վարժա – րանի տնօրէնին այն խօսքը, թէ, այսօր, այս հաւաքոյթի «մեծ բացական» դպրոցական աչակերտութիւնն է՝ մեր փոքրերը: Ասիկա ճիշդ է, ոչ միայն անոր համար, որ կը պտնուինք կրթական յարկի մը տակ, որով մեղի հետ պէտք էին ըլլալ անոնք, այլ որովհետեւ մեր բոլոր ազգային հաւաքոյթներուն եւ բոլոր ազգային ողորմութիւններուն մէջ, ամենապլխաւոր տարրը նորերն են : Անոնք է, որ ձեռքէ պիտի ժառանգեն հայ ժողովուրդի խաչալները եւ չարունակեն պայքարը յանուն այդ իտէալներուն, ճիշդ այնպէս , ինչպէս որ դուք ձեր երէցներէն ժառանգեցիք նոյնը :

Մեր « էջմիածին» պարբերականի խմբագիր Հասիտեան ակնարկեց, թէ դիս յաճախ կը տեսնէ գրաղած ու մտախոհ : Արդարեւ, այս տարուան սկզբնաւորու – թենէն , տարօրինակ ապրում մը սկսաւ ալեկոծել ներաչխարհս : Այդ ապրումը երթալով աճեցաւ : Եւ հաւատացէք ,որ առաջին անդամ ըլլալով, ահա այստեղ է, որ պիտի խօսիմ այդ մասին: Ի՞նչ էր դիս համակողը :

Ներքին պահանջ մը, կիրք մը գոյացած էր մէջս, կրկին Սփիւռքի Հայութեան հետ ըլլալու : Գտնուած եմ ձեր մէջ ու – րիշ անդամներ եւ հաւանական է, որ ապագային առիթներ ալ պիտի ըլլան դեռ: Սակայն, ներքին պահանջս էր՝ որեւէ պնով դուրս դամ այս տարի, այս 1965ին:

Եւ ահա, բարեբեր դիպուածով մը որոչեցին դումարել Ատիս – Ապապայի ժողովը, եւ այդ առիթով իմ ցանկութիւնս իրագործուեցաւ , եւ այժմ ձեր մէջ կը գտնուիմ :

Ինչո՞ւ պահանջ ունէի անպայման դուրս դալու: Որովհետեւ կ'ուզէի հաղորդել ձեզի, կ'ուզէի Սփիւռքի Հայու – թիւնը հաղորդակից դարձնել այն իրո – դութեան, որ Ցիսնամեակի չատ խոր եւ իրական ապրումը կայ, այսօր, նաեւ հայրենիքին մէջ :

Գիտեմ, թէ տարագիր Հայութիւնը հոգեկան ինչ անօրինակ լարուածու – թեամբ կը պատրաստուի 1965ին: Սա – կայն, ան պէտք է դիտնայ, թէ այդ նոյն ապրումը կայ նաեւ հայ ժողովուրդին մէջ՝ հայրենի հողին վրայ : Մեր ազգային հիմնական խնդիրներուն եւ իտէալներուն մէջ Հայութիւնը միանման կը մտածէ, իսկ այս հիմնականներէն դուրս մնացեալը ամբողջ անկարեւոր է :

Եւ ահա, առաջին անդամ ըլլալով , Ցիսնամեակի մասին իմ կռնդակը չըլլաց ձեռքէ ձեռք, ամէն տեղ : Մտաւորականները, դրագէտները եւ միւս չըրջանակներու բոլոր ներկայացուցիչները դան կարդացին: Եւ բոլորն ալ որոշած են, ամէն մէկը իր մարզին մէջ դրական, մշակութային , պատմական եւ այլ դործերով յաւերժացնել Ցիսնամեակը : Բոլորը պիտի ընեն, ինչ որ հնարաւոր է :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԸՐՉԻԼ կը չարունակէ ապրիլ, միչտ քիչ մը աւելի տկարանալով: Կը թուի թէ մեծ յաղթականը դիւրին – դիւրին տեղի չուզեր տալ իր առաջին ու վերջին պարտութեան առջեւ :

ՃՈՆՍԸՆ երդման արարողութիւնը կատարեց առջի օր, հանդիսաւոր կերպով տեղաւորուելու համար Սպիտակ Տան իրրեւ նախագահ Միացեալ Նահանդներու : Արարողութիւնները երկու միլիոն հարիւր հազար տոլար արժած են: Այս առթիւ ճոնսըն խոստացաւ յաղթել ազքատութեան եւ կարիքին այս սերունդին վախճանէն առաջ :

ԱՒԷՆՔԻՆ կը հաղորդեն թէ վարչապետ Փափանտրէու յայտարարած է լրագրողներուն որ պիտի չօրինականացնէ համայնավար կուսակցութիւնը որ օրէնքէ դուրս հռչակուած է 1947ին քաղաքացիական պատերազմին առեն :

ԱՆԳԱՐԱՑԻ «Հիւրիէթը» կը գրէ թէ կիպրոսի ՄԱԿի միջնորդը նիկոսիոյ կառավարութեան կղզին բաժնելու ծրագիր մը ներկայացուցած է, դաշնակցային վարչական դրութեան մը վրայ հիմնուած :

ՉԻԻՆ – ՉՄԵՌԸ սկսած է աւելի գործել Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի վրայ : Միջոցները կրակնին ափն ալ փոթորիկը սաստիկ եղած է եւ չերմաչափը դղալապէս ինկած :

ԻՍՐԱՑԻԼ չատ խիստ ազատարարութիւն մը ըրած է Ցորդանանի սահմանին վրայ պատահած վերջին միջադէպերուն առթիւ :

ԼԱՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑի համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ վերջ տրուի Մոսկուա – Փեքին տարակարծութեան: Այս որոշումը փրուած է ժողովի մը ընթացքին որ 1964ի վերջ տեղի ունեցած է չճշդուած վայր մը եւ ուր ներկայ եղած են 23 համայնավար կուսակցութիւններ որոնց կարգին՝ Քուպայի կուսակցութիւնը :

ՀԱՅԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

(ՆԻԻԹԵՐ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ)

ՄՄԲ.— Հետեւեալ թղթակցութիւնը, որ տպուած է *Մասիս* շաբաթաթերթին մէջ (17 Նոյեմբեր 1884), ղրկուած է Նիւ Եորքէն, 80 տարի առաջ: Կ'արտատպեմ գաղափար մը տալու համար Ամերիկայի հայ գաղութին կազմութեան մասին, սկզբնական օրերուն մէջ.—

Որչափ փափաքելի է, որ Հայերն աշխարհի որ կողմն ալ ցրուին, իրենց մէջ ունենան միութեան այնպիսի կապեր ոյք զնոսա միմիանց հետ սերտիւ միացեալ պահին, եւ հեռանալով հանդերձ իրենց հայրենիքէն՝ կարող լինին իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացնել միշտ հայ ազգի զարգացման պայմաններուն վրայ:

Բաւական տարիներէ հետէ Հայեր ըկրած են դալ յԱմերիկա, եւ չատեր ցրուած են այդ ընդարձակ երկրին այլ եւ այլ կողմերն. բայց մի մեծ մաս չարունակ դոնուած է Նիւ Եորքի եւ նորա մերձակայ քաղաքները: Դժբախտաբար մինչեւ ցարդ այս Հայերն որեւիցէ կեդրոն մ'ունեցած չէին ուր մերթ ընդ մերթ հաւաքուելով հասատատէին իրարու հետ յարաբերութիւններ եւ ներկայանային Ա. մերիկացւոց իբրեւ մի մարմին եւ այս նոր երկրին մէջ իբր ներկայացուցիչք հին եւ զարաւոր ազգի մը: Աւելի ցաւալին այն էր, որ այս Հայերէն չատերն ղիրար իսկ չէին ճանաչեր եւ չէին դիտեր թէ ի՛րենց մօտ ուրիչ Հայեր կային: Սակայն այժմ մեծաւ ուրախութեամբ կը ծանուցանեմ թէ Պ. Մինասեանի եւ ուրիչ քանի մը պարոններու խրախուսանօք Նիւ Եորքի եւ չրջակայից Հայերն սկսած են երեք չաբաթն մի անգամ դումարել յատուկ տեղ մը, ուր կ'երգեն ազգային երգեր եւ կ'արտասանեն հայերէն եւ թուրքերէն առենաբանութիւններ:

Այս յատուկ տեղն է ի Պրուքլին (որ ճարտարարուեստ կամուրջով մը միացած է Նիւ Եորքի հետ) եւ կը պատկանի Ա. մերիկայի ամէնէն նչանաւոր եւ ճարտասան քարոզիչներէն միոյն՝ Պատ. Մր. Պիչըրի եկեղեցւոյն: Մեր առաջին ժողովն տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 15ին. ներկայ էին բաւական թուով Հայեր, եւ մի քանի Հայուհի տիկնայք: Ցառկապէս կը յիշեմ աղնուուհի տիկին Մինասեան որ թէեւ հայերէն չէր հասկնար, բայց իբրեւ լծակից մի ազգասէր Հայու եւ իբրեւ բարեկամ Հայոց, հեռաւոր վայրէ եկած էր իւր ներկայութեամբ պատուել Հայոց ժողովն: Այս ժողովոյ մէջ առենաբանեց Պ. Անդրանիկ Այվազեան. առենաբանութեան նիւթն էր «Ցառաջադիմութիւն»: Առենաբանն չատ ողջունելոյ իւր ունկնդիրներն, ի դիմաց մայր հայրենեաց եւ ապագային մեծ մարմնոյն բացատրեց նախ թէ քաղաքակրթութեան, դիտութեան եւ արուեստից հրաչքներն, որ ամէն օր եւ ամէն քայլափոխի կը տեսնուին այս մեծ քաղաքին մէջ, են արդիւնք յառաջադիմութեան ոգւոյն: Ցետոյ նուրբ կերպով բացատրեց թէ՝ ո՞յք են յառաջադիմութեան պայմանք, եւ խօսքն մասնաւորելով առ պատուոյ աղգայնոց, բացատրեց նոցա թէ՝ իրենց նուիրական պարտականութիւնն է իրենց բարի վարուք եւ յարատեւ աշխատասիրութեամբն լաւ ներկայացունել հայ ազգն Ամերիկացւոց: Առենաբանն իւր խօսքը վերջացուց յորդորելով զնանդիսականս որ մինչ այս քաղաքակիրթ երկրին դիւրութիւններէն օգուտ քաղելով յառաջադիմութեան ասպարէզին մէջ նոր նոր քայլեր կ'առնուն, չմոռնան իրենց հայրենակիցներն եւ օգնեն անոնց յառաջադիմութեան, միջնորդներ լինին օգտակար արուեստներ, դիտութիւն եւ բարձր քաղաքակրթութիւն փոխադրելու նոր աշխարհէ ի հինն: «Մեր երկիրն, ըսաւ, կարօտ է ի սիւնս աշխարհի ցրուեալ իւր որդւոց անճնուէր ջանից, որպէսզի դիտութեան եւ հարստութեան ճանապարհին մէջ արիաբար ընթանայ»:

Պ. Մինասեան ի դիմաց ժողովոյ չնորհակալութիւն յայտնեց առ Պ. Անդրանիկ Այվազեան որ առաջին անգամ ըլլալով Ամերիկայի մէջ հայ ունկնդրաց խօսեցաւ հայերէն այնչափ ազդու լեզուով: Բոլոր ունկնդիրք ձայնակից եղան յարգոյ Պ. Մինասեանի ուժգին ծափահարութեամբ, եւ չատ զղածեալ կերպով մեկնեցան՝ քաղցր յիչատակներ տանելով իրենց հետ:

Երկրորդ դումարումն եղաւ Նոյեմբեր 5ի երեկոյին: Մինչ Ամերիկայի քաղաքացիք Նախագահական ընտրութեան մեծ խնդրով զբաղեալ եւ չափազանց յուզեալ էին, Հայերը բաւական հեռաւոր տեղերէ խումբ խումբ կը դիմէին ի Պրուքլին, իրենց հայրենեաց եւ իրենց ազգին օգտակար ելոյթ խնդրոյ վրայ առենաբանութիւններ լսելու ջերմ փափաքով:

Ժողովոյ կը նախագահէր Մեծ. Պ. Մինասեան: Ազգային երգով մը բացուեցաւ ժողովն, եւ նախ առենաբանեց Մեծ. Տօքթ. Մ. Տատրեան, իրեն նիւթ ընտրելով թէ Ամերիկա ի՛նչ առաւելութիւններ կ'ընծայէ զաղթականաց որ Եւրոպիոյ այլ եւ այլ երկիրներէ, նոյնիսկ Թուրքիայէ կը դիմեն այս երկիրն: Ցարգոյ առենաբանը ցուցուց թէ Հայք Ամերիկայի մէջ ինչ օգուտներ կրնան տեսնել ան հատապէս, եւ ի՛նչպէս կրնան բոլոր ազգին օգտակար ըլլալու դրից մէջ դոնը ւիլ: Ցետոյ ուրիչ ազգային երգ մը երգուեցաւ: Նախագահը ժողովին ներկայացուց զտիկին Անի Սարըաֆեան որ կարգաց գողտր եւ ազդու ճառ մը որոյ օրինակը կը ղրկուի ձեզ: Ցետոյ Տիկին Զարուհի Սարըաֆեան երգեց «Տէ՛ր, կեցո՛ զՀայս»: Ապա Արաբկիրու Հայ Աւետարանական ժողովրդեան երէցն, Պատ. Մ. Սիրականեան, համառօտ եւ ազդու առենաբանութիւն մը ըրաւ, եւ ցոյց տըւաւ թէ Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի մէջ դաստիարակութիւնն որչափ բարձրացուցած եւ ազնուացուցած է երիտասարդներն ու օրիորդները, մինչ մեր երկրին մէջ հազարաւոր հանճարեղ պատանիք եւ օրիորդք կրթութեան բարիքներէ զուրկ կը մնան: Ցորդորեց ունկնդիրները ջանալ իրենց սիրտն եւ միտքը միանդամայն մշակելու եւ օգնելու իրենց հայրենակիցց:

Երբեմն Ատանայի Հայ Աւետարանական ժողովրդեան քարոզիչ Պատ. Ցարութիւն Ճէնանեան, որ այժմ Նիւ Եորք կը գտնուի աստուածաբանութիւն ուսանելու համար, եւ ամէն Կիրակի անճնուիրու թեամբ կը քարոզէ այս քաղաքին մէջ գտնուած Աւետարանական Հայոց, թուրքերէն լեզուաւ ոտանաւոր մը կարդայ ի յորդոր Հայոց որ չվհատելով գժուարութիւններէ եւ արգելքներէ՝ ջանան անդուլ յառաջադիմել ի բարոյականութիւն եւ ի քաղաքակրթութիւն:

Նախագահն յարգոյ առենաբաններուն չնորհակալութիւն յայտնեց ի դիմաց ունկնդրաց, եւ առաջարկեց որ Նիւ Եորքի Հայք իրենց ազգասիրութեանն ապացոյցն իրենց նուէրները ղրկելով Միացեալ Ընկերութեանց որ Հայաստանի մէջ կրթութիւն սփռելու գովելի նպատակով կ'աչխատին: Պ. Անդրանիկ Այվազեան ի դիմաց Միացեալ Ընկերութեանց չնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Մինասեանի եւ առենաբանից, եւ յորդորեց հանդիսականներն առատութեամբ տալ իրենց նուէրները Միացեալ Ընկերութեանց, ըսելով որ իրենց լումաներն իւղ պիտի ածեցնեն այն կանդեղին, որ մեր սիրելի հայրենեաց լուսաւորութեան համար վառ կը մնայ:

Ունկնդիրք մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցան եւ աւելի եռանդ ցոյց կատային յաճախ դումարուելու այսպիսի հաճելի ժողովներ կազմելով: Այս ձեռնարկութիւններ պիտի չարունակուին, եւ տարակոյս չունինք որ օգտակար պիտի լինին թէ ընկերական յարաբերութիւն հաստատելու այստեղի Հայոց միջեւ եւ թէ ազգութեան ոգին միշտ վառ պահելու ի նմա:

Տ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ ՍԻՒՆԻ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԸ 1965 Ի՛Ն

1965ը ի՞նչ պիտի ըլլայ բժչկական պրպտումներուն եւ մարդոց առողջութեան պաչտպանութեան համար: Պիտի ձերբազատուի՞նք երկու մեծ մղձաւանջներէն, — սրտի հիւանդութիւններէն եւ քաղցկեղէն: Բժիչկները մեր կեանքին պիտի տպահովի՞ն աւելի չատ տարիներ եւ աւելի չատ կեանք՝ մեր տարիներուն:

Այս հարցումներուն պատասխանատու պատասխան մը կարենալ տալու համար, Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպայի դիտական պարբերականներու աչխատակիցներուն կողմէ կատարուեցաւ մասնաւոր քննութիւն մը, որուն եզրակացութիւները կրնան ամփոփուիլ հետեւեալ կերպով.

— Քաղցկեղը բաղադրական քիմիական դեղերով դիմադրաւելու համար վճռական քայլեր պիտի առնուին: Առաջին անգամ ըլլալով՝ բժչկական պրպտումները հիմերը պիտի դնեն՝ մարդը քաղցկեղի մղձաւանջէն պաչտպանող դեղերու նախատրաստութեան համար: Առաջին դեկուցումները արդէն հրատարակուեցան Ամերիկեան մամուլին մէջ եւ հաղորդը ւեցան աչխարհին: Հոս պէտք է ըսել՝ թէ քաղցկեղի չուրջ պրպտումներու համար ամբողջ աչխարհի դիւնականներուն միջեւ գործակցութիւն կայ: Կը կարծուի թէ զուգնթացաբար պիտի կատարելագործուին մարմնի դանազան մասերուն վրայ վիրաբուժական արդիւնաւէտ գործողութիւնները, կարել — հանելու համար վատասեր ուռերը եւ կանխելու համար տարածումի վտանգը:

— Գալով սրտի հիւանդութիւններուն, պէտք է հաստատ նկատել՝ թէ այս հարցը կապ ունի մարդոց կեանքի ընդհանուր պայմաններուն հետ: Սրտի հիւանդութիւնը կամ ի ծնէ սրտի տկարութիւն ունեցողներուն համար, սրտի վիրաբուժութիւնը կարեւոր քայլեր առած է: Մահացութիւնը՝ նուազադոյն աստիճանի հասած է: Աւիկա կարելի եղած է, չնորհիւ արուեստական սրտի եւ թոքի գործիքներու կատարելութեան ինչպէս նաեւ վիրաբուժական գործողութեանց թելերու բարելաւման: Այս առթիւ յայտարարուեցաւ՝ թէ Տէյվիս եւ Կէք ամերիկեան ընկերութիւնը իր գործատան մէջ պատրաստած է «կեանքի թելեր» (այսպէս կը կոչուին մեսաքսէ եւ պողպատէ թելերը) եւ ապահոված անոնց դիմանալը՝ ժամանակին: Այս թելերը մեր մաղերէն աւելի բարակ են եւ կատարելագոյն գործածելի՝ վիրաբուժներու կողմէ: Ամէնէն կարեւորը այն է, որ դեռ վէրքը չգոցուած՝ անոնք կը նոյնանան մաղերականներուն հետ:

— Մանկական անդամալուծութեան համար, բժիչկները կը նախատեսեն՝ թէ 1965ի ընթացքին, գոհերու թիւը նուազագոյնի պիտի իջնէ եւ թէ՝ այդ հիւանդութիւնը չատ չուտով պիտի անհետանայ: Սկզբի պատուաստումը արդէն ընդհանրացաւ չատ մը երկիրներու մէջ: Բժչկական դիտութիւնը մանկական անդամալուծութեան դէմ ունի կրնդրաց, եւ առաջարկեց որ Նիւ Եորքի Հայք իրենց ազգասիրութեանն ապացոյցն իրենց նուէրները ղրկելով Միացեալ Ընկերութեանց որ Հայաստանի մէջ կրթութիւն սփռելու գովելի նպատակով կ'աչխատին: Պ. Անդրանիկ Այվազեան ի դիմաց Միացեալ Ընկերութեանց չնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Մինասեանի եւ առենաբանից, եւ յորդորեց հանդիսականներն առատութեամբ տալ իրենց նուէրները Միացեալ Ընկերութեանց, ըսելով որ իրենց լումաներն իւղ պիտի ածեցնեն այն կանդեղին, որ մեր սիրելի հայրենեաց լուսաւորութեան համար վառ կը մնայ:

Ունկնդիրք մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցան եւ աւելի եռանդ ցոյց կատային յաճախ դումարուելու այսպիսի հաճելի ժողովներ կազմելով: Այս ձեռնարկութիւններ պիտի չարունակուին, եւ տարակոյս չունինք որ օգտակար պիտի լինին թէ ընկերական յարաբերութիւն հաստատելու այստեղի Հայոց միջեւ եւ թէ ազգութեան ոգին միշտ վառ պահելու ի նմա:

Տ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ ՍԻՒՆԻ

ԿԱՐԱՍԸ

—Շատ լաւ: Զով է, պատասխանեց Ծի Տիման: — Աւելի լաւ եմ քան տանս մէջ:

— Շատ ուրախ եմ: Ի դէպ, քեզի կը տեղեկացնեմ թէ այս կարասը ինծի արժած է չորս նոր ոսկի: Չիմա ի՞նչ դին կը կարծես որ ներկայացնէ:

— Ես ալ մէջը միասի՞ն: — Հարցուց Ծի Տիման:

Գիւղացիները, խնդացին:

— Լուծիւն, — պոռաց տոն Լօլլօն: — Երկուքէն մէկը. սոսինձդ կամ գործի կը ծառայէ, կամ ալ չի ծառայեր: Եթէ գործի չի գար դուն ալ ստախօս մըն ես ուրեմն. իսկ եթէ գործի կուգայ, ուրեմն կարասը, այնպէս ինչպէս որ է հիմա, պէտք է իր դինը ունենայ: Ի՞նչ դին: Ինքդ կարէ:

Ծի Տիպան պահ մը մտածեց, ապա ըսաւ: — Կը պատասխանեմ: Եթէ թոյլ տայիր որ միայն սոսինձով փակցնէի, ինչպէս կ'ուզէի ընել, ես, նախ եւ առաջ, հոս ներսը պիտի չըլլայի, եւ կարասը, վեր ի վերոյ, առաջուան դինը պիտի ունենար: Մինչդեռ հիմա, այս կաբերով՝ որոնք սակաւուեցայ ընել, եւ ես մէջը, այսպէս, ի՞նչ դին կրնայ ներկայացնել: Իր արժէքին մէկ երրորդը՝ այո եւ ոչ:

— Մէկ երրո՞րդը, — հարցուց տոն Լօլլօն.— մէկ ոսկի եւ երեսուն երե՞ք:

— Նուազ՝ եւ ոչ աւելի:

— Շատ լաւ, — ըսաւ տոն Լօլլօն, — խօսքդ կատարէ, տուր ինծի տասնըեօթը լիր:

— Ի՞նչ, — հարցուց Ծի Տիման, իրրեւ թէ ըսած չըլլար:

— Ես կարասը պիտի կոտրեմ՝ քեզ ազատելու համար, — պատասխանեց տոն Լօլլօն.— եւ դուն, կ'ըսէ փաստաբանը, պիտի վճարես ինծի արժէքը. մէկ ոսկի եւ երեսուն երեք:

— Ե՞ս, վճարե՞լ,— ծիծաղեցաւ Ծի Տիման.— ձեր մեծապատուութիւնը կը կատակէ թերեւս. ես հոս կ'որդնոտիմ՝ բայց բան մըն ալ չեմ վճարեր քեզի: — Եւ դժուարութեամբ դրպանէն ծխամորճը դուրս հանելով՝ վառեց զայն եւ սկսաւ ծխել՝ կարասին բերնէն դուրս տալով ծուխը:

Տոն Լօլլօն չատ դէշ եղաւ: Այս վերջին պարագան, որ Ծի Տիման այլեւս կարասէն դուրս դալ չուզէ՝ չէին նախատեսած ոչ ինքը եւ ոչ ալ փաստաբանը: Եւ ի՞նչ լուծում կրնային հիմա գտնել: Քիչ մնաց որ կրկին հրամայէր,— Ջորին,— բայց առենին ինքզինքը զսպեց՝ անդրադառնալով որ դիչերը էր արդէն:

— Մ՛, այսպէ՞ս,— ըսաւ, — կ'ուզես բնակիլ կարասիս մէ՞ջ: Դուք ամէնքդ վըկայ էք հոս: Ինքն է որ չուզեր դուրս դալ՝ չվճարելու համար դինը, երբ ես պատրաստ եմ կարասը կոտրելու: Ցամենայն դէպս, քանի որ կը գտնէ մէջը մընալ, վաղը դինքը պիտի ամբաստանեմ իրրեւ ապօրինի բնակող, ինչպէս նաեւ կարասիս գործածութեան արդելք հանդիսացող:

Ծի Տիման նախ մուխի ուրիչ դուլայ մը դուրս արձակեց, ապա հանդարտ պատասխանեց.— Ոչ, տիար, ես քեզ ոչ մէկ ձեւով կ'արդիլեմ: Կարծես հաճոյքի՞ս համար կը մնամ հոս: Հանէ դիս եւ սիրով տանս կ'երթամ: Բայց վճարել ... ոչ իսկ կատակով, ձերին մեծապատուութիւն:

Տոն Լօլլօն, սաստիկ բարկացած, վերցուց մէկ ոտքը աջացի մը տալու կարասին, բայց ինքզինքը զսպեց. ընդհակառակն բռնեց կարասը երկու ձեռքերով եւ սաստիկ չարժեց: Բարկութենէն կը դոդար:

— Կը տեսնե՞ս թէ ինչ սոսինձ է, — ըսաւ ներսէն Ծի Տիման:

— Իշու կոտր, — մռնչեց այն ատեն տոն Լօլլօն,— ո՞վ էր յանգաւորդ, է՞ս՝ թէ դուն: Եւ է՞ս վճարելու եմ: Հոս ներսը անօթութենէն սատկէ: Կը տեսնենք թէ ով պիտի յաղթէ:

Թողուց հեռացաւ առանց մտածելու եթէ ի՛նչ լիրին, որ առտուն կարասին մէջ նետած էր: Այդ դրամով, սկսելու համար Ծի Տիման մտածեց ուրախանալ այն պիչեր դիւղացիներուն հետ, որոնք, այս անսովոր դէպքին պատճառով ուշացած ըլլալուն՝ մտածեցին դիչերը անցընելու հոն, բացօդեայ, կալին մէջ: Այնոնցմէ մին դնաց գնումներ ընելու մօտակայ գիւղաքաղաքը, եւ կարծես դիտմամբ, ներկայ էր նաեւ լիալուսինը, իրրեւ թէ գիւղական ըլլար:

Գիչերուան որոշ մէկ ժամուն տոն Լօլլօն, որ քնանալու դացած էր, արթնցաւ դժոխային ադմուկէ մը: Երեւցաւ տան պատշդամին վրայ եւ տեսաւ, կալին մէջ, ահագին, ահագին սատանաներ, դինուցած դիւղացիները, որոնք, ձեռք ձեռքի, կը պարէին կարասին չուրջը:

Այս անդամ այլեւս չկրցաւ համբերել տոն Լօլլօն. կատղած ցուլի մը նման վազեց, եւ դեռ դիւղացիները զայն կեցնելու չարժուած չըրած՝ ոտքի ուժգին հարուածով մը կարասը դլոտրեց բլուրէն վար: Գլոտրելով, դինուիներու խնդուքին ընկերացած, կարասը դնաց փչրուելու հուսկ ձիթենիի մը բունին:

Եւ յաղթանակը տարաւ Ծի Տիման:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ

(5 եւ վերջ)

ուրիշ զէնք մըն ալ՝ Օրոմունը, որ բերանէն կ'առնուի եւ մինչեւ հիմա գործածուեցաւ արդիւնաւէտ կերպով :

— Այլեւս Թալիտոմիտի զոհեր գոյութիւն պիտի չունենան, այսինքն, առանց ոտքի եւ ձեռքի անբնականոն տղաք : Ֆրանսայի համալսարանէն փրոֆէսէօր Սեմոլ, յայտարարեց՝ թէ դեղերու պատրաստութեան համար որդեգրուած ձեւակերպութեան մը շնորհիւ, այսուհետեւ, մանուկներու ծնած ատեն արկածները պիտի կանխուին :

— Այնպէս կը թուի, թէ ամէնէն մեծ յեղափոխութիւնը տեղի պիտի ունենայ անթիպիոթիկներու պատրաստութեան մարզին մէջ: Պէտք է հաւատալ՝ թէ նոր անթիպիոթիկները ամենաբոյժ պիտի ըլլան բոլոր հիւանդութեանց դէմ : Մարդկութիւնը չարչարող հիւանդութեանց դէմ վճռական հարուածը պիտի տան երկար շառաւիղի անթիպիոթիկները , զորս « հրաշագործ » կ'որակեն բժիշկները : Կարեւորը այն է, որ անթիպիոթիկները պիտի պատրաստուին աշխատանոցներու մէջ, եւ հետազօտիչը պէտք պիտի չունենայ բնութեան դիմելու : Ամերիկեան Քիմիաբանական Ընկերութեան թերթին մէջ հրատարակուած տեղեկագիր մը կ'ըսէ՝ թէ այլեւս անթիպիոթիկներու դարուն մէջ կ'ապրինք եւ թէ՝ Փըրլի Լենթերլէ աշխատանոցին մէջ 1948ին պատրաստուած Խրիսոմիսինէն յետոյ , պէտք է սպասել՝ թէ նոր անթիպիոթիկներ բըժըշկական դիտութիւնը պիտի զինեն՝ մարդկային առողջութեան պահպանման պայքարին մէջ :

— Ամերիկացի դիտնականները կը հաւատան, թէ Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան շնորհիւ, ջրագունդը պիտի ձերբազատուի ճախճախուտ տարածութիւններէն ու ջերմէն, որ տասնեակ հազարաւոր մարդիկ կը տառապեցնէ Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Լատին Ամերիկայի մէջ :

Համաշխարհային Առողջապահութեան Կազմակերպութեան խմբակներ Մալաթիօ միջատասպանով արշաւանքի պիտի սկսին՝ Քենիայի, Ուկանտայի, Քոնկոյի, Նիլիի, Փարակուէյի ինչպէս նաեւ Հարաւարեւելեան Ասիոյ երկիրներուն մէջ :

— Ամերիկացի դիտնականները կը կարծեն՝ թէ այս իրագործումներէն յետոյ , թերեւս պէտք է առողջութեան հարցը միջազգային հիման վրայ դիմադրաւել , յետամնաց ժողովուրդներուն դեղեր եւ աւելի մեծ աջակցութիւն ընծայել եւ մարդկութիւնը չարչարող հիւանդութիւններէն ձերբազատելու համար, կառավարութեանց միջեւ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել :

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարիներէ ի վեր այլեւս նուիրական աւանդութիւն մը դարձած է Մարսէյլի արուարձաններէն, Սէն Ժերոմի մանկապարտէզի հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 17ին, Կիրակի, աննախընթաց յաջողութեամբ: Արդարեւ ժամանակէն շատ առաջ, խուռներամ բազմութիւն մը եկած լեցուցած էր եկեղեցիին կից սրահը , ուր շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ :

Թաղականութեան ատենապետ՝ Պ. Պետրոսեան իր բացման խօսքին մէջ պատշաճօրէն շեշտելով տեղւոյն մանկապարտէզին օգտակար դերը մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, խաղաղութեան, յառաջդիմութեան եւ երջանկութեան մաղթանքներով, հրաւիրելով ժողովուրդը, որպէսզի համերաշխութիւն եւ փոխադարձ սիրոյ ոգիով մը պատրաստուի Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին արժանավայել կերպով յարգելու համար մեր միլիոնաւոր նահատակներու յիշատակը :

Պ. Պետրոսեանի հայրենաշունչ խօսքերէն ետք, բեմին վրայ շարուած մօտաւորապէս 35 մանուկներու երկսեռ խումբը՝ մանկապարտէզին դաստիարակ եւ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Եղիշէ քահանայ Փանոսեանի ղեկավարութեամբ ներդաշնակօրէն երգեց «Մարսէյեէզ»ը եւ « Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու»ն, զորս ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս: Յետոյ փոքրիկները համարձակ եւ սահուն առոգանութիւնով օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին արժանանալով հանդիսականներու ծափերուն : Բոլոր հանդէսներու զարդը եւ Սէն Ժերոմի գաղութէն շատ սիրուած պատանի Անդրանիկը Մինասեան իր դեղեցիկ ձայնով, երգեց « Ամպից կորաւ լուսնկան» եւ «Իմ այրող վշտից » իսկական արուեստագէտի մը ապրումներով: Արդարեւ, աննպաստ եւ դժուարին պայմաններու մէջ ապրող եւ շաբաթական հազիւ քանի մը ժամեր սորվելու հնարաւորութիւն ունեցող այս պատանիներու շրթունքներէն մայրենի լեզուին այսքան մաքուր եւ անթերի կերպով լսուիլը իսկապէս որ հոգեկան մեծ վայելք մը եղաւ, որուն նշոյլները կարելի էր տեսնել սրահին մէջ, մասնաւորապէս մայրերու դէմքերուն վրայ , որոնք ապահովաբար հպարտութեան եւ գոհունակութեան վայրկեաններ ապրեցան ի տես իրենց զաւակներուն տոհմիկ ճռուողումներուն :

Կէս ժամուան դադարի մը միջոցին, հանդիսականները պատուասիրուեցան թէյով, զանազան ըմպելիներով եւ կարկանդակներով ինչ որ ընտանեկան հաւաքոյթի մը ձեւը տուաւ այս դեղեցիկ հանդէսին :

Հանդէսին երկրորդ բաժինը յատկացուած էր հայկական պարերու :

Ազգային միօրինակ եւ փայլուն տարազներով պծնուած՝ չափահաս աղջիկներու կողմէ «ծաղկեփունջ» եւ «եղբայրօրէն», իսկ փոքր աղջիկներու «խորոտիկ» եւ «Բացուած վարդ» երդապարերը պարախումբի ղեկավար՝ եւ նոյնքան նուիրուած Օր. Փանոսեանի շունչին տակ շնորհալի շեշտով կատարուեցան եւ անսահման խանդավառութեան եւ հիացումի մթնոլորտ մը ստեծուեցաւ : Եւ արդարեւ, ուրախութեամբ եւ ազգային հըպարտութեամբ բոցավառուած այդ պահուն, երբ ընդունուած սովորութեան մը համաձայն, թաղականութիւնը՝ ի նպաստ մանկապարտէզի հանդանակութեան ձեռնարկեց, կարճ ժամանակի մը մէջ 780 Ֆրանքի պատկառելի գումար մը հաւաքուեցաւ , ինչ որ կարկառուն ապացոյց մըն է մեր առատաձեռն ժողովուրդին զոհաբերութեան ոգիին եւ որպէս հայ ապրելու իր աննկուն հաւատքին :

Հանդէսին վերջաւորութեան, Պուլըվառ Օտտոյի հոգեւոր հովիւ՝ Թրթռեան վարդապետ եւ թաղին ուսուցիչ՝ Եղիշէ քահանայ Փանոսեան ազգացունչ եւ խանդավառուած խօսքերով դրուատեցին մեր հայ ոսկեղինիկ լեզուի կարեւորութիւնը ազգապահպանման նուիրական աշխատանքներուն մէջ եւ խորունկ յուզումով մըն է որ կոչ ըրին բոլոր ներկաներուն , մասնաւորապէս հայ մայրերուն որպէսզի անոնցմէ իւրաքանչիւրը մէյ մէկ դաստիարակներ ըլլան տուներէն ներս, մեզի յանձնուած դարերու աւանդը՝ Մեսրոպեան լեզուն, փոխանցելու համար իրենց զաւակներուն :

Վստահ ենք որ Սէն Ժերոմի մեր պատուական գաղութը, մանկապարտէզի այս դեղեցիկ եւ նոյնքան զովելի ամանորի հանդէսով, իր ազգային լաւագոյն օրերէն մէկը ապրեցաւ եւ իր տոհմիկ աւանդութիւններով տոգորուած՝ ինչպէս անցեալին մէջ, ապագային եւս պիտի ջանայ , նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններով արժանաւոր բարձրութեան մը վրայ պահել ազգապահպանման երկու զօրաւոր սիւները՝ եկեղեցին եւ դպրոցը:

Լ. ԿԱԶԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

Հայպետհրատը, որ վերջերս վերանուանուեցաւ « Հայաստան » , տասնեակ տարիներու ընթացքին լոյս ընծայեց տասնեւվեց հազար գիրք կամ գրքոյկ , 120 միլիոն ընդհանուր տպաքանակով :

Հրատարակչականը ունի զանազան խմբագրական մարմիններ, ինչպէս, օրինակ, քաղաքական, գեղարուեստական , գիւղատնտեսական, թարգմանական , երաժշտական, մանկա – պատանեկան եւ այլն :

Հայպետհրատի հրատարակած հայագիտական կարեւոր գործերու շարքին պէտք է յիշատակել Մ. Աբեղեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսած « Սասնոյ ծռերը », Ստ. Մալխասեանի քառահատոր « Հայերէն բացատրական բառարանը » , Հր. Աճառեանի « Հայոց լեզուի պատմութիւնը» , Յ. Մանանդեանի « Քննական ակնարկ հայ ժողովրդի պատմութեան » հատորները, Տուրնուվոյի կազմած «Հին հայկական մանրանկարչութիւնը » եւն.:

Պետհրատին կը պատկանի նաեւ հայ պատմագիրներու գործերուն աշխարհաբար հրատարակութեան նախաձեռնութիւնը :

Գեղարուեստական գրականութեան խմբագրութիւնը , որ Հայպետհրատի ամէնէն մեծ խմբագրական մարմինն է , ամէն տարի կը հրատարակէ հայ թէ օտար , դասական թէ արդի գրողներու արձակ կամ չափածոյ գործերը :

Ժողովուրդին սրտին առաւելաբար կը խօսի հայ դասական հեղինակներու գործերը, իրենց բովանդակութեան պատճառով : Այս պատճառով ալ Հայպետհրատը Յովհ. Թումանեանի գործերը հրատարակած է 118 անգամ, Դ. Դեմիրճեանի երկերը՝ 74 անգամ, Շիրվանզադէինը՝ 61, Խ. Աբովեանինը՝ 40, Րաֆֆիինը՝ 34, Ա. Իսահակեանինը՝ 33, Պարոնեանինը՝ 26 անգամ եւայլն :

Մայրենի լեզուով լոյս տեսած են նաեւ գիտութեան բոլոր մարզերուն վերաբերող գիրքեր, գրքոյկներ, բառարաններ եւն.:

Թարգմանուած գործեր հրատարակող մարմինը լոյս ընծայած է օտար հեղինակներու, առաւելաբար ռուս, կարեւոր երկերը: Հայպետհրատի քաղաքական բաժինը, անշուշտ, լոյս ընծայած է զուտ քարոզչական բնոյթ ունեցող գիրքեր :

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Արեւելեան Գերմանիոյ նախարարներէն մէկը գիւղ մը կ'այցելէ եւ գիւղացիներու հրապարակային մէկ հաւաքոյթին առջեւ խօսելով կ'ըսէ .

— Վստահ եմ որ բոլորդ ալ հայրենասէր էք :

— Այո՛, գրեթէ բոլորս ալ, կը գոչէ մէկը :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք գրեթէ ըսելով , կը հարցնէ նախարարը :

— Ըսել կ'ուզեմ , որ բոլորս ալ հայրենասէր ենք, բացի մէկ հոգիէ, կը պատասխանէ գիւղացին :

— Ո՞վ է այդ մէկը, հարց կուտայ նախարարը զարմացած :

— Գիւղապետը :

— Գիւղապետը հայրենասէր չէ՞:

— Ո՛չ, ան համայնավար է, կը յարէ գիւղացին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Իշխան Վաղենտ զարմացած կը նայէր. բաճկոնը հագաւ ու նստաւ աթոռին վրայ ծերունիին դիմաց, սպասելով ըլլալիքին :

Ծերունին կը շարունակէր անխռով .

— Որ Ֆէրի որդին, որ Մալէքի որդին, որ Մատարի որդին, որ Քենանայի որդին, որ Քամիզայի որդին :

Իշխան Վաղենտ յօրանջեց :

Ծերունին կը շարունակէր .

— Որ Մատրէքայի որդին, որ Եղիայի որդին, որ Մոտարի որդին, որ Նազարի որդին, որ Մօատի որդին ...

Եւ անուններու հեղեղ մը շարեց՝ մինչեւ որ դարձեալ Մահմէտին եւ անոր ծընունդին վրայ դարձաւ :

Բէկը արդէն այն ատեն սենեակը չէր . անձայն սենեակէն ելած էր իր գործը շարունակելու համար : Սրահին մէջ Մայլանտին հանդիպեցաւ՝ որ նոյնպէս քունէն նոր արթնցած Իշխան Վաղենտին կ'երթար , արթնցնելու համար :

Բէկը ճամբան կտրեց :

— Հիմա մի խանդարեր զինքը, — ըսաւ մատը բարձրացնելով, — քովը քահանայ մը կայ. ճշմարիտ հաւատքը կը սորվեցնէ իրեն :

— Թրքակա՞ն հաւատքը :

— Այո՛ :

Ու բէկը ցատկռտելով սանդուխներէն վար վազեց :

Մայլանտ ապշած նայեցաւ անոր ետեւէն :

Ժ.

Դեռ Պարսիկներու սուգի թափօրը չը վերջացած Գրիգոր Եւայի ձեռքէն բռնեց ու ճամբայ ելաւ : Հրմշտկելով սկըսաւ քալել բազմութեան մէջէն, անցած ժամանակ գնչուին եւ Մեքչէիին ըսաւ .

— Եկէք , վտանդ կը սպառնայ :

Այն ատեն Մեքչէի առաջ անցաւ. իր լայն ուսերով ճամբայ կը բանար խուռն բազմութեան մէջէն : Եումուրճաք եւ Ազան ճամբուն միւս կողմը սեղմուած էին. չէին կրնար կտրել անցնիլ սուրբ թափօրը. կարգապահութեան հսկող զինուորները թոյլ պիտի չտային, միւս կողմէն ալ՝ այդ բազմաթիւ դաշոյնները, զոր կրօնական մոլեռանդութիւնը շողշողացնել կուտար՝ իրենց դէմ պիտի դարձընէին :

Մահմետականներն ու Սիիտները զիրար կ'ատէին : Սիիտները կ'ըսէին թէ Մահմէտի այսօրուան քահանաները իրենց պատիւը միայն կ'օգտագործէին : Թուրքերն ալ Պարսիկներու մասին հերձուածողի գաղափար կազմած էին :

Վերջապէս կրցան ազատիլ ամբոխէն ու իրարու միանալ նեղ մութ փողոցի մը մէջ :

Գրիգոր այն ատեն միայն կրցաւ խօսիլ .

— Փախչինք. Ազան ու Եումուրճաքը տեսայ, զինուորներով եկած են :

Եւ առաջ նետուեցաւ մութին մէջ եւ սկսան վազել : Ամէնէն առջեւէն գնչուն կը վազէր. թէեւ չէր դիտեր թէ ինչո՞ւ եւ որմէ՞ պէտք էր փախչիլ: Տագնապէն՝ քնացող շան մը զարնուեցաւ եւ ինկաւ , շունը սկսաւ կաղկանձել , միւս շունները վախցած փախան :

Որովհետեւ գիտնալու է թէ Պոլիս շուներու դրախտն էր: Հոն տուները բակ չունին, կամ լաւ եւս բակը տանիքն է, ուստի շան համար տեղ չկար: Հետեւաբար կարմիրի զարնող աղուեսանման հարիւրաւոր շուներ կը վխտային փողոցներու մէջ : Թուրքերը վնաս չէին հասցներ այդ շուներուն, մանաւանդ, եթէ յանկարծ մէկու մը դրան առջեւ շուն մը ցկնէր, տան տէրը քուրջի կտոր մը կը նետէր անոր: Այդ շունները կը մաքրէին Պոլսոյ փողոցները: Իւրաքանչիւր ոք տան աւելցուքները ամէն առաւօտ իր դրան քով կը թափէր, շունները կը մաքրէին: Անոնք ամէն բան կ'ուտէին, ինչ որ երկաթ կամ ապակի չէր: Տգեղ ալ չէին եւ ոչ ալ կատաղի. անոնցմէ ոեւէ մէկը կանչէիր՝ ուրախութեամբ պոչ կը շարժէր ու գոհ կ'ըլլար եթէ փայփայանք մը ընդունէր :

Գնչուին իյնալուն վրայ խումբը հեւալով կեցաւ : Գրիգոր սկսաւ խնդալ :

— Սատանան տանի քեզ, Շարքէօղի , ինչո՞ւ այնքան յիմարօրէն կը վազես :

— Բայց երբ կը հալածեն մեզ,— կը հեւար գնչուն ոտքի ելլելով :

— Հոս այլեւս ոչ ոք կը հալածէ մեզ. մտիկ ընենք քիչ մը:

Փողոցը լուռ էր, միայն հեռուէն դեռ կը լսուէր Պարսիկներու կրօնական երգը : Ականջ դրին :

— Ես այլեւս չեմ վազեր ,— ըսաւ Մեքչէի սրտնեղած, — եթէ մէկը վրաս յարձակի՝ փորը կը պատռեմ սուրովս :

Բայց ոչ ոք երեւցաւ :

— Հետքերնիս կորսնցուցած պիտի ըլլան, խորհրդածեց Գրիգոր, — ուրեմն Շարքէօղի բարեկամս, ո՞ւր պիտի գիշերենք :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը ցաւով կը հաղորդէ

ՕՆՆԻԿ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցած է Մարսէյլի մէջ, Յունուար 21ին, 78 տարեկանին :

Այրի Տիկին Սանուհի Հէքիմեան (ծընեալ Նասիպեան) ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ

(Եոզկատցի)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը Յունուար 21ին, 60 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ (Յունուար 23) ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Բնակարանի հասցէ.— 41 Ավընիւ Ռուժէ տը լ'Իլ, Վիթրի (Սէն) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տէր-Գէորգեանի, ընկերուհի Տէր – Գէորգեանի եղբօր Պ. Արշակ Սարաֆեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Ամերիկա) :

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տէր – Գէորգեանէ 30 Ֆրանք :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Րիւ տը լա Տէֆանս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, կը մասնակցին .— Տիկին Մեքենաճեան, Պ. Բուշունեան, Գարակէօզեան, եւն. :

Ճոխ պիւֆէ : Աճուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

Grand Bal

Samedi 30 Janvier à 21 heures

Organisé par

L'AERO-CLUB RENÉ MOUCHOTTE

Présenté par CHABRIANT

Dans les Salons de l'Hôtel de Ville

LE BOURGET

TONY RALLO

et sa formation des

GRANDS CABARETS PARISIENS

EN ATTRACTION

BALLETS FOLKLORIQUES ARMÉNIENS

Avec la fameuse danse du couteau

Direction Mme KUTNERIAN

TENUE CORRECTE

PARTICIPATION AUX FRAIS 8 F.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ ներքին եւ արտաքին շինութիւնն ու նորոգութիւնները լրացած ըլլալով, թաղականաւոթիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները .— Եկեղեցւոյ (դետնին սալայատակման համար) հանգանակութենէն 3559 Ֆր. 40, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն եւ Մելինէ Մանուկեան, նուիրած են եկեղեցւոյս երեք հատ նոր ջահեր, որոնց արժէքը վճարած են 3100 Ֆր. : Քաղաքիս առեւտրականներէն Պ. Յակոբ Փափազեան հինգ հարիւրբ ի յիշատակ իր մօրը Տիկին Տիրուհի Փափազեանի հոգոյն, մկրտութեան աւազանին քով շինուած փոքրիկ սեղանին շինութեան համար : Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Ղարիպեան 250 Ֆրանք, ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ մօր եւ եղբօր Ջիվանի հոգւոյն համար շինուելիք սիւներու ծախքերու մասնակցութիւն : Թամիզեան եղբայրներ նուիրած են հարիւր Ֆրանք եկեղեցւոյ, Պ. Զարզաւաթճեան նուիրած է յիսուն Ֆրանք եկեղեցւոյ : Թաղականութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –

(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Յունուար 31ին, Իսիի Խրիմեան սրահը :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,

ժամը 9–12 եւ 14–18

բացի շաբաթէն,

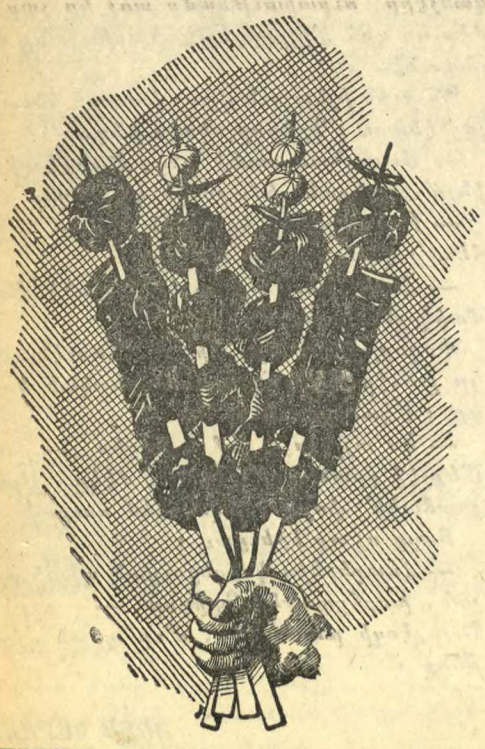

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգային Մշակոյթային Միութեան կողմէ, (23 Յունուար) Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ սրահին մէջ

17, Rue Bleue, PARIS (9e) Métro : Cadet

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ՓՐՈՖ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ Ֆրանսերէն «ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» դիւցազնավէպէն :

Դասախօսութենէն ետք Ֆրանսերէն հարցումներուն, կը տրուի Ֆրանսերէն պատասխաններ եւ բացատրութիւններ :

Կը հրաւիրուին հայ երկսեռ հասարակութիւնը եւ երիտասարդութիւնը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ կազմակերպուած :

Օժանդակութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի կրթական կազմի, մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Կիրակի (24 Յունուար), կէսօրէ ետք, ժամը 14·30ին, Սալ Ֆարալիք, 21 Րիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ՝ Բէփիւպլիք :

Պէլֆոնթէնի Ֆ. Կ. Խաչի չէնքի տասնամեակի առիթով կը ներկայացուին պատկերներ կայանի կեանքէն ճոխ յայտագիրով մը՝ առակներ եւ զաւեշտներ, խմբերգներ եւ մեներգներ, արտասանութիւններ, խմբապարեր եւ մենապարեր, ճարպիկութեան մրցախաղեր եւ ... «Օր»ուան անակնկալը, պիտի ցուցադրուին կայանի մէջ իրագործուած ձեռական աշխատանքները :

Բոլոր երախաները կը հիւրասիրուին նախընթրիքով :

Կը հրաւիրուին հայ վարժարանները, ծնողքները, երախաները, բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

Արուարձաններէն մեկնող օթօքառներու մասին կը տեղեկացուի յաջորդիւ :

Շաւիլի օթօքառը ժամը ճիշդ 13·10ին կը մեկնի Փուէն տը Շաւիլէն, 13·30ին հայկական դպրոցէն ու կը հանդիպի Շաւիլի բոլոր հանրակառքի կայարանները :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մեկնում ժամը 13·45ին, Պ. Նիկողոսեանի բնակարանէն՝ 121, Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս :

ՍԵՒՐԱՆ.— Մեկնում ժամը 13·30ին, Ավընիւ տը Լիվրի, Կարաժ տէ Թռէֆլի առաջ :

ԼԻՎՐԻ – ԿԱՐԿԱՆ.— Ժամը 13·40ին, Փոստ Շօձիի առաջ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հաւաքուիլ ժամը 13ին Հայ վարժարանի առաջ, Րիւ Հայկ Դպիրեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին որոշուած հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

ԽՆՋՈՅՔ – ՃԱՇ

Փետրուար 7, ժամը 20էն կէս գիշեր

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սերոբ – Սօսէ մասնաճիւղին կողմէ, որ սիրով կը հրաւիրէ ծնողքները : Կիրակի, Յունուար 24, ժամը 15·30ին,

CENTRE ADMINISTRATIF ET SOCIAL D'ASNIERES — SALLE No 5

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière
PARIS-2
Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
24 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10215 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.215

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑ՝ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

Հայկական սփիւռքի մէջ առաջին դի – ծին վրայ կուզայ ամերիկահայ գաղու – թը, թէ՛ իրբեւ ամէնէն հինը եւ թէ ա – մէնէն բազմամարդը :

Մինչ Ֆրանսայի հայկական հին գա – ղութը բազմապատկուեցաւ 1922 Սեպ – տեմբերի Իզմիրեան աղէտէն վերջ, Մի – ացեալ Նահանգները մեծ թիւով Հայեր գաղթեցին 1895 – 1896ի համիտեան հա – մատարած ջարդերէն վերջ :

70 – 80 տարի առաջ Անատոլուէն Ա – ւետեաց աշխարհը բախտ որոնելու գա – ղող հայ երիտասարդները չարաչար աչ – խատանքով ապրուստ ճարելու հետամուտ եղան, խիստ դժնդակ պայմաններու մէջ : Տեղական լեզուին եւ բարքերուն անծա – նօթ, յաճախ չհաղորդուեցան եւ չնչին օրավարձքերով կեանք մաչեցուցին դուր – ծարաններու ծուխին ու մուխին մէջ :

Հայկական չարքաշութեան եւ անընկ – ճելի կամքին չնորհիւ է, որ անոնք տո – կոսին ամէն դժուարութեանց : Ապրեցան եւ իրենց համեստ վաստակէն բաժին հա – նեցին երկրի մէջ մնացած իրենց ընտա – նիքներուն :

1908ի Սահմանադրութենէն վերջ դէպի Ամերիկա արտագաղթը աւելի լայն հա – մեմատութիւններ ստացաւ : Այդ չրջա – նին գաղթող երիտասարդներէն չատեր առաջին աչխարհամարտի բախտորոչ օրե – րուն հայրենասիրաբար կամաւոր արձա – նագրուեցան Կովկասեան ճակատի զո – րագունդերուն եւ Հայկական Լեգէոնին :

1918ի Զինադադարէն, Հայաստանի ան – կախութեան խորտակումէն եւ Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ գաղթականութեան նոր հոսանք մը խուժեց դէպի Ամերիկա :

Նոյնը պատահեցաւ երկրորդ աչխար – համարտի վաղորդայնին եւ դեռ հոսանքը չէ դադրած : Պալքաններէն ու Մերձաւոր Արեւելքէն արտագաղթը կը չարունակ – ուի :

Ամերիկահայը իր նեղ օրերուն իսկ օղ – նութեան հասած է երկրի իր հայրենա – կիցներուն, երբ տակաւին Թրքահայը արմատախիլ չէր եղած իր հայրենի բոյ – նէն :

Ցետադային անիկա լայնօրէն աջակցե – ցաւ Ցունաստանի , Սուրիոյ եւ Լիբանա – նի հայ գաղութներուն, նիւթական օգ – նութիւն փութացնելով կրթական եւ բա – րեսիրական հիմնարկութեանց :

Այսօր կարեւոր հարստութեան տիրա – ցած Հայերու որոչ թիւ մը ունինք Մի – ացեալ Նահանգներու մէջ : Անոնցմէ ո – մանք մեծ նուիրատուութիւններով կ'ան – մահացնեն իրենց անունը :

Երեք սերունդ փոխուած է արդէն Նոր Աչխարհին մէջ : Հիներու չարքերը բոլո – րովին նօսրացած են : Անոնք տակաւին կ'ապրին երկրի հին յիչատակներով եւ կառչած կը մնան հայկական նուիրական աւանդութեանց :

Երկրորդ սերունդին պատկանողները 8 – 12 տարեկան էին երբ Ամերիկա հա – սան : Այսօր 50 – 55 տարեկան են դար – ձած եւ որոչ չափով կը պահեն իրենց հայկական դիմագիծը :

Իսկ նոր սերունդը հայ ըլլալէ առաջ ամերիկացի կը դաւանի ինքզինքը : Ստուար մեծամասնութեամբ ծանօթ չէ մայրենի լեզուին : Անգլերէնն կը մտածէ ու կը խօսի :

Փոքրիկ թիւ մը միայն քաղաքական կուսակցութեանց կամ բարեսիրական ու եկեղեցական կազմակերպութեանց ձեռով կապուած է Հայութեան հետ :

Ամերիկահայը օգնած է արեւելեան պա – դութներու մէջ հայկական դպրոցներու կառուցման ու մատակարարման : Սա – կայն իր սեփական զաւակներուն համար վարժարան բանալու մասին չէ մտածած բնաւ :

Հիմա մետասաններորդ ժամուն է, որ մայրենի լեզուի ուսուցումը : Դպրոց՝ ամէն բանէ առաջ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ
ԱՐԱԲ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Եօթը ժամ տեւող դռնփակ նիստէ մը ետք, լիբանանեան Նորհրդարանը վաւե – րացուց Գահիրէի ժողովին այն որոչումը որ կը վերաբերի Ցորդանան գետնի ջու – րերու ընթացքը փոխելու :

Միաձայնութեամբ երեսփոխանները համաձայն գտնուեցան լիբանանեան պատուիրակութեան բռնած դիրքին : Ե – րեսփոխանները համաձայն գտնուեցան նաեւ կառավարութեան դիրքին Ցորդա – նանի ջուրերուն համար եւ մասնաւոր ի – րաւասութիւններ տուին նախարարաց Նորհուրդին որ ի պահանջեալ հարկին ձգէ որ արար միւս երկիրներու զօրքը լի – բանանեան հողամաս մտնէ, ջուրերու ըն – թացքը փոխող աչխատանքները պաչա – պանելու համար : Ակէ կը պարզուի որ վարչապետ Ուէնի յաջողած է համոզել Նորհրդարանը որ անհրաժեչտ է որ կա – ռավարութիւնը բացառիկ իրաւասու – թիւններ ունենայ դէմ դնելու համար կա – ցութեան : Արդարեւ լիբանանեան հո – դամասի վրայ է որ պիտի կառուցուի Վաղանիի ջրահանի կայանը :

Լիբանանեան որոչումը զարմանք չէ պատճառած Իսրայէլի կառավարու – թեան : Կը խորհին թէ Լիբանանեան խորհրդարանը չէր կրնար տարբեր որո – չում մը տալ : Կ'ըսեն թէ նման որոչում մը չի նչանակեր անպայման որ աչխա – տանքները պիտի սկսին անմիջական կեր – պով եւ թէ «եթէ սկսին, պիտի վերջա – նան» : Այն կարծիքը կը տիրէ Իսրայէլի մէջ թէ Լիբանան պիտի սպասէ որ Պա – նիասի աչխատանքները, զորս Սուրիա – ցիք սկսած են, վերջանան, տեսնէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Իսրայէլի հակազդե – ցութիւնը այդ առթիւ, իր աչխատանքնե – րը վերջացնելէ առաջ :

Համուլը ահազանգ կը հնչեցնէ, մատնա – նըշելով նոր սերունդի օտարացման ու ի սպառ ձուլման սպառնացող վտանգը :

Վերջին տարիներուն Ամերիկահայ գա – դութի երկու հատուածները իրարու հետ մրցումի էին ելած եւ միլիոններ ծախ – սեցին նոր եկեղեցիներ կառուցանելու համար :

Հիմա նոր է, որ սկսած են արթնու – թեան նչաններ ցոյց տալ եւ հասկնալ դպրոցի կենսական կարեւորութիւնը հա – յապահպանման համար :

Հեռաւոր Քալիֆորնիոյ մէջ պզտիկ ձեռնարկներ եղան, վերջերս, զուտ հայ – կական դպրոցներ բանալու համար : Լաւ է ուշ քան երբեք :

Սակայն անհրաժեչտ է սկսիլ մանկա – պարտէզէն եւ չարունակել նախակրթա – րանով այն վայրերուն մէջ, ուր Հայե – րը համախումբ կ'ապրին :

Մեծ դումարներու կը կարօտի ծրագի – րը : Նիւթականը սակայն պէտք չէ ար – դելք նկատուի :

Այսօրուան Ամերիկահայը երէկուան անուս եւ աղքատ գաղթականը չէ այլեւս : Նիւթական նպաստաւոր պայմաններ է ա – պահոված եւ իր ապրած վայրերուն մէջ հայկական դպրոցներ պահելու կարողու – թիւն ունի :

Փաստերը մէջտեղն են :

Կարեւորը զոհաբերութեան եւ հայրե – նասիրական ոգիի անչէջ պահպանումն է :

Ու մանաւանդ՝ այն դիտակցութիւնը թէ ազգապահպանման առաջին պայմանն է մայրենի լեզուի ուսուցումը :

Դպրոց՝ ամէն բանէ առաջ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, ՄԻՇՏ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԶԳԵՆ Ա·Ի ԽՕՍՔԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

(Ր· եւ վերջին մաս)

« Էջմիածին» պարբերականի յատուկ թիւ մը պիտի հրատարակենք Ցիսնամ – եակին նուիրուած, որ պիտի ըլլայ պատ – կերազարդ : Եւ մեր նկարիչներէն Գրիգոր Յանճեանը, օրինակ, արդէն իսկ կարգ մը նկարներ պատրաստած է : Անոնցմէ մէկը նկարագրեմ ձեզի :

Հեռուն, կ'երեւին ճղակոտոր բազմու – թիւններ՝ Ջարդի արիւնալի ու ահաւոր հայ զոհերն են : Իսկ այս հեռապատկերէն դուրս կը խոյանայ Կոմիտասի կերպարը՝ գլխաբաց , զարհուրած արտայայտու – թեամբ , թեւերը երկարած ...

Պատկերը կը կոչուի՝ «Կոմիտասը խե – լաղարած» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ նոր Արտաքին նախարարն է՝ Մայքըլ Սթիուարթ, որ կը յաջորդէ Կորտըն Ուոլքըրի , այս վերջինին ընտրա – կան ծանր պարտութենէն ետք : Նոր նա – խարարը նախկին ուսուցիչ մըն է որ ցարդ պետական նախարար էր տնտեսա – կան հարցերու համար :

ԱՆԳԱՐԱՑԻ քաղաքական չրջանակնե – րը մեծ գոհունակութեամբ ընդունեցան Մոսկուայի առաջարկները Կիպրոսի հա – մար : Արդարեւ Կրոմիքօ խոսեցաւ «դա – նակցային դրութեան մը» կարելիութեան մասին, ինչ որ յատակ կերպով ցոյց կու տայ թէ Մոր. Միութիւնը դէմ է էնո – սիսին : Այս առթիւ, Մակարիոս Արք· բուռն բողոք մը ներկայացուցած է Նի – կոսիոյ խորհրդային դործակալին եւ չեչ – տած թէ «որեւէ առաջարկ դաչնակցային դրութեան մը վերաբերեալ, Կիպրոսի համար, անընդունելի է» : Աթէնքի մէջ ալ, չատ մտահոգ են Խորհրդային Ա – տաքին նախարարին յայտարարութեանց պատճառաւ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ հիւանդանոց վո – խադրուած է անակնկալ կերպով, Ուր – բաթէն Շաբաթի լուսնալիք դիչերը : Թէեւ կ'ըսուի թէ պարզ պաղառութիւն մըն է եղածը, բայց զարմանալի կը թը – ւի թէ նման պարագայի մէջ, հարկ տես – նուած ըլլայ նախագահը հիւանդանոց փոխադրել : Կը յիչուի թէ տասը տարի առաջ, Ճոնսըն սրտի տագնապ ունեցած է, թէեւ ամէն ապահովութիւն կը տրուի որ նման բան մը չկայ , ներկայիս :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ առթիւ կառավա – րութիւնը որոչեց միջոցներ ձեռք առնել : Թէեւ բռնի աչխատանքի որոչում չտը – ւաւ , բայց կրնայ պատիժներ տալ : Ներկայիս հետեւեալ ձեւով կը ներկայա – նայ պատկերը,— ԶՈՐԵՔՇԱՒԹԻ.— եր – կաթուղիին համար յուրջ խանդարումներ կը նախատեսուին երեքչաբթի կէս դիչե – րէն հինդչաբթի ցերեկ : Դպրոցներու , լիսէներու եւ համալսարաններու մէջ , դասընթացք չկայ : Մեթրօ եւ հանրա – կառքի համար կ'ըսուի թէ մեթրոյի քա – նի մը դիծեր պիտի բանին եւ քանի մը հատ ալ հանրակառք : ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— մեթրօ եւ օթօպուս կը բանին, ելեկտրա – կանութիւն պիտի տրուի երկաթուղիին : Կազի եւ ելեկտրականութեան , ընդհա – տումներ պիտի ըլլան : Հոսանքը պիտի կարի դիմաւորարար ճարտարարուեստին համար : Փողոցներու ազդարարիչ լոյսերը պիտի բանին : Դպրոցներու մէջ կացու – թիւնը բնականոն պիտի ըլլայ : Ընկերա – յին Ապահովութեան մէջ գործադուլ կայ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՈՒՄՐՕ յայտարարեց թէ « Մահմէտն է որ մեզ ներչնչեց ՄԱԿԷՆ հեռանալու» :

Հայաստանի Հայութիւնը որոչած է արժեցնել այն պահը, որ պատմական պի – տի դառնայ այս տարուան Ապրիլին : Ա – տոր կը պատրաստուին բոլորը : Այս առ – թիւ, օրինակ, արդէն իսկ հրատարակ – ուած ու սպառած են Ֆրանց Վերֆէլի « Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը»ուն 50 հազար հատորներ, եւ պահանջ կայ նոր հարիւր հազար հատորի : Կը մտածեն՝ բոլորը համալսարանաւարտ մը – տուորականէն մինչեւ Հայաստանի վեր – ջին բանուորը՝ թէ ի՛նչպէս արժեցնեն Ցիսնամեակը : Պատմաբանները, օրինակ, ուսումնասիրութիւններ կը պատրաստեն : Տեղի պիտի ունենան յատուկ նիստեր, ուր պիտի քննուին Ցիսնամեակին կապուած իրողութիւններն ու պատմական փաստե – րը : Յատուկ «սեսիա»ներ պիտի ըլլան , ինչպէս կ'ըսեն այնտեղ :

Վերջապէս, պոռթկումը պիտի զգայ – ուի եւ արտայայտուի՝ հնարաւորութեան բոլոր սահմաններուն մէջ :

Ս· Էջմիածնի մէջ, Մայր Տաճարի հիւ – սիսային կողմը, հրապարակ մը պիտի բացուի՝ այնտեղ Նահատակներու յու – չարձանը կանդնեցնելու համար : Արդէն իսկ սկսած են աչխատանքները : Հիմ – նարկէքը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 24ին, կառոյցը կը լրանայ ամառը, իսկ բացումը տեղի կ'ունենայ աչնան, Մեր դահակալութեան տասնամեակին առթիւ :

Նաեւ, ստացած ենք կարդ մը յայտա – րարութիւններ, օրինակ՝ Պապէն, Քան – թըրպըրիի Գահերէցէն, ռուս Ալեքսէյ Պատրիարքէն եւ ուրիչներէ, զորս պիտի հրատարակենք «Էջմիածին»ի յատուկ թիւին մէջ : Պապի հաղորդագրութիւնը ընդհանուր վչտակցութիւն կը յայտնէ , եւ՝ թերեւս հասկնալի պատճառներով՝ կը մնայ որոչ սահմաններու մէջ : Շատ ա – ւելի ուժեղ է Քանթըրպըրիի Գահերէցի հաղորդագրութիւնը ,ուր կը յայտնէ թէ յառաջիկայ Ապրիլին բովանդակ Անգլի – քան Եկեղեցին Հայութեան հետ պիտի ա – ղօթէ մեր Նահատակներուն համար : Նոյն ոգիով գրուած է Ալէքսէյ պատրիարքի յայտարարութիւնը :

Այս բոլորը հոգեկան մխիթարանք պի – տի ըլլայ Հայութեան համար : Սակայն , 1965ը հանդրուան մըն է պարզապէս : Մեր ուղորումները Ցիսնամեակով չըս – կըսան : Եւ բնականաբար, անով ալ պի – տի չփակուին : Ուխտի տարի պիտի ըլլայ Ցիսնամեակը : Ապրովին պիտի ուխտենք չարունակել մեր պայքարը մինչեւ որ հասնինք այն խոհէալներուն, որոնց հա – մար նահատակուեցան Սպանդի զոհերը :

1965ին պիտի չքտառամի մեր ազգային կիրքը, ոչ ալ պիտի տկարանայ : Ընդհա – կառակն բոլոր ուժերով պիտի լծուինք այն պայքարին, որ յիսուն տարի առեջ, կրնայ յիսուն տարի եւս տեւել, բայց որ պէտք է հասնի իր նպատակին, մեր ազգային երազին :

Հայ ժողովուրդը պէտք է , որ արդա – րութիւն գտնէ : Եթէ մարդկութեան մէջ իսկապէս «մարդկութիւն» կայ, պէտք է , որ հայ ժողովուրդին արդարութի՛ւն կա – տարուի :

Ցիսնամեակին՝ հայ ժողովուրդի զգա – ցումներու ապառաժը պիտի կերտենք : Այս է հիմնականը. մնացեալը ոչինչ բա – ներ են : Պիտի կերտենք այդ ապառաժը եւ անոր ապաւինած՝ չարունակենք մեր պայքարը, մինչեւ որ հասնինք մեր իրա – ւունքին :

Ահա այս է այն խորը ապրումը զոր ու – նէի՝ տարուան սկիզբէն եւ զոր կ'ուզէի անպայման փոխանցել ձեզի :

ԸՆԾԱՅԱԿԱՆ

Սիրելի Զուլալ, (*)

Ֆրանսական ակադեմիան ոչ կը պահէ աստուածային խորհուրդները, ոչ ալ աթենական աւանդութիւնները: Բաւական կը համարի որ ընտրեալը, խոյր ի գլուխ, թուր ի գօտի եւ խայտաճամուկ զգեստաւորումով մը, որու վրայ մասնաւոր գոյնի մը սաղարթաձեւ խաղերը կը յիշեցնեն Հելէններուն դափնին, առանց այլ արարողութեան մտնէ «անմահներու» կարգը, ուր աւանդապահը զինք պիտի ողջունէ ի վկայութիւն շնորհին՝ որ աստուածներէն կուգայ:

Եկեղեցական պաշտամունքի մէջ՝ խարտաւիլակն է որ նորընծան կ'առաջնորդէ «ի խորհուրդս»:

Եթէ մեզի տրուէր վերստին ապրիլ մեր ժողովուրդին հնօրեայ փառքին մէջ, կը վերահաստատէինք Աշտիշատի զոհատօները, եւ Վահագնի նուիրելէ ետք երինջը, որ պիտի ճենճերէր ատրուշանին վրայ, շեփորներու եւ գալարափողերու հրաւէրով, ոսկեճամուկ նափորտի մը մէջ փաթթուած՝ արեւաշող ճարմանդ մը ձախ ուսիդ վրայ, սօսեաց անտառէն փրցուած կանաչ ոստ մը ճակտիդ, քերթողադրքիդ մագաղաթէ փաթոյթը ձեռքիդ մէջ, կը բարձրանայիր ամպիոն՝ արտասանելու համար, հետեւողութեամբ Նարեկացիի, որու խօսքով կը բանաս քերթողադիրքդ.

«Եդեալ ի հուր թախծութեան անձին տոչորման՝ զպտուղ ըղձից ճենճերոյ սասանեալ մտացս»,

Այո՛ արտասանելու համար ուխտդ, երդումդ, հաւատարմագիրդ, որ ահաւասիկ.

Կտոր թուղթի մը նման,
Այնպէս անհոգ, անտարբեր,
Կ'այրեմ սէրս այս գիշեր:
Այս գիշեր սիրտս կ'այրեմ
Այնպէս անհոգ, խնդալէն,
Կտոր թուղթի մը նման,
Ուր հին խօսքեր գրուած կան:

Գեղեցի՛կ խարոյկ: Այրե՛լ սէրը, այրե՛լ սիրտը, որ խորանն է պաշտամունքի, այրե՛լ սիրածը, պաշտածը, բոլոր բաղձանքներուն ու տենչանքներուն առարկան, — օ՛ անգթութիւն, օ՛ նուիրման կատարելութիւն: Բայց մի՞թէ կը տարբերի բանաստեղծութիւնը, որու նուիրեալը պարտաւոր է այրել ամէն բան, նետել կրակին մէջ սիրտ եւ հոգի, ի փառս մուսային, ինչպէս կ'ըսէին ատենօք:

Կտոր թուղթի մը նման
Այս գիշեր տունս կ'այրեմ,
Կ'այրեմ պարտէզս նսեմ,
Ծառերը մերկ ու բոլոր
Ծաղիկները սգաւոր:
Կ'այրեմ եւ տանս ճամբան
Կտոր թուղթի մը նման
Ուր մութ խօսքեր գրուած կան:

Բարբարո՛ս, բարբարոսական խարո՛յկ է այս: Հրեղէն հանդէս, որ կը լուսաւորէ կատարեալ մարտիրոսութեան գնացքը, աշխարհին տուածը աշխարհին վերադարձնելու կամքով: Բայց մի՞թէ կը տարբերի բանաստեղծութիւնը, որու նուիրեալը կը յօժարի հին սուրբերու չքաւորութեան, նահատակներու չարչարանքին ու տառապանքին, ամէն բան զոհելու համար լոյսի հեղեղին:

Կտոր թուղթի մը նման
Այնպէս անհոգ, անտարբեր
Ես դեռ կ'այրեմ այս գիշեր
Քաղաքը այս տօնական,
Հսկայական գերեզման
Դեռ կենդանի մարդերու:
Կ'այրեմ լեռները հեռու,
Բոլոր դաշտերը աշնան՝
Կտոր թուղթի մը նման:
Կ'այրեմ աշխարհն այս գիշեր
Այնպէս անհոգ, անտարբեր,
Կ'այրեմ երկինքն այս գիշեր
Կտոր թուղթի մը նման
Ուր սին խօսքեր գրուած կան:

Օ՛ Ներոնեան խարոյկ: Բայց ո՛չ, մարդըն է, հասարակ մարդը, որ այս խարոյկին մէջ պիտի վառէ ինքզինք, պիտի այրի ճենճերաձայն՝ ինչպէս Նարեկացին, պիտի մոխրանայ կատարեալ աշխարհաթողութեան մը համար, որպէսզի ստանայ, Պրոտէոսեան հրաշափոխութեամբ մը, կերպարանք բանաստեղծի.

Եւ երկիւղած, ծնրադիր
Այս հրդեհին դէմ անծիր,
Գեղեցկութեան մէջ անհուն
Այս բարձրացող բոցերուն,
Ես, հեթանոս, կ'աղօթեմ,
Բազկատարած կը սպասեմ:
Այս խարոյկին երկնադէզ
Նուիրական ողջակէզ՝
Ե՛ս ալ այրիմ, մոխրանա՛մ
Կտոր թուղթի մը նման:

Այն ատեն, ինչպէս խարտաւիլակը՝ ի պաշտօն «հաղորդութեան» (ինիսիասիոն), ինչպէս ակադեմականը՝ ի պաշտօն ընդունելութեան, ես իմ կարգիս՝ պիտի բարձրանայի ամպիոն, կարդալու համար ընծայականս, որ ահաւասիկ:

×

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պտուղ էր որ կերաւ Ադամ, — խնձո՞ր, թո՞ւզ, տա՞նձ: Ընդունինք որ տանձ էր: Կը վստահեցնեմ ձեզ, ո՛վ սիրելիներ՝ որ եկեր էք Աշտիշատի այս զոհատօնին, թէ տանձը կը մընայ դեռ տանձ, ու պիտի մնայ միշտ տանձ, ո՛ւր ալ հասուննայ, երկիր դրախտավայր կամ որեւէ անտառ, քանի չէ պատուաստուած ծառը: Ոչ մէկ փոփոխութիւն, ոչ մէկ տարբերութիւն, ձեւի, գոյնի եւ համի՝ Ադամէն ի վեր: Ազգապահպանութիւն կը կատարէ տանձը, այս հաստատումով, — տանձ էր ու կը մնայ տանձ: Բանաստեղծութիւնը տանձ չէ, սակայն:

Բանաստեղծութիւնը Պրոտէոսն է, որ կը կերպարանափոխուի ձեւով, հոգիով եւ արտայայտութեան հրաշազան երեւոյթներով: Վա՛յ թէ չկերպարանափոխուի, — կը փտի:

Ահա թէ ինչո՛ւ, ժամանակ առ ժամանակ, կը լսուի աղաղակ մը. — Բանաստեղծութիւնը կը մեռնի՛:

Ծանօթ է այս աղաղակը հինէն ի վեր: Գ. Օտեան այս աղաղակն էր, որ քննութեան կ'առնէր մօտաւորապէս հարիւր տարի առաջ (Մասիս, 1885 Յունուար 26): Վերջին պատերազմէն առաջ, այստեղ, ես ալ ներկայացուցած եմ այդ աղաղակը՝ թարգմանաբար տալով կարճ ուսումնասիրութիւն մը, ուր կը պարզուէին բարձր բանաստեղծութեան մտահոգութիւնները, հարեւանցի, տարբեր անկիւնէ մը դիտուած:

Ինչո՞ւ կը մեռնի բանաստեղծութիւնը:

Վասնզի քիլոկրամ չէ բանաստեղծութիւնը: Քիլօն հազար կրամ էր եւ կը մնայ հազար կրամ, ըլլայ Եւրոպա կամ ... ես ի՞նչ գիտնամ, բայց գիտեմ՝ ծնած օրէն ի վեր: Ընդհակառակն, դիցաբանական աւանդութիւն մը կայ, եթէ կ'ուզէք՝ Ովիդիոսական հաւատք մը, որ բանաստեղծութեան կուտայ տարբեր այլ հրաշալի ճակատագիր մը, ու նաեւ արտակարգ ընդունակութիւն, հազարումէկ կերպարանափոխութեանց ենթարկուելու պայմանով՝ ժամանակ առ ժամանակ:

Պէտք չէ մոռնալ, սակայն, ամէն ժամանակ, թէ բանաստեղծութիւնը արուեստ է եւ գիտութիւն: Այս սահմանումով՝ բանաստեղծէն կը պահանջուի որքան տաղանդ, շնորհք կամ ներշնչում (հին տարազներ են ասոնք, որ ունին իրենց պատմութիւնը՝ ներկայացումը շատ երկար), նոյնքան ծանօթութիւն բանաստեղծութեան գործիքին:

Այդ գործիքը կը կոչուի, արդիական բառով մը, տաղաչափութիւն: Հին ժամանակներու մէջ, Աւսոնի բառով, արուեստախաղ (տեքնոպեգնիա):

Կ'արժէ քիչ մը ծանօթութիւն տալ բանաստեղծութեան գործիքին մասին, Զուլալի նուիրուած այս ընծայականին մէջ, ի՞նչ փոյթ թէ ընթերցող մը ինծի յիշեցընէ Պուալոյի խօսքը (Արուեստ քերթողական, Ա. 61):

Զանձիր բերեն երկարաձիգ բանք
համայն,
Եւ միտք յագեալ նոքօք անդէն ի բաց
կան:
Որ ոչ գիտէ ի պատշաճին կալ չափու,
Զայնպիսին ոչ գրագէտ կոչել է անդու:

Գիտե՛մ, գիտեմ, մեծ գրագէտները կարճ կը գրեն ու կարճ կը խօսին, ինչպէս կ'ըսէ Ովրատիոս.

Որ զինչ պատուիրեսցես՝
հակիրճ խօսիւք լեր համառօտ:
(Արուեստ քերթողական, 334):

Եւ հանճարեղն Փասքալ, արդարացնելու համար ինքզինք որ երկար գրած է, կ'ըսէ թէ ժամանակ չէ ունեցած որ կարճ գրէ (Գաւառականք, 16):

Ես, փոքր ժողովուրդի մը փոքր գրագէտը, որ կ'երկարաբանեմ՝ չունենալով կարճաբանելու տաղանդ, անշուշտ գիտեմ թէ կարճ կը գրեն մեծ գրագէտները, միայն մեծ գրագէտները, նոյնպէս անոնք որ... ըսելիք չունին որ ըսեն:

Ուրեմն ժամադիր՝ դիմացի Կիրակին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Զուլալ անունն է Ռուբէն Գազանճեանի, որ վերջերս մուտք գործեց հայ բանաստեղծութեան տաճարը, իր նախախայրիքն ի ձեռին, Կեանքը – քոյրս, մատենաշար Յառաջ:

ՄԵՐ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆՆԵՐԸ

ԿԱՐՕ ՂԱՖԱԴԱՐԵԱՆ

1936ին, Զարբախ գիւղի դպրոցականները գտան հնամեայ քարի կտոր մը՝ սեպագիր արձանագրութիւնով: Քարը յանձնուեցաւ հնագէտ – պատմաբան Ղաֆադարեանի, որ յաջողեցաւ վերծանել արձանագրութիւնը: Ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւն մըն էր, որ կը սպառնար անիծել անոնք որ կը քանդեն ... յայտնի չէր թէ ի՞նչը: Արձանագրութիւնը լուռ կը մնար այս մասին: Երիտասարդ հնագէտը եկաւ այն եզրակացութեան, որ սեպագիր քարը պէտք է ունենար ուրիշ կտոր մը եւս, ինչպէս նաեւ, քարին գտնուած վայրին մէջ գոյութիւն պէտք է ունենար պատմական յուշարձան մը:

Սակայն, երկար պրպտումները ոչ մէկ արդիւնք տուին: Ոչինչ գտնուեցաւ: Ո՛չ քարի կտոր, ո՛չ յուշարձան:

Այսուհանդերձ, պրպտումները շարունակուեցան եւ Զարբախի մօտերը լոյս աշխարհ եկաւ ուրարտական ամրոց – քաղաք մը, որ ներկայիս ծանօթ է Կարմիր Բլուր անունով, Բ. Պիոտրովսկիի ղեկավարութեամբ հայ հնագէտները յայտնաբերեցին ուրարտական հին քաղաքին շինութիւնները, բազմաթիւ սեպագիր արձանագրութիւններ, որոնք դարձան միակ աղբիւրը աշխարհի ամէնէն հին պետութիւններէն մէկուն՝ Ուրարտուի պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար:

Վերջին տարիներուն գտնուեցաւ նաեւ սեպագիր այն քարը, որուն մէկ կտորը 1936ին գտած էին Զարբախի դպրոցա-

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Բառ՛ւ, բառ՛ւ, ու թեւերու մեղմ, շընորհալի ձայներ:

Աղաւնիներն էին Պոսթընի Հասարակաց պարտէզին, աղաւնիները Սէն Փոլի եւ Փարք Սթրիտի եկեղեցիներու կտուրներուն ու զանգակատան: Սպիտակ զանգակատուն մը բարձր ու սուր ծայրով, որուն մէջ թագնուած է խոշոր զանգակ մը կանանչ ժանդով:

Աղաւնիներուն համար այդ զանգակը սուրբ էր ու գիւային, երբ կը զանգահարուէր ահաւոր ուժով մը անծանօթ: Այդ պահուն էր, որ երկինք ու գետին կը դնդային եկեղեցիին զանգակին հետ: Այդ պահուն էր նաեւ, որ յանկարծ թեւ կ'առնէին կտուրներուն թառած աղաւնիները՝ իրարու խառնուած, իրարու վրայ ձգուած թեւերով եւ բոլորը մէկ խումբով կ'անցնէին կառավարատան զմբէթին վերեւէն ոսկեպատ, դէպի Զարլս գետը, յետոյ լայն շրջանակ մը գծելու համար կը շրջուէին Քափլիի Ֆէնուէյի շուկան, մինչեւ դադրէր զանգահարումը անտեսանելի, կախարդական թզուկի մը կողմէն կարծես, մինչեւ իջնէր արեւոտ խաղաղութիւնը կիրակնօրեայ, խաղաղութիւնը ժամուորներուն, անոնց դէմքերուն, ժպիտներուն. խաղաղութիւնը դեղձան վարսերով ու կապոյտ աչքերով փոքրիկներուն:

Այս խաղաղութեան հետ էր, որ կը խառնուէին աղօթքի պէս շնորհալի ձայները աղաւնիներու թեւերուն, երբ հատ հատ վար կ'իջնէին երկու եկեղեցիներու կտուրներէն ու ժամուորներուն ոտքերուն մօտ կը դառնային:

Բառ՛ւ, բառ՛ւ, երկու շատ երիտասարդ աղաւնիներ էին ներքնուղիներու մուտքին տանիքին վրայ: Այդ երկու աղաւնիներուն մենք կուտաք երկու անուններ — Լիպօ ու Շիվա: Անոնք թեւ չառին վար իջնելու, երբ ժամուորները կ'անցնէին: Անոնք վար չեկան նոյնիսկ, երբ հսկայ հասակով, պինդ ուսերով, ասորական գլուխով թափառաշրջիկ մը կեցաւ հրապարակին վրայ, ինչպէս հզօր ու բարի արձան մը, կերակրելու համար աղաւնիները: Աղաւնիները հեռուէն կը ճանչնային անոր կերպարանքը, երբ ան կուգար ծանր քայլերով: Շատեր վար կուգային, բոլորը մէկ բաց թռիչքով իրենց թառած տեղերէն ու կը դիմաւորէին, կը քալէին անոր հետ, մինչեւ ան կանգ առնէր պարտէզի մուտքին հրապարակին վրայ: Երբ կանգ կ'առնէր, կ'ըսես պատուելի Եդուարդ Էվէրէթ Հէյլի հսկայ ու պատկառելի արձանն էր, որ որպէս հէքեաթ վար իջած էր իր պատուանդանէն ու քալած մինչեւ հրապարակը՝ կերակրելու համար աղաւնիները:

Աղաւնիները կը թառէին անոր գլխին, ուսերուն, անոր հաստ մատներուն վրայ, երբ ան կը բանար իր հաստ ափը փինըթներով լեցուն: Ինչո՞ւ չէ, անոր ուսին թառած աղաւնիները երբեմն ալ ծիրտ կը ձգէին անոր ծանր վերարկուին վրայ, ինչպէս արձանի մը:

Աղաւնիներու հրապարակը քալելն ու աղաւնիները կերակրելը ծեր թափառաշրջիկին ամենօրեայ աղօթքն էր:

Բառ՛ւ, բառ՛ւ:

Ներքնուղիներու մուտքին՝ տանիքին վրայ Լիպոն իր վզի գոյնզգոյն փետուրները կը բանար ու կը դառնար դեղեցիկ Շիվային շուրջ: Շիվան իր կարգին կարճ ու նազոտ թեւ կ'առնէր, եւ սակայն չէր կրնար հեռանալ Լիպոյէն, որ կարծես աւելի կը դեղեցկանար, երբ արեւը անոր թուլցած վզի փետուրներուն մէջէն կ'անցնէր: Բառ՛ւ, բառ՛ւ: Անոնք սիրահարներ էին եւ այդ՝ իրենց առաջին սէրը: Զանգակատան բնակիչները գիտէին, կը տեսնէին այդ եւ ուրախ էին.

Արեւոտ միջօրէին, երբ վարը կային ինքնաշարժերու խառնիճաղանճն ու կազերու հոտը, տարեց աղաւնիները ընկողմանած, փռուած թեւերով Փառք Սթրիտի եկեղեցիի կտուրին՝ իրենք զիրենք կարճ յուշերու մէջ կը ձգէին: Յուշերը կ'իյնային ծառին գագաթէն ոլոր մոլոր իջնող աշունի նախշուն տերեւներուն պէս:

Անոնք կը յիշէին Շիվան, երբ դեռ ձագ էր: Բոյնին մէջ չորս փոքրիկներ էին դեղին կտուցներով: Այդ չորս փոքրիկ ձագերը այնքան լայն կը բանային իրենց փոքրիկ կտուցները, որ կարծես պետի կլլէին իրենց մայրը, ամէն անգամ որ ան կը մօտենար իրենց, բան մը բռնած կը տուցին: Օր մըն ալ չեկաւ անոնց մայրը ու անոնք չգիտցան թէ ինչ պատահեցաւ: Գուցէ զոհ մըն ալ՝ Պիքըն Հիլի կատուներուն: Չորս փոքրիկները սկսան ճուալ իրենց բոյնին մէջ եւ ի զուր սպասեցին իրենց մօր:

Զանգակատան բնակիչները օգնեցին այդ չորս փոքրիկ ձագերուն, մինչեւ մեծցան, մինչեւ որ օր մըն ալ հոգատար աղաւնիներ իրարու մօտ եկան՝ հսկելու համար անոնց առաջին թռիչքին:

Սիրունիկ Շիվան էր այդ ձագերէն մէկը:

Իսկ Լիպո՞ն:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(1 Շար.)

ԿՅԱՆՔԻՑ ** ՈՍԿԵՐ

Գիշերուան երկնքի պէս :

— Ինչ ասեցիր իրմէ : Ինչ ծո-
պել ու տխրիլ կրնայ : Ես ան-
քոյ մը չեմ : Իմ կեանքս իմ ձեռ-
քերուս մէջ է : Ինչո՞ւ ուրիշ
մը չեմ ան : Ինչո՞ւ ես ալ չեմ
կրնար ուրիշ մը ըլլալ :

Ծոխտեցաւ կերպարանքը :

— Ներէ՛ք ինծի, պարո՛ն ...

— Կարիք չունիս ներում խնդրելու : —
ըսաւ ան : — Ես ինքս ալ ինծի ներում չեմ
տար : Ինչո՞ւ ես ալ ուրիշ մը չեմ : Ինչո՞ւ
ես ալ ուրիշ մը չեմ կրնար ըլլալ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Տիկին Ս. Ետիգարտաչեան	20

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պարոն Պօղոս Դաւիթեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Հ. Պայրամեան կը նուիրեն երեսուն Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, քսան Ֆրանք «Հայ-Բոյժ»ին :

ՆՈՒԷՐ

Արմենուհի Իչգալացեան (ծնեալ Քիւփճեան) ինչպէս նաեւ Հմայեակ Իչգալացեան եւ Օրիորդներ Ժանէթ, Իրմա եւ Քլօտին Իչգալացեան (Պորտօ) փոխան հոգեհանդիստի՝ իրենց քրոջ, քենիին եւ մօրաքրոջ՝ ողբ. Տիկին Ազնիւ Տօնէլեանի (նախկին սանուհի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի եւ ուսուցչուհի Ալֆորվիլի հայերէնի դասընթացքներուն) մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն՝ յիսուն Ֆրանք Շաւարշ Միսաքեան սրահին, յիսուն Ֆրանք Աղքատախնամին, յիսուն Ֆր. Դ. Տ. վարժարանին, քսան Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

(Տես «Յառաջ» Յունուար 20) : :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Յարութիւնեան Հայկ Գալուստի (ծնած Երեւան) 1915, մասնագիտութեամբ ճարտարապետ :

Գէորգեան Հրանդ (Ռուցիկ) Կոստանցեան, (ծնած Երեւան 1922) :

Մալխասեան Վարասդատ Մարտիրոսի, ծնած Երեւան :

Կը խնդրուի տեղեկացնել Մարսէյլ, Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ :

15, Rue Longue des Capucines
MARSEILLE

Կը խնդրուի Սփիւռքի թերթերէն արտատպել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գուրգէն Կասթուկեան, ծնեալ Եղնկայի դաւառը 1915ին, աքսորուած է, ընտանեօք Արաբկիրի շրջանները երկու եղբայրներս Շաւարշ, Վարդան եւ քոյրս Արշալոյս, որդեգրուեցան երկու հայ ընտանիքներու կողմէ Արաբկիր, հօրս անունը Միքայէլ, մօրս անունը Լեմոնիկ :

Կը խնդրուի բոլոր թերթերէն արտատպել : Լուր ունեցողները թող գրեն հետեւեալ հասցէին :

KURKEIN GASTOUkIAN
39-41, Rue des Polytres
ST-JEROME — MARSEILLE

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Ռիւ տը լա Տէֆանս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, կը մասնակցին :— Տիկին Մեքենաճեան, Պ. Բուշունեան, Գարակէօզեան, եւն. :

Ճոխ պիւֆէ : Աճուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

ԽՆՋՈՅՔ – ՃԱՇ
Փետրուար 7, ժամը 20էն կէս գիշեր
ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի :*

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցերական սրահը, 10 Ռիւ տէ Մեսաժրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

Հայրենի ապրումներու փունջ մը
Մաքուր տպագրութիւն — 165 էջ
Գին՝ 7,50 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝
Z. BERBERIAN
104, Ave. d'Italie — Paris (13e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, 7 Փետրուար, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ
(25 Ավընիւ Վիքթոր Քրեսոն)

Կը ներկայացուի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(Ողբերգութիւն չորս արար)

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի ամբողջութեամբ Իսիի ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՇԷՆՔԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ որ արդէն սկսած է, 28 Ավընիւ Պուրկէն :

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ — Տասներկու տարեկանէն վար մանուկներու մուտքը ազատ է

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 26 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10216 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.216

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Քառասուն օր առաջ, անցեալ Դեկտեմբեր 16ին, կը բացուէր կափարիչը Փէր Լաշէզի դամբարանին, որուն մէջ ութ տարիէ ի վեր կը հանգչի թերթիս հիմնադիր – խմբագրապետին անշունչ մարմինը :

Այդ օրը յուղարկաւորներու թափօրը իր վերջին յարգանքի տուրքը կուտար անոր, որ ամբողջ 35 տարի անբաժանելի ընկերուհին ու գործակիցն էր եղած Շաւարշ Միսաքեանի, անոր հետ բաժնելով հայ մտաւորականին ու ազգային գործիչին վիճակուած նիւթական զրկանքներն ու հոգեկան տառապանքները, եւ որ աւելի քան մէկ տարի անողոք հիւանդութեան մը ճիրաններուն մէջ գալարուելէ ետք, հրաժեշտ կուտար այս անցաւոր ու սուտ աշխարհին, երթալ միանալու համար իր ա՛յնքան սիրելի ամուսնոյն :

Տիրուհի Միսաքեանի դագաղին հետեւող սգաւոր հայրենակիցներու բազմութիւնը միաժամանակ ջերմեռանդ ուխտագնացութիւն մըն է, որ կը կատարէր դէպի Շաւարշ Միսաքեանի գերեզմանը : Յարգանքով կը խոնարհէր կրանիթեայ յուշասիւնին առջեւ, որուն վրայ առանց պաճուճանքի ու որեւէ տիտղոսի քանդակուած Շ գլխագիրը հին յիշատակներու ոգեկոչումով ինքնաբուխ յուզումի ալիքներ կը բարձրացնէր բոլորի հոգիներուն մէջ :

Այսօր ութերորդ տարելիցն է Շաւարշի մահուան — 26 Յունուար 1957 — եւ քառասունքը՝ Տիկին Տիրուհիի մեզմէ ընդմիշտ բաժանման — 9 Դեկտեմբեր 1964 :

Յիշատակի այս օրուան առթիւ մեր մտածումները կ՝երթան իրենց : Քառասուն տարուան պատմութիւնը կը պատկերանայ մեր աչքերուն առջեւ, իր բազմաթիւ յուզիչ դրուագներով :

Ճակատագիրը այնպէս էր դասաւորած, որ 1925ին երբ Շաւարշ հիմը կը դնէր Յառաջին, մնայուն գործակիցն ու աշխատակիցը պիտի ըլլայի իրեն, թերթի առաջին թիւէն սկսեալ, ամբողջ հինգ տարի անընդհատ, մինչեւ 1930 : Կողք կողքի պիտի աշխատէինք, ամուր հիմերու վրայ դնելու համար թերթը, դժնդակ պայմաններու մէջ եւ անհուն զոհողութեանց գնով :

Շաւարշ եւ Տիրուհի գովելի համակերպութեամբ, լռիկ մնջիկ տարին խաչը մինչեւ վերջ, առանց դժգոհելու եւ առանց ընկրկելու, ցմրուր քամեցին դառնութեան բաժակը, առանց շուրջինները հաղորդակից դարձնելու իրենց ցաւին :

Իզուր չանցան իրենց տառապանքներն ու զոհողութիւնները : Յառաջ, որ ճիշդ իր ժամուն կուգար առաջնորդի, ռահվիրայի դերը կատարելու Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ ապաստան գտած հայ գաղթականներուն, մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ բոլորին կողմէ :

Հոգեկան գոհունակութիւնը մոռցնել կուտար իրենց նիւթական նեղութիւնները : Նկարագրով գերազանցօրէն անշահախնդիր, բարոյական յաջողութեան մէջ կը փնտռէին իրենց մխիթարութիւնը :

Պատերազմի տարիները շատ դառն եղան իրենց համար : Համբերատարութեամբ տոկացին բոլոր դժուարութեանց, ամբողջ հինգ տարի :

Ազատագրութենէն վերջ Յառաջի վերերեւումին առաջ բերած ոգեւորութիւնը դրաւական մըն էր թէ մեր հայրենակիցները ո՛րքան կարօտն ունէին անոր եւ թէ ի՛նչ մեծ պակաս մը կուգար լրացնել անիկա :

Յառաջ աճեցաւ ու բարգաւաճեցաւ օրէ օր, անաղարտ պահելով իր գիծը բարոյական ու գաղափարական զետնի վրայ :

Այսօր, Շաւարշի մահէն ութ տարի վերջ, Յառաջ պատնէշի վրայ է միշտ, շնորհիւ զոհողութեանց : Եւ անշեղ կը քալէ այն ճամբէն, զոր գծած է իր հիմնադիր – խմբագրապետը քառասուն տարի առաջ, վայելելով իր հաւատարիմ ընթերցողներուն եւ գաղափարական ընկերներուն անվերապահ աջակցութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՁԸՐՁԻԼ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՇԱԲԱԹ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԵՐԸ ԼՈՆՏՈՆ ԿԸ ՓՈՒԹԱՆ, ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ՏՈՒՐՔ ՄԸ ՏԱԼՈՒ ՄԵԾ ԱՆԳԼԻԱՑԻՒՆ

ՍՈՒԳԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Է

Կիրակի առաւօտ, ժամը 8·30ին, բրիտանական ձայնասփիւռը կը հաղորդէր թէ «ժամը 8էն քիչ ետք, 1965 Յունուար 24ի առաւօտը Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ մեռած է Լոնտոնի իր բնակարանին մէջ» : Կարճ լռութենէ մը ետք, կը լսուէր Պէթովէնի Ե. Համանուագը, զոր Չըրչիլ կը նախընտրէր : ծանօթ է որ այդ Համանուագին առաջին հնչիւնները, տարիներ շարունակ, խորհրդանշանն եղած են Յաղթանակին :

Խիստ իր աւանդութեանց մէջ, Մեծն – Բրիտանիա բացառիկ պատիւ մըն է զոր կ՝ընէ Չըրչիլին Ազգային յուղարկաւորութիւն որոշելով : Արդարեւ նման բան եղած է միայն Կլէտսթընի եւ Ուելինկթընի համար 1852ին եւ 1898ին : Որոշումը կուտայ թագուհին եւ կը վաւերացուի Խորհրդարանին եւ կառավարութեան կողմէ : Անշուշտ ասոնք պարզ ձեւականութիւններ են :

Չըրչիլի մարմինը Ուեսթմինսթըր պիտի փոխադրուի ուր Չորեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ պիտի ստանայ ժողովուրդին վերջին յարգանքը : Այս նոյն Ուեսթմինսթըրի մէջ է, որ 1954ին իր 80ամեակին առթիւ երբ զինքը Առիւծ կ՝որակէին, ըսած է, խօսելով իր երկրին մասին պատերազմի ընթացքին «ժողովուրդը եւ երկրագունդին շուրջ ապրող ցեղն է որ առիւծի սիրտ ունեցաւ : Ես, բախտն ունեցայ կանչուելու մոջելու համար» :

Շաբաթ առտու, հոնկէ պիտի մեկնի թափօրը որու գլուխը կ՝անցնի Էլէզապէթ թագուհին : Աշխարհի մեծերու կարգին, կը հաղորդուի տը Կոլի եւ Ճոնսընի (եթէ անակնկալ նոր անհանգստութիւն չունենայ) մասնակցութիւնը : Անկարելի չի նկատուիր որ Միկոյեան կամ Կոսիգին կամ Բրեժնեւ ներկայ ըլլան յուղարկաւորութեան : Ուրեմն թափօրը, Թագուհիինգլխաւորութեամբ ճամբայ պիտի ելլէ Ուեսթմինսթըրէն դէպի Սէնթ – Փօլ եկեղեցին, անցնելով Թրաֆալկար Սքուէրէն մինչեւ Մայր Եկեղեցի ու արարողութեան պիտի նախագահէ անկլիքան եկեղեցւոյ Գահերէցը՝ Քանթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը : Արարողութենէն ետք, ինչպէս եղած էր Նելսընի համար, Չըրչիլի մարմինը պիտի դրուի նաւակի մը վրայ, որ Թայմզ գետը պիտի բարձրանայ մինչեւ Ուաթըրլուի կայարանը : Անկէ մասնաւոր շոգեկառքով պիտի փոխադրուի Հանտպորօ Մալպորոներու բնակավայրը եւ թաղուի հօրենական դամբարանին մէջ :

Ֆրանսայի մէջ ալ Չըրչիլի մահը իր արձագանգն ունեցած է եւ Կիրակի օր արդէն Էլիզէի ու բոլոր պաշտօնատուներուն վրայ Ֆրանսական Եռագոյնը կէս պարզուած էր ի նշան սուգի եւ ձայն հեռատեսիլը կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցնէր իր յայտագրին մէջ :

Ցաւակցական հեռագիրները կը տեղան ամէն կողմէ թագուհիին եւ Լէյտի Չըրչիլի : Պապը հեռագրած է Տիկին Չըրչիլի յիշելով թէ կ՝աղօթէ պետական մեծ մարդուն եւ ազատութեան անխոնջ ախոյեանին համար : Տը Կոլ առանձին հեռագրած է թէ թագուհիին թէ Չըրչիլի այրիին, շեշտելով թէ « մեծ ողբերգութեան մէջ, ամէնէն մեծը եղաւ » : Ճոնսըն յայտարարած է.— « Երբ աշխարհ խաւարի մէջ էր եւ քիչ յոյս կար սրտերու մէջ, ազնիւ նախախնամութիւն մը մեզի տուաւ Չըրչիլը » :

Կոսիգին հեռագիր մը զրկած է վարչապետ Ուիլսընի, հատ մըն ալ Լէյտի Չըրչիլի, յայտարարելով ի մէջ այլոց. — Խորհ. Միութիւնը կը յիշէ այն անխոնջ ճիգերը զորս Չըրչիլ ըրաւ պատերազմի ժամանակ հիթլերական Գերմանիոյ դէմ : Խնդրեմ ընդունեցէք Խորհ. Միութեան եւ իմ անձնական ցաւակցութիւնները բրիտանացի պետական այս բացառիկ մարդուն մահուան առթիւ » :

Էրհարտ յայտարարած է հեռատեսիլէն.— « Մեծ յաղթանակին մէջ եւ մեծ պարտութեան, աշխարհի եւ իր ժողովուրդին ցոյց տուաւ որ մարդկային գործունէութեան արժէքը միայն յաջողութենէն կախում չունի այլեւ քաջութենէն զոր պէտք է ունենալ որոշում տալու համար » :

× Չըրչիլի անունը պիտի տրուի Փարիզի մէկ փողոցին :

× Հեռատեսիլէն, Անգլիոյ վարչապետը՝ Ուիլսըն ըսած է «մեծագոյն մարդն է զոր երբեք ճանչցած ըլլանք » :

Մաքմիլըն յայտարարած է որ Չըրչիլի կեանքը մեծ վէպ մը եղած է :

Սարակաթ, յանուն իտալացի ժողովուրդին, իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Անգլիոյ որ իր «ամէնէն մեծ քաղաքացին կը կորսնցնէ » :

Պելժիոյ վարչապետը յայտարարած է թէ «աշխարհ կ՝ողբայ Անգլիոյ մեծագոյն զաւակը » :

Այզընհաուըր կ՝ըսէ թէ Մեծն – Բրիտանիա իր լաւագոյն զեկավարներէն մէկը կորսնցուցած է եւ աշխարհ՝ մեր դարաշրջանի մեծագոյն դէմքերէն մէկը :

Ֆրանսական մամուլին մէջ հրատարակուած նկարներու լաւագոյնը կարելի է նկատել Ֆիկառոյի հրատարակածը, զոր քաշած է համաշխարհային համբաւի տէր, հայ լուսանկարիչը՝ Քարշ (Քարշեան) :

Չըրչիլի վերջին պայքարը, ան զոր չէր կրնար շահիլ վասնզի իր այս թշնամին, պարտութիւն չէր ճանչցած, վերջ գտաւ Կիրակի առաւօտ, տասը օրուան դիմադրութենէ մը ետք : Չըրչիլ շատ պատրաստաբան յաճախ խօսած է մահուան մասին : Սովորութիւն ունէր ըսելու, երբ կը խօսէր մահուան մասին .— «Պատրաստ եմ հանդիպելու Ստեղծագործիս : Բայց ինք, պատրա՞ստ է» :

Արդարեւ գուցէ պայքար մը չէր, ոչ ալ վերջին դիմադրութիւն մը զոր տարաւ այս մեծ պայքարողը, այս մեծ դիմադրողը, այլ կարելի է մտածել թէ Ստեղծագործը պատրաստ չէր ընդունելու զինքը :

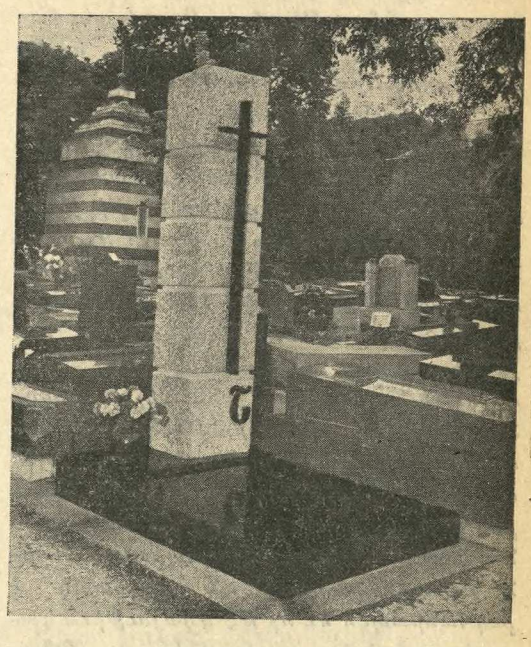

Իմ գերեզմանին դուք չըմօտենաք,
Հարկաւոր չէ ինձ ոչ ծաղիկ, ոչ սուգ,
Յանկարծ կը զարթնի ջերմ լալու փափաք
Սիրտըս չի գտնի ոչ մի արտասուք :

Իմ գերեզմանը թող լինի հեռւում,
Ուր մահացել են շշուկ, երգ ու ձայն
Թող շուրջս փռուի անանց լռութիւն
Թող ինձ չըյիշեն, թող ինձ մոռանան :

Իմ գերեզմանին դուք չըմօտենաք,
Թողէք, որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէք, որ լինեմ հեռաւոր, մենակ.—
Չըզգամ, որ կայ սէ՛ր, եւ ցընո՛րք,
եւ լա՛ց...

Վ. ՏԷՐԵԱՆ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տիկին Արփիկ Միսաքեան իր մօր՝ Տիրուհի Միսաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ 250ական Ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերու Օդափ. կայաններուն : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ռոլս – Ռօյս ընկերութեան նախկին նախագահը՝ Լորտ Հայվս, ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցած է, ինչպէս Չըրչիլը —1963 Մարտին եւ անկէ ի վեր մահաքունի մէջ է :

ՃԻՊՈՒԹԻԻ եւ Եթովպիոյ սահմանին վրայ ապրող Սոմալցիներ, Ափրիկէի Միութեան Կազմակերպութեան մէկ պատուիրակութեան այցելութենէն օգտուելով «Ճիպութին Եթովպիա է» պոռացած են :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ «դրամատէրներու եւ յետադիմականներու » կողմէ պատրաստուած միջադէպեր երեւան ելած են սուք Համիտի մէջ : Կ՝ըսուի թէ գրգռիչները ազդուած վերջին ազդայնացումներէն փորձած է ժողովուրդը գործադուլի մղել : Արտակարգ Ատեանի առջեւ պիտի քաշուին, անյապաղ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պաշտպանութեան փոխնախարարը յայտարարած է թէ « որոշելով փոխել Յորդանանի ջուրերուն ընթացքը, Լիբանան Եգիպտոսի վարձկաններու կարգին կը տեղաւորուի եւ ինքզինքը կը դնէ պատժական հակազդեցութեան մը վտանգին տակ : Լիբանան որեւէ իրաւունք չունի փոխելու ընթացքը ջուրերու որոնք Իսրայէլի կը պատկանին» :

ԱԽՈՅԵԱՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինծի ծանօթ չէ աշխատանք մը, որ վերաբերէր Հայոց Պատմութեան փիլիսոփայութեան: Մեր մտաւորական հրապարակին վրայ ի վաճառ հանուած են միայն ժաննոց տեսակէտներ, այնպէս ինչպէս կ'ուսուցանէին դպրոցներուն մէջ՝ Պատմութիւն Հայոց եւ «Հին Ուխտի», հաւասար հմտութեամբ: Ուստի զարմանալի չէ, եթէ մարդիկ կան դեռ, որոնք հայ ժողովուրդին գոյութիւնը կը վերագրեն իր կրօնքին, իր լեզուին եւ նման նուիրական բաներու: Կարծես թէ ժողովուրդները, որոնք անհետացան պատմութեան բեմէն՝ հակառակ իրենց թիւին եւ ուժին, չունէին կրօնք եւ լեզու: Զարմանալի չէ, նոյնպէս, եթէ մարդիկ կան հիմա, որոնք ոսկեդար կը համարին Արարատեան Հայաստանի կազմութեան նոր շրջանը, ատով իսկ ապահովուած՝ մեր գոյութիւնը միանգամ ընդ միշտ, ստեղծագործական կարելիութիւններով եւ պատմական առաքելութեամբ: Եւ եթէ այս վերջիններէն մէկն ու մէկը իր հայրիկէն ժառանգած է քիչիկ մը հակադաշնակցականութիւն, (այս ապրանքը հօրենական քինախնդրութեան յիշատակ է ընդհանրապէս եւ ոչ թէ վկայութիւն դաղափարական նոր որոնումներու), կրնայ ելլել յայտարարել թէ դարաւոր յոյսերու պսակումն է կեանքը՝ զոր կը վայելէ հայ ժողովուրդը, այժմ, Մասիսէն անդին:

Չեմ գիտեր թէ աւելի առաջ քան Յառաջի խմբագրապետը, ուրիշ մը գործածա՞ծ է «կորիզ» բացատրութիւնը, զոր Շ. Միսաքեան յաճախ կուտար Արարատեան Հայաստանի Հանրապետութեան՝ ընդունելով ներկայ վիճակը իբրեւ սկիզբ, բայց ոչ աւարտ, առաւել եւս՝ բնաւ երբեք կատարելութիւն:

Եթէ այս աստիճան արդար ըլլային մարդիկ՝ որոնք կը պարծին ու կը պանծան կորիզով, նուազագոյն հետաքրքրութիւնն ու յարգանքը ցոյց տալու համար հանդէպ արտասահմանի Հայութեան՝ փոխադարձաբար, շատ բան կը շահէր մեր դատը: Մանաւանդ մեր Պատմութիւնը, որ կը տառապի մեր ազիտութենէն:

Ոչ ոք կրնայ ուրանալ թէ Հայոց Պատմութիւնը երկրային պատմութիւն չէ միայն, այլեւ արտասահմանեան: Սկիզբէն ի վեր: Դժբախտութիւն կամ բարեբախտութիւն, այս այսպէս է: Քիչ ժողովուրդներ կան, որ ապրած են մեր պայմաններուն մէջ: Աշխարհագրութիւնը դաւաճանած է մեզի, բայց եւ այնպէս վարձահատոյց այն թելադրանքներով, զորս արդի գիտութիւնը կ'անուանէ ժէոփոլիթիք: Ընկերաբան մը, վերջերս, կ'ուսումնասիրէր Ֆրանսական մեծ լերան մը փիլիսոփայութիւնը, — երկնախոյզ բարձրութեանց վրայ՝ ջուրը եւ մարդը նոյն խելքն ունին, նոյն ճակատագիրը: Չեն կրնար մնալ նոյն տեղին վրայ: Ուրեմն մեր պատմութիւնն է, ինչպէս մեր ժողովուրդը, որ ջով արձակած է իր սահմաններէն դուրս: Սխալ է կըտրել նետել ջովը, որ կ'երկարի թեւի պէս: Վկայ է պատմութիւնը թէ երբեմն արմատն է փրկեր ջովը, երբեմն ջովն է փրկեր արմատը:

Ջով կոչեցէք արտասահմանը կամ շօշափուկ (թանթաքիւլ), Հայոց Պատմութեան գիրքը կը փակուի այն օրը՝ երբ գոյութիւն չունենայ Հայութեան արեւմըտեան հատուածը, որ այժմ կ'ապրի երկրէն դուրս՝ աչքը երկրէն ներս: Ա-

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Մարկոս Նաթանեան երկար պտոյտներ կատարած է, ասկէ 80 տարի առաջ, Թուրքիոյ Հայկական Նահանգներուն մէջ, եւ իբրեւ ընդհանուր տպաւորութիւն՝ հրատարակած է հետեւեալ յօդուածը (Մասիս, 1885 Յունուար 5).—

— Ամենուրեք երբ որ գիւղի մը հանդիպիք, դիւրաւ կրնաք ճանչնալ անոր բնակչաց ի՛նչ ազգէ լինելն ո՛չ միայն աղօթատեղւոյն արտաքին տեսքէն, այլ նըկատելով նորա չէն կամ անչէն, լաւ կամ յոռի մշակուած ըլլալէն: Առաջին վիճակի մէջ եղողներն Հայոց եւ երկրորդները Քրդաց կը վերաբերին:

— Երբ գիւղ մը զուտ հայ բնակիչ ունի, հոն ազատ ու բաց են կանայք, իսկ եթէ խառն լինի, արգելափակ ու ծածկ-

«ՅԱՌԱՋ» իրաւունք ունի, ուրեմն, ապրելու, որքան ատեն որ կը պահէ իր ոգին եւ գիծը:

Որքան ատեն որ կրնայ ձայնակցիլ բանաստեղծին.

Եղեգնեայ գըրչով երգեցի փառքեր,
— Քեզի ընծայ, իմ հայրենիք.
...Ու պայքար, պայքար, պայքա՛ր երգեցի,
— Ձեզի ընծայ, հայ մարտիկներ:

Եւ այստեղ է, ընկերներ եւ քաղաքացիներ, ձեր ալ ներշրչման աղբիւրը: Ամբողջ պատմութիւն մը, եւ մեր նշանախօսքը.— Ազատութիւն եւ հայրենիք: Եւ անոնց վերեւ ու անոնց շնորհիւ.— Աշխատանք: Ահա, մենք, ձեզի հետ, օտար սալայատակներու վրայ է որ կը թափենք մեր քրտինքը: Կը գըրենք ու կ'երգենք պայքարներն ու պարտութիւնները այս հալածական եւ հերոսական ժողովուրդին, որ կը տքնի ու կը տքնի դարերէ ի վեր: Երէկ՝ մանը ձեռքին եւ եզներն առջեւը, այսօր ածուխ տալով երկնակարկառ ծխնելոյզներու, կամ հրաշէկ երկաթ ծեծելով: Կամ կեանքի եւ մահուան կռիւը մղելով անդընդախոր հանքի մը ստորոտը:

1929 Շ.

բեւմտահայութիւնը, միւս կողմէ, առարկայական վկայութիւնն է մեր պատմութեան Միջերկրականեան թրոփիսմին: Բայց այս թրոփիսմը իմաստ չունենար այլեւս՝ երբ գոյութենէ կը դադրի արեւելեան հատուածը:

Կը նշանակէ՝ մեր պատմութիւնը դեռ վերջացուցած չի համարիր երկու հատուածներուն գոյութեան իրաւունքները:

Արդ, արեւմտահայութեան մէջ խորհրդանշան մըն էր Շ. Միսաքեան, խորհրդանշանական անձնաւորութիւն մը, որ կը բերէ նոյն հատուածին ամէնէն ազնուական եւ ամէնէն ժողովրդական ներկայացուցիչներուն հեւքը,— Վարուժանի շունչը, Մեծարենցի տենդը, Զօհրապի խօսքը, Զարդարեանի տենչը, Վարդգէսի թափը: Հրեղէն սերունդին ներկայութիւնը եւ իտէալը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Հատուած «Օրեր եւ Ժամեր»ու յառաջաբանէն)

եալ կը մնան նոքա: Այս երեւոյթը կը ցուցանէ որ հայկական նախնի կենաց մէջ կանայք հաւասար ազատութիւն կը վալեյէին իրենց արանց հետ՝ ի մասին արտաքս երեւնալու:

— Հովիտներու մէջ ընդհանրապէս Քրդաց գիւղերը լերանց սարաւանդներու կամ ստորոտներու վրայ շինուած են, իսկ Հայոցը՝ դաշտին մէջտեղերը:

— Ուր որ Քրդեր նուազ մոլեռանդ են կրօնապէս, նուազ թշնամի են Հայոց: Իսկ Թուրքաց ջերմ հաւատացեալներն աւելի բարեմոյն են:

— Ի Բալու իւր բոլոր գիւղերու տիրող գոյնն է կապոյտ, ի Քարբերդ սեւը, ի Վասպուրական կարմիրը եւ ի Տուրուբերան խառն:

— Զարսանճագի մէջ կանայք ընդհանրապէս շալվար կը հագնին, իսկ այրեր պճղնաւոր էնթարի: Քարբերդու գիւղերու մէջ ալ կանանց շալվար հագնելու սովորութիւն կայ: Այս երեւոյթը անհնար է տեսնել ի Վասպուրական եւ յայլ գաւառս: Շալվարներու տեսակներն ալ զանազան են:

— Զորրորդ Հայոց ու Բարձր Հայոց գիւղերն աւելի գեղեցկաշէն ու ճաշակաւոր են, բնակչաց ճաշակն ալ հաւասարապէս աւելի զարգացած է քան Վասպուրականի, Տուրուբերանի եւ Աղձնեաց գիւղերուն: Քսենոփոնի նկարագրած հայ գիւղերու հետքերը ի Տուրուբերան պայծառ կը տեսնուին:

— Ժամ 10ի ատենները երբ գիւղի մը քովէ անցած ատեն հարցնէք այն գիւղի բնակչաց միոյն թէ առաջիկայ գիւղը ո՞րչափ հեռու է, կը պատասխանէ միշտ երեք անգամ պակաս քան իսկականն, որպէսզի չօթեւանիք նոյն գիւղը եւ մեկնիք ի միւս գիւղն թէպէտ կէս գիշերին միայն հասնել կարենաք, իրեն հոգը չէ:

Նոյնպէս միշտ կրկին հաշուել պէտք է տեղւոյ մը հեռաւորութիւնը երբ գիւղացի մ'է նորա չափը ծանուցանող: Եթէ ժամացոյց չունենալնուն հետեւանք համարինք նոցա սխալմունքը, բայց ի՞նչ պատճառաւ երբեք աւելի չեն ըսեր իսկականէն ու միշտ պակաս կը ցուցնեն:

— Հայու մը համար հայ գիւղի մէջ աւելի նեղութիւն է օթեւանել քան քուրդ գիւղի մէջ, որովհետեւ հայ գիւղացիք բռնութեամբ միայն կը հոգան անցորդաց պէտքերը եւ զի գիտեն թէ հայ ճամբորդը բռնութիւն չի բանեցներ, կը զլանան անոր ինչ որ ուզէ, թէեւ վճարել փութայ դինը: Իսկ Քուրդերը ընդհակառակն աւելի լաւ կը վարուին հայ ճամբորդին հետ, բայց գողնալու ամէն ջանք չեն խընայեր անկից ինչ որ կարենան:

— Եթէ ճամբորդ մը ուղղակի Քուրդի մը տան դուռը իջնայ վստահաբար, թէպէտ ծանօթ չլինի անոր, մեծ սիրով կ'ընդունուի եւ պատիւ իսկ կը համարի հիւրընկալել զայն: Իսկ Հայք չեն ընդունիր ոեւէ ճամբորդ, մինչեւ գէթ թեթեւ ծանօթութիւններ չստանան նորա ո՛վ լինելուն վրայ:

— Ո՛ր գիւղին մէջ կամ շրջակայքը որ վանք կայ, այն վանքին յատկացեալ են նոյն տեղւոյ ամէնէն ընտիր հողերն ու պարտէզներն:

— Գիւղի մը, կամ քաղաքի մը, կամ գիւղաքաղաքի մը մէջ քանի եկեղեցի որ կայ, այնքան կուսակցութեանց բաժնուած են ժողովուրդներն: Այս երեւոյթը դիտելով մարդ՝ կը փորձուի կարծել թէ լաւ է որ ամէն գիւղ, գիւղաքաղաք կամ քաղաք միայն մէկ եկեղեցի ունենայ, որպէսզի փոքր ինչ միութիւն ունենայ եւ նուազ երկպառակեալ լինի: — Նոյնպէս մասնաւոր կողմնակցութեանց կամ թաղային յոյժ խտրական բաժանմանց պատճառ է տեղւոյ մը մէջ գետի, գետակի կամ վտակի մը գոյութիւնը: Քղի – Սասապա եւ Ալիւր գիւղը գերազանց օրինակ են ասոր:

— Մուշ թէպէտ աւելի մօտ է Վանայ, բայց լեզուի եւ սովորութեանց նմանութիւն բնաւ չունի Վանայ հետ, իսկ Դ. Հայքը (Քարբերդ եւ շրջակայքը) Վանէն խիստ հեռու գտնուելով հանդերձ աւելի նմանութիւններ ունին:

— Մշոյ մէջ գիւղացի երիտասարդներ սովորութիւն ունին երբեմն խիստ երկայն մազ ձգելու իրենց գլխոց վրայ: Արդեօք այս երեւոյթը, որ չի տեսնուիր բնաւ ուրիշ գաւառներու մէջ, շարունակութիւն կրնա՞յ համարուիլ Չինացւոց սովորութեանը, յորոց կը սերէին Մամիկոնեանք, նախահարք արդի Մշեցւոց:

— Որպէս ազգային պատմութեան մէջ կը տեսնենք, Մամիկոնեանք միշտ սէգ եւ խիզախ բնաւորութիւն ունէին: Այժմ եւս Մշեցիք այդպէս են: Իսկ Վասպուրականցիք, սերունդ Արծրունեաց, աւելի խորագէտ են քան խրոխտ:

— Հետեւեալ վանքերը հետեւեալ գաւառաց ամենամեծ ու առաջին ուխտատեղիք են. Բարձրահայեաց վանքը յԱրզնի ի սահմանս Տիգրանակերտու, Քաղցրահայեաց ի Բալու, Զարչարանաց յԵրզընկա, Ս. Բարթուղիմէոս յԱղբակ (Հէքքեարի), Աղթամար կամ Նարեկ ի Ռըշտունիս, Ս. Կարապետ ի Տարօն, Ս. Կիրակոս ի Քղի, Ոսկի – Աւետարան ի Զարսանճագ, Տիրամայր ի Գնունիս (Վան քաղքի հիւսիսակողման Թիմար ըսուած հովիտը), Անդղայ վանք ի Հայոց Ձոր, Վարագ ի Վանտոսպ (քաղաք եւ այդեստան սահմանափակեալ), Ս. Դանէիլ ի Խորխոռունիս (Պուլանըդ՝ եւն):

— Զանազան անունով գիւղեր կան որ բազում գաւառաց մէջ միանգամայն կը գտնուին, զորօրինակ, Նոր գիւղ, Բեր-

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Անոր նախնիքները Ֆէնուէյ շուկայի հին բնակիչներէն էին: Այն հին օրերէն, երբ ճամբաներուն վրայ շատ էին ձիաւոր կառքեր ու երկար մտրակներով կառապանները: Այն օրերէն, երբ սալաքարերուն վրայ կարծես միշտ տակառները կը գլտորէին: Այն երանելի օրերուն աղաւնիները կարճ թռիչք մը կ'առնէին ու կը կենային ձիերու մօտ, երբ մանաւանդ ուտելիքի պահն էր: Առատութիւն էր, առատութիւն՝ երբ ձիերը իրենց վիզերը կը թօթվէն ճանճ մը քշելու համար, երբ կերին տոպրակները անոնց գլուխներէն կախուած կ'ըլլային:

Երբ հետզհետէ պակսեցան եւ շատ պակսեցան ձիերը Ֆէնուէյի շուկայէն, աղաւնիները սկսան գաղթել զանազան տեղեր: Աւելի շատ եկան բնակութիւն հաստատելու Քինկս Չէփըլի, Սէնթ Փոլի եւ Փարք Սթրիտի եկեղեցիներուն կտուրներուն վրայ, շնորհիւ Հասարակաց Պարտէզի մուտքի այդ փոքրիկ հրապարակին, ուր կը կենան մարդիկ՝ աղաւնիները կերակրելու համար: Շատ բանուկ հրապարակ մը, ուրկէ կը բացուին մուտք ու ելքերը ներքնուղիներուն, հրապարակը նիկրօ փուլերուն, թերթ ծախողներուն, ձիարշաւի գաղտնի խաղարկութիւններուն, նաւաստիներուն ու ձիւթ ծամող լայն ժպիտներով աղջիկներուն:

Լիպոն, ի հարկէ ոչինչ գիտէր իր նախնիքներէն: Անոր համար աշխարհը երբեմն հսկայ զանգակ մըն էր, վերը կապոյտը, աղաւնիներու հրապարակը, պարտէզի արձանները եւ այն շրջանակը, ուր կը դառնային խումբով: Այդ խումբին հետ յաճախ թռիչք կ'առնէին Լիպոն եւ Շիվան:

Կեանքը միշտ արեւոտ էր ու խաղաղ այդ երկու սիրահարներուն համար: Յաճախ երկուքը միասին թեւ կ'առնէին ու կը բարձրանային աւելի վերերը եւ անոնց այնպէս կը թուէր, որ արդէն մտած էին երկնքին մէջ:

Կրկնե՞լ, որ Շիվայի սիրունութեան համբաւը տարածուած էր Սէնթ Փոլի եւ Քինկս Չէփըլի կտուրի բնակիչներուն մէջ: Տեսնես, արու աղաւնիներ, երիտասարդ թէ տարեց, անոր շուրջը կը դառնային վիզերու թուլցած փետուրներով: Այդ մօտեցումները շատ անգամ կռուով կը վերջանային:

Լիպոն լաւ կռուող էր:

Օր մըն ալ անծանօթ, բոլորովին անծանօթ աղաւնի մը իջաւ Փառք Սթրիտի եկեղեցիի կտուրին վրայ: Այնտեղ եղողները նայեցան անծանօթին: Չէ, լաւ երեւոյթ չունէր: Գլուխը կարծես քիչ մը ագռաւի կը նմանէր. մրոտ բան մը կար վրան: Այնպէս կը քալէր, որ կարծես թէ կոռուող կը փնտռէր իր դէմ: Ան մօտեցաւ կտուրի ծայրին թառած աղաւնիի մը եւ կտուց նետեց անոր կռնակին՝ անշուշտ առանց պատճառի: Խեղճ աղաւնին յանկարծակիի եկած՝ թեւ բացաւ ու հեռացաւ:

Անծանօթ աղաւնին, բիրտ ու կռուազան, մօտեցաւ երկրորդի մը եւ փախցուց տեղէն: Ու մէկիկ մէկիկ սկսան թեւ առնել կտուրին աղաւնիները, երբ այդ անծանօթը կը սկսէր հետզհետէ անոնց մօտենալ կտուցի աջ ու ձախ հարուածներով:

Չգիտէին թէ ո՞ր տեղէն եկած էր այդ աւազակային երեւոյթով աղաւնին: Ենթադրեցին, որ հիւսիսային կայարանի աղաւնիներէն էր, որովհետեւ մրոտած երեւոյթ ունէր: Կտուրի բնակիչները իրարու ետեւէ հեռացան, կարծես մօտեցողը փորսող կատու մը ըլլար:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(2 Շար.)

Հասուն, վաւերական եւ յանախ անփոխարինելի արժէքներ են որ կ'իյնան աշնան տերեւներու պէս : Ամայութիւնը հետզհետէ կը գրաւէ բոլոր դիրքերը, դեղնած տերեւներ ձգելով իր ետին ...

Հաւատա՞նք թէ գոնէ այս երեւոյթը պիտի ցնցէ քնացողները եւ քընացնողները, որպէսզի ցնցուին եւ հերթափոխներ հասցնեն, դիրքեր գրաւեն :

Այլապէս, մեր հանրային կեանքը եւ մշակոյթի անդաստանն ալ հոգետուն պիտի դառնան :

Շ.

դակ, Թիլ եւայլն. իսկ կան անուանք որ յատուկ են, զորօրինակ, Ալիւր ի Վան, Հաւաւ ի Բալու, Ցրօնք ի Տարօն, Դարման ի Քղի, Բէրշէնք ի Քարբերդ, Կոտառիճ ի Զարսանճագ եւայլն :

— Զարսանճագի մէջ ընդունելութեան անցեալը ման կը վերջաւորի, ի Վան եւ շատ տեղեր ուկ, ինչպէս թրջած, թրջման, թրջուկ, կամ կոտրած, կոտրման, կոտրուկ եւայլն, ի Վասպուրական այ կը հնչուի է. իսկ ի Դ. Հ. այս է կը հնչուի այ. զորօրինակ հայր, մայր, հէր, մէր, կ'անէ, կ'անայ, կը նեղէ, կը նեղայ եւն. ի Զմշկածագ, եկեսցուք, սիրեսցուք եւն. այսպիսի առաջին դէմքի նմանաձայն խոնարհմունք երկրորդ դէմքի նշանակութիւն ունին, զորօրինակ վերոյիշեալ բառերն կը նշանակեն եկի, սիրեցէք : Ի Վան եւ ի Բաղէշ ետուր երկրորդ դէմք երրորդի իմաստ ունի, եւ «ետուր»ն կը նշանակէ «տուաւ», բայց Վանայ մէջ է տառն քիչ մը ի տառին պէս հնչելով. նաեւ ի Վան հ տառն խ կը հնչուի, զորօրինակ հաց, խաց :

Լեզուաբանական այսպիսի հետազօտութիւններ խիստ ընդարձակ են : Մտադիր եմ զանոնք յօդուածով մը ներկայացնել :

— Դաշտային բազմաթիւ գիւղերու մօտ արուեստական հողաբլուրներ կանգնուած կան, գլխաւորապէս Թիլ կոչուածներու մօտ, այդ կը ցուցնէ որ նոցա վրայ կռատուններ կամ լոկ կուռքեր հաստատուած են եղեր, երբ նախքան զքրիստոնէութիւն « ի բարձունս կամ ի բարձանց» կ'աղօթէր ժողովուրդն :

— Հայաստանի քաղաքները մեծ մասամբ շինուած են կամ լերանց կիրճերու մօտ, կամ ստորոտը եւ կամ գետի մը եզերքը : Միմիայն Քարբերդը ճիշդ լերան գագաթին վրայ է եւ այդ իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ է : Դաշտային մեծ հովտաց մէջի քաղաքներն ալ, թէպէտ թուով քիչ, առ հարկի հարթ մակերեւոյթի վրայ շինուած են : Վան, Երիզա, Կարին վերջին տեսակէն են : Բաղէշ, Մուշ, Բալու, Ակն, Արաբկիր, Բաբերդ եւայլն առաջին կարգին կը պատկանին : Դաշտայիններն աւելի պարիսպ ունին քան լեռնայինները :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

Սէնթ – Անթուանի գաղութը սկիզբէն ի վեր եղած է շինարար եւ համերաշխ : 1928ին, ձեռամբ երջանկայիշատակ եւ շինարար Պալաքեան սրբազանի, կառուցուած է Ս. Թադէոս մատուռը :

Մինչեւ 1939 մօտ 120 երկսեռ աշակերտներ կ'ուսանէին մայրենի լեզուն՝ թաղին դպրոցին մէջ, ամէն տարի : Պատերազմին՝ ամէն ինչ մոռացութեան տրուեցաւ : Պատերազմէն ետք բազմաթիւ ջանքեր թափուեցան վերակենդանացնելու համար մայրենի լեզուի ուսուցումը, սակայն, մեծ արդիւնք չտուին : Այսօր, շաբաթական մէկ պահ միայն, եւ այն ալ հազիւ երեսուն աշակերտներու համար, երբ գաղութին համրանքն է 420 ընտանիք : Դասաւանդութիւնը ձրի է : Նոյնպէս՝ գիրքերը : Այսուհանդերձ, ծընողքները անտարբեր են : Բարեբախտաբար, եկեղեցիին հանդէպ հետաքրքրութիւնը մեծ է : 1931էն ի վեր, ամէն Կիրակի եւ տօնական օրերուն եկեղեցական արարողութիւններ կը կատարուին կանոնաւոր կերպով : Ունինք լաւ մարզուած երկսեռ դպրաց դաս մը : 1952էն մինչեւ այսօր բազմաթիւ առիթներով նորոգութիւններ կատարուած են եկեղեցիին մէջ : Շինուած է հովուատուն, զանգակատուն, եւայլն : Ընդհանուր ծախք եղած է չուրջ 52·100 Ֆրանք :

Յունուար 17ին, Սերովբէ Արք. աւագ սարկաւագի աստիճան շնորհեց կիսասարկաւագներ Միհրան Քէյլէլեանի եւ Արամ Սանտըգճեանի :

ԹԱՂԵՅԻ

×

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

ԿԱՓ.— Ալպեան լեռներու գոգին մէջ, այստեղ ունինք փոքրաթիւ հայ գաղութ մը : Առհասարակ բոլորն ալ բարեկեցիկ : Մեր հայրենի երկիրը յիշեցնողկլիմայով, ձմեռը առատ ձիւն, ամառը բարեխառն, այս իսկ պատճառով ամէն տարի կ'ունենանք բաւական թիւով Հայեր, Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն, որոնք իրենց արձակուրդը կուգան անցընելու : Եւ այսպէս քիչ մը թարմութիւն կը բերեն մեր թմրած գաղութին :

Ոչ դպրոց ունինք, ոչ ալ հաւաքական կեանք : Կայ անուանական «Միութիւն» մը, որ «կ'ապրի» ... բան մը չընելով : Այս բոլորին պատճառը գլխագիր եսը : Եւ ժողովուրդը անտարբեր կը մնայ, չի հետաքրքրուիր ազգային կեանքով :

Երիտասարդութիւնը, վաղուան մեր յոյսը, արդէն պարպուած Հայութենէ, ամէն օր քիչ մը աւելի կը հեռանայ իր առաքելութենէն ու պատմութենէն :

Հայախօս հին սերունդը տարուէ տարի զգալի կերպով կը նօսրանայ : Անցած տարի ունեցանք չորս կորուստ :

Ունինք սակայն երկրէն նոր եկած թարմ ուժեր, որոնք սիրով յանձն կ'առնեն հայերէնի դասեր տալ հոս ծնած սերունդին : Ունինք տրամադրելի սրահ, աշակերտ՝ ամէն տարիքէ, դասարան մը լեցունելու չափ : Բայց մեր «Միութիւնը» զբաղած է « բարձր գործերով» , իմա Եսի փառաբանութեամբ :

Անցած ամառ, երբ Փարիզէն, Լիոնէն, Մարսէյլէն եւ ուրիշ տեղերէ ազգայիններ հոս իրենց արձակուրդը կ'անցընէին, ընտանեկան հանդիպումի մը ընթացքին, թելադրուեցաւ որ հայերէնի դասաւանդութիւն մը բացուի փոքրերուն համար, դասախօսական հաւաքոյթներ կազմակերպուին : Եթէ դասախօսութիւնը դժուար է մտաւոր պատրաստութիւն ունեցող անձի չգոյութեան պատճառաւ, դպրոցը կարելի է, սակայն : Մտիկ ընողը ո՞վ :

Զգաստացիր, Կափի Հայութիւն, վաղը արդէն ուշ է :

ԿԱՓՅԻ

... Ախտանշանները կը տեսնենք արդէն, ամենօրեայ կեանքի զանազան երեւոյթներուն մէջ :

Բազմաթիւ պիտանի տարրեր ոչ միայն անցեալ կամ հեռաւոր փառքերով կ'օրօրուին, այլեւ կը գոհանան իրենց ունեցած պաշարով : Երեսուն – քառասուն տարի առաջ ամբարուած գիտելիքներով :

Ուսումնականներ, ազգային վաստակաւորներ կամ յօդուածագիրներ ունինք որոնք պատգամներ կ'արձակեն չորս պատի մէջ, առանց հինգ տասը գիրք թղթատած ըլլալու :

Եթէ ուշադիր ակնարկ մը նետէք մամուլին վրայ, պիտի տեսնէք որ մեծ մասով երբեմնի Պոլսահայ թերթերէն ալ ետ մնացեր են, հակառակ իրենց շռնդալից աղմուկին :

Ոչ միայն գաղափարական տեսութիւններով և քննական վերլուծումներով, պաշարով եւ բարոյականով, այլեւ շարադրութեամբ : Նոյնիսկ լեզուով :

Մակարդակը խախտեր է եւ կ'երերայ : Հետզհետէ կը ծռի եւ կ'իջնէ :

Այսպէս նաեւ հանրային գործունէութեան միւս ասպարէզներուն մէջ :

Ուր որ լնացում կը տիրէ ծաղիկ չի բուսնիր :

Շ.

ԻՆՉ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ,
ԻՆՉ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Ի՜նչ անձկութեամբ, ի՜նչ անձկութեամբ
Կը սպասեմ քեզ, Երեքշաբթի ,
Ի՜նչ մանկունակ, ի՜նչ մանկունակ
Խինդով մը դուն թրթիռ կուտաս,
լոյս – շող կուտաս
Իմ էութեան , Երեքշաբթի :

Այսօր Շաբաթ ու Կիրակի, յետո՞յ ,
յետո՞յ, Երկուշաբթի
Ու կը համրեմ ու կը համրեմ
Ժամ ու վայրկեան, Երեքշաբթի :

Տօն է այսօր, տօն է այսօր ,
Արեւ ցաթեց, երեքշաբթի :

Այսօր կուգայ, հիմա կուգայ ,
Խանդակաթ, ա՜խ, մայրս կուգայ .
Ու ի՜նչ գորով ու ի՜նչ գորով
Կը հոսի ներս, ցած ու խոնաւ
բանտախուցէս :

Այսօր կուգայ, հիմա կուգայ ,
Քոյրս քնքոյշ հիմա կուգայ ,
Ու թարմ ու ջերմ
Ի՜նչ քաղցրութիւն, ի՜նչ քաղցրութիւն
Կը ծորէ ներս մենաւորիկ ցուրտ խցիկէս :

Այսօր կուգայ, հիմա կուգայ ,
Սիրականս ահա՛ կուգայ ,
Ի՜նչ հեշտութիւն, ի՜նչ հեշտութիւն
Կ'ալեկոծէ մռայլ հոգիս :

Այսօր կուգան, հիմա կուգան,
Մտքի, սրտի քոյրեր բուրեան
Օ՜, ի՜նչ սարսուռ, օ՜, ի՜նչ սարսուռ
Կը սաւառնի խուցիս վերեւ :

Ի՜նչ անձկութեամբ, ի՜նչ անձկութեամբ
Կը սպասեմ քեզ, Երեքշաբթի,
Ի՜նչ մանկունակ, ի՜նչ մանկունակ
Խինդով մը դուն թրթիռ կուտաս ,
լոյս – շող կուտաս
Իմ էութեան, Երեքշաբթի :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1918 Օգոստ. Կեդր. բանտ

Եթէ մեզի կ'իյնայ միշտ եւ ամէն տեղ յիշեցնել «Կանչէ կռունկ»ը այդ չի նշանակեր թէ մեր ջիղերը պիտի թմրին միայն երգելով եւ հառաչելով, եւ յետոյ հեռաւոր սուրբերու կամ հրաշքներու ըսպասելով :

Փորձենք երգը վերածել իր բուն իմաստին .

Կանչէ՜ կռունկ, կանչէ, քանի գարուն է.

Ա՜հ, հաւատալ, գործել : Գործե՜լ, քանի գարուն է : Վաղը շատ ուշ մնացած կ'ըլլանք :

Եւ ատոր համար ալ, աւելի ու աւելի մօտենալ տարագիր բազմութիւններուն : Դառնալ աւելի խանդավառ ու վճռական :

Ու կազմակերպուիլ, կազմակերպուիլ : Բոլոր ճակատներու վրայ :

Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Վնաս չունի, — պատասխանեց Գրիգոր :— Հոս ուրիշ նաւակ չկայ : Եթէ մեզ տեսնեն ալ, ժամանակ կ'անցնի մինչեւ որ նաւակ մը ճարեն :

Ու դէպի նաւակ սկսան վազել :

— Եկէ՜ք :

Լուսինը կը լուսաւորէր ծովը ու դըղեակին բարձր պարիսպները, որուն դէպի ծով նայող չորս աշտարակները՝ սրածայր գլխարկ կրող չորս հսկաներու կը նմանէին մութին մէջ :

Երբ նաւակին քով հասան՝ փողոցի կողմէն տրոփիւններ ու զէնքերու շառաչ մը լսուեցան :

— Կուգան , — սարսափեցաւ աղջիկը :

Գորտերը աւելի աշխոյժ ջուր պիտի չցատկէին՝ քան երկու դնչուները նաւակին մէջ , բայց միւսներն ալ աճապարեցին :

— Նաւակը պզտիկ է, — մտահոգուեցաւ Գրիգոր :

Բայց ձայնը խեղդուեցաւ մութ փողոցի կողմէն եկող աղմուկէն :

Մեքչէի դնչուի ձեռքէն յափշտակեց երկու թեւճակները ու մէկ ցնցումով փրցուց անոնց կաշիները :

— Նստեցէք :

— Հեռացուր նաւակը,— գոչեց Գրիգոր :

Մեքչէի սակայն կեցաւ ոտքերը բացած ու թին օդին մէջ բարձր բռնած սպասելով այն Թուրքին, որ ընկերներէն գրեթէ հարիւր քայլ առաջ անցած իրենց կողմը կը վազէր :

— Հոս եկուր Տերվիշ , – գոչեց կրակ կտրած, — հոս եկուր :

Եումուրճաք ընկրկեցաւ, միայն դաշոյնը փայլեցաւ ձեռքին մէջ :

— Եկուր , ըսի քեզի, — քաջալերեց զինքը Մեքչէի :

Ու փոխանակ նաւակը հեռացնելու՝ դուրս ցատկեց մէջէն ու թին ձեռքը բռնած դէպի Եումուրճաք խոյացաւ :

Տերվիշը դարձաւ եւ փախաւ :

— Ալ կը բաւէ, եկուր.— համբերութիւնը կորսնցուց Յովհաննէս Թէօրէօք , — չե՞ս տեսներ հիմա վրանիս կը հասնին :

Մեքչէի հանդարտաքայլ դարձաւ նաւակին քով ու մէկ հրելով ջուր մղեց զայն :

Բայց հալածողներն ալ հասան, ու հատաղի աղաղակ մը ընկերացաւ նաւակի տատանումին :

Իրապէս բեռը շատ էր, նաւակը հազիւ թիզ մը միայն ջուրէն դուրս կը մնար : Պէտք էին անշարժ նստիլ նաւակը չտատանելու համար :

Սփահիները վեր վար սկսան վազել ափին վրայ նաւակ մը ձեռք ձգելու համար :

— Քայրքնի՜, քայրքնի՜ (նաւավար),— կը պոռային, — պրէ պրէ, քայրքնի՜ :

Մեքչէի դնչուին դարձաւ :

— Դէպի ո՞ր կողմը :

Գնչուն նաւակին միւս ծայրը կծկած էր ու այնպէս մը կը կափկափէին ակռաները՝ որ հազիւ կրնար պատասխան տալ :

— Դա – դա – դառնանք բերդին միւ – միւ – միւշ կողմը, մե–մե–մեծապատիւ կտրիճ իմ :

— Ի՞նչ կայ բերդէն անդին :

— Ո – ո – ոչինչ :

— Դա՞շտ , անտա՞ռ :

— Այ – այ – այդիներ, թը – թը –թը– փոտ տեղեր :

Գրիգոր ձեռք առաւ թին ու երկար քաշոցներով կը թիավարէր :

Գնչուհին յանկարծ ճչաց :

— Նաւակ գտան :

Իսկապէս ափէն նաւակ մը մեկնեցաւ , մէջը վեց հոգի նստեր էին, բայց անոնք ալ միայն երկու թի ունէին :

Անշուշտ միւս Թուրքերը ցրուած պիտի ըլլան ուրիշ նաւակ մը գտնելու համար :

— Տեղդ ինծի տուր, — ըսաւ Մեքչէի Գրիգորին, — ես աւելի ուժով եմ : Քանի՞ հոգի ենք :

— Վայ, վայ, վայ , — կը դողդղար դնչուն :

Մեքչէի լուռ կը թիավարէր դէպի արեւելք : Թուրքերու նաւակը կը հետապընդէր զիրենք :

— Եթէ ուրիշներ չգան, — խորհրդեց Մեքչէի, — ես թիով կը գործեմ , իսկ դուք ինչպէս որ կրնաք :

— Հոս դժուար պիտի ըլլայ կռուիլ , — ըսաւ Գրիգոր , — եթէ մեզի հասնին երկու նաւակներն ալ կը դառնան : Ես խորհուրդ կուտամ դէպի Սկիւտար նաւելու :

— Ո՞վ չի դիտեր լողալ :

— Էշ, մեծապատիւ տէր իմ , — կը դողդղար դնչուն :

— Եթէ նաւակը յանկարծ դառնայ, քիթին փաթթուէ :

— Ոչ այնպէս Ստեփան , — գլուխը ցնցեց Գրիգոր, — դէպի միւս ափը թիավարէ, ուր միայն մինչեւ մէջք կը հասնի ջուրը , որպէսզի կարենանք ոտքի կրռուան մը ունենալ : Երբեմն երբեմն թիովըդ ջուրին խորութիւնը չափէ :

— Յետո՞յ :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՊՈՒՔ – ՊԷԼ – ԷՌԷՆ Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պ. Կ. Քողեանի (Սէն – Ժերոմ – Մարսէյլ) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճուհի Մազլըմեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ողբ. ամուսնոյն եւ հօր՝ ՄԻՀՐԱՆ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ այս Կիրակի առաւօտ (31 Յունուար) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ 15 Բիւ Ժան Կուժոն) :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիրուհի Տուրկութեանի եւ Պ. Օննիկ Իսրայէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէսինի եկեղեցւոյ եղած են հետեւեալ նուէրները :—

Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Տէր – Սահակեան քսան Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պապիկեան տասը, Տէր եւ Տիկին Ադամ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Ալէքսանեան, Այրի Տիկին Զարուհի Ալէքսանեան հինգական Ֆրանք :

×

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը Այրի Տիկին Պ. Տակառեանէ շընորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ֆրանք Նոր Տարւոյ առթիւ :

Նոյն առիթով Տիկին Մարիամ Տակառեան տասը Ֆրանք եւ Տիկին Ս. Ֆերեն – կիւլեան տասը Ֆր. կը նուիրեն :

Տիկին Ե. Թորոսեան իր ամուսնոյն մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 20 Ֆրանք կը նուիրէ :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով : Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :

Պիտի ըլլայ շարք մը դասախօսութիւններ, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուալօ) :

Առաջին դասախօսն է Պ. Վարդան Եղիշէեան, նիւթ ունենալով.— « Հայոց Միջնադարեան յարաբերութիւնները Բիւզանդացիներուն, Արաբներուն, Խաչակիրներուն եւ Թուրքերուն հետ » :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ » :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին :

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

Grand Bal

Samedi 30 Janvier à 21 heures

Organisé par
L'AERO-CLUB RENÉ MOUCHOTTE

Présenté par CHABRIANT

Dans les Salons de l'Hôtel de Ville

LE BOURGET

TONY RALLO

et sa formation des
GRANDS CABARETS PARISIENS

EN ATTRACTION

BALLETS FOLKLORIQUES ARMÉNIENS

Avec la fameuse danse du couteau

Direction Mme KUTNERIAN

TENUE CORRECTE

PARTICIPATION AUX FRAIS 8 F.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, 235 Բիւ Մունէյրա : Կոկիկ յայտագիր :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Բիւ տը լա Տէֆանս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նըւագ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, կը մասնակցին .— Տիկին Մեքենանեան, Պ. Բուշունեան, Գարակէօզեան, եւն. :

Ճոխ պիւֆէ : Աճուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ 30ԱՄԵԱԿԸ

ԽՆՋՈՅՔ – ՃԱՇԸ
որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 7ին :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցերական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
Ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

		ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք, ՆՈՒԻՐԵՑԷ՛Ք ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Օրեր եւ ժամեր	20 ֆր.
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Բուռ մը Տոմս	15 ֆր.
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	Նահանջը առանց երգի Յարալէզներու Դաւաճանութիւնը	7 ֆր. 7ֆր.
Մ. ԻՇԽԱՆ	Ոսկի Աշուն (բանաստեղծ.)	10 ֆր.
ՎԱՀԷ ՔԱՉԱ	Կարթը	5 ֆր.

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 16ին

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Ցանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԿՈՉ

Փոն Տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը ձեռնարկած է Ազգ. Տան մը չինութեան, դպրոց եւ սրահ մը ունենալու համար, որ միեւնոյն ատեն ծառայէ մեզի որպէս եկեղեցի, արդէն հիմը դրուած է, մէկ մեթր ալ հողէն բարձրացած : Տեղւոյս Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ մեր պատուարժան հայրենակիցներուն եւ Միութիւններուն, որ իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերեն այս սրբազան գործին :

Այն հայրենակիցները, որոնք կարեւոր գումարներով կ'ուզեն մասնակցիլ, իրենց անունները պիտի արձանագրուին չէնքին ճակատը եւ «բարերար» պիտի կոչուին :

ԿՆԻՔ

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 27 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10217 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.217

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Մարդ մը Մեռաւ

Պատմութեան էջ մը փակուեցաւ առջի օր, մահովը մարդու մը որ իր դրոշմը դրաւ ամբողջ շրջանի մը վրայ :

Զըրչիլ միայն Անգլիոյ պատմութեան չի պատկանիր : Եթէ Մեծն Բրիտանիա, միշտ հպարտ իր զաւակներով, բախտն ունեցաւ որ Զըրչիլ անգլիացի ծնի, ատիկա չի նշանակեր որ մարդը չըլլայ համաշխարհային բացառիկ դէմք մը, պայծառատես քաղաքագէտ մը, սուր դիտող մը, որու կատարած գործը շատ աւելի մեծ պիտի ըլլար, Եւրոպայի համար, եթէ կրցած ըլլար պարտադրել իր տեսակէտները Ռուզվէլթի մը :

Զըրչիլ եղաւ այն մարդը, որ Բ. Աշխարհամարտի ողբերգական օրերուն, հաւատք ներշնչեց ոչ միայն իր ժողովուրդին, այլեւ բոլոր ազատ ազգերուն : Խոստացաւ «քրտինք, տառապանք, արցունք եւ արիւն », դիմադրութեան կամքը ստեղծեց անոնց մէջ որոնք պատրաստ էին զինաթափ ըլլալու, արդէն իսկ յուսալքուած :

Ազնուական եթէ ոչ ծնունդով այլ՝ խառնուածքով, ինչ որ աւելի դժուար է եւ տրուած չէ ամէն մարդու, քաջ եւ անխոնջ, Ուինսթըն Զըրչիլի բովանդակ կեանքը եղած է պայքարիլ ու յաղթել : Յաղթել նոյնիսկ հիւանդութիւններու, արկածներու, մշտական դժուարութեանց :

Զունէր կեղծ համեստութիւններ, որոշ պաշտօնակիցներու պէս եւ Փօլ Ռենօ կը պատմէ թէ օր մը ըսած է իրեն. ակնարկելով իր յաջորդին՝ Իտընի նախարարներուն.— « Կ՚ըսեն թէ ձանձրացած են իշխանութեան գլուխ ըլլալէ : Ես երբեք չեմ յոգնած՝ երբ իշխանութեան գլուխն էի : Միակ բանը, որ զիս յոգնեցուցած է, ընդդիմութեան մէջ ըլլալն է » :

Նափոլէոն կ՚ըսէր թէ «ամէն մեծութիւն տխուր է», երբեք տխուր չէ եղած սակայն մեծութիւնը Զըրչիլի համար : Սիրած է կեանքը իր բոլոր հաճոյքներով : Ծխել, խմել, ապրիլ, վայելել կեանքի լաւագոյնը, մաս կազմած են իր իղձերուն :

Ախոյեան մեծութեանց, անտեսած է սակայն փոքր ազգերը եւ անոնց արդար իրաւունքներն ու շահերը : Այդ պատճառաւ կան փոքր ազգեր, որոնք գիտցած են թէ պէտք է յաճախ ըլլալ վերապահ՝ մեծերու նկատմամբ, ըլլալ դժգոհ՝ մեծերէն, այն մեծերէն որոնք մեծութիւն չեն համարած զբաղիլ փոքրերով :

Նահանջ չընդունող, ինք է որ Տէօնքէրքի (1940) վաղորդայնին պիտի յայտարարէր .— « Ոչ պիտի դողդոջենք, ոչ ալ ընկղմինք : Պիտի երթանք մինչեւ նըպատակը : Պիտի պաշտպանենք մեր կըղզին, ինչ գինով ալ ըլլայ : Պիտի կռուինք ծովեզերքներու վրայ, պիտի կռուինք մեր արտերուն մէջ, պիտի կռուինք մեր բլուրներուն վրայ, պիտի կռուինք մեր փողոցներուն մէջ : Անգլիա երբեք անձնատուր պիտի չըլլայ » :

1940 Յունիս 18ին, պիտի արտասանէր ուրիշ պատմական խօսք մը.— « Եթէ բրիտանական կայսրութիւնը եւ Հասարակապետութիւնը դեռ հազար տարի դիմանան, մարդիկ միշտ պիտի ըսեն.— « Կայսրութեան եւ հասարակապետութեան ամէնէն գեղեցիկ օրը եղաւ Յունիսի այդ օրը» :

Մարդ մը մեռաւ : Եւ «մեռած, ինչպէս կը յիշէ «Քոմպա»յի աշխատակիցը, գընաց միացաւ Պղուտարքոսի նշանաւոր մարդոց եւ Հանրապետեան Հռովմայեցիներուն որոնք, ամէնէն կործանարար վրտանգներու ատեն երբեք չյուսահատեցան Հռոմէն » :

Մարդը, դեռ երիտասարդ յաղթեց ծանր արկածի մը, մարդը, աւելի ուշ, յաղթեց հիւանդութեան, պատերազմական ճակատի վրայ՝ զինուորը վտանգին, քաղաքական կեանքի մէջ՝ մեծ դիւանագէտ, բացառիկ հոտառութեան տէր ռազմագէտ, յաղթեց զրկանքին, յոյս ու հաւատք ներշնչեց ու դիմացաւ, դիմացաւ երկար : Բախտն ունեցաւ իր ամբողջ յստակատեսութիւնը եւ իմացականութիւնը պահել խոր ծերութեան մէջ : Մարդը որ ամէն բան գիտցած էր, գիտցաւ նաեւ ծերանալ, որ արուեստներուն ամէնէն դժուարն է :

Եւ օր մը սակայն, պիտի հանդիպէր նոր թշնամիի մը, որ պարտութիւն չէ ճանչցած : Տասը օր պիտի տեւէր Զըրչիլի վերջին պայքարը, ուր առաջին անգամ ըլլալով պիտի պարտուէր :

« ՅԱՌԱՋ »

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՍԳԱՅ ԻՐ ՄԵԾ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

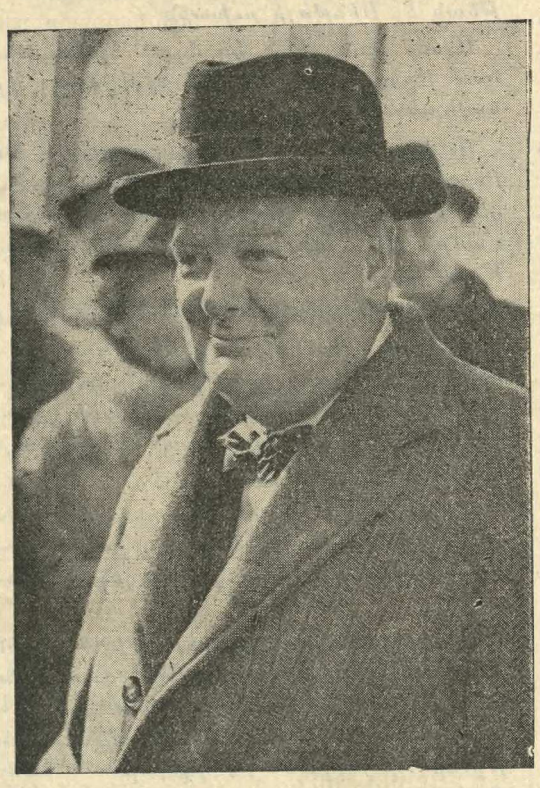

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԸ

Բովանդակ Անգլիան սկսած է արդէն ապրիլ Զըրչիլի յիշատակներով : Հեռատեսիլ, ձայնասփիւռ, մամուլ, խանութ, վաճառատուն, ամէն կողմ «Օրուան մարդն է» Զըրչիլ, իր նկարներով, իր կեանքի մանրամասն պատմութեամբ : Իրաղեկները կը հաստատեն թէ Ուելինկթընէն ի վեր ոչ մէկ անգլիացի նման պատիւներու արժանացած է : Կը յիշուի թէ 1945ին մերժած էր դուքսի տիտղոսը զոր իրեն ուզած էր տալ Գէորգ Զ. թագաւորը : Քաջ դիտակից շքանշաններու եւ տիտղոսներու արժէքին, նախընտրած էր մնալ ազնուական մը իր կեանքով քան ծնունդով կամ տիտղոսով : Մերժած էր նաեւ թաղուիլ մեծերու կարգին, մարմարեայ սառ շիրիմներու ներքեւ Ուեսթմինսթըրի մէջ եւ նախընտրած էր իր վերջին, ու առաջին, հանդիստը գտնել Պլէտոնի գերեզմանատունը, ուր կը հանդչին արդէն իր հայրերը :

Զորեքշաբթի օր, Զըրչիլի դագաղը կը փոխադրուի Հայտ Փարք Կէյթի իր բնակարանէն Ուեսթմինսթըր : Փոխադրութենէն ետք, ժողովուրդը պիտի կարենայ տողանցել մինչեւ Ուրբաթ :

Շաբաթ օր կը կատարուի ազգային յուղարկաւորութիւնը : Եօթը հազար զինուոր պիտի տողանցեն, ութ հազար ոստիկան պիտի հսկեն կարգապահութեան, ինչ որ չէր տեսնուած Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, Էլիզապէթի թագրութենէն ի վեր :

Թագուհին, արքայական ընտանիքը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրերը պիտի չմասնակցին թափօրին այլ ուղղակի Սէնթ – Փօլ եկեղեցին երթան : Բուն թաղումը, Պլէտընի գերեզմանատան մէջ, պիտի կատարուի ընտանեկան սեղմ շրջանակի մը մէջ, ինչպէս գիւղի որեւէ թաղում :

Սուգը պիտի տանի Էլիզապէթ թագուհին : Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Յունաստանի, Դանիոյ, Նորվեկիոյ թագաւորները, Պօտուէն անձամբ պիտի չմասնակցի յուղարկաւորութեան եւ Պելժիոյ արքունիքին կողմէ ներկայ պիտի ըլլայ իշխան Ալպէր : Պետական զեկավարներու կարգին, յիշենք տը Կոլ, շատ հաւանաբար Ճոնսըն, Էրհարտ, կողքին ունենալով Արտաքին նախարար՝ Շրէօտէր, հաւանական կը նկատուի նաեւ Ատընաուրրի ժամանումը : Շուէտի, Աւստրալիոյ, Քանատայի, Դանիոյ վարչապետները : Իսրայէլի Հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը :

Երկուշաբթի օր, Անգլիոյ խորհրդարանը իր յարգանքը մատոյց Զըրչիլի : Առաջին առթիւ Ուիլսըն խօսնակին յանձնած է Էլիզապէթի պատգամը : «Գիտեմ որ իմ բոլոր հպատակներուս փափաքն է որ Սըր Ուինսթըն Զըրչիլի կորուստը, ոգեկոչուի ամէնէն պատշաճ ձեւով : Որոշեցի որ Սըր Ուինսթըն Զըրչիլի մարմինը պիտի հանդչի Ուիսթմինսթըր, ապա յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուի Սէնթ Փօլ Մայր Տաճարին մէջ» :

Վարչապետը խօսք առած է, խնդրելով երեսփոխաններէն որ անմիջական նկատողութեան առնուի թագուհիին պատգամը, ապա իր կարգին, ոգեկոչած է Զըրչիլը : Բոլորը համաձայն են ըսելու համար թէ Ուիլսընի ճառը գլուխգործոցներէն մէկն է զոր կարելի եղած է լսել բրիտանական խորհրդարանին մէջ : Հիանալի պատկեր մը գծած է, յիշելով պետական մարդը, ազատագրողը, զինուորը, գրագէտը, եւ վերջին տարիներու լուռ ծերունին : « Սըր Ուինսթըն եւ այն առասպելը զոր եղած էր իր մահէն շատ առաջ, ոչ թէ Մեծն Բրիտանիոյ այլ աշխարհի կը պատկանի, ոչ թէ մեր դարաշրջանի այլ բոլոր դարաշրջաններուն : Սըր Ուինսթըն, հետեւելով իր ամէնէն մեծ նախորդներուն, իր մեծութիւնը կ՚առնէր այս Ժողովէն եւ ինչ որ ըրաւ ու ինչ որ ըսաւ հոս, պիտի վերապրի ցորչափ անգլերէն լեզուն խօսուի ու կարդացուի : Բացառիկ օժանդակութիւն մը բերաւ մեր դարաւոր խորհրդարանական հիմնարկութեան մեծութեան : Եղաւ մեծ խորհրդարանական մը, բայց ոչ դիւրին խորհրդարանական մը : Եղաւ մեծ ռազմիկ մը եւ կուսակցութեանց միջեւ վիճաբանութիւնները պատերազմ մըն են : Այս պատերազմին, ան բերաւ հարկ եղած զէնքերը.— բառեր որ կը վիրաւորեն բայց չեն սպաններ, կը փորձեն համոզել ոչ թէ քանդել » :

Ուիլսըն փափաք յայտնեց որ Զըրչիլի աթոռը Խորհրդարանի մէջ, միշտ պարապ մնայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՕՂՈՍ Զ. Պապը 27 նոր Կարդինալներ նշանակեց, խոր տպաւորութիւն թողելով, վասնզի 103ի կը հասցնէ Ս. Ժողովի կարդինալներու թիւը, ինչ որ աննախընթաց երեւոյթ է : Այս նոր նշանակումներու մէջ, յատկնաշական կը նկատուի մանաւանդ բազմաթիւ Արեւելեան Եկեղեցիներու պատկանող պատրիարքներու նշանակումը : Յիշենք՝ Մելխիթ Պատրիարք՝ Մաքսիմոս, Մարոնի Պատրիարք՝ Մէուշի, Ղպտի Սիտարուս, Լվովի մետրոպոլիտ՝ Սլիփի : Ֆրանսացիներու կարգին՝ Լիոնի Արքեպիսկոպոս՝ Վիյօ, Ռուանի՝ Մարթէն, Ալժէի՝ Տիւվալ : Օտար եւ մանաւանդ Արեւելքցի նոր կարդինալներու թիւը ցոյց կուտայ թէ ինչ աստիճանի, Պօղոս Զ. կ՚ուզէ «միջազգայնացնել» Ընդհանրական Եկեղեցին : 103 կարդինալներու մէջ, այլեւս կան միայն 32 իտալացի կարդինալներ ինչ որ շատ փոքր համեմատութիւն մը, ցարդ չտեսնուած :

ՏԸ ԿՈԼ եւ Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով քառասուն վայրկեան խօսակցութիւն մը ունեցած են, առջի օր : Խորհրդային կառավարութիւնը անգամ մը եւս կրկնած է իր հրաւէրը տը Կոլի Մոսկուա այցելելու :

ՇՈՒ ԷՆ ԼԱՅ ընդունելով Ինտոնեզիոյ Արտաքին նախարարը խօսած է միջազգային «յեղափոխական» նոր կազմակերպութեան մը ստեղծման հաւանականութեան մասին, դէմ դնելու համար ՄԱԿի :

ՎԻԷԹՆԱՄԷՆ հասած լուրերը միշտ մըտահոգ են : Հիւէի մէջ պաշարման վիճակ հռչակուած է եւ հակամերիկեան բուռն ցոյցեր տեղի կ՚ունենան : Վիէթնամի « Նոր Տարուան» առթիւ սակայն, Վիէթքոնկը որոշած է միակողմանի զինադուլ Փետրուար 1էն 7 :

ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանին մէջ, 1965ին հեռաձայնի ութսուն հազար նոր գիծեր պիտի հաստատուին :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ աւագ եպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Վիշինսկի դէմ արտայայտուեցաւ պատերազմական ոճիրներու ժամանցումի տեսակէտին :

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՊԱՏԱՐԱԳԵՑ ԽՈՐԷՆ Ա. ՔԱՐՈԶԵՑ ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱ, Յունուար 22, (Յառաջ) .— Կիրակի Յունուար 24ին, Ատիս Ապապայի Ս. Երրորդութեան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի իբրեւ բացում Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակի հանդիտութեանց :

Կը նախագահէ Հայլէ Սելասիէ կայսրը, կը պատարագէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Խորէն Ա. կը քարոզէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. :

Մանրամասն թղթակցութիւն՝ առանձին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԻՆԱՐԷՆ ԿԸ ՔԱՆԴԵՆ ՆՄԱՆԵԼՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՀՐԹԻՌԻ ՈՐ «ԱԵԱՎՈՒՐԻ ԳՈՐԾ» Է...

Անգարայէն 19 Յունուար թուականով կը հեռագրեն Պոլսոյ թերթերուն .— Փոխել որոշուեցաւ յատակագիծը Թուրքիոյ ամէնէն արդիական մզկիթին որ 21 միլիոն պիտի արժէ, այն պատճառաւանութեամբ թէ «մինարէները հրթիռի կը նմանին » :

Անգարա Քօճէթէրէի մէջ շինութեանը ձեռնարկուած մզկիթին ճարտարապետին ու ընկերակցութեան վարիչներուն միջեւ անհամաձայնութիւն ծագած է : Ընկերակցութեան նախագահը Ատալեթական երեսփոխան Հաքքը Երլանլըօղլուն է : Ընկերակցութեան մօտիկ շրջանակները առարկած են մզկիթին յատակագիծին ըսելով. « Այս մինարէները հրթիռի կը նմանին, մինչ հրթիռը կեավուրի գիւտ է » :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐՈՒ ԱՌՈՒԾԱԽԸ

ԹՈՒՐՔ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Արտաքին նախարար էրքինի այցելութիւնը Մոսկուա յայտարարու – թեան մը ծնունդ տուաւ, որով Սովետ – ները կը հաստատէին թէ սահմանային պահանջներ չունին Թուրքիայէն :

Սահմանային պահանջ ունինք ...

Սահմանային պահանջ չունինք ...

Այս միմեանց յայտարարութիւնը Սո – վետներու բերնին ծամոցը եղաւ քառա – սունեւչորս տարիներէ ի վեր, ու սահ – մանները մնային նոյնը : Սակայն Հայաս – տանի սահմանները բռնադրաւուեցան կամօքն ու օժանդակութեամբը նոյն խոր – հըրդային իշխանութեան :

Թուրքիա այդ լարին վրայ փակցնելի պէս պարեց, եղաւ սովետներուն հետ ընդդէմ Արեւմուտքի : Ապա միացաւ Ա – րեւմուտքին՝ ընդդէմ սովետներուն, միշտ երկու կողմերէն ալ կորզելով նիւ – թական մեծ դումարներ, որոնց չնորհիւ Թուրք իշխանութիւնը կանգուն մնաց, բայց անանկութենէ չազատեցաւ :

Անշուշտ ամէն ոք ըմբռնեց թէ սահմա – նային խնդիրը, որ կը հոլովուի սովետ – ներու եւ Թուրքիոյ միջեւ, Հայաստանի հողերու եւ սահմաններու խնդիրն է, Հայոց հայրենի հողերը, որոնք բաշ – խուած են եւ կը շարունակեն բաշխուիլ Սովետներու, Թուրքիոյ եւ Արեւմուտքի միջեւ քաղաքական եւ տնտեսական նկա – տումներով, առանց հաշուի առնելու հայ ժողովուրդը, որ յաւիտենական իրաւա – տէրը կը մնայ այդ հողերուն եւ սահ – մաններուն :

Իրաւատէրին դոյութիւնն է որ տեղի կուտայ քաղաքական այս խօսակցութիւն – ներուն : Թուրքիա քառասուն եւ չորս տարիներու ընթացքին միշտ ղգաց թէ Հայաստանի հողերը իր կրունկներուն տակ կ'երերան, ու ինքը այդ երկրամա – սին վրայ կը մնայ ժամանակաւոր բռնա – դրաւողի դերին մէջ :

Սովետները առաջին օրէն բռնեցին Թուրքիոյ այդ զգայուն երակը եւ օգտա – գործեցին առաւելագոյն չափով : Պատ – հերազրող պատմութիւնը հոս ներկայա – նելու միտք չունինք : Բայց կ'ուզենք որ ամէն Հայ, Հայաստանի եւ ի սփիւռս աշխարհի, դիտնայ ու համոզուի թէ քա – ղաքական առուծախ մը տեղի կ'ունենայ Հայաստանի հողերու եւ սահմաններու հաշուին :

Ձէզոքութեան բանաձեւը որ կ'առա – ջարկէ էրքին, ու չէզոք դիրք մը որդե – գրելու պահանջը որ յաճախ կուգայ Մոսկուայէն, հիմնաւորուած են Հայկա – կան Հարցին վրայ, արիւնոտ վէրք մը՝ արիւնոտած ժողովուրդին, որ իր գոյու – թիւնը կը պահէ եւ սեպ մըն է Մերձա – ւոր Արեւելքի այս մասին մէջ :

Այդ սեպը աշխարհի երեսէն սրբելու համար հազար տարիներէ ի վեր արիւ – նոտ արշաւանքներ կատարեցին արեւել – քէն ու արեւմուտքէն, հարաւէն ու հիւ – սիսէն, եւ սակայն ժայռոտ այդ հայրե – նիքը ու քարի ծնունդ Հայը մնացին, վե – րապրեցան, վերաշինեցին, յաւիտենա – կան անհրաժեշտութեան մը պէս :

Արդ, երբ Հայը կայ, աշխարհի այս մասը անհանդիստ է անրուժելի խիթե – րով :

Այդպէս է այսօր ալ :

Ուշադրութեամբ հետեւեցէք Թուրքիոյ եւ Սովետներու ամէնէն փոքր չչուկին, ու դուք պիտի տեսնէք Հայկական հո – ղերու առուծախը :

Թուրքիան իր տիրապետութեան տակ գտնուած երկրամասերու առուծախը լայն չափով ունեցաւ Ռուսերու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հետ հաշիւը եւ յիսուն տարիներէ ի վեր : Մնանկութեան այս ճամբուն մէջ Թուրքիան յաճախ ա – սոր ու անոր դիրկը լինելէ կայսրութեան երկրամասերը փրկելու համար : Եւ սա – կայն սահմանային վէճ չունեցողները միշտ ալ սահմաններէն անցան, ու այ – սօր, այդ երկրամասերէն վերակազմը – ւած մօտ քսան պետութիւններ գոյու – թիւն ունին, ու Թուրքիա երեք միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութենէն միայն ութ հարիւր հազար քառ. քիլոմեթր հող ունի իր մականին տակ :

Թուրքիան երբեք ընդունակ չեղաւ լե – ղու գտնելու իր տիրապետութեան ենթա – կայ ժողովուրդներուն հետ, չդիտցաւ յարգել անոնց ազգային բաղձանքները եւ չկրցաւ բարեկամ ղրացի մը ունենալ : Հիւանդ մարդու ճակատագիրը կախուած մնաց Թրքական կայսրութեան վրայ, ու անոր անդամահատութիւնը չարունակ – ուեցաւ դարերու եւ տասնամեակներու ընթացքին :

Այսօր ալ Թուրքիան կը մնայ նոյն հիւանդ մարդը, միշտ անդամահատու – թեան ենթակայ եւ անոնց կողմէ, որոնք արեւելքէն եւ արեւմուտքէն իր երեսին կը ժպտին ու կը յայտարարեն, թէ սահ – մանային պահանջներ չունին իրմէ :

Թուրքիոյ ենթակայ հայկական հողե – րու խնդիրը, միջազգայնօրէն լուծուե – ցաւ երբ Հայաստանը անկախ հանրապե – տութիւն էր ու ներկայ էր որպէս պե – տութիւն, Սեւրի մէջ : Սեւրի դաշնա – դրով որուն տակ Թուրքիոյ սահմանա – գիծը կայ, այդ հողերը կը վերադար – ձուէին Հայութեան :

Հայկական այդ հողերու եւ սահմանն – րու խնդիրը առուծախի նիւթ դարձաւ այն օրէն, երբ Հայաստանի Հանրապե – տութեան անկախութիւնը տեղի տուաւ Թուրքիոյ եւ Սովետներու միացեալ յար – ձակողականներուն : Թուրքիա միշտ մը – տահոգուեցաւ այդ երկրամասին կորուս – տով ու Սովետները միշտ ալ ղգայուցին Թուրքիոյ, թէ այդ հողամասերը պա – հանջելու առիթը կրնան ունենալ :

Մէկին վախը եւ միւսին սպառնալիքը հողերու այս առուտուրը աւելի լայն չուկայի մը վերածեցին :

1945էն սկսած Թուրքիան ապաւէն փնտռեց Արեւմուտքին մօտ եւ պաշտ – պանութեան տակը մտաւ արեւմուտքին, անդամ դարձաւ Ատլանտեան դինակցու – թեան եւ Սենթոյի ուխտին :

Այսօր Թուրքիան կը ձգտի կրկին ան – դամ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մէջ իր սովորական խաղը խաղալ :

Ու երբ Թուրքիան կը յայտարարէ, թէ Բազմակողմանի Աթոմական ուժին չու – զեր մասնակցիլ որպէս Օթաւի մէկ ան – դամը, կը ստանայ դնահատութիւնը Մոսկուայի :

Էրքինի այցելութեան կը պատասխանէ Մոսկուան, Թուրքիա ղրկելով Պոդկոր – նին, իր ազդեցիկ քաղաքական վարիչնե – րէն մէկը, բարեկամական եւ առեւտրա – կան խօսակցութիւնը չարունակելու հա – մար Անդարայի մէջ :

Միջազգային ընոյթ կրող այս յարա – բերութիւններուն մէջ լինչ որ բարձրա – ձայն չըսուիր, հայկական հողերու խըն – դիրն է :

Այս յարաբերութիւնները միջազգային մամուլի մէջ լայն արձագանգ գտան եւ ոմ որ ուշադրութեամբ հետեւեցաւ ա – նոնց, անշուշտ նչմարեց այն ակնարկու – թիւնը, զոր ըրաւ Պոդկորնի՝ նաեւ Թուրքիոյ մէջ հաստատուած խարիսխնե – րը վերցընելու մասին : Թուրքիան Մոս – կուայի այդ ակնարկին կը պատասխա – նէր, թէ այդ խարիսխները հիմնուած են Թուրքիոյ մէջ, այն ատեն, երբ Սովետ – ները սահմանային պահանջներ դրին :

Ինքնին հասկնալի է, թէ հայկական հողերու խնդիրն է, որ առուծախի նիւթ է, նոյնիսկ երբ խօսքը աթոմական ռում – բերու խարիսխներու մասին կը գառնայ :

Շատ փոքր ենք որպէս ուժ, շատ սահ – մանափակ են մեր քաղաքական եւ տնտե – սական հնարաւորութիւնները, բայց կար – ծես թէ Ապրիլեան եղեռնի յիսնամեակը եւ հայկական դատի չուրջ հայ ժողո – վուրդի կրկնակի հետաքրքրութիւնը, հայկական հողերու առ ու ծախին սուրը ընոյթ մը կուտան :

Թող անոնք իրենց առուտուրը չարու – նակեն, ու մենք ալ հայկական յամառու – թեամբ մեր իրաւունքներուն տէրը մը – նանք :

Կ. ՍԱՄՈՒՆԻ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՄԱՌ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Մեծ թիւ մը կը կազմեն հայագիտու – թեան նուիրուած օտար դիտնականները : Ակագ. Նիկողայոս Մառ այն հայագէտ – ներէն էր, որոնց համար սիրելին ու նը – ւիրականը միայն ակադեմական մասնա – դիտութիւնը չէր, այլեւ Հայոց լեզուն եւ մատենագրութիւնը առեղծած ժողովուր – դը՝ իր անցեալով եւ ապագայով :

Եւրոպացի անուանի հայագէտներու հետ տեսակցելէ ետք, տակաւին երիտա – սարդ Ն. Մառ զարմանքով կը զրէր, թէ Հայոց լեզուն եւ մատենագրութիւնը ու – սումնասիրող այդ հեղինակաւոր մաս – նագէտները լաւ չեն պատկերացներ հայ ազգը, անոր կենցաղը, բանահիւսութիւ – նը եւ բարբառները : Եւ Մառ որոշեց հե – տազօտել այդ բնագաւառները : Հայերէնի եւ դրաւոր մատենագրութեան հետեւեցաւ Պետերբուրգի համալսարանի արեւելեան ճիւղին մէջ՝ Փրոֆ. Ք. Պատկանեանի դեկավարութեամբ : Ցետագային զար – գացուց երկու ճիւղերն ալ ճամբորդու – թիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով : Էջմիածին, Մատենադարան, Հայաստանի մշակութային կեդրոններ եւայլն :

Մառի հայրը Սկովտացի էր : Առեւ – տրական գործերով եկած էր Վրաստան եւ հաստատուած վերջնապէս Քութայիսի : Ապագայ հայագէտը հազիւ տասը տարե – կան էր, երբ մեռաւ հայրը : Հոգը մնաց իր մօր ուսերուն : Տարիներ ետք Մառ իր ինքնակենսագրութեան մէջ երախտագի – տութեամբ կը նկարագրէր զրաւէր եւ հպարտ վրացի մօրը դիմագիծը, որ ե – զած է նաեւ անոր առաջին ուսուցիչը : Քութայիսի մէջ, երիտասարդ տարինե – րուն, Մառ մեծ ընդունակութիւն ցոյց կուտայ լեզուներու հանդէպ : Համալսա – րան մտած օրը արդէն դիտէր անդլերէն, Ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն, անշուշտ նաեւ վրացերէն, իսկ մեռեալ լեզուներէն՝ հին յունարէնը եւ լատինե – րէնը : Պետերբուրգի համալսարանի ա – րեւելեան ճիւղը Մառի ուսանողութեան տարիներուն ռուսական արեւելագիտու – թեան կեդրոնն էր՝ իր արաբագէտներով, հայագէտներով, վրացագէտներով, բիւ – զանդագէտներով : Այդ տարիներուն Ռու – սիոյ մէջ յատուկ ուշադրութիւն կը դար – ձուէր կովկասեան ժողովուրդներուն, անոնց պատմութեան եւ մշակոյթին ու – սումնասիրութեան : Ինքնին հասկնալի է, որ կովկասագիտութեան համար կարե – ւոր նշանակութիւն ունէր քարթուելական եւ Հայոց լեզուներու ոչ աւանդական քննութիւնը, դարաւոր դրչութիւն ունե – ցող այդ ազգերուն մշակոյթին ուսում – նասիրութիւնը : Ն. Մառի նախորդներէն (Մ. Պրոսէ, Ք. Պատկանեան, Ա. Ցակո – բելի) միայն Ֆրանսացի հայագէտ Սէն – Մարթէնի աշակերտ Մ. Պրոսէն էր, որ

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Անձանօթ օտարականը ուրուի մը ա – բաղութեամբ կարճ թեւ առաւ ու մօտե – ցաւ, երբ տեսաւ սիրունիկ Շիվան : Խեղճ Շիվան սարսափեցաւ յանկարծ : Մինակ էր, մինակ : Լիպոն չկար այդ մօ – տերը : Երկու սիրահարները վերջերս լըծ – ուած էին իրենց համար նոր բոյն մը շի – նելու հաճելի աշխատանքին, ուր Շիվան պիտի դնէր իր առաջին հաւկիթները : Լիպոն այդ աշխատանքին մէջ էր, մի գուցէ գացած էր բաւական հեռուները ի – րենց բոյնին համար չիւղեր բերելու : Շիվան ինքն ալ այդ պահուն իրենց բոյ – նը լրացնելու շատ հաճելի մտահոգու – թեան մէջ էր ինկած, երբ անձանօթ օ – տարականը ուղղակի իր մօտ եկաւ. այ – պէս եկաւ, որ կարծես Շիվայի թեւերուն փոքրիկ փոթորիկ մը գարնուեցաւ : Սար – սափահար թեւ առաւ Շիվան : Անձանօթը հասաւ անոր եռեւոյթ :

Շիվան կը գգուշանար թառիլ որեւէ տեղ, բայց վախէն սիրտը պիտի պայ – թէր, կարծես, ու թառեցաւ ապրիւ – րի ծածքին վրայ : Ախ, ինչպէս պիտի ա – գատէր այդ անտանելի անձանօթին, որ մրոտ էր, աղտաւի երեւոյթ ունէր եւ հոտ մը կուգար վրայէն :

Շիվան, հեւքը կոկորդին՝ փոխեց իր տեղը, եւ սակայն, անձանօթը միշտ ալ իր դլխին վրայ էր, նոյնիսկ կը սպառնար կատղ նետել ու նետուիլ կռնակին :

Ազատինները կը տեսնէին Շիվայի խեղճ վիճակը, եւ սակայն, ոչ ոք կը համար – ձակէր անոր օդնութեան հասնիլ :

Անձանօթին կոմկէն յարձակում մըն ալ, այս անդամ Շիվան իր դլխին գգաց զօրաւոր հարուած մը : Շիվան նորէն թեւ առաւ դէպի եկեղեցիին կտուրը, մի դու – շէ Լիպոն երեւնար յանկարծ :

Բա՜ւ, բա՜ւ, անձանօթ ագաւնիին ձայնն էր Շիվայի դլխին մօտ : Շիվան երբեք չէր կրնար երեւակայել, որ արու ագաւնիներուն այնքան հաճելի «բաւ» – ները կրնային իրեն սարսափ ազդել : Այս անդամ ուժեղ յարձակում մըն ալ անձա – նօթին կողմէ, երբ վար ինկող նետի մը պէս իջաւ Լիպոն : Երկու հակառակորդ – ները շատ կարճ պահ մը իրարու նայե – ցան : Առաջին յարձակողը եղաւ անձա – նօթը : Լիպոն առաջին ստացած հար – ուածէն հասկցաւ, որ իր գործը լաւ կըտ – ուղի մը հետ էր : Ինքը եւ անձանօթը շատ արագ կռիւ բացին եկեղեցիի տանի – քին վրայ, արիւնոտ կռիւ մը, զոր դան – դակատան բնակիչները տեսած չէին : Ար – դէն արիւն կը կաթէր երկուքին ալ թեւե – րէն, երբ կռուի ուժգնութենէն կտուղ – ները վեր կը բարձրանային իրարու խառ – նուած թեւերով ու նորէն կ'իյնային կը – տուրին վրայ, իրարու նորէն արիւնելու համար :

Իրարու փաթթուած թեւերով անոնք մօտեցան էին կտուրի ծայրին, եւ ահա երկուքը միասին ինկան կտուրէն վար, նոյնպէս իրար անցած թեւերով :

Անկումի այդ միջոցին, անձանօթը իր թեւերը հաւաքած անցած էր Հասարակաց Պարտէզը, իսկ Լիպոն, խեղճ Լիպոն պար – տուած, արիւնոտ թեւերով ինկած էր վարը, փողոցին վրայ կեցող բէհսիի մը ծածքին վրայ, ու այնտեղէն ալ բացուած լայն թեւերով սահած ինկած էր փողոց :

Շիվան եկեղեցիի կտուրին վրայ կրծ – կըտած զուր սպասեց Լիպոյի : Շատ չան – ցած տեսաւ նորէն անձանօթ օտարակա – նը, որ թառեցաւ տանիքին ու մօտեցաւ իրեն ոճրագործի մը ձայնով .

Բա՜ւ, բա՜ւ, բա՜ւ :

×

Թէքսին, որուն վրայ ինկած էր վիրա – ւոր Լիպոն, կեցած էր երկու յարկանի չէնքի մը առջեւ : Այդ չէնքին հոդաստա – րըն էր Լուքաս Աղբարը : Ծոչոր գլու – խով, ու երջանիկ արտայայտութիւնով նիկրոն, որ միշտ կը ժպտէր, երբ կը խո – սէր, երբ կը մտածէր, երբ նոյնիսկ ան – ծանօթ մը տեսնէր, երբ կ'ապօթէր եւ կամ իր ձեռքով լարած թակարդէն առ – նէտ մը վեր կը վերցնէր՝ պոչէն բըռ – նած :

Լուքաս աղբար, որպէս իւղանկար, շատ աւելի երջանիկ չէջանակի մը մէջ կը մտնէր, երբ ձմեռ էր, երբ դուրսը բուք էր ու բորան, երբ փոթորիկը ձիւն կը մաղէր տանիքներէն, Այդ պահուն Լու – քաս աղբար պետնայարկին մէջ խոշոր ու բարկ կրակով վառարանին կը հսկէր : Ան յաճախ նստած բարկ վառարանին մօտ՝ Սուրբ Գիրք կը կարդար : (Լուքաս աղբար աւելի քան 75 անդամ կարդացած էր Ս. Գիրքը) ու տեղ տեղ կը դիտէր դուրսի անցորդները, որ կ'անցնէին ներ – քնայարկի բացուածքին մօտէն ու ձիւնը ձայն կը հանէր անոնց ոտքերուն տակ :

Ձմեռուայ այդ պատահատութիւնները տեսնելու համար, այդ օրը Լուքաս աղ – բար ներքնայարկի լոյս քննելու վառա – րանի խոշոր երկաթները : Տեղ պիտի պատրաստէր պատուհաններու ճաղերուն համար, որովհետեւ աշունի առաջին օ – րերն էին. յետոյ ներքնայարկի առնէտ – ները աւելցած էին ամառուան ընթաց – քին, անոնք նոյնիսկ սկսած էին կրծել Լուքաս աղբար Ս. Գրքի կաշիէ կողքը :

Ներքնայարկ լոյս՝ եւ այդ մտահո – գութեան մէջ էր, երբ պատուհանի փոք – րիկ բացուածքէն տեսաւ, որ ագաւնի մը բաց թեւերով դեղին թէքսիին ծածքէն սահելով՝ ինկաւ փողոցին մէջ :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(3 Շար.)

ԶԲՐՃԻԼԻ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆՆԵՐԸ

—o—

Ծնած է 1874 Նոյեմբեր 30ին, Օքսֆորտի կոմս՝ Պլենհէյմի դղեակին մէջ :

1895ին՝ փոխ – տեղակալ Սէնհարսթի զինուորական վարժարանէն. նոյն տարին արձակուրդ կ՚առնէ, որպէս կամաւոր ծառայելու համար սպանական ուժերուն մէջ՝ Քուպա :

1897ին՝ կը ծառայէ Հնդկաստանի բանակին մէջ. կը հրատարակէ իր միակ վէպը՝ « Սաւրոլա » :

1898ին՝ կը ծառայէ Քիչընէրըի հրամանատարութեան ներքեւ, Եգիպտոսի մէջ :

1899ին՝ կը ձախողի Օրահէմի լրագրական ընտրութիւններուն մէջ :

1899ին՝ պատերազմական թղթակից Հարաւային Ափրիկէի մէջ (Պոէրներու պատերազմին) :

1900ին՝ Պոէրներու բանտարկեալ. 27 օր բանտարկութենէ ետք կը յաջողի փախչիլ :

1900ին՝ կ՚ընտրուի Օրահէմի պահպանողական երեսփոխան :

1904ին Պահպանողական կուսակցութենէն կ՚անցնի Ազատական կուսակցութեան :

1906ին՝ կ՚ընտրուի Մանչեսթըրի ազատական երեսփոխան եւ կը դառնայ Գաղութներու փոխ – նախարար :

1908 – 10ին՝ Առեւտուրի նախարար :

1908ին՝ կ՚ամուսնանայ Քլեմանթին Հոզիէի հետ :

1910ին՝ ներքին նախարար :

1911ին՝ ծովակալութեան առաջին լորտ :

1914ին՝ իր անձնական պատասխանատուութեամբ զօրաշարժի կ՚ենթարկէ ծովուժը՝ պատերազմի նախօրեակին :

1915ին՝ կը հրաժարի՝ Կալլիբոլիի ա – ղետալի ճակատամարտին հետեւանքով :

1915ին՝ Լէնքասթրի կառավարիչ նշանակուած ըլլալով, կը հրաժարի այս պաշտօնէն, ռազմաճակատ մեկնելու համար :

1915 – 16ին՝ զնդապետի աստիճանով կը ծառայէ Ֆրանսական ճակատին վրայ :

1917ին՝ զինամթերքի նախարար :

1918ին՝ պատերազմական եւ օդուժի նախարար :

1921ին՝ Գաղութներու նախարար :

1922ին՝ կը պարտուի ընտրութեանց :

1924ին՝ կ՚ընտրուի Էբբինկի պահպանողական երեսփոխան :

1924 – 29ին՝ Ելմտական նախարար :

1929 – 39ին՝ կը դիէ պատմական իր առաջին գործերը (« Համաշխարհային Տագնապը ») :

1931ին՝ կը քաշուի Պահպանողական կուսակցութենէն :

1939ին՝ կուսակցութեան անդամ կը դառնայ՝ որպէս ծովային նախարար :

1940ին՝ (10 Մայիս) կը կազմէ կառավարութիւնը :

1942ին՝ կը մասնակցի Մոսկուայի խորհրդաժողովին Սթալինի եւ Հերիմընի հետ :

1943ին՝ Քազապլանքայի խորհրդաժողովին Ռուզվէլթի հետ. Մայիսին կ՚այցելէ Ուոշինկթըն. Նոյեմբերին՝ Գահիրէի խորհրդաժողովը՝ Ռուզվէլթի եւ Չանկ Քայ Շէքի հետ, Դեկտեմբերին՝ Թեհրանի Խորհրդաժողովը՝ Ռուզվէլթի եւ Սթալինի հետ :

1944ին՝ Մոսկուայի եւ Փարիզի խորհրդաժողովները :

1945ին՝ Եալթայի խորհրդաժողովը (Փետրուարին) եւ Փոցտամի ժողովը (Յուլիսին) :

1945ին՝ Աշխատաւորական յաղթանակ ընտրութեանց : Կը լքէ իշխանութիւնը :

1946ին՝ Միացեալ Նահանգներ ճամբորդութեան մը ընթացքին, քարոզախօսը կը դառնայ « Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու դրութեան մը » :

1947ին՝ Ֆուլթընի խորհրդաժողովը՝ որով կը յայտարարուի պաղ պատերազմին սկզբնաւորութիւնը :

1948ին՝ կը հրատարակէ իր պատերազմի յուշերուն առաջին հատորը :

1951ին՝ վերստին վարչապետ կը դառնայ, ընտրութեանց մէջ պահպանողական կանոներու յաղթանակէն ետք :

1952ին՝ այցելութիւն Միացեալ Նահանգներ եւ խորհրդաժողով նախագահ Թրումընի հետ :

1953ին՝ Ծնրակալի Ասպետ, Գրական Նոպելեան Մրցանակաւոր, Պերմուտեաններու խորհրդաժողով՝ նախագահ Թրումընի եւ Ֆրանսայի վարչապետ Պ. Ժողէֆ Լանիէլի հետ :

1954ին՝ կ՚այցելէ Ուոշինկթըն, կը տեսակցի Այզընհաուըրի հետ :

1955ին՝ կը հրաժարի վարչապետութենէն (5 Ապրիլ) :

1958ին՝ Նոյեմբեր վեցին, Փարիզի մէջ Զօր. տը Կոլի ձեռամբ կը ստանայ Ազատագրութեան Խաչը :

1959ին՝ կ՚այցելէ Միացեալ Նահանգներ :

1960ին՝ կ՚ընդունի Զօր. տը Կոլը Լոնտոնի իր բնակարանին մէջ :

1964ին՝ Յուլիս 27ին՝ վերջին անդամ ըլլալով ներկայ կը դառնայ Երեսփոխական Ժողովին :

Յաջորդ օրը, Խորհրդարանը իրեն կ՚ընծայէ յորդանքի տուրք մը՝ որ աննախընթաց է Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդարանին տարեգրութեանց մէջ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԱՒՐԻԶԻ հայ գաղութը ջերմ եւ խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահեց ընկեր Սիմոն Վրացեանի, որ, ժամանակէ մը ի վեր կը գտնուի Պարսկաստան : Յունուար 2ին, օդակայան օրուան մեծ հիւրը դիմաւորելու փութացած են Ատրպատականի Թեմակալ Առաջնորդը՝ Վարդան վրդ. Դեմիրճեան, ազգային մարմիններու բոլոր անդամները, ՀՕՄի ներկայացուցիչները, ազգային վարժարաններու ուսուցչական կազմերը եւ աչակերտութիւը, ինչպէս նաեւ խուռներամ բազմութիւն մը : Թաւրիզի մէջ ընկեր Սիմոն Վրացեան երկու բանախօսութիւններ տուած է : Բանախօսութիւններէն մէկունն նիւթը եղած է Հայ Դատը եւ ազդային ըմբռնումը : « Մեր Դատին մեծագոյն յաղթանակը, յայտարարած է ի մէջ այլոց բանախօսը, հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մտածումին իրականութիւնն է, որ մեր այսօրուան ընդհանուր մտայնութիւնն է թէ Մայր Հայրենիքի մէջ եւ թէ Մայր Հայրենիքէն դուրս : Ընկեր Ս. Վրացեան այցելած է Թաւրիզի Հ. Յ. Դ. Պանթէոնը :

իրարու վրայ ունեցած ազդեցութեան խնդիրը ճշդելու գործին մէջ : Իրրեւ զեկուցիչ օրինակ կարելի է յիշատակել Ա. Պաթանդեղոսի պատմութեան արաբերէն թարգմանութեան յայտնաբերումը եւ ուսումնասիրութիւնը, Հիպոդիտեսի « Մեկնութիւն Երգ – Երգոցի » վրացերէն եւ հայերէն բնագիրներուն ուսումնասիրութիւնը :

Հայոց մատենագրութեան պատմութիւնը կ՚ուսումնասիրէր ոչ միայն անոր ներքին օրինաչափութիւնները վեր հանելու, այլեւ անոր միջազգային արժէքը որոշելու գիտական չահադրդռութեամբ : Անոր մեծագոյն վաստակներէն մէկը հայ երկաբնակներու, մասնաւորապէս « արքունիներու » պատմութեան եւ մատենագրութեան հետ կապուած առեղծուածին լուծումն էր :

Զկայ հայագիտական որեւէ սեռ՝ գրականութիւն, պատմութիւն, բնագիրներու ուսումնասիրութիւն, ազգագրութիւն, բանահիւսութիւն, վիմագրութիւն, ճարտարապետութիւն, քաղաքաչինութիւն, պատմութիւն եւայլն, ուր ակադեմականը չունենայ իր վաստակը : Անոր պատմա – բանասիրական, հնագիտական աշխատութիւնները ոչ միայն չեն կորսնցուցած իրենց արժէքը ժամանակակից հայագիտութեան համար, այլեւ չատ անգամ միակն ու վերջնականն են, առաջնորդելով հայ մշակոյթի պատմութեամբ զբաղող մասնագէտներուն համար :

Հասցուց աչակերտներու վկայուն սեր – բունդ մը՝ Ի. Ջաւախիշվիլի, Ն. Ադոնց, Գ. Ղափանցեան, Յ. Օրբելի, Ա. Շանիձէ, Ի. Մէշչանինով եւ ուրիշներ :

Գ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

հայագէտ եւ թէ վրացագէտ էր, իսկ միւսները չյաջողեցան կովկասագիտութիւնը ընդհանուր արեւելագիտութեան մակարդակին բարձրացնել : Մ. Պրոսէ հայ – վրացական բանասիրութեան համար ուշագրաւ քանի մը աշխատութիւն – ներ տալէ ետք, հիմնականին մէջ վրացագիտութեամբ զբաղեցաւ : Այնուամենայնիւ Մ. Պրոսէ դարձաւ հայ – վրացական բանասիրութեան առաջնեակը, Մառի արտայայտութեամբ՝ ռահվիրան, բայց ոչ հիմնադիրը : Ն. Մառի առաւելութիւններէն մէկը այն էր, որ ան չէր – նաց հնդեւրոպականներու հինէն ծանօթ եղանակներու սահմանափակ ուղիով : Առաջինն էր, որ հայերէնի մէջ բացայայտեց կովկասեան լեզուական տարրին դերը, իսկ վրացերէնի մէջ՝ հայկականը : Այս լեզուական ընդհանրացումին, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ լեզուներու եւ մատենագրութիւններու ծանօթ ըլլալու պարագան պատճառներ դարձան, որպէսզի Մառ հիմը դնէր հայ – վրացական բանասիրութեան :

Իր դիտական գործունէութեան առաջին տասնամեակը (1890 – 1899) փոքր ընդմիջումներով Մառ նուիրեց հայագիտութեան մէկ կարեւոր խնդրին՝ Վարդան Այգեկցիի անունով յայտնի հատածքածոներու բազմակողմանի եւ ամբողջական ուսումնասիրութեան : Հարիւր մամուլ ունեցող այդ աշխատութիւնը անոր մագիստրոսական ատենաբանն էր, որ արժանացաւ մեծ պիտանիներու անվերապահ դրուատիքին : Փաստօրէն առեղեգիտութեան մէջ Մառ առաջինը եղաւ, որ հաստատեց թէ պատմական սկզբնաղբիւրներուն հաւասար արժէք եւ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ նաեւ միջնադարեան հայ դրականութիւնը :

Տասնեւհինգ տարիէն աւելի պարբերաբար պեղումներ կատարեց Անիի մէջ, որուն փառաւոր անցեալը բազմաթիւ մատենագիրներու եւ ճամբորդներու հիացումին արժանացած է :

Ն. Մառի աշխատանքին առանձնայատկութիւններէն եւ առաւելութիւններէն մէկն ալ այն էր, որ այս կամ այն հարցը կը քննէր զանազան աղբիւրներու համադիր վերլուծմամբ : Նիւթական մը – չակոյթի (մասնաւորապէս՝ Անիի, Գառնիի, Դուինի եւ այլ վայրերու) յուշարձանները կը լուսաբանէր հայ դրականութեան ընձեռած տուեալներուն հիման վրայ, ինչպէս նաեւ վիմագիր արձանագրութիւններու լեզուական եւ պատմական քննութեամբ : Միջնադարեան աղբիւրները ուսումնասիրելով հաւաստի տեղեկութիւններ քաղեց հեթանոսական շրջանի Հայոց կրթական վիճակի, իսկ ապա՝ միջնադարեան հայ մշակոյթի պարզացման ուղիներուն վերաբերեալ :

Մեծ կարեւորութիւն կուտար թարգմանական աղբիւրներուն, որոնք բացառիկ արժէք կը ներկայացնեն, ազգերու

որով կը յայտարարուի պաղ պատերազմին սկզբնաւորութիւնը :

1948ին՝ կը հրատարակէ իր պատերազմի յուշերուն առաջին հատորը :

1951ին՝ վերստին վարչապետ կը դառնայ, ընտրութեանց մէջ պահպանողական կանոներու յաղթանակէն ետք :

1952ին՝ այցելութիւն Միացեալ Նահանգներ եւ խորհրդաժողով նախագահ Թրումընի հետ :

1953ին՝ Ծնրակալի Ասպետ, Գրական Նոպելեան Մրցանակաւոր, Պերմուտեաններու խորհրդաժողով՝ նախագահ Թրումընի եւ Ֆրանսայի վարչապետ Պ. Ժողէֆ Լանիէլի հետ :

1954ին՝ կ՚այցելէ Ուոշինկթըն, կը տեսակցի Այզընհաուըրի հետ :

1955ին՝ կը հրաժարի վարչապետութենէն (5 Ապրիլ) :

1958ին՝ Նոյեմբեր վեցին, Փարիզի մէջ Զօր. տը Կոլի ձեռամբ կը ստանայ Ազատագրութեան Խաչը :

1959ին՝ կ՚այցելէ Միացեալ Նահանգներ :

1960ին՝ կ՚ընդունի Զօր. տը Կոլը Լոնտոնի իր բնակարանին մէջ :

1964ին՝ Յուլիս 27ին՝ վերջին անդամ ըլլալով ներկայ կը դառնայ Երեսփոխական Ժողովին :

Յաջորդ օրը, Խորհրդարանը իրեն կ՚ընծայէ յորդանքի տուրք մը՝ որ աննախընթաց է Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդարանին տարեգրութեանց մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Հետս չուրջ երկու լիտր (700 կրամի չափ) վառօդ առած եմ. կը թրջեմ ու կըբակ կուտամ ու երբ անոնք մեզի հասնին մէկերնին կը նետեմ .այնատեն դուն ջուր ցատկէ, յետոյ ես : Թուրքերը պիտի չփոթին, ու մէկիկ մէկիկ պիտի կարենանք պրէնք կարգի դնել :

Եւ դնչուին երկարելով կայծքարն ու ատրեթը, ըսաւ.

— Շարքէօղի, կրակ պատրաստէ :

Մեքչէի առանց առարկութեան դէպի Ասիական ափը ուղղուեցաւ: Բայց տակաւին հեռու էին, դեռ ժամ մը թիավարեցին: Նաւակին մէջ անխօս նստեր էին. Մեքչէի ու Մատրոն փոխն ի փոխ կը թիավարէին: Երբեմն երբեմն թին ջուրին մէջ կը խոթէին մինչեւ արմուկ, սակայն յատակը տակաւին չէր զգացուեր :

Թուրքերը պոռալով կ՚աչխատէին անոնց եաեւէն հասնիլ :

Ինդացին :

Գրիգոր ձեռքը ծով թաթխեց ու Շարքէօղլի կռնակին վրայ մատի մը հասուեցամբ խմոր մը պատրաստեց վառօդէն :

— Հիմա, Եւս, կեդրոնը քիչ մը չորչէն դիր :

Եւս բացաւ վառօդի ամանը ու չորը՝ խմորին կեդրոնը լեցուց :

Գրիգոր խմորը ծալելով լից մը չինեց ու թաչկինակին մէջ փաթթեց, միայն փոքրիկ ծակ մը թողուց որպէսզի կրակ կարենայ տալ վառօդին :

— Յատակ, — ըսաւ յանկարծ Մեքչէի, եւ սակայն դեռ հազիւ նեղուցին կեդրոնը անցած էին :

Աղէկ աչխատած էր, որովհետեւ այն հեռաւորութիւնը որ սկիզբը ունէին մեկնելու ժամանակ, հազիւ քիչ մը պակսեր էր: Իսկ Թուրքերը այնքան հեռու ըլլալու էին՝ որքան ուժեղ տղայ մը կարենար քար մը ջուրին վրայէն ցատկռտեցնելով նետել :

— Շարքէօղի, ատրեթը կրակ բռնա՞ծ է :

— Այո՛ :

— Աղէկ բռնէ, իսկ դուն ալ Մեքչէի քիչ մը դանդաղեցուր: Այնպէս մը դարձուր նաւակը՝ որ կողմնակի ըլլայ. զդոյշ եղիր որ մեզի չզարնուին: Եթէ չատ ուժով վրանիս դան աւելի լաւ պիտի ըլլայ որ քովերնէս սահին անցնին :

— Մի վախնար, պէտք եղած ժամանակ կը դարձնեմ :

— Երբ տասը քայլ հեռու ըլլանք՝ դնչուն թող ջուր իջնէ նաւակին քիթին կողմէն, դնչուհին ալ: Լաւ կ՚ըլլայ եթէ դուն ալ իջնես, Եւս, բայց այնատեն միայն՝ երբ ես կրակը վրանին նետեմ : Իրենք պէտք չէ անդրադառնան որ ջուրը մինչեւ կէս մէջք միայն կը հասնի. թող լողան :

Թաչկինակը անգամ մը սեղմեց, ու ակռաներով ալ քաշեց քիչ մը. ապա չռնակեց .

— Կրակը դիրենք նաւակէն դուրս նետէ՝ դու Մեքչէի, աւելի լաւ պիտի ըլլայ որ նաւակին մէջ մնաս թիով : Մենք Յովհաննէսին հետ ջուր կը նետուինք ու լողացողները կը կարգադրենք : Եթէ խառնակութիւնը չատ ըլլայ՝ դուն Մատրոյ, չանաս իրենց նաւակը բռնել, եւ ով որ անոր ապաւինի զարկ :

— Իսկ է՞չ,— հարցուց դնչուն :

— Դուք երկուքնիդ մեր նաւակը հասատուն բռնեցէք, որպէսզի Մեքչէի վար չիյնայ :

Ու Եւսի ականջին ծռելով փսփսաց .

— Դու նաւակին միւս կողմը ջուր իջիր, որպէսզի վառօդը երեսիդ չզարնէ : Յետոյ միւս թին առ ու քեզի մօտեցողին զարկ, թին սուրէն աւելի երկար է :

Թուրքերը տեսան թէ երկու նաւակնե –

— Հայաստանի Հանրապետութիւն

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եղիազարեան ընտանիքը կը ծանուցա-նէ թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՕՐ. ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ այս կիրա-կի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին, 10պիս, Րիւ Թուէն :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի կեդր. Յանձնաժողովը խորին ցաւով կը հաղոր-դէ մահը իր պատասխանատուին նախկին ընդ-հանուր տնօրէնին

ՕՆՆԻԿ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցած է Հինգշաբթի առա-ւօտ Յունուար 21, 78 տարեկան հասա-կին Մարսէյլի իր բնակարանը, սրտի տագնապի մը հետեւանքով :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 23ի Շաբաթ առաւօտ տեղւոյն Հայոց Մայր եկեղեցիին մէջ :

Հանգուցեալը երկար տարիներ ծառա-յած է հայ մշակոյթին եւ հայ դպրոցին իբրեւ ուսուցիչ Իզմիրի չրջանին մէջ եւ Երուսաղէմ : 1922ին Փարիզ հաստատ-ուելէ ետք ստանձնած էր Միութեան գը-բասենեակին քարտուղարի պաշտօնը, զոր վարած է աւելի քան երեսուն տարի : Հանգստեան կոչուած էր 1957ին, եւ անկէ ի վեր կ'ապրէր Մարսէյլ, հոն եւս չա-րունակելով իր անձնուէր ծառայութիւ-նը Հ. Բ. Ը. Միութեան :

Այս առթիւ Յանձնաժողովս կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնները հանգուցեալին ըն-տանիքին եւ Միութեան բոլոր մասնա-ճիւղերուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճուհի Մազլումեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կա-տարել կուտան իրենց ողբ. ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ այս կիրա-կի առաւօտ (31 Յունուար) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ 15 Րիւ ժան Կուժոն) :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշա-տակը յարգողները :

×

Պ. Վահագն Աբուլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հինգ եւ մօր՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԱԲՈՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կի-րակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկըր-տիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Պարոյր Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աչըղկէօզեան հոգե-հանգստեան պաշտօն կատարել կուտան ԱՁԲԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Վարպետեան զերդաստանի համայն ննջեցեալոց յիշատակին, այս կիրակի ա-ռաւօտ (Յունուար 31), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշա-տակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալու-թեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները՝ 18 եւ 21 Յունուար 1965ին :

Տիկին Եւա Կակոյեանի Թաղման առ-թիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Մանուկ Իշխանեան Աղքատախնամին տասը ֆր., Ազգ. Քանդը Իշխանեան Առաջնորդարանին տասը, Զարսանճագի Հայր. Միութիւն, Առաջնորդարանին քսան, Կապ. Խաչին՝ տասը եւ եկեղեցիին քսան, Պարիս Մու-սայէլեան Աղքատախնամին քսան :

Ալիքսան Թաշճեանի Թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Այրի Տիկին Թամկոչեան եկեղեցիին հինգ ֆր., եւ Աղքատախնամին հինգ, Մուշեղ Խաչիկ-եան եկեղեցիին տասը եւ Կապոյտ Խաչին տասը, Պատ Բլաթան Կապոյտ Խաչին 10, Ոմն եկեղեցիին տասը, զարձեալ ոմն եկե-ղեցիին տասը ֆրանք :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է բոլոր հաւաքոյթներու եւ փորձերու համար Յունուար 27էն մինչեւ պաշտօնական բա-ցումը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 7ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէրոյեան եւ Գաբրիէլեան ընտանիք-ները չնորհակալութիւն կը յայտնեն Պուլ. Օտտոյի եկեղեցիի թաղականու-թեան, որ Տիկին Հայաստան Տէրոյեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհան-դստեան պաշտօն կատարեց (ձրի) ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց, որոնք մասնակցեցան պաշտօնին :

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէ-րոյեան հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Պուլ. Օտտոյի եկեղեցիին եւ յիսուն ֆրանք «Յառաջ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէին ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւա-քատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայու-թիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրա-կարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պար-տաւորիչ է :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, 235 Րիւ Մունէյրա : Կոկիկ յայտագիրը :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան եղեռնի ցիսնամեակին ա-ռիթով : Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ չրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :

Պիտի ըլլայ չարք մը դասախօսութիւն-ներ, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Րիւ Պուալօ) :

Առաջին դասախօսն է Պ. Վարդան Ե-ղիչեան, նիւթ ունենալով.— « Հայոց Մէջնադարեան յարաբերութիւնները Բիւ-զանդացիներուն, Արաբներուն, Խաչա-կիրներուն եւ Թուրքերուն հետ » :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սա-հակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղե-ցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ » :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժա-մը 8·30ին :

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

Grand Bal

Samedi 30 Janvier à 21 heures

Organisé par

L'AERO-CLUB RENÉ MOUCHOTTE

Présenté par CHABRIANT

Dans les Salons de l'Hôtel de Ville

LE BOURGET

TONY RALLO

et sa formation des

GRANDS CABARETS PARISIENS

EN ATTRACTION

BALLETS FOLKLORIQUES ARMÉNIENS

Avec la fameuse danse du couteau

Direction Mme KUTNERIAN

TENUE CORRECTE

PARTICIPATION AUX FRAIS 8 F.

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ

ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6

SALLE RACHMANINOFF

26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau

AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24

AUX AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ 30ԱՄԵԱԿԸ

ԽՆԴՈՅՔ – ՃԱՇԸ

որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 7ին :

ՑԵՏԱՁԳՈՒՄԻ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաս-տութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ – (ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազ-դային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային կեդրո-նական վարչութեան :

Փետր. 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցե-րական սրահը, 10 Րիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ ըը լա Շիմի :*

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Մի-ութեան կողմէ, Կիբրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Րիւ տը լա Տէփանս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նը-ւագ, պար, արտասանութիւն եւ զանա-զան անակնկալներ, կը մասնակցին.— Տիկին Մեբեճեանեան, Պ. Բուշուճեան, Գարակէօզեան, եւն. :

Ճոխ պուֆէ : Մեծուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝

ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES

PARIS (17e)

Métros : Porte Maillot ou Champerret

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Մի-ութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մաս-նակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

H. PASDERMADJIAN

Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35

Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ JEUDI 28 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10218 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.218

ԱՏԻՍ - ԱՊԱՊԱՅԻ
ԱՐԵՒԵԼ. ՈՒՂՂ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱ., (Յատ.) — Արեւելեան Ուղղափառ դաւանակից քոյր եկեղեցիներու պետերու Համաժողովի բացումը Ուրբաթ 1965 Յունուար 15ի առաւօտեան յետադրուած ըլլալուն, նախորդող օրը՝ Ե. Յունուար 14ի համար որեւէ ժողովական գործունէութիւն չկար արդէն իսկ ժամանած պատուիրակութիւններուն համար։ Ուստի Տէրէն Ա. Կաթողիկոսն ու իր պատուիրակութիւնը, ինչպէս նաեւ միւս պատրիարքներն ու պատուիրակները Եթովպիոյ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն առաջնորդու – թեամբ այցելեցին Ատիս – Ապապային դուրս գտնուող « Տապրա Զէյթի» (Զի – թենեաց Լեռ) զեղատեսիլ լիճը։ Շարունակելով իրենց պտոյտը, անոնք գացին նաեւ «Քոքա»յի արուեստական լիճը եւ իրենց կէսօրուան ճաշը ըրին լճափնեայ « Կիյոն » պանդոկին մէջ, ու մայրաքաղաք վերադարձան երեկոյեան ժամը 5ին։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒ – ՑԻԶՆԵՐԸ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄՕՏ

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 6·15ին, Հայրապետին բարի գալուստի պաշտօնական այցելութեան եկան Եթովպիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Գորիւն վրդ· Մանուէլեան եւ Եթովպիոյ Գաղութային ժողովի ամբողջական կազմը։ Հայր Սուրբը եւ ժողովի առենապետ Պ· Սամուէլ Պէ – հէնիլեան որդիական յարգանքի եւ բարի գալուստի ջերմ արտայայտութիւններէ ետք Հայրապետին տեղեկութիւնները տուին դաղութի ազգային – եկեղեցական եւ կրթական կեանքի մասին եւ խնդրեցին վեհ· Հօր օրհնութիւնները։

Կաթողիկոսը չնորհակալութիւն յայտնեց եւ տուաւ իր օրհնութիւնները ու մաղթանքները Եթովպահայութեան եւ Գաղութային ժողովի բարօրութեան, յառաջդիմութեան եւ բարւոք գործունէութեան համար։ Ան իր խօսքին մէջ յատկապէս անդրադարձաւ Հայ եկեղեցւոյ եւ զարոյի ազգապահպանման հիմնական դերին եւ յորդորեց սերտօրէն փարիլ այս գոյզ հաստատութեանց, արդիւնաւորապէս յառաջ տանելու համար հայապահպանման սրբազան գործը եւ Եթովպահայ պատուական գաղութին մէջ։

Այս այցելութեան ներկայ էր նաեւ Տիրէ – Տավայի չրջանի Հայութեան ներկայացուցիչ Պ· Ժորժ Մինասեան։

ԱՅԼ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեկոյեան ժամը ութին բարի գալուստի այցելութեան եկան նաեւ Աքսումի (Եթովպիա) սիւղոսաւոր յոյն Օրթոդոքս արք· Տ· Նիքոլա Սրբազանը։

Հայրապետը ապա ընդունեցաւ նաեւ Եթովպիոյ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ Թէոփիլոս Աբքեպիսկոպոսն ու Ս· Երրորդութիւն մայր եկեղեցւոյ աւագերէց Հավթէ Մարիամը, որոնք եկեղեցւոյ պետ Բասիլիոս Պատրիարքի անհանգստութեան բերումով փոխանորդաբար եկած էին պաշտօնապէս բարի գալուստ մաղթելու Գորէն Ա. Կաթողիկոսին եւ իր պատուիրակութեան։ Ինքնաբերաբար ստեղծուած քրիստոնէական եղբայրութեան սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցան փոխադարձ մաղթանքներ գոյդ հոգեւոր պետերու եւ եկեղեցիներու, ինչպէս նաեւ Եթովպացի եւ Հայ ժողովուրդներու արեւչատութեան, քաջալառողջութեան, պայծառութեան եւ բարգաւաճման համար։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՎԱԶԳԷՆ Ա· ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Յունուար 15, կէսօրէ առաջ ժամը 9·30ին օդային ճամբով Ատիս – Ապապա հասաւ Վազգէն Ա· Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։ Իրեն կ'ընկերանային Վրաստանի Առաջնորդ Կոմիտաս Եպիսկ· Տէր – Սահակեան, դաւազանակիր Տ· Արսէն վրդ· Պէրպէրեան եւ Պ· Արթուն Հատիսեան։

Հայրապետին դիմաւորութեան եկած էին, բացի Հայրէ Սեւասիէ Կայսրէն, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գորէն Ա· Կաթողիկոսի Տեղապահ Գերշ· Տ· Գարեգին Արք· Յովսէփեան, Ս· Էջմիածնի Վեհարանի Տեղապահ Գերշ· Տ· Տիրան Արք· Նալպանդեան, Մայր Աթոռ Ս· Յակոբեան Միաբան Գերշ· Տ· Գարեգին Վրդ· Յովհաննիսեան, Ս· Էջմիածնի Ս· Գայանէ մայրավանքի Առաջնորդ Գերշ· Տ· Գարեգին Վրդ· Գալուստեան, Ս· Էջմիածնի Ս· Գայանէ մայրավանքի Միաբան

ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Մեր թերթերու սիւնակներուն մէջ երեւցաւ «Արմենիա»յի մէկ խմբագրականը, նուիրուած այդ օրաթերթի՛ առաջին տասնամեակին :

«Արմենիա» սկսաւ լոյս տեսնել Պուէնոս Այրէսի մէջ, 1921ին, նախ իբրեւ շաբաթաթերթ: Աստիճանաբար դարձաւ եռօրեայ, երկօրեայ եւ ասկէ տասը տարի առաջ՝ օրաթերթ:

Տարագիր հայ մամուլի օրգաններէն միայն մէկն է «Արմենիա»ն: Վերջին յիսուն տարիներուն ընթացքին, ամենայն տեղ, ուր կազմուեցաւ հայադրոշմ գաղութ – թէկուզ շատ համեստ համրանքով — արեւածաղիկի նման լոյսին բացուեցան հայ պարբերական հրատարակութիւններ :

Ամենայն տեղ, ուր հայ մարդիկ կրցան կազմել հաւաքական այնպիսի կորիզ, որ ընդունակ է հանրային կեանք ճարտարապետելու, անմիջապէս կանգնուեցան. եկեղեցի՛, դպրո՛ց, մամո՛ւլ :

Առաջին երկուքը ունին այնպիսի էութիւն, որ շատ դժուար է անոնց համար անմիջօրէն փոխանցելի ապրումի վերածել այն իրողութիւնը, թէ «տարագիր» են իրենք :

Այդպէս չէ հայ գաղութներու մամուլի՛ պարագային :

Այդ մամուլի ոճն ու ոգին, բովանդակութիւնն ու խորքը՝ համակուած մնացին այն գիտակցութեամբ, որ պէտք է հանդիսանան հարազատ հայելին իր հողէն արմատախիլ եղած, անոր վերադառնալու կարօտով տագնապող, տարագիր հայ մարդուն եւ տարագիր հայ իրականութեան :

Այս, որոշ չափով մը, լրագրային պարտականութիւններ կատարեց տարագիր հայ մամուլը. հեռագրային եւ այլ՝ առօրեային վերաբերեալ՝ լրատուութեան կողքին, հրատարակեց յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ՝ քաղաքական, գիտական, տնտեսական, ընկերային եւ այլ հարցերու մասին, համամարդկային իրականութեան մէջ տեղի ունեցած երեւոյթներու առընչուած :

Եւ սակայն, այս բոլորը եղաւ առաւելաբար «պաշտօն»ի բերումով, ոչ՝ առաքելութեան :

Որովհետեւ, եթէ հայ տարագրութեան մամուլը ունեցաւ մէկ անյեղլի ու անդերազանցելի առաքելութիւն, այդ ալ եղաւ այն, որ պահպանէ ու խորացնէ տարագիր հայ մարդուն այն ապրումն ու գիտակցութիւնը, թէ լոկ տարանցիկ «հասցէ» մըն է իր ներկայ բնակավայրը եւ որ ինք ու իր զաւակները չեն կրնար հաշտուիլ կեանքին հետ, քանի ԲՆԱԿԱՎԱՅՐ հայրենիքը վերադարձած չեն :

Ասոր համար է, որ տարագիր հայ մամուլը այնքան լայնահուն չափերով ու տենդագին հետաքրքրութեամբ զբաղեցաւ հայրենիքի՛ իրականութեամբ: Ուղղակի կառչեցաւ անոր, եւ ըլլայ գովեստով թէ քննադատութեամբ, թելադրութիւններով թէ գնահատութեամբ՝ վկայեց, թէ Արարատի փէշին գտնուող «կորիզ»ն է խարիսխը հայ ազատագրական ոգորումներու, համազգային իտէալի ու նպատակի :

Առաջին Աշխարհամարտի ընթացքին, ու յատկապէս անիծակուռ «1915»ին հետեւանքով հայ հողը՝ համաշխարհագրական կործանումի եւ հայ ժողովուրդը՝ համազգային արիւնահեղութեան ենթարկուեցան: Եկած էր ինքը՝ Մահը՝ հաղարամեայ մեր հայրենիքն ու ժողովուրդը գերեզմանելու :

Միայն նոր Աւարայրներով կարելի էր մեռելակոխ ընել այդ Մահը. ուստի, տեղի ունեցան նո՛ր Աւարայրներ : 1918 Յունիս 4ին, նոյնինքն Դահիճն էր, որ ճանչցաւ ինքնիշխան Հայաստանը: Այդ Հայաստանէն մեզի մնաց երկու տարի ետք սովետականացած «ռեսպուբլիկան», ուր այնուամենայնիւ, թաւալող տասնամեակներուն հետ, կրկին պիրկ ու պայծառ հաստատակամութեամբ՝ անխափանելի իր վեհապետութիւնը հաստատեց Հայ Ազգային Ոգին :

Եւ ճիշդ ասոր համար ,ան եղաւ ու մընաց Ջահը՝ տարագրութեան բոլո՛ր սրբտերը կախարդող եւ բոլո՛ր հոգիները հըմայող :

Ա՛ն եղաւ ու մնաց առհաւատչեան, թէ հետեւողականօրէն շարունակուող հայ ազգային ազատագրական պայքարը պիտի հասնի իր լրումին :

Անցնող հինգ տասնամեակներու տարագիր հայ մամուլը անձանձիր ու անդուլ արձագանգեց այն մէկ ու միակ ճշմարտութիւնը, որ տակաւին «զարիպ» հայ մարդը՝ Հայ Հո՛ղ պէտք է դառնայ:

Իսկ ասոր համար, անհրաժեշտ է խորացնե՛լ ազատագրական ոգորումները, եւ գուպարը համազգային :

Անհրաժեշտ է, որ ամբողջանայ մեր հայրենիքը՝ վերստին տիրանալով հազարամեակներու ընթացքին հայօրէն «ազգայնացած» եւ պապենական իր ժառանգութիւնը հանդիսացող տարածութեանց :

Կենսական է, որ կերտուի ա՛յն Հայ Պետութիւնը, որուն վրայ կը ծածանի միայն ու բացառաբար սեփական, ազգային, վեհապետական Դրօշ :

Հայ տարագրութեան «հայապահպանում»ը պղպջակի մը արժէքն իսկ չի՛ ներկայացներ, եթէ անոր նպատակը այն է պարզապէս, որ այս ու այն օտար երկնակամարի տակ գտնուող Հայեր, մայրենի լեզուն գիտնան՝ քիչ մը, իրենց ազգային անցեալին ծանօթ ըլլան՝ քի՛չ մը, եւ հայ իրականութեամբ հետաքրքրուին ու անոր ծառայեն՝ քի՛չ մը :

Հայ տարագրութիւնը ունեցած է, ունի եւ պէտք է ունենայ բացառաբար մէ՛կ հրամայական ճշմարտութիւն. տոկալ ու տեւել այնքա՛ն, որ իր լրումին հասնի հայ ազատագրական պայքարը, հնարաւոր դարձնելով ՀԱՅ ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԸ :

Այս ճշմարտութեան հայելին եղաւ տարագիր հայ մամուլը յիսո՛ւն տարի շարունակ :

Այս ճշմարտութիւնը կը վկայեն անոր ամէն մէկ խօսքն ու խորհուրդը, ամէն մէկ պատուէրն ու պատգամը, այսօ՛ր:

Այս ճշմարտութեամբ, եւ միա՛յն այս ճշմարտութեամբ՝ իր առաքելութեան անդրուժանօրէն հաւատարիմ եղած կ՛ըլլայ հայ մամուլը ասկէ ետք :

Մինչեւ որ Պուէնոս Այրէսի եւ բոլո՛ր միւս օտար երկնակամարներու «Արմենիա»ները, վերջապէս դառնան՝ պաշտելի ու յաւիտենական բո՛ւն ԱՐՄԵՆԻԱյին:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽՈՐՈՋԸ ԿԸ ԽՕՍԻ

«ԵՆԻ ԿԱԶԵԹԱ» ՀՐԱՒԷՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ.— ԹՈՒՐՔԻԱ 1920 – 1922ԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆԵՑ ՆԱԽԱԳԱՀ ՈՒԻԼՍԸՆԸ, Կ՛ԸՍԷ. — ՍԹԱԼԻՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ԿԱՐՍՆ ՈՒ ԱՐՏԱՀԱՆԸ, ԲԱՅՑ ՏԵՂԻ ՏՈՒԵՐ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎՃՌԱԿԱՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԻՆ ԱՌՋԵՒ :

Պոլսոյ «Ենի Կազէթ» թրքական թերթը հետեւեալ ուշագրաւ խմբագրականը կը գրէ իր 16 Յունուարի թիւին մէջ.—

— Ամերիկացիք, բազմաթիւ երկիրներու եւ շրջանակներու մէջ, մեծ ջանքեր թափեցին համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար, տեղական կառավարութիւններուն ուժ տուին, բայց ամէն տեղ կատարեալ ձախողանքի մը մատնուեցան : Առ այժմ ձախողանքի ալիքը թափանցած չէ մինչեւ Ամերիկայի խորշերը, բայց վտանգը ուշ կամ կանուխ պիտի տարածուի մինչեւ Ատլանտեանի և Խաղաղականի ափերը, ծանր փոթորիկներու ազդանշանը տալով :

Ահաւասիկ Վիէթնամի դէպքերը : Այդտեղ Ամերիկացիք Ֆրանսայի դիրքը գրաւել ուզեցին, բայց ոչ բարեկամին, ոչ ալ թշնամիին կրցան օգտակար ըլլալ: Այնքան երկդիմի կացութիւն մը ստեղծուած է որ Ամերիկա ներկայիս չի կըրնար նախընտրութիւն մը ընել, — քաշուի՞ լ Վիէթնամէ թէ ոչ օժանդակել Վիէթնամի: Առանց պատրաստութեան մտաւ այդ «գործին» մէջ, անձեռնհաս մարդոց հետ գործակցեցաւ, յաճախ ծուղակը ինկած ազու մը պէս խաղի եկաւ, եւ հիմա ստիպուած է խորհիլ թէ «վնասին ուր տեղէն որ դառնաս, դարձեալ շահ է»:

ՆԱԹՕի կազմակերպութեան մէջ ալ Ամերիկա շատ դժուարին կացութեան մը մատնուած է, չկրցաւ նախընտրութիւն մը ընել Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, եւ յանկարծ, դարձեալ առանց նախապատրաստութեան եւ առանց ոեւէ մէկուն խորհուրդ հարցնելու, մէջտեղ նետեց «բազմակողմանի հիւլէական ուժի» մը ծրագիրը, որու հետեւանքով կորսնցուց Զօր. տը Կոլը, Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ յարաբերութիւնները վտանգուեցան, Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Սոցեալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան Ատընաուրի հատուածը դիրք բռնեց եւ վշտացաւ Ամերիկայի դէմ :

Ամերիկա կը վստահի իր տոլարին եւ զինուորական ուժին, բայց կը հետապնդէ չափազանց կարճատես, նոյնիսկ երբեմն տղայական քաղաքականութիւն մը, որ այդ հսկայ պետութեան նիւթական լուրջ հարուածներ ալ կ՛իջեցնէ, եւ, — ամէնէն կարեւորը, — Ամերիկայի վարկը մեծապէս կը նսեմացնէ աշխարհի մէջ: Ամերիկացիք աշխատասէր, դրամը, հարստութիւնը սիրող մարդիկ են, բայց այս դրամն ու հարստութիւնը տեղին ծախսելու չափ հասունութիւն չունին, եւ իրենց երկիրն ալ, հակառակ իր ուժին եւ բարեացակամութեան, միշտ ալ մակերեսային քաղաքականութիւն մը ունեցած է, չէ կրցած իրարմէ զատել թշնամին եւ բարեկամը, նոյնիսկ իր շահերը, եւ այս պատճառով դժուարին կացութեան մը մատնուած է եւ աւելի շատ պիտի մատնուի այսուհետեւ :

Իբր ապացոյց պէտք է յիշել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութիւնները : Ամերիկա պարտաւոր էր իրատես քաղաքականութեան մը հետեւիլ այս խնդրին մէջ, եւ ատոր համար բաւ էր ակնարկ մը նետել երկու երկիրներու պատմութեան վրայ :Մէկ կողմը կար իր դաշնադրերուն հաւատարիմ Թուրքիա մը, որ կրցած էր ամէն առթիւ իրարմէ զատել բարեկամն ու թշնամին, իր տղամարդու ոգիով հպարտացող Թուրքիան, եւ անդին կար այժմու յոյն ազգը, որուն սկզբունքը եղած է օգտուիլ ամէն խառնաշփոթութենէ եւ անիշխանութենէ, մեծի պըզտիկի միջեւ խտիր չդնել, նոյնիսկ գրացի քրիստոնեայ երկիրներու ժողովուրդները, եկեղեցիները փճացնել եւ այրել, աշխարհի վրայ նմանը չտեսնուած արիւնարբու վայրագութեամբ մը, դաշնադրերը ուրանալ, իր ամենամօտիկ բարեկամին յաջորդ օրն իսկ դաւաճանել...

Ամերիկա իր աչքերը փակեց այսպէս իրականութիւններու դէմ եւ այսօրուան Յունաստանի մէջ դեռ հին օրերու հելլէն քաղաքակրթութիւնը փնտռեց, ատոր փոխարէն Յունաստան Ամերիկայի քթին խնդաց, զինքը խաղի բերաւ եւ հրթի-

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Լուքաս աղբօր մի քիչ դեղին գծերով աչքերուն մէջ աւելի աճապարանք կար, քան ծանրացած մարմնին ու յօդացաւոտ սրունքներուն վրայ : Էհ, քիչ տարիք չունէր ան. մօտ եօթանասուն էր, տեսած էր լաւ – վատ օրեր ու երջանիկ էր :

Վրայ հասաւ ու գտաւ ինքնաշարժի ճիշդ անիւին առջեւ ինկած վիրաւոր աղաւնին, որ կը հեւար արագ, սարսափի դող մը փետուրներուն մէջ ու կը փորձէր ինքզինքը վեր վերցնել՝ իր մէկ թեւը դետին դարնելով :

— Աստուած օրհնէ քեզ, Աստուած օրհնէ քեզ ,— կրկնեց Լուքաս աղբար ու առաւ վիրաւոր աղաւնին իր խոշոր ձեռքերուն մէջ :

Մի գուցէ կոտրած էր թեւը. արիւն կար թեւերուն ու կտուցին : Աղաւնիի տաք մարմինը իր երկու ձեռքերուն մէջ՝ մտաւ ներքնայարկ, կրկնելով յաճախ մըխիթարանքի խօսքեր :

— Լաւ պիտի ըլլաս, լաւ պիտի ըլլաս, Աստուած օրհնէ քեզ :

Անոր ձայնը աւելի գուրգուրոտ էր, աւելի կակուղ, ամէն անգամ որ աղաւնին անվստահ շարժումներ կ՛ընէր :

Լուքաս աղբար մոռցաւ այդ օրուան աշխատանքը : Արդէն իրիկուան ժամը հինգն էր, Նայեցաւ, ստուգեց, որ աղաւնիին ձախ թեւը կոտրած չէր, թէեւ դեռ անկէ արիւն կը հոսէր ու աղաւնին կը թփրտար ցաւէն :

— Լաւ պիտի ըլլաս, ես պիտի բժշկեմ քեզ, Աստուծոյ շնորհքով : Աստուած օրհնէ քեզ :

Լուքաս աղբար վստահ էր իր բժշկական կարողութեան վրայ, թէեւ բժիշկներուն շատ ալ չէր հաւատար: Իր կեանքին մէջ ան հաւատացած էր միայն մէկ բժիշկի : Այդ՝ Նիկրօ Մարկոս Թամսընն էր, որ երկար հրաշքներ գործեց իր խոտերու դեղերով :

— Եթէ Պ. Թամսընի հեքիմարանը իմ ձեռքիս տակ ըլլար, ես կը դառնայի աշխարհի էն հարուստ մարդը, — յաճախ պարծանքով կ՛ըսէր Լուքաս, թէեւ Պ. Մարկոս Թամսըն երբեք հարուստ եղած չէր: Անոր ունեցած հարստութիւնը հաստ շղթայով ժամացոյց մըն էր, գոյնը նետած հովանոց մը՝ հաստ կոթով, երկու ոսկիէ ակռաներ եւ պղնձագոյն ջորի մը, որու վրայ կը բնակէր կարծես : Միշտ ջորիին վրայ, կը պտըտէր հեռաւոր Տաքոտայի գիւղերը՝ բժշկութիւն ընելու եւ աւետարան քարոզելու :

Լուքաս աղբար այդ երեկոյ ծամուած հաց կապեց աղաւնիի վէրքին վրայ : Մի քանի օր յետոյ ան փայտի փտուքը փոշիի պիտի վերածէր ու պիտի ցանէր վրան : Շատ չէ, երկու շաբաթէն պիտի լաւանար աղաւնիին վէրքը :

Ներքնայարկին դուռը գոցելէ առաջ, ան չմոռցաւ «գիշեր բարի» ըսելու աղաւնիին :

Լուքաս աղբար կը բնակէր նիկրօ թաղամասի կարճ ու բոլորակ փողոցի մը մէջ, որ միշտ չէն էր փոքրիկներու զուարթ ձայներով ,լուացքի փռուած լաթերով, գիրուկ տանտիկիններով ու երկաթի սանդուխներէն ցատկող կատուներով : Յաճախ կնոջ երդի լաւ ձայն մը կուգար տան մը խոհանոցէն, իւղոտ կերակուրներու հոտերուն հետ :

Փողոցին մէջ տեսակ մը իւղոտ ձուկի հոտ կար միշտ :

Փողոցը ինքն իր մէջ առանձինն աշխարհ մըն էր, ուր բնակիչները կարծես աւելի մօտ էին երկինքին ու կեանքին : Բոլորն ալ իրար լաւ գիտէին մէկ ընտանիքի պէս : Ամառ երեկոներ մանաւանդ, երբ լուսնկան աւելի կը լայննար ու կատուները կտուրներէն կը ցատքէին, գրացիներ դռներուն առջեւ իրարու մօտ կուգային՝ իրենք զիրենք բամբասանքի հաճոյքին մէջ ձգելու համար: Եւ որովհետեւ կեանքը եռուն էր, փողոցին մէջ ամէն օր ալ կ՛իմանային նոր բաներ :

Բայց բամբասանքներէն նոյնիսկ ազատ չէր Լուքաս աղբարը, որովհետեւ վերջերս անոր 14 տարեկան աղջիկ թոռնիկը փախած էր երեսուն տարեկան, արդէն ամուսնացած եւ երկու զաւակներու տէր դարձած ուրիշ նիկրոյի մը հետ : Եւ սակայն այդ ոչինչ կը պակսեցնէր Լուքաս աղբօր դէմ եղած ընդհանուր յարգանքէն: Ան տարեց եւ խելացի մէկն էր, որ գիտէր խօսիլ բարձրաստիճան մարդոց հետ : Կը ճանչնար փաստաբաններ, քաղաքական մարդիկ կառավարչատունէն, որովհետեւ տարիներ առաջ կառավարչատան մէջ աշխատած էր որպէս վերելակ վարող : Նոյնիսկ Կալուին Քուլիճ, երբ կառավարիչ էր, իր իմաստուն լռութիւնը երբեմն աւրելով իրեն «բարի լոյս» ըսած էր :

Փողոցի բնակիչները ամէն անգամ որ նեղութիւն մը ունենային, ըլլայ ոստիկանական եւ կամ օրինական, կը դիմէին Լուգաս աղբօր, անոր բարեկամներուն միջոցով ճար մը ընելու համար: Ան կը խօսէր իր բարեկամներուն մասին այնպէս, ինչպէս Տաքոտայի բժիշկ Մարկոս Թամսընի մասին :

— Պ. Սմի՞թհ: Ան եօթն անգամ ոճրագործ ազատած է ելեկտրական աթոռէն :

Այդպէս էին անոր բարեկամները :

Այդ երեկոյ Լուքաս աղբար պատմեց, թէ ինչպէս, Աստուծմով, տեսած էր աղաւնին դեղին թէքսիի ծածքէն վար ինկած :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(4 Շար.)

ռային կայաններ չշինեց, եւ այս խնդրին առթիւ Ռուսիոյ հետ սակարկութեան մտնելով, յաջողեցաւ ձրի զտարան մըն ալ «փրցնել» Սովետներէն: Ամերիկա այս երկրին հետ գործակցեցաւ ահաւասիկ, կռնակ դարձուց Թուրքիոյ, այսինքն երկրի մը, որ տառը տառին յարգեց իր կնքած դաշինքներուն տրամադրութիւնները, իրեն համար արիւն թափեց:

Այո, այս այն Ամերիկան է որ Թուրքիոյ վարչապետին խոստացաւ երկու յածանաւ տալ, եւ քանի մը շաբաթ ետք ճոնսըն դրժեց իր խոստումը եւ նոյնիսկ ՆԱԹՕի յանձնառութիւնները, եւ Յունաստանի պատերազմական նախարար Փեթրոյի հետ չփման մէջ մտաւ, Յունաստան զէնք զրկելու համար: Բնաւ չը հարցուց Հելլէններուն թէ ՆԱԹՕի համար տրամադրուած այդ զէնքերը ինչո՞ւ համար Մակարիոսի կը նուիրուէին:

Պէտք է յիշեցնել Ամերիկայի երբեմնի Ուիլսընի քաղաքականութիւնը, որ շուտով սնանկացաւ: Եթէ մեր օրերու Ամերիկան անդրադառնար այդ սխալներուն, չէր ենթարկուեր այսօր ամենածանր դժուարութիւններու եւ վարկաբեկումի, զոր չի կրնար հատուցանել իր դրամներու դէզով կամ իր հիւլէաջրածնային ռումբերով:

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մըն ալ կայ, եւ Ամերիկա կը թուի թէ զայն ալ կը մոռնայ: Դեռ երէկ, Սթալին Կարսը եւ Արտահանը կը պահանջէր: Նեղուցները կ'ուզէր եւ Թուրքիա կը մերժէր այդ պահանջները, ոչ թէ ապաւինելով Ամերիկայի եւ անոր ունեցած հիւլէական եւ ջրածնային ռումբերուն, այլ իր ազատատենչ ոգիին, մահէն չվախնալուն, իր հայրենասիրութեան, որ 1920 – 1922 պարտութեան մատնեց Ուիլսընը: Մարշը, Թրումըն եւ նոյնիսկ ամբողջ ամերիկացի ժողովուրդը եթէ Թուրքերուն մօտեցան, պատճառն այն էր որ Թուրքերու մէջ զտան այս գերիվեր ուժը, զոր չէին ճանչցած: Ամերիկա, որ պատմութեան արժէք չընծայեր եւ իր ուժին կռթնելով բռնօրէն բարեկամութիւն պարտադրել կ'ուզէ, թող ժամ առաջ պատմութեան դիրքերը կարդայ եւ դաս առնէ, խրատուի անոնցմէ, եւ իսկական բարեկամները ճանչնալով, այս անելէն փրկուելու միջոցներուն մասին խորհի: Վտանգի ահազանգը ոչ թէ Թուրքիոյ սահմաններուն վրայ, այլ Խաղաղականի, Ատլանտեանի, Ամերիկայի եղերքներուն վրայ կը հնչէ: Ամերիկա թող չմոռնայ թէ Թուրքիայէն աւելի անկեղծ եւ հաւատարիմ բարեկամ մը ունեցած չէ պատմութեան մէջ: Քանի մը շահախնդիրներէն զատ, Թուրքիան է որ կրնայ պաշտպանել Ամերիկան, նոր աշխարհի իրականութեան մէջ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Երբ յիշատակս ալ թառամի,
ահ այն ատեն ես կը մեռնիմ:
Պ. ԹՈՒՐԵԱՆ

Ո՛չ, սիրելի տիկին Տիրուհի, քու յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուդ սրտին մէջ՝ որոնք սգացին քու մահդ, որպէս իրենց ամենամօտ հարազատին մահը:

Մեր առաջին ծանօթութիւնը 1926 Յունուարին էր, երբ նոր եկած էի Ֆրանսա և կը բնակէի Տէր եւ Տիկին Ամատունիներու պանդոկին մէջ, լսելով մականունս ու Կարնեցի ըլլալս, ուզեր էիր ծանօթանալ ըսելով «մի գուցէ մեր Տիգրան Խաչիկեանին (Արզուման) ազգականներէն ըլլայ»: Եւ երբ ըսի թէ անոր եղբօրը կինն եմ, ուրախութեանդ չափ չկար, սկսար պատմել, իր կեանքէն դրուագներ, իր կատակներէն ու վերջապէս հիւանդութեան եւ մահուան պարագաներէն, որոնք մինչ այդ մեզի անծանօթ էին:

Ու ահա այդ օրէն սկսաւ կապը մեր մէջ եւ երբ 1928ին կազմուեցաւ Կապոյտ Խաչը (այն ատեն Կարմիր Խաչ), ուզեցիր որ անպայման ես ալ անդամ ըլլամ այդ ընկերութեան: Սիրով ընդունեցայ, բայց որպէս օժանդակ, քանի որ երկու փոքրեր ունէի եւ չէի կրնար գործօն մասնակցութիւնս բերել:

Իսկ 1932ին այլեւս չկրցայ որեւէ առարկութիւն ընել եւ սկսայ աշխատիլ Փարիզի վարչութեան մէջ, եւ երբ երախաներու օդափոխութեան կայանի ծրագիրը այլեւս իրականութիւն եղաւ (1935) ինքդ էիր որ Նիսի մէջ գտար չէնքը եւ պարենաւորման գործը յանձնեցիր քու ազգականներուդ, որոնք այնքան բարեխղճութեամբ կատարեցին, տղոց առատ ու թարմ ուտելիքներ ճարելով:

Առաջին տարին մեր անձնուէր ընկերուհիները յանձն առին կառավարիչի պաշտօնները եւ գիտէք թէ ամէն նոր սկսուած գործ իր դժուարութիւնները կ'ունենայ, բայց դուն քու խրախուսիչ խօսքերովդ ու անսպառ եռանդովդ իրենց ուժ եւ դորով կը ներշնչէիր, որով որպէս առաջին գործ մեծ յաջողութիւն արձանագրուեցաւ: Տարուէ տարի աւելի կատարելագործուելով, ներկայիս Ժիւռայի վրայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի սեփական չէնքը արդէն ապացոյց մըն է թափուած ջանքերուն, որու մէջ մեծ բաժին մը ունին, նախ, Պ. Թադէոսեանը եւ երկրորդ Պ. Պ. Զպուքճեան: Որքան պիտի ուզէի որ այդ կայանի ճաշարանին կամ ննջասենեակին դուռին վրայ գրուած ըլլայ տիկին Տիրուհիի անունը, քանի որ անոր ջանքերով յառաջ եկաւ:

Յարգանք քու անմոռաց յիշատակին, սիրելի Տիկին Տիրուհի:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ

1965ԻՆ ԻՐԱԳՈՐԾԵԼԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԱՄԷՆ ՄԱՐԶԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԾ Է

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի համաձայն, ճարտարարուեստական եւ տնտեսական նոր յառաջդիմութիւններ պիտի կատարուին Մերձ. Արեւելքի մէջ, 1965ի ընթացքին:

Թերթը իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ կարգ մը մանրամասնութիւններ կուտայ այդ յառաջդիմութեանց մասին:

Յիշեցնելէ ետք Ասուանի ամբարտակին հսկայական իրագործումը, թղթակիցը կը գրէ թէ այլ ծրագիրներ, որոնք թէեւ Ասուանէն աւելի փոքր են, սակայն հիմնական փոփոխութիւններու ենթարկելու կոչուած են արաբական աշխարհը:

Թերթը կը յիշէ Սուրիոյ մէջ Թապքայի ամբարտակը Եփրատի դետին վրայ, Իրաքի մէջ այլ ամբարտակի մը կառուցումը դարձեալ Եփրատի վրայ, Քուէյթ Իրաք համաձայնութիւնը՝ խողովակներով ըմպելի ջուր փոխադրելու համար Շաթ էլ – Արապիա Քուէյթ, ծովու ջուրի զտման ծրագիր մը Սէուտական Արաբիոյ մէջ եւ պողպատի գործարաններու կառուցում Սէուտական Արաբիոյ եւ Իրաքի մէջ:

«Նոր քարիւղ ծովուն եւ աւազին տակ» խորագրուած ուրիշ յօդուածի մը մէջ թերթը կը յայտնէ թէ արեւելեան կիսագունդին վրայ նաւթային արդիւնաբերութեան ընդարձակման հսկայ պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին: Կը յիշեցնէ թէ Մերձարեւելեան արդիւնաբերութիւնը կրկնապատկուած է 1956–1963ի ընթացքին: 1963ի մէկ օրուան 6·8 միլիոն տակառի փոխարէն, 1964ին ըստացուած է օրական 7·7 միլիոն տակառ: Մօտաւորապէս 14 առ հարիւր բարձրացում:

Յօդուածին մէջ կ'աւելցուի թէ Մերձ. Արեւելեան երկիրներու հում նաւթի արդիւնաբերութիւնը մօտեցած է Ամերիկայի արտադրութեան, որ աշխարհի գլխաւորն է:

Պէյրութէն «Նիւ Եորք Թայմզ» զրկուած այլ տեղեկագրի մը մէջ գրուած է թէ առեւտուրը Լիբանանի մէջ յառաջդիմած է ամէն մարզի մէջ: Զբօսաշրջիկութեան, դրամատնային կացութեան, տարանցիկ առեւտուր եւ ներածումներ ու արտածումներ, բոլորն ալ յաջող ընթացքի մէջ են: Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ Միջերկրականեան այս փոքր երկրին մէջ «զբօսաշրջիկութիւնը զարգանալու վրայ է արեւադարձային սունկի մը աճումին արագութեամբ»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ Լաքհիտ ընկերութեան անջրպետային սպասարկութեան տնօրէններէն ընկեր Աւետիս Այնթապլեան, Լիբանանի Տեղեկատուութեան նախարարութեան կարգադրութեամբ, Լիբանանի ձայն – պատկերասփիւռէն խօսեցաւ ամերիկեան դէպի Լուսին ուղղեւորութեան ծրագիրներու մասին:

Ընկ. Ա. Այնթապլեան ընդունուեցաւ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար Փիէռ Ճէմայէլի կողմէ, որուն ներկայացուց կարգ մը ծրագիրներ, Լիբանանի մէջ մեծ ձեռնարկներու կարելիութիւններու մասին:

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱԼ ԹԷ...

Խորհրդային Միութեան մէջ հրապարակ հանուած է ձեռնադաշնակի (աքորտէոն) ձեւով լուացքի պզտիկ մեքենայ մը: Տանտիրուհին լուացուելիք լաթերը անոր մէջ կը դնէ եւ յետոյ կը սկսի նուագել ձեռնադաշնակը: Քանի մը վայրկեան յետոյ, լաթերը լուացուած ու մաքրամաքուր դուրս կը հանէ:

×

Անդլիացի դիտնական Հեվըր Ֆրեմլին հաշիւ ըրած է, որ աշխարհ կրնայ իր մէջ տեղ տալ վաթսուն միլիառ մարդոց: Հետեւաբար, եթէ բնակչութեան աճը շարունակուի ներկայ թափով՝ 890 տարի եւս պէտք է, որ աշխարհի բնակչութիւնը աճելով հասնի վաթսուն միլիառի: 2854ին, աշխարհի վրայ, ամէն մէկ մարդ 84սանթիմեթրէն քիչ մը աւելի տեղ պիտի ունենայ կանգնելու համար: Եթէ աշխարհի բնակչութիւնը հաստատուի երկու հազար յարկանի բազմաբնակարաններու մէջ, այն ատեն, ամէն մարդ հինգուկէս մեթր տեղ պիտի ունենայ եւ իր խցիկէն զատ ուրիշ տեղ շրջելու պէտք պիտի չունենայ, որովհետեւ, ուտելիքը, մասնաւոր վերելակով պիտի հասնի իրեն: Ուրիշներու հետ տեսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան պատկերասփիւռի միջոցով:

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Ֆրանսացի մեծանուն դրագէտ Պուալօ յաճախ, կ'ընդունէր այցելութիւնը պալատականի մը, առանց սակայն այդ այցելութիւնը փոխադարձելու: Օր մը, պալատականը պատճառը հարցուց եւ Պուալօ պատասխանեց.

— Տարբերութիւն մը կայ մեր միջեւ: Երբ դուք ինծի կ'այցելէք՝ ձեր ժամանակը կը սպաննէք: Մինչդեռ ես՝ կը կորսընցնեմ զայն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Երբ հազիւ տասնհինգ քայլ միայն էր հեռաւորութիւնը, Գրիգոր աբեթը վառօդին մօտեցուց, վառօդը կարմիր կըտրած սկսաւ Ֆշշալ: Գրիգոր քիչ մը ըսպասեց ու լաւ նշան առնելով նետեց Թուրքերուն նաւակին մէջ:

Թուրքերը երբ այդ հրեղէն հրէշին իրենց նաւակին մէջ թռչիլը տեսան՝ սարսափեցան. յաջորդ ակնթարթին կարծես նաւակը ցայտաղբիւրի մը փոխուած ըլլար, ապա երեք գրկաչափ կրակ մը ցայտեց մէջէն ահագին պայթումով:

— Էյ վա՛հ (վայ):

Թուրքերու նաւակը դարձաւ, ու վեց Թուրքերը վեց ուղղութեամբ ջուր ինկան:

— Օն, առաջ, — գովեց Գրիգոր, — ջուր իջէք:

Սակայն այդ ցայտուն բոցէն իրենց աչքերն ալ շլացած էին, ոչ մէկը բան կը տեսնէր: Ժամանակի կարօտ էր մինչեւ որ վերջապէս Գրիգոր տեսաւ Թուրքերէն մէկը՝ որ ճիշդ իրենց նաւակին վրայ նետուեցաւ եւ ուժեղ ցնցումով մը Մեքչէին ալ ջուր ձգեց:

Գրիգոր սուրով հարուածեց եւ զգաց թէ ոսկրին հասաւ:

— Զարկէք, — գոչեց:

Բայց ընկերներն ալ կէս մը կուրցած կը գործէին:

Երբ աչքերնին վարժեցաւ, տեսան որ ջուրին մէջ Մեքչէի թիկնեղ թուրքի մը հետ կը կռուէր: Գրիգոր վրան նետուեցաւ եւ ուժեղ հարուած մը իջեցուց գլխուն, բայց անոր դանկը հաստ էր. ան դարձաւ եւ այնպէս մը զարկաւ Գրիգորի ուսին՝ որ գրեթէ տապալեցաւ: Բայց Մեքչէին ալ անմիջապէս անոր վրայ ցատկեց ու ետեւէն բռնած ջուրին տակ քշեց, ու այնպէս բռնած պահեց՝ մինչեւ որ պղպջակներ բարձրացան:

ԺԱ.

Մայիսի կէսօրէ մը վերջ՝ դեղին թաւշէ հագուստով երեք Իտալացիներ եւ կարճ շորով երկու աղջիկներ երեւցան Եօթնաշտարակի դռներէն մէկուն առջեւ: Երիտասարդներէն մէկը կիթառ ունէր, նոյնպէս աղջիկներէն մէկը: Իսկ միւս աղջիկը բոժոժաւոր թմբուկ մը ունէր թեւին տակ:

Պահակը դրան շուքին տակ կեցած էր եւ ոտքի վրայ կը մրափէր, միայն երբ առջեւէն մէկը անցնէր, կը բարձրացնէր թարթիչները: Տեսնելով օտարները՝ առջեւնին երկարեց նիզակը:

— Կեցէք:

— Իտալացի երգիչներ ենք ու կ'ուզենք բերդակալ իշխանին երթալ:

— Չըլլար:

— Ինչո՞ւ չըլլար:

— Ճամբորդութեան կը պատրաստուի:

— Պատին շուքին տակ ուրիշ վեց զինուորներ ալ նստեր էին ու պառաւ գնչուհի մը անոնց բախտը կը նայէր, մաղի մը մէջ լուբիայի հատիկներ շարժելով:

Կրտսերագոյն աղջիկը համարձակօրէն մօտեցաւ անոնց եւ ըսաւ գնչուհիին.

— Լալիկ ջան, պահակը չուզեր մեզ ներս թողուլ: Մէկը Վելի բէկին զրկէ իր, ընծայ մը բերած ենք իրեն համար:

Գնչուհին ճիշդ հետաքրքրական բան մը կ'ըսէր. լուբիայի հատիկները հինգ խումբի բաժներ էր ու կը շատախօսէր զինուորներուն:

— Հիմա բախտիդ աստղը սկսաւ փայլիլ: Բայց քեզի չեմ ըսեր՝ մինչեւ որ բէկին չերթաս ու չիմացնես թէ հոս Իտալացիներ կան որ իրեն ընծայ բերեր են:

Որուն հետ որ կը խօսէր, հետաքրքրութենէն արդէն կարմրցեր էր. վիզը քերեց, ապա ոտքի ելլելով ներս փութաց:

Տասը վայրկեան չանցած՝ վերադարձաւ, Իտալացիներուն նշան ըրաւ:

— Ինծի հետեւեցէք:

Եւ անոնց առջեւէն ճամբայ ելաւ: Զով սրահէ մը անցան, տաքուկ պարտէզի մը մէջէն, մեծ անիւով ջաղացքի մը քովէն, ապա ուրիշ պարտէզէ մը՝ որուն մէջ խոշոր տերեւներով կայտառ հազարներ կ'աճէին:

Զինուորը հազար մը փրցուց եւ սկսաւ ուտել, աղջիկներուն ալ հրամցուց:

— Մարուլ կերէք:

Գնչուհին տերեւ մը առաւ ու ընկերուհիին հրամցուց:

— Չեմ ուզեր, Չերհան, շնորհակալ եմ:

— Կեր, համով է:

— Գիտեմ, բայց մենք չենք վարժուած այսպէս ուտելու:

— Ապա ի՞նչպէս, աղո՞վ:

— Աղով ու խորոված հաւով:

Իտալացիներէն մէկը մէջերնին թարգման էր երբ իրարու հետ խօսէին, ու քանի որ աղջիկները շարունակ կը խօսէին ու թարգմանը երբեմն ուրիշ կողմեր կը դառնար՝ աղջիկը կը հարցնէր.

— Գրիգոր ի՞նչ կ'ըսէ Չերհան:

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եղիազարեան ընտանիքը կը ծանուցա–նէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՕՐ. ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ այս կիրա–կի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին, 10պիս, Րիւ Թուէն :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Տէր եւ Տիկին Պարոյր Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աչըգկէօզեան հոգե–հանգստեան պաշտօն կատարել կուտան ԱՃԻՐ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Վարպետեան ղերդաստանի համայն ննջեցեալոց յիշատակին, այս կիրակի ա–ռաւօտ (Յունուար 31), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշա–տակը յարգողները :

Այսօր Միութեանս Մարսիլիոյ մասնա–ճիւղէն ստացուած հեռագրէ մը խոր ցա–ւով կը տեղեկանանք թէ իր մահկանա–ցուն կնքած է Օննիկ Թադէոսեան, նախ–կին ընդհ. քարտուղար Եւրոպայի մեր կեդր. յանձնաժողովին, 79 տարեկանին :

Ողբացեալը զանազան պաշտօններով Միութեան ծառայութեան մէջ գտնուած է 33 տարի եւ հանգստեան կոչուած՝ 1956ին : Պատասխանատու աշխատանքէ քաշուելէ վերջ ալ, եռանդով եւ անձնա–զոհութեամբ կը շարունակէր գործել Բա–րեգործականի Հարաւային Ֆրանսայի մարմիններուն եւ մասնաւորաբար իր ըր–նակավայրին՝ Մարսէյլի մասնաճիւղին մէջ :

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

ՆԻԻ, ԵՈՐՔ, 21 Յունուար 1965

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅՈՒՐԹ. ՀԵՂՎԱՃԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

ԽՆԴՈՅՔ – ՃԱՇԸ

որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 7ին :

ՅԵՏԱՁԳՈՒՄԸ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցե–րական սրահը, 10 Րիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ
կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ ըը լա Շիմի :*

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գե–ղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է բոլոր հաւաքոյթներու եւ փորձերու համար Յունուար 27էն մինչեւ պաշտօնական բա–ցումը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 7ին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանո–ղական Միութեան ժողովը այս երկու–շաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հա–ւաքատեղին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէին ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւա–քատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայու–թիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրա–կարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պար–տաւորիչ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաս–տութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազ–դային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային կեդրո–նական վարչութեան :

Փետր. 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Յաչէի Պորտոյի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, 235 Րիւ Մունէյրա : Կոկիկ յայտագիրը :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան եղեռնի ցիսնամեակին ա–ռիթով : *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :*

Պիտի ըլլայ շարք մը դասախօսութիւն–ներ, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (293 Րիւ Պուալօ) :

Առաջին դասախօսն է Պ. Վարդան Ե–ղիչեան, նիւթ ունենալով.— « Հայոց Մէջնադարեան յարաբերութիւնները Բիւ–զանդացիներուն, Արաբներուն, Յաչա–կիրներուն եւ Թուրքերուն հետ » :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սա–հակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղե–ցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ » :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժա–մը 8·30ին :

Դ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

Grand Bal

Samedi 30 Janvier à 21 heures
Organisé par
L'AERO-CLUB RENÉ MOUCHOTTE
Présenté par CHABRIANT
Dans les Salons de l'Hôtel de Ville

LE BOURGET
TONY RALLO
et sa formation des
GRANDS CABARETS PARISIENS
EN ATTRACTION
BALLETS FOLKLORIQUES ARMÉNIENS
Avec la fameuse danse du couteau
Direction Mme KUTNERIAN
TENUE CORRECTE
PARTICIPATION AUX FRAIS 8 F.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 20 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կռւվարենց» խումբի կողմէ

Այս կիրակի ժամը 15էն 24, Սարսէլի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ 11 Նովամպր) :

Կը խօսի ՏԻԿ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով բեմի վրայ Առնուվիլ – Սարսէլի երգչախումբը, ղեկա–վարութեամբ ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ :

Հայկական Ֆոլկլոր ղեկավարութեամբ *ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ*

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւ վերջապէս թատերական ներկայացում « ՏԻՊԱՐ ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ» ղեկավարու–թեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԱՆԻ :

Ժամը 19·30էն սկսեալ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հաճելի մտնոլորտ ՃոխՊիւֆէ մատչելի գիներով

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ *Շաբաթ, Փետրուար 6*
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

Orchestre Maurice VANIA

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Election de Miss Croix-Rouge

Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE

DANS LEURS TOURS DE CHANTS

Քարթով ներկայացող ուսանողներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Մի–ութեան կողմէ, կիրակի (31 Յունուար) կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Րիւ տը լա Տէֆաւս : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նը–ւագ, պար, արտասանութիւն եւ զանա–զան անակնկալներ, կը մասնակցին.— Տիկին Մեճենաճեան, Պ. Բուշուճեան, Գարակէօզեան, եւն. :

ՃոխՊիւֆէ : Աճուրդ չկայ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Մի–ութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մաս–նակցութեամբ Տիկնանց Ցանձնախումբի եւ երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կի–րակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քօյրս

(Քերթուածներ)

Գինն 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սմոուէլ գրա–տան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 29 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10219 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.219

ՎԵՀԱՓԱՌ «ՄԵՂՔ»

Հինգշաբթի, Յունուար 14ի առաւօտեան, Ամենայն Հայոց Հայրապետ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս կը վկայախօսէր Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիի խորանէն.

«Մենք, անշուշտ, ամէն բան մոռցանք, նոյնիսկ Ատիս Ապապայի ժողովը ... երբ ըսի «նոյնիսկ Ատիս Ապապայի ժողովը մոռցանք» անշուշտ թերագընահատում մը չուզեցի ընել այդ ժողովի կարեւորութեան, բայց ինչ մեղքս պահեմ, Մեր հայրապետական, Ամենայն Հայոց Հայրապետական սրտին համար, ամէն բանէ վեր է մեր հարազատ ժողովուրդը եւ մեր միութիւնը, մեր փոխադարձ սէրը եւ մեր բոլոր ազնիւ, հոգեւոր, ազգային եւ հայրենասիրական իմաստով՝ երազներու եւ իտէալներու իրականցումը»:

Եթէ իրօք «մեղք» մըն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այս ապրումը, ապահովաբար՝ Բարեգութը չի զլանար Իր ներումը:

Զորեքշաբթի, Յունուար 13ի առաւօտեան, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսն ալ Ատիս Ապապայի Հայոց Ս. Գէորգ Եկեղեցիին մէջ վկայախօսած է, որ «աստուածային բարիք ու շնորհք» կը նկատէ դաւանակից եկեղեցիներուն համագումարը, ի մասնաւորի Հայաստանեայց Եկեղեցիին համար.

«Քանի որ այսպիսով առիթ կը ստեղծուի որպէսզի վեհափառ Տէր Վազգէն Կաթողիկոսի հետ քով քովի գանք եւ խորհրդակցինք անձնապէս մեր ժողովուրդը մտահոգող հարցերով՝ յօգուտ մեր ժողովուրդին»:

Գրեթէ բառացի նոյնը ըսած են մեր երկու Հայրապետները:

Ուրախացած են, որ յաջողած է դաւանակից եկեղեցիներու ժողովին գումարումը, բայց — անզօր՝ քօղարկելու Իրենց «մեղք»ը — կը վկայախօսեն, թէ անհամեմատ աւելի ուրախ են, որ այսպիսով, առիթ կը ստեղծուի միութեան խօսք ըսելու եւ միութեան գործ տեսնելու:

Պիտի ուզէինք՝ սրտով ու մտքով՝ մասնակից դառնալ այս վեհափա՛ռ մեղանչումին եւ լրիւ բաժնել այս վեհափառօրէն միածին հա՛յ «մեղք»ը:

Ուստի, գէթ անգամով մը, վկայախօսը հանդիսանալով բոլոր անոնց, որոնք կը գտնուին ի սփիւռս աշխարհի, մենք ալ՝ յանուն անխտրաբար ամէն մէկ հայ մարդու, պիտի ըսենք.

Առանց տառ մը կամ կէտ մը փոխելու՝ իր ձեւով եւ բովանդակութեամբ՝ լրիւ կ՝իւրացնենք Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հետեւեալ յորդորը.

«Արդար է, այո, եւ սպասելի, որ այս տարի, գոնէ ա՛յս տարի, ի սպառ լռեն ամէն տեսակի ներքին տարակարծութիւններ ու հակամարտութիւններ արտասահմանի Հայութեան ծոցին մէջ, եւ մեր ժողովուրդի բոլոր զաւակները անխտիր՝ միանան, միակամ դառնան, համազգային տիրական զգացումի մը մէջ, մեր նահատակներու սուրբ յիշատակով եղբայրացած աւելի քան երբեք:

Այո՛, Վեհափառ Տէր, բիւր ու բիւր անգամ՝ այո՛:

Եկած է ատենը, որ ի սպառ լռեն բոլոր ներքին տարակարծութիւնները:

Ոչ թէ սպասելի, այլ հարկադրական է, որ գոնէ այս տարի՝ բացարձակ պապանձումի մատնուին այն բոլոր լեզուները, որոնք հակամարտութիւն կը սերմանեն:

Եւ դարձեալ, Վեհափառ Տէր, բիւր ու բիւր այո՛, սրբատառ ու սրբաշունչ ձեր հետեւեալ խօսքին ու խրատին.

«Հայե՛ր, հաւատացեալ զաւակներ մեր, որ ի սփիւռս աշխարհի, միացէ՛ք, համբուրուեցէ՛ք, ձեր սուրբ տանարներու կամարներուն տակ. միասի՛ն սգացէք, միասին աղօթեցէք, միասի՛ն ուխտեցէք: Եւ նոյն միասնական ոգիով, կամքով, ձեր հայեացքը ուղղեցէք դէպի՝ մոխիրներէն յարութիւն առած երկիրը մեր հայրենի ...»:

Հապա, ուրիշ ո՞ւր պիտի սեւեռէինք մեր ներքին, հոգեկան աչքերը, եթէ ոչ հո՛ն, ուր կը գտնուին Սուրբ Էջմիածինը, Արագածը, հայ քաղաքներու քարով ու քանքարով «մայրացած» Երեւանը, երկու միլիոն սրտակից ու հոգեկից մեր հայ եղբայրներն ու քոյրերը:

Միշտ յանուն համայն սփիւռքահայութեան է, որ կը վկայախօսենք, թէ չկա՛յ հայ մարդ, որ իր հոգիի խորունկէն չրբաժնէ Ամենայն Հայոց Հայրապետին մաղթանքն ու խրախոյսը:

Եւ միայն խօսքով չսիրենք Սուրբ Էջմիածինն ու անոր Գահակալը: Միայն ի ցոյց մարդկանց երդում — պատառ չըլլանք յանուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ «մոխիրներէն յարութիւն առած» ու համայն Հայութեան Հայրենիքը հանդիսացող Հայաստանի:

Գէթ մէկ անգամ, գէթ ա՛յս տարի, գէթ Յիսնամեակին՝ հետեւինք Ամենայն Հայոց Հայրապետի խրատին:

Միասի՛ն սգանք, միասի՛ն աղօթենք, միասի՛ն ուխտենք:

Եւ մեր ուխտն ալ թող ըլլայ միշտ Հայրապետի հայօրէն ներշնչեալ այն պատգամը, որ 1965ը.

«... Պիտի վերածենք ուխտի մը եւ այդ ուխտը մեր սրտին մէջ յառաջ պիտի երթանք 50 տարի ալ, յետոյ 100 տարի ալ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդին արդարութիւն ըլլայ»:

Եթէ կայ որեւէ բան ասկէ անդին, միշտ առաքելատիպ Վազգէն Կաթողիկոսի բառացի վկայութեամբ. — այն «հարց»երը, որոնց կարելի է «այստեղ, այնտեղ հանդիպիլ. անոնք բոլորն ալ երկրորդական են»:

Արդարեւ, պատմութիւնը պիտի արձանագրէ, թէ Վազգէնեան էր Եղիշէ Զարենցի պատգամը. «Օ, հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է», ինչպէս որ Զարենցեան է Վեհափառ Վազգէն Ա. Հայրապետի պատգամը.

«Գոնէ՛ այս տարի, մեր նահատակներու սուրբ յիշատակով ըլլանք եղբայրացած աւելի քան երբեք»:

Բարձեալը ապահովաբար պիտի ներէ Հայութեան այս «մեղք»ը, միայն թէ, գէթ ա՛յս անգամ՝ միասին ու միակամ «մեղանչենք»:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ԻՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ՄԻՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿԸ ՏՈՒԺԷ

Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի բովանդակ երկրին կեանքը խանգարուեցաւ հանրային սպասարկութեանց գործադուլին հետեւանքով: Ինչպէս ամէն անգամ, այս անգամ ալ առաջին տուժողը եղաւ աշխատաւոր դասակարգը եւ ժողովուրդը, որ հազար դժուարութիւններով, յաճախ քալելով գնաց իր աշխատավայրը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.— Արուարձաններու գիծերու վրայ երթեւեկը գրեթէ դադրած էր: Հազիւ քանի մը կառախումբ կարգ մը գիծերու վրայ միայն: Մեծ գիծերու վրայ, երթեւեկը մասամբ կանոնաւոր էր, զգալի յապաղումներով: Սէն — Լազար երթեւեկը շատ զեղչուած էր, Արեւելեան կայարանը՝ 45 առ հարիւրի իջած, Հիւսիսային կայարանը քսան առ հարիւր, Օսթերլից՝ 45 առ հարիւր, Լիոն 35 առ հարիւր եւ Պասթիյլ՝ 30 առ հարիւր:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — Մեթրօն կը բանէր շատ անկանոն կերպով, հազիւ յիսուն առ հարիւր համեմատութեամբ, այն ալ ոչ բոլոր գիծերուն վրայ: Տեղ տեղ մօտ ժամ մը սպասել հարկ եղած է: 280 կառախումբի վրայ 150 հատ կային միայն երթեւեկի համար:

Հանրակառքեր ալ կային 45 առ հարիւր համեմատութեամբ միայն:

Շատ մը անհատներ որոնք կառք ունին, փորձած են կառքով գործի երթալ, բայց շատ ուշ հասած, երթեւեկի խճողումի պատճառաւ, եւ յաճախ տեղ չգտնելով իրենց կառքին համար, ճարահատ տուն վերադարձած են, օրավարձք մը կորսընցնելով:

ԴՊՐՈՑ.— Ամէնէն զգալի գործադուլը տեղի ունեցած է դպրոցներու, վարժարաններու եւ համալսարաններու մէջ, ուր շարժումը ամբողջական էր: Ի տես այս կացութեան, Ազգ. Լուսաւորութեան Դաշնակցութիւնը կը դիմէ կառավարութեան որպէսզի ընդունի զրոյցի պայմանները սենտիքաներուն հետ, շեշտելով.— «Չի կրնար զրոյց ըլլալ ցորչափ չէ վերահաստատուած պարկեշտութիւնը այն խօսքերուն մէջ զորս կ՝ըսեն ժողովուրդին, ցորչափ ըսուի որ հանրային օրավարձքերը հարիւրէն 11էն 14 յաւելում ըրած են, շրջանի մը մէջ ուր պետական պաշտօնեաներու բնականոն վարձատրութիւնը հարիւր 4էն պակաս եղած է»:

ԹՂԹԱՏԱՐ.— Հոս ալ գործադուլը ըզգալի է, բանթողներէն զատ շատեր ալ կան որ փոխադրութեան միջոց չգտնելով գործի չեն կրցած երթալ: 242·380 պաշտօնեայի վրայ 74·180 հոգի բացակայ եղած են: Նամակներու եւ թերթերու յանձնում տեղ տեղ չէ կատարուած: Ֆիկառօ ինչպէս բոլոր թերթերը, ի շարս որոնց՝ «Յառաջ» կը խնդրեն իրենց բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ նեղողամիտ ըլլան, իրենց կամքէն անկախ, յապաղումներուն համար թերթերու բաշխումին մէջ:

ԿԱԶ — ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ գործադուլը զգալի կ՝ըլլար գլխաւորաբար Հինգշաբթի: Մեթրօն կը բանէր այն համեմատութեամբ որ ելեկտրականութիւն կը ստանար, իսկ ելեկտրական հոսանքը կը բաշխուէր հետեւեալ նախապատուութեամբ.—

Ա) Հիւանդանոց, դարմանատուն, տարրալուծարան, որոնց գործունէութիւնը անհրաժեշտ է մարդկային կեանքին համար:

Բ) Փողոցի եւ երթեւեկի լոյսեր:

Գ) Ճարտարարուեստի այն բաժինները որոնք չեն կրնար վնասներ կրել ելեկտրական հոսանքի դադրումով, ինչպէս Ազգ. Պաշտպանութեան սպասարկութիւնները:

Դ) Բնակարան եւ փոխադրական միջոց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ պիտի չկարենայ մասնակցիլ Զըրչիլի յուղարկաւորութեան: Թէեւ աւելի լաւ է, բայց բժիշկները արգելք հանդիսացած են ճամբորդութեան: Խորհրդային պատուիրակութիւնը կը գլխաւորեն՝ Մառեշալ Կոնիեւ եւ փոխ — վարչապետ՝ Ռուդնեւ:

ԹՈՒՐՔԻԱ կը մերժէ իր նաւահանգիստներու մուտքը ամերիկեան հիւլէական Սավանա նաւուն: Փետրուար 9էն 14, Պոլիս խարիսխ պիտի նետէք:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ընկերային խռովութիւններ սկսած են ծայր տալ: Ցոյցեր տեղի ունեցած են սենտիքաներու կեդրոնին առջեւ: Մթնոլորտը մտահոգիչ կը նկատուի:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ սուրիական քաղքենի դասակարգը տապալելու համար, պայքարը կը շարունակուի: Պետութեան ղեկավարը պատշգամէն խօսած բուռն ճառի մը մէջ, ըսած է.— «Դրամատէրերը շուներու պէս պիտի սատկին բանտերու մէջ»: Պաասական վարչակարգը կը փորձէ արագօրէն եւ որեւէ միջոցով «յաղթանակը» տանիլ:

ՉՈՄՊԷ ի վերջոյ, Պրիւսէլ հասաւ Հինգշաբթի օր, ուրկէ Լոնտոն պիտի անցնի ներկայ ըլլալու համար Զըրչիլի յուղարկաւորութեան:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Մանսուր, որ մահափորձի ենթարկուած էր առջի օր, մեռաւ:

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՓԱՐԻԶ ԿԸ ԺԱՄԱՆԷ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս՝ Վազգէն Ա. Փարիզ կը ժամանէ այս օրերս, Ատիս Ապապայի ժողովէն վերադարձի ճամբուն վրայ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԽՈՐԷՆ Ա. ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Խորէն Ա. Ատիս — Ապապայէն Անթիլիաս վերադառնալով, Երկուշաբթի, Յունուար 25ին երեկոյեան ժամը ճիշդ 7·30ին Ատիս — Ապապա — Ասմարա-Գահիրէ օդային ճամբով, Խալտէի միջազգային օդակայանը հասաւ, ընկերակցութեամբ Ատիս — Ապապայի Ուղղափառ Եկեղեցիներու ժողովին մասնակցող Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատգամաւորներ, Յունահայոց Առաջնորդ Գերշ. Սահակ Արք. Անթիլիասի Դպրեվանքի վերատեսուչ Գարեգին Եպիսկոպոսի եւ Գաւազանակիր — քարտուղար Սուրէն վարդապետի:

Նոյն օդանաւով վերադարձաւ նաեւ Ասորի Ուղղափառ եկեղեցւոյ պատրիարքը:

Օդակայան էջքին, Հայրապետը արժանացաւ ժողովրդային խանդավառ ընդունելութեան:

Դիմաւորելու եկած էին Լիբանահայոց բարեջան Առաջնորդ Տաճատ Արք. Կաթողիկէ Հայոց Պատրիարքական Ընդհ. Փոխանորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Թերզեան, միաբան վարդապետներ, քահանայ հայրեր, պետական հայ երեսփոխաններ, Ազգային Կեդր. Վարչութեան եւ Ազգ. մարմիններու ու կազմակերպութեանց անդամներ եւ երկսեռ հոծ բազմութիւն մը:

Օդակայանի պատուոյ հիւրասրահին մէջ, հայրապետը, խորապէս ազդուած ժողովրդային ջերմ ընդունելութենէն, շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ ըսաւ, թէ իր անձին եղած այս պատիւը, կը պատկանի Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան:

Այնուհետեւ, մոթոսիքլիստ ոստիկաններու առաջնորդութեամբ եւ ինքնաշարժներու երկար թափօրով, Խորէն Ա. Անթիլիաս մեկնեցաւ, ուր վարդապետներու, քահանայ հայրերու եւ Դպրեվանքի սաներու կողմէ, թափօրով մուտք գործեց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճար: Կատարելէ ետք կանոնական աղօթքը, անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ հաւատացեալներուն, օրհնեց եւ Իր գլխաւորած պատուիրակութեան Ատիս — Ապապայի ժողովին մէջ ունեցած գործունէութեան մասին ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ, յայտնելով, թէ շուտով մամուլի միջոցով անհրաժեշտ տեղեկութիւնները պիտի տրուին մասնաւոր հաղորդագրութիւններով:

Ապա, թափօրով եւ «Որ զշնորհս Աստուածային ... շարականով, Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ Վեհարանի դահլիճը, ուր խօսք առին Խորէն Ա. ու Գարեգին եպիսկ. եւ տեղի ունեցաւ Աջհամբոյր:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Ա.

Պետական գրաւոր հրամանագրերու համաձայն, Թուրքիա 1914 – 1918 բըռնագրաւեց եւ կողոպտեց Հայոց պատկանող բազմաթիւ շէնքեր, նաեւ 2050 հայ եկեղեցիներ ու 203 վանքեր եւ աւերեց զանոնք :

(Վերոյիշեալ թիւերուն մէջ չեն Կ. Պոլսոյ եւ արուարձաններու 38 եկեղեցիները, եւ Պաղեստինի եւ Սուրիոյ մէջ գրեթէ անվթար մնացած 18 վանքերն ու եկեղեցիները: Այդ թիւին մէջ չեն նաեւ, խորհրդային կառավարութեան կողմէ քեմալական Թուրքիոյ տրուած Կարսի նահանգին մէջ աւերուած 93 եկեղեցիները) :

Հայոց շէնքերուն եւ գոյքերուն բըռնագրաւման հրամանագրին (16 Մայիս 1915 թուակիր) 2րդ, 3րդ, 6րդ, 11րդ եւ 22րդ յօդուածներուն տրամադրութիւնները կը վերաբերին նաեւ եկեղեցական շէնքերուն ու գոյքերուն :

Յօդուած 2.— « Տարագրուած Հայերու շէնքերը եւ գոյքերը, գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ կնքուելով, հսկողութեան տակ պիտի առնւին :

Յօդուած 3.— (Հայոց Լքեալ) գոյքերը փոխադրեցէք եւ դիզեցէք եկեղեցիներու, դպրոցներու նման յարմարագոյն վայրերու մէջ» :

Իսկ յօդուած 11ին մէջ կ'ըսէ.— «Բնակարանները եւ շէնքերը պիտի բաժնուին (տրուին) (թուրք) մուհաճիրներուն » :

Այս փաստերու լոյսին տակ՝ թուրք կառավարութեան « Հայերու ընդհ. ապըստամբութեան » ամբաստանութիւնը կամ «զինուորական անհրաժեշտութեան պատրուակը ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ :

Գալով եկեղեցիներուն եւ վանքերուն.

6րդ յօդուածը կ'ըսէ.— « Եկեղեցիներու մէջ եղած սպասները, նկարները եւ Ս. Գրքերը պիտի արձանագրուին տոմարի մէջ եւ անոնց պիտի կցուի տեղեկագիր մը » :

Եւ 22րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն. « Ծախուած կամ վարձու տրուած կալուածներուն գումարը կը յանձնուի Ելմտական Գանձարկղին » :

Հայերու եկեղեցիները եւ վանքերը, բացի իրենց շէնքերէն, ունէին կալուածներ՝ հող, արտ, այգի, պարտէզ, խան, ջրաղացք, խանութ եւայլն, որոնք եւս կամ «կը ծախուէին կամ վարձու կը տրուէին » :

Զարմանալին այն է որ այդ յափշտակումներէն եւ իւրացումներէն ետք, 22րդ յօդուածի վերջաւորութեան՝ կ'ըսէ. «Յետագային ղրկուելիք հաղորդագրութեանց համաձայն, իրենց տէրերուն պիտի յանձնուին» :

Ուրեմն, Հայը կը մնայ պահանջատէր :

Ստորեւ կուտանք բռնագրաւուած այդ եկեղեցիներուն եւ վանքերուն թիւերը իրենց գտնուած վայրերուն մէջ, նահանգ առ նահանգ, պետական վարչական սահմաններու շրջանակին մէջ(*), եւ ոչ թէ եկեղեցական աթոռներու իրաւասութեան տեսակէտով, նշանակելով նաեւ նահանգին վարչական պետին, Իթթիհատի Լիազօր ներկայացուցիչին բարձրաստիճան ոճրագործներուն՝ անունները, ինչպէս նաեւ այդ շրջանին Հայ Հովուապետին՝ Առաջնորդին կամ փոխանորդին անունը :

Այդ 2050 եկեղեցիներուն եւ 203 վանքերու շէնքերուն, սպասներուն, հնութիւններուն, ձեռագիրներուն եւ այլ կարգի շարժուն եւ անշարժ կալուածներուն արժէքը՝ ամենանուազագոյնը 1·000·000·000 տոլար (ոսկի տոլար) է, որ սեփականութիւնն է Հայ ազգին :

Եկեղեցիներու թիւերը՝ նահանգներու աշխարհագրական կարգաւ .—

ԷՏԻՐՆԷԻ ՆԱՀԱՆԳ.— Էտիրնէ քաղաք՝ երեք եկեղեցի: Ռոտոսթօ եւ շրջան՝ ութ եկեղեցի: Ոճրագործ նահանգապետը՝ Հաճի Ատիլ եւ օգնականը Զէքէրիէ պէյ:

Առաջնորդական փոխանորդը Արսէն Աւ. քհնյ. Դերձակեան (տարագրուած եւ նահատակուած):

ԻԶՄԻԹ ՍԱՆՃԱԳ.— Իզմիթ քաղաքը եւ շրջակայքը՝ տասը եկեղեցի : Իզմիթի առաջնորդը՝ Ստեփանոս Արք. Յովակիմեան, աքսորուած մինչեւ Մէսքէնէ: Արմաշ եւ երկու գիւղ՝ երեք եկեղեցի եւ մէկ վանք: Ոճրագործները՝ Իզմիթի ժանտարմի հրամանատարը, Իբրահիմ կոչուած հրէշ մը, եւ Շուրուրի կոչուած հայ աղջիկ յափշտակող սրիկայ միւտիր մը եւ ընկերները :

ՔԱՍԹԷՄՈՒՆԻ ՆԱՀԱՆԳ.— Ութ եկեղեցի :

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ.— Տրապիզոն քաղաք եւ շրջակայք 33 եկեղեցի, երեք վանք :

Սամսոն եւ շրջակայքը՝ 39 եկեղեցի : Տրապիզոնի Առաջնորդը Գէորգ Ծ. վրդ. Թուրեան (նահատակ):

Սամսոնի Առաջնորդը՝ Համազասպ վրդ. Եղիսեան (նահատակ) :

Կիւմիւշհանէի Առաջնորդը՝ Օհան վրդ. (նահատակ): Տրապիզոնի ոճրագործ վալին՝ ՃէմալԱզմի, Իթթիհատի լիազօր պատուիրակը դահիճ՝ Նայիլ Պէյ :

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳ.— Էրզրում եւ շրջակայքը 89 եկեղեցի եւ ութ վանք :

Առաջնորդը՝ Սմբատ Եպիսկ. Սաատէթեան (սպաննուած Էրզրումի երեսփոխան Հալէթի եւ Երզնկայի կառավարիչ Մէմտուհի կողմէ) :

Երզնկա՝ 44 եկեղեցի 11 վանք : Առաջնորդական փոխանորդը Մելքիսեդեկ վրդ. Հովիւեան (նահատակ):

Բաբերդ՝ 31 եկեղեցի, մէկ վանք: Առաջնորդը՝ Անանիա վրդ. Հազարապետեան (կախաղան հանուած) :

Դերջան՝ 33 եկեղեցի: Առաջնորդը՝ Կորիւն վրդ. Սրապեան :

Քղի՝ 31 եկեղեցի: Առաջնորդը՝ Գեղամ վրդ. Թէվէքէլեան :

Պայազիտ՝ 32 եկեղեցի եւ մէկ վանք :

Խնուսի Առաջնորդական փոխանորդն էր Աբգար վրդ. Եօթնեղբայրեան :

Էրզրումի նահանգին մէջ կային՝ 320 եկեղեցիներ :

Էրզրումի աստիճանաւոր ոճրագործներն էին .—

Վալին՝ Թահսին պէյ, Իթթիհատի քարտուղարը՝ Հիլմի, երեսփոխանները՝ Հալէթ եւ Սէյֆուլլահ, ոստիկանապետը՝ Խուլուսի : Ասոնց կարգին ամենամեծ դահիճներէն մին՝ Էրզրումի 3րդ զօրաբանակի վերին հրամանատարը, Էնվէրի մտերիմը՝ Մահմուտ Քեամիլ փաշա կոչուած հրէշը եւ Իթթիհատի կեդրոնի լիազօրը՝ դահճապետ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր: Այդ ոճրագործները ցուցակագրուած են նաեւ գերման փոխ – զընդապետ Շթանկէի կողմէ՝ երբ ան իր տեղեկագիրը ղրկած էր գերման զինուորական առաքելութեան 1915 Օգոստոս 10-23ին :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(1 Շար.)

(*) Օսմանեան Կայսրութեան օրով՝ 1862ին՝ Նահանգային վերակազմութիւն տեղի ունեցած էր: «Էրմենիստան էլայէթ»ը (մեծ նահանգը) վերածուած էր Էրզրում, Պիթլիս եւ Վան նահանգներու եւ անոնց կցուած էին, ծուռ ու մուռ սահմաններով, իսլամական շրջաններ, քաղաքական հաշիւներով :

Քեմալական – Իսմէթական վարչութեանց օրով, նահանգներու մէջ գտնուող գաւառակներուն (Սանճագներուն) վարչական սահմանագծումները գրեթէ նոյնը մնացին: « Սանճագ»ները «Վիլայէթ» անուն կրեցին եւ Միւթէսարըֆի տեղ Վալի ունեցան՝ իբր քաղաքային պետ: Անունները փոխեցին եւ թաթարական նորանուններ դրին.

— « Սանճագ»ը կոչուեցաւ Իլ եւ «Գազան» կոչուեցաւ Իլչէ ու «Նահիէ»ն (գիւղախումբը) կոչուեցաւ Պուճագ :

ԶՐՈՅՑ
Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Նոր ստացանք «Սովետական Արուեստի» Դեկտեմբերի թիւը, ուր հրատարակուած զրոյց մը կայ հանդէսի թըղթակիցին եւ երգահան Արամ Խաչատըրեանի միջեւ :

Տաղանդաւոր երգահանը կը խօսի իր ստեղծագործութիւններու մասին ընդհանրապէս եւ Օփերայի մասին յատկապէս :

— Հիմա, ըսաւ երգահանը, նոր երկ մը կը յօրինեմ, բայց չեմ գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ անոր բնոյթը: Գալով Օփերայի գործիս, եթէ հաւատալու ըլլամ ձեզ՝ լրագրողներուդ, ես արդէն յօրինելու վրայ եմ Պաքուի 26 քոմիսարներուն նուիրուած Օփերան: Այդ մասին ես քանի մը անգամ կարդացած եմ թերթերու մէջ եւ, իսկապէս, երջանիկ պիտի զգայի, եթէ այդպէս ըլլար: Առայժմ դեռ թատերատետրն (լիպրեթօ) ալ չկայ: Իսկ թատերատետր պատրաստելը մեծ եւ բարդ գործ մըն է: Եւ այդ աշխատանքը դեռ սկսած անգամ չեմ :

— Ի՞նչ կը մտածէք այսօրուան օփերայի մասին :

= Ես այն տեսակէտն ունիմ թէ այսօրուան օփերայի արուեստը ամբողջ աշխարհի մէջ իր ճգնաժամը կ'ապրի : Չեմ գիտեր երկիր մը, ուր օփերան այսօր ծաղկէր այնպէս, ինչպէս Ռուսաստանի մէջ անցեալ դարու վերջերուն, Չայքովըսքիի, Պորոտինի, Ռիմսքի – Քորսաքովի, Մուսորկսքիի ժամանակներուն, երբ կը ծնէին մէկը միւսէն գերազանց օփերաներ :

Խորհրդային երգահանները բազմաթիւ օփերաներ յօրինած են: Բայց անոնց մէջ չկան «Քարմէն»ի, « Տամ տը Փիք»ի կամ միջազգային արժէք ներկայացնող միւս գլուխգործոցներուն հաւասարող ստեղծագործութիւններ :

Ինչ կը վերաբերի հայ երգահաններուն, հետաքրքրութեամբ կը սպասեմ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի « Սայաթ-Նովա» օփերային :

Մենք հայ երգահաններս ընդհանրապէս շատ քիչ ուշադրութիւն կը դարձնենք օփերային, հակառակ այն իրողութեան, որ ժողովուրդը կը սիրէ օփերան :

Երեւանի օփերան վերջին տարիներուն գաւառական օփերայի մը պատկերը կը ներկայացնէր: Արդարեւ, մաշած ուղիի մը կը հետեւէր, կ'ընդօրինակէր, երբեմն շատ դէշ, բեմադրութիւններու գոյութիւն ունեցող նմոյշները: Իսկ հիմա, այնպէս կ'երեւի, թէ օփերան գտած է իր ճամբան, շնորհիւ երիտասարդ երգահան Է. Յովհաննիսեանի ջանքերուն :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, ամսագիր, Հանդիսարան բանասիրական, գրական, գիտական, բարոյական: Թիւ 7–9 Յուլիս – Սեպտեմբեր 1964, Ս. Ղազար, Վենետիկ :

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Այո, եթէ չհասնէր շուտով, գլանը վրայէն պիտի անցնէր: Այնպէս կը պատմէր, որ կարծես մարդու մը կեանքը աղատած էր, մինչ մտիկ ընողներու երեւակայութիւնը կը տաքնար ու կը բռնկէր մանկան մը աչքերուն ու գլխին պէս :

Լուքաս աղբար պատմեց իր տնեցիներուն, մանաւանդ թոռնիկներուն մասին, դիւցազներգութեան մը պէս եւ կ'ուզէր, որ բոլորն ալ, բոլորն ալ մասնակից ըլլային իր ուրախութեան : Կարծես աշխարհի էն երջանիկ մարդը ըլլար :

Երեկոյին, Ս. Գրքէն մի քանի գլուխ կարդալէ յետոյ, մտաւ անկողին : Տակաւին քունը չտարած, յանկարծ բան մը փրթաւ իր սրտին ու գլխին մէջ: Ցիշեց, որ ներքնայարկին մէջ առնէտներ կային: Եթէ առնէտները յանկարծ գտնէին խեղճ աղաւնին ... Սարսափահար՝ ելաւ անկողնէն : Ողբերգութիւնը կարծես իր գլխին մէջ կատարուեցաւ: Առնէտները խեղդեցին խեղճ աղաւնին, եւ կարծես լսեց ճչոց մը սուր ու երկար :

Չէ, չէ, բացատրելու ատեն չկայ, Աճապարանքով իջաւ փողոց: Անոր ժպիտը երբեք այդքան յանկարծ սրբուած չէր իր երեսէն :

Հանրակառքը շատ շատ ուշացաւ. արդէն շատ դանդաղ կ'երթայ. այդքան հեւք ու աճապարանք կար Լուքաս աղբօր մէջ: Ան երբեք այդքան արագ քալած չէր՝ երբ դրան մօտեցաւ, երբ սանդուխներէն վար ներքնայարկ իջաւ : Տժգունեցաւ յանկարծ, երբ աղաւնին աչքին չերեւցաւ մէկ անգամէն: Վախցաւ որ միայն անոր փետուրները պիտի գտնէր: Երկար շունչ մը առաւ, անոր դէմքին վրայ լայն ժպիտը նորէն կազմուեցաւ, երբ գտաւ աղաւնին՝ պատուհանի կոտրուած շրջանակի մը տակ կծկուած. քաշելով մինչեւ այնտեղ տարած էր ինքզինք: Լուքաս աղբար աւելի վստահ եղաւ, որ անոր թեւը կոտրած չէր :

Այս անգամ աղաւնին իր խոշոր ափին մէջ բռնած՝ մտաւ հանրակառքի մէջ : Ուրախ էր, շատ ուրախ, երկրորդ անգամ ըլլալով ազատած էր զայն եւ կ'ուզէր խօսիլ, պատմել բոլորին, մանաւանդ իր մօտ նստող մարդուն, որ մի քանի անգամ աչքին ծայրով նայեցաւ աղաւնիին ու փետուրներուն վրայ տեսաւ արիւնի ցամքած հետքեր :

Ոչ ոք ուզեց մտիկ ընել Լուքաս աղբօր պատմութեան : Ոմանք նոյնիսկ գինով կարծեցին, մանաւանդ, որ անոր աչքերուն մէջ, դէմքին վրայ խմածի մը երջանիկ երեւոյթը կար : Դիմացը նստող երկու կիներ մի քանի անգամ նայեցան՝ զայն յանցանքի մէջ բռնելու խիստ ու ցասկոտ արտայայտութիւնով : Անոնք այլեւս վստահ էին, որ նիկրոն Հասարակաց Պարտէզի աղաւնիներէն մէկը բռնած էր վիրաւորելով եւ ուշ ատեն տուն կը տանէր տապկելու համար: Եւ, ով գիտէ, ինչքան աղաւնիներ տարած է այդ ձեւով ...

Յաջորդ օր Լուքաս աղբօր բնակած փողոցին մէջ պատմութիւնը աւելի լրիւ էր: Աղաւնին այժմ տուն բերած է. երէկ գիշեր եթէ չհասնէր ուշ ատեն, գուցէ խեղդէին առնէտները: Այնպէս կը խօսէին, որ կարծես հոգին սուրբ աղաւնիի կերպարանքով Լուքաս աղբօր տունը մըտած էր: Այլեւս չէին հարցներ. «Ի՞նչպէս ես, Լուքաս աղբար», այլ կը հարցընէին, «ի՞նչպէս է աղաւնին »:

Լուքաս աղբարն ալ գրեթէ ամէն օր կը հաղորդէր, որ աղաւնին արդէն լաւանալու վիճակին մտած է, որ ինքը ամէն օր հրաշագործ փայտի փտուք կը ցանէ վէրքին վրայ՝ զայն չորցնելու համար, որ վիրաւոր թեւը բռնած ատեն աղաւնին տակաւին անհանգիստ շարժումներ կ'ընէ, որ ...

Երեկոյ մը խօսք ինկաւ փողոցի փոքրիկներուն մէջ թէ՝ ծանօթ դեղին կատուն, աղաւնիի մը թեւէն խածած, իրենց տան կից Տիկին Միչըլի հրդեհի անցքէն ցատկած է Ըրվիկենց տանիքը : Այդ տեսած էին արեւմարի ժամանակ : Արեւմարէն յետոյ փողոցի փոքրիկները շատ լուրջ զանգ տուին Լուքաս աղբօր տան :

Վար իջնողը Լուքաս աղբարն էր :

Փոքրիկները, բառերը իրարու բերանէ խլելով, պատմեցին, որ ծանօթ դեղին կատուն, թփրտացող աղաւնի մը բերանին, ցատկած է Ըրվիկենց տանիքը :

— Աստուած օրհնէ ձեզ, Աստուած օրհնէ ձեզ. ես ճիշդ հիմա աղաւնիին վէրքին դեղը փոխեցի : Չէ, չէ, ան մեր աղաւնին չէր կրնար ըլլալ :

Այդ խօսքերէն յետոյ Լուքաս աղբար սանդուխէն վեր ելաւ ու վար բերաւ աղաւնին :

Փոքրիկները շատ էին խմացեր, եւ սակայն տեսած չէին Լուքաս աղբօր աղաւնին: Լուքաս աղբար մեծ հաճոյքով բացատրեց, որ վէրքը հետզհետէ կը լաւանայ :

— Չէ, հիմա արդէն ցաւ չի զգար : Կ'ենթադրեմ շուտով պիտի կրնայ թռչիլ :

— Ե՞րբ կը կարծես որ կրնայ թռչիլ, Լուքաս աղբար, — հարցուց փոքրիկներէն մէկը :

— Ուէ՛լ,— ըսաւ Լուքաս աղբար շատ հեղինակաւոր դիրք մը բռնած, — շատ չէ, երկու շաբաթէն: Հա, հա, երկու շաբաթէն պէտք է որ թռչի :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(5 Շար.)

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Օրեր առաջ, տեղական թերթերը գրեցին Տիկին Անայիս Պօղապալեանի մասին, որ պիտի մասնակցէր Լիոնի օփերային մէջ բեմադրուելիք «Կիյօմ Թէլ» օփերայի խաղարկութեան, բեմադրութիւն մը որ երկար ժամանակէ ի վեր տեղի չէր ունեցած: Գրելով երգիչներու մասնակցութեան, կը դրուատէին մասնաւորապէս իգական առաջին դերակատարուհին, Տիկին Անայիս Պօղապալեանը, որ Մաթիլտի դերը պիտի կատարէր, զանազան առիթներ, Պելժիոյ, Անգլիոյ եւ Հոլանտայի մէջ երգած ըլլալով «Միքայէլայի», «Կրեթայի» եւ «Միմիի» դերերուն մէջ, եւ ամէն տեղ մեծ յաջողութիւն գտած:

Ուրբաթ, Յունուար 22ին երեկոյ, , հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ գացինք լսելու մեր տաղանդաւոր հայրենակցուհին, օփերան լեցուած է, եւ կատարեալ ճշդապահութեամբ ութսուն հոգինոց նուագախումբը կը հնչեցնէ նախերգանքը, բացումին: Պահիկ մը, մտովին կը տարուիմ ասկէ 19 տարիներ առաջ, երբ ուրիշ արուեստագիտուհի մըն ալ Օր. Ծովինար Տէր – Պետրոսեան, որպէս առաջին հայ երգչուհի այս բեմին վրայ Լաբմէ կը խաղար:

Լիոնցին, ընդհանրապէս շատ դժուարահաճ եւ ժլատ եղած է իր գնահատանքին մէջ, երգիչներու նկատմամբ, եւ դիտէ ծափահարել նաեւ իրական արժէքները: Ահա, այսպիսի հանդիսականներու առջեւ էր որ վարագոյրը կը բացուէր:

Առաջին արարին մեծ դեր մը չունէր Անայիս Պօղապալեան, սակայն երկրորդ արարին մեծավայելուչ եւ յաղթական մուտք մը գործեց, տիրապետելով ամբողջ սրահին, իր յորդառատ եւ քնքոյշ ձայնով, յուզումի, զգացումի եւ սիրոյ ալիքներով, մեզի ալ հաղորդակից դարձնելով իր ներաշխարհի խռովքին: Ոչ մէկ շշուկ իր երգի ամբողջ տեւողութեան, վերջացնելու համար բուռն-բուռն ծափերով, գոհունակութիւնը եւ գնահատանքը կատարեալ էր բոլորին արտայայտութեան մէջ:

Յաջորդական Գ. եւ Դ. արարներուն մէջ մասնակցեցաւ ընդհանուր խաղարկութեան, նոյնքան յաջողութեամբ:

Այս ներկայացումը կրկնուեցաւ նաեւ Կիրակի կէսօրէ ետք, եւ տեղական բոլոր թերթերը գովասանքով արտայայտուեցան Տիկին Անայիս Պօղապալեանի մասին:

×

Օր. Անժէլ Կարապետեան, Լիոնի երաժշտանոցէն, ծանօթ անուն մը Ֆրանսահայութեան եւ ի մասնաւորի Լիոնցիներուս, որ յաճախ ծափահարած ենք զինքը մեր հանդէսներու բեմերուն վրայ, Յունուար 21ին, 23ին եւ 25ին յաջորդաբար երգեց Կալըրի լ'Էօյ Էֆութ, գեղարուեստասիրաց Միութեան նախաձեռնած երեկոյթներուն: Առաջին անգամն է որ օրիորդը կը ներկայանայ հանրութեան ճոխ եւ պէսպիսուն յայտագրով մը, սպանական, գերմանական, պոհեմական, յունական եւ հայկական ժողովրդական երգերով:

Շաբաթ, 23 Յունուարի երեկոյթին, Լիոնի, Տէսինի հայրենակիցներու, նաեւ տեղացի երաժշտասէրներու ներկայութեան Անժէլ Կարապետեան երգեց աւելի քան երեսուն երգ, իսկական ծաղկեփունջ մը զանազան երգերու: Զգալի յառաջդիմութիւն ունի Անժէլ Կարապետեան եւ առաւելութիւն մը որ իւրաքանչիւր եղանակ երգեց, իր բնական լեզուով:

Ներկաները շատ գոհ մնացին եւ բուռն ծափերով արտայայտեցին իրենց գնահատանքը, մասնաւորապէս մենք Հայերս, հաճոյքով լսեցինք, Կոմիտաս վարդապետի, յաջորդական ութ երգերը, «Ծիրանի ծառ», «Անտունին», «Քելէ քելէ», «Կագաւիկ» եւայլն, եւ անգամ մը եւս հաստատեցինք Անժէլին ունեցած յառաջդիմութիւնը ձայնի ելեւէջներու քնքշութեան եւ արտայայտութեան մէջ, միշտ հաղորդական, ցնծուն եւ ժպտուն:

Մենք որ զինքը ճանչցած ենք իր մանկական – դպրոցական բեմէն եւ սկզբնական փորձերէն, կրկնապէս ուրախ ենք իր այս վերելքին եւ յաջողութեան համար, մաղթելով որ, օր մը, զինքը աւելի բարձրը բեմերու վրայ տեսնելու ու ծափահարելու հաճոյքը ունենանք:

Համեստութեան, համակրանքի եւ քաջալերանքի լաւագոյն օրինակը տուաւ Տիկին Անայիս Պօղապալեան, ներկայ գտնուելով այս երգահանդէսին, հակառակ իր ունեցած զանազան հրաւէրներուն:

Տեղական թերթերը նոյնպէս գովեստով խօսեցան Անժէլ Կարապետեանի մասին:

ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՈՆՑԻ

Սողոմոն Տարօնցի վաթսուն տարեկան է:

Ծնած է Տարօն, Կոփ գիւղը, 1905 Յունուար 9ին: Արածանիի գեղատեսիլ հովիտին թովիչ բնութիւնը, դեռ հեթանոսական ժամանակներէն բերնէ բերան եւ սերունդէ սերունդ անցնող բանահիւսութիւնը անոր բանաստեղծական խառնուածքին առաջին ազդակները եղան: Ապագայ բանաստեղծին համար նուազ կարեւոր դեր չկատարեց անոր ուսուցիչ-ազգագրագէտ հայրը՝ Բենսէն: Տարօնցի, յաճախեց գիւղին դպրոցը, բայց ...

Պայթեցաւ առաջին համաշխարհային պատերազմը, գործադրուեցաւ Թուրքիոյ հայաջինջ քաղաքականութիւնը: Կոփի գիւղացիները, տեղահանութեան հրամանը ստանալով, կանխեցին անոր գործադրութիւնը: Փախան Մանազկերտ:

Տարօնցի ինքզինք գտաւ Լենինականի (Ալեքսանդրապոլ) որբանոցին մէջ, ուր մնաց մինչեւ 1926: Հոն ալ ստացաւ միջնակարգ կրթութիւն:

Այդ տարիներուն լսուեցաւ բանաստեղծին խրոխտ եւ յուզիչ ձայնը:

Շուրջս ու հեռուն – արիւն է, խաւար,
Շուրջս ու հեռուն – աւե՛ր ու աւար:
Լռել է երգը, հորովելն հանդում,
Այստեղ հեծում են որբերը անտուն,
Այնտեղ այրին է սուգ-շիւանի մէջ,
Եւ արցո՛ւնք, արցո՛ւնք, դառն արցո՛ւնք անվերջ:
Երկի՛նք, լսիր դու որբին հոգեվար,
Շուրջդ ու հեռուն – արի՛ւն է, խաւար:

Տարիներ ետք, երբ տեսաւ իր ժողովուրդին ստեղծագործ ճիգին արգասիքը, երգեց.

Զգում եմ, որ ամէն վայրկեան
Փոխւում է աշխարհը աչքիս:

Անոր առաջին տպագրուած բանաստեղծութիւնը, որ նուիրուած էր Հայաստանի մէջ հայ մարդոց կատարած շինարար աշխատանքներուն, լոյս տեսաւ 1925ին Լենինականի «Բանուոր» թերթին մէջ:

1926 – 30 յաճախեց Երեւանի համալսարանը եւ աւարտեց անոր պատմագրական ճիւղը: Իր կեանքին քսան տարին նուիրեց մանկավարժական աշխատանքի, հարիւրաւոր մանուկներու եւ պատանիներու մէջ հայրենի եւ միջազգային գրականութեան հանդէպ պատուաստելով սէր եւ ճաշակ:

Սակայն դպրոցով չսահմանափակուեցաւ: Երկար ժամանակ ղեկավարեց արիներու ակումբին գրական խմբակը եւ եղաւ Գրողներու Միութեան գլխաւոր խորհրդատուն, լրագրող եղաւ գրական մամուլի մէջ եւ իբրեւ խմբագիր աշխատեցաւ Հայպետհրատի մէջ: Վերջին երեք տասնամեակներուն լոյս ընծայեց աւելի քան քսան մեծ ու փոքր հաւաքածոներ: Իրօք, ստեղծագործական բեղնաւորութիւն, որուն արդիւնքն են անոր «Առաւօտ», «Սերունդների երգը», «Դարերի առօրեան», «Կապոյտ հեռուները», «Աւելի լոյս», «Ոսկէ դար» եւ ուրիշ գիրքեր:

Իհարկէ, միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել, թէ ասոնք բոլորն ալ համարժէք ստեղծագործութիւններ են եւ կը մտնեն բանաստեղծին ստեղծագործական ոսկէ Ֆոնտին մէջ: Այս պարագան բանաստեղծը ալ հաստատած է, եւ անոր վերջին երկհատորեակը, որուն առաջին գիրքը արդէն հրապարակի վրայ է, ատոր վկայութիւնն է: Գրեթէ վարկած դարձած է, թէ Տարօնցիի ստեղծագործութեան բնորոշ գիծը խոհականութիւնն է: Անշուշտ, ճիշդ է: Բայց բանաստեղծին խոհականութիւնը ունի քնարական եւ յուզական երանգ: Բանաստեղծին զգայուն սիրտը, ամուր կապը ժողովրդական բանահիւսութեան հետ, լայն զարգացումը Տարօնցիի ստեղծագործութեան սերուցքը կը դարձնեն խոկումի եւ վարակիչ յուզումի աղբիւր:

Տարօնցի գրած է երգեր, բանաստեղծութիւններ, քառեակներ, վերտառութիւններ, գեղօններ եւ քնարերգութիւններ: Ուշագրաւ եւ անոր արձակ երկու գործերը՝ «Զրոյց արեւի տակ» եւ «Նովելներ»:

Թարգմանական գրականութեան մէջ բոլորովին անծանօթ անուն մը չէ յոբելեարը: Ռուսերէն, պարսկերէն եւ քրտերէն բնագիրներէն թարգմանութիւններ կատարած է:

Բաստեղծին բազմաթիւ գործերը թարգմանուած են օտար լեզուներու:

Տարօնցի թէեւ վաթսուն տարեկան է, բայց կը շարունակէ երիտասարդական աւիւնով աշխատիլ: Ինք պատրաստեց Սփիւռքի հայ աշակերտութեան համար գրականութեան դասագիրքը: Ներկայիս կը մշակէ տարիներ առաջ գրած «Ոսկեվարդի առեւանգումը» վէպը:

Բայց Տարօնցի այժմ իր գլխաւոր գործը կը համարի հայ ժողովուրդին հերոսական դիւցազներգութեան՝ «Սասունցի Դաւիթ»ին գրական մշակումի աշխատանքին ամբողջացումը:

Ռ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ

Գեղեցիկ բնութիւնը վայելելու եւ պատմական վայրերը տեսնելու նպատակով Հայաստան այցելողներու թիւը տարուէ տարի կը շատնայ: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ այն այցելուները, որոնք հայրենիքի կարօտէն մղուած կ'այցելեն Հայաստան:

Համաձայն Երեւանի թերթերուն, այս տարի, Հայաստան պիտի գան 46·000 ըզբօսաշրջիկներ:

ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Արշալոյս Բաբայեան, որ հայ գրականութեան պատմութեան ամպիոնի դասախօս է մանկավարժական հիմնարկութեան մէջ, վերջերս լոյս ընծայեց «Պերճ Պռօշեան» մենագրութիւնը: Հեղինակը յաջող կերպով ներկայացուցած է գրագէտին կեանքը եւ գործը:

Իր այդ գործին համար, Արշալոյս Բաբայեան արժանացաւ բանասիրական դիտութիւններու պսակաւորի կոչումին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Բանջարանոցը երկար ու բարձր աղիւսէ պատերու մէջ էր. որովհետեւ բերդին պարիսպը կրկին էր: Մէջտեղը երկու աշտարակներ կային իրարու հետ պատով միացած:

— Աշտարակներու պատերն ալ ներսէն կրկին են, — կը բացատրէր գնչուհին Գրիգորին: — Պահակներէն մէկը պատմեց գինետան մը մէջ՝ թէ ասոնք ոսկի արծաթով լեցուն են եղեր, անդամ մը աւլելու համար ներս մտեր է ու բանալիի ծակէն նայեր է:

— Անոր համար է որ այնքան շատ զինուորներ կը պահեն, — ըսաւ Յովհաննէս տխրագին: Ան շատ յուզուած էր, մերթ կը կարմրնար մերթ կը գունատէր, ամէն կողմը կը դիտէր ու մտիկ կ'ընէր:

Հասան բէկի բնակարանը: Արդէն պարիսպին քով ուրիշ բնակարան ալ չկար, միայն մեծ թնդանօթներ, ամէն հինգ քայլին հատ մը, քովերնին ժանգոտած գնդակներու կոյտեր՝ միջակ սեխի մեծութեամբ:

Բէկի դաւթին մէջ երկաթապատ սընտուկներ կային ցիր ու ցան, ու կարմիր նիւթէ պատրաստուած վրանի մը կտորները: Ծաղիկներու խնամուած ածուներու մէջ ու խճոտ ճամբաներուն վրայ խառնիխուռն ցանուած զէնքեր, բանակի կահկարասիներ, գորգեր ու ամէն տեսակ բաներ:

Ասկից մեկնողը՝ ապահով պիտի չհանդիպէր իրմէ վերջ եկողին:

Տասէն տասնհինգ զինուորներ կ'աշխատէին սնտուկները լեցնելու համար:

Բէկն ալ մէջերնին կեցեր էր ու հազար կ'ուտէր, այծի պէս, առանց խորսված հաւի:

Իտալացիներուն նշան ըրաւ և դէպի ծով նայող հաստ թնդանօթի մը անիւին վրայ նստաւ, ու շարունակեց հազար ուտել:

— Ուրեմն ի՞նչ կ'ուզէք, — հարցուց զուարթութեամբ:

Գրիգոր առաջ անցաւ. գլխարկը ձեռքը բռնած սկսաւ Թուրքերէն խօսիլ:

— Իտալացի երգիչներ ենք, մեծապատիւ բէկ: Գիշերը հոս բերդին տակ ձկնորսութիւն կ'ընէինք: Գիտես, տէր իմ, մենք աղքատ ենք, եւ իրիկունները պէտք է քիչ մը ձուկ որսանք: Բայց այս գիշեր ոչ միայն ձուկ բռնեցինք, այլ երբ ուռկաննիս վեր քաշեցինք՝ մէջը բան մը փայլեցաւ. նայեցանք թէ ի՞նչ է. եւ ինչ տեսնենք, ոսկի պնակ մը:

— Ի՞նչ:

— Հրամեցէք աչք մը տալ: Բնաւ ասկէ գեղեցիկը տեսե՞ր էք:

Ծոցէն փոքրիկ ոսկի պնակ մը հանեց, որուն կեդրոնը նուրբ արուեստով աշխատուած կանացի կերպարանքներ կային, — ջուրի մէջ զուարճացող ծովահարսեր:

— Մաշալլահ, — գոչեց բէկը:

Եւ աչքերը զմայլումէն կը փայլէին:

— Մենք ալ ասոր նմանը չենք տեսած, — շարունակեց Գրիգոր. — եւ սկսանք մտածել թէ ի՞նչ ընենք: Եթէ ծախել ուզենք՝ պիտի ըսեն թէ գողցեր ենք, Աստուած պահէ, ո՞վ գիտէ ի՞նչ փորձանքի մէջ կ'իյնայինք: Իսկ եթէ պիտի չկարենանք ծախել, ի՞նչ օգուտ ունի պնակը, երբ մէջը ուտելիք չկայ:

Բէկը կը դարձնէր պնակը ու ծանրութիւնը կը փորձէր:

— Ոսկի չէ, միայն ոսկեզօծ արծաթ:

— Բայց սքանչելի արուեստի գործ մըն է: Այստեսակ բաները արդէն միշտ արծաթէ կը շինեն:

— Եւ ինչո՞ւ ճիշդ ինծի բերիք:

— Ճիշդը կ'ուզէի ըսել, մեծապատիւ բէկ: Մինչ կը մտածէինք ընելիքնիս մասին, յիշեցինք որ հոս Եսիքուլէի մէջ փակուած է մեր բարերարներէն մէկը, հունդարացի իշխան մը: Մանկութեանս՝ պզտիկ եղբօրս հետ անոր գերին եղած եմ:

Բէկը գոհունակ ժպիտով կը դիտէր պնակը:

— Հետերնիդ լա՞ւ կը վարուէր:

— Մեզ դաստիարակել կուտար, իր որդիներուն պէս կը սիրէր: Մտածեցինք ուրեմն քեզմէ խնդրել որ հրաման տաս մեզի անդամ մը իրեն երգել:

— Անո՞ր համար բերիք ուրեմն պնակը:

— Այո, տէր իմ:

Բէկը նորէն ժպտեցաւ պնակին նայելով ու ծոցը դրաւ:

— Եւ աղէկ երգել գիտէ՞ք: Լսենք, նայինք, ի՞նչպէս կ'երգէք:

Հինգ Իտալացիները անմիջապէս բոլորակ մը կազմեցին, երկուքը սկսան կիթառը զարնել ու երգել:

Mamma, mamma,
Ora muoio, ora muoio!
Desio tal cosa
Che all'orto ci sta.

Երկու աղջիկներու ձայնը կարծես ջութակի ձայներ ըլլային, Գրիգորին ու Յովհաննէսինը՝ սրինգի նման, իսկ Մեքչէիինը՝ թաւջութակի նման:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀԱՅՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է բոլոր հաւաքոյթներու եւ փորձերու համար Յունուար 27էն մինչեւ պաշտօնական բացումը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 7ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Փիրայր Դատաւորեան կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի բենց հնոջ եւ մօր՝

ՍԲԲՈՒՀԻ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ։ Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներ կայ գտնուիլ։

×

Տէր եւ Տիկին Սահակ Նալպանտեան, Այրի Տիկին Եղիս Ալիքսանեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի բենց մօր՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Նալպանտեան եւ Ալիքսանեան ընտանիքներու համայն ննջեցեալներու յիշատակին։

Ի դիտութիւն յիշատակը յարգողներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ – (ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազդային Առաջնորդարանին։

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան։

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք։

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան եղեռնի ցիսնամեակին ա ռիթով։ *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան։*

Պիտի ըլլայ շարք մը դասախօսութիւններ, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուալօ)։

Առաջին դասախօսն է Պ. Վարդան Եղիչեան, նիւթ ունենալով.— «Հայոց Միջնադարեան յարաբերութիւնները Բիւզանդացիներուն, Արաբներուն, Խաչակիրներուն եւ Թուրքերուն հետ»։

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ։

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ»։

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին։

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւնները յետագային։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ, Կիրակի (31 Յունուար) *կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահը՝ 2 Բիւ տը լա Տէֆանս։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, կը մասնակցին.— Տիկին Մեհեճաճեան, Պ. Բուշուճեան, Գարակէօզեան, եւն.։*

Ճոխ պիւֆէ։ Աճուրդ չկայ։

Մուտքը ազատ է։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրխտափոր ենթակոմիտէին ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, 235 Բիւ Մունէյրա։ Կոկիկ յայտագիր։

Մուտքը ազատ է։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, Կիրակի, մաս նակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելիոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ։

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն նաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 ֆրանք, ամէն բան մէջը։

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՆԱԽԱԴԱՒԱԽՈՒԹԵԱՄԲ

ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ

ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԹԵԱՄԲ

G. KASPEREIT	(9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU	(Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE	(Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE	(Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN	(9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 20 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կռուվարենց» խումբի կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24, Սարսէլի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ 11 Նովեմպր)։

Կը խօսի ՏԻԿ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով բեմի վրայ Առնուվիլ – Սարսէլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ։

Հայկական Փոլկլոր *ղեկավարութեամբ ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ*

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւ վերջապէս թատերական ներկայացում «ՏԻՊԱՐ ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ» ղեկավարութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԱՆԻ։

Ժամը 19·30էն սկսեալ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հաճելի մտնոլորտ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով

Սրահին ջեռուցիչը ապահովուած է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

Orchestre Maurice VANIA

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Election de Miss Croix-Rouge

Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE

DANS LEURS TOURS DE CHANTS

Քառօրով ներկայացող ուսանողներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

ԷՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 30 JANVIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10219 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.220

ՆՈՅՆԿՐԱԿՈՎ ՈՒ ՃՐԱԳՈՎ

—o—

... Այս ճամբաներէն անցան անոնք : Հազար ու հազար, անհամար բազմութիւններ : Առաւելապէս կին ու աղջիկ եւ մանուկներ : Այս փողոցներէն, այս խաներէն, այս նեղլիկ սուքերէն, քշուելով դէպի սպանդանոց :

Առեւտուր էր սարքուած հրապարակներու վրայ, փողոցներու մէջ, — «Հայ աղջիկ, հայ կին կամ տղայ, հատը քսան ղրուշ ... » :

Անասնական, վայրագ ու վաւաշոտ նայուածքներ կը հալեցնէին զոհերը :

Անոնք հազիւ շապիկ մը ունէին : Իրենց բոպիկ ոտքերը կոշկոռ կապած էին օրերու տաժանքէն : Իրենց դէմքն ու կռնակը խանձած էին արեւէն : Եւ յաճախորդները վայրենօրէն կը հրմշտկէին զանոնք, լաւագոյնը զատելու համար, իբրեւ թէ մսացու ոչխարներ ըլլային :

Քիչ անդին անապատն էր, եւ հազարներ կ'իյնային ուժասպառ, անօթի – ծարաւ, հիւանդ կամ թոպամահ :

Կարաւաններ արիւնաքամ, դիակներ լեռնակուտակ : Ճարապլուս, Բաքքա, Բասիլ – Այն, Մումպուճ, Տէր Զօր, Եփրատ ... Ցիրուցան հարիւրեակներ իրար խառնուած Բարձր Հայքէն, Սեւ Ծովու ափերէն, Փոքր Հայքէն, հեռաւոր Բիւթանիայէն, Թրակիայէն :

Իսկ այսքան տարի վերջը, — վերածնունդ հրաշապատում : Լիբանանէն մինչեւ Սուրիա եւ Իրաք, պատմական Միջագետքի ամբողջ տարածութեան վրայ :

Ինչ որ աքսորավայր կամ նոգթա կը կոչուէր երէկ, դարձեր է վարդաստան :

Վերանորոգութեան տենդը, յարատեւ աշխատանքը, շինարար գործունէութիւնը լեռներ սարսած, գիւղեր, աւաններ ստեղծեր, քաղաքներ շէնցուցեր են : Երբեմնի «արեւելեան նահանգներ »ու շարունակութիւնը՝ դէպի հարաւ : Հեռու՝ հայրենի հողերէն, բայց նոյնքան հարազատ : Մանաւանդ ազատ, դպրոցէն մինչեւ փողոցը :

Ահաւասիկ աչքերուդ առջեւ սերունդը հայաշունչ :

Մանչեր ու աղջիկներ սեւուլիկ աչքերով, ուշիմ եւ աշխոյժ : Հարիւրներ, հազարներ, որոնք մայրենի կրթութիւն կը ստանան անկաշկանդ :

Անդին, լուսաւոր այլ համայնակուլ պողոտաներու վրայ, հարթիչ գլանն է որ կը գործէ, անխնայ եւ սրընթաց :

Ամբարտակներ ունինք մենք ալ, Երիտասարդական եւ Պատանեկան Միութիւններ, դասընթացքներ եւ ուրիշ ձեռնարկներ :

Բայց, ուրիշ է պատկերը այստեղ, խորապէս կազդուրիչ :

Անհուն սարսուռ մը կը համակէ անցորդը, փողոցին թէ դպրոցին մէջ : Կ'ըմբռնես, կը հաստատես որ ամուլ չեն կատարուած աշխատանքները : Եւ դուն ալ տենչ մը կ'ունենաս տրամադրելու ծառայութիւնդ :

Անզօր են բառերը, բացատրելու համար այն ինչ որ Հայնոց կը կոչուի այս ափերուն վրայ, տժգոյն բացատրութեամբ մը :

Որքան հրահանգիչ պատկեր, մեր «ուսումնական »այլ մանաւանդ ինքնահաւան շքախումբին համար :

Եթէ բարեհաճէին գալ տեսնել : Եւ կամ գոնէ հետաքրքրուիլ, պրպտել, ըմբռնել :

Ուրիշներ պիտի ըսէին, — « բոցավառ ողջոյն » : Ինչպէս կ'ըսեն օրն ի բուն, զանազան առիթներով :

Մեր սրտէն կը բխի աղաղակ մը շատ աւելին խոր եւ ուժգին.

— Ողջոյն ձեր աչքերու բոցին, ձեր երակներու կրակին, ձեր բազուկին զօրութեան : Ողջոյն ձեր պայծառատեսութեան եւ անսասան հաւատքին :

Տաք եւ պաղ օրեր շատ ունեցաք տարագրութենէն վերջն ալ, երբ նոր բոյներ կը հաստատէիք : Աղի լեղի խօսքեր լսեցիք ներսէն իսկ : Բթամիտ եւ նենգամիտ մարդիկ արիւն պղտորեցին անճոռնի թիւրիմացութիւններով :

Այդ բոլորը պէտք է պատմութեան անցնին ի տես վերածնութեան այն ճիգին, որ կը շարունակուի անընդհատ :

Եթէ բաւական չեն այնքան դառն փորձութիւններ՝ սթափելու, զգաստանալու եւ դարձ մը փորձելու համար, յիշեցէք որ այս փողոցներէն, այս խաներէն, այս խճուղիներէն անցան մահուան կարաւանները, 33 տարի առաջ :

Իսկ եթէ բթացեր է ձեր յիշողութիւնը, նայեցէք սա մանուկներուն, որ օրն ի բուն կը ճլուլլան ձեր շուրջը, որ դպրոց կ'երթան հազարներով :

Անոնց պայծառ եւ կրակոտ աչքերը պիտի խոցոտեն ձեր սիրտը, ամէն անդամ որ վրիպումներ ունենաք :

Անոնց նայուածքը պիտի դառնայ անէծք մը ձեր գլխուն. վասնզի, դուք որ ողջ մնացեր էք, անոնց տարիքն ունէիք, երբ մայրիկը, մամիկը կամ քուրիկ մը կ'ազատէր ձեզ արեան ճապաղիքներուն մէջ, զոհելով ամէն բան, որպէսզի ճրագ մը փրկուի այս կամ այն տունէն :

Բոլորիս հիմնական ուղեգիծը՝ արդար աշխատանք, նոյն վառ կրակով ու ճրագով :

Ինչ որ պիտի կարենանք պահել իբրեւ իրական համրանք, իբրեւ կենդանի դրամագլուխ վազուան համար, կախում ունի մեր հաւաքական գործունէութենէն : Մանաւանդ այս ափերուն վրայ, ուր արեւմտեան Հայաստանի եւ Տաւրոսի շունչն է որ կը սաւառնի, երկնքի կապոյտով եւ լեռներու հովերով :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հալէպ, 29 Յունուար 1948

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

—o—

ԽԱՆՀ ՆՈՐԷՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ

Յունուար 27ի պետական հարուածը, Սայկոնի մէջ, ցոյց կուտայ թէ որքան անկայուն է երկրին վիճակը :

1963 Նոյեմբեր 2էն ի վեր, 11րդ պետական հարուածն է : Եթէ Պուտտայականները որոշ գոհունակութիւն ստացած են, տեղական մամուլին կարծիքն այն է թէ գլխաւոր պարտուողը կարելի է նկատել Ամերիկան :

Դեկտեմբեր 21ի պետական հարուածով բանակին «երիտասարդ Թուրքերը » ձեռք առած էին իշխանութիւնը զոր, այսօր կը ձգեն Խանհի... մինչեւ յաջորդ պետական հարուածը : Զօր. Խանհ իր կողքին ունենալով բանակը, կրկին գործի գլուխ կուգայ, շատ խաղաղ հարուածով մը, առանց նոյնիսկ զօրքին օժանդակութեան : Ոչ ձայնասփիւռի կայանը, ոչ ալ պաշտօնական շէնքերը գրաւուած են : Առաջին փոխ – վարչապետն է որ եկած է տեղեկացնելու Վան Հուոնկի զինեալ ուժերու խորհուրդին տուած որոշումները : Կը սպասուի որ Զօր. Խանհ նախ պիտի փորձէ տաղնապին վերջ տալ : Հաւանական է որ Սուի առաջարկէ պետութեան ղեկավար մնալ, առժամեայ ձեւով, եւ փոխ – վարչապետներէն մէկուն յանձնարարէ ընթացիք հարցերով զբաղիլ : Միւս նախարարներն ալ կրնան պաշտօնի գլուխ մնալ մինչեւ նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը : Յառաջիկայ օրերու ընթացքին, Խանհ քաղաքային եւ զինուորական խորհուրդ մը պիտի կազմէ, քսան անդամներէ բաղկացած, որոնք ներկայացնեն կրօնքները, անձնաւորութիւնները եւ բանակը : Այս խորհուրդը պետութեան նոր ղեկավար մը պիտի նշանակէ, փոխարինելու համար Սու, որ իր կարգին պիտի նշանակէ նոր վարչապետ մը : Այս ամբողջը անշուշտ ժամանակի կը կարօտի եւ շատ հաւանաբար դուռ բանայ դժուարութիւններու « Նախ կարգ մը զօրավարներ կողմնակից են որ խառն խմբակ մը ըլլայ, կազմուած քաղաքայիններէ եւ զինուորականներէ, ուրիշներ պարզապէս զինուորական մենատիրութիւն մը կ'ուզեն : Զօր. Խանհ յայտարարած է թէ պիտի չմասնակցի ապագայ կառավարութեան :

Գալով Սայկոնի ժողովուրդին, մեծ անտարբերութեամբ դիմաւորած է այս նոր պետական հարուածը, որ այլեւս սովորական դարձած է : Ժողովուրդը աւելի կը զբաղի նոր տարուան հանդիսութեանց պատրաստութիւններով :

Պուտտայական հաւատքի տարածման Հաստատութիւնը շատ գոհ է Հուոնկի տապալումէն եւ կոչ ըրած է որ դադրին ցոյցերն եւ գործադուլները : Գալով Ամերիկացիներուն, պատօնական հակազդեցութիւն մը ծանօթ չէ բայց «կացութիւնը կը քննեն » : Եթէ նկատի առնուի սակայն թէ Միացեալ Նահանգները զօրավիգ կեցած էին Հուոնկի, կասկածէ դուրս է որ պէտք է շատ դժգոհ ըլլան : Սայկոնի ամերիկացի մը ըսած է «Ֆիկառոյի» թղթակիցին. « աւելի Թէյլըրի դէմ պետական հարուած մըն է քան Հուոնկի» : Թէյլըր Սայկոնի ամերիկեան դեսպանն է : Ամէն պարագայի մէջ, այս ալ առժամեայ է քանի որ զինեալ ուժերու Խորհուրդը յայտարարած է թէ Սահմանադրական Ժողովը գործի պիտի անցնի Մարտ 21ին, ինչպէս նախատեսուած էր, թէեւ շատ յոյս չկայ որ նախատեսուած բաներ տեղի ունենան Սայկոնի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ սարսափի մթնոլորտ մը կը տիրէ ըստ տեղական մամուլի թղթակիցներուն : Փաստաբան, ատենակալ եւ ճարտարագէտ միացած են առեւտրականներու գործադուլին : Ասոնք կը պահանջեն որ իշխանութիւնը յանձնուի փոխանցման շրջանի կառավարութեան մը որ ընտրութիւններ պատրաստէ : Հաֆէզ փաստաբաներու կաճառը գացած ու ըսած է անոնց — « Ձեր մէջ ձախ տարրեր կային սակայն, որոնք անցեալին ուշադրութիւն դրաւեցին իրենց յառաջդիմական ընթացքով, ի՞նչպէս կրնան, այսօր, յեղափոխութիւնը ուրանալ » :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ., անդրադառնալով խորհրդային Արտաքին նախարար՝ Կրոմիքոյի յայտարարութեանց Կիպրոսի մասին, շեշտած է թէ անոր անդրադարձումը դաշնակցային դրութեան մը մեծ յուսախաբութիւն պատճառած է : « Խորհրդային կառավարութիւնը գիտէր թէ Կիպրոսի ժողովուրդը բուռն կերպով դէմ է որեւէ դաշնակցային դրութեան, ուրեմն Կրոմիքօ պէտք չէ խօսէր լուծումի մը մասին որ անընդունելի է Կիպրացիներու մեծամասնութեան համար : Աւելին՝ Կրոմիքոյի յայտարարութիւնը եւ անոր ստեղծած շփոթութիւնը, կրնան խախտել կիպրացի ժողովուրդին միասնականութիւնը » :

ԱԼԺԷԷՆ հասած լուրերու համաձայն Ֆերաթ Ապպաս եւ Ֆարէս ազատ արձակուած են : Ստոյգ է սակայն Ահմէտ Թալէպի եւ Շալալի ազատ արձակումը :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ոչ մէկ ներկայացուցիչ կը զրկէ Զըրչիլի յուղարկաւորութեան :

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը տեղեկացուցած է Գահիրէի կառավարութեան թէ Պերլինի քաղաքապետ՝ Վալթէր Ուլպրիխթի Գահիրէ այցելութիւնը կրնայ դէշ տպաւորութիւն թողուլ եւ անտեղի մեկնութեանց դուռ բանալ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Արտաքին նախարարը ճաքարթա վերադարձաւ : Զինուորական դաշինք չէ կնքած Փեքինի հետ, բայց հարիւր միլիոն տոլար ստացած է Զինաստանէն, Ինտոնեզիոյ տնտեսական զարգացման համար :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետն է՝ Ամիր Հովէյտա, որ միաժամանակ ստանձնած է ելմտական նախարարութիւնը : Նորակազմ կառավարութիւնը գրեթէ նոյնն է :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ ԱՅՍՕՐ՝ ՇԱԲԱԹ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Փարիզ կը ժամանէ այսօր Շաբաթ իրիկուն, Էռ-Ֆրանսի 749 թիւ թռիչքով որ Օրլի կը հասնի Շաբաթ իրիկուն ժամը 21.35ին (Ֆրանքֆորթէն) : Հայրապետը ուղղակի պիտի առաջնորդուի Փարիզի Ս. Յով : հաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կիրակի առաւօտ (Յունուար 31), Վազգէն Ա. կը պատարագէ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին, իսկ Հինգշաբթի իրիկուն Լիւթեսիայի մէջ ճաշ մը տրուի ի պատիւ Կաթողիկոսին :

Այլ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ՋՕՐ. ՎԷԿԱՆԻ ՄԱՀԸ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Զօր. Մաքսիմ Վէկան, մեռաւ, առջի օր 98 տարեկանին առանց տառապանքի : Քանի մը օր առաջ, Յունուար 20ին, ինկած էր եւ ազտրը կոտրած :

Մաքսիմ Վէկանի ծնունդը միշտ առեղծուած կը մնայ : Ծանօթ է միայն որ 1867 Յունուար 23ին, Պրիւսէլի քաղաքապետարանը յայտարարուած է, մանչ մը, միայն Մաքսիմ անունով, Լոսետա անուն մանկաբարձի մը կողմէ : Շատ ըսուած է որ զաւակն էր՝ Շառլոթի եւ Մաքսիմիլիէնի : Եթէ յիշենք որ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն իշխանուհի Սոֆիի այս զաւակին (Մաքսիմիլիէն) հայրը Ռայխըսթակի դուքսն էր, այսինքն Նափոլէոն Բ., Վէկան Նափոլէոնի թոռան զաւակը կ'ըլլայ : Աւելի ստոյգ է սակայն Մաքսիմիլիէնի եւ Շարլոթի զաւակն ըլլալը : Փոքր տարիքին Փարիզ փոխադրուած, կը յաճախէ զինուորական վարժարաններ եւ 1888ին պաշտօնապէս կը ճանչցուի Ֆրանսուա – Ժոզէֆ Վէկան անունով հաշուակալի մը կողմէ, ուրկէ՝ իր անունը :

Զինուորականի բացառիկ անցեալ մը ունէր եւ առանց տարիքի սահմանումի, կը պահուէր ծառայութեան մէջ, ինչ որ աննախընթաց է : Այդ իսկ պատճառաւ եւ ըստ իր փափաքին պիտի արժանանայ զինուորական յուղարկաւորութեան, Երեքշաբթի օր, ժամը 11ին, Սէն Լուի տէզ Էնվալիտի մէջ : Անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային, ունի նաեւ գրական վաստակ մը :

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Գրականագէտ Գառնիկ Ստեփանեանի «Յակոբ Պարոնեան» նոր գիրքը նպատակ է հետապնդում ընթերցողին ծանօթացնելու Յ. Պարոնեանի կեանքին վերաբերող մի շարք հետաքրքիր փաստական նորութիւններին, յատկապէս հրապարակախօսութեան ասպարէզում նրա կատարած նշանակելի դերին՝ կապուած աշխարհաբար լեզուի կայունացման եւ արմատաւորման, իրապաշտ Թատրոնի, Արեւմտահայերի ազգային ու ընկերային շահերի, սուլթանական Թուրքիայի ու եւրոպական պետութիւնների նենգ քաղաքականութեան մերկացումների հետ :

Գ. Ստեփանեանի նոր գրքից տեղեկանում ենք, որ վերջերս իր իսկ ջանքերով ձեռք բերուած նոր նիւթերի շնորհիւ մինչ այժմ յայտնուած շատ կարծիքներ կամ տեսակէտներ լուրջ կարիք ունեն վերանայման, շատ հարցերի նկատմամբ անհրաժեշտ կը լինեն նոր մեկնաբանութիւններ, նոր մօտեցումներ. մի խօսքով, Յ. Պարոնեանի մասին ասուած խօսքը կը դառնայ հանգամանալից, ճշգրիտ եւ առաւել լրիւ :

Գրքի յառաջաբանում Գ. Ստեփանեանը գրում է. «Բարեբախտաբար, վերջերս յաջողութեամբ պսակուեցին մեր երկարատեւ ու յամառ ջանքերը սփիւռքահայ կենդրոններից անհրաժեշտ նիւթեր ստանալու ուղղութեամբ : Փարիզից, Նուպարեան մատենադարանի դիւանապետ Ա. Սալմաստեանի օժանդակութեամբ ըստացուեցին «Թատրոն» պարբերականի 1874 – 1877 հաւաքածոների լուսանկարժապաւէնները, որոնք առատ նիւթ տուեցին այդ թուերին սուլթանական բռնապետութեան եւ եւրոպական դիւանագիտութեան դէմ Պարոնեանի մղած պայքարի մասին, մի քանի հարիւր էջով աւելացրին երգիծաբանի մեզ յայտնի գրական ժառանգութիւնը : Նոյնպիսի նորութիւններ էին «Լոյսի» 1879 – 80ի հաւաքածոների նիւթերը»:

Գրքից տեղեկանում ենք, որ նոր ձեռք բերուած նիւթերի մէջ յատուկ նշանակութիւն ունեն Յ. Պարոնեանի հայատառ Թուրքերէն երկերը, ինչպէս նաեւ արաբատառ «Թիաթրօ» թերթի մասին թուրքական ազբիւրների տուած տեղեկութիւնները, որոնք լայնացնում են երգիծաբանի ստեղծագործական անդաստանի սահմանները :

Ի՞նչն է ամէնից աչքառուն Գ. Ստեփանեանի այս նոր գրքում :

Մեր կարծիքով՝ նախ այն, որ մի ամբողջ լայնածաւալ հատոր կազմող Յ. Պարոնեանի հայատառ Թուրքերէն երկերի մասին ընթերցողին հաղորդւում են կարեւոր տեղեկութիւններ, հետաքրքիր գրառումներ, որոնցում պատկերուած ենք տեսնում ժամանակաշրջանի քաղաքական – հասարակական եւ մշակոյթային կեանքի վիճակը Թուրքիայի մի շարք վայրերում (Անգարա, Գոնիա, Պրուսա, եւայլն) ապրող Հայերի, որոնց համար հայատառ Թուրքերէն գրքեր եւ թերթեր հրատարակելու հարցը դարձել էր անհրաժեշտ :

Այս հարցին, դժբախտաբար, համակողմանիօրէն չեն անդրադարձել պարոնեագիտութեամբ մինչ այժմ զբաղուող գրեթէ բոլոր բանասէրները, որոնք բաւականացել են լաւագոյն դէպքում մի քանի տողով լոկ հարեւանցի յիշատակել փաստը, առանց խորամուխ լինելու հարցի էութեան մէջ, առանց պարզաբանելու հայատառ Թուրքերէն երկերի կատարած օգտակար դերը :

«... Հայ ժողովուրդը աւելի քան հինգ դարեայ ստրկական կախման մէջ լինելով ռազմա – աւատապետական Թուրքական պետութիւնից, գրում է հեղինակը, մի շարք վայրերում աստիճանաբար կորցրել էր իր մայրենի լեզուն, խօսում էր Թուրքերէն, պահելով կրօնը, եկեղեցին, գրաբար աղօթքները, ծիսակատարութիւնները, որոնք նրա բառապաշարի մէջ մտցնում էին նկատելի հայերէն տարրեր : Պատմական Հայաստանից հեռու Թուրքական կենտրոններում ապրող այս Հայերը գլխաւորապէս Թուրքախօս էին : Նրանք իրենց ծխական դպրոցներում սովորում էին մեսրոպեան տառերը եւ, մտնելով կեանք, իրենց առօրեայ գրագրութիւնը կատարում էին հայատառ Թուրքերէնով»:

Յիշեալ վայրերի հայկական նորաբաց դպրոցներում մատաղ սերունդը սկսել էր մեծ սիրով սովորել իր մայրենի լեզուն. բայց մինչեւ նոր սերնդի կեանք մտնելը հին սերնդի մեծ տոկոսը շարունակում էր խօսել Թուրքերէն : Զարեաց փոքրագոյնն այն էր, որ այս Թուրքախօս համայնքների համար հրատարակուին հայատառ Թուրքերէն գրքեր ու թերթեր : Վաթսունական Թուականներից սկսած լոյս էին տեսնում մի քանի հայատառ Թուրքերէն թերթեր, ինչպիսիք էին «Միւնատիի Էրճիասի», «Մէճմուայի Հաւատիս», «Մանսումէի Էֆքեար» եւայլն : Սրանց կողքին հայերէն լոյս տեսնող մի քանի թերթեր նոյնպէս ունէին իրենց հայատառ Թուրքերէնի բաժինը, ինչպէս՝ «Մեղու»ն, «Օրագիրը», «Թռչնիկը», «Մասիսը», «Թատրոնը», «Խիկարը» եւայլն :

Յ. Պարոնեանի հրատարակած թերթերում հայատառ Թուրքերէնով գրուած երգիծական մանրալուրերը, յօդուածները, գեղարուեստական փոքրիկ երկերը եւայլն, ինչպէս ասացինք, բաւականաչափ քանակ են կազմում : Նրանցից լաւագոյնները կարելի է համարել «Ֆալ պագալըզ» («Բախտ գուշակենք»), «Թատրոնուն մեքթուպլարը» («Թատրոնի նամակները»), «Ալաֆրանկա», «Պալօ», եւայլն, որոնց արեւմտահայերէն թարգմանութիւնը, անտարակոյս, կարող է ամբողջացնել երգիծաբանի գրական ժառանգութիւնը :

Երկրորդ՝ գրքում լայն տեղ է յատկացուած (չորրորդ գլուխ) առաջին հայ մանկական պարբերականին՝ «Թատրոն բարեկամ մանկանց» երգիծաթերթին : Այստեղ Գ. Ստեփանեանը համեմատութիւններ է անցկացնում «Թատրոն մանկանցի» եւ ամերիկեան միսիոնարների անարիւն ու կղերամիտ «Աւետաբեր տղայոցի» միջեւ :

«Աւետաբերը» միայն լեզուով ու տառերով էր հայ, գրում է նա :— Նա չէր տպագրում հայ իրականութեան հետ կապուած ոչ մի նիւթ, հայ ժողովրդի անցեալն ու ներկան արտացոլող որեւէ պատմուածք, չէր հրատարակում աշխարհիկ որեւէ բան : Ամբողջովին Աւետարանի եւ Աստուածաշնչի առակներն ու բարոյախօսական պատմուածքներն էին թարգմանւում ջերմոցային մի հայերէնով եւ հրամցնում հայ երեխաներին, նրանց մէջ առաջին հերթին մեռցնելով ազգային զգացումը, նաեւ աշխարհիկը, հաղորդակից չդարձնելով նրանց այն գիտելիքներին, որ օգտակար էին լինելու կեանքում» :

Յ. Պարոնեանը, հրատարակելով իր մանկական պարբերականը, նկատի ունէր մատաղ սերնդի մէջ հայ լեզուի հանդէպ սէր ծաւալել, հայրենասիրութիւն պատուաստել, դաստիարակել հայ մանուկներին իրենց հասկնալի լեզուով : «Իմ պզտիկ կարդացողներս այս «Թատրոն» լրագիրը 15 օրը հեղ մը պիտի տպուի յատկապէս ձեզի համար, գրում էր նա «Թատրոն բարեկամ մանկանցի» առաջին համարի յառաջաբանում, ինտոր որ ձեր հայրերը ամէն օր խոշոր – խոշոր լրագիրներ կը կարդան բան հասկնալու համար, նոր բաներ իմանալու համար, անանկ ալ դուք այս «Թատրոնը» կարդալով ձեր չգիտցած շատ բաները պիտի սորվիք : Շատ դասեր պիտի տամ ձեզի.. աղուոր պատմութիւններ պիտի պատմեմ, խաղեր պիտի սորվեցնեմ, հանելուկներ պիտի ըսեմ ձեզի, որ լուծէք : Եւ այս ամէն բաները աղէկ հասկցնելու համար գեղեցիկ պատկերներ ալ պիտի դնեմ այս «Թատրոնին» մէջ. անոր համար չըլլայ որ այս լրագիրը պատռտէք կարդալէն ետքը, հապա պահեցէք, ինտոր որ ձեր խաղալիքը կը պահէք, գալ անգամ նոր «Թատրոն» մըն ալ պիտի զրկեմ ձեզի, ասոր քովը դրէք եւ իրարու կապեցէք : Ասանկ ամէն անգամ մէկ մէկ նոր «Թատրոն» առնելով մէկ տարուան մէջ խոշոր գիրք մը ունեցած կ՝ըլլաք ...»:

Այսպէս ահա Յ. Պարոնեանը մանուկներին հասկանալի եւ պարզ լեզուով սովորեցնում էր զանազան գիտելիքներ, դասեր էր տալիս ազգային պատմութիւնից :

Բազմաթիւ օրինակներով եւ համոզիչ փաստերով Գ. Ստեփանեանը իր գրքում ցոյց է տալիս «Բարեկամ մանկանցի» կատարած դաստիարակչական մեծ նշանակութիւնը 70ական թուականների հայ մանկական աշխարհում :

Երրորդ՝ Գ. Ստեփանեանն իր այս գրքում կանգ է առնում գրականագիտութեան համար խիստ կարեւոր մի հարցի՝ Յ. Պարոնեանի հրատարակած թերթերում ծածկանունների ստուգման խնդրի վրայ : Մինչեւ վերջերս ենթադրւում էր, որ մի շարք ծածկանունների տակ թաքնուած է ինքը՝ Յ. Պարոնեանը : Այս տրամաբանութեամբ շատ գրականագէտներ հակուել էին ընդունելու, որ «Եսթեր» ծածկանուան տակ տպագրուած հետաքրքիր գրախօսականը «Պաղտասար Աղբար» կատակերգութեան մասին (տպագրուած «Խիկարում») պատկանում է Յ. Պարոնեանի գրչին : Մինչդեռ գրաւոր ապացոյցներ (փոխանակուած նամակներ) եկան հաստատելու, որ «Եսթերը» Պարոնեանի քրոջ որդին, «Խիկարի» մշտական աշխատակիցներէն մէկը, գարգացած մտաւորական, գրականագէտ, քննադատ եւ դերասան Մաքսուտ Սանտալճեանն է :

Արդարեւ, Յ. Պարոնեանի հրատարակած պարբերականներում ծածկանունով լոյս տեսած ամէն գրութիւն անվերապահօրէն նրան վերագրելու հանգամանքը ոմանց երբեմն առիթ է տուել արդարացի թերահաւատութեան եւ երկմտանքի : Ուստի, Գ. Ստեփանեանի կատարած ճշգումով հանճարեղ երգիծաբանին չպատկանած որոշ յօդուածները, մանրալուրերը կամ կիսագեղարուեստական փոքրածաւալ երկերը նրա անունից հեռացնելը, անշուշտ, առաւել փայլ կ՝ապահովի նրա հաւաստի եւ ստոյգ ստեղծագործութիւններին :

Յատուկ նշելով այս մի քանի կարեւոր նորութիւնները Գ. Ստեփանեանի գրքում, հարկ չենք համարում կանգ առնել մի շարք այլ հետաքրքիր տեղեկութիւնների վրայ, ինչպիսիք են Յ. Պարոնեանի ծննդեան թուականի ճշգումը (1843 Նոյեմբեր 19, նոր տոմարով) նրա խոստովանութիւնը իր բարեկամներ Սուրէնեանին, Սանտալճեանին, թէ ծրագրել է գրել մի վէպ «Կինը իբրեւ դեղ» անունով եւայլն :

Մնում է ափսոսանք յայտնել, որ գրքի երկրորդ մասը (կամ հատորը) միասին լոյս չի տեսնել այս առաջին հատորիհետ, որպէսզի ընթերցողը միանգամից ընդհանուր եւ լրիւ գաղափար կազմէր հեղինակի կեանքի եւ ստեղծագործութիւնների մասին :

Նպատակայարմար կը լինէր, որ երկրորդ գիրքը հրատարակուելիս նկատի առնուէր մեր ցանկութիւնը եւ մի ամբողջական հատորում ընդգրկուէին գրքի ե՛ւ առաջին, ե՛ւ երկրորդ մասերը, որ կը դառնայ Յակոբ Պարոնեանի կեանքն ու ստեղծագործութիւնը արտացոլող հանգամալից մի հետազօտութիւն :

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆ

«Սով. Հայաստան»
Յունուար 16

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Խեղճ փոքրիկ թռչունը դեռ կը հեւար արագ. անոր յուլունքէ աչքերուն մէջ միշտ ալ անստոյգ բան մը կար :

Ամէն Կիրակի Լուքաս աղբար, իր թոռնիկներուն ձեռքերէն բռնած, եկեղեցի կ՝երթար : Երկու փոքրիկ թոռնիկները սանտրուած մազերով ու խոզի պոչիկ մազերով աղջիկներ էին. իսկ այն 14 տարեկան աղջիկէն որեւէ լուր չկար, միայն զբոյց մը կար փողոցին մէջ, որ ճէմայիքա փախած է :

Լուքաս աղբար ինքը ունէր երկու տղայ զաւակներ եւ մէկ աղջիկ : Տղաքներէն մէկը Ուոշինկթըն էր եւ կ՝ըսէին, թէ հարուստի մը պարտէզին մէջ կ՝աշխատի. իսկ միւսը Նիւ Եորքէն Քալիֆորնիա գացող թրէյնին մէջ կը սպասարկէր : Լուքաս աղբօր աղջիկն ու փեսան էին իր մօտ :

Փեսան շատ խելօքիկ մէկն էր, որ կ՝արթննար ամէն կէս գիշեր հասնելու համար իր գործին : Կէս գիշերէն յետոյ, Պոսթըն Էլըվէյթըրի մի քանի կայարաններ ունէր աւելիք : Ան գոհ էր իր գործէն. թէեւ Լուքաս աղբօր շնորհիւ ան կրնար կառավարչատան մէջ մաքրելու գործ մը առնել :

Եկեղեցի երթալու համար Լուքաս աղբօր կ՝ընկերանային նաեւ Տիկին Լուքաս ճանսընը, աղջիկն ու փեսան :

Եկեղեցին ունէր շատ բարձր առաստաղ, տեղ տեղ ծեփերը թափած : Դիմացը կար փայտէ հսկայ ու նիհար խաչելութիւն մը : Եկեղեցիի երէցը նոյնպէս բարձր հասակով նիհար ու ոսկրուտ մէկն էր : Այնտեղ բոլորն ալ կ՝երգէին : Կ՝երգէր նաեւ Լուքաս աղբար իր ընտանիքով : Ան զարմանալի կերպով պահած էր իր պաս ձայնը : Կ՝երգէին՝ մոռցած ամէն բան, մոռցած ինչ որ աշխարհն էր, ինչ որ մարմնին հետ էր : Այդ պահուն անոնց հոգիները թեւ կ՝առնէին միջոցին մէջ՝ ճիշդ աղաւնիներուն պէս, ճիշդ աղաւնիներուն պէս :

Երէցի քարոզէն յետոյ, երբ եկեղեցիէն դուրս կուգային, բոլորին դէմքերուն վրայ միշտ ալ սրբացած բան մը կը կենար, ժպիտները աւելի պայծառ :

— Ի՞նչպէս եղաւ աղաւնին, Լուքաս աղբար :

Այո, այո, իմացեր էին շատերը : Իմացեր էին նաեւ, որ աղաւնիին թեւը կոտրած էր արդէն եւ Լուքաս աղբար հրաշքի հասնող վարպետութեամբ թեւը իր տեղը ձգած էր, — վարպետութիւն մը, որ անտարակոյս պարոն Մարկոս Թամսընէն սորված էր :

— Չէ, չէ, աղաւնիին թեւը կոտրուած չէ : Երբ առաջին անգամ բռնեցի ձեռքիս մէջ, մէկ թեւը բոլորովին կախուեցաւ :

— Ի՞նչպէս եղաւ աղաւնին, եղբայր Լուքաս :

Այս անգամ երէցն էր. որ կը խօսէր :

Լուքաս աղբար իր կեանքին մէջ այդքան կարեւոր մէկը զգացած չէր ինքզինքը, ինչքան այդ Կիրակին :

Ան աւելի կարեւոր զգաց ինքզինքը, երբ յաջորդ Կիրակին, երէցը իր քարոզին մէջ մի քանի անգամ յիշեց Լուքաս աղբարը, որովհետեւ վիրաւորուած աղաւնիին առիթով իր քարոզին նիւթը ընտրած էր «Յովհաննէս Մկրտիչի հանդիպումը Յիսուսին հետ» : Ան կը պատմէր, աւելի ճիշդ, կը նկարագրէր այնպէս, որ կարծես ժողովուրդը երբ եկեղեցիէն դուրս ելլէր, փոխան Քոլոմպոս Էվընիւի, պիտի տեսնէր Յորդանան գետը, պիտի տեսնէր Յիսուսը կիսամերկ կեցած դետին եզերքը, պիտի տեսնէր ոսկրուտ ու մազոտ մարմինը Յովհաննէս Մկրտչի՝ միայն այծի փոստ մը կապած փորին : Եւ ահա Լուքաս աղբօր տան պատուհանէն աղաւնի մը թռելով պիտի կենար ճիշդ Յիսուսի գլխին վերեւ :

×

Այդ օրը Լուքաս աղբար աւելի կանուխ եկած էր տուն : Քալած ատեն այնպէս կը զգար, որ բոլորը կը դիտէին զինքը. կարծես դիտէին որ տուն կը քալէր աղաւնին թռցնելու :

Երբ իր բնակած փողոցը մտաւ, խօսեցաւ փոքրիկներուն հետ : Անոնք ալ իրենց կարգին ձայն տուին իրարու, կարծես ձայն տուին փողոցի շուներն ու կատուներն ալ, Լուքաս աղբօր դրան առջեւ հաւաքուեցան տանտիկինները տուներէն : Բոլորը, բոլորը :

Լուքաս աղբար, վերջապէս, ելաւ պատշգամը՝ աղաւնին բռնած երկու ձեռքերուն մէջ : Պատշգամը փռուած էին լաթերը : Պատէն կախուած էին նոյնպէս նոր լուացուած փոքրիկներու խաղալիկներ — նապաստակ մը ականջներէն, քաուչուէ ձի մը իր ոտքերէն, ու կապիկ մը՝ պոչէն :

Լուքաս աղբար վարը բազմութեան նայեցաւ յաղթական ժպիտով, — ժպիտ մը, որուն մէջ երկիւղածութիւն կաս :

Այո, այո, աղաւնին պիտի յաջողէր երկար թռչել, պիտի ելլէր բարձրերը, մինչեւ կապոյտը :

Մի քանի անգամ փայփայեց աղաւնիին գլուխը ու նետեց վեր... Թեւերու մի քանի արագ բախումներով աղաւնին արդէն ճշդած էր իր ուղղութիւնը ու անցած՝ տանիքներու, ծխնելոյզներու վրայէն, երախաներու բազմութեան ուրախ աղաղակներուն մէջէն :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(6 Շար.)

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Բ.

ՊՐՈՒՍԱ ՆԱՀԱՆԳ.— Պրուսա քաղաք՝ ութ եկեղեցի: Պիլէճիք՝ 12 եկեղեցի: Պանտրմա՝ ութ եկեղեցի: Քէօթահիա՝ տասը եկեղեցի:

Նահանգը՝ 38 եկեղեցի:

Առաջնորդը՝ Պարգեւ վրդ. Դանիէլեան, Թրք. վալին՝ Ալի Օսման, Իթթիհատի Պատ. Քարտ.ը Միտհաթ:

ԳՈՆԻԱ ՆԱՀԱՆԳ՝ տասը եկեղեցի:

ԱՆԳԱՐԱ՝ քսան եկեղեցի, մէկ վանք: Եոզկաթ՝ 43 եկեղեցի: Կեսարիա՝ երեսուն եկեղեցի:

Անգարայի առաջնորդ. փոխանորդը՝ Թէոդորոս վրդ., Եոզկաթի առաջնորդը՝ Ներսէս Եպիսկ. Դանիէլեան (նահատակուած Սեբաստիոյ հրէշ Վալի Մուամմէրի ջարդարարներուն կողմէ Գարտաշլար լերան տակ):

Կեսարիոյ Առաջնորդը՝ Խոսրով Եպիսկ. Պէհրիկեան, նահատակուած Տիգրանակերտ տարուելու պատրուակով, ճամբու ընթացքին:

Անգարայի նահանգապետը՝ Մալհար Պէյ մերժած էր սպանութեանց գործադրութիւնը եւ հրաժարած էր:

Կ. Պոլսէն զրկուած էր արիւնարբու պաշտօնեայ մը՝ Իթթիհատական Աթըֆ Պէյը, որ իր հետ բերած էր նաեւ Պալքաններէն ոստիկանապետ Պէհաէտտին կոչուած գազանը: Ատոնք զեկավարեցին սպանդը եւ թալանը: Իթթիհատի ներկայացուցիչն էր՝ Նէճաթի պէյ:

Եոզկաթի դահիճը եղած էր՝ Պօղազլայանի գայմագամ Քեմալը: Կեսարիոյ միւթասարըֆն էր՝ ոճրագործ Ալի Միտհաթ եւ իր հետ՝ վոհմակը:

Անգարա նահանգին մէջ հայ եկեղեցիներու թիւն էր՝ 93:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ.— Սեբաստիոյ քաղաք եւ շրջակայքը 56 եկեղեցի եւ վեց վանք: (Առաջնորդ Թորգոմ Եպիսկ. Գուշակեանի Գահիրէ մեկնելէն վերջ պատերազմի ատեն Առաջնորդ եկած էր Գնել Եպիսկ. Գալէմքեարեան, 1914 Դեկտեմբեր 6ին): Առաջնորդ – փոխանորդն էր՝ Տ. Թէոփիլէ քհնյ. Օտապաշեան (նահատակ): Գնել Գալէմքեարեան Եպիսկ. 1917ին մօրուքը ածիլած աշխարհական հագուստի տակ ծպտուած, թուրք խոճայի մը հետ՝ բեռան կառքով, Կեսարիոյ ճամբով Կ. Պոլիս եկաւ եւ ազատեցաւ:

Կիւրին.— 26 եկեղեցի եւ մէկ վանք: Առաջնորդ Խորէն Եպիսկ. Դիմաքսեան (նահատակուած):

Տիվրիկ եւ շրջակայքը.— 19 եկեղեցի եւ երկու վանք:

Տարէնտէ.— չորս եկեղեցի եւ մէկ վանք:

Թոդաթ.— 19 եկեղեցի եւ 2 վանք: Առաջնորդը Շաւարշ Ծ. վրդ. Սահակեան (նահատակուած):

Շապին Գարահիսար.— 35 եկեղեցի եւ երկու վանք: Առաջնորդը Վաղինակ Ծ. Տ. վրդ. Թորիկեան (նահատակուած): Սեբաստիոյ նահանգի Հայ Եկեղեցիներու թիւն էր 185:

Սեբաստիոյ նահանգին դահճապետն էր Վալի Մուամմէր, իսկ Իթթիհատի ներկայացուցիչն էր՝ Տրապիզոնցի հարիւրապետ մը, քաղաքային հագուստով՝ ՂԱՆԻ ՊԷԿԸ: Սեբաստիոյ քաղաքին 12 քահանաները նահատակուած են առանց բացառութեան:

ԽԱՐԲԵՐԴ ՆԱՀԱՆԳ.— Խարբերդ եւ շրջակայքը՝ 75 եկեղեցի: Առաջնորդը՝ Պսակ վրդ. Խորէնեան (երկու ժամ հեռաւորութեան վրայ սպաննուած): Վարդան քհնյ. Ասլանեան՝ (բանտին մէջ այրած): Հայ Կաթողիկէ Իսրայէլեան Եպիսկոպոսը նահատակուած Կէօլճիքի մօտ:

Մալաթիա.— 23 եկեղեցի, երկու վանք: Հայ Կաթողիկէ Խաչատուրեան Եպիսկոպոսը՝ իր լանջախաչի շղթայովը խեղդուած:

Ակն.— 12 եկեղեցի, հինգ վանք:

Արաբկիր.— քսան եկեղեցի եւ մէկ վանք:

Զմշկածագ.— 22 եկեղեցի:

Զարսանճագ (Խոզաթ).— յիսուն եկեղեցի, երկու վանք: Առաջնորդը՝ Համազասպ վրդ. Վարդանեան:

Խարբերդի նահանգին եկեղեցիներու թիւն էր՝ 202:

Կուսակալն էր՝ Սապիթ պէյ: Իթթիհատի պարագլուխները Խալիլ եւ Նազրմ:

ՊԻԹԼԻՍ ՆԱՀԱՆԳ.— Պիթլիս եւ շրջակայքը.— 98 եկեղեցի: Առաջնորդը՝ Սուրէն վրդ. Գալէմեան:

Սղերդ՝ 31 եկեղեցի, չորս վանք: Առաջնորդը՝ Գէորգ վրդ. Նալպանտեան:

Մուշ՝ 230 եկեղեցի, 9 վանք: Առաջնորդը՝ Ներսէս Եպիսկ. Խարախանեան (հիւանդութեամբ վախճանած): Վանահայրը՝ Վարդան Ծ. վրդ. Յակոբեան:

Պիթլիսի Վալին՝ Մուսթաֆա Ապտիւլ Խալիդ՝ Թալաաթի աներձագը՝ արիւնարբու հրէշ մը, որ յետոյ եղաւ Վալի Հալէպի եւ ջարդարարը նաեւ Հալէպի շրջակայի, եւ Տէր Զօրի եւ շրջակայքին:

Մուշի Միւթէսարըֆն էր՝ Սէրվէթ պէյ:

Մուշի շրջանին մէջ խժդժութեամբ նահատակուած էր նաեւ հայ կաթողիկէ Թօփուզեան Արքեպիսկոպոսը:

Պիթլիսի նահանգին մէջ հայ եկեղեցիներու թիւն էր՝ 362:

ՎԱՆ ՆԱՀԱՆԳ.— Վան սանճագը՝ 130 եկեղեցի եւ 25 վանք:

Լիմ – Կտուց՝ 32 եկեղեցի:

Աղբակ (Պաշ Գալէ)՝ 23 եկեղեցի եւ 7 վանք:

Աղթամարի Կաթողիկոսութիւնը 263 եկեղեցի եւ վեց վանք:

Խիզան՝ 63 եկեղեցի եւ 86 վանք:

Վալին՝ ոճրագործ Ճէվտէթը՝ Էնվէրի փեսան, եւ իրեն ընկերակից վոհմակը:

Վանի նահանգին եկեղեցիներու թիւն էր՝ 457:

ԻԶՄԻՐ ՆԱՀԱՆԳ.— 23 եկեղեցի:

Ամերիկեան Ընդհ. Հիւպատոս Ճորճ Հորթըն կը վկայէ, թէ Իզմիրի վալին՝ Բահմի Պէյը՝ (որ իր Իթթիհատական ընկերներէն նուազ յանցաւոր էր), կողոպտեց Հայ ունեւորներէն 2·500·000·000 տոլար, Բահմի՝ Սելանիկի հրեաներէն էր («Տէօնմէ») թրքացած հրեայ եւ ճարպիկ կողոպտիչ մը ունէր սեմական խոշոր քիթ մը:

ԱՏԱՆԱ ՆԱՀԱՆԳ.— Ատանա եւ շրջակայքը՝ 12 եկեղեցի:

ՍԻՍ՝ 7 եկեղեցի, մէկ վանք:

Սահակ Բ. Խապայեան Կաթողիկոս աքսորուած եւ Ազգ. Սահմանադրութեան ջնջումէն յետոյ՝ Թուրքիոյ Կաթողիկոս – Պատրիարք:

Հաճըն՝ ութ եկեղեցի:

Ֆռնուզ՝ տասը եկեղեցի:

ՄԱՐԱՇ եւ շրջանը՝ 24 եկեղեցի:

Զէյթուն եւ շրջակայքը՝ 14 եկեղեցի եւ չորս վանք:

ՈՒՐՖԱՅԻ ՍԱՆՃԱԳԸ՝ տասը եկեղեցի եւ երկու վանք:

Ուրֆայի առաջնորդն էր՝ Արտաւազդ վրդ. Գալէնտէրեան:

ՀԱԼԷՊ եւ շրջանը՝ ութ եկեղեցի:

Այնթապ՝ վեց եկեղեցի: Առաջնորդական փոխանորդը Յար. Քահանայ Տէր – Մելքոնեան:

Անտիոք՝ վեց եկեղեցի:

Ատանայի Իթթիհատի ներկայացուցիչը՝ Ճէմալ Պէյ, (Պէհաէտտին Շաքիրի ընկերակիցը): Ատանա եկած էր Վանի Վալի՝ Ճէվտէթը՝ եւ Հալէպ եկած էին՝ Պիթլիսի Վալի Ապտիւլ Խալիդը (Բէնտա) եւ իր ընկերները՝ Ապտիւլ – Ահատ–Նուրի, Էյուպ, Էմին Պէյ կոչուած ջարդարարները:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ այս շրջանը ունէր՝ 119 եկեղեցի՝ նահանգային սահմաններու մէջ:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(2 Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լոնտոնի «Նաւասարդեան» կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Շաբաթ, Յունուար 16ին, տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական հաւաքոյթ եւ խրախճանք «Էլիզա» ճաշարանին մէջ:

Երեկոյթին նպատակն էր սեղանի շուրջ հաւաքել ընկերներն ու անոնց ընտանիքները՝ հայկական ընտանեկան մթնոլորտի մէջ:

Հացկերոյթի տեւողութեան կը հնչէին ազգային – յեղափոխական խրոխտ երգերը: Երիտասարդներու այս հրայրքոտ երգերուն կ՚ընկերանար երեցներու խրոպոտ այլ զգօն ձայնը:

Երեկոյթին ներկայ էր նաեւ ընկեր Պետրոս Զպուքճեան Փարիզէն: Ընկեր Վ. Աշճեանի հրաւէրով, ընկեր Զպուքճեան իր շնորհակալութեան խօսքը յայտնեց «Նաւասարդեան» կոմիտէութեան ու իր գնահատանքը՝ ներկաներու ստեղծած հայկական առողջ մթնոլորտին համար:

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտեան երկուքը:

«Նաւասարդեանի» այս նախաձեռնութիւնը յոյժ գնահատելի է, ու ցանկալի է աւելի յաճախ ունենալ նման ձեռնարկներ, որոնք կ՚օժանդակեն հաւաքական մթնոլորտի մը ստեղծման ու պահպանման:

ԿԱՐՕ Գ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲԵՄԱՊԱՐԸ

Հայկական դասական պարեր ներկայացուցին Վ. Խանամիրեան եւ Օր. Բ. Յովհանեան՝ Պիրմանիոյ, Թայլանտի, Քամպոճի եւ Սէյլանի մէջ:

Ամենուրեք արժանացան ջերմ գնահատանքի:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Տելհիի մէջ գումարուեցաւ երկրաբաններու միջազգային համագումարին 22րդ նստաշրջանը: Մասնակցող դիտնականներուն շարքին կը գտնուէր Ս. Մկրտիչեան, որ անդամ է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու Ազգ. վարժարանի տնօրէն եւ Պրեմոնի մրցանակի Ժիւրիի նախագահ Անտրէ Միրամպէլ Էնսթիթիւի անդամ ընտրուած է Պել Լեթրի ակադեմիի բաժնին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Բէկը թողուց հազար ուտելը, ականջները գրեթէ կը մեծնային մտիկ ընելէն:

— Հրեշտակնե՞ր էք թէ ճիճեր:

Երգիչները պատասխանի տեղ զուարթ պար մը սկսան. գնչուհին մէջտեղ ցատկեց ու թմբուկը շարժելով կը դառնար, պտոյտ կուտար բէկին դիմաց:

Բէկը ոտքի ելաւ.

— Երեք օր, երեք գիշեր ալ կը դիտէի ձեզ: Բայց ես վաղը առաւօտ Հունգարիա պէտք է մեկնիմ: Ինծի միացէք, եթէ ուզէք հոս՝ կամ եթէ ուզէք ճամբան կըրնաք ինծի միանալ, ու մինչեւ որ հետս ըլլաք՝ ես ձեզ լաւ կը նայիմ: Դրամ ալ կուտամ, ալ կեանքերնուդ մէջ հոգ պիտի չունենաք:

Հինգ Իտալացիները հարցական կը նայէին իրարու:

— Տէր իմ, — ըսաւ Գրիգոր, — ասոր մասին պէտք է խորհուրդ ընենք: Բայց նախ մեր խնդրանքը շնորհէիր:

— Ամենայն սիրով: Բայց զո՞վ կ՚ուզէք տեսնել:

— Իշխան Վաղենտ Թէօրէօքը:

Բէկը դժգոհութեամբ տարածեց ափերը ինքնիր առջեւ:

— Թէօրէօ՞քը. դժուար է: Ան հիմա ծանրոցին տակ է:

— Ի՞նչ ծանրոց է:

Բէկը սրտնեղած շարժեց ձեռքը:

— Մեծ Մուֆթիին հետ կոպիտ վարուեցաւ ...

×

Այնուհանդերձ կատարեց Իտալացիներուն փափաքը. զինուորի մը յանձնեց զիրենք:

— Իշխան Վաղենտը բակ իջեցուցէք, այս Իտալացիները իրեն պիտի երգեն: Ուզէ կամ չուզէ լսել՝ դուք բերէք զինքը:

Ներքին բերդին դուռն ալ բացուեցաւ. անոր բակը հաղիւ փոքրիկ հրապարակի մը մեծութիւն ունէր: Երկու ճատրակ խաղցողները դարձեալ հոն էին սարոյի տակ: Մօրէն ալ խաղցողներուն ետեւը կեցած էր ձանձրացած: Քանի մը խըռուաթ եւ ալպանացի իշխաններ ալ կեցած կը յօրանջէին, ոչ իսկ ուշադրութիւն կը դարձնէին խաղին, բայց կեցեր էին հոն՝ որովհետեւ մարդը ընկերական է, ինչպէս մրջիւնները, սագերը կամ ոչխարները:

Մայլանտ բանտին ճաղերուն առջեւ նստած էր շարժական աթոռի մը վրայ, որպէսզի եթէ Վաղենտ բան մը ըսէր՝ կարենար պատասխանել: Բայց իրարու ըսելիք նորութիւն չունէին. միայն մերթ մէկը մերթ միւսը կը հարցնէր.

— Ի՞նչ բանի վրայ կը մտածես:

Հինգ Իտալացիները դրան քով կեցուցին՝ մինչեւ որ Իշխան Վաղենտը դուրս բերին: Երկաթէ ճաղերէն դուրս հանեցին, բայց որպէս զի կարենար քալել՝ շղթաները երկու զինուորներ կը կրէին, բակին մէջտեղը փայտէ պինդ աթոռի մը վրայ նստեցուցին: Խեղճ ծերունին հոն կրնար նստիլ բայց ոչ շարժիլ բազուկի հաստութեամբ շղթաներուն տակ:

Նստաւ: Չէր դիտեր թէ ինչո՞ւ նստեցուցին զինքը հոն: Ամառուան թեթեւ հագուստները հագած էր, գլխարկ չունէր, միայն բաշերու պէս երկար սպիտակ մազերը. աթոռին երկու կողմերը բազուկները վար կը քաշուէին շղթաներու ծանրութենէն: Գրեթէ քսանեւհինգ քիլօ կը կշռէին, ծերացած տկար բազուկները չէին կրնար այլեւս վեր բռնել զանոնք. դէմքը տժգոյն էր կախաղանէն հանուածի մը պէս:

— Կրնաք գալ, — զինուորը նշան ըրաւ երգիչներուն:

Դրան քովէն եկան, հաղիւ հինգ քայլ հեռուէն կարգաւ կեցան Իշխան Վաղենտի առջեւ:

Կապուածը անտարբերութեամբ կը նայէր. այս օտարականները ինչո՞ւ հոս եկած են:

Մինչեւ իսկ ճատրակ խաղցողները խաղը դադրեցուցին, ի՞նչ պիտի ըլլայ: Աղուոր զուարճութիւն մը, իտալացի երգիչներ Ետիքուլէի մէջ: Իշխան Վաղենտի ետեւ շարուեցան երգին սպասելով, ու մանաւանդ երկու աղջիկներու պարին:

— Երիտասարդը իտալացի չէ, խորհրդածեց պարսիկ իշխանը:

— Հարիւր հոգւոյ մէջ ալ կարելի է ճանչնալ թէ գնչուհի է, — պատասխանեց Մայլանտ:

— Միւսները սակայն իտալացի են:

Ստուգապէս ամէնքն ալ թուխ էին. Մեքչէին ամէնէն թիկնեղը, Գրիգոր ամէնէն երկարը եւ Յովհաննէսը ամէնէն սեւաչուն: Եւան ընկոյզի իւղով թխացած էր: Ան, ինչպէս միւսներն ալ՝ փրուիդական կարմիր գլխարկներ դրած էին:

— Երգեցէք, ուրեմն, — կը յորդորէր զինուորը:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիվրիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թիւթիւնճեան եւ զաւակը (Քլէռմոն – Ֆէռան), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Թիւթիւնճեան (Լիոն), եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԵՆԹՈՒՀԻ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գրիգորեան)

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Լիոնի մէջ: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ 27 Յունուար 1965, ժամը 7·30ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Քլէռմոն – Ֆէռան, ամփոփուելու համար իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանդըստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ : Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր Կրթ. եւ բարենպատակ ձեռնարկներուն համար :

Պ. Մարք Բամպուքճեան 720 Ֆրանք, Պ. Արտաշէս Բամպուքճեան 120, իրենց սեփական տան մէջ ունեցած եկեղեցւոյս ի նպաստ գանձանակներու տարեկան հասոյթը :

Տէր եւ Տիկին Ժօրժ Աբգարեան (Տիկին Գայեանէ Ճինճեան) Տիթրոյիթէն, հարիւր Ֆրանք, Պ. Յակոբ Խաչմիրեան 50, Այրի Տիկին Արմենուհի Գէորգեան 50, (Տիկին Փէշտիմալճեանի մահուան առթիւ), Պ. Հայկ Թօփաքեան հարիւր, եկեղեցւոյս գմբէթի նորոգութեան համար :

Պ. Երուանդ Տէր – Եղիայեան 300, իր զաւակները Տէր եւ Տիկին Տէր–Եղիաեան (Պելֆորէն) հարիւր, Տիկին Անուշ Գասգասեան (Մարսէյլ) յիսուն, Տիկին Թագուհի Տէր – Եղիաեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3·30ին, 235 Բիւ Մունէյրա: Կոկիկ յայտագիր :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
(Լիոնի եւ շրջականերու)

Հովանաւորութեամբ Հայ Թատր. Պաշտպան «Արուեստասիրաց»ի եւ ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի :

Մասնակցութեամբ ԺԻՒՏԷՔՍի :

Այսօր Շաբաթ (Յունուար 30), երեկոյեան ժամը 9ին, Լիոնի Ազգ. Տան նորակառոյց բեմի վրայ պիտի ներկայացնէ

Շիրվանզադէի գլուխ գործոց
«ՉԱՐ ՈԳԻՆ»
(Տրամ 4 արար)

Մուտք 3 Ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին «Արուեստասիրաց»ի անդամներու մօտ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ միացեալ ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Սովորական հաւաքատեղին : Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

ՏԷՍԻՆ.— Շաբաթ (6 Փետրուար), կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբ. Օննիկ Թադէոսեանի յուղարկաւորութեան առիթով՝ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ստեփանեան հարիւր, Պ. Պ. Նորայր Սահաթճեան հարիւր, Յակոբ Փափազեան (հայերէնի դպրոցին) քսան, Կարպիս Արութ քսան, Ռոպէր Սիսակեան քսան, Սուրէն Փիրանեան քսան, Գումրուեան քսան, Զարմայր Ալեքսանեան 10, Սմբատ Խանոյեան տասը, Յովհ. Զազար տասը, Կարպիս Պէրպէր – Սարգիսեան տասը Ֆրանք :

× Երեւանէն Սերիոժա Առաքէլեան կը փնտռէ Խաչատուր եւ Թովմաս Մինասեանները, ինչպէս նաեւ Զաւէն Մատթէոսեանը եւ Գուրգէն Պապեանը :

× Երեւանէն Գուրգէն Վարդանեան կը փնտռէ Գեղամ Հմայեակի Յովհաննէսեանը : (Դիմել եկեղեցի):

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

G. KASPEREIT (9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU (Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE (Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE (Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN (9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:
ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, 7 Փետրուար, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ
(25 Ավընիւ Վիքթոր Քրեսոն)

Կը ներկայացուի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
(Ողբերգութիւն չորս արար)

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի ամբողջութեամբ Իսիի ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՇԷՆՔԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ որ արդէն սկսած է, 28 Ավընիւ Պուրկէն :

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ — Տասներկու տարեկանէն վար մանուկներու մուտքը ազատ է

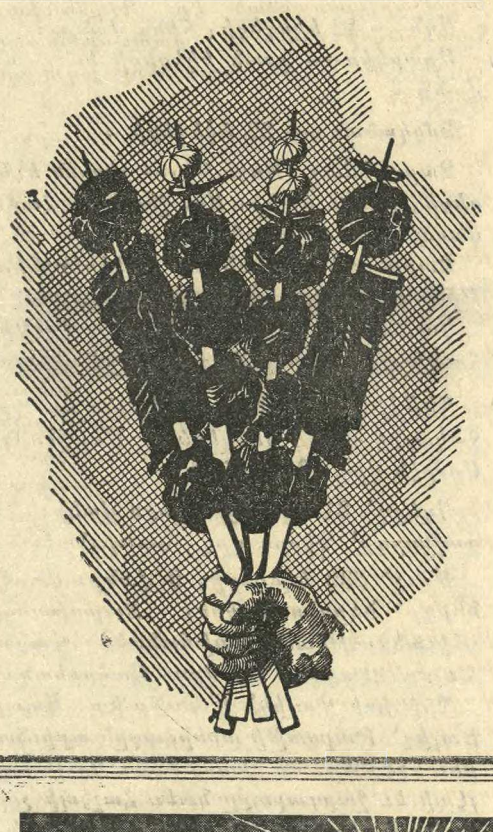

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ
կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 20 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24, Սարսէլի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Փլաստիւ 11 Նովամպր):

Կը խօսի ՏԻԿ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաջին անդամ ըլլալով բեմի վրայ Առնուվիլ – Սարսէլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ :

Հայկական Ֆոլքլոր ղեկավարութեամբ ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

եւ վերջապէս թատերական ներկայացում «ՏԻՊԱՐ ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ» ղեկավարութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԱՆԻ :

Ժամը 19·30էն սկսեալ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հանելի մտնոլորտ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով

Սրահին ջերութիւնը ապահովուած է

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
31
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
31 JANVIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

96ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10221 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.221

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԻՆՍԹՐԸՆ ՉԸՐՉԻԼ

Ա·

Համաշխարհային չափանիշով արտա – կարգ դէմք մըն էր Ուինսթըն Չըրչիլ , օժտուած բացառիկ կարողութիւններով :

Ճակատագիրը առաջնակարգ դեր մը վերապահած էր իրեն ժամանակակից պատմութեան ամէնէն բախտորոշ օրե – րուն , առաջին եւ երկրորդ աշխարհա – մարտերու ճգնաժամային պահերուն :

Ջաւակն էր Լորտ Ռէնտոլֆ Չէնրի Սփէնսըը Չըրչիլի (1849 – 1895) , որ իբ – րեւ պահպանողական կուսակցութեան ձախ թեւի երեսփոխան , կարեւոր դեր էր կատարած , ուժեղ պայքար մղելով ազա – տական կառավարութեան դէմ , մանա – ւանդ Եգիպտոսի գրաւման առթիւ : Պահ մը ելմտական նախարարի պաշտօն ալ վարած էր Լորտ Սալզպըրիի դահլիճին մէջ :

Հօրը օրինակին հետեւելով , Ուինսթըն Լէոնարտ Սփէնսըը Չըրչիլ երիտասարդ տարիքէն նետուեցաւ հանրային գործու – նէութեան ասպարէզը :

1895ին բանակին մէջ մտաւ : Լոնտոնի մեծ օրաթերթերուն աշխատակցեցաւ իբ – րեւ պատերազմական թղթակից : Հարա –ւային Աֆրիկէի մէջ Պոէրներու պատե – րազմին առեն 1899ին դերի ընկաւ եւ յա – ջողեցաւ փախչիլ :

Տարի մը վերջ պահպանողական կու – սակցութեան երեսփոխան ընտրուեցաւ , սակայն չուտով ճակատ փոխեց եւ յարե – ցաւ ազատականներուն :

1905ին դահլիճին մէջ մտաւ իբրեւ պղեղային փոխ-նախարար : Ցետոյ եկող – պացող բոլոր դահլիճներուն մէջ նախա – բարական պաշտօններ վարեց եւ դարձաւ ուշադրաւ դէմք մը՝ չնորհիւ իր կորովին ու հաստատամտութեան :

1911ին ստանձնեց ծովային նախարա – րութիւնը եւ մեծապէս սատարեց նաւա – տորմի զօրացման : Ու երբ 1914ին պայ – թեցաւ առաջին մեծ պատերազմը , բրի – տանական նաւատորմը կազմ ու պատ – րաստ էր եւ անմիջապէս գործի անցաւ , պաշտպանելով Ֆլանտրի ծովեզերքները ու Անգլերը՝ գերմանական յարձակում – ներուն դէմ :

Ինք է , որ յղացաւ յարձակումը Տար – դանէլի վրայ , նպատակ ունենալով անց – նել Եղուզը , գրաւել Պոլիսը , ծունկի բերել Թուրքիան եւ Սեւ Ծովու ճամբով կապ հաստատել Ռուսիոյ հետ :

Զինուորականները լրջօրէն նկատի չա – րին Չըրչիլի այս յանդուգն ծրագիրը , որ եթէ յաջողէր , պատերազմի դիմագի – ծը բոլորովին կը փոխուէր եւ հայ ժողո – վուրդն ալ Մեծ Եղեռնի ազէտին չէր են – թարկուեր :

1915 Մարտ 18ին անգլիական եւ Ֆրան – սական քանի մը մարտանաւեր անյաջող նախափորձ յարձակումէ մը վերջ քաշ – ուեցան : Գերմանները Լիման Ֆոն Զան – տէրսի ղեկավարութեամբ ամրացուցին նեղուցի երկու կողմի բերդերը :

Դաշնակիցները Ապրիլ 25ին նոր յար – ձակումով մը զինուոր ցամաք հանեցին Սէտտիւլպահր : Զօր· Համիլթընի հրա – մանատարութեամբ հետզհետէ ցամաք հանուած զինուորներու թիւը հասաւ 150 հազարի , որոնց երեսուն հազարը Ֆրան – սացի :

Մայիս 6ին , Յունիս 28ին եւ Յուլիս 12ին ուժգին ճակատամարտներ մղուե – ցան Թուրքերուն ուժերուն դէմ : Օ – գոստոս 6ին նոր զինուորներ ցամաք հան – ուեցան եւ Համիլթընի տեղ հրամանա – տար կարգուեցաւ Զօր· Մոնրոյ :

Կատարեալ ձախողութեամբ վերջա – ցաւ Տարտանէլի պատերազմը , 1916 Յունուար 9ին , երբ դաշնակիցները պար – տաւորուեցան պարպել զինուորները եւ փոխադրել զանոնք Սելանիկ , կազմելու համար դաշնակիցներու Արեւելեան բա – նակը :

1917ին Լոյտ Ճորճի դահլիճին մէջ Չըրչիլ ստանձնեց պատերազմական նա – խարարի պաշտօնը , զոր պահեց մինչեւ 1921 :

1924ին ազատական կուսակցութենէն հրաժարելով վերադարձաւ պահպանողա – կաններու ծոցը եւ Սթէնլի Պոլտուինի դահլիճին մէջ դարձաւ ելմտական նա – խարար (1924 – 1929) :

Այնուհետեւ հեռու մնաց կառավարա – կան պաշտօններէ , նախընտրելով ընդդի – մադիրի դերը :

Ու երբ 1939 Սեպտեմբերին պայթեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը , Չըրչիլ կրկին բարձրացաւ պատնէշին վը – րայ :

1914 – 18ի մեծ պատերազմը խոր յե – ղաշրջում առաջ բերած էր Եւրոպայի մէջ :

Առաջին տարիներու յաղթանակէն վերջ չարաչար պարտուած էր Գերմանիա : Պատերազմի դէմքաւոր պատասխանատու Վիլհելմ Բ· կայսեր երազները յօդս ցըն – դած էին :

Քանդուած էր գերմանական կայսրու – թիւնը , տեղը տալով հանրապետական վարչաձեւին : Կաոր կաոր եղած էր Ա – ւըստրեւհունգարիան , որուն ժառանգու – թեան տիրացած էին այդ խայտաբղէտ կայսրութեան բազկացուցիչ տարրերը : Կործանած էին օսմանեան եւ ցարական կայսրութիւնները , որոնց փլատակներուն մէջէն ծնունդ առեր էին նոր պետու – թիւններ , բազմաթիւ ազգեր թօթափեր էին դարերով իրենց վզին վրայ ծանրա – ցող օտար , բռնակալ լուծը եւ խորտա – կեր՝ իրենց ազատութիւնը կապտող չըղ – թաները :

1918 Նոյեմբեր 11ի Զինադադարէն մինչեւ 1939 Սեպտեմբերի սկիզբը կարելի չէր եղած կայուն վիճակ ստեղծել աշ – խարհի վրայ , որուն քարտէսը հիմնական փոփոխութեանց ենթարկուեր էր : Գեր – մանիա չէր կրցած մարսել իր պարտու – թիւնը եւ բայէ ի բայ փոխ – վրէժի կը պատրաստուէր , դաշնակիցներու անտար – բեր աչքերուն առջեւ :

Ճիշդ է , որ դաշնակիցները չահեր էին յաղթանակը , ի դին ծանր զոհողու – թեանց , սակայն չէին կրցեր ամուր հի – մերու վրայ դնել խաղաղութիւնը : Աղ – դերու դաշնակցութեան Ուխտը , Լոքառ – նոն , Պրիան – Քէլլոկ համաձայնագիրը եւ այլ դաշնագրեր անզօր եղան արգիլելու համաշխարհային երկրորդ պատերազմը , որ պայթեցաւ Միւնիխէն տարի մը վերջ : Դաշնակիցներու թոյլ , անվճռական եւ անհամերաշխ վիճակէն քաջալերուած էր Հիթլէր : Ու պատահեցաւ անխուսափելին :

1939ին հրապարակի վրայ չկային այլ – եւս այն մեծ դէմքերը , որոնք առաջին աշխարհամարտի ճգնաժամային օրերուն նախախնամական դեր կատարած էին : Ոչ եւս էին Քլէմանսօ , Փուանքարէ , Լոյտ Ճորճ , նախագահ Ուիլսընը , մարեչալներ Ժոֆր եւ Ֆոչ եւ միւսները :

Ողջ մնացած քիչերէն մէկն էր Ուինս – թըն Չըրչիլ , որ 1914էն մինչեւ 1921 իր արտակարգ կարողութեանց , մանաւանդ անընկճելի կամքին եւ հաստատամտու – թեան ապացոյցները տուած էր :

Մինիխի մէջ վարչապետ Նէվիլ Չէմ – պըրլէյն 1938ին տեղի տուած էր Հիթ – լէրի եւ Մուսոլինիի ճնշումներուն : 1939 Սեպտեմբերին բոլորի աչքերը ուղղուած էին Չըրչիլի վրայ , որ դահլիճին մէջ ստանձնեց ծովային նախարարի պատաս – խանատու պաշտօնը :

Ութ ամսուան համեմատաբար խաղաղ շրջանէ մը վերջ , որու ընթացքին : Լեհաստանը , Նորվեկիան ու Տա – նիմարքան գրաւելով արեւելքէն եւ հիւ – սիսէն ամէն վտանգ հեռացուցեր էր , — տակաւին կը մնար արեւմտեան ճակատը , ուր Լուի Կապրիէլ Ռոպինէ որ «Անարդանք մը եւ Սխալ մը» խորա – գրին տակ կը գրէ ։— « Զենք կրնար , չենք ուզեր տակաւին հաւատալ որ կա – ռավարութիւնը մերժած ըլլայ Զօր· Վէ – կանի , այն պատիւները զոր կ'ընծայեն անոնց որոնք բանակի հրամանատար է – գա ծեն թշնամիին դէմ : Իշխանութիւնը կը յենու , արդարացնելու համար իր ո – րոշումը , 1929ի օրէնքին վրայ : Աւելի անչուշտ կը վերաբերի մեր 1914–18ի պատերազմին եւ կը նախատեսէ որ մի – այն բանակի հրամանատարները իրա – ւունք ունին էնվալիտի պատիւներուն : Եւ Զօր· Վէկան , կը յիշեցնեն պատերազ – մական նախարարութեան մէջ բանակի հրամանատար չէ եղած քանի որ այն ա – տեն մառեչալ Ֆոշի ընդհանուր մաժորն էր : Երբեք իրաւական պատճառաբանու – թիւն մը աւելի ողորմելի չէ եղած : Եթէ որոշումը պահուի , անարդանք մըն է բո – լոր անոնց համար որոնք պարզօրէն , բայց յաճախ ինչ հերոսութեամբ կատա – րած են իրենց պարտականութիւնը , հը – րամանին ներքեւ անոր , որ կանչուած 1940 Մայիսին , տագնապալի օրերուն , չկրցաւ ոտքի կանգնեցնել բանակը Նացի – ներու փանցերներուն եւ շքուֆաներուն հարուածներուն տակ : Բոլոր անոնց հա – մար , որոնք չնորհիւ Հիւսիսային Աֆրի – կէի Ընդհ· պատուիրակին , պատրաս – տուեցան կրկին պայքարելու : Դժբախտ ընդհ· հրամանատար , Զօր· Վէկան միշտ կը մնայ դրաւուղին անվհատ հակառակոր – դը եւ այդ պատճառաւ է որ Գերմանա – ցիք զերի տարին :

« Կարելի չէ մոռնալ , կարելի չէ խար – դախել Պատմութեան հետ » :

«Լը Մոնտ » «ցաւ» կը յայտնէ այս ո – րոշումին առթիւ մինչ «Օռոռ»ի մէջ , Ռոպէր Պոնի «Անհաւատալի որոշում մը» խորագրին տակ , կը գրէ ։— « Զօր· ը կոլի բարեկամներն կամ հակառակորդ – ները պիտի ցաւին այս առթիւ , առանց մեծութեան որոշումի մը համար : Որեւէ ձեւով միտքերու մէջ պիտի չնսեմացնէ մեծանուն զինուորականին յիշատակը , դարուս Ֆրանսացի մեծագոյն զինուորա – կաններէն մէկը Ժոֆրի , Կալիէնիի , Ֆո – չի , Փեթէնի ։- եւ Լըքլէրքի , որ Լաթըի ու Ժուէնի կողքին » :

Զօր· Վէկանի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Սէն Ֆիլիփ տիւ Ռուլ եւ իրեն պիտի ընծայուին զինուորական այն պատիւները , որոնք կ'ընծայուին ընդհան – րապէս Պատուոյ Լեգէոնի Մեծ–Խաչի մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթինէի էլէֆթերիա կառավարական թերթը բուռն նամակ մը կը հրատարակէ Մակարիոսի դէմ , զոր կը մեղադրէ էնո – սիսի դէմ իր գործունէութեան համար , անձնական փառամոլութենէ տարուած :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն հասած լուրերու համա – ձայն կառավարութիւնը «յաղթանակը » տարած է , չնորհիւ բանակին : Պատասխ – րիտասարդ չարքայիններըը բացած են զոց խանութները :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ , Խան տեսնուած է ա – մերիկեան դեսպան Թէյլըրի հետ : Այս առթիւ յայտարարած են «մեր յարաբե – րութիւնները բնականոն են » :

ՏՐ ԿՈԼ Լոնտոն հասած է Ուրբաթ ի – րիկուն եւ խոնարհելէ ետք Չըրչիլի դա – դարին առջեւ , տեսնուած է Թագուհիին հետ , ապա Ֆրանսական դեսպանատան մէջ ընդունած է վարչապետ Ուիլսըն եւ առաջին ու սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցած անոր հետ :

Վիէթնամի կաթողիկէները կը դատա – պարտեն պետական հարուածը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ քարիւղ գտնուած է նորէն :

ՆԱՄՐ կ'ուզէ դժուարութեան մատնել Պոնի կառավարութիւնը որպէսզի ընտրէ Իսրայէլի եւ Արաբ Մ· Հանրապետու – թեան միջեւ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԷԿԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐ ՄԵՐԺԷ ԷՆՎԱԼԻՏԻ ՄԷՋ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԸՆԵԼ

ԸՆԴՀ· ՎՐԴՈՎՈՒՄ

Կառավարութիւնը մերժեց Զօր· Վէ – կանի այն պատիւը որ առանց դժուա – րութեան կ'ընծայէր զինուորական ոեւէ ընտանիքի՝ յուղարկաւորութեան արարո – ղութիւնը կատարել Սէն Լուի Տէ Ճ'էն – վալիտ : Այս որոշումը ընդհանուր վրդ – ովում պատճառած է , որուն արձա – գանդները կը գտնենք ընդդիմադիր մա – մուլի սիւնակներէն մինչեւ հաւատարիմ «Ֆիկարօն» ,ուր Լուի Կապրիէլ Ռոպինէ որ «Անարդանք մը եւ Սխալ մը» խորա – գրին տակ կը գրէ ։— « Զենք կրնար , չենք ուզեր տակաւին հաւատալ որ կա – ռավարութիւնը մերժած ըլլայ Զօր· Վէ – կանի , այն պատիւները զոր կ'ընծայեն անոնց որոնք բանակի հրամանատար է – գա ծեն թշնամիին դէմ : Իշխանութիւնը կը յենու , արդարացնելու համար իր ո – րոշումը , 1929ի օրէնքին վրայ : Աւելի անչուշտ կը վերաբերի մեր 1914–18ի պատերազմին եւ կը նախատեսէ որ մի – այն բանակի հրամանատարները իրա – ւունք ունին էնվալիտի պատիւներուն : Եւ Զօր· Վէկան , կը յիշեցնեն պատերազ – մական նախարարութեան մէջ բանակի հրամանատար չէ եղած քանի որ այն ա – տեն մառեչալ Ֆոշի ընդհանուր մաժորն էր : Երբեք իրաւական պատճառաբանու – թիւն մը աւելի ողորմելի չէ եղած : Եթէ որոշումը պահուի , անարդանք մըն է բո – լոր անոնց համար որոնք պարզօրէն , բայց յաճախ ինչ հերոսութեամբ կատա – րած են իրենց պարտականութիւնը , հը – րամանին ներքեւ անոր , որ կանչուած 1940 Մայիսին , տագնապալի օրերուն , չկրցաւ ոտքի կանգնեցնել բանակը Նացի – ներու փանցերներուն եւ շքուֆաներուն հարուածներուն տակ : Բոլոր անոնց հա – մար , որոնք չնորհիւ Հիւսիսային Աֆրի – կէի Ընդհ· պատուիրակին , պատրաս – տուեցան կրկին պայքարելու : Դժբախտ ընդհ· հրամանատար , Զօր· Վէկան միշտ կը մնայ դրաւուղին անվհատ հակառակոր – դը եւ այդ պատճառաւ է որ Գերմանա – ցիք զերի տարին :

« Կարելի չէ մոռնալ , կարելի չէ խար – դախել Պատմութեան հետ » :

«Լը Մոնտ » «ցաւ» կը յայտնէ այս ո – րոշումին առթիւ մինչ «Օռոռ»ի մէջ , Ռոպէր Պոնի «Անհաւատալի որոշում մը» խորագրին տակ , կը գրէ ։— « Զօր· ը կոլի բարեկամներն կամ հակառակորդ – ները պիտի ցաւին այս առթիւ , առանց մեծութեան որոշումի մը համար : Որեւէ ձեւով միտքերու մէջ պիտի չնսեմացնէ մեծանուն զինուորականին յիշատակը , դարուս Ֆրանսացի մեծագոյն զինուորա – կաններէն մէկը Ժոֆրի , Կալիէնիի , Ֆո – չի , Փեթէնի ։- եւ Լըքլէրքի , որ Լաթըի ու Ժուէնի կողքին » :

Զօր· Վէկանի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Սէն Ֆիլիփ տիւ Ռուլ եւ իրեն պիտի ընծայուին զինուորական այն պատիւները , որոնք կ'ընծայուին ընդհան – րապէս Պատուոյ Լեգէոնի Մեծ–Խաչի մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթինէի էլէֆթերիա կառավարական թերթը բուռն նամակ մը կը հրատարակէ Մակարիոսի դէմ , զոր կը մեղադրէ էնո – սիսի դէմ իր գործունէութեան համար , անձնական փառամոլութենէ տարուած :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն հասած լուրերու համա – ձայն կառավարութիւնը «յաղթանակը » տարած է , չնորհիւ բանակին : Պատասխ – րիտասարդ չարքայիններըը բացած են զոց խանութները :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ , Խան տեսնուած է ա – մերիկեան դեսպան Թէյլըրի հետ : Այս առթիւ յայտարարած են «մեր յարաբե – րութիւնները բնականոն են » :

ՏՐ ԿՈԼ Լոնտոն հասած է Ուրբաթ ի – րիկուն եւ խոնարհելէ ետք Չըրչիլի դա – դարին առջեւ , տեսնուած է Թագուհիին հետ , ապա Ֆրանսական դեսպանատան մէջ ընդունած է վարչապետ Ուիլսըն եւ առաջին ու սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցած անոր հետ :

Վիէթնամի կաթողիկէները կը դատա – պարտեն պետական հարուածը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ քարիւղ գտնուած է նորէն :

ՆԱՄՐ կ'ուզէ դժուարութեան մատնել Պոնի կառավարութիւնը որպէսզի ընտրէ Իսրայէլի եւ Արաբ Մ· Հանրապետու – թեան միջեւ :

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Լիւքէսհայլ սրահը , 43 Պուլվ– Ռասփայ
Այս Հինգշաբթի , երեկոյեան ժամը 20·30ին :

Ճաշագին 38 ֆրանք

Արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի ի – րիկուն , հեռաձայնելով Փարիզի եկեղե – ցւոյ գիւանը՝ ելիզէ 67–03 :

ԸՆԾԱՅԱԿԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ – ՔՈՅՐՍ ՔԵՐԹՈՂԱԳԻՐՔԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Տաղաչափութիւնը այն ուսումն է, որ բառերուն իմաստին մէջ, օգտագործելով անոնց ձայնական տարրերը, կը ներդաշնակէ երեք արուեստ, — երաժշտութիւն, նկարչութիւն, իմաստութիւն : Պօտլէր այս ներդաշնակութիւնն է որ կը կոչէ ֆորեսփոնտանս՝ մեկնելով զգայարանքներէն եւ փորձելով ամուսնութիւն հաստատել, մասնաւորաբար, քիթին եւ ականջին զգայնութեանց միջեւ : Տարազը շատ լաւ չի համապատասխաներ պահանջին, — ահա թէ ինչո՛ւ առաջարկուած են այլ տարազներ եւս՝ նոյնքան... անհամապատասխան : Տարազին իմաստն այն է թէ գեղարուեստը մէկ է իր էութեան մէջ, — զանազան զգայարանքներէն մեկնած ամէն արտայայտութիւն կամ այդ նոյն աղբիւրներուն հասած ամէն ըզգացողութիւն կը միախառնուի, կը լուծուի ու կը ձուլուի «հոգի» կոչուած իքսին մէջ, տալու համար նոյն ալշիմին, — պարզ բացատրութեամբ՝ ծաղիկի մը բոյրով կարելի է կազմել նոյն հոգեկան վիճակը, երաժշտութեամբ տրուածին յարեւնման կամ համապատասխան :

Մեկնելով այս տեսութենէն, հասկնալի է թէ ի՛նչ պատրաստութիւն ու շնորհք կը պահանջէ բառերը քալեցնել դէպի բանաստեղծութիւն : Նախ հարկ է լաւ ճանչնալ լեզուն, այսինքն բառերուն ուժը : Յիմարական պահանջներ չէին, ուրեմն, եթէ հիները պայման կը դնէին ծանօթութիւն բառերու սուղ կամ երկար ամանակին, կազմելու համար իամպ, հայերէն թարգմանուած՝ մեծավերջ (ուր սուղ եւ երկար ամանակներու յաջորդականութիւնը կը վերջանար երկարով), կամ թրոշէ, կոչուած նաեւ քորէ, հայերէն թարգմանուած՝ մեծասար (ուր սուղ եւ երկար ամանակներու յաջորդականութիւնը կը սկսէր երկարով), — զանց կ՛առնեմ բացատրութիւնը ստեղն (տաքթիլ) կամ մեծատանջ (անափեսթ) տարազներուն, ինչպէս եւ բառերու մաժիք առոգանութեան կանոններուն : Կայ նաեւ շեշտային տաղաչափութիւն մը, ինչպէս գերմանականը, որ սեքանսը կը կազմէ շեշտեալ վանկերով (հեպունկրն) եւ անշեշտ վանկերով (սենքունկրն), — Ժան Ֆուռքէ կը մերժէ այս տեսութիւնը :

Բագրատունի աշխատեցաւ վերակազմել հին հայկական տաղաչափութիւնը, հետեւելով դասական հայերէնի առոգանութեան եւ յունական – լատինական տաղաչափութեան օրէնքներուն, գրելով Հայկ Դիւցազնը(*) :

Արդի տաղաչափութիւնը կը կոչուի վանկային, որովհետեւ վանկերով կը կազմուի ոտքը (**) կամ զարկը :

Վանկային ըլլայ կազմութիւնը թէ չափական, քերթողական տողը տաղ մըն է առանձին :

Արմատական ոչ մէկ խնամութիւն այս երկու միավանկ բառերու միջեւ : Քերթողական տողը կը կոչենք ստիքերոն, փոխառութեամբ յունարէնէ, այլ բացատրութեամբ՝ տաղաչափական շարայարութիւն բառերու : Միւս կողմէ, եւ բոպական բացատրութեամբ՝ վէռ կը կոչուի ոչ միայն քերթողական յօրինուածքը, այլեւ նոյն յօրինուածքին իւրաքանչիւր տողը :

Այսպէս կը մտերմանան տող եւ տաղ :

Դեռ աւելին, — եթէ հայերէն տող բառը կը նշանակէ շարք, վէռ եւս, ծագումով լատիներէն, կը նշանակէ ակօս, (սկզբնաբար՝ ակօսին գլուխը, ուր կը շրջուի արօրը) :

Ուրեմն, կը կրկնեմ, քերթողական տողը տաղ մըն է առանձին, որ ունի իր անհատականութիւնը, — կը պահանջէ վանկերու անձրեւ իր ակօսին մէջ, բառերու որոշ թիւ, լրացնելու համար քերթողութեան ոչ միայն գլխաւոր պայմանը՝ կախարդանքը (ականջով եւ աչքով), — Վալերի շառմ կը կոչէ այդ պայմանը, — այլ եւ տալու համար իմաստութեան տուրքը :

Հիւրմիւզ այսպէս կը ներկայացնէ քերթողական տողին կազմախօսութիւնը (անաթոմի). — « Թիւք վանկից միոյ միոյ ի տողից գտանին առ նախնիս մեր ի հնդէ մինչեւ ցվեշտասան ի կիր արկեալ» :

Այս վանկերը, ըսենք՝ զարկերը, երբ հինդէն աւելի է անոնց թիւը, կը շարայարուին հանդոյց առ հանդոյց, բաժնուելով երկու, երեք կամ չորս անդամներու, որոնց իւրաքանչիւրին վերջաւորութիւնը կը կոչուի հատած, իսկ տողավերջինը՝ յանդ : Քերթողական տող մը, որ կը բաղկանայ միայն հինդ զարկէ, չի կրնար բաժնուիլ անդամներու : Հնդազարկ ձեւը շատ կը սիրէր Ներսէս Շնորհալի, օրինակ՝ հինդ զարկով կ՛ընթանան Աշխարհ ամենայն եւ Առաւօտ լուսոյ երգերը :

Հինդ զարկէն աւելին կը պահանջէ անդամներու բաժանում, — այսպէս 3+3 կամ 4+3 կամ 4+4+3 կամ 5×5, եւն. :

Համառօտ այս տեսութեան կցելով՝ հարկ է յիշել կարգ մը ֆանթէզի ձեւեր, որոնք գոյութիւն ունեցած են հինէն ի վեր : Սիմմիաս Հռոդոսցի բանաստեղծը, որ կ՛ապրէր Քրիստոսէ 300 տարի առաջ, գրած է ոտանաւորներ ... հաւկիթի ձեւով, կացինի ձեւով եւ այլ զանազան առարկաներու ձեւով, — ականջին հետ աչքը եւս կանչելով թելադրանքի : Ալեխօսիկ հովուերգակին՝ Թէոկրիտէսի կը վերագրուի ոտանաւոր մը... սրինգի ձեւով : Ֆրանսացի արդիական բանաստեղծներ գրած են ոտանաւորներ՝ անձրեւի ձեւ տալով բառերուն : Հրատարակած եմ մարդակազմութեան դաս մը՝ ոտանաւոր, մարդու ձեւ տուած (Հայ – Բոյժ) : Ունիմ ոտանաւոր մը՝ Երբ կը սուլեմ խորագրով... սուլումի խաղապատկերներ փորձելով (Նաւասարդ) : Ու Տէր ողորմեա մը, ուր ներշնչումը ձայնը կը զոհէ պատկերին :

Բոլոր ասոնք ֆանթէզիներ :

Թզլեան ունի ոտանաւոր մը՝ միայն միավանկ բառերէ կազմուած տողերով (Մասիս շաբաթաթերթ, 27 Յունուար, 1907) : Կուտամ ի վայելումն հետաքրքիրներու .

Ա՛հ,
Մահ,
Քեզ
Ես
Գամ,
Մնամ :
Բա՛ւ
Յաւ :
Ե՛րթ
Լո՛յս,
Մերթ
Յոյս :

Եւ կը շարունակուի այս ձեւով : Ֆրանսական գրականութիւնը եւս ունի հնչեակներ, այսպէս միավանկ բառերով միայն կազմուած : Ահա նման հնչեակի մը առաջին երկու տուները.

Ք՛օն
Շանժ
Սոն
Լանժ :
Մանժ,
Մոն
Պոն
Անժ :

Հեղինակը՝ Լէոն Վալատին :

Այս առթիւ, արձանագրենք նաեւ այն վէճը թէ ի՛նչպէս պէտք է հրատարակել հնչեակը : Անգլիացիները Շէյքսփիրի հնչեակները կը տպեն տողերը տակէ տակ սիւն կազմած, վերջին երկու տողը ներս քաշած : Ֆրանսացիները հնչեակին կու տան երկու քառեակ առանձին՝ մէկ էջ, երկու եռեակ առանձին՝ մէկ էջ (Մէր – քիւր տը Ֆրանս) :

Այժմ քննենք Կեանքը – քոյրս քերթողագիրքը՝ ըստ տաղաչափութեան, ըստ լեզուին եւ ըստ արուեստին, չափոց ի ձեռին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ճիշդ է թէ մեր լեզուին անծանօթ չէ բառերու չափական արուեստը, բայց դժուար է որոշել ստուգիւ, մասնաւորաբար անոր համար որ ձայնաւորներ ունինք երկամանակ, այսինքն թէ՛ սուղ, թէ՛ երկար, ինչպէս ի ձայնաւորը : Ունինք հինաւուրց եւ հնօրեայ բառերը, ինչո՛ւ սղած է ի ձայնաւորը երկրորդ բառին մէջ, բայց ոչ՝ առաջինին մէջ, — անբացատրելի : Եւ ուրեմն կարելի չէ վերակազմել հայկական հին տաղաչափութիւնը, հակառակ Բագրատունիի փորձին : Այսպէս, տակաւին անյայտ կը մնայ Գողթան երգերու արուեստը, (հօրեղբայրս, Յակոբոս Այվազեան, ձայնագրած է «Երկնէր երկին» եւ «Հեծաւ արի արքայն՝ Արտաշէս» երգերը, ըստ իր ներշնչման եւ ներհայեցութեան, — վերջին երգը կ՛երգուէր, Արմաշ, երբ Դուրեան եպիսկոպոս, որ շատ կը գնահատէր հօրեղբօրս տաղանդը, պատարագէն ետք կ՛ելլէր եկեղեցիէն ու կը բարձրանար վեհարան) :

(**) Հին ատեն, երբ քերթողին կամ ասողին կ՛ընկերանար երաժիշտը կամ պարը կը սկսէր նուագով, չափը տուողն էր նուագածուն՝ զարնելով ոտքը գետնին, ըստ պարին կշռոյթին : Ասկէ ոտք բառին գործածութիւնը քերթողական արուեստին մէջ, այժմ վանկ նշանակութեամբ : Ուրեմն, վանկ եւ ոտք համարժէք չէին հին ատեն (ժամանակ մը երաժիշտները չափը կուտային՝ զարնելով իրենց ծունկին) :

Այսպէս, ոտանաւոր բառը նոր տարազ է, նոր նշանակութեամբ : Ռամկօրէն՝ ոտանաւոր կը նշանակէ ... ոջիլ : Երբ գրուի ոտնաւոր, կը նշանակէ սպասաւոր, իսկ երբ գրուի ոտաւոր, կը նշանակէ հետիոտն ուղեւոր .

Սուրբ Կարապետ բարձր բոլոր,
Ճամբէք ունի ոլոր մոլոր,
Որ դուռ կ՛երթայ շատ ուխտաւոր,
Ո՛ր ոտաւոր, ո՛ր ձիաւոր :

Զանց կ՛առնեմ յանգին պատմութիւնը, — մեր մէջ Շնորհալին է որ սկսած է գործածել՝ հետեւողութեամբ արաբական քերթողութեան : Ծագման վէնը երկար է, — ֆրանսերէն *ռիմ* բառը ոմանք կը վերագրեն *ռիթմուս* = կշռոյթ լատիներէն բառին ձեւափոխութեան, բայց այժմ ընդունուած է թէ գերմաներէն *ռիմ* բառն է :

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գարնանային թարմաշունչ երգերով գրական ասպարէզ մտաւ Յովհաննէս Շիրազ : Ապա հասուն ամրան պէս ջերմացնող երգեր հիւսեց, փռեց ոսկէ աշնան գոյներ : Ու շռայլ եղաւ աշնան պէս : 1930ի ատենները հրատարակած «Գարնանամուտ» անդրանիկ հաւաքածոն բանաստեղծին գրական նախասիրութիւններուն եւ հակումներուն իմաստով չափազանց յատկանշական էր : Շիրազ յախուռն ձեւով տուրք չտուաւ մասնաւորապէս արձակ գրականութեան մէջ մեծ տարածում գտած նախագծեալ օրէնքներուն, անյոյզ եւ անկենդան բանաստեղ-

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Իսկ ինքը՝ Լուքաս աղբար, կեցած էր դեռ, կարծես կը հետեւէր աղաւնիին թռիչքին, որ հեռացած էր արդէն :

Ան ինքզինք երբեք այդքան երկնքի մօտ զգացած չէր : Անոր այնպէս կը թուէր, որ երկինքը պիտի բացուէր ու պիտի լսուէր ձայն մը ...

×

Լիպոն մէկ թռիչքով հասած էր Փարք Սթրիտի եկեղեցիին կտուրը : Երբ հոն թառեցաւ, շնչափողը կը հեւար արագ : Անհամբեր չորս կողմը նայեցաւ : Ամէն բան իր տեղն էր, նոյնիսկ զանգակատունը : Բայց ինչ շուտ փոխուած էին զանգակատան բնակիչները, կարծես մոռցած էին զինք : Շիվան չկար : Կարճ թռիչքներ առաւ ու փնտռեց Շիվան, որ չկար ու չկար :

Այն կռուէն յետոյ, Շիվան տարուած էր այն աւազակին կողմէ : Զանգակատան բնակիչները անկէ ի վեր Շիվան տեսած չէին եւ ոչ ալ աւազակը :

Լիպոն մօտեցաւ այնտեղ՝ զանգակատան մօտի քիւին տակ, ուր Շիվանին հետ սկսած էին միասին բոյն շինել, ուր Շիվան պիտի դնէր իր առաջին հաւկիթները եւ ուր միասին պիտ մեծցնէին իրենց ձագերը : Բոյնը այնպէս՝ մնացած էր կէս :

Լիպոն անհանգիստ, փնտռեց իր ընկերը : Թռաւ Սէնթ Փոլի ու Քինկս Չէփըլի եկեղեցիներուն տանիքները, անցաւ Ֆէնուէյի շուկան, յետոյ Հիւսիսային կայարանը : Օրերով կայարանին շուրջը մընաց : Թափառեցաւ, ուր որ գմբէթ կամ զանգակատուն տեսաւ : Հեռուի, մօտի թռիչքները ի զուր նմանցուց Շիվանին : Շիվան չկար, եւ ոչ ոք գիտէր թէ էն աւազակը ուր առած ու տարած էր զայն :

Լիպոն տխուր էր, անձրեւէն թրջուած աղաւնիներուն պէս տխուր, եւ կարծես միշտ թրջուած էր անձրեւէն, վիրաւորուած թեւը մի քիչ կախ ձգած : Յաճախ կը թառէր ներքնուղիներու մուտքի տանիքներուն վրայ՝ միս մինակ :

Հասարակաց Պարտէզին մէջ երբեմն կը մօտենար աթոռներուն վրայ նստող մարդոց, որոնք փինըդ կը կճպէին : Մէկը որ տեսնէր Լիպոն, պիտի ըսէր. «Աղաւնի՞ն ալ այսքան տխուր կ՛ըլլայ» :

Սովորականին պէս Հասարակաց Պարտէզի մուտքին հրապարակը կուգար էն հսկայ ծանր վերարկուով թափառաշրջիկը՝ կերակրելու համար աղաւնիները : Չորս կողմէն աղաւնիները թեւերու ուրախ, թեթեւ շարժումներով վար կուգային, կը թառէին անոր ուսերուն, գլխին, բթամատին վրայ՝ կտցահարելու համար փինըդները, դուռի մը պէս բացուած ափէն :

Այդ պահուն Լիպոն ներքնուղիներու մուտքի կտուրին վրայ կը կենար միս մինակ, իր թեւերը չէր խառներ անոնց թեւերու ուրախ շարժումներուն :

Լուքաս աղբար, աղաւնին թռցնելէն ի վեր, յաճախ կը սիրէր Հասարակաց Պարտէզին մէջէն քալել՝ մի գուցէ հանդիպէր անոր : Երեք շաբթուան ընթացքին ան երկու անդամ միայն տեսած էր զայն : Առաջին անդամ տեսած էր Պոյլստըն ներքնուղիներու մուտքի պատին տակ, կարծես նիհարցած ու մէկ թեւը կախ :

— Աստուած օրհնէ քեզ, Աստուած օրհնէ քեզ :

Լուքաս աղբար մօտեցաւ՝ աղաւնին իր ձեռքերուն մէջ առնելու, անոր մարմնին տաքութիւնը զգալու համար, եւ սակայն, աղաւնին կարճ թռիչքով մը մուտքին կտուրին վրայ ելաւ : Կարծես քէն ըրած էր նաեւ Լուքաս աղբօր հետ :

Երկրորդ անդամ տեսած էր զայն աղբիւրի արձաններէն մէկին գլխին թառած. մոռցած շուրջի աշխարհը՝ իր թեւին տակը կը քթթէր :

Այդ օրերուն էր, երբ առաւօտ մը Լուքաս աղբար կարդաց խոշոր գրերով խորագիրը օրաթերթի մը. « Հասարակաց Պարտէզի աղաւնիները կերակրելը արգիլուած էր» :

Քաղաքապետարանէ նոր օրէնք ելած էր՝ խնայելու համար շէնքերը աղաւնիներու ծիրտերէն :

Լուքաս աղբար, երբ կարդաց օրուան լուրը, մտահոգուեցաւ մէկ թեւը կախ աղաւնիին մասին, մանաւանդ որ վերջին պահուն շատ խեղճուկ տեսած էր զայն եւ կարծես քիչ մըն ալ փոքրացած :

Այդ լուրէն յետոյ, Լուքաս աղբար, երբ որ ժամանակ ու առիթ ունենար, կ՛անցնէր Հասարակաց Պարտէզի մի քանի ճամբաներէն, ու կը հանդիպէր աղաւնիներու հրապարակը : Նկատեց, որ հրապարակի աղաւնիները ամէն օր կը պակսէին : Մարդիկ այլեւս չէին կենար այնտեղ՝ կերակրելու համար : Այլեւս չերեւցաւ այն հսկայ թափառաշրջիկը, որ տաենօք երեւցած էր պղնձեայ արձանի հէքեաթի մը նման : Կիրակնօրեայ ժամուորներն իսկ այլեւս չէին տնտնար աղաւնիներու հրապարակը :

Աղաւնիները սկսան տարածուիլ քաղաքի փողոցներուն մէջ, մտնել ճաշարաններու բաց դռներէն ներս : Կը կենային հացագործներու խանութներուն առջեւ, ուրկէ կուգար հացի բարկ ու հաճելի հոտը :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(7 Շար.)

ծութեան : Արեւ եւ գարուն երգեց, երիտասարդութեան եւ երազներու քնարը հնչեցուց՝ կեանքէ քաղած թարմ տպաւորութիւններով, զրնդուն պատկերներով: Անցած է մօտաւորապէս երեսուն տարի ... « Գարնանամուտին» յաջորդած են բազմաթիւ գիրքեր՝ «Երգ Հայաստանի » (1940), «Բանաստեղծի ձայնը» եւ «Երգերի գիրք» (1942), « Լիրիկա» (1946), «Գիրք խաղաղութեան եւ սիրոյ» (1950), « Հատընտիր» (1954), « Քնար Հայաստանի» (երկու հատոր՝ 1958, 1964) եւայլն: Տարիներու հետ ուռճացած, առնականացած է բանաստեղծը, դարձած է հայ քնարերգութեան ականաւոր դէմքերէն մէկը՝ բանաստեղծական ինքնութիւնը հաստատող փայլուն ստեղծագործութիւններով :

Շիրազի բանաստեղծութիւններուն մէջ կը տիրապետէ գլխաւոր եւ անբաժանելի նիւթ մը՝ Մարդը եւ Հայրենիքը: Անոր տաղանդին ուժը առաւելաբար փայլած է, երբ պանծացուցած է մարդն ու հայրենիքը: Քնարական այդ գեղեցիկ հիւսուածքները շատ կողմերով կը նկարագրեն Շիրազի անհատականութեան ներքին ուժը, նպատակակէտը, խօսքի եւ գեղարուեստական մտածումի ժողովրդային տարերքը : Անոր ստեղծագործ խառնուածքէն յատկանշական են եւ գրեթէ բոլոր գիրքերուն մէջ աչքառու՝ գեղարուեստական անհանդիստ որոնումները: Հանրային կեանքի տեղաշարժները եւ վերափոխումները, մարդոց յոյզերուն եւ զգացումներուն աշխարհը կը կազմեն Շիրազի պայծառ քնարին այն հարուստ եւ շռայլ երակը, որ աղբիւր դարձած է բազմաթիւ մեծ ու փոքր կտաւի չափածոյ երգերու համար: Սակայն բանաստեղծը երբեք չի մոռնար ազգին երէկը, դառն եւ լուսաւոր էջերով անպակաս մեր պատմութիւնը : Յովհ. Շիրազի ծաւալուն քերթուածներուն եւ փոքր երգերուն մէջ կան անցեալի կեանքին զօղանջները, ինչպէս նաեւ այսօրուան իրականութիւնը : Կորսուած եւ աւերակ դարձած երկրին վիշտը, այսօրուան հայ մարդուն խնդութեան կարկաչը, յաճախ միասին, միաձոյլ, ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմեն վիպապաշտ պաթոսով : Բառի եւ պատկերի յաջող ընտրութեամբ, երանգապնակի հարստութեամբ, խօսքի մեղեդիականութեամբ եւ արտայայտչականութեամբ, խորհրդանշաններու ներքին իմաստով, յոյզերու եւ տրամադրութիւններու անկեղծութեամբ Շիրազի լաւագոյն ստեղծագործութիւնները մեր արձակ արուեստին մնայուն արժէքներէն են :

Ընթերցողը հմայուած եւ հրապուրուած է «Սիամանթօն ու Խճեղարէն », արեւելեան ճոխ գոյներով, ժողովրդական աւանդական զրոյցներու ձեւով հիւսուած գունագեղ այդ **գեղեցիկ քերթուածը**: Իրական ապրումներու ներշնչարան դարձած են Շիրազի քնարերգութիւնները: Հարուստ խոհերու եւ զգացումներու աղբիւր են «Բիբլիական», « Իմ ընկեր լորիկը», «Մեր գիւղերի անունները » քերթուածները : Մարդը ինքնատիպ ձեւով մեծարելու, երեւոյթներուն խորքը զննելու եւ փիլիսոփայօրէն ձեւաւորելու ներքին մղում, կեանքը, անհատը, բնութիւնը բազմազան կողմերով քննելու անդիմադրելի մղում , եւ այս բոլորը լաւատես մեկնակէտով , գեղեցիկի, լաւի, արդարի ազնիւ ձգտումով: Ահա Շիրազի գործերուն բնորոշ գիծը :

Բանաստեղծին գործերուն մէջ շռայլօրէն կենդանութիւն առած է բնութիւնը՝ բազմերանդ իմաստներով : Համարձակ կարելի է ըսել թէ անոր բանաստեղծական պատկերներուն զինարանը բնութիւնն է :Ու շիրազեան գունեղ եւ ինքնատիպ բնանկարը աննպատակ կամ վերացական չէ : Քնաբեր անուրջներուն աշխարհը չի տանիր, չօրօրուիր մարդոցմէ հեռու, անձուկ ոլորտներու մէջ: Շիրազի արձակը յստակ է, պատկերները՝ տեսանելի, նիւթը՝ իրական : Ընթերցողները խոստովանած են ,որ Աւ. Իսահակեանի բանաստեղծութիւնները կարդալէ ետք առանձնայատուկ սիրով մը փաթթուած են իրենց մօրը, զգուած ու սիրած : Յովհ. Շիրազի բնութեան երգերն ալ այդ վարակիչ յատկութիւնը ունին: Իսկ այս բանաստեղծին արուեստին գեղեցիկ ցուցանիշներէն մէկն է :

Բանաստեղծը լաւ մարսած է հայ դասական եւ ժողովրդական բանաստեղծութեան լաւագոյն աւանդները, հմտօրէն կ՚օգտագործէ զանոնք, ամուր մնալով հանդերձ այսօրուան հողին վրայ :

Յովհ. Շիրազ վարար յոյզերու եւ խոր մտածումի երկեր ստեղծած է ոչ կարճատեւ ժամանակի մը համար : Քնարին թրթիռները անմիջական արձագանգ կուտան նաեւ տասնամեակներ ետք՝ ընդհանրացման ուժով, կենսական ճշմարտութեամբ :

Հարթ ու «անկճիռ» չէ, անշուշտ, Շիրազի բանաստեղծական արուեստը , ոչ ալ անոր գրական ուղին եղած է սահուն: Բայց ընթերցողը գրեթէ միշտ ալ հաւատացած է բանաստեղծին եւ յուզումով ձեռք առած է անոր նոր գիրքը կամ երգերուն հաւաքածոն : Շիրազ իր լաւագոյն երգերով, իր անխառն տաղանդին հմայքով ամրացուցած է ընթերցող լայն շրջանակներուն հաւատքն ու համոզումը: Խոր եւ խորհրդաւոր , բանաստեղծական ցարդ քիչ ծանօթ կամ անյայտ աշխարհ մը բերած է, ուր յորձանք կուտան վեհ եւ վարակող կարօտը , սիրոյ անլռելի եւ յաւերժական երգը : Սիրտին ամէնէն նուրբ ծալքերուն մէջ կը թափանցեն Շիրակի կարօտն ու թախիծը:

Եւ այսօր, Յովհաննէս Շիրազի ծնընդեան 50ամեակին առթիւ, մեր ժողովուրդը իր բանաստեղծէն սիրով եւ հաւատքով կը սպասէ աւելի գեղեցիկ, աւելի խոր ստեղծագործութիւններ :

Ս. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

«Սով. Հայաստան» Յունուար 14

ԷԼԷՖԹԷՐԻՈՍ ՎԵՆԻԶԵԼՈՍ

Հելլէն կառավարութեան որոշումով , անցեալ տարի ոգեկոչուեցաւ Հելլադայի անզուգական զաւկին՝ Էլէֆթէրիոս Վենիզելոսի յիշատակը, անոր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով :

Փոքրիկ Հելլադայի այս մեծ զաւակը իր հայրենիքի պատմութեան մէջ արձանագրեց շրջան մը որ կոչուեցաւ Վենիզելոսի շրջան :

Զինական մարտնչումներու , ազատագրական պայքարներու քաղաքական եւ դիւանագիտական վերիվայրումներուն մէջ, կրետացի մեծ մարդն էր, որ իր կորովի կեցուածքով, իմացական եւ հոգեկան անդերազանցելի կարողութիւններովը յաջողեցաւ նախ իր ծննդավայրը՝ Կրետէն կցել մայր Հելլադային եւ ապա իր հայրենիքին նեղ սահմանները ընդլայնել մինչեւ Թրակիա եւ Մակեդոնիա :

Էլէֆթերիոս Վենիզելոս եղաւ գլխաւոր կերտիչը այսօրուան Հելլադային, որուն պատմութեան էջերուն մէջ ոսկետառ արձանագրուեցաւ անոր անունը :

Մեծութիւն մը եղաւ ան, որ իր կեանքի ամբողջ ընթացքին պայքարեցաւ փոքրութիւններու դէմ : Պայքարեցաւ՝ փոքր եսերու դէմ , ի շահ այն մեծ եւ ընդհանրական եսին, որով կը բնորոշուի այսօրուան Հելլադան եւ հելլէն ժողովուրդը : Պայքարեցաւ՝ Մեծ Իտէալին (Մեղալի Իտէա) համար: Հելլադան եւ հելլէն ժողովուրդը ազատ եւ ամբողջական դարձնելու համար :

Մտքի տիտան մը եղաւ Էլէֆթերիոս Վենիզելոս : Ու նաեւ ուժականութեան մարդը :

Այս մտքի կարողութեան եւ ուժականութեան շնորհիւ, յաջողեցաւ ոչ միայն իր հայրենիքին, այլեւ Պալքանեան միւս ժողովուրդներուն ազատութիւնը ամբողջացնել, թրքական բռնակալութիւնը դուրս շպրտելով եւրոպական ցամաքամասէն :

Օսմանեան ահեղ կայսրութեան դէմ բռնունցք ցցող այս նրբակազմ մարդը եղաւ չափազանց անխնայ թրքական վանտալականութեան դէմ եւ յաջողեցաւ ամենազօր սուլթաններուն պարտադրել , որ գլուխ ծռեն իր առջեւ :

Իր դիւանագիտական մեծ կարողութիւններով իրեն հանդէպ յարգանք պարտադրեց աշխարհի մեծագոյն դիւանագէտներուն :

Եւ այդ յարգանքէն ու ակնածանքէն փառաւորուեցաւ նաեւ իր հայրենիքը :

Հելլէն նորագոյն պատմութեան մէջ չկայ անուն մը, որ այնքան կրկնուած ու յեղյեղուած ըլլայ, որքան Էլէֆթերիոս Վենիզելոսինը :

Իր անվիճելի կարողութիւններով՝ դարերու երկուքէն ծնած հրաշք – մարդն էր ան, որ պիտի երթայ դարերուն :

Թրքական բռնակալութենէն հալածուած, տառապած, ջարդուած ու անճիտուած ժողովուրդի մը զաւակը՝ Էլէֆթերիոս Վենիզելոս խորապէս ըմբռնեց նաեւ Հայութեան խաչի ճանապարհի ողբերգութիւնը : Հազիւ մատի վրայ համրուող միջազգային դիւանագէտներու եւ մտաւորականներու մէջ, Կրետէի այս մեծ զաւակը հանդիսացաւ առաջինը, որ իր բոլոր կարելիութիւնները ի գործ դրաւ մեղմացնելու համար մեր ժողովուրդի տառապանքը, իր սատարը բերելով մեր ազատութեան եւ անոր ամրապնդման համար :

1918 – 1920ի շրջանին, Վենիզելոսեան Հելլադան եղաւ միակ զինակիցն ու բարեկամը նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութեան : Երկու պետութիւնները միասնաբար դիմադրաւեցին քեմալական հորդաներու վտանգը: Կռուեցան երկու ճակատներու վրայ, բայց մէկ նպատակով,— Միացեալ Հելլադա եւ Միացեալ Հայաստան :

Իսկ 1923ին , Լօզանի չարաղէտ դաշնագրի ստորագրման օրերուն, երբ խորհրդաժողովի դռները ամարդօրէն փակուեցան հայկական պատուիրակութեան առջեւ, Հայութիւնը ամենայն վստահութեամբ, իր դատին պաշտպանութիւնը յանձնեց Էլէֆթերիոս Վենիզելոսին , որ կը ներկայացնէր Հելլադան՝ խորհրդաժողովին մէջ :

Երախտամոռ չէ եւ պիտի չըլլայ Հայութիւնը հելլէն ժողովուրդի այս անզուգական զաւկին հանդէպ ու յաւիտեանս պիտի յիշէ անոր անունը եւ օրհնէ անոր յիշատակը :

«ԱԶԱՏ ՕՐ »

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ԲԱՐՁՐ ՊԱՆԴՈԿԸ

Աշխարհի ամէնէն բարձր պանդոկը պիտի շինուի Մ. Նահանգներու Նիու Օրլեանս քաղաքին մէջ եւ պիտի ունենայ 250 մեթր բարձրութիւն եւ 1100 սենեակ: Ցարդ աշխարհի ամէնէն բարձր պանդոկը եղած է Նիւ Եորքի Ուալտորֆ Ասթորիան, որ ունի երկու հարիւր մեթր բարձրութիւն :

×

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Գահիրէի մէջ սկսած է շինութիւնը աշխարհի ամենամեծ կենդանաբանական պարտէզին, որ պիտի ունենայ 34հեկտար տարածութիւն եւ աւելի քան չորս հազար կենդանի, 360 տեսակներու ենթաբաժանումներով: Պարտէզը պիտի ունենայ երեք հարիւրէ աւելի պահապան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Անոնք սակայն շլմորած ու տժգոյն կեցած էին:

Ամէնէն երիտասարդին դէմքին վրայէն արցունքներ սկսան վազել , միւսին դէմքին վրայէն ալ :

— Էհ, երգեցէք ուրեմն, շան որդի խեղկատակներ,— ըսաւ Թուրքը անհամբեր :

Այն ատեն ամէնէն երիտասարդը՝ երերուն քայլերով մօտեցաւ եւ ինկաւ շրջաններուն մէջ նստող կալանաւորին առջեւ ու անոր ծունկերուն փաթթուեցաւ.

— Հայրիկ, սիրելի հայրիկ ...

ԺԲ.

Ետիքուլէէն հազիւ նետընկէց մը, Հայոց հիւանդանոցին ետեւ փոքրիկ միայարկանի գինետուն մը կար :

Ատենօք, թերեւս երբ դեռ Պոլիս Բիւզանդիոն կը կոչուէր, բուրաստաններով շրջապատուած ազուոր մարմարեայ ամարանոց մը եղած ըլլալու էր : Բայց ափսոս , ժամանակն ու երկրաշարժը տեղերնէն խախտեր էին մարմարէ խորանարդները ու կոտրեր էին պատշգամներու ալապաստրէ բազրիկները եւ պատուհաններու քարէ վանդակապատերը , շարժեր էին սանդուղները, եւ սիւներու ճեղքերուն մէջ որոմ ցաներ էին :

Եւ այսպէս ամարանոցը գինետան փոխուած էր :

Ամէն տեսակ կոկորդներէ յաճախուած գինետուն մը. ու տէրը՝ որ Միլցիատէս կը կոչուէր , կը ջանար նաեւ անպատիւ շահավաճառով հարստութիւն դիզել :

Միլցիատէս տուած էր մեր երիտասարդներուն իտալական հագուստները , ոսկի պնակը, բնականաբար իւղոտ վճարումով. ու բնակարան ալ :

Ներկայացումին ձախողելէ վերջ Եօթնաշտարակին մէջ՝ քիչ մնաց փորձանքի պիտի հանդիպէին :

Զինուորը անմիջապէս իմացուց բէկին թէ Իտալացիները կալանաւորին ազգականներ ըլլալու էին, որովհետեւ շատ կուլային: Բէկը սակայն այլեւս Ետիքուլէով շատ չէր զբաղեր. իր բոլոր մտածութիւնը Հունգարական նահանգը (թուրքերէն վիլայէթ) գրաւեր էր: Ետիքուէի մէջ ինքն ալ գերի մըն էր. միշտ ներս պէտք էր բնակիլ, տարին անգամ մը միայն կրնար դուրս ելլել Այա Սոֆիա աղօթքի երթալու համար :

— Էշէք (աւանակ) գոչեց զինուորին , — այս Իտալացիները իշխանին գերիները եղած էին , ու հիմա իմս են :

Սնտուկին մէջ ճիշդ կաղամար մը դնելու հետ էր, ազուոր ալապաստրէ կաղամար մը. եղէգէ գրիչ մը հանեց ու մելանի սպունգին մէջ մխեց. ափի մը մեծութեամբ մագաղաթի մը վրայ քանի մը տող գրեց ու շշմած զինուորին երկարեց:

— Առ եւ Իտալացիներուն տուր, ու մինչեւ դուռ ընկերէ իրենց. ոեւէ նեղութիւն չունենան :

Գրիգոր անմիջապէս կարդաց գրութիւնը, հազիւ զինուորը ձեռքը տուաւ զայն: Այսպէս գրուած էր.

Այս հինգ Իտալացիները իմ բանակիս մաս կը կազմեն : Այս թեմեսիւկը (ապահովագիրը) կուտամ, որպէսզի մարդ չըդպչի անոնց, երբ հետս չըլլան: Վելի բէկ :

Գրիգոր ուրախութեամբ գրպանը դրաւ գրութիւնը : Զինուորին նայեցաւ : Ո՞ւր տեսած էր այս բուի նման դէմքը . ո՞ւր: Վերջապէս յիշեց թէ անցեալ իրիկուն ասալ Յոյնին գինետան մէջ կը խմէր՝ միւս գործաւորներու ու նաւաստիներու հետ : Քթէն կը տեսնուէր թէ ամբաստանեալներու աթոռին վրայ պիտի բազմէր՝ երբ Մահմէտի առջեւ ելլէր :

— Դո՞ւն ալ բէկին հետ պիտի երթաս,— հարցուց Գրիգոր դռնէն դուրս ելլելու ժամանակ, ու արծաթ մը սահեցուց զինուորին ձեռքը :

— Ոչ, — պատասխանեց զինուորը արծաթէն զուարթացած. — բէկը միայն ական բացողներ ու տելիներ պիտի տանի հետը: Վաղուընէ սկսեալ իմ տէրս Իսմայիլ բէկն է :

— Հոս չի՞ բնակիր դեռ :

— Ոչ, այլ հոն, այդ վայրի որթատունկով ծածկուած տան մէջ :

Եւ վայրի խաղողով ծածկուած տուն մը ցոյց տուաւ, որ Բիւզանդիոնի հին պարիսպին կռնակ տուած էր, թերեւս անոր քարերով ալ շինուած :

Երեկոյեան այդ բուի դէմքով Թուրքը Յոյնին քով կը խմէր իր արծաթը :

Իսկ մեր երիտասարդները ընթրիք կ՚ընէին փոքրիկ սիրուն մարմարէ սենեակի մը մէջ. բրինձ եւ ոչխարի միս կ՚ուտէին. մէկ կողմէն կը խորհրդակցէին արդեօք բէկի՞ն հետ դառնան՝ թէ առանձին: Որովհետեւ դժբախտ իրականութիւն մըն էր, թէ վտանգը զիրենք կը հետապընդէր. իսկ թէ պիտի չկարենային ազատել Իշխան Վաղենտը՝ դեռ աւելի որոշ էր:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՄԿՐՏԻՉ ԱՇՃԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆԴԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այրի Տիկին Ա. Աշճեան իր ամուսնոյն Մկրտիչ Աշճեանի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրէ յիսուն ֆրանք Թէհլիրեանի յուշարձանին, յիսուն ֆրանք Կապ. Խաչի Օդափ. կայանին, յիսուն ֆր. ալ Հանդստեան տուներուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրաչ Կոթողեան երեսուն ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅՑ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան եղեռնի ցիսնամեակին առիթով: *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Սզգ. վարչութեան* :

Դասախօսութիւններ: Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուալօ):

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ»:

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին:

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւնները յետագային :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— Փետրուար 18ի ժողովը Փետրուար 21ին, կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES
ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելիոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագիր – րութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախսերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սահուէլեան դրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է բոլոր հաւաքոյթներու եւ փորձերու համար Յունուար 27էն մինչեւ պաշտօնական բացումը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 7ին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԻՆԹ ԼՈՒԻՆ եւ ՍԻՆ ՇԱՄՈՆի միացեալ ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Սովորական հաւաքատեղին: Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

ՏԷՍԻՆ.— Շաբաթ (6 Փետրուար), *կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Հ. Ց. Դ. Ա. կումբին մէջ* :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գինն 10 ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ.
Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

Հայրենի ապրումներու փունջ մը
Մաճուր տպագրութիւն — 165 էջ
Գին՝ 7,50 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝
Z. BERBERIAN
104, Ave. d'Italie — Paris (13e)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

G. KASPEREIT (9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU (Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE (Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE (Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN (9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԽՕՒՄԲ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Orchestre Maurice VANIA
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ
Election de Miss Croix-Rouge
Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE
DANS LEURS TOURS DE CHANTS
Քառքով ներկայացող ուսանողներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախսով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւլուսիցե – րական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ
Կիրակի, Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի* :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Ցանճնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթել
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)